ปะเทสล้านช้างริ่มฮาว

ແລະ

ພຣະອາຊປะวัติ ขอว พระยาตล้าท่ะมิ

ม ะ ห า ธ า ฐ

(พระเจ้าฟ้างุ่ม มะหาธาฐ)

ผุท้อบโธมปะเทสล้านช้าว

ແລะ สะถาปะนาความเป้นเอกพาพ แห่งชาต

พาค ๑

****

โดย : ล่าผุย สีสวัสดิ

บ. มะนีวิาส์ ผุจัดพิมพ์และโถสมาแผียแผ่

สหะรัตถ่ะเมธิภา ปี พ. ส. ๒๕๔๘ (๒๐๐๕)

****

P.O.Box 526 Clackamas, OR 97015 Tel:(503)430-7050 or
3002 Savannaket Street, LA 70518 Tel:(337)560-9619

Copyright 2005, All Rights Reserved

(4) ສະພາພການເມືອງ ໃນປະເທສເພື່ອນ ບ້ານຂອງລາວ ກ່ອນຫນ້າສມັຍພາງຸ່ມ

****

ການຂຍາຍອໍານາຈ ຂອງຈີນ ຣາຊວົງສ໌ຫງວນ ຂອງພຣະເຈົ້າຫງວນສີໂຈະ ຮ່ອງເຕ້ ຫລືພຣະເຈົ້າກຸໄບລຂ່ານ (**Kublai Khan**) ຫລານຂອງເຈັ້ງກິສ ຂ່ານ ເປັນພົລສະທ້ອນ ອັນຮ້າຍແຮງ ແລະ ທົ່ວໄປ ໃນແຫລມສຸວັນນະພຸມ (ແຫລມທອງ) ບໍ່ນັບຣວມໄປເຖິງເກົາຫລີແລະຍີ່ປຸ່ນ ແຕ່ ໃນເຂຕ ດິນແດນພາຄໃຕ້ຂອງຈີນ ໄດ້ເກີດການຣະທົບຣະເທືອນໄປຫມົດ ຄື ນ່ານເຈົ້າ ເກົ່າຈີ (ຈຽດນາມ) ມອນ ທີເບຕ ພະຍູ ໄຕ່ມາວ ແສນຫວີແລະຈາມ. ພວກນີ້ ແມ່ນໄດ້ຖືກສົ່ງເອກຣາຊໄປຫມົດ. ສໍາຣັບລ້ານນາ ສຸໂຂທັຍ ລົພບຸຣີ ສຸພັນບຸຣີ (ອານາຈັກຣ໌ມອນ) ແລະລ້ານຊ້າງນັ້ນ ຄົງຈະໄດ້ຕົກຢູ່ ໃຕ້ອິທທິພົລ ຕອ້ງໄດ້ເສັຽສ່ວຍໃຫ້ແກ່ແກ່ປະເທສຈີນໄປ (1)

ໃນການແຜ່ຂຍາຍອໍານາຈ ຂອງຣາຊວົງສ໌ຫງວນ ເລີ້ມແຕ່ສມັຍກຸໄບລຂ່ານ ແຕ່ປີ ຄ.ສ.1271 1368 ເປັນໄປໂດຍລັກສນະທີ່ວ່າ ຈີນໄດ້ສົ່ງທູຕໄປຕິດຕ່ໍກັບປະເທສຕ່າງໆ ປະເທສໃດ ຍອມຮັບອິທ ທິພົລຈີນ ແລະຍອມເສັຽສ່ວຍໃຫ້ ກໍ່ປ່ອຍໃຫ້ເປັນເມືອງສ່ວຍແລ້ວໄປ ແຕ່ຖ້າປະເທສໃດ ຂັດຂືນ ອໍານາຈ ຈີນກໍ່ຍົກທັບເຂົ້າບຸກໂຈມຕີ ໃນທັນທີ.

ປະເທສທີ່ສ່ໍາຄັນ ແລະມີອິທທິພົລ ຢູ່ໃນດິນແດນ ເຂຕນີ້ ມາແຕ່ສມັຍໂບຣານ ກໍ່ແມ່ນມະຫາ ອານາຈັກຣ໌ຂອມ ເຊ່ິງໄດ້ຖືກຣະທົບຣະເທືອນ ຢ່າງຫນັກ ຕໍ່ການຂຍາຍຕົວ ຂອງຈີນ ແລະຂອມ ສມັຍນີ້ ກໍ່ແມ່ນຍຸຄ ຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍວ໋ຣະມັນທີ 8 ຈີນໄດ້ສົ່ງເອກຣາຊທູຕໄປພົບແລະໄດ້ຖືກພຣະ ເຈົ້າຊັຍວ໋ຣະມັນທີ 8 ຈັບຂັງຄຸກ ຈີນຈ່ຶງໄດ້ຍົກທັບໃຫຽ່ ເຂົ້າບຸກໂຈມຕີຂເມຣ ໃນປີ ຄ.ສ.1282 ນ່ໍາ ໂດຍແມ່ທັບຊື່ນາຍພົລ ໂສເຄຕຸ (**Sogetu**) ໂດຍກ່ອນກັນຈ່ໍາ ກອງທັບຂອງຈີນ ຍົກຜ່ານມາ ທ່ໍາ ແຂວງກວ໋າງຕຣິ ຂອງຈຽດນາມ (ດິນແດນຈາມ) ຜ່ານດິນແດນສຸວັນເຂຕ ຂອງລາວ (2) ໃນທີ່ ສຸດ ຂອມກໍ່ໄດ້ຍອມເສັຽສ່ວຍໃຫ້ຈີນ ຕົກເປັນເມືອງສ່ວຍຂອງຈີນ ໃນໄລຍະນ່ຶງ ແຕ່ນັ້ນມາອ໋ານາຈ ຂອມ ກໍ່ເສື່ອມລົງ ຕາມລ່ໍາດັບ.

ໃນສມັຍກ່ອນຫນ້ານັ້ນ ຄືຣະຫວ່ໍາງ ຄ.ສ.1017–1057 ຫລາຍປະເທສ ໃນດິນແດນສຸວັນນະພຸມ ກໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມຣະທົບຣະເທືອນ ທາງການເມືອງ ບໍ່ນ້ອຍ ອັນເນ່ືອງຈາກການຂຍາຍອໍານາຈ ຂອງ ປະເທສພະມ້ໍາ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າ ອະນຸຣຸທທະຣາຊມ້ໍາຊ໋ (ຫລື ພຣະເຈົ້າຕຣິຈັກຊ໋ອະນຸຣຸທທ໋ມມິກ ຣາຊ) ແຕ່ຍອ້ມຣະສັຕຣິຍ໌ພະມ້ໍາ ເປັນຊາວພຸທ ການຂຍາຍອໍານາຈຂອງພຣະອົງ໕ ແມ່ນຂຍາຍ

---

(1) ຫລື ສອ່ໍາງປັ້ນຍາງກູຣ ໃນບົທຂຸ້ນ "ວິເຫໂສບາຍ ຂອງພຣະຍາມ້ໍາຣາຍ" ອະນຸສອນ໌ເປີດອະນຸສາວະລີຍ໌ 3 ມະສັຕລິຍ໌ ຫນ້ໍາ 54
(2) ໃນເຣ້ືອງດຽວກັນ ຫນ້ໍາ 59 ໂດຍ ອ້ໍາງປະວັຕສາສຕຣ໌ເອເຊ້ັຽ ອາຄະເນ ຂອງມ່ອມເຈ້ົ້າ ສຸພັທຣ໌ ດິສກຸລ.

ພຣະພຸທທະສາສນາ ໄປພ້ອມ. ພຣະພຸທທະສາສນາ ໃນແບບຫີນຍານ ຂອງພະນ້ ໄດ້ແຜ່ເຂົ້າມາ ໃນດິນແດນສຸວັນນະພູມ ຣອດລົພບຸຣີ ສຸພັນບຸຣີ ສຸໂຂທັຍ ລ້ານນາ ແລະປະເທສລ້ານຊ້າງເອງ ກ່ ໄດ້ຮັບເອົາພຣະພຸທທະສາສນາລັທທິພະນ້ ສມັຍນີ້ເອງ ກ່ອນລັທທິຫີນຍານ ຈາກປະເທສຂເມຣ.

ຕາມປະວັຕສາສຕຣ໌ຝ່າຍລາວ ການແຜ່ຂຍາຍ ອຳນາຈຂອງພະນ້ ໃນຍຸຄນີ້ ບ່ໄດ້ຜາກົຕມີບັນທຶກ ທີ່ວ່າ ມີປະຕິ ກິຣິຍາຈາກທາງລ້ານຊ້າງແຕ່ປະການໃດ ອາຈເປັນຍ້ອນວ່າ ພະນ້ າບ່ໄດ້ປະຕິບັຕການຂຍາຍກຳລັງແບບຮຸກຮານໂດຍກົງ ເຊັ່ນນັ້ນກ່ໄດ້. ແລະ ການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງພະນ້ າຄັ້ງນີ້ ຄົງຈະຢູ່ໃນຣະຫວ່າງ ຍຸຄສ.ນັຍຂຸນຮຸ່ງ ນາຫາທ້າວແກ່ນໂນ ຂອງນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ. ນີ້ເປັນພຽງ ການຄາດກະ ທ່ນັ້ນ ແລະອາຈເປັນສາເຫຕນຶ່ງ ທີ່ພາໃຫ້ລ້ານຊ້າງປ່ຽນແປງ ການປົກຄອງຈາກຣະບົບທີ່ໃຊ້ຕຳແໜ່ງກະສັຕຣ໌ຈາກທີ່ເປັນ "ຂຸນ" ນາກາຍເປັນ "ທ້າວ"

ການແຜ່ຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງພະນ້ ຕອນນີ້ ມີສ່ວນກະທົບກະເທືອນຕ່ໍອຳນາຈ ຂອງນະຫາ ອານາຈັກຣ໌ຂອມພ່ສົມຄວນ ໂດຍສະເພາະ ທາງດິນແດນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຂອມ ໃນເຂຕພາຄ ເໜືອ ໄດ້ເກີດຣິເລີ້ມເໜັ້ງຕີ້ງຂອກສແດງຫາຄວາມເປັນເອກຣາຊ ເປັນຕົ້ນຄື ຢ່ເຂຕ ສພັນບຸຣີ (ສອງພັນບູຣ) ລົພບຸຣີ ສວັຣຄະໂລກ ກ່ໍາແພງເພັຊຣ໌ ສີສັຊນາລັຍ ແລະສຸໂຂທັຍ.

ໃນສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທມະຫາຣາຊ ຂອງພະນ້ ນີ້ເອງ ຕາມບົທຂຽນ ຂອງພຣະຍາປະຊາກິຈຈະ ກອຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ໃນໜັງສືພົງສາວະດານໂຍນົກ ໄດ້ກ່ າວເຖິງກຳເນີດຂອງພຣະຣວ່ (1) ຂອງສຍາມ ຂຶ້ນ ທີ່ເມືອງສຸໂຂທັຍ ໃນປີ ພ.ສ. 1501 (ຄ.ສ. 1058) ໂດຍແມ່ນຫ້ອໜ້ າຄົນແກ່ນ້ ຳ ສົ່ງນ້ ຳ ຖວາຍແດ່ພຣະເຈົ້າປະທຸມສຸຣິຍະວົ່ງ ຂອງຂເມຣ ນັ້ນເອງ (ກ່ າວກັນວ່ າ ແມ່ນພຣະເຈົ້າສຣິສຸຣິຍະວໍຣະມັນ ທີ 2 ຄ.ສ. 1113-1152 ແຕ່ເຫັນວ່ າ ເວລາບ່ກົງກັນ) ບັນທຶກກ່ າວ່ າ ພຣະຣວ່ ຜູ້ນີ້ ເປັນພຣະສະຫາຍຂອງພຣະຍາມັງຣາຍ ອານຸາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ,

ແຕ່ໃນຕ່ ານານ ມີຊື່ພຣະຣວ່ ຢູ່ 2 ຍຸຄ ຄືພຣະຣວ່ ທີ່ວ່ າເກີດແຕ່ນ ານນາຄ,ພົງສາວະດານ ລ້ານນາ ກ່ າວ່ າ ເວລາຕ່ ມາ ທ່ ານໄດ້ຫາຍສາບສູນຍໄປ ເໜືອແກ້ ງສັກ ໃນແມ່ ນ້ ຳຍົມ ເມື່ ອປີ ພ.ສ.1200 ແລະ ພຣະຣວ່ ຄົນຫລັງ ກ່ າວ່ າເປັນບຸຕ ຂອງນ ายຄົງເຄົ າ ມີວ ານສັກດ໌ສິທ ສາມ ຕຸ ມຂ້ ງນ້ ຳ ແລະຂົ ນສົ່ ງນ້ ຳ ແກ່ ກະສັຕຣ ຍ໌ ຂເມຣ ຣະຫ ວ່ ານປີ ຈຸ ລສັກຣ ຊ 640 ຫລ ຄ.ສ.1287 ພ ດ ໃນສມັຍຂຸ ນຣ ມຄ ຳແຫ ງ ແລະສມັຍກຸ ໄບລ ຂ ານ. ພ ໃ ພວກນັກປົກຄອງສຍ ມ ບັນທ ກເ ງ ໄປ ວ ຕ ຂຸ ນຣ ມຄ ຳແຫ ງ ນັ້ ນເອ ງ ແ ນ ພຣະຣ ວ ອ ງ ຄ ນ ີ ແລະ ຈ ນພ ໃ ເກ ດມ ຣ ຊ ວ ງ ສ "ພຣະຣ ວ ງ" ຂ ນ ໃນປ ວ ຕ ສ ສ ຕຣ ໄ ຍ ໂ ຍ ແ ນ ນ ກ ກ ຣ ປ ກ ອ ງ ສ ນ ຍ ຣ ຊ ກ ຣ ທ 4-ທ 5 ນ (2)

(1) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ຈາກໜ ງສາວະດານໂຍນົກ ປ 2516 ໜ ້ 60-61 ແລະ 249-250

(2) ສາສຕຣາຈານຍ໌ນິທ ອຣອສຣິວົ ງສ໌ ໃນເຣ ອ ງ "ກຸ ງແຕກ ພຣະຍາຕາກ ແລະປະວັ ຕິສ ສ ຕຣ ໄ ຍ" ປ 2543 ໜ ້ 115

ເອງ ເປັນຜູ້ວາງພື້ນຖານ ແລະຈັດຣະດັບປະວັຕສາສຕຣ ຂອງຊາຕໄທຍ ສຳຣັບຕົວຂຸນຣາມຄຳ ແຫງນັ້ນ ປະວັຕສາສຕຣໄທຍພັດກ່າວວ່າ ເປັນໂອຣົສຂອງຂຸນສຣິອິນທະຣາທິຕຍ ກັບນາງເສື່ອງ ເຊິ່ງກ່າວກັນວ່າ ພຣະຣ່ວງອົ່ງຄນີ້ ກໍ່ຄືພຣະຣ່ວງອົ່ງຄທີ່ນີນີທານຊຽງໃຫມ ກ່າວວ່າ ເປັນສະຫາຍ ຂອງພຣະຍາມັ່ງຣາຍ ແລະພຣະຍາງ່ຳເມືອງແຫ່ງລ້ານນາ.

ບັນທຶກນີ້ ອາຈເປັນເຣື້ອງສ້າງຂຶ້ນໃນນະໂຍບາຍເພື່ອເອົາລາວລ້ານນາ ເຂົ້າເປັນໄທຍ ນັ້ນກໍ່ໄດ້ ຈົນ ໄດ້ສ້າງອະນຸສາວະຣີຍ 3 ກະສັຕຣິຍ ຂຶ້ນທີ່ຊຽງໃຫມ ໃນເດືອນກັນຍາ ປີ 2526 ນ່ຳມານີ້.

ມີບັນຫາຂຶ້ນວ່າ ແລະຂຸນຣາມຄຳແຫງຜູ້ນີ້ ແມ່ນພຣະຣ່ວງ ບຸຕຂອງນາຍຄົງເຄົາ ຫລືເປັນ ພຣະຣ່ວງ ທີ່ຈົມນ້ຳຫາຍໄປ ທີ່ແກ່ງສັກ ແມ່ນ້ຳຍົມ ຫາກມີຄວາມເປັນມາ ແບບບໍ່ແຈ້ງບໍ່ຂາວດັ່ງ ນັ້ນ ແລ້ວ ປະຊາຊົນໄທຍ ກໍ່ຈະໄດ້ໄປໄຫວ້ອະນຸສາວະຣີຍ ແບບບໍ່ແຈ້ງບໍ່ຂາວ.

ຂໍ່ກ່າວລົ້ມຄືນ ເຫຕການຣ໌ກ່ຽວກັບການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງກຸໄບລຂ່ານ ຣາຊວົງສ໌ມົງໂກລ ຂອງຈີນ, ບັນຫາສະເພາະທີ່ກ່ຽວຂອ້ງມາເຖິງລ້ານຊ້າງ ນັ້ນ ບໍ່ເຫັນມີບັນທຶກໃດໆ ແຕ່ ອັນທີ່ພໍມີ ຣ່ອງຣອຍ ເຊິ່ງສແດງໃຫ້ເຫັນຜົລສະທ້ອນ ຈາກເຫຕການຣ໌ຄັ້ງນີ້ ກໍ່ແມ່ນການປ່ຽນແປງພາຍໃນ ການປົກຄອງ ຂອງລ້ານຊ້າງ ເມືອງຊະວາ ເອງ ຄືການປົດຕ່ຳແມ່ງ ຂອງພຣະຍາລັງທິຣາຊ ແລະ ອາຈເປັນໄປໄດ້ ທີ່ເກີດຈາກຜົລສະທ້ອນ ອັນເນື່ອງມາຈາກເຫຕການຣ໌ ໃນປະເທສອ້ອມແອ້ມ.

ຜົລສະທ້ອນ ທີ່ສຳຄັນ ກ່ຽວກັບເຫຕການຣ໌ຂຍາຍອຳນາຈຂອງຈີນ ເວລານັ້ນ ຈະເກີດມີບັນຫາ ກໍ່ແມ່ນສະເພາະ ດິນແດນທີ່ເປັນເຂຕຍຸທສາສຕຣ ຕໍ່ການຍາດແຍ່ງອຳນາຈ ຫລື ກັບດິນແດນທີ່ ຄອບຄອງອຳນາຈທາງການເມືອງ ໃນເວລານັ້ນ ຫລືວ່າ ເພາະດິນແດນເຂຕນັ້ນ ແມ່ນທາງຜ່ານ ຂອງກຳລັງ ທີ່ຕັ້ງໃຈຈະຂຍາຍຕົວ ຂອງຈີນ ເຊິ່ງທີ່ພາໃຫ້ຈີນ ຕອ້ງໃຊ້ກຳລັງຣຸກຣານກັນ ໂດຍກົງ ຫາກເປັນເຊັ່ນນີ້ ດິນແດນລ້ານຊ້າງຫລວງພຣະບາງ ທີ່ມີພູພາອ້ອມທຸກດ້ານ ນັ້ນ ອາຈບໍ່ຕົກຢູ່ ໃນເງື່ອນໄຂຕ່າງໆດັ່ງທີ່ກ່າວມານີ້ ກໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ຖືກຣຸກຣານ ແລະບໍ່ມີເຣື້ອງບັນທຶກໄວ້.

ພົງສາວະດານຂອມ ສຍາມ ແລະລ້ານນາ ກໍ່ຕາມ ໃນເບື້ອງຕົ້ນນັ້ນ ເນື່ອງຈາກການທາງຄວາມ ໄປບໍ່ເຖິງ ຈຶ່ງມັກເລົ່າໃນຮູບເປັນນິທານ ຄືກັນຫມົດ. ພົງສາວະດານຂອງລາວ ກໍ່ຄືກັນ, ເທົ່າທີ່ເຮົາ ພົບເຫັນ ມາເລີ້ມມີບັນທຶກແນ່ນອນໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ຕ່ຳກັນມາ ໂດຍກ່າວລົ້ມຄືນມາແຕ່ສມັຍອານາ ຈັກຣ໌ຫນອງແສ ໃນຮູບທີ່ເປັນຄືນິທານ ຈົນມາຣອດສມັຍພຣະຍາສຸວັນນະຄຳຜົງ,ພຣະເຈົ້າປູ ຂອງ ຟ້າງຸ່ມ ສະນັ້ນ ເຫຕການຣ໌ ຕັ້ງແຕ່ສມັຍເຈົ້າຂຸນລໍ ລົງມາເຖິງສມັຍພຣະຍາສຸວັນນະຄຳຜົງ ເຫັນ ພາກິຕມີເຫຕການທີ່ກ່າວ 2 ຄັ້ງ ຄື ໃນສມັຍຂຸນຣຸ່ງ ທີ່ມີສົງຄາມກັບພຣະເຈົ້າລາວກວດ ຈ.ສ. 224

ຫລື ຄ.ສ.863 (ພຣະຍາລາວກວດ ຫລືລາວກວກ) ແຕ່ ໃນບັນຊີລຳດັບຂອງວົງສ໌ກະສັຕຣິຍ໌ເມືອງ ພະເຍົາ ກ່າວໄດ້ຕ່າງຈາກນີ້ ຄືກ່າວວ່າ ພຣະຍາລາວກວກ ຄອງຣາຊ ໃນ ຄ.ສ.1053–2080 (1) ແລະຂຸນຮຸ່ງ ສາມາຕຖ໌ ຍຶດໄດ້ອາມາຈັກຣ໌ ລາວລ້ານນາ ມາເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຈົ່ງຕໍ່ມາ ກໍ່ແມ່ນສມັຍ ພຣະຍາລັງທີຣາຊ ດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ.

ພົງສາວະດານສະບັບລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ໃນພຣະເຈົ້ານະຫາຊີວິຕ ສຣີສວ່າງວົງສ໌ (2)ກ່າວເຖິງຂຸນຮຸ່ງ ທີ່ຖືກປົດຈາກ ຫນ້າທີ່ ເພາະບໍ່ຊອບຮີຕຊອບຄອງ. ພົງສາວະດານ ແຈ້ງວ່າ ເພາະຂຸນຮຸ່ງມັກນຳກຳລັງໄປເຮັດເສິກກັບປະເທສອື່ນ ຈົ່ງ ຈົນເສັ້ງໄພ່ພົນຫລາຍ ຈົ່ງຖືກປົດ ແລະ ແຕ່ນັ້ນມາ ກໍ່ມີການປະຕິຮູບຕຳແໜ່ງກະສັຕຣິຍ໌ ຈາກ "ຂຸນ" ມາເປັນ "ທ້າວ"

ແລະອີກຕອນນຶ່ງ ກໍ່ຄືບັນທຶກເຫຕການຣ໌ກ່ຽວກັບລ້ານຊ້າງແມ່ນໄດ້ຈາກຫນັງສືທ້າວຮຸ່ງ–ທ້າວ ເຈືອງຂອງລາວ ຄື ຕອນທີ່ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງຍົກທັບໄປຕີແກວປະກັ້ນ ຫລືເມືອງປະກັ້ນ ໂດຍ ໄດ້ຜ່ານໄປ ທາງປະເທສລ້ານຊ້າງເຊິ່ງໄດ້ກ່າວອະທິບາຍເຖິງການແຜ່ອຳນາຈຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ເມືອງຊຽງເຄືອ ແຫ່ງລ້ານນາໃນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1120.

ໃນພົງສາວະດານ ຂອງສຍາມ ຍຸຄສຸໂຂທັຍ ກ່າວເຖິງວ່າ ອາມາຈັກຣ໌ຫລວງພຣະບາງ ໄດ້ຕົກ ເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງອາມາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ໃນສມັຍຂຸນຣາມຄຳແຫງ ແຕ່ ກໍ່ພຽງຂຽນໄວ້ ຢູ່ໃນ ສິລາເລຂຫມາຍເລຂ 1 ທີ່ມີຂໍ້ຄວາມກ່າວໄວ້ນ້ອຍດຽວວ່າ " ໄທ ຊາວຢູ່ຊາວຂອງ ມາອອກ " ສິລາ ເລຂ ດ້ານທີ 4....ເບິ່ງຫນ້າ 294–295) ແລະໃນຂໍ້ກ່າວອ້າງນີ້ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ມີເອກສາຣອື່ນໃດປະກອບ ຕື່ມ ທີ່ພໍໃຊ້ເປັນຫລັກຖານ ກ່ຽວກັບເຫຕການ'ທີ່ວ່າ ສຸໂຂທັຍ ໄດ້ອາມາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ໄປເປັນ ເມືອງຂຶ້ນ ດ້ວຍວິທີໃດ ດ້ວຍສົງຄາມ ຫລືດ້ວຍວິທີອື່ນ? ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ກໍ່ຕາມ ກໍ່ຍັງເຊື່ອຖືຫລາຍ ບໍ່ໄດ້ ຫາກໃນເມື່ອມີຄວາມຈິງທີ່ວ່າ ສິລາເລຂຫລັກນີ້ ເປັນສິ່ງປອມແປງ ໂດຍແມ່ນຣັຊການທີ 4 ຂອງໄທຍ໌ ຄືພຣະຈອມເກົ້າ ເປັນຜູ້ປອມຂຶ້ນ ເພື່ອກົມກົມລາວ (ໃຫ້ເບິ່ງຫນ້າ 294)

ເຣື້ອງເຫຕການ'ພາຍໃນ ນະຄອຣຊຽງທອງ ຂັ້ນຕໍ່ມາທີ່ສຳຄັນອັນນຶ່ງ ແມ່ນການປ່ຽນແປງຕຳແໜ່ງ ກະສັຕຣິຍ໌ຈາກ "ທ້າວ" ມາເປັນ "ພຣະຍາ" ທ່ານມາຣ໌ຕິນ ສຈວຣ໌ຕ ຟອກ ກ່າວວ່າ(3) ມີຂຶ້ນ ໃນ ຄ.ສ. 1271 ແລະ ໃນເວລາດຽວກັນກໍ່ແມ່ນ ການຍຶດອຳນາຈແລະປົດພຣະຍາລັງທີຣາຊເມື່ອ ຄ.ສ.1315. ເຫຕ ການ'ນີ້ ຈົ່ງບໍ່ແມ່ນເຫຕການ'ທີ່ທັນນະດາ ໃນຕຳນານຂຸນບູລົມແລະພົງສາວະດານລ້ານຊ້າງພຽງແຕ່ ອ້າງເຫຕຜົລໄວ້ວ່າ ພຣະອົງຄ໌ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ອ່ອນແອ ຫລື ບໍ່ຊອບຮີຕຊອບຄອງ, ຄວາມຫມາຍນີ້ ຍ່ອມສະ ແດງ ໃຫ້ເຫັນເຫຕຜົລ 3 ປະການ ດ້ວຍກັນຄື:

(1) ສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ອາມາຈັກຣ໌ລາວລ້ານຊ້າງ ໄດ້ມີປະຕິກິຣິຍາຕໍ່ເຫຕການ'ທາງການເມືອງ

(1) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ພົງສາວະດານໂຍນົກ ປີ 2516 ໜ້າ 523 ໃນລຳດັບວົງກະສັຣິຍ໌ເມືອງພະເຍົາ

(2) ພຣະຣາຊພົງສາວະດານລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ໃນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າສຣີສວ່າງວົງສ໌ ປີ 1926 ພິມພ໌ 1967 ໜ້າ 10

(3) **Martin Stuart-Fox University of Queensland, Cambridge University Press 1997 P. 9**

ແລະນີ້ ກໍ່ແມ່ນການປະຕິວັດ ໂດຍບໍ່ ພາກັຕໄດ້ໃຊ້ກໍາລັງໂຄ່ນລົ້ມທໍາລາຍກັນເອງ.

(2) ຄໍາທີ່ວ່າ ພຣະຍາລັງ ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ອ່ອນແອ ຍ່ອມຫມາຍຄວາມວ່າ ອໍານາຈການປົກຄອງ ແລະການນໍາພາ ບ້ານເມືອງ ບໍ່ມີຄວາມເດັດຂາດ ຫລືຫມາຍຄວາມວ່າ ປະສິທທິພາພ ໃນການປະຕິບັຕຣາຊການແຜ່ນດິນ ບໍ່ເຫມາະສົມກັບສະພາພແວດລ້ອມ ທີ່ເກີດຂຶ້ນ.

(3) ອາຈຫມາຍເຖິງວ່າ ມີການກະທົບກະເທືອນ ຈາກເຫຕການຣ໌ທີ່ເກີດຂຶ້ນ ທີ່ມາຈາກການຂຍາຍອໍານາຈ ຂອງກຸໄບລຂ່ານ ໃນຄັ້ງນັ້ນແທ້.

ສະນັ້ນ ຈຶ່ງແນ່ໃຈວ່າ ເຫຕການຣ໌ກ່ຽວກັບການຂຍາຍອໍານາຈ ຂອງກຸໄບລຂ່ານ ອາຈມີຜົລກະທົບມາເຖິງປະເທສລ້ານຊ້າງ ເຊັ່ນດຽວກັນ. ສໍາຣັບອານາຈັກຣ໌ໃກ້ຄຽງ ຄືລ້ານນານັ້ນ ໄດ້ເຫັນມີບັນທຶກກ່ຽວກັບເຣື້ອງນີ້ ໂດຍທ່ານທະວີ ສວ່າງປັນຍາງ໕ກຸຣ ທີ່ວ່າ ລ້ານນາ ໄດ້ຍອມຮັບເປັນຫົວເມືອງສ່ວຍຂອງຈີນ ຕ້ວງສົ່ງສ່ວຍໃຫ້ແກ່ພຣະເຈົ້າກຸໄບລຂ່ານ ຕາມຄວາມຕ້ອງການ ຄ.ສ.1315.

ອີງຕາມພົງສາວະດານ ນ່ານເຈົ້າ (ນ່ານເຈົ້າ ເຍຊີ) ມີບັນທຶກໄວ້ວ່າ ໃນ ຄ.ສ.1280 ກະສັຕຣິຍ໌ກຸໄບລຂ່ານ ໄດ້ຍົກທັບຕີອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ຄື ຕີຊຽງໃຫມ່ ຊຽງຂອງ ແລະເມືອງຝາງ ພ້ອມ

ເດືອນ 10 ພ.ສ.1835 ຫລື ຄ.ສ.1282 ກຸໄບລຂ່ານ ໄດ້ສົ່ງໂຈມຕີລ້ານນາ ໃນສມັຍພຣະຍາມັງຣາຍ ເຊິ່ງນ່ານເຈົ້າ ເຍຊີ ເອີ້ນວ່າ "ບາບາຍ" ແລະຖືຕາມຂໍ້ມູລ ຂອງນ່ານເຈົ້າເຍຊີ ກ່າວວ່າ ໃນເດືອນ 9 ປີ ຄ.ສ.1287 ພຣະຍາມັງຣາຍ ໂຈມຕີເມືອງຊີລີ (ຊຽງຮຸ່ງ) ແລະດິນແດນພະມ້າ ແລະໃນປີຕ່ໍມາ ຝ່າຍອຸປຣາຊຍຸ່ນນ່ານ ຕ້ວງຂໍ່ກໍາລັງທັບເພີ່ມຈາກກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ. ພົງສາວະດານຈີນ ໄດ້ບັນທຶກການແຂ່ງຂໍ່ ຂອງອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ໄວ້ 2 ເຣື້ອງ. ເຣື້ອງນຶ່ງ ຄື ນາຍທະຫານ ທີ່ມົງໂກລສົ່ງມາຜາບລ້ານນາ ໄດ້ພ່າຍແພ້ແກ່ລ້ານນາ ຈຶ່ງຖືກພຣະເຈົ້າກຸໄບລຂ່ານ ສັ່ງໃຫ້ປະຫານຊີວິຕທ້ັງຫມົດ. ເຣື້ອງທີ 2 ຄືທ້ວງລ້ານນາ ໄດ້ຕິດສິນບົນ ແກ່ເຈົ້າຫນ້າທີ່ປົກຄອງຍຸ່ນນ່ານ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຈີນຣຸກຣານອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ທີ່ສໍາຄັນ ກໍ່ຄື ໃນຂັ້ນຕ່ໍມາ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ກໍ່ໄດ້ຍອມເສັຽສ່ວຍໃຫ້ແກ່ຈີນ ໃນ ຄ.ສ.1315 (ປີທີ່ ພຣະຍາລັງ ສວັຣຄົຄ) ກ່ອນທີ່ພຣະຍາມັງຣາຍ ສວັຣຄົຕ ພຽງ 2 ປີ.

ໃນທີ່ສຸດ ທ່ານທະວີ ສວ່າງປັນຍາງ໕ກຸຣ ກໍ່ຈໍ່າທ້ວຍວ່າ ຕໍ່ານານຂອງລ້ານນາ ບໍ່ໄດ້ມີບັນທຶກໄວ້ກ່ຽວກັບມົງໂກລ ຈຶ່ງບໍ່ສ່ານາຕຖ໌ກວາດສອບ ຄວາມຖືກຕ້ວງຂອງພົງສາວະດານຈີນໄດ້ (1)

ສໍາຣັບບັນຫາ ຣະຫວ່າງພະມ້າ ກັບກະສັຕຣິຍ໌ມົງໂກລ ນັ້ນ ກໍ່ມີການຕ່ໍສູ້ກັນ ຢ່າງຮ້າຍແຣງທີ່

(1) ທະວີ ສວ່າງປັນຍາງ໕ກຸຣ "ວິເຫໂສບາຍ ພຣະຍາມັງຣາຍ" ໜັງສືລ້ານນາໄທຍ໌ ເປີດອະນຸອສາວະຣີຍ໌ 3 ກະສັຕຣິຍ໌ ຊຽງໃຫມ່ ປີ 2526-27 ໜ້າ 54-55

ສຸດ ເຊິ່ງເຫຕການ ເລີ້ມຂຶ້ນດ້ງນີ້ ຄື ສມັຍກຸໄບລຂ່ານ ຂຍາຍອ່ານາຈ ນັ້ນ ຢູ່ທາງພະມ້າ ກົງກັບ ສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າມະຣະສີຫະປະຕິ ເວລານັ້ນ ໃນປີ ຄ.ສ. 1273–75 ກຸໄບລຂ່ານ ສົ່ງທູຕມາຣຽກ ຣອ້ງເອົາເຄື່ອງບັນນາການ ຈາກປະເທສພະມ້າ ອັຄຣາຊທູຕຈີນ ໄດ້ທ່າຕົວເປັນເຫນືອນຈັກກະພັຕ ນົງໂກລ ເອງ ຈົ່ງຖືກກະສັຕຣິຍ໌ພະມ້າຈັບປະຫານຊີວິຕເສັ້ຽ ຄັນມາຣອດປີ 1277 ພະມ້າ ກໍ່ໄດ້ຍົກ ທັບໄປໂຈມຕີດິນແດນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຈີນ ຄື ອານາຈັກຣ໌ກອງໄກ ທາງພາຄເຫນືອພະມ້າ ໂດຍມີ ກອງທັບຊ້າງ ເຖິງ 2000 ຕົວ ແຕ່ລະຕົວ ກໍ່ມີປອ້ນປາການ ບົນຫລັງຊ້າງ ແລະມີທະຫານກ່ຳກັບ ຍົງທະນູ ຕົວລະ 10 ຄົນ. ສ່ວນຝ່າຍນົງໂກລ ໃນສນາມຣົບເຂຕນີ້ ມີທະຫານແຕ່ພຽງ 12,000 ຄົນ ໂດຍໃຊ້ມ້າເປັນພາຫານະ ແຕ່ນົງໂກລ ມີທະຫານຍົງທະນູເກ່ັ່ງທີ່ສຸດ ເຫນືອກວ່າພະມ້າ ໃນທີ່ສຸດ ກອງທັບພະມ້າ ກໍ່ປຣາຊັຍ ກັບຄືນມາ. ລາຍງານການສູ້ຣົບຄັ້ງນີ້ ສ່ວນນຶ່ງ ໄດ້ຈາກບັນທຶກຂອງ ມາຣໂຄໂປໂລ ຊາວອິຕາລີ ທີ່ໄປຢູ່ປະເທສຈີນ ແລະພົວພັນທ໌ກັບຣາຊສ່ຳນັກນົງໂກລ ນາຕລອດ ທີ່ ໄດ້ບັນທຶກເຫຕການ໌ຕ່າງໆໄວ້.

ແລະອານາຈັກຣ໌ພຸກາມ ຂອງພະມ້າ ກໍ່ໄດ້ຖືກນົງໂກລ ຍຶດໄດ້ ໃນປີ ຄ.ສ. 1281 ພຣະເຈົ້າມະຣະ ສີຫະປະຕິ ໄດ້ຫລົບຕົວຫນີໄປທາງພາຄໃຕ້ ສ່ວນແມ່ທັບໃຫ່ຽຂອງພຣະອົງ ຄ໌ ກໍ່ຖືກນົງໂກລ ຂ້າ ຕາຍ ໃນສນາມຣົບ ແລະຈີນໄດ້ເອີ້ນຊື່ກະສັຕຣິຍ໌ພະມ້າ ອົງຄ໌ນີ້ ວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ຜູ້ຫລົບຕົວ ຫນີ ຈີນ "ຕະໂຍ ກະປະເຍຫນິນ"

ຈີນຍົກທັບ ເຂ້ົາຮຸກຮານວຽດນາມ ໃນຄັ້ງທ່າອິດ ແມ່ນປີ ຄ.ສ. 1257 ໃນປີທີ່ພວກຂຸນບາງກາງ ຫາວ ເລີ້ມສ້າງຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍຂຶ້ນ ຈີນນ່ຳທັບມະຫາສາລ ຍົກເຂ້ົ້າວຽດນາມ ບຸກຕີເມືອງ ຫລວງ "ທ້ັງລອງ" ໂດຍແມ່ນນາຍພົລອຸຣິຍ້ັງກາໄດ **(Ouriyangqadai)** ເປັນແມ່ທັບ ເຊ່ິງຍົກກ່ຳ ລ້ັງຜ່ານແມ່ນ້ຳແດງ ກະສັຕຣິຍ໌ໄດວຽດ ຄືພຣະເຈົ້າເຕຣ໋ິນຕ໋ິງ ໂຕນເຂ້ົ້າປ່າ ນ່ຳປະຊາຊົນຖ້ົ່ມເມືອງ ຫລວງຂອງຕົນ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ແລ້ວກໍ່ຣົບໂຣມກອງທັບ ຂັບໄລ່ນົງໂກລ ກັບຄືນເມືອງຈີນຈົນສ່ຳເຣັດ.

ສ່ຳຣັບ ທາງເຂຕຈາມປາ ຄືດິນແດນບ່ຣິເວນພາຄກາງ ຂອງວຽດນາມ ປັຈຈຸບັນ ກອງທັບຈີນ ນ່ຳໂດຍນາຍພົລ ໂຊເກຕຸ (**Sogetu**) ແລະຝ່າຍຈາມປາ ແມ່ນຣັຊສມັຍ ຂອງພຣະເຈົ້າອິນທຣະວ ຣະມັນ ເຊ່ິງກອງທັບນົງໂກລ ໄດ້ຍົກໄປບັງຄັບໃຫ້ປະເທສຈາມປາສົ່ງເຄື່ອງບັນນາການ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ແຕ່ຝ່າຍຈາມປາ ບ່ຍອມ ຈົ່ງທ່າການຕ່ໍ່ຕ້ານຈີນສຸດຄວາມສາມາຕຖ ໄດ້ແປຂະບວນສູ້ຣົບໃນຮູບ ກອງໂຈຣກະຈາຍຕາມພຸພາບ່າດົງ ພາໃຫ້ກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ ຈ່ຳຕ້ອງສົ່ງກ່ຳລ້ັງໄປເພ້ີ່ມ ກ່ຳລ້ັງທັບ ຈີນ ຜ່ານໄປທາງວຽດນາມ ແລະໄດ້ຖືກວຽດນາມສະກັດໄວ້ ບ່ຍອມໃຫ້ຜ່ານດິນແດນຕົນ ຈົ່ງເກິດ ການສູ້ຣົບກັນຂຶ້ນ ຢ່າງຫນັກ. ໂອຣົສຂອງກຸໄບລຂ່ານ ຊື່ ໂຕຂ໋ັ່ນ ຈ່ຳຕ້ອງຍົກທັບກັບຄືນຈີນ ແລະ ນາຍພົລໂຊເກຕຸ ແມ່ທັບຜາບຂເມຣ ຍົກທັບໄປຊ່ວຍນາຍພົລໂຕຂ໋ັ່ນ (**Toghan**) ແຕ່ກໍ່ປຣາຊັຍ

ແລະຖືກຂ້າຕາຍໃນສນາມຣົບ ທີ່ວຽດນາມ ນັ້ນເອງ ແລະກະສັຕຣິຍໄດວຽດ ກໍ່ໄດ້ເຂົ້າປົກຄອງປະ ເທສອີກເທື່ອໃຫມ່ ຫລັງຈາກຈີນປຣາຊັຍ ໃນວັນທີ 6 ເດືອນ 6 ປີ ຄ.ສ.1285.

ຫລັງຈາກພຣະເຈົ້າກຸໄບລຂ່ານ ຊາບການຕາຍຂອງແມ່ທັບຈີນ ແລະການປຣາຊັຍ ຂອງກອງ ທັບ ເຊັ່ນນັ້ນ ກໍ່ເລື່ອນການຍົກທັບຕີຍີ່ປຸ່ນ ແລະຫັນຫນ້າກັບຄືນມາຕີໄດວຽດ ໃນທ້າຍປີ ຄ.ສ.1287 ເວລານີ້ ກອງທັບຈີນ ປະກອບກໍາລັງທະຫານ 100.000 ຄົນ ກໍ່ບຸກໂຈມຕີໄດວຽດເປັນຄັ້ງທີ 3 ໂດຍ ແມ່ນນາຍພົລໂຕຊັ່ນ ເປັນຜູ່ນໍາທັບ ອີກຕາມເຄີຍ ໃນຄັ້ງນີ້ ວຽດນາມ ນໍາໂດຍນາຍພົລ ເຕຣິ່ນຮົ່ງ ດາວ ໄດ້ທໍາການຕໍ່ສູ້ໃນຮຸບເດີມ ຄືໄດ້ພາປະຊາຊົນນໍາສະບຽງອາຫານອອກຫນີຈາກຕົວເມືອງ ທັງ ຫນົດ ກອງທັບຈີນ ປະສົພຕໍ່ການອົດຫົວແລະທົນຕໍ່ດິນຟ້າອາກາສບໍ່ໄຫວ ກໍ່ຈໍາເປັນຕ້ອງໄດ້ຍອມ ຖອນທັບ ກັບຄືນປະເທສ.

ຄັນຕໍ່ມາ ວຽດນາມ ພິຈາຣະນາເຫັນວ່າ ຖ້າຈະທໍາການແຂ່ງຂໍ່ກັບຈີນຕໍ່ໄປອີກ ກໍ່ອາຈເສັຽຊັຍ ແລະເສັຽບ້ານເມືອງ. ໃນໂອກາສທີ່ຈີນ ມີບັນຫາຫຽ້ງຍາກຢູ່ພາຍໃນປະເທສ ຈຶ່ງໄດ້ສົ່ງທູຕໄປຈີນ ຂໍເປັນເມືອງສ່ວຍ ຂຶ້ນກັບຈີນແຕ່ໂດຍດີ. ສ່ວນນາຍພົລ ເຕຣິ່ນ ຮົ່ງດາວ ນັ້ນ ປະຊາຊົນວຽດນາມ ແລະກະສັຕຣິຍ ໄດວຽດ ໄດ້ສ້າງອະນຸສາວະຣີຍ໌ໃຫ້ ແຕ່ຍັງມີຊີວິຕຢູ່ ໂດຍຖືເປັນວິຣະຊົນຜູ່ຍິ່ງໃຫຽ ຂອງຊາຕວຽດນາມ.

ບັດນີ້ ຫັນມາກ່າວເຖິງອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງອີກຕື່ນ ໂດຍສະເພາະໃນຍຸຄໃກ້ຄຽງ ກັບສມັຍ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມມະຫາຣາຊ. ເຣື້ອງ ທີ່ເປັນຕາສົນໃຈ ໃນຕອນນີ້ ກໍ່ຄືວ່າ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ໃນ ສມັຍພຣະຍາລັງທິຣາຊ (ຄ.ສ.1269–1316) ຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍໃນຣັຊ ສມັຍຂອງພໍ່ຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ແທ້ຈິງຫລືບໍ່ ? ຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ຄອງຣາຊສົມບັຕໃນກຸງສຸໂຂທັຍ ນັບຈາກປີ ຄ.ສ.1277–1317 (ຫລື ພ.ສ.1820–1860)

ຕາມຫລັກສີລາເລຂ ຫມາຍເລຂ 1 ຂອງຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ຫາກວ່າ ເປັນໄປຈິງຕາມນັ້ນ ກໍ່ ແມ່ນກົງກັບຍຸຄສມັຍພຣະຍາລັງທິຣາຊ ຂອງລ້ານຊ້າງ ແລະກໍ່ພໍດີກັບເວລາແຜ່ຂຍາຍອໍານາຈ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ ກຸໄບລຂ່ານ. ຈາກແຜນທີ່ ຂອງອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ (ເບິ່ງໜ້າ 238) ຈະ ພົບວ່າ ທີ່ຕັ້ງ ຂອງອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ນອກຈາກຈະມີຢູ່ທີ່ເມືອງສຸໂຂທັຍ ອັນເປັນເມືອງຫລວງ ເດີມຂອງໄທຍ໌ ແລ້ວ ກໍ່ຈະເຫັນຕື່ນວ່າ ເມືອງຊະວາ ລ້ານຊ້າງ ກໍ່ແມ່ນເຂຕປົກຄອງ ຂອງອານາ ຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ອີກແຫ່ງນຶ່ງ. ແຜນທີ່ສະບັບນີ້ ແມ່ນພົລຕຣີຫລວງວິຈິຕ ວາທະການ ຂຽນຂຶ້ນໃນ ນາມກົມປະມວລຂ່າວກາງ ຂອງໄທຍ໌ ໃນສມັຍບໍ່ດົນມານີ້. ແມ່ນອນ ຄົງອ້າງໃສ່ຫລັກສີລາ

ສ່ວນຫລາຍ ຫາກເວົ້າເຖິງການປອມແປງນັ້ນ ຫລັກຖານທາງປະວັຕິ ສາສຕຣທີ່ໄດ້ມາຈາກສຍາມ ໂບຣານນັ້ນ ເຖິງຂັ້ນທີ່ແຜ່ນຫີນ ມີການປອມແປງ ໄດ້ ເຊັ່ນນີ້ ສິ່ງອື່ນໆ ເພື່ອປະກອບສ່ວນໃຫ້ໂລກເຫັນວ່າ ໄທຍ໌ມີຄວາມຍິ່ງໃຫ່ ມາແຕ່ອະດີຕນັ້ນ ຄົງມີການຄິດສ້າງກັນຂຶ້ນ ໃນສມັຍຣັຕນະໂກສິນທ໌ນີ້ເອງ ໂດຍ ສະເພາະ ຫລັງຈາກທີ່ລ້ານຊ້າງເສັຽສົງຄາມ ແກ່ສຍາມໄປແລ້ວ ປີ 1779.

ບັນທຶກທີ່ມີຢູ່ ອັນທີ່ອ້າງວ່າ ຊຸນຣາມຄໍາແຫງ ເປັນຜູ້ປະດິສຕ໌ (ປະດິດ) ຕົວ ອັກສອຣໄທຍ໌ ຣວມທັງ ການຈັດຣະບົບປະວັຕິສາສຕຣ ຫລືພົງສາວະດານ ຂອງ ໄທຍ໌ ແລະການຂຽນປອມແປງອື່ນໆ ທີ່ວ່າລ້ານຊ້າງ ລ້ານນາ ຕລອດໄທໃຫ່ ແລະລາວລື ທີ່ວ່າລວ້ນໄດ້ແບບຕົວອັກສອຣ ມາຈາກຊຸນຣາມຄໍາແຫງ ທັງໝົດ.

ເຫຕການນີ້ ຄົງຢູ່ໃນສມັຍຣັຊການທີ 4 ຂອງໄທຍ໌ ນີ້ເອງ.

ທັງໆທີ່ອ້າງວ່າ ບັຣພະບຸຣຸສໄທຍ໌ ຄື ພ່ຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ໄດ້ປະດິສຕ໌ຕົວອັກ ສອຣໄທຍ໌ ຂຶ້ນໃຊ້ ແຕ່ບ່ຊາບວ່າ ດວ້ຍເຫຕໃດ ຕາມບັນທຶກຈົ່ງມີວ່າ ຣັຊການທີ 4 ໄດ້ພຍາຍາມຄິດຈະສ້າງຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ ຂຶ້ນໃໝ່ ໂດຍໃຊ້ຕົວອັກສອຣໂຣມັນ ປະສົມກັບຂອງເດີມ ແຕ່ຄວາມພະຍາຍາມນີ້ ບ່ສໍາເຣັດ ຈົ່ງກັບມາປັບປຸງຕົວອັກ ສອຣໄທຍ໌ເດີມມາໃຊ້ແທນ. ສໍາຣັບຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ ທີ່ວ່າ ເລີ່ມມາຈາກຊຸນຣາມ ຄໍາແຫງ ທີ່ວ່າ **ມ ສຣ ປ ຫ ແລະ ປ ທ ຂອງພະຍັນຊນະ** ທ່ນັ້ນ ໄດ້ເກີດມີດ ຫາຍໄປເສັຽໆ ເປັນເພາະເຫຕໃດ?. ບັດນີ້ ຕົວໄທຍ໌ແລະລາວ ກ່ໄດ້ມາກາຍເປັນ ແບບດຽວກັນໃນຕອນໃດ? ບັນທຶກເຣ້ອງນີ້ ເຫັນວ່າ ສ້າງຄວາມສັບສົນຫລາຍ ສົມຄວນ.

หลักที่ ๑

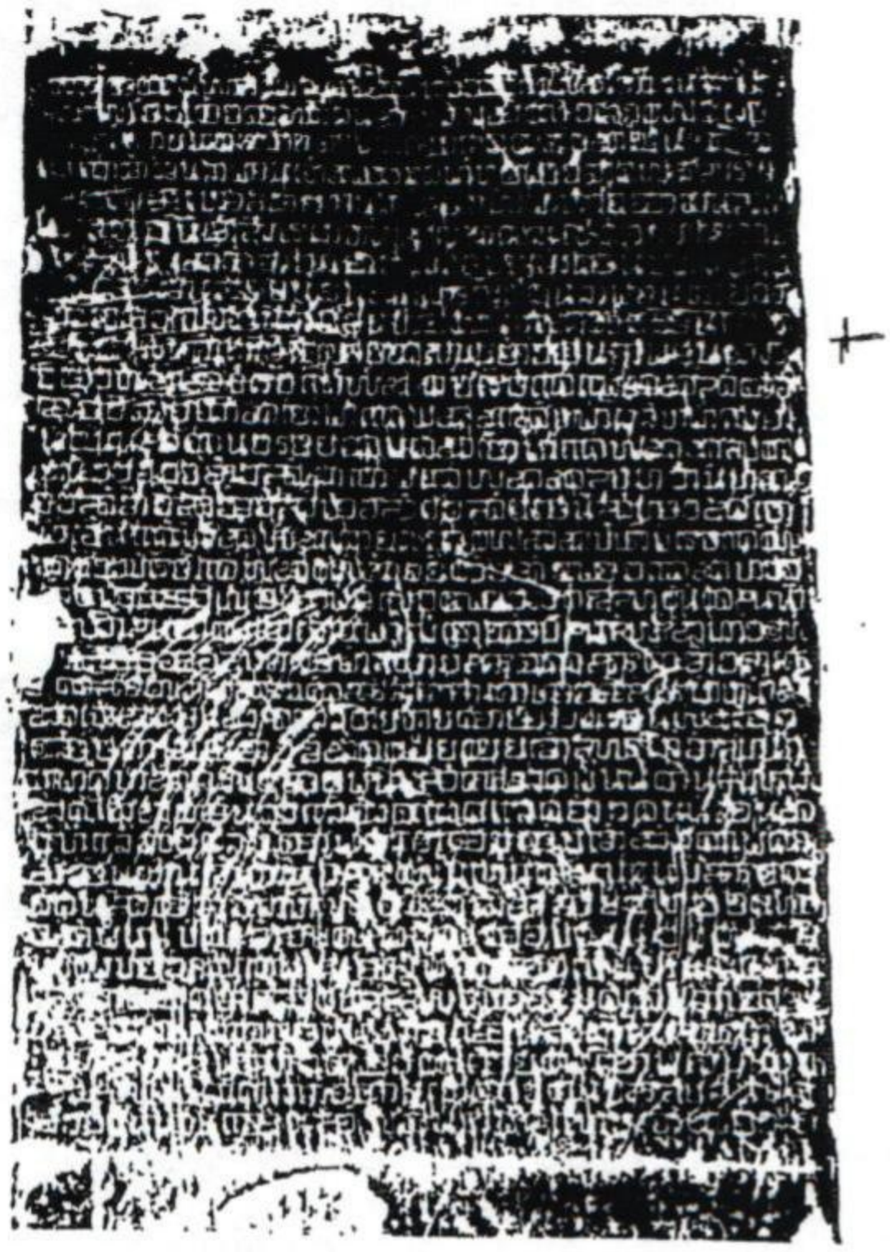

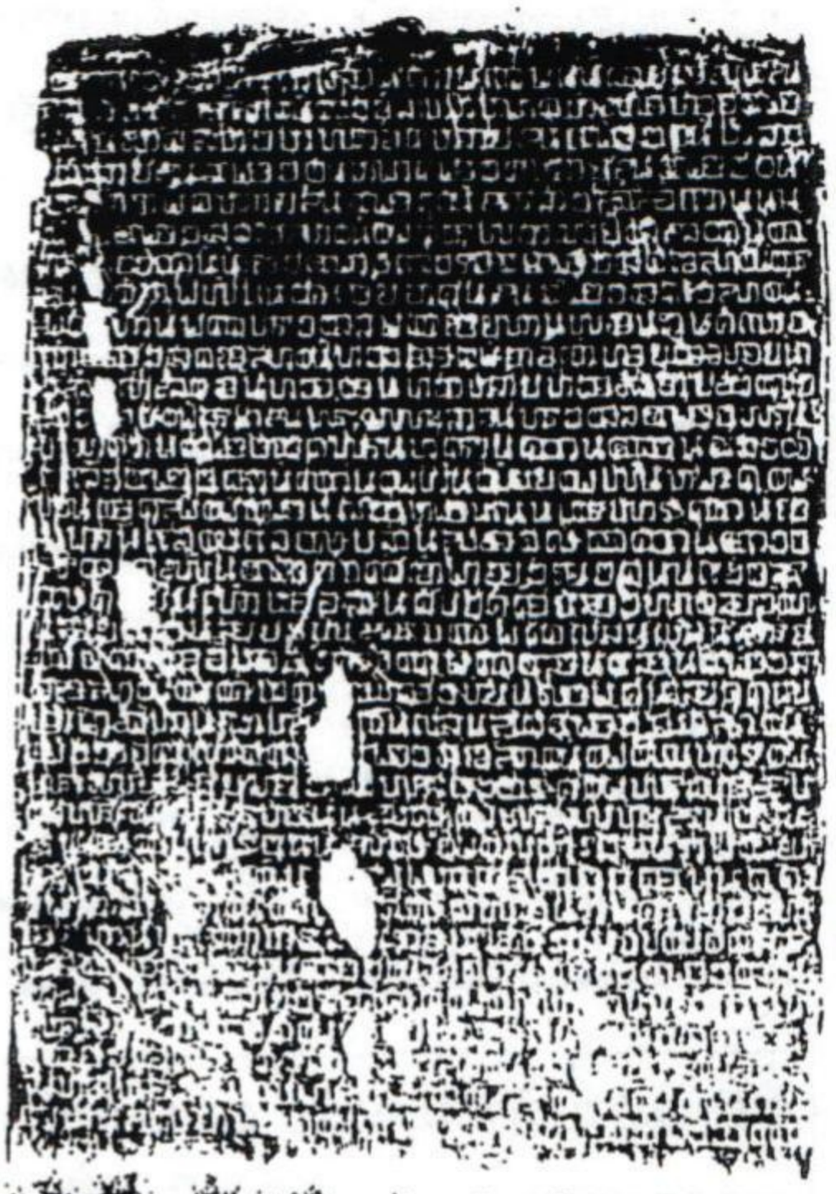

ນີ້ ຄື ຫລັກສິລາເລຂ ຫລັກທີ ๑: ທີ່ວ່າ ເປັນຂອງປອມ ແລະຈະປອມແທ້ ຫລືປະການໃດ ກາລ ເວລາ ຄົງຖືກພິສູຈນ໌ ຈາກນັກວິຊາການໄທຍ໌ ຂັ້ນຕໍ່ໄປອີກ:

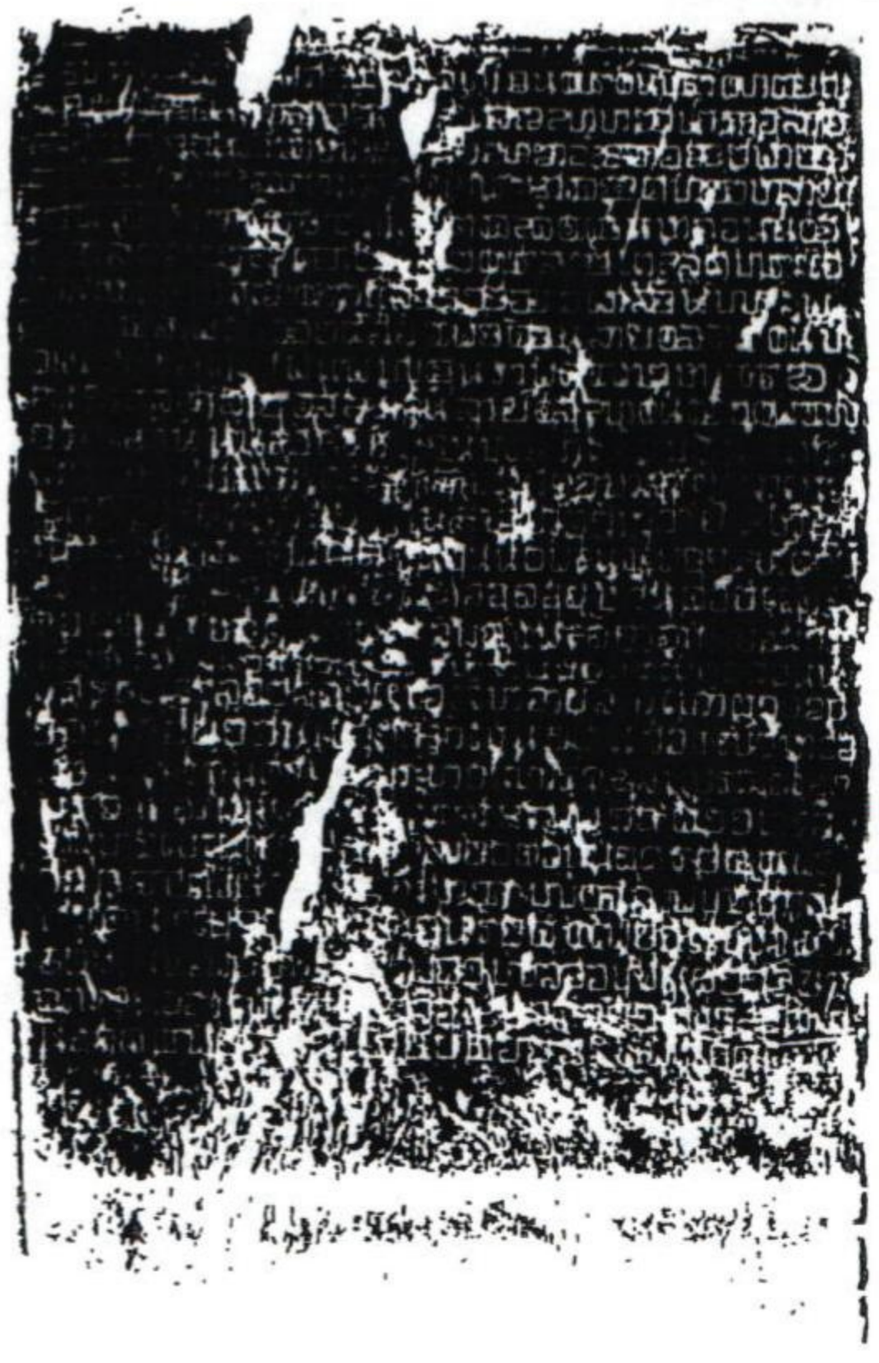

จารึกหลักที่ ๑

ด้านที่ ๔

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑. ห่ [illegible]พระ(รา)มคำแหง [illegible]ถกห่ [illegible]ขน[illegible]ร[illegible]นทรา[illegible]ทคยป่	ห่อขุนพระรามคำแหง ถูกห่อขุนศรีอินทราทิตย์เบื้–
๒. (น[illegible])ขน(ไ)น[illegible]เมือง[illegible]นาสขน(มาไ) อ[illegible]ขโขไททงงมากวาวถาว	นขุนในเมืองศรีสัชชนาลัยสุโขทัย ทั้งมากวาง(๑๐๑) ถาว
๓. (น)ถิไท[illegible]เมองใด้หล้าฟ้าถ...[illegible] ไท ขาว[illegible]อขาวของมาอย	แถไทยเมืองใด้หล้าฟ้าถ...ไทยขาวผู้ขาวของ(๑๐๒) มาอย–
๔. ก ๑๒๐๗ สก[illegible]ป[illegible]กรให้[illegible]ขน(เอา) พระขา[illegible]คอยกทงงหลาย	ก(๑๐๓) ๑๒๐๗ ศกปีกุน(๑๐๔)ให้ขุดเอาพระธาตุออก ทั้งหลาย
๕. เพนกทำ[illegible]บชาบำเรอแก่พระขา[illegible]คได้[illegible]เดอนหกวนน[illegible]ข่	เพียนกระทำบูชาบำเรอแก่พระธาตุ ได้เดือนหกวัน จ่–
๖. งเอาลงฝงงในกลาง[illegible](เมอ)ง[illegible]พรสชขนาไลก่พระเจ	งเอาลงฝังในกลางเมืองศรีสัชชนาลัย ก่อพระเจ–
๗. [illegible]ค[illegible]เหนอหกเข่า[illegible]จ่ง[illegible] แล้วตั้งงวองผา ล้อมพระบ	คือเหนือหกข้าวจึงแล้ว ตั้งเวียงผา(๑๐๕) ล้อมพระบ–
๘. หาขา[illegible]คสามเข่า[illegible] จ่งแล้ว[illegible] [illegible]เม่อก่อน ลาย[illegible]สไท[illegible]น้ำ	หาธาตุสามข้าวจึงแล้ว เมื่อก่อนลายสือ(๑๐๖)ไทยน้ำ
๙. [illegible]ม ๑๒๐๕ สก[illegible]ปีมแมพ่[illegible]ขนรามคำแหงหา ใคร่ใจ	มี ๑๒๐๕(๑๐๗) ศกปีมะแม พ่อขุนรามคำแหงหา(๑๐๘) ใคร่ใจ
๑๐. ในใจแล่ใส่ลาย[illegible]สไท[illegible]น้ำลาย[illegible]สไท[illegible]น้ำ จ่ง[illegible]บ[illegible]เพ่	ในใจ(๑๐๙) แลใส่ลายสือไทยนี้ ลายสือไทยนี้จึงมีเพื่–
๑๑. อ[illegible]ขน[illegible]ผิน่นนใส่ไว้พ่[illegible]ขนพระรามคำแหงนั่นนหา	อขุนผู้นั้นใส่ไว้ พ่อขุนพระรามคำแหงนั้น หา
๑๒. เปนท้าวเปนพรญาแก่ไททงงหลายหาเปน	เป็นท้าวเป็นพระยา แก่ไทยทั้งหลาย หาเป็น

จารึกหลักที่ ๑

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑๕. [illegible]ร้ควายหลวกกควายแก้ลวควายหานควายแกะ	รู้ด้วยหลวัก ด้วยแกะด้วยหาญ ด้วยแกะ(๑๑๑)
๑๖. ควายแรงหาคนจกกเสมอ[illegible]ม่ได้อาจปราบฝูงข้า	ด้วยแรง หาคนจักเสมอมิได้ อาจปราบฝูงข้า
๑๗. [illegible]เสก[illegible]ม[illegible]เมองกว้างข้างหลายปราบ[illegible]เบื้องตวนนอ	เสก มีเมืองกว้างข้างหลาย ปราบเบื้องตะวันอ–
๑๘. อกรอดสรลวงสองแคว [illegible]ลบาชายสคาเท้าฝ่งขอ	อก รอด(๑๑๒) สระหลวง(๑๑๓) สองแคว(๑๑๔) ลุมบาชาย(๑๑๕) สคา(๑๑๖)เท้าฝั่งขอ–
๑๙. ง[illegible] เถงวองจนนวยงทำ[illegible] เปน[illegible]ทแล้ว [illegible]เบ้ง(๑๑๗)หาว	ง่เถิงเวียงจันทน์เวียงทำเป็นที่แล้ว เบื้องห้าว
๒๐. นอนรอดคน[illegible]ทพระบางแพรก[illegible]สพรณภูก	นอน รอดคนท[illegible](๑๑๘) พระบาง(๑๑๙)แพรก(๑๒๐) สุพรรณภู–
๒๑. นราช[illegible]บ[illegible]รเพช([illegible]บ[illegible])ร[illegible] ศรธรรมนราชฝ่งทเล	นิ(๑๒๑) ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเล
๒๒. ส[illegible]มทรเปน[illegible]ท(แล้ว[illegible]) เบื้องตวนตก รอด[illegible]เมอ	สมุทรเป็นที่แล้ว เบื้องตะวันตก รอดเมือ–
๒๓. งฉอด[illegible]เมอง...นหงสาห[illegible]ดส[illegible]มทรหาเป	งฉอด เมือง...น หงสาวดี สมุทรหาเป็–
๒๔. นแดน อ[illegible]เบื้อง([illegible]ตน)นอนรอด[illegible]เมอง แพถ[illegible]เม	นแดน(๑๒๒) อ เบื้องตื่นนอน รอดเมืองแพร่เมื–
๒๕. องม่าน[illegible] เมอง น..[illegible] เมองพถวพันฝ่ง ง[illegible] ของ	องม่าน เมืองน.. เมืองพถัว(๑๒๓)พันฝั่งของ
๒๖. [illegible]เมองชวาใ(น[illegible]ท)แล้ว อ[illegible]ปลกล้อง[illegible]ฝ่งลกบ้า	เมืองชวา(๑๒๔)เป็นที่แล้ว อ ปลูกเถียงฝูงลูกบ้า–
๒๗. น[illegible]ลก[illegible]เมอง(นน้)นชอบดวัยธรรมน[illegible]ทก	นลูกเมืองนั้น ชอบด้วยธรรมทุกคน ฯ

ข้อความ ที่ขีดหมายไว้ แม่มบันทึก ที่ภรัวกับลาว โดยแจ้งว่า สมัยธามคำแหงมั้น หลวงพระบาง ก่มาเป้นเมืองขึ้น แล้ว หลวงวิจิตวาทะการ ก่เรัดแผมที่ออก.

จารึกหลักที่ ๑

อธิบายคำ

(๑) กู	= ฉัน ข้าพเจ้า
(๒) มู	= เขา
(๓) ผู้ผู้ไงโอ	= ผู้หญิงสอง
(๔) เผือ	= เขา
(๕) ผู้อ้าย	= พี่ชายคนแรก
(๖) เตียมแต่	= ตั้งแต่
(๗) ข้าว	= ปี สมัยสุโขทัยนับปีอย่าง เช่นสิบเก้าข้าว เท่ากับอายุอย่างเข้า ๑๙ ปี เหมือนกับที่นิยมใช้อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบัจจุบันนี้
(๘) เมืองฉอด	ก็อ เมืองที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเมย เวลานี้เรียกว่าอำเภอแม่สอดอยู่ในจังหวัดตาก
(๙) ที่ (ทำเขมร)	= ดี
(๑๐) หัวข้าย	= ด้านซ้าย
(๑๑) หัวขวา	= ด้านขวา
(๑๒) เกลื่อน	= เกลื่อน
(๑๓) ไพร่ฟ้าหน้าใส	= ทหาร ประชาชน
(๑๔) หนีญญ่ายพายจแจ้น	= หนีกระจัดกระจาย หลีกยกข้ายไปโดยเร็ว
(๑๕) กูบ่หนี	= กูไม่หนี กูไม่หลีก
(๑๖) เบกพล	= เบิกพล ใช้ในความว่าบุกพลหรือแหวกเข
(๑๗) ต่อช้าง	= ขนช้าง
(๑๘) มาส (ทำเขมร)	= แปลว่า ทอง
(๑๙) แท้	= ขนะ
(๒๐) ท่าย	= ปราชัย แท้
(๒๑) เพื่อกู	= เพราะกู
(๒๒) เมื่อชั่วพ่อกู	ก็อ เมื่อรัชชสมัย เมื่อรัชกาลพ่อขุนศรีอินทราทิตย์
(๒๓) ปาเรอ	= ปฏิบัติ
(๒๔) หมากส้มหมากหวาน	= ผลไม้เปรี้ยว ผลไม้หวาน
(๒๕) ตีหนังวังช้าง	= กล้องช้าง ขับช้าง
(๒๖) ได้บ่วได้นาง	= ได้ผู้ชายได้ผู้หญิง ได้ผู้ได้คน
(๒๗) ได้เงือน	= ได้เงิน
(๒๘) เวน	= ถวาย มอบให้
(๒๙) พร่ำบำเรอ	= ปรนนิบัติ ปฏิบัติบ่อย ๆ
(๓๐) ทั้งกลม	= ทั้งหมด ทั้งสิ้น
(๓๑) เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง	ก็อ เมื่อรัชชสมัย เมื่อรัชกาล พ่อขุนรามคำแหง
(๓๒) จกอม	= ภามีผ่านด่าน ผ่านแดน
(๓๓) ลูท่าง	ก็อ ตะดวก ตัวอย่างเช่นในตำนาน พระเจ้าเชียงพระองค์ภากตะวันออกเฉียงเหนือใช้ว่า ไพร่ลูทั้งค้า ภากพายัพใช้ ลูด้าง (เพี้ยนลูท่าง) และขวนฟ้ายใช้ อยู่ช่าง เช่น อยู่ช่างพระเจ้าข้า (ฝ่า) ข่มบร
(๓๔) แถ้	= แถ และ
(๓๕) กว่า	= ไป
(๓๖) พ่อเชื้อ	= พ่อที่ล่วงลับไปแล้ว (ยังใช้อยู่ในภากตะวันออกเฉียงเหนือ)
(๓๗) เสื้อคำ	= เสื้อที่ปักเป็นลายด้วยด้นทองคำ หรือใช้คู่กับพ่อเชื้อและมีความหมายอย่างเดียวกันก็ได้
(๓๘) เยียข้าว	= ฉางข้าว
(๓๙) ไพร่ฟ้าข้าไทย	= ประชาชนพลเมือง บริหารลูกเข้าลูกขุน
(๔๐) ผิดแผกแสกว้างกัน	ก็อ ผิดไขแลกแยกกัน เป็นความกัน
(๔๑) สวนดูแท้แล	= สอบสวนดูแน่แล้ว
(๔๒) จึงแล่งความแก่ขาผ้วยซื่อ	ก็อ ตัดสินความแก่เขาทั้งสองโดยยุติธรรม
(๔๓) ปเข้าผู้ลักมักผู้ซ่อน	ก็อ ไปเข้ากับผู้ร้ายลักทรัพย์หรือผู้รับของโจร
(๔๔) ปไกร่พิน	= ไม่อยากยินดี
(๔๕) ปไกร่เหือด	= ไม่อยากยินร้าย
(๔๖) มาสู่	มาอยู่ด้วย
(๔๗) ช่อยเหนือเพื่อกู้	ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อบำรุง
(๔๘) ตวง	= จน จนกระทั่ง ให้ เช่นจารึกสุโขทัยหลักที่ ๓ ตาเจะเพิง (พึง) ให้ปากหน้าจนตา อันนี้ไปอุเบกษา (วางเฉย) แลอยู่ตวงเข้าของไปเถิง

หลักที่ ๗๖

รูปที่ ๘๓ ก.

ด้านที่ ๑

หลักที่ ๗๖

รูปที่ ๘๓ ข.

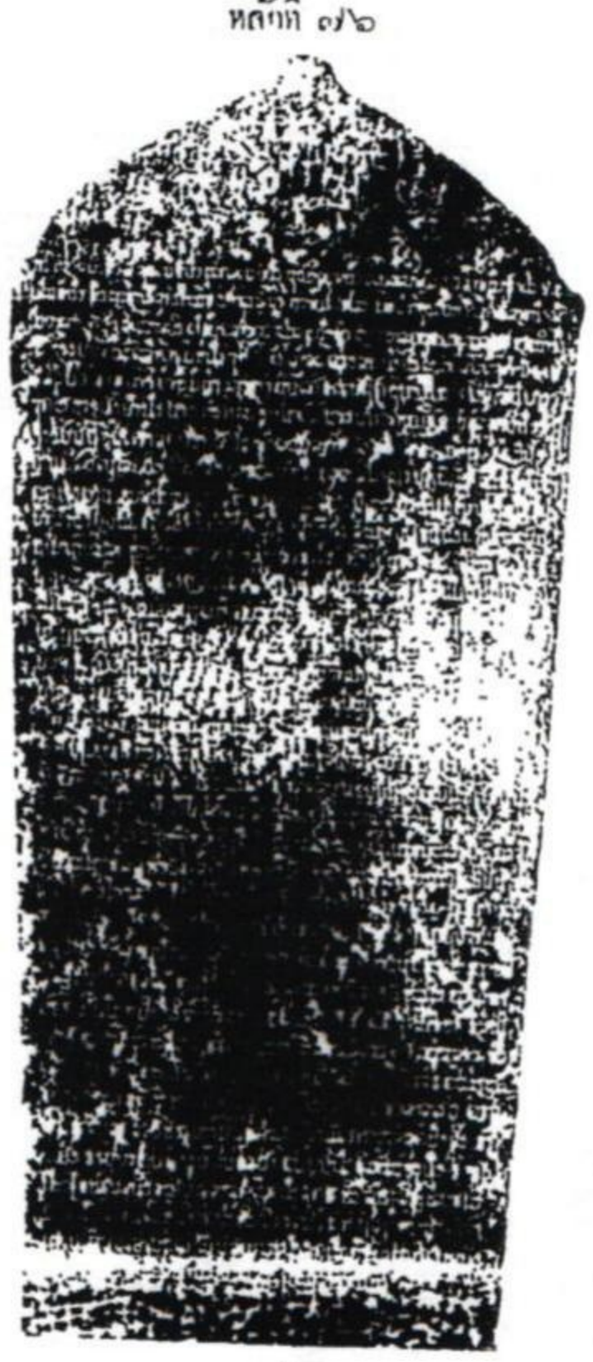

ด้านที่ ๒

นี้ แม่นหลักถาม อันนึ่ง ที่ภร่อภับสิลาเลอะ ล้ามมา ที่อัดอฺงวงหมั้ม มะคอธอฺงวงใต่ม.

บาดรเท่านั้น เรื่องอื่นก็อีกหลายเรื่อง ซอบมากกว่าที่จะให้ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องสุโขทัยจากภาษาฝรั่งโง่ไปเอง

ต่อจากนั้นก็มาคิดว่า ธุระอะไรจะไปวิจารณ์เรื่องของกริสโวลด์และประเสริฐ เขียนเสียเองมิดีกว่าหรือ ข้าพเจ้าจึงได้เขียนเรื่อง **"นำเที่ยวศิลาจารึกสุโขทัย"** เรื่องนั้นแต่งเป็นภาษาฝรั่ง ชื่อ Guide through the Inscriptions of Sukhothai มหาวิทยาลัยฮาวายพิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙

เจตนารมณ์ในการทำหนังสือเวลานั้นไม่ได้คิดจะทำประวัติศาสตร์ (ถ้าเป็นเวลานี้อาจคิดไปคนละอย่างก็เป็นได้) ที่ต้องการทำเพียงแต่ช่วยชี้ทางให้ผู้ที่จะเข้ามาจับเรื่องจารึกสุโขทัยใหม่เท่าที่จะทำได้ ในระยะนั้นมีหลายข้อที่ดีปัญหาไม่แตก ยกตัวอย่างเช่น จารึกวัดพิจิตรารามและวัดอโศการาม สองวัดที่อยู่ใกล้กัน สร้างเวลาเดียวกัน จับความไม่ได้ต้องสันนิษฐานจนเอือมครั้นเมื่อหนังสือพิมพ์ออกมาจึงถึงบางอ้อออย่างสบาย ๆ ทำให้หนังสือบกพร่องโดยใช่เหตุ ถึงกระนั้นก็ยังดี อย่างน้อยนักศึกษาก็รู้ว่าความเห็นเกี่ยวกับจารึกสุโขทัยมิใช่ว่าจะมีของกริสโวลด์และประเสริฐรายเดียว ของท่านจันทร์ก็มี จงเลือกเชื่อตามแต่อัธยาศัยเถิด ฝรั่งที่อ่านเรื่องของข้าพเจ้าเข้าใจก็มีไม่เข้าใจก็มี คนที่อ่านเข้าใจมี ดร.ไมเคิล วิคเคอรี่ เป็นต้น ที่ไม่เข้าใจมี มร.ไมเคิล ไรท์ ท่านผู้นี้มากด้วยอุปาทาน

ในช่วงนั้นวิคเคอรี่ เป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยที่เกาะปีนัง ประเทศมลายา ข้าพเจ้าได้ส่งหนังสือไปให้เล่มหนึ่ง พร้อมทั้งขอร้องให้ช่วยวิจารณ์ให้ด้วย ได้กำชับไปว่าขอให้ทำอย่างอิสระจริง ๆ ที่ไหนไม่เห็นด้วยกับกริสโวลด์และประเสริฐก็ว่าไป ที่ไหนไม่เห็นด้วยกับข้าพเจ้าก็ว่าไป ที่ไหนไม่เห็นด้วยกับทั้งสองฝ่าย มีอะไรจะเสนอก็ใส่เข้ามา ไม่ต้องเกรงใจกัน เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องทางวิชาการ ในที่สุดวิคเคอรี่ก็เขียนคำวิจารณ์ลงในวารสารของสยามสมาคม (พ.ศ. ๒๕๒๑)

ในคำวิจารณ์นั้นอะไรที่ข้าพเจ้าเถียงกับกริสโวลด์และประเสริฐ วิคเคอรี่เห็นตามข้าพเจ้าทุกประการ ไม่เห็นตามกริสโวลด์กับประเสริฐสักรายการเดียว นอกจากนั้นวิคเคอรี่ยังได้เสนอความคิดเห็นของตัวเองเข้ามาสามสี่ข้อ ดีหนึ่งข้อ ดีมากหนึ่งข้อ ผิดเป้าหนึ่งข้อ สรุปว่าเป็นผลงานที่ใช้ได้ดีทีเดียว ส่วนกริสโวลด์กับประเสริฐไม่เคยปริปากอะไรเลย เพื่อถกเถียงหรือคัดค้านสักอย่างตั้งแต่วันนั้นถึงวันนี้ เรื่องก็น่าเป็นเช่นนั้น เพราะที่เถียงกันในเรื่องนี้ทำกันเป็นสามเส้า ไม่มีทางที่ฝ่ายเดียวจะเถียงกับอีกสองฝ่ายที่มีความเห็นตรงกันได้ในเรื่องนี้ เอวัง มร.กริสโวลด์ และดร.ประเสริฐ

ต่อจากนั้นไม่นาน ดร.ไมเคิล วิคเคอรี่ ก็ย้ายจากปีนังไปเป็นอาจารย์อยู่ที่ออสเตรเลีย ไม่ได้ติดต่อกันอีกเลย มาในตอนหลังนี้ ได้ข่าวว่าวิคเคอรี่ได้จัดสัมมนาเรื่องศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ ขึ้นที่มหาวิทยาลัยในออสเตรเลีย ไม่เคยเห็นเอกสารของวิคเคอรี่ เห็นที่แปลย่อความมารายสองรายก็ไม่ตรงกัน ในที่สุดก็ไม่รู้ว่าพ่อขุนรามกำแหงหรือสมเด็จพระจอมเกล้าทรงปลอมจารึกหลักที่ ๑ ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าวิคเคอรี่จะรับว่าหลักที่ ๑ เป็นของพ่อขุนรามกำแหงหรือจะว่าพระจอมเกล้าเป็นผู้ปลอม

ทลักฤาษอว้างเทิงมี้: สะแดงใช้เห้นว่า ทลักสิลาเลอะ ทลักที่ ๑ เป้นของปอมแท้ และถ้าหากทลักสิลาเลอะมี้ ปอม ก่สะแดงว่า บ้นทึกต่างๆ ในอะดีต สมัยพระธรว้า ทลือขุนธามล่าแหง ที่อ้างทลักสิลาเลอะ มี้ ก่คิงจะต้อง ปอม ไปพ้องกับทำหมิด เลื่อถือหรือบ่ได้นั้นเอง.

ເລຂ ຫມາຍເລຂ 1 ທີ່ວ່າເປັນຂອງພໍ່ຂຸນຣາມຄ່າແຫງ ນັ້ນເອງ.

ແຕ່ວ່າ ໃນເວລາທີ່ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງເມືອງຊະວາ ຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງໄທຍ໌ ໃນ ຕອນນັ້ນ ໃນຫລັກສິລາເລຂ ຫລືແມ່ນແຕ່ໃນພົງສາວະດານໄທຍ໌ເອງ ກໍ່ບໍ່ມີບ່ອນໃດ ທີ່ມີລາຍງານ ເຫຕການ໌ ຫລືຢັ້ງຢືນເຫຕຜົລອື່ນ ນອກຈາກເຫັນມີໃນຫລັກສິລາເລຂແຜ່ນດຽວນີ້ ທໍ່ນັ້ນ ແລະກໍ່ ກ່າວໄວ້ສັ້ນໆ ພຽງວ່າ "*ພໍ່ຂຸນຣາມຄ່າແຫງ ລູກພໍ່ຂຸນສຣິອິນທະຣາທິຕຍ໌ ເປັນຂຸນໃນເມືອງສີສັຊນາ ລັຍສຸໂຂທັຍ ທ້ວມ ກາວລາວ ແລະໄທເມືອງໃຕ້ຫລ້າຟ້າ....ໄທຍ໌ ຊາວອູ່ຊາວຂອງ ມາຂອກ...*"

ແລະໃນໂອກາສດຽວກັນ ກໍ່ພາກົຕເຫັນເຣ້ືອງພຣະຣ່ວງ ກັບພຣະຍາມ້ງຣາຍ ແຣກສຽ່ວເປັນ ພຣະສະຫາຍກັນ ເຊ່ືງເຫັນຫລັກສິລາເລຂຂຽນຕ່ືອອັກສອຣສຸໂຂທັຍ ໄປພາກົຕຢູ່ວັດຊຽງຫມັ້ນ ທີ່ ນະຄອຣຊຽງໃຫ່ມ *ກ່າວເຖ່ືງພຣະຣ່ວງເຈ້ົາກັບພຣະຍາມ້ງຣາຍແລະພຣະຍາງ່ຳເມືອງ ແຫ່ງເມືອງ ພະເຍ່ົາ ທ່ຳໄມຕຣິເປັນພຣະສະຫາຍກັນ* ແລະມີບັນທຶກອີກວ່າ ຄ້ັງນ່ຶງພຣະຣ່ວງ ໄດ້ໄປຫລ້ິນມະເຫ ສີພຣະຍາງ່ຳເມືອງ(ຫລ້ິນເມັ່ຽສຽ່ວ) ທ່ີເມືອງພະເຍ່ົາ ແລະມີພຣະຍາມ້ງຣາຍ ເປັນຜູ່ຕັດສິນຄະດ.

ຈາກຫລັກສິລາເລຂນ້ີ ພາໃຫ້ຄຶດເຖ່ືງຄວາມເຫັນ ຂອງທ່ານສົມຫມາຍ ເປຣມຈິຕ ທ່ີກ່າວ ໄວ້ ໃນເຣ້ືອງກ່ຽວກັບຕ່ືອອັກສອຣລ້ານນາໄທ (1) ໂດຍທ່ານກ່າວຕ່ຳນ່ິ ການ໌ຂຽນ ຂອງຍອຣ໌ຊ ເຊ ເດຊ໌ ນັກປຣາຊຍ໌ຝຣ່ັງເສສ ທ່ີໃຫ້ຄ່າຕ່ືອອັກສອຣສຸໂຂທັຍ ຫລືໄທຍ໌ກາງ ວ່ານ່ິອິທທິພົລ ເຫນ່ືອຕ່ືອ ອັກສອຣລ້ານນາໄທ ດ່ັງຄ່າເວ້ົາຂອງທ່ານ ຂຽນໄວ້ດ່ັງນ້ີ....

"*ຄວາມຈິງແລ້ວ ຊາວລ້ານນາໄທ ບ່ໄດ້ເອ໋ົາແບບຢ່າງອັກສອຣສຸໂຂທັຍ ມາໃຊ້ຫ້ວທ້ັງຫມົດ ທຸກວ໋ົາກາຣ ທ່ີ ພົບບ໋ົນສິລາເລຂຫລັກແຣກ ທ່ີວັດພຣະຍ໋ືນນ້ັນ ກໍ່ເປັນຈາຣ໋ຶກສ໌ ທ່ີສ້ົາງຂ໋ຶ້ນໂດຍພຣະມະຫາສຸມະນະເຖຣະ ຜູ່ທ່ີ ນ໋ຳພຣະພຸທທະສາສນາຈາກສຸໂຂທັຍ ມາຍ້ັງຊຽງໃຫ່ມ ຕາມຄ໋ຳຂໍຣ້ອງ ຂອງພຣະເຈ້ົ໋ຳກ໋ືນາ ມ໋ິຈຸດປະສ໋ົງຄ໌ ຈະບອກເລ໋ົາເຫຕການ໌ທ໋ົ້າງສາສນາ ໃນທ໋ຳນອງປະກາສກ໋ຽຕ໋ິຄຸນ ຂອງເຫຕການ໌ ເຊ່ືງເປັນລ໋ັກສນະທ໋ົ້ວ ໄປ ຂອງຈາຣ໋ຶກສ໌ທຸກປະເພທ ທ່ີພົບໃນພາຄເຫນ໋ືອ ບ໋ໍແມ່ນການ໌ຈົດບ໋ັນທ໋ຶກເຫຕການ໌ ແບບປະວ໋ັຕສາສຕຣ໌, ເປັນ*ທ*ັ*ມ*ມະດາເອງ ທ່ີພຣະສຸມະນະເຖຣະ ມາຈາກສຸໂຂທັຍ ມ໋ິຄວາມ*ຈ*ໍ*າ*ນ*ານ*ສະເພາະອ໋ັກສອຣໄທຍ໌ແບບສຸ ໂຂທັຍ ເມ໋ືອທ່ານ*ຈ*ະ*ໃ*ຫ້*ສ*ໍ*າ*ງ*ຫ*ລ*ັ*ກ*ສ*ິ*ລ*າ*ເ*ລ*ຂ ບ*ອ*ກ*ເ*ລ*ົ*ໍ*າ*ເ*ຫ*ຕ*ກ*າ*ຣ*ນ*ທ*ົ*ໍ*າ*ງ*ສ*າ*ສ*ນ*າ ທ*ານ*ກ*ໍ*ຈ*ະ*ຕ*ອ*ງ*ໃ*ຫ*ົ*ໍ*ຄ*ົ*ນ*ຈ*າ ຣ໋ຶກສ໌ອ໋ັກສອຣທ໋ົ່ເທ*ານ*ຮ*ອ*ບ*ຮ*ູ* ຫລ໋ືບ*າ*ງ*ທ*ີ ທ*ານ*ກ*ໍ*ລ*ົ*ງ*ມ*ີ*ຈ*າ*ຣ*ຶ*ກ*ສ*ົ*ເ*ອ*ງ*.....ຜ*ູ*ຂ*ຽ*ນ*ຈ*ົ*ໍ*ສ*ຣ*ຸ*ບ*ເ*ອ*ົ*ໍ*ວ*ໍ*ໍ ອ*ັ*ນ*ກ* າ*ຣ*ຈ* າ ຣ໋ຶກສ໌ ກ*ວ*ໍ*ຍ*ອ*ັ*ກ*ສ*ອ*ຣ*ສ*ຸ*ໂ*ຂ*ທ*ັ*ຍ*ນ*ັ*ໍ*ນ ຄ*ົ*ໍ*ຈ*ະ*ຖ*ືເ*ປ*ັ*ນ*ພ*ຽ*ງ*ຄ*ວ*າ*ມ*ນ*ິ*ຍ*ົ*ມ*ຊ*ົ*ໍ*ວ*ຂ*ນ*ະ ທ*ໍ*ໍ*ນ*ັ*ໍ*ນ ເ*ພ*ຣ*ະ*ບ*ໍ*ຄ*ອ*ຍ*ຈ*ະ*ພ*ົ*ບ*ຈ*າ*ຣ*ຶ*ກ*ສ*ົ* ແ*ບ*ບ*ສ*ຸ*ໂ*ຂ*ທ*ັ*ຍ ຕ*ິ*ດ*ຕ*ໍ*ໍ*ກ*ັ*ນ*ມ*າ*ໃ*ນ*ຊ*ໍ*ວ*ງ*ເ*ວ*ລ*າ*ຍ*າ*ວ*ນ*ານ ສ*ວ*ໍ*ນ*ອ*ັ*ກ*ສ*ອ*ຣ*ໄ*ທ*ຍ*ວ*ນ ນ*ັ*ໍ*ນ (ອ*ັ*ກ*ສ*ອ*ຣ*ລ*ານ*ນ*າ ແ*ບ*ບ*ຕ*ໍ*ວ

(1) ສົມຫມາຍ ເປຣມຈິຕ ໃນບົທຂຽນ ພາສາແລະອັກສອຣ ລ້ານນາໄທ ຈາກລ້ານນາໄທຍ໌ ອະນຸສອຣເປ໋ີດພຣະບ໋ໍຣົມຣາ ຊານຸສາວະຣ໋ີຍ໌ 3 ກະສັຕຣ໋ີຍ໌ ຊຽງໃຫ່ມ ຫນ້າ 108-115

ທັມ ຂອງລາວ) ນັ້ນ ມີໃຊ້ກັນມາຕລອດບໍ່ຂາດໄລຍະ..ທ່ານສົມຫມາຍ ຍັງຢ້ຳວ່າ ຄຳສັນນິຕຖານ ຂອງທ່ານ ຍອຣ໌ ເຊເດຍ (**Prof. George Coedes**) *ນັ້ນ ຈະຖືວ່າຜິດໄປເກືອບໜົດ....*"

ຄຳຊີ້ແຈງຂອງທ່ານສົມຫມາຍ ເປຣມຈິຕ ທີ່ກ່ຽວກັບຕົວອັກສອຣລ້ານນາ ແລະອັກສອຣສຸໂຂ ທັຍ ເກີດຂຶ້ນກ່ອນເຫຕການຣົ້ທັກທ້ວງຂອງຄນະນັກວິຊາການໄທຍ 7 ສະຖາບັນ ເຊິ່ງກ່ຽວກັບສິລາ ເລຂ ໜາຍເລຂ 1 ວ່າດ້ວຍອັກສອຣໄທຍ ຂອງຂຸນຣາມຄຳແຫງ ທີ່ວ່າເປັນຂອງປອມ ເຊິ່ງເກີດ ຂຶ້ນໃນ ພ.ສ.2533 ຫລື ຄ.ສ.1990. ເຣື້ອງນີ້ ພາໃຫ້ຄຶດເຖິງສິລາເລຂວັດຊຽງໜັ້ນ ຢູ່ທີ່ ຊຽງໃຫມ່ ວ່າ ຈະມີສ່ວນກ່ຽວໂຍງກັບຄວາມປອມນີ້ ຫລືບໍ່? ແລະກໍ່ພາໃຫ້ຄຶດເຖິງເຫຕການຣົ້ທີ່ກ່ຽວກັບການ ແຣກສ່ຽວຂອງ 3 ກະສັຕຣິຍ ທີ່ຊຽງໃຫມ່ວ່າ ຈະກາຍເປັນເຣື້ອງປອມແປງອີກ ຫລືບໍ່? ອາຈເປັນ ໄປໄດ້ອີຫລີ ທີ່ກ່ຽວກັບຂໍ້ຂຽນຂອງ ຈິຕ ພຸມີສັກດ ທີ່ກ່າວວ່າ ເຣື້ອງພຣະຣວ່ງ ແມ່ນມີການແບບປະ ຣ່ຳປະຣາ ຄືນິທານຊາວບ້ານເລົ່າກັນມາ ບໍ່ມີສາຣະພໍ່ຈະເຊື່ອຖືໄດ້ ໃນທາງປະວັຕສາສຕຣ໌ (1)

ສ່ວນຄ່ຳກ່ວຂອງພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌(ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ທີ່ຂຽນຢູ່ໃນພົງສາວະດານ ໂຍນົກ ໄດ້ກ່າວວິຈານເຣື້ອງພຣະຣວ່ງ ໃນແງ່ແບບບໍ່ແນ່ໃຈ ວ່າຈະເປັນຊື່ຂອງຜູ້ນ່ຳໄດ້ຫລືບໍ່ ທີ່ຕັ້ງ ຊື່ແບບນີ້ (2) ເພາະຄ່ຳວ່າ "ຣວ່ງ" ພາສາລາວ ກໍ່ແປວ່າ "*ຣວ່ງ ຫລືຂຸລົ່ນຖິ້ມ*" ທ່ານພຣະຍາປະ ຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ ທ້ວງວ່າ ຈະມີຜູ້ນ່ຳແບບໃດ ທີ່ຕັ້ງຊື່ເປັນອັປນິງຄົລ ເຊັ່ນນີ້ ແລະພ້ອມກັນນັ້ນ ກໍ່ມີແງ່ສົງສັຍວ່າ ພຣະຣວ່ງນີ້ ຈະມີຕົວຕົນ ແທ້ຈິງຫລືບໍ່?

ສະນັ້ນ ການທີ່ມີສິລາເລຂ ບັນທຶກໄວ້ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ເມືອງຊະວາ ຕົກເປັນຫົວເມືອງ ຂຶ້ນໄທຍ ໃນສມັຍຂຸນຣາມຄ່ຳແຫງ ຫລືສມັຍພຣະຣວ່ງ ນັ້ນ ຈົ່ງບໍ່ອາຈເຊື່ອຖືໄດ້. ແຕ່ຍ່າງນັ້ນ ກໍ່ ຕາມ ເຣື້ອງທີ່ກ່າວຢ້ຳເຖິງປະວັຕຕອນນີ້ ເຮົາຈະໄດ້ພົບເຫັນຕື່ນ ໃນບົທຂຽນ ຂອງຣອງສາສຕຣາ ຈານຍ໌ ນະຄອຣ ພັນທຸ໌ນະຣົງຄ໌ ໃນເຣື້ອງ ພໍ່ຂຸນຣາມຄ່ຳແຫງ (3) ດັ່ງຕ່ໄປນີ້

"*ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ມະຫາຣາຊ ຊົງນຳກອງທັບອອກໂຈມຕີຂຍາຍພຣະຣາຊອານາເຂຕ ທຳໃຫ້ສມັຍ ຂອງພຣະອົງຄ໌ ອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ມີອານາເຂຕກວ້ງຂວາງທີ່ສຸດ ກ່າວຄື ທິສເໜືອ ມີອານາເຂຕໄປ ເຖິງເມືອງຫລວງພຣະບາງ ເມືອງທ່າງຸ່ມແມນ້ຳຂອງ ໂດຍມີເມືອງແພ່ ເມືອງພລ໊ວ (ເມືອງປ໊ວ...ຕ່ໃສ ເມືອງຫົ້ວສາ ແຂວງຊັຍບຸຣີ ຂອງລາວ) ໂຣມຢູ່ໃນອານາເຂຕດ້ວຍ...*"

ຈາກພົງສາວະດານຊາຕໄທຍ໌ຂອງພຣະບໍຣິຫານເທພທານີ ເຫລ້ັ ມ 2 ຍົ່ງກ່າວໄວ້ແບບບໍ່ມີຄວາມ

---

(1) ຈິຕ ພຸມີສັກດ໌ ຈາກໜັງສື "ຄວາມເປັນມາຂອງຄ່ຳວ່າ ສຍາມ ໄທ ລາວ ແລະຂອມ" ປີ 2519 ບາງກອກ ໜ້າ....79

(2) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ ໃນພົງສາວະດານໂຍນົກ ປີ 2516 ໜ້າ 61-62

(3) ຣສ.ນະຄອຣ ພັນທຸ໌ ນະຣົງຄ໌ ຈາກ ພໍ່ຂຸນຣາມຄ່ຳແຫງ ໃນລ້ານນາໄທຍ໌ ເປີດບໍ່ຣົມຣາຊານຸສາວະຣີຍ໌ 3 ກະສັຕຣິຍ໌ ໜ້າ 378

(4) ພຣະບໍຣິຫານເທພທານີ ຈາກພົງສາວະດານຊາຕໄທຍ໌ ເຫລ້ັ ມ 2 ສະບັບທີ່ພິມພ໌ ໃນປີ ພ.ສ.2541 ໜ້າ 178

ສົນໃຈກັບຫລັກຖານໃດໆ ເລີຍ (4) ກ່ຽວກັບລ້ານຊ້າງທີ່ວ່າ ເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງໄທຍ໌ເກືອບວ່າ ບໍ່ເຄີຍມີເອກຣາຊ ຂອງຕົນເອງເລີຍຕລອດມາ ເຊັ່ນທີ່ກ່າວວ່າ..... "*ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງນັ້ນ ເມື່ອກ່ອນ ພ.ສ.1835 (ຄ.ສ.1292) ຣາຊທານີ ມີຊື່ວ່າ ເມືອງຊະວາ ພາຍຫລັງມີຊື່ວ່າ ຫລວງພຣະບາງ ເປັນເມືອງອອກ (ເມືອງຂຶ້ນ) ໃນຣັຊການພໍ່ຂຸນຣາມຄໍາແຫງມະຫາຣາຊ ກຸງສຸໂຂທັຍ ພາຍຫລັງ ພ.ສ.1872 (ຄ.ສ.1329) ກັບເປັນອິສຣະພາບ ໃນຣັຊການຂອງພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ຄັ້ງສົມເດັຈພຣະຣາ ມາທິບໍດີ ທີ 1 (ພຣະຍາອູ່ທອງ) ຣວບຣວມຣາຊອານາເຂຕໄທຍຂຶ້ນໄດ້ໃຫມ່ ເມື່ອກ່ອນ ພ.ສ. 1901 (ຄ.ສ.1358) ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ກໍ່ກັບເປັນເມືອງອອກ ຂອງກຸງສຣີອະຍຸທຍາ ອີກ ແຕ່ໄດ້ແຍກ ເປັນເມືອງກະສັຕຣິຍ໌ 2 ເມືອງ ຄື ເມືອງສີສັຕນາຄ ແລະ ເມືອງ ໂຄຕະບອງ.....ອານາຈັກຣ໌ລ້ານ ຊ້າງ ເປັນເມືອງອອກຂອງໄທຍ໌ ຈົນເຖິງຍຸຄພຣະບໍຣົມໄຕຣໂລກະນາຖ* (ຄ.ສ.1448–1472–1487?)

ຂໍ້ຂຸ່ນນີ້ ຂັດກັບພົງສາວະດານ ຂອງລາວ ແລະກັບຄວາມເຫັນຂອງນັກປະວັຕສາສຣ໌ອື່ນໆ ຄວນຈະຖືກສໍາຣວດ ຄັກແນ່ ເຊື່ອຖືຫລາຍບໍ່ໄດ້ ເພາະໃນສມັຍທີ່ກ່ອນເຖິງນັ້ນ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຫລັງຈາກຍຸຄນາງແກ້ວພິມພາ ກໍ່ຢູ່ກັນໃນ ພາວະປົກຕິ ແລະດໍາຣົງຄວາມເປັນເອກຣາຊ ຢ່າງຫນັ້ນຄົງຢູ່ແລ້ວ. ໃນເວລາທີ່ພຣະບໍຣົມໄຕຣໂລກະນາຖຂອງສຍາມ ນັ້ນ ລ້ານຊ້າງຢູ່ໃນຕົ້ນສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍຈັກກະພັຕຜ່ານແຜ້ວ (1456-1479) ເວລານັ້ນ ສຍາມ ພວມທໍາສົງ ຄາມກັບລ້ານນາ ຢ່າງຮ້າຍແຮງມາແຕ່ສມັຍຣັຊການພຣະຊັຍຣາຊາ ແລະຕໍ່ມາ ຕລອດຣັຊການຂອງພຣະບໍຣົມໄຕຣໂລກະ ນາຖ ສໍາຣັບລ້ານນານັ້ນ ແມ່ນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຕິໂລກຣາຊ ເຊິ່ງເປັນກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ເຂັ້ມແຂງຂອງລ້ານນາ ໄທຍ໌ ຍ່ອມ ບໍ່ມີກໍາລັງແລະຄວາມສາມາຖ໌ພຽງພໍ ຈະເຮັດເສີກສອງຫນ້າ ພໍຈະຍຶດຄອງລ້ານຊ້າງໄດ້. ສິ່ງທີ່ຫນ້າສັງເກຕກໍ່ຄື ພຣະຍາຊັຍຈັກກະພັຕຜ່ານແຜ້ວ ນີ້ ເປັນຣາຊໄອຣ໌ສຂອງພຣະເຈົ້າສາມແສນໄທ ກັບມາຣດາທີ່ເປັນຣາຊທິດາ ຂອງເຈົ້າ ກຸງສີອະຍຸທຍາ (1) ຄືພຣະເຈົ້າຣາມາທິບໍດີທີ 1 ພ້ອມກັບຕອນທີ່ພຣະອົງຄ໌ຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕແທນ ສົມເດັຈພຣະ ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມມະຫາຣາຊ ເມື່ອ ຄ.ສ. 1374 ແລະການທີ່ມາຣດາ ເປັນຄົນສຍາມ ຈະຖືວ່າເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງສຍາມນັ້ນ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ ເພາະປະເທສທີ່ຍອມຖວາຍລູກສາວ ໃຫ້ແກ່ກະສັຕຣິຍ໌ເມືອງອື່ນ ໃນສມັຍໂບຮານນັ້ນ ຍ່ອມຫມາຍຄວາມວ່າ ມີຄວາມຕ້ອງການຄວາມປ່ອດພັຍພາຍໃນປະເທສຂອງຕົນເອງ ຈຶ່ງໃຊ້ລູກສາວແລກເອົາມິຕພາພ ກັບຊາຕເພື່ອນບ້ານ ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ແມ່ນການກ່າຍຂຶ້ນໃດ ແຫ່ງຄວາມສັມພັນທ໌ທາງການທູຕ ຕາມປົກຕິ ນັ້ນເອງ.

****

●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●

(1) ມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ຈາກພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ປີ 1957 ໜ້າ 86-87
ໂດຍກ່າວວ່າ ພຣະອິນທະຣາຊາ ສົ່ງເຄື່ອງຣາຊບັນນາການໄປຖວາຍ ກະສັຕຣິຍ໌ລ້ານຊ້າງ ໃນຣາຊພິທີຣາຊາພິເສກ ປີ ຄ.ສ. 1456
ແຕ່ ສັກຣາຊນີ້ ບໍ່ກົງກັນ ສັກຣາຊທີ່ຖືກຕ້ອງ ໃນສມັຍຂຶ້ນຄອງຣາຊ ຂອງທ້າວອ້ວງບຸຣິ ເປັນພຣະເຈົ້າຊັຍຈັກກະພັຕຜ່ານແຜ້ວ ນັ້ນ ກົງກັບ ສມັຍພຣະບໍຣົມມໄຕຣໂລກະນາຖ ຄືຢູ່ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1448-1488.

ตอน ที่ 3

****

สมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้ม มะหาราช
และการสงคราม ต่อสู้ข้อมโรมประเทศล้านช้าง

(1) กำเนิด ของพระเจ้าฟ้างุ้ม มะหาราช
และอาณาจักรเพื่อนบ้าน ในสมัยของพระองค์

(2) พระยาติวงส์ของพระเจ้าฟ้างุ้ม และสาเหตุ
แห่งการเสด็จไปยังเขมร

(3) การยกทัพ เข้าโจมตี ยึดอาณาจักรต่างๆ
ข้อมโรมอาณาเขตล้านช้าง ให้เป็นเอกภาพ

(4) การยึดอำนาจ ที่มะลอยลงหอง และ
จัดตั้งการปกครองใหม่

ແຜນທີ່ນີ້: ນັກຄົ້ນຄວ້າ ຊາວຝຣັ່ງເສສ ແລະອັງກລິສ ບັນທຶກໄວ້. ບ່ຣິເວນຕ່າງໆ ເຫລ່ານີ້ ແມ່ນ ດິນແດນປະເທສຕ່າງໆ ໃນຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.750 ຄືຍຸຄສມັຍພຣະເຈົ້າຊຸນບຸຣົມ ແຫ່ງອາມາຈັກຣ ຫມອງແສ ທີ່ກຳລັງຂຍາຍອຳນາຈ ຢູ່ໃຂຕຕ່າງໆ ໃນນີ້ ຈະເຫັນອາມາຈັກຣ ເຈນລະ ບົກ ເຈນລະນ້ຳ ອາມາຈັກຣ໌ອ້ຍລາວ ອາມາຈັກຣ໌ເມືອງພະໂຄ (ພະມ້າ) ແລະອາມາຈັກຣ໌ທະວາ ຣາວະດີ ຂອງພວກມອນ.

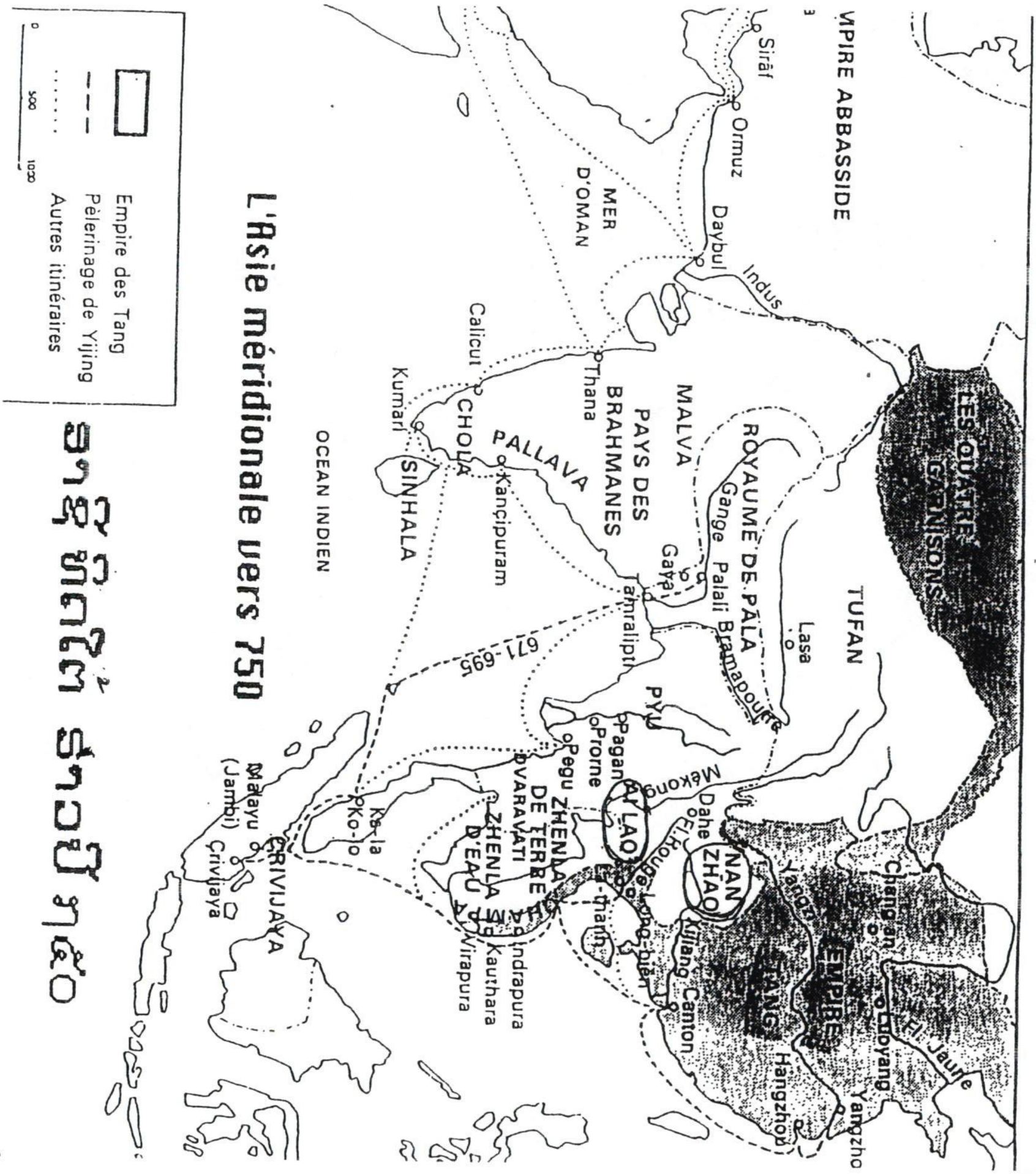

ພາພນີ້: ແມ່ນແຜນທີ່ ສແດງເຖິງອິທທິພົລ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນອະດີຕ ທີ່ບັນດາມໃຫ້ແມ່ນ້ຳຂອງ ຖືກຊາວຈີນ ເອີ້ນເປັນກຽຕ ວ່າ "ແມ່ນ້ຳລ້ານຊ້າງ" ໃນຖານະທີ່ແມ່ນ້ຳສາຍນີ້ ເປັນສາຍເລືອດແລະຊີວິຕ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ທີ່ຂຍາຍອຳນາຈທົ່ວດິນແດນ 2 ຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ.(Map of Asia, National Geographic Magazine. Wash D.C . 1971.

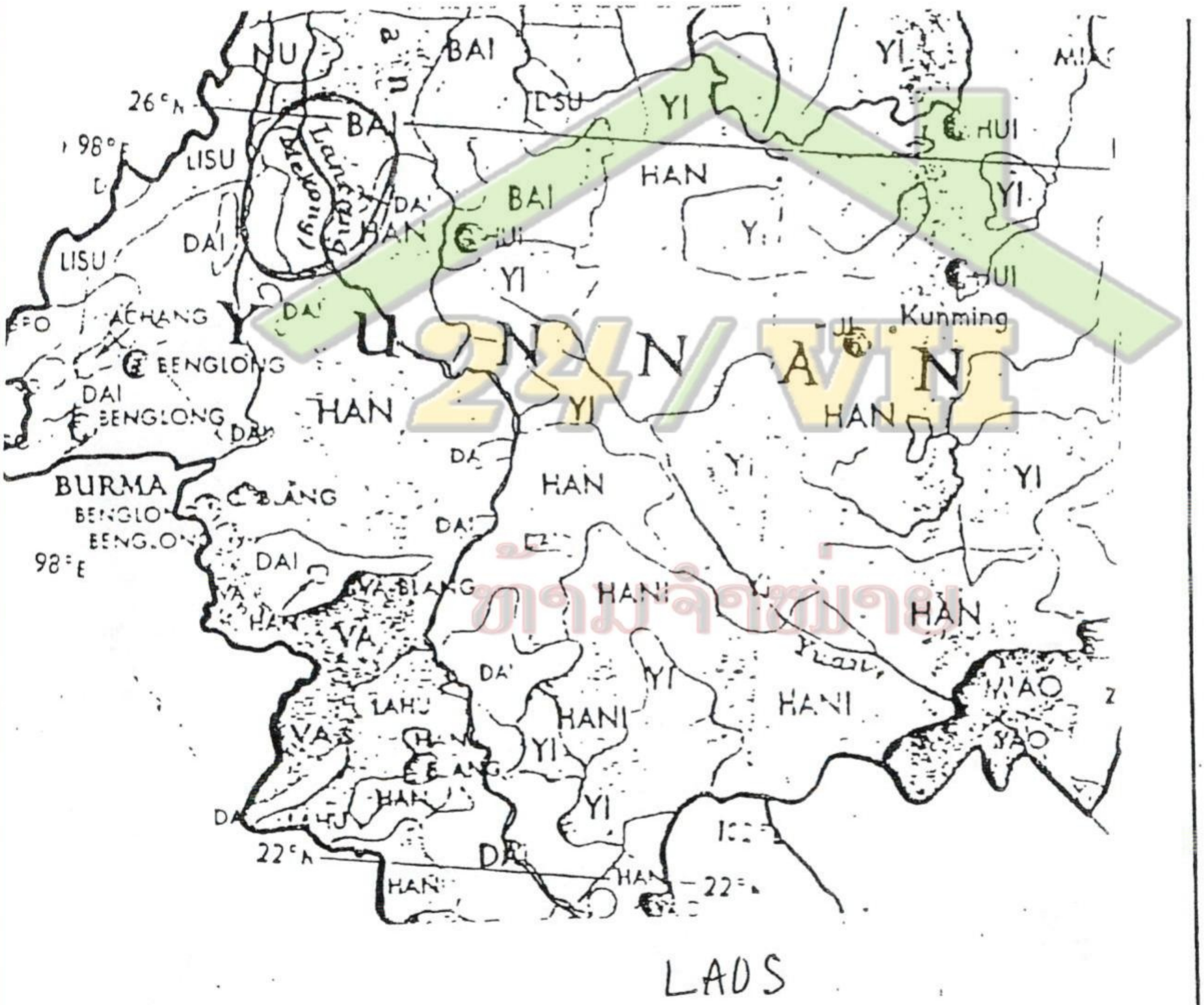

Another. The valley shook with a crackling explosion. The Russian 85's were seeking the range with aerial bursts.

Two more rounds hit the ground, to my left and comfortably far ahead. Then a roar right next to me, a push of heat against my forehead. My insides tightened and I stood still. My mind said clearly, I am alone.

The next instant brought a second close blast, but I was already in a mudhole.

With the third blast, I laughed out loud. The enemy shells were hitting as far away as ever. Those near-by explosions came from the friendly mortar in the field, the one I had just watched being sighted in. It was a heavy mortar, and its muzzle blast was correspondingly strong.

I had never been happier in my life.

Johnny looked glad, too. "Before I left home," he said, "I prayed to the spirits I respect most. I prayed, 'Please help me, don't let anything bad happen to me or my comrades. If I come back, I will give you a present, the best thing I can.'" He slung his submachine gun over his shoulder jauntily.

"When we get back to Vientiane, my parents will have a baci for me, and we will all be happy."

Yes, Johnny, I thought, I hope that you will be happy—you and all Laos. 275

HS EXTACHROMES BY NICOLAS TIKHOMIROFF, MAGNUM (BELOW) AND NATIONAL GEOGRAPHIC PHOTOGRAPHER W. E. GARRETT (C) N.G.S.

ພາພນີ້: ສແດງໃຫ້ເຫັນສິລປະອັນວິເສສ ສວຍງາມ ຂອງລ້ານຊ້າງສັມຍໃຫມ່ ໃນ ຍຸຄຣາຊອານາຈັກ ລາວ ..ນີ້ ແມ່ນຫໍ່ພຣະເມນ ສໍາຣັບພຣະບໍຣົມສົພ ຂອງ ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ສຣິ ສວ່າງວົງສ໌ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວ ທີ່ຊົງສວັຣຄົຕ ໃນປີ 1959.

(1) ອາໝາຈັກຣ໌ເພື່ອນບ້ານລາວ ຣະຫວ່າງຍຸຄ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ

***

ແຕ່ ຢູ່ອານາຈັກຣ໌ຂອມ ກົງກັບສມັຍ (1) ຂອງພຣະເຈົ້ານິພັນທະບົທ (ຄ.ສ.1340–1346)

ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ແຕ່ໃນຕອນທີ່ພຣະອົງຄ໌ປະສູຕ (ເກີດ) ນັ້ນ ແມ່ນ ຄ.ສ.1316, ຢູ່ ລ້ານນາ ຈົ່ງກົງສມັຍຂອງພຣະຍາມ້ງຣາຍ, ຢູ່ອຽດນາມ ບໍ່ທັນມີກະສັຕຣິຍ໌ ທີ່ແນ່ນອນ ຍັງຖືກຈີນ ຄວບຄຸມຢູ່. ແຕ່ສຸໂຂທັຍ ນັ້ນ ກົງກັບສມັຍ ຂອງຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ໃນຕອນປາຍຣັຊການ ແລະຂຸນ ຣາມຄໍາແຫງ ໄດ້ສວັຣຄົຕ ຄ.ສ.1317 ໃນປີດຽວກັບພຣະຍາມ້ງຣາຍ.

ຢູ່ທາງອານາຈັກຣ໌ຊຽງຣຸ່ງ ຫລື ສິບສອງພັນນາ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມນັ້ນ ກົງກັບຣັຊການ ຂອງເຈົ້າຄານເມືອງ (ຄ.ສ.1313–1352) ເວລານັ້ນ ຕາມປະວັຕຝ່າຍສິບສອງພັນນາ(2) ກ່າວ່າ ກໍາລັງຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງຈີນຢູ່ ນັບຈາກສມັຍຈັກກະພັຕຣາຊວົງສ໌ຫງວນ (ກຸໄບລຂ່ານ) ແລະຄັນນາຣອດສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ທີ່ຍົກກໍາລັງຂຶ້ນໄປທ້ວນໂຣມລາວ ທາງສິບສອງພັນນາໃນ ປີ 1352 ນັ້ນ ເຈົ້າຄານເມືອງ ມີພຣະຊົນມ໌ພັຣສາ ເຖົ້າແກ່ຊະຣາກາລຫລາຍແລ້ວ ແລະ ໃນເວລາ ນັ້ນກຸໄບລຂ່ານເອງ ກໍ່ເຖົ້າແກ່ລົງໄປຄືກັນ ແລະກຸໄບລຂ່ານ ສວັຣຄົຕໃນປີ ຄ.ສ.1355 ຢູ່ໃນອໍານາຈ 34 ປີ ຈົ່ງຕໍ່ມາ ແມ່ນຫລານກຸໄບລຂ່ານ ຂຶ້ນປົກຄອງປະເທສຈີນ ໃນພຣະນາມວ່າ ຈັກກະພັຕ ທິ ເຫມີ (**Emperor Temur**) ປະເທສຈີນກໍາລັງອ່ອນອິທທິພົລລົງໄປຈົນຮອດປີ 1368 ຍຸຄສມັຍຂອງ ມົງໂກລ ກໍ່ສິ້ນສຸດລົງ ຖືກໂຄ່ນລົ້ມໂດຍ ຈູ ຫຽວນ ຈາງ (**Chu Yuan-Chang**) ທີ່ເປັນພຣະພິກຂຸ ໃນພຸທທະສາສນາ ນິກາຍມະຫາຍານ (3) ໂດຍປະກາສຣາຊວົງຫມົງ ຂຶ້ນ (ຫມົງ ແປວ່າສລາດ ເລີດລ້ຳ ຫລືສລາດສ່ອງໃສ (**Brilliant**)

ໃນເວລາທີ່ຈີນ ສັບສົນກບບັນຫາພາຍໃນຢູ່ນີ້ ພໍດີກັບທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ຂຍາຍອໍາ ນາຈໄປເຖິງອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ.

ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ເວລາກ່ອນໜ້ານີ້ 60 ກ່ວາປີ ກໍ່ມີຄວາມສັມພັນທ໌ ກັບອານາຈັກຣ໌ ໂຍນົກລ້ານນາ ຄືໃນສມັຍທ້າວຮຸ່ງແກ່ນຊາຍ (ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1218–1256) ໂດຍທີ່ ຣາຊທິດາຂອງ ທ້າວຮຸ່ງແກ່ນຊາຍ ນາມວ່າ ນາງອົ້ວຄຽນຈອມເມືອງ ໄດ້ເປັນພຣະອັຄຄະມະເຫສີ ຂອງພຣະຍາ ມ້ງຣາຍ ແຫ່ງລ້ານນາ ຈົ່ງສແດງວ່າ ທ້າວສອງອານາຈັກຣ໌ ນີ້ ມີຄວາມສັມພັນທ໌ກັນເປັນຢ່າງດີ.

---

(1) ສຸຈິຕ ວົງເທສ " ສິລປະວັທທະນະທັມ ສະໄບພິເສສ ເຈ້ົາປົນລາວ " ອ້າງພົງສາວະດານຂອມ ຂອງທອງສົບ ສຸພະນາຄ 2526

(2) ພົງສາວະດານຫງໍ້ ສິບສອງພັນນາ ໄດ້ຈາກທ່ານກົມ ປັນຍາຈິຕ ລ້ີອຸດົມຊ້ຍ ທີ່ນາຕ້ັງຊີວິຕລ້ີພັຍ ຢູ່ນະຄອຣເດ້ນເວີຣ໌ ໂຄໂລຣາໂດ ສຫະຣັຕຖ໌ ໃນປີ 1980-2000

(3) **William H.A Carr The Emergence of Red China Lancer Book N.Y 1967 P.44-45**

ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມນີ້ ອານາຈັກຣ໌ດາຍວຽດ (ວຽດນາມ) ແມ່ນສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າຕຣັນ ອັນຫ໌ (Tran Anh) ເຊິ່ງເປັນບິດາ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ເລ່ເຫລ້ຍ.

ຊົນຊາຕວຽດນາມ ຫລືແກວນີ້ ກ່າວກັນວ່າ ແມ່ນຊົນຊາຕຈີນ ປະສົມພວກໂລ ແລະພວກ ຢູ ຫລ ຢ໌ (Lo ແລະ Yueh) ນັ້ນເອງ ວຽດນາມ ແຕ່ກ່ອນອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ບໍ່ແມ່ນຄົນກັບຖິ່ນ ລຸ່ມແມ່ນ້ຳແດງ ແມ່ນ້ຳດ່າ ນາກ່ອນ ດິນແດນວຽດນາມ ປັຈຈຸບັນ ຫມູ່ບ້ານ ຫວ່ຍຫນອງຫລາຍ ແຫ່ງ ຍັງໃຊ້ຊື່ເປັນລາວຢູ່ ເຊັ່ນ ບ້ານໄພ ບ້ານນາປາ ບ້ານລ້ານແສ ບ້ານຫລວງເມືອງ ບ້ານພູ ຫລວງ ບ້ານພູບົ່ມ ບ້ານລ໊ຊາ ແລະກໍ່ມີຊື່ແມ່ນ້ຳ ທີ່ເປັນລາວຢູ່ ຄ ນ້ຳແທ ນ້ຳເຈົ້າ ນ້ຳນາ ເປັນຕົ້ນ (1) ແຕ່ປັຈຈຸບັນ ກໍ່ປ່ຽນສຽງສຳນຽງ ໄປເປັນແກວຫລາຍແລ້ວ ເຊິ່ງກໍ່ພໍສັງເກຕຮູ້ເຮ໊ືອງ ໄດ້ວ່າ ເປັນຄວາມລາວ ນັ້ນເອງ.

ໃນສມັຍຫນອງແສ ພຣະເຈົ້າຂຸນບູຣົມ ໄດ້ສ້າງເມືອງແຖມ (ເມືອງແຖ-ດຽນບຽນຟູ) ໃຫ້ ເປັນເມືອງທີ່ປະທັບ ໃນປີ ຄ.ສ. 731 ແລະກໍ່ໄດ້ຊົ່ງປະທັບຢູ່ເມືອງນີ້ ຈົນເຖິງວາຣະສຸດທ້າຍ ຄ ຕອນ ສວັຣຄົຕ ໃນປີ ຄ.ສ.750 ເວລາທີ່ຍັງຊົ່ງມີຊີວິຕຢູ່ ພຣະອົງຄ໌ຂຍາຍອານາເຂຕດິນແດນໄປຈົນເຖິງ ເຂຕລາວກາຍ ແລະລ້ານຊ້ານ ຕິດແຄມທະເລຕ້ງເກ໋ຽ ສ່ວນວຽດນາມນັ້ນ ກ່ອນສັຕວັສ ທີ 7-8 ຍັງ ມີຖິ່ນຖານຢູ່ທີ່ ດິນແດນຈີນພາຄຕາວັນອອກສຽງໃຕ ຕ່ລົງມາຈາກແຂວງໄກວເຈົາ.

ຈາກສມັຍຂຸນບູຣົມມາແລ້ວ (2) ຄ ເມ໊ືອເວລາ 200 ປີ ຂ້ັນຕ່ນາ ແກວໄດ້ພົບການຮຸກຮານຈາກ ຊາຕອ໊ືນ ໃນຕອນນັ້ນ ຈ໋ົງໄດ້ຂຍາຍຕົວລົ່ງມາທາງໃຕ ເຂ້ົ້ามาຢູ່ປົນກັບລາວແລະລາວເອງ ກໍ່ຍົນ ດີຕອ້ນຮັບເອົ້າແກວ ເພາະຄວາມຊ ຂອງຕົນເອງ ແຕ່ແກວ ບ່ໍສາມາຕຖ໋ແຫ່ຣລາວມາທາງພາຄ ຕາວັນຕົກໄດ້ ເພາະການຕ໋ົກຄອງລາວ ມີຄວາມແຫນ້ນຫນາ ຢູ່ທາງພາຄຕາວັນຕົກແກວຈ໋ົງໄປຕ໋ົ ແຫ່ຣ ແລະຍ໊ົດເອົ້າດິນແດນ ກັບພວກຈາມ ທ໋ົ່ກ໋ືພວກຂອມຂມາບຫລ້ັງຢູ່ແລ້ວ ໃນທ໋ົ່ສຸດ ຈາມກໍ່ ສູນຍ໌ພັນທຸ ໃຫ້ຊົນຊາຕແກວ ຈົນໄດ້.

ນາຮອດສມັຍຫລານ ຂຸນບູຣົມ ໃນປີ ຄ.ສ.858 ແລະ 863 ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ໂດຍການນ໋ຳ ຂອງອ໋ີເມ໋ົ ຊົນ ຫລ໋ືອ້າຍເມືອງຊ໋ືອ ເຊ໋ົ່ງໄດ້ຍ໋ົກທັບເຂ້ົ້າໂຈມຕ໋ົຕ໋ົງແກງ 2 ຄ໋ົ້ງ ແລະໃນຄ໋ົ້ງທ໋ົ 2 ນ໋ົ້ ລາວ ກໍ່ສາມາຕຖ໋ຍ໋ົດຄອງອຸ໋ດ ນາມໄດ້ 3 ປີ ແຕ່ໄດ້ຖ໋ືກກູ້ເອົ້າຄ໋ືນໄດ້ ດ້ວຍການຊ່ວຍເຫລ໋ືອ ຂອງກໍາລັງແມ່ທັບຈີນ ຊ໋ືອ່ານາຍພົລ ເກົ້າປຸ່ມ (3)

ການຂຍາຍອໍານາຈຂອງອຸ໋ດນາມ ນາກ່ອນກ໋ືນອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ເຂຕໄລ່ເຈ໋ົ້ ລາວກາຍ ແມ່ນ

---

(1) ງ້ວນແຖມ ຖນົມແກ້ວ ສົງຄາມ 1000 ປີ ຣະຫວ່າງລາວ ກັບແກວ" ປີ 1984 ບ່ໍຊາບຊ໋ືແຫ ຂອງຜູ່ແຕ່ງ ໜ້າ 13-ແລະ 21

(2) ໜັງສ ເຮ໊ືອງດຽວກັນ ໜ້າ 15 ແລະ ໜ້າ 22

(3) **W.A.R Wood, History of Siam, Chiangmai June 30th 1924** **Page. 34-35**

ມາພ້ອມກັບການຂຍາຍອຳນາຈຂອງຈີນ ນັ້ນເອງ ເພາະຕາມປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງວຽດນາມນັ້ນ ສມັຍຝຣັ່ງ ເສສ ມາປົກຄອງ ກໍ່ອີງອາສັຍວ່າ ຝຣັ່ງເສສ ເພື່ອຂຍາຍດິນແດນ ຂອງຊາຕຕົນຫົນຫົນລາວ ແລະຂເມຣໃນ ສມັຍຈີນ ປົກຄອງເມື່ອກ່ອນ ກໍ່ອາສັຍອຳນາຈຈີນ ແລ້ວຂຍາຍດິນແດນ ຫົນຫົນຈາມປາ ແລະຂອມ ແລະດິນ ແດນຫນອງແຂ ຂອງລາວ ເຊັ່ນດຽວກັນ ບ່ໄດ້ຕ່າງກັນເລັຍ.

ຄວາມເປັນມາຂອງແກວ ນັ້ນ ມີນັກປະວັຕສາສຕຣ ບາງທ່ານ ໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ແກວ ມີກຳ ເນີດມາຈາກ ຊົນຊາຕເກົ່າເຫມືອງ ຫລື ກົ່ນ ບາງທີ ກໍ່ເອີ້ນວ່າ ກາວ ຈົ່ງກາຍເປັນ ແກວ.

ແກວ ຖືກປົກຄອງໂດຍຜູ່ນຳຈີນ ຫລາຍຍຸດ ແລະໃນທີ່ສຸດ ກໍ່ທຳຣະຍົສສັກຫລັງ ຕ່ຈີນ ເອງ ນັກປະວັຕ ສາສຕຣ໌ບາງທ່ານ ກ່າວ່າ ຄົນແກວ ກຳເນີດຈາກ ການປະສົມພັນທ໌ ຣະຫວ່າງພວກມົງໂກລອິພຍິພກັບພວກ ອິນໂດເນເຊັຽ ເດີມ, ແກວ ແມ່ນພວກມີກຳເນີດ ຢູ່ມົນທົນໄກວເຈົາ ທີ່ພາຄຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ຂອງຈີນ(1)

ຊື່ຄ່າວ່າ "ແກວ" ຈີນ ຮຽກວ່າ ເກໂຈະ (ເກົາຈີ) ແປວ່າ ຕົນເປົ່າ ບາງທີ ຮຽກວ່າ "ກຸຍ" ແປວ່າ ຜີ ສັພທ໌ "ກຸຍ " ນີ້ ເລັຍກາຍມາເປັນ "ແກວ ຫລື ກາວ (2) ແລະຍັງມີບາງທ່ານ ກ່າວ່າ ກ່ອນ ປີ ຄ.ສ.111 ນັ້ນ ຄົນຈີນເອີ້ນພວກວຽດ ວ່າ ກຽວຈີ ຫມາຍເຖິງຊົນຊາຕທີ່ຢູ່ໃນພາຄຕາເວັນຕົກຕອນ ໃຕ້ ຂອງຈີນ ແລະໃສ່ເກີບໄມ້ (3)

ພວກແກວນີ້ ຖືກຈີນກ່າກັບການປົກຄອງຕລອດມາ ແກວ ບ່ມີວັທທະນະທັມຂອງຕົນເອງ ຕັ້ງ ແຕ່ສມັຍກ່ອນຄຣິສສັກຣາຊ ເພາະວ່າພວກຜູ່ນຳແກວ ສ່ວນຫລາຍ ແມ່ນສືບເຊື້ອສາຍມາຈາກ ຈີນ ໃຊ້ວັທທະນະທັມຈີນ ໃຊ້ຕົວອັກສອຣຂອງຈີນ ແລະທຳການນຸ່ງຫົ່ມແບບຈີນ ມີສິລປະກັມການ ແຕ້ມຮູບດອກດວງ ລົງລາຍ ແມ່ນມາຈາກຈີນ ທັງຫມົດ ພາສາເວົ້າແມ່ນພາສາຈີນ ຈາມ ແລະ ລາວແລະຂອມ ປົນກັນ. ເລີ່ມຕັ້ງແຕ່ກ່ອນ ຄ.ສ.111 ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຮັ່ນ ວູ່ຕີ້ ຈີນ ໄດ້ໂຣມເອົາດິນ ແດນວຽດນາມເຂົ້າເປັນມົນທົນນຶ່ງ ຂອງຈີນໂດຍສົມບູຣນ໌ ຈາກດິນແດນວຽດນາມປັຈຈຸບັນຈີນ ເຖິງເສັ້ນຂນານທີ 17 ທີ່ໃຊ້ແບ່ງແກວເຫນືອ ແລະແກວໃຕ້ ຕາມສັນຍາເຊີແນວ 1954 (4) ເຊິ່ງ ເວລານັ້ນ ຍັງເປັນຂອງອານາຈັກຣ໌ຈາມປາ ຢູ່ ສແດງວ່າ ວຽດນາມໄດ້ຖືກປ່ຽນຈາກສະພາພຫົວ ເມືອງຂຶ້ນ ມາກາຍເປັນແຂວງນຶ່ງ ຂອງຈີນ ຈົນຮອດປີ ຄ.ສ.939.(5)

ພວກແກວ ຫມາຍເຖິງກຸ່ມຄົນຈີນພວກກ່າອຳນາຈ ໃນເກົາຈີ ກໍ່ພຍາຍາມຢາກເປັນຕົວເອງ ຈົ່ງ ທຳການກູ້ເອກຣາຊ ນາຫລາຍຄັ້ງ ແຕ່ກໍ່ຖືກຈີນຄວບຄຸມ ໄວ້ຕລອດ ຈົນເຖິງ ຄ.ສ.939 ເປັນເວລາ

---

(1) **Les Forces Militaires en Asie du Sud-Est Cambodge Laos Thailande Vietnam 1991 P. 339-340**

(2) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ຍຸນນາຄ) ຈາກ ພົງສາວະດາຣໂຍນົກ ປີ ພ.ສ.2516 ໜ້າ 21

(3) ຈາກນິຕຍະສາຣລາວ ສະບບນຶ່ງ ຊື່ "ອານາຈັກຣ໌ລາວ ສະບັບທີ 26 ປະຈຳເດືອນຕຸລາ ປີ 2002 ຢູ່ໃນບົທບັນນາທິການ

(4) Peter A. Poole Vietnamese in Thailand, Cornnell University Press N.Y 1970 Page 4-5-6

(5) ຮອງສາສຕຣາຈານ ບ້ງອອຣ ປີຍະພັນທຸ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ເອເຊັຽ ຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ ພ.ສ. 2537 ໜ້າ 31

1000 ກ່ວາປີ, ສມັຍຣາຊວົງສ໌ຫລຽງ ຂອງຈີນ ແກວຈົ່ງໄດ້ເອກຣາຊ ແລະປະກາສຊື່ຂອງຕົນເອງ ເປັນ "ນາມວຽດ" ຄົນຕ່ໍມາໃນສມັຍຫງຽນ ອັນຫ (**Quyen Anh**) ຫລືກະສັຕຣິຍ໌ຢາລອງ(**Gialong**) ທີ່ຂຶ້ນຄອງຣາຊໃນປີ ຄ.ສ.1802 ຈົ່ງປະກາສຊື່ປະເທສ ແລະຊາຕຕົນເອງໃຫ່ມ ວ່າ "ວຽດນາມ"

ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ນັ້ນ, ໂດຍການ່ຳຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ຕຣັນ ອັນຫ, ແກວ ບ່ໄດ້ມີອິທທິພົລຫຽ້ງຫລາຍ ເພາະຕອ້ງມາຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຈີນອີກຄັ້ງໃຫ່ມ ນັບແຕ່ຍຸຄ ກຸໄບລຂ່ານ ຄືຈາກ ຄ.ສ.1287 ຈົນມາຮອດຍຸຄສມັຍຂອງພຣະຍາລ້ານຄ່ຳແດ (ຄ.ສ.1417–1428) ແຕ່ແກວນີ້ ແມ່ນວ່າໃນສມັຍຂຶ້ນຢູ່ກັບຈີນນັ້ນ ກ່ໍພຍາຍາມຂຍາຍອ່ຳນາຈຂອງຕົນ ຢູ່ສເມີນາ ໂດຍ ສະເພາະແມ່ນຂັບຂຽ້ວ ຮຸກຮານເອົາດິນແດນຂອງຈາມປາ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ທາງເຂຕໃຕ້ອ່ າວຕົ້ງແກ ລົງ ໄປ ຈົນໃນທີ່ສຸດ ຈາມປາ ກ່ໍເສັຽເອກຣາຊ ໃຫ້ແກວ ແລະຖືກແກວ ກືນຊາຕໄດ້ສ່ຳເຣັດ ໃນປີ 1471 ຕອນສມັຍພຣະເຈົ້າຊັຍຈັກກະພັຕພ່ານແພ້ວ ຕ່ໍຈາກນັ້ນມາ 7 ປີ ໃນຣະດູແລ້ງຂອງປີ 1478 ກ່ໍທ່ຳ ການຮຸກຮານລ້ານຊ້າງ ທັນທີ ແຕ່ຖືກຕີກັບຄືນ ຈົ່ງບ່ສາມາຕຍຶດຄອງລາວ ໄດ້ສ່ຳເຣັດ.

ສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍັງຊົ່ງພຣະຍົ່າວ ປະເທສຂອມ ແມ່ນຍຸຄພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນທີ ຖ ແລະກ່ໍມາ ເສັຽອ່ຳນາຈແກ່ຈີນ ສມັຍກຸໄບລຂ່ານ ເຊ່ົ່ງຖືວ່າເປັນລາງຮ້າຍແຕ່ຂັ້ນຕົ້ນ ທີ່ພາໃຫ້ພວກຂອມເສັຽອ່ຳນາຈ ແລະຖືກກຸ່ມຊາວສຍາມ ທີ່ເປັນເອີຍ ທໍຣະຍົສຫັກຫລັ່ງໄດ້ ໂດຍງ່ ່າຍດາຍ ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າລ່ຳພົ່ງ ຣາຊາ ທີ່ຍັງຊົ່ງພຣະຍົ່າວ໌ຢູ່ ແລະຫາກ່ໍຂຶ້ນຄອງຣາຊ ໃນຣະຫວ່ າງ ຄ.ສ ໑໓໕໘ ຄື ຫລັ່ງຈາກພຣະເຈົ້າ ຟ້າງຸ່ມ ຍົກກ່ຳລັ່ງອອກຈາກຂແມຣ ເຂ້ົ່າຕີທ້ອນໂຮມປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນສມັຍນັ້ນ.

ເວລາກ່ອນໜ້ານີ້ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນທີ ກ ຄ.ສ.໑໑໘໐-໑໑໘໘ ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ເຂ້ັ້ມແຂງ ທີ່ສຸດ ມີອ່ຳນາຈຄຸມທົ່ວຖ່ ໍພາຄພ້ືນແຫລມທອງ ຂ້ົ້ນໄປ ຈົນຖ່ ໍງ ດິນແດນຫລວ ງ ພຣະບາ- ວຽງຈັນທ໌ ແລະຢູ່ລາວ ແມ່ນເມ ືອງຊາຍຝ ອ ງ ເປັນເມ ືອງສູນ ຍ໌ກາ ງ ທາງເຂຕລຸ່ມແມ່ນ ້ ຳຂອ ງ ຕອນກາ ງ ແລະຕອນ ລຸ່ມລົ ງ ມາຮອດດິນ ແດນທ່ າ ແຂ ວ ກ ຈ ຳ ປ າ ສັ ກ ດ໌ ຕ ່ ໍ ລົ ງ ໄປ ຈົ ນ ຖ ່ ໍ ງ ອ ່ າ ວ ກ ັ ມ ເ ຣ ນ ໃ ນ ວ ຽ ດ ນ າ ມ ໃ ຕ ້ .

ອານາຈັກຂ໌ອມສມັຍພຣະ ້ ຈ ຳ ຊັ ຍ ວໍ ຣ ະ ມ ັ ນ ທ ີ 7 ມ ີ ອ ຳ ນ າ ຈ ຄ ູ ່ ເ ຄ ຽ ງ ກ ັ ບ ຣ ັ ຕ ຖ ົ ມ ອ ນ ຄ ີ ຫ ະ ອ າ ຣ າ ອ ະ ດ ິ ເ ຊ ່ ົ ່ ງ ມ ີ ເ ມ ືອ ງ ຫ ລ ວ ງ ຢ ູ ່ ລ ົ ພ ບ ຸ ຣ ິ ແ ລ ະ ກ ່ ໍ ເ ປ ັ ນ ເ ຊ ື ້ ອ ຊ າ ຕ ເ ຜ ົ ່ າ ພ ັ ນ ທ ຸ ດ ຣ ອ ກ ັ ບ ຂ ອ ມ .

ຫລັ ງ ຈ າ ກ ເ ສ ັ ຣ ສ ົ ງ ຄ າ ມ ແ ກ ່ ຈ ີ ນ ໃ ນ ປ ີ ຄ . ສ . 1284 ນ ັ ້ ນ ແ ລ ້ ອ ອ ຳ ນ າ ຈ ຂ ອ ມ ກ ່ ໍ ເ ສ ື ່ ອ ມ ໂ ຍ ບ ລ ົ ງ ໄ ປ ຈ ົ ນ ບ ່ ໍ ມ ີ ທ າ ງ ຟ ື ້ ນ ຟ ູ ຄ ຶ ນ ໄ ດ ້ ກ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ົ ຂ ອ ມ ຍ ຸ ຄ ຕ ່ ໍ ໆ ກ ັ ນ ມ າ ກ ່ ໍ ຜ ັ ດ ປ ຣ ່ ຽ ນ ຣ ັ ຊ ກ າ ຣ ຕ ລ ອ ດ ມ າ ເ ຊ ່ ັ ່ ນ :

- ຊ ັ ຍ ວ ໍ ຣ ະ ມ ັ ນ ທ ີ 7 ທ ີ ່ ເ ປ ັ ນ ກ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ົ ເ ຂ ້ ັ ້ ມ ແ ຂ ງ ທ ີ ່ ສ ຸ ດ ຈ າ ກ ຄ . ສ . 1181-1218 (ບ າ ງ ສ ະ ບ ັ ບ ວ ່ າ ຄ . ສ . 1228)
- ອ ິ ນ ທ ຣ ະ ວ ໍ ຣ ະ ມ ັ ນ ຄ ອ ງ ຣ າ ຊ ສ ົ ມ ບ ັ ຕ ິ ຈ າ ກ ປ ີ ຄ . ສ . 1218-1237
- ຊ ັ ຍ ວ ໍ ຣ ະ ມ ັ ນ ທ ີ 8 ຈ າ ກ ຄ . ສ . 1238-1284 ຕ ່ ໍ ຈ າ ກ ນ ີ ້ ບ ່ ໍ ຊ າ ບ ວ ່ າ ມ ີ ອ ົ ງ ຄ ໃ ດ ສ ຶ ບ ຕ ່ ໍ ຣ າ ຊ ວ ົ ງ ສ ์
- ຊ ັ ຍ ອ ິ ນ ທ ຣ ະ ວ ໍ ຣ ະ ມ ັ ນ ຈ າ ກ ຄ . ສ . 1309-1327 ສ ມ ັ ຍ ຟ ້ າ ງ ຸ ່ ມ ໄ ປ ລ ີ ້ ພ ັ ຍ ກ າ ຣ ເ ມ ື ອ ງ ຢ ູ ່ ຂ ແ ມ ຣ .

- ພຣະຕຣະສົກຜະແອມ (ບູຣຸສ ແຕ"ຫວານ) ຈາກ ຄ.ສ.໑໓໐໙-໑໓໔ໆ ສມັຍທີ່ຟ້າງຸ່ມ ໄປລີ້ພັຍ ການເມືອງຢູ່ຂແມຣ ສັນນິຖານ ອາຈແມ່ນພຣະຣາຊບິດາ ຂອງພຣະນາງແກ້ວກັ້ງຍາ ນັ້ນເອງ ເພາະສັງ ເກດເຫັນວ່າ ເມື່ອທຽບກາລເວລາແລະພຣະຊົນມາຍຸ ຂອງພຣະນາແກ້ວກາງຍາ ນັ້ນ ເຫມາະສົມກັບຍຸຄ ສມັຍທີ່ເປັນຄູ່ຄອງຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ, ບາງທີ ເວລາສົມຣົສ ນັ້ນ ນາງແກ້ວກັ້ງຍາ ອາຈມີພຣະຊົນມາຍຸ ປະມານ ໔໐-໕໐ ພັຣສາ ຄື ອ່ອນວັຍກວ່າພຣະສວາມີ ແຕ່ນີ້ ເປັນພຽງກາຣສັນນິຖານ ແລະ ກໍ່ຍັງບໍ່ແນ່ ນອນເທື່ອ ຈົນກວ່າຈະມີຫລັກຖານ ສນັບສນູນເພີ່ມຕື່ມຫລາຍກວ່ານີ້ ແລະ ກະສັຕຣິຍ໌ອົງ໌ນີ້ ບໍ່ຊາບໄດ້ວ່າ ເປັນອົງ໌ ທີ່ມີພຣະນາມວ່າ ມະເຫັນທຣາທິບໍດີ ຫລືພຣະເຈົ້າສີຣິຈຸນທະ ຫລືບໍ່ ?.

- ພຣະເຈົ້ານິພັນທະບົທ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1340 ເຖິງ ຄ.ສ. 1346
- ພຣະສົທທານຕຣະ ຣາຊາ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1346 ເຖິງ ຄ.ສ. 1346
- ພຣະສຣິລໍາພົງຣາຊາ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1347 ເຖິງ ຄ.ສ. 1353 (1) ກ່ອນ ກັນວ່າ ເສັຽສົງ ຄາມ ໃຫ້ແກ່ສຍາມ
- ພຣະເຈົ້າປຣາສາທ, ຣາຊໂອຣົສ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1352 ເຖິງ ຄ.ສ. 1353
- ພຣະສຣິສຸຣິໂຍພັນ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1353 ເຖິງ ຄ.ສ. 1353

ສໍາຣັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ຂອງພວກເຮົາ ໃນຍຸຄສມັຍກ່ອນພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ແບ່ງກັນ ເປັນອານາຈັກຣ໌ຕ່າງໆ ທັ້ງທີ່ເປັນອານາຈັກຣ໌ທີ່ມີຄົນລາວເປັນສ່ວນຫລາຍ ແລະອານາຈັກຣ໌ລາວ ປະສົມຊາຕເຈົ້າຖິ່ນເດີມ ຄືພວກລາວເທິງ ເຊິ່ງໄດ້ແກ່ ພວກຈາມ ສ່ວຍ ແລະຂອມພັດຖຸ່ມ ເຊັ່ນ

(1) ອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງຈຸໄທ ເລີ້ມແຕ່ດົນແດນພວນ ຂຶ້ນເໜືອເທືອ ຣອດເຂຕລາວກາຍ ເຊີນລາ ແລະເມືອງຫລ້າ ເມືອງພີ ໃນເຂຕຈີນປັຈຈຸບັນ.

(2) ອານາຈັກຣ໌ຊຽງຣຸ່ງ ຫລື 12 ພັນນາລີ້ ແມ່ນຢູ່ໃນແຂວງຍຸນນ່ານ ຂອງຈີນ ປັຈຈຸບັນ

(3) ອານາຈັກຣ໌ຊຽງດົງຊຽງທອງ ແມ່ນເຂຕຫລວງພຣະບາງ ປັຈຈຸບັນ ຕໍ່ໃສ່ລ້ານນາ

(4) ອານາຈັກຣ໌ພວນ ຄືໃນເຂຕຊຽງຂວາງ-ຊ່ຳເໜືອ ແລະລົງມາຣອດເມືອງກາສີ.

(5) ອານາຈັກຣ໌ວຽງຈັນທນ໌-ວຽງຄ່ຳ ຢູ່ໃນເຂຕວຽງຈັນທນ໌-ວ້ັງວຽງ ຕໍ່ໃສ່ເມືອງພວນ.

(6) ອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ຳຣ່ຽ ຢູ່ໃນເຂຕປາກຊັນ ລົງໄປຣອດນ້ຳກະດິງ ຂຶ້ນໄປເຖິງທ່າໂທມ

(7) ອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ: ເມືອງຫລວງ ຢູ່ໃນເຂຕນ້ຳຫີນປູນ.

---

(1) ພົງສາວະດານໄທຍ໌ ກ່ຽວກັບກາຣຍຶດ ແລະເຜົາອັ່ງກໍ່ຣ໌ວັຕ ນັ້ນ ບັນທຶກໄວ້ກົງກັນ ຄື ໃນປີ ຄ.ສ.1431 ກົງ ກັບສມັຍ ນາງພຣະຍາມະຫາເທວີ (ນາງແກ້ວພິມພາ) ແຕ່ກາຣທີ່ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ຂອມ ເສັຽໃຫ້ໄທຍ໌ ໃນສມັຍ ພຣະເຈົ້າສຣິລໍາພົງຣາຊາ ນັ້ນ ຈົ່ງບໍ່ມີຄວາມແນ່ນອນ, ສະນັ້ນ ໃນເວລາກາຣຕໍ່ສູ້ທ້ອນໂຮມລາວ ຂອງພຣະຍາ ຟ້າງຸ່ມ ຈົ່ງສແດງວ່າ ອານາຈັກຣ໌ ຂອມ ຍັງມີເອກຣາຊຢູ່.

(8) ອານາຈັກຣ໌ກະບອງ ຫລືສຣີໂຄຕບອງ ຢູ່ທີ່ເຂຕທ່າແຂກ ຄ່ຳມ່ວນ ມະຫາຊັຍ ຕໍ່ກັບດິນ ແດນອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ ໃຕ້ແມ່ນ້ຳຫີນປູນ ຂ້ຳມນາທາງມະຄອຣພະນົມ ແລະສາກົລມະຄອຣ

(9) ອານາຈັກຣ໌ຈຳປາ ຢູ່ໃນເຂຕຈຳປາສັກດ໌ ເຊໂດນ ຂຶ້ນມາຣອດວາປີ ຄ່ຳທອງ ແລະລົງໄປ ຣອດແກ້ງຫລີ້ຜີ

(10) ອານາຈັກຣ໌ ພຣົມມະທັຕ ຢູ່ໃນເຂຕອຸບົລ ຂຶ້ນໄປຣອດຍະໂສທອຣ ແລະສີສະເກສ.

ກ່າວກັນວ່າ ເມືອງຫລວງຂອງອານາຈັກຣ໌ພົມມະທັຕ ຊື່ວ່າ ເມືອງປາກກົບ (ປຣະກົບ) ແລະວ່າຕັ້ງຢູ່ຣະຫວ່າງປາກແມ່ນ້ຳຊີ ຕໍ່ແມ່ນ້ຳມູລ.

(11) ອານາຈັກຣ໌ ຣອ້ຍເອັດປະຕູ ຢູ່ໃນແຂວງຣອ້ຍເອັດ ກາລະສິນ ຕໍ່ໃສ່ບຸຣີຣັມຍ໌ ຂອງຂອມ

ຊື່ຂອງດິນແດນ ໃນເຂຕຈຳປາສັກດ໌ປັຈຈຸບັນ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ຍົກທັບເຂົ້າຕີ ໃນສມັຍນັ້ນ ລ້ວນແຕ່ ຍັງມີຊື່ເປັນພາສາຈາມ ພາສາຂອມ ເປັນສ່ວນຫລາຍ ເຊັ່ນ ເມືອງພຣະຍາຈີນ ເມືອງພຣະຍາຈາມ ເມືອງພຣະຍາໂສກ ເມືອງພຣະຍາດອນຊັກແຄ ເມືອງພຣະຍາຊະນ້ຳ ເມືອງພຣະຍາຊຸ ເປັນຕົ້ນ.

ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ນີ້ ກ່ຽວກັບພິລເມືອງທີ່ເປັນຊົນຊາຕລາວແທ້ ໃນດິນແດນຕ່າງໆ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ ຍົກທັບເຂົ້າໂຈມຕີ ແລະທ້ອນໂຮມເຂົ້າເປັນອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້ຳ ນັ້ນ ຄົງມີຢູ່ແບບກະແຈກກະ ຈາຍທົ່ວໄປ ໂດຍສະເພາະແມ່ນໃນຕົວເມືອງທີ່ມີຊື່ແບບລາວໆ ເຊັ່ນ ທີ່ວ່າພຣະຍາດອນແດງ,ພຣະ ຍາຈັນທ໌ຫອມ,ພຣະຍາຄ້ອງທອງ ແລະພຣະຍາອ້ຍ ໃນເຂຕອານາຈັກຣ໌ພຣົມມະທັຕ ຕິດຕໍ່ໃສ່ ແຂວງສີສະເກຕ ແລະສຸຣິນທ໌ (ຊຸຂັນທ໌) ເຊິ່ງຫມາຍເຖິງດິນແດນທີ່ຢູ່ໃຕ້ອານາຈັກຣ໌ຣອ້ຍເອັດ ປະຕູລົງໄປ (ຕາມລຳນ້ຳຊີ ຕໍ່ນ້ຳມູລ)

ສຳຣັບຢູ່ໃນເຂຕອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ ຈະເຫັນຕົວເມືອງ ແລະຜູ່ນ້ຳບ້ານເມືອງ ທີ່ມີຊື່ເປັນຊື່ ລາວ ຄື ພຣະຍາກວ້າງສຽມ ພຣະຍາກວ້າງທົ່ງ ພຣະຍາເມືອງຫລວງ ພຣະຍາເມືອງວັ້ງ (ເມືອງ ວັ້ງອ່າງຄ່ຳ) ພຣະຍາສຸມພອມ (ຈ່ຳພອຣ...ຣວມຢູ່ໃນຊື່ຂອງເມືອງ ຢູ່ໃນຂະບວນກວັ້ຊາຕ ຕໍ່ຕ້ານ ປະເທສສຍາມ ຫລັງຈາກສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸໆ ຖືກໄທຍ໌ຈັບໄດ້ແລ້ວ ໃນປີ ຄ.ສ.1828)

****

(2) ຣາຊບັນລັງກ໌ລ້ານຊ້າງ ເມື່ອພຣະເຈົ້າ ຟ້າງຸ່ມ ຖືກເນຣະເທສ ໄປຢ່ຂເມຣ

****

ການບັນທຶກ ຂອງສມັຍໂບຣານ ທີ່ຜ່ານມາຊ້ານານ ກໍ່ມີຄວາມສັບສົນພໍ່ສົມຄວນ ກ່ຽວກັບ ເຫຕການຣ໌ ແລະການເນຣະເທສ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຫນີໄປຢ່ອ້າງກໍຣ໌ວັຕ ເມືອງຫລວງ ຂອງປະເທສ ຂເມຣ ໃນປີ ຄ.ສ.1316.

ການເນຣະເທສນັ້ນ ເກີດຈາກຄວາມຜິດຂອງພຣະບິດາ ຄືຂຸນຜີຟ້າ ທີ່ວ່າຖືກກ່າວຫາວ່າ ຫລົ້ນ ພຣະສນົມຂອງພຣະຍາສຸວັນນະຄໍາຜົງ ເມື່ອພຣະບິດາ ຖືກເນຣະເທສເລີຍເອົາພຣະກຸມມາຣຟ້າງຸ່ມ ອົພຍົພຫນີໄປນໍາ ຫລ໋ວ່າ ຍອ້ນເຫຕທີ່ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເກີດຂຶ້ນມາ ໂດຍມີແຂ້ວ 33 ເຫລັ້ນເກີດ ມາພ້ອ້ມ ຈ່ຶງຖືກພວກໂຫຣາຈາຣຍ໌ (ຫມ່ໍຫວາຍປະຈໍາພຣະຣາຊວ້ັງ) ເຫັນວ່າ *ເປັນຄົນເຂ້ັດຂວາງ ຈະແພ້ບ້ານແພ້ເມືອງ* ຈ່ຶງຂາບທູນພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ຂ່ໃຫ້ຊ່ິງເນຣະເທສພຣະກຸມມາຣອອກຫນີ ຈາກພຣະນະຄອຣ? ເຣ໊ື່ອງທ້ັງຫມ໋ົດນ໋ີ ມ໋ີບ໋ັນທ໋ຶກທ໋ີ່ບ໋ໍ່ແຈ່ມແຈ້ງ ຫລາຍປານໃດ.

ພຣະຣາຊບິດາ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ນ້ັນ ນ໋ິທານຂຸນບ໋ລ໋ິມສະບ໋ັບຫ໋ໍ່ສມຸດບ໋າງກ໋ອກ (1) ກ່າວ ວ່າ ແມ່ນເຈ້ົາຟ້າຄ່ໍາຣຽວໃນນ໋ິທານສະບ໋ັບນ໋ີ ໃຊ້ຄ່ໍາວ່າ ຍາຄ່ໍາຣຽວ ດ໋ັ່ງຄ່ໍາວ່າ....

*"ເຂົ້າຈ່ຶງເອ໋ົາຍາຫລວງໄວ້ມ ນ້ັນເປ໋ັນເຈ້ົາແຜ່ນດິນ ນ໋ິລຸກ ອ ຄົນ ຜູ໋້ຍ໋ິງ 4 ຄົນ ລຸກ ອ ຄົນນ໋ີ ເຮ໋ົາບ່ໍຈ໋ໍາກ໋ອ່ນແລ ເຮ໋ົາທ່ໍ່ຈ໋ັກຈ໋ໍາຜູ໋້ກ໋ິນເມ໋ືອງ ແທ່ນຫລວງໄວ້ມແລ... ເຂ໋ົາ ຈ່ຶງເອ໋ົາຍາຄ່ໍາຣຽວ ຜູ໋້ ເປ໋ັນອ໋ ້ຍ ນ້ັນເປ໋ັນເຈ້ົາແຜ່ນດິນແທ່ນ ຍາຄ່ໍາຣຽວ ນ໋ິລຸກ 4 ຄົນ ຜູ໋້ຍ໋ິງສອງ ຜູ໋້ນ໋ອ້ງເຫລ໋ົ່ານ້ັນ ນ໋ິ ແຂ້ວອອກ 33 ເຫລ້ັນ ແຕ່ໃນທ໋ອ້ງອອກມາ ເສນ໋ານ໋ໍ່ານ໋ໍາຕ໋ຍທ໋ ້າຫລ໋ ້ຍ ວ່ານ໋ ້ອງເຂ້ັດຂວາງ ຈ໋ ້ກແພ ້ ບ໋ານແພ້ເມ໋ືອງ ວ່ານ໋ ້ ້ ້

*ຂອ້ຍຍັງນີ ຂ່ຍ່າໃຫ້ຫລົ້ນໃຫ້ຈົ່ນເສັ ໃຫ້ໄດ້ນ່າເປັນພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ໃນຊຽງດ່າຊຽງຫອ່າດວ້ຍ ອັນຊອບໂລກຊອບທັນ ຢ່າໃຫ້ໄດ້ດວ້ຍຫຽ່ານຊ້າທ່າຣຸນ ເທີ້ນ ແມ່ຈົ່ງຟ່າກເທອະດ່າສິ່ງນັ້ນ ຈົ່ງສັ່ງ ຂອ້ຍລ່ຽ້ງທ້ານອນ ນັ້ນວ່າ ລູກ*ກຸ*ນີ ຕົກທີ່ໃດ ໃຫ້ສູ່ວ່າ "ພຣະຍ່າ" ຢ່າໃຫ້ວ່າ ລູກຟ້າຄ່າຮຽ ແມ່ຈົ່ງ ໃສ່ຊື່ ສິ່ງນັ້ນແລ...."*

ອີກສ່ຳຣັບ ພົ້ງສ່າວະດ່າຣລ້ານຊ້ຳງ ນັ້ນ ໃນເວລ່າທີ່ພຣະຍ່າລ້ຳງ ຖືກປົດຫນ້ຳທີ່ແລ້ວ ກ່ໍຖືກກັກ ບ່ຣິເວນໄວ້ກັບແຜ ທີ່ສົບອຸ ມີບັນທຶກກ່ຽວກັບບົດ່າຂອ່ງພຣະຍ່າຟ້ຳງຸ່ມໄວ້ດ່ັ່ງນີ້...ພຣະຍ່າສຸວັນນະ ຄ່ຳຜ້ຳ ຈົ່ງໃຫ້ຫ່ໍຫລວ່ງ ເມ້ືອເລ້ົ່າແກ່ພຣະຍ່າລ້ຳງວ່ຳ " ຫລ່ານພຣະຍ່າເຈ້ົ້າເກີດນ່າແລ້ວ ຈັກຊ່ືສ່ຽ ໃດ ລູກພຣະຍ່າເຈ້ົ້າໃຫ້ເຮ້ືອຂ້ານ່າຖ່ານພຣະຍ່າເຈ້ົ້າດ່ວຍ " ຍ່ານນັ້ນ ພຣະຍ່າລ້ຳງຕ່ືນນັ້ນ ຄຽດ ແກ່ເຂ້ົ່ຳ ເຫຕ່ວ່ຳປ້ຳ(ປົດ) ຕ່ືນເສັຽດ່ັ່ງນັ້ນ ພຣະຍ່າລ້ຳງລ່ວດບ່ປ່ຳກສັກຄ່ຳ " ພຣະຍ່າເຈ້ົ້າໃສ່ຊ່ືຫລ່ານ ພຣະຍ່າເຈ້ົ້າໃດຈ່ຳ? ຍ່ານນັ້ນ ພຣະຍ່າລ້ຳງຈ່ົ້ຳວ່ຳ ສູ່ວ່ຳ*ກ*ບ່ດ່ີ ຣະ*ກ*ູຫນ່ີຈ່ຳ*ກ*ເມ້ືອ*ງ*ແລ້ວ ບ້ັດນ່ີ ສູ່ເລ້ົ່ານ່າຖ່ານ*ກ*ູ ສ້ຳ*ງ*ຈ່ຳ ? ຢ*ຽ*ວ່ວ່ຳ ພ່ີຟ້ຳ ກ່ໍບ່ສູ້ ສຸນ່ຳ. ພຣະຍ່າລ້ຳງວ່ຳ ທ່ໍນ້ັ້ນແລ້ວ ຂ້ຳໃຊ້ ກ່ໍ ຮ້ວ່ຳ ພຣະຍ່າຄ*ຽ*ດແກ່ເຂ້ົ່ຳ ເຂ້ົ່ຳ*ກ*ໍ່ລ*ວ*ງ*ຫ*ນ່ີ*ນ*ໄ*ຫ*ວ*ພ*ຣະຍ*ຄ*ຳ*ຜ*ີ*ງ* ວ*ຳ* ພ*ໍ*ພ*ຣ*ະ*ຍ*ເ*ຈ*ົ*ຄ*ຽ*ດ* ກ*ຳ*ວ "ຢ*ຽ*ວ*ວ*ຳ ພ*ີ*ຟ*ຳ* ບ*ໍ*ສ*ູ*ສ*ຸ*ນ*ຳ*" ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ*ລ*ັ*ງ*ວ*ຳ* ທ*ໍ*ນ*ັ*ນ*ດ*ວ*ຍ...ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ*ຄ*ຳ*ຜ*ີ*ງ* ຈ*ົ*ງ*ວ*ຳ* ພ*ໍ*ພ*ຣ*ະ*ຍ*ກ*ໍ*ຫ*ຳ*ກ*ວ*ຳ* ພ*ີ*ຟ*ຳ* ນ*ັ*ນ ແ*ຕ*ນ*ັ*ນ* ຄ*ົ*ນ*ທ*ັ*ງ*ຫ*ລ*ວ*ຍ*ລ*ວ*ດ*ຣ*ຽ*ກ*ກ*ຸ*ນ*ຳ*ຣ*ນ*ັ*ນ*ວ*ຳ* ທ*ຳ*ວ*ພ*ີ*ຟ*ຳ* ເ*ພ*ື*ອ*ຫ*ັ*ນ*ແ*ລ. ເ*ມ*ື*ອ*ທ*ຳ*ວ*ພ*ີ*ຟ*ຳ* ໃ*ຫ*ຽ*ນ*ກ*ຳ*ສ*ູ*ງ ກ*ໍ*ມ*ີ*ລ*ູ*ກ*ຊ*ວ*ຍ 6 ຄ*ົ*ນ ຜ*ູ*ນ*ຶ*ງ ຊ*ື*ວ*ຳ* ຟ*ຳ*ງ*ຸ*ມ ຜ*ູ*ນ*ຶ*ງ ຊ*ື*ວ*ຳ* ຟ*ຳ*ງ*ຽ*ວ ຜ*ູ*ນ*ຶ*ງ ຊ*ື*ວ*ຳ* ຟ*ຳ*ຍ*ຳ*ນ ຜ*ູ* ນ*ຶ*ງ ຊ*ື*ວ*ຳ*ຄ*ຳ*ນ*ຄ*ຳ* ຜ*ູ*ນ*ຶ*ງ ຊ*ື*ວ*ຳ*ຟ*ຳ*ກ*ໍ*ຳ* ຜ*ູ*ນ*ຶ*ງ ຊ*ື*ວ*ຳ* ຟ*ຳ*ຊ*ຽ*ວ.

ເ*ມ*ື*ອ*ນ*ັ*ນ ທ*ຳ*ວ*ພ*ີ*ຟ*ຳ* ຫ*ລ*ົ*ນ*ຊ*ຸ*ດ*ວ*ຍ*ນ*ຳ*ງ*ສ*ົ*ນ*ພ*ໍ*ຕ*ົ*ນ ຊ*ົ*ນ*ຳ*ງ*ຄ*ຳ*ນ*ັ*ນ (ສ*ົ*ງ*ສ*ັ*ຍ*ວ*ຳ* ຈ*ະ*ແ*ມ*ນ*ນ*ຳ*ງ*ກ*ຳ* ນ*ັ*ນ ຫ*ມ*າ*ຍ*ເ*ຖ*ິ*ງ*ນ*ຳ*ງ*ສ*ຳ*ວ*ໃ*ຊ ນ*ັ*ນ*ເ*ອ*ງ) ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ*ຄ*ຳ*ຜ*ີ*ງ*ຈ*ົ*ງ*ຂ*ັ*ບ*ທ*ຳ*ວ*ພ*ີ*ຟ*ຳ* ລ*ູ*ກ*ຕ*ົ*ນ ຫ*ນ*ີ*ຈ*ຳ*ກ*ເ*ມ*ື*ອ*ງ* ລ*ຳ*ວ ທ*ັ*ງ*ນ*ອ*ນ ບ*ໍ*ໃ*ຫ*ັ*ຢ*ູ*ໃ*ຫ*ັ*ເ*ຂ*ົ*າ*ທ*ີ*ໃ*ດ*ສ*ັ*ກ*ແ*ຫ*່*ງ* ດ*ັ*ງ*ນ*ັ*ນ ທ*ຳ*ວ*ພ*ີ*ຟ*ຳ* ລ*ວ*ດ*ບ*ໍ*ໄ*ດ*ເ*ປ*ັ*ນ*ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ*ແ*ທ*ນ*ພ*ໍ*ຳ* ເ*ພ*ື*ອ*ອ*ັ*ນ*ແ*ລ (1)

ໃ*ນ*ພ*ົ*ງ*ສ*ຳ*ວ*ະ*ດ*ຳ*ຣ*ລ*ຳ*ນ*ຊ*ຳ*ງ ສ*ະ*ບ*ັ*ບ*ນ*ີ*ົ ກ*ຳ*ວ*ຖ*ິ*ງ*ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ*ຟ*ຳ*ງ*ຸ*ມ ວ*ຳ* ໄ*ດ*ເ*ປ*ັ*ນ*ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ*ແ*ທ*ນ*ພ*ໍ*ຳ* ຄ*ື*ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ* ສ*ຸ*ວ*ັ*ນ*ນ*ະ*ຄ*ຳ*ຜ*ີ*ງ ແ*ລ*ະ*ບ*ໍ*ໄ*ດ*ົ*ກ*ຳ*ວ*ຖ*ິ*ງ*ກ*ຳ*ຣ*ຖ*ືກ*ເ*ນ*ຣ*ະ*ເ*ທ*ສ ອ*ອ*ກ*ຈ*ຳ*ກ*ເ*ມ*ື*ອ*ງ* ສ*ັ*ນ*ນ*ິ*ຖ*ຳ*ນ*ວ*ຳ*ມ*ີ*ກ*ຳ*ຣ*ບ*ັ*ນ*ທ*ຶ*ກ ໃ*ນ*ເ*ວ* ລ*ຳ*ບ*ໍ*ົ*ດ*ົ*ນ. *ເ*ຫ*ຕ*ຸ*ກ*ຳ*ຣ*ທ*ີ*ເ*ລ*ົ*ຳ*ນ*ັ*ນ ມ*ຳ*ສ*ຸ*ດ*ລ*ົ*ງ*ໃ*ນ*ສ*ມ*ັ*ຍ*ພ*ຣ*ະ*ເ*ຈ*ົ*ຳ*ອ*ິ*ນ*ທ*ະ*ວ*ິ*ງ*ສ*ົ* ອ*ຳ*ຍ*ຂ*ອ*ງ*ພ*ຣ*ະ*ເ*ຈ*ົ*ຳ*ອ*ະ*ນ*ຸ* ຈ*ົ*ງ*ເ*ຫ*ັ*ນ ວ*ຳ*ມ*ັ*ນ*ເ*ປ*ັ*ນ*ບ*ັ*ນ*ທ*ຶ*ກ*ໃ*ນ*ສ*ມ*ັ*ຍ*ໄ*ທ*ຍ* ປ*ົ*ກ*ຄ*ອ*ງ*ຫ*ລ*ວ*ງ*ພ*ຣ*ະ*ບ*ຳ*ງ*ນ*ັ*ນ*ເ*ອ*ງ* ເ*ພ*ຳ*ະ*ສ*ຳ*ນ*ວ*ນ*ພ*ຳ*ສ*ຳ*ຍ*ັ*ງ*ຢ*ູ*ໃ*ນ*ຍ*ຸ*ຄ*ສ*ມ*ັ*ຍ*ຫ*ລ*ັ*ງ ໆ ແ*ລ*ະ*ພ*ົ*ງ*ສ*ຳ*ວ*ະ*ດ*ຳ*ຣ*ສ*ະ*ບ*ັ*ບ*ນ*ີ*ົ ບ*ໍ*ໄ*ດ*ົ*ກ*ຳ*ວ*ຖ*ິ*ງ*ກ*ຳ*ຣ*ດ*ິ*ນ*ທ*ຳ*ງ ຂ*ອ*ງ*ຂ*ຸ*ນ*ຜ*ີ*ຟ*ຳ* ວ*ຳ*ໄ*ປ*ຖ*ິ*ງ*ໃ*ສ*ອ*ີ*ກ*ເ*ລ*ີ*ຍ.

ພ*ົ*ງ*ສ*ຳ*ວ*ະ*ດ*ຳ*ຣ*ລ*ຳ*ວ*ນ*ີ*ົ ມ*ີ*ຫ*ລ*ຳ*ຍ*ສ*ະ*ບ*ັ*ບ ເ*ສ*ັ*ຽ*ດ*ຳ*ຍ*ທ*ີ*ຫ*ຳ*ໄ*ດ*ົ*ບ*ໍ*ົ*ກ*ບ ແ*ລ*ະ*ກ*ຳ*ຣ*ພ*ິ*ມ*ພ*ົ*ຄ*ັ*ດ*ລ*ອ*ກ*ຢ*ູ*ໄ*ທ*ຍ* ໃ*ນ*ວ*

(1) ພ*ຣ*ະ*ຍ*ຳ*ປ*ະ*ມ*ວ*ນ ວ*ິ*ຊ*ຳ*ພ*ູ*ມ ພ*ົ*ງ*ສ*ຳ*ວ*ະ*ດ*ຳ*ຣ*ລ*ຳ*ນ*ຊ*ຳ*ງ ຄ*ຸ*ຣ*ຸ*ສ*ະ*ພ*ຳ*ໄ*ທ*ຍ* ເ*ຫ*ລ*ັ*ມ*ທ*ີ* 2 ປ*ີ* ພ.ສ.2506 ຫ*ນ*ຳ* 153

ລາທີ່ລາວເປັນຫົວເມືອງອົ້ນ ສມັຍນັ້ນ ຈະຖືເອົາເປັນອັນຖືກຕ້ອງແນ່ນອນບໍ່ໄດ້ ເພາະຜູ້ຄັດລອກ ອາຈເປັນ ພຽງເພື່ອການເງິນຢ່າງດຽວ ຫລື ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ອາຈແກ້ງທຳໃຫ້ເສັຽຮູບຮ່າງ ຫລືເຮັດໃຫ້ຜິດພາດ ຫລືມີ ການປອມແປງຈາກຄວາມເປັນຈິງ ດ້ວຍເຈຕນາ ໃນຫລາຍຮູບການກໍ່ໄດ້.

ຕາມຄວາມເຫັນຂອງຜູ້ຂຽນ ອີງໃສ່ຂໍ້ສັນນິຖຖານ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

ໃນຄວາມເຫັນສ່ວນໃຫຽ່ ຂອງນັກປະວັຕສາສຕຣ໌ລາວ ແລະສາກົລນັ້ນ ມີຄວາມແນ່ໃຈ ກໍ່ຄື ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາ ຣາຊ ເປັນໂອຣົສ ຂອງຂຸນຜີຟ້າ ຫລືເຈົ້າຟ້າງອ້ວ ແລະໄດ້ຖືກເນຣະເທສ ໄປຢູ່ປະເທສຂເມຣ ຫລັງຈາກຊົ່ງພຣະຣາຊສົມ ພົພ (ເກີດ) ແທ້ ແລະໄດ້ ຖືກເນຣະເທສໄປ ພ້ອມດ້ວຍຂ້າໃຊ້ ຜົລຮ້ອງນາງນົມຈຳນວນ 33 ຄົນໂດຍມີພຣະບິດາ (ຂຸນ ຜີຟ້າ) ຕິດຕາມໄປນຳ ຫມາຍຄວາມວ່າ ຂຸນຜີຟ້າ ບໍ່ໄດ້ຖືກເນຣະເທສ ແຕ່ຍັງປະຈຳຢູ່ທີ່ເມືອງຊະວາ ນັ້ນເອງ.

ພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ຂຽນຂຶ້ນໂດຍອາຈານຍ໌ມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ເປັນສະບັບທີ່ພວກເຮົາ ໃຊ້ເປັນທາງການ ແລະຖືເປັນຫລັກຖານໄດ້ ໂດຍ ມະ ຫາສີລາ ອ້າງເຖິງພື້ນຂຸນບູຣົມ ພູກນຶ່ງ ທີ່ກ່າວລຳດັບວົງສ໌ກະສັຕຣິຍ໌ ສືບຕໍ່ມາຈາກຂຸນລໍ ຕໍ່ມາເຖິງຍຸຄ ຂອງພຣະຍາສຸວັນນະຄຳຜົງ ຫລືເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ນ ວ່າດັ່ງນີ້:

(1) ຂຸນຊະວາ (2) ຂຸນຍີ່ບາ (3) ຂຸນລຸລີ (4) ທ້າວລອງ (5) ທ້າວລື
(6) ທ້າວຟ້າຍານ (7) ທ້າວຟ້າພານ (8) ທ້າວຟ້າກ່ຳ (9) ທ້າວອຸມອງ (10) ທ້າວພອງກົມ
(11) ທ້າວຟ້າໂງ່ນ ແລະ (12) ທ້າວຟ້າງຽວ.

(ຈຳນວນຊື່ ໃນພົງສາວະດານຊຸກນີ້ ເພາະ ບໍ່ເຫັນມີຊຸ່ກ່າວເຖິງຫລາຍ ອາຈມີການຮັບຮຸ້ນ້ອຍ)

ແລະວ່າ ໃນຫນັງສືຂຸນບູຣົມ ຊຸກ 2 ເຊິ່ງໄດ້ມາຈາກວັດສີສະເກສ ວຽງຈັນທນ໌ ກ່າວລຳດັບວົງສ໌ ກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ 14 ຂຸນ ແລະ 6 ທ້າວ ແລະ 2 ພຣະຍາ ໄວ້ດັ່ງນີ້.....

(1) ຂຸນຊະວາ (2) ຂຸນຊວຍ ຫລືຂຸນຊະວາລາວ (3) ຂຸນສູງ (4) ຂຸນເຄັດ (5) ຂຸນຄຸ້ມ
(6) ຂຸນຄຶມ (7) ຂຸນຄິວ (6) ຂຸນຄາງ (7) ຂຸນເຄັນ (8) ຂຸນເມັ້ງ (9) ຂຸນເມິ້ງ
(10) ທ້າວແທ່ນ (11) ທ້າວເຍິກ (12) ທ້າວພິມ (13) ທ້າວພາດ (14) ທ້າວຫວ້າງ
(15) ພຣະຍາລັ້ງ (16) ພຣະຍາສຸວັນນະຄຳຜົງ ແລະ (17) ເຈົ້າຟ້າງຽວ ຫລື ຂຸນຜີຟ້າ.

<u>ພົງສາວະດານ ຊຸກ 2 ກ່າວຕໍ່ໄປວ່າ</u>

ເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ນ (ຫລືພຣະຍາສຸວັນນະຄຳຜົງ) ມີພຣະຣາຊໂອຣົສ 2 ອົງ ຄື ເຈົ້າຟ້າງຽວ (ຂຸນຜີຟ້າ) ແລະເຈົ້າຟ້າຄຳຣຽວ. ເຈົ້າຟ້າງຽວ ມີພຣະຣາຊໂອຣົສ 2 ອົງ ຊາຍ 2 ແລະຍິງ 2 ຄູ

ລູກຫລ້ານັ້ນ ຊື່ຟ້າງຸ່ມ ມີແຂ້ວເກີດມາພ້ອມ.

ຈາກພົງສາວະດານກະຊວງສຶກສາທິການ ສະບັບດຽວກັນ ໃນຫນ້າຕໍ່ໄປກ່າວວ່າ (1)

.... "ຊົນຊາຕ ລາວ ໄດ້ເຂົ້າມາຕັ້ງຫລັກຖານ ຢູ່ໃນດິນແດນສຸວັນນະພູມປະເທສຕອນທີ່ເປັນ ເຂຕນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ທຸກວັນນີ້ ຕັ້ງແຕ່ຄັ້ງຂຸນລໍ ແລະຕໍ່ຈາກນັ້ນມາກໍ່ມີພຣະກະສັຕຣິຍ ລາວ ໄດ້ສເວີຍຣາຊໃນນະຄອຣຊຽງທອງ ປົກຄອງໄພ່ຟ້າເປັນສຸຂ ສືບມາເຖິງ 22 ອົງຄ (ດັ່ງກ່າວ ແລ້ວ) ກະສັຕຣິຍ ອົງຄທີ 22 ນັ້ນ ທ້າວພຣະນາມວ່າ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຽ້ວ ເຊິ່ງໃນຕໍານານບາງພຸກ ເອີ້ນວ່າ ຂຸນຟີຟ້າ. ເຈົ້າຟ້າງຽ້ວ ເປັນຣາຊໂອຣົສ ຂອງເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ມ ຫລື ພຣະຍາສຸວັນນະ ຄຳຟົງ. ເມື່ອເຈົ້າເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ມ ສເດັດສຸຣະຄົຕແລ້ວ ເຈົ້າຟ້າງຽ້ວກໍ່ໄດ້ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊສົມບັຕ ແທນ ເຈົ້າຟ້າງຽ້ວຈຶ່ງມີພຣະຣາຊໂອຣົສ ແລະພຣະຣາຊທິດາ ຣວມທ້າງຫມົດ 4 ອົງຄ ເປັນຊາຍ 2 ເປັນຍິງ 2 ອົງຄຜູ້ຫລ້ານັ້ນ ນາມວ່າ ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ.

ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເກີດປີມະໂຣງ ຈຸລສັກຣາຊ 678 ຄ.ສ. 1316 (ບາງສະບັບວ່າ ປີ ຈຸລສັກຣາຊ 690 ຫລື ຄ.ສ.1328) ພຣະອົງຄເປັນຣາຊໂອຣົສ ຂອງເຈົ້າຟ້າງຽ້ວ ຫລືຂຸນຟີຟ້າ ແລະເວລາປະສູຕ ອອກມານັ້ນ ມີພຣະທົນຕ ເກີດມາພ້ອມ 33 ເຫລັ້ນ ພວກອ່ຳມາຕຍ໌ຣາຊມຸນຕຣີທ້າຫລາຍ ເຫັນ ດັ່ງນັ້ນ ຢ່ານຈະເປັນຄົນເຂັດຂວາງ ແພ້ບ່ານແພ້ເມືອງ ຈຶ່ງພ້ອມກັນຂາບທຸນພຣະຣາຊບິດາ ຂໍ່ໃຫ້ ເອົາໄປໄຫລນ້ຳເສັ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຽ້ວ ຂັດຂືນຄ່ຳເສນາບໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງຕັດສັ່ງໃຫ້ເອົາທ້າວຟ້າງຸ່ມ ໃສ່ ແພໄຫລນ້ຳ ພ້ອມດ້ວຍ ພ່ລຽງ ນາງນົມ ແລະຂ້ອຍໃຊ ຄື ປ່ລຽງ, ນ້ລຽງ, ຕາລຽງ, ອາວລຽງ,ພີ ລຽງ, ແລະຂ້ອຍລຽງອີກ 6 ຄົນ ຄື ບາໂບ, ບາຄຸ້ມ, ບາສຽມ, ບາຈີແຂ, ບາຈົມ, ບາລູ ແລະ ບ່ຣິ ວາຣອີກ 33 ຄົນ. ແພຂອງທ້າວຟ້າງຸ່ມ ໄຫລໄປຕາມແມ່ນ້ຳຂອງ ໄດ້ປີນຶ່ງ ຈຶ່ງໄປເຖິງຫລີ່ຜີ ເວລາ ນັ້ນ ມີພຣະພິກຸຊາວຂເມຣ ຕົນນຶ່ງ ນາມວ່າ ພຣະມະຫາປາສມັນ ອາສັຍຢູ່ໃນວັດຄຸຫາ ໃກ້ກັບຫົວ ຫາດຫລີ່ຜີ (2) ພຣະມະຫາປາສມັນໄດ້ເຫັນແພທ້າວຟ້າງຸ່ມ ນາຈອດຢູ່ທີ່ນັ້ນ ແລະໄດ້ຊາບວ່າ ເປັນພຣະຣາຊໂອຣົສ ແຫ່ງກະສັຕຣິຍລາວ ກໍ່ເອົາໄປລ້ຽງໄວ້ ແລ້ວສັ່ງສອນຄວາມຮ ສິລປະວິທຍາ ການຕ່າງໆໃຫ້.ເມື່ອພຣະກຸມານ ມີພຣະຊົນມ໌ຈະເຣີນມາໄດ້ 6-7 ປີ ຈຶ່ງເອົາເມືອຖວາຍພຣະເຈົ້າ ແຜ່ນດິນປະເທສຂເມຣ ທີ່ເມືອງນະຄອຣຫລວງ ຄື ນະຄອຣທົມ ຫລືອັງກໍ່ຣ໌ວັຕ ໃນທຸກວັນນີ້.

ພຣະກຸມານຟ້າງຸ່ມ ປະທັບຢູ່ໃນພຣະຣາຊວັງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ປະເທສຂເມຣ ໄດ້ສຶກສາສິລປະ

---

(1) ອາຈາຣຍ໌ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສອາທິການ ປີ 1957 ຫນ້າ 42 43 ແລະ 44

(2) ຫົວຫາດຫລີ່ຜີ ຫລື ຖ້ຳຄຸຫາ ອາຈແມ່ນວັດຂອມ ບ່ອນໃດບ່ອນນຶ່ງ ແຖວໆພູຄອມແຫ່ ຫລືປ່ງສເລົາ ນັ້ນກໍ່ໄດ້.

ວິທຍາກາຣຕ່າງໆ ຢ່າງດຽວກັນກັບພຣະກຸມາຣຂເມຣ ທ້າວຫລາຍ ຈົນຊ່ຳນານ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ຂເມຣ ທ້າວເຫັນຄວາມສລາດສາມາຕຖ ຂອງເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ດັ່ງນັ້ນ ຈົ່ງໄດ້ມອບພຣະຣາຊທິດາ ຂອງ ພຣະອົງຄ ຜູ້ມີນາມວ່າ ນາງແກ້ວເກ້ຍາ ໃຫ້ເປັນພຣະເທວີ ຂອງທ້າວຟ້າງຸ່ມ ໂດຍພຣະອົງຄ ມີ ພຣະປະສົງຄ ຈະຜູກໄມຕຣີ ກັບຊົນຊາຕລາວໄວ້ ແລະທ້າວຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ປະທັບຢູ່ທີ່ນັ້ນ ຕໍ່ມາ ຈົນພຣະ ຊົນ ໄດ້ 33 ປີ (ມະຫາສີລາ ກ່າວວ່າ ບາງຜູກ ໄດ້ 21 ປີ)

ແຕ່ຜູ້ຂຽນ ສັນນິຕຖານວ່າ ອາຈແມ່ນ 32-33 ປີ ເພາະອາຈກັບຄືນລາວ ໃນປີ 1349 ໃຊ້ເວລາຕໍ່ສູ້ ທ້ອນໂຮມລາວ ເຖິງ 4 ປີ ແລະພຣະອົງຄ ຍັງບໍ່ມີພຣະໂອຣົສ ຫາກໍ່ມາໄດ້ ທ້າວອຸ່ນເຮືອນ(ພຣະຍາສາມ ແສນໄທ) ໃນປີ ຄ.ສ. 1353-54 ໃນຕອນທີ່ຍົກທັບໄປໂຈມຕີອານາຈັກຣ ລາວລ້ານນາ ນີ້ເອງ.

ຂໍ້ຄວາມເບື້ອງເທິງ ທີ່ກ່າວມານີ້ ແມ່ນເນື້ອຄວາມໃນພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ, ຣິຈນາໂດຍມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ.

ຄວາມເຫັນທີ່ບໍ່ກົງກັນ ກ່ຽວກັບພຣະຣາຊປະວັຕ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມີຫລາຍຢ່າງທີ່ຄວນ ນຳມາສຶກສາວິຈັຍ ແລະຊອກຫາຄວາມເປັນຈິງກັນຕື່ມ ເຊັ່ນ:

(1) ພໍ່ຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເປັນໂອຣົສ ຂອງເຈົ້າຟ້າຄ່ຳຣຽວ ຫລືວ່າ ເຈົ້າຟ້າຄ່ຳຣຽວ ເປັນພຣະເຈົ້າ ອາວ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ? (ອີງຕາມພົງສາວະດານ ລ້ານຊ້າງ)

(2) ຂຸນຜີຟ້າ ກັບເຈົ້າຟ້າງຽວ ເປັນຄົນດຽວກັນ ຫລືວ່າ ເປັນຄົນລະຄົນ ?

(3) ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຖືກເນຣະເທສ ໄປນ່ຳພໍ່ ດວ້ຍເຫຕທີ່ພໍ່ ກະທຳມິຈສາຈານ ກັບນາງສນົມ ຂອງພະຍາສຸວັນນະຄຳຜົງ ຈົ່ງຖືກເນຣະເທສຈາກເມືອງ ? (ອີງຕາມພົງສາວະດານ ລ້ານຊ້າງ)

ຈາກເຫຕຜົລ ແລະຄວາມເປັນຈິງ ທີ່ຮັບຮູ້ກັນໃນພົງສາວະດານ ທີ່ກ່າວເຖິງນີ້ ກໍ່ຄື ສົມເດັຈ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເປັນຣາຊໂອຣົສ ຂອງຂຸນຜີຟ້າ (ຂຸນຍັກຂ໌ຟ້າ) ຫລື ເຈົ້າຟ້າງຽວ ພຣະອົງຄ ໄດ້ ຖືກເນຣະເທສຈາກລ້ານຊ້າງ ໄປຢູ່ທີ່ນະຄອນຫລວງ (ອັງກໍຣ໌ວັຕ) ປະເທສຂເມຣ ຫລັງຈາກໄດ້ປະ ສູຕດວ້ຍນິພຣະທົນຕ(ແຂ້ວ) 33 ເຫລັ້ມ ເກີດມາພອ້ມ ຊາວເມືອງເຫັນວ່າເຂ້ຶ້ຽວຂອງຈະແພ້ບ້ານ ແພ້ເມືອງ ຈົ່ງໃຫ້ເນຣະເທສຫນີ ພຽງແຕ່ພຣະອົງຄ໌ເອງຜູ້ດຽວ ຕິດຕາມດວ້ຍ ພວກຂອ້ຍລຽ ບຸ່ ລຽ ຕາລຽ ອ້ຍລຽ ຈ່ຳນວນ 33 ຄົນ ທ່ໍກັບຈ່ຳນວນແຂ້ວ ໂດຍບ່ໍມີຂຸນຜີຟ້າ ເດີນທາງໄປຮ່ວມ. ນ້ ແມ່ນອົງໃສ່ນິທານຂຸນບຸຣົມ ຫລາຍສະບັບ ທີ່ຖືກຮັບຮູ້ກັນມານານແລ້ວ.

ຈາກຫນັງສື ນິທານເຣ້ືອງຂຸນບຸຣົມ ຣາຊາ ສະບັບຫ່ໍສມຸທ ບາງກອກ (1) ກ່າວເຖິງພຣະເຈົ້າ

(1) ນິທານຂຸນບຸຣົມຣາຊາ ຈາກປະຊຸມພົງສາວະດານ ເຫລັ້ມທີ 44 ພາຄທີ 70-71 ຄຸຣຸສະພາໄທຍ ປີ 2512 ຫນ້າ 12-13

ຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຕອນທີ່ຍົກທັບເຂົ້າສູ່ຫລວງພຣະບາງ ເມື່ອມາຣອດເມືອງນ້ອຍ ແລະນິທານ ຂຸນບູຣົມ ສະບັບນີ້ ມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງກັນເອງ ຄືເບື້ອງຕົ້ນກ່າວວ່າ ພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ເປັນໂອຣົສ ຂອງເຈົ້າ ຟ້າຄ່ຳຣຽວ (ຫນ້າ 4) ມາຣອດຕອນຫລັງ (ຫນ້າ 12) ຊ້ຳບອກວ່າ ເຈົ້າຟ້າຄ່ຳຣຽວ ເປັນອາວ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ດັ່ງຂໍ້ຄວາມໃນຫນ້າ 12 ກ່າວໄວ້ດັ່ງນີ້:

" ແຕ່ນັ້ນ ພຣະຍາຟ້າ ຈຶ່ງມາຣອດເມືອງນ້ອຍ ເຈົ້າເມືອງນ້ອຍ ຈຶ່ງຂໍເປັນເມືອງກາງຍ້າວ ກາງເຮືອນ ພຣະຍາຟ້າເຈົ້າ ແລະພຣະຍາຟ້າຈຶ່ງໃຫ້ເຖົ້າສຽງ ເປັນເຈົ້າເມືອງນ້ອຍ ຫັ້ນແລ ເຖົ້າ ສຽງ ແຕ່ງທີ່ເຂົ້າຂວັນ (ພາຂວັນ...ຜູ້ຂຽນ) ທັ້ງຜອກຜີ ພລີເສື້ອ ພຣະຍາຟ້າສູ່ຂັນແລ ແຕ່ນັ້ນ ພຣະຍາຟ້າ ລ່ວງມາຣອດສິບອູຫັ້ນ ພຣະຍາຄ່ຳຣຽວ ຜູ້ເປັນນ້ອງພໍ່ພຣະຍາຟ້າພໍ່ພຣະຍາຟ້າຕາຍ ເສັຽ ເຂົາຈຶ່ງເອົາມັນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນແທນ ມັນມີລູກຍິງ 2 ຄົນ ລູກຊາຍ ບໍ່ມີ ມັນຮູ້ວ່າ ພຣະຍາ ຟ້າລ່ວງມາຣອດສິບອູ ມັນຍ້ານພຣະຍາຂ້າ ເຂົາທັ້ງສອງພີ່ວເມັ່ຽ ລວດກິນສ່ວນຕາຍ (ຄື ຢາເບື່ອ ຊນິດນຶ່ງ) ຍັງແຕ່ລູກຍິງ ທັ້ງສອງເສນາອ່ຳມາຕຍ ນຽນຄາບສົ່ງຊະການ ບໍ່ຣະບວຣນ໌ແລ້ວ ເສນາ ອ່ຳມາຕຍ ທັ້ງຫລາຍ ຈຶ່ງເມືອຣາທນາພຣະຍາຟ້າ ທີ່ສິບອູ ພຸ້ນ ມາຣອດຊຽງດົງຊຽງທອງ ແລ້ວ ຈຶ່ງມາຣາຊາພິເສກພຣະຍາຟ້າ ທັ້ງນາງແກ້ວເກ້ງຍາ.

ສະນັ້ນ ຈຶ່ງມີຄວາມແນ່ນອນແທ້ວ່າ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຖືກເນຣະເທສໄປ ໂດຍບໍ່ມີພຣະຣາຊບິດາ ຮ່ວມໄປນຳ ແຕ່ປະການໃດ.

ມີຂໍ້ສັນນິຕຖານ ແລະເຫຕຜົລເພີ່ມຕື່ມ ດັ່ງຕ່ໄປນີ້:

(1) ຄວາມເຊື່ອຖື ໃນສມັຍໂບຣານນັ້ນ ມີແທ້ທີ່ກ່ຽວກັບເຣື້ອງຄົນເຂັດຄົນຂວາງ ເພາະຖືຕາມ ຕ່ຳຣາໂຫຣ ແບບອົນເດັຽ ເຊັ່ນກັບເຣື້ອງອົງຄຸລີມາລ ທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນຣົກສ໌ດ່າວໂຈຣ ເມື່ອບິດາ ເຊິ່ງ ເປັນໂຫຣ ປະຈ່ຳພຣະຣາຊສ່ຳນັກ ຂອງພຣະເຈົ້າປັສເສນະທິໂກສົລ ເຈົ້າກຸງສ່ຳວັຕຖິ. ບິດາ ເປັນ ຜູ້ເຄ້ັງຄັດໃນຣາຊປະເພນີ ຫລາຍ ຈຶ່ງຂໍ່ພຣະຣາຊທານນ່ຳພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ຂໍ່ປະທານຊີວິຕ ລູກຕົນເອງ ເພາະໄດ້ທ່ຳນວຍແນ່ນອນແລ້ວວ່າ ເມື່ອຫາກກຸມາຣໃຫ່ຽຂຶ້ນມາ ຈະກາຍເປັນໂຈຣ ໃຫ່ຽ ຈະແພ້ບ້ານເມືອງ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ບໍ່ເຫັນພອ້ມ ທີ່ຈະເອົາໂທສແກ່ເດັກທີ່ບໍ່ຮູ້ດຽງສາ ນີ້ແຕ່ຫາທາງແກ້ເຂັດໄວ້ລ່ວງຫນ້າ ສະນັ້ນ ຈຶ່ງຕັ້ງຊື່ກຸມາຣ ວ່າ "ອະຫິງສະກະ" ແປວ່າ ຜູ້ບໍ່ມີ ໃຈບຽດບຽນຄົນອື່ນ.

(2) ການປະສູຕຂຶ້ນມາ ແລະມີແຂ້ວອອກມາພອ້ມທັ້ງ 33 ເຫລັ້ນນັ້ນ ກ່ເປັນຄົນແປກກ່ວາເດັກ ນ້ອຍຜູ້ອື່ນ ຍິ່ງເປັນລູກກະສັຕຣິຍ ທີ່ດ່ຳຣົງອ່ຳນາຈ ຢູ່ເຫນືອຊີວິຕຂອງປວງຊົນທົ່ວປະເທສ ມີທັ້ງ

ອຳນາຈ ມີທັງພັຍຊີວິຕ ແລະ ການໄດ້ໂອຣົສເປັນຄົນແປກໜ່ ນີ້ ອາຈຖືວ່າ ເປັນພັຍຮ້າຍສຳຣັບ ອຳນາຈ ຂອງຕົນເອງ ແລະ ສຳຣັບຊີວິຕຂອງປວງປະຊາຣາສດອຣ ຂອງຕົນ ອີກດ້ວຍ. ການທຳ ນວຍທວຍທັກໃນແງ່ຮ້າຍ ຫລືແງ່ດີ ກ່ຈ່າເປັນຕອ້ງເອົາພຣະທັຍໃສ່ ເປັນພິເສສ ແລະບາງທີນັ້ນ ຍັງອາຈມີຜູ່ກະຊັບໃສ່ພຣະໂສຕ(ຫູ) ໃຫ້ເຫັນຜິດເປັນຖືກ ໄປກ່ໄດ້ ເຊ່ັ່ນກັບເຣ້ືອງ ໃນນິທານສັງຂ໌ ສິລປ໌ຊັຍ ທີ່ກ່າວ່ວ່າ ເກີດມາມີດາບມີສອຣ ຕິດມາພອ້ມ ກ່ຖືກໂທຣຫລວງຮັບຈ່ງໃຫ້ທ່ານວຍໄປ ໃນທາງຜິດ ຈົນຕອ້ງຖືກເນຣະເທສໄປຢູ່ປ່າ ພຣະກຸມາຣຟ້າງຸ່ມ ອາຈເປັນໄປໄດ້ ທີ່ປະສົພເຄາະຫ໌ ໃນແບບດຽວກັບນິທານສັງຂ໌ ສິລປ໌ຊັຍ ນີ້ກ່ໄດ້.

(3) ປະເທສລ້ານຊ້ວ ສມັຍໂບຣານ ໃນປະວັຕສາສຕຣ໌ ບ່ມີຍົມຂ້ານັກການເມືອງ ມີແຕ່ໃຫ້ເນ ຣະເທສ ຫລືກັກຂັງບ່ຣິເວນ ເປັນສ່ວນຫລາຍ ເຊ່ັ່ນ ຂຸນຮ່ງ ທີ່ນັກນ່ຳທັບໄປໂຈມຕີຮຸກຣານປະເທສ ເພ່ືອນບ້ານ ແລະພາໃຫ້ເສັ່ງຊັຍ ເສັ່ງໄພ່ພົລຫລາຍຄັ້ງ ກ່ຖືກປົດຈາກຕ່ຳແໜ່ງກະສັຕຣິຍ໌ ພຣະຍາ ລ້ງ ທີ່ວ່າມີຄວາມຜິດ ບ່ຢູ່ຊອບຣິຕຊອບຄອງ ອ່ອນແອ ຕ່ໍການບ່ຣິຫາຣບ້ານເມືອງ ກ່ຖືກປົດນ່ຳໄປ ກັກຂັງບ່ຣິເວນ ທີ່ສົບອຸ ແລະຕອນຫລ້ງມາຕ່ໍມາ ກ່ມາຖືກພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊເອງ ທີ່ຊາວ ເມືອງ ເຫັນວ່າບ່ຢູ່ຊອບຣິຕຊອບຄອງ, ເພາະເມ່ືອເສັ່ງພຣະອັຄຄະມະເທສີ ພຣະນາງແກ້ວເກ້ງຍາ ຄູ່ຊີວິຕຂອງພຣະອົງຄ໌ແລ້ວ ກ່ເສັ່ງພຣະທັຍ ບ່ໄດ້ເອົາພຣະທັຍໃສ່ ໃນພຣະຣາຊກ່ຣະນີຍະກິຈ ຫລ້ງ ຟ້ງແຕ່ຄ່ຳຍຸແຍ ຂອງຄົນໃກ້ຊິດ ຈ່ງຖືກເນຣະເທສ ໄປຢູ່ເມືອງນ່ານ.

(4) ການທ່ີວ່າ ການເນຣະເທສພຣະກຸມາຣຟ້າງຸ່ມ ນີ້ ດ້ວຍເຫຕທ່ີວ່າ ມີແຂ້ວ 33 ເຫລ້ັ່ມ ເກ່ດ ມາພ້ອມແຕ່ໃນທ້ອງມາຣດາ ຈ່ງໃຫ້ມ່ີຜູ່ຄົນຕ່ິດຕາມພຣະອົງຄ໌ ຈ່ຳນວນ 33 ຄົນ ທ່ໍກັບຈ່ຳນວນ ແຂ້ວ ນ້ັ່ນ, ເຫຕການ໌ ມ່ີນາດ່ັ່ງນ່ີ ກ່ເຫັນໄດ້ວ່າ ເປັນສ່ິງສົມເຫຕສົມຜົລຢູ່.

(5) ເຣ້ືອງສ່ຳຄັນອ່ີກ ທ່ີເຮ່ົາຈະລ່ືມບ່ໄດ້ ກ່ແມ່ນບັນທ່ືກຮັບຮູ້ກ່ຕ່ິສັພທ໌ ແລະຄວາມລ່ືຊາ ຂອງ ພຣະເຈ້ົາຟ້າງຸ່ມ ທ່ີໄປມ່ີພາກ່ຕໃນການ໌ບັນທ່ືກ ຂອງປະເທສເພ່ືອນບ້ານ ຄ່ ໃນສ່ິລາເລ ສຸນະນະ ກູຕ ກຸງສຸໂຂທັຍ ທ່ີກ່າວເຖ່ົງດ່ິນແດນສຸໂຂທັຍ ສມັຍພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາລ່ິໄທ ໄດ້ມາຈຸຈອດຕ່ ກັບດ່ິນແດນ ຂອງພຣະຍາທ້າວຟ້າງອ່ມ ແລະອ່ີກກ່ຄ່ືເຫັນມ່ີບັນທ່ືກຄັມພ່ີຣ໌ພາສາປາລ່ ຂອງຊຸງ ໃຫມ່ ຄ່ືຄັມພ່ີຣ໌ອັທທະພາຄ ທ່ີໃຫ້ພຣະນາມ ພຣະເຈ້ົາຟ້າງຸ່ມ ເປັນພາສາປາລ່ ວ່າ ປັພພາຣະເທວະ ກຸມາຣ ແລະໃຫ້ພຣະນາມຂອງຂຸນ໌ຟ້າ, ພຣະບ່ດາ ຂອງພຣະເຈ້ົາຟ້າງຸ່ມວ່າ ຍັກຂະເທວະກຸມາຣ. ເຫຕ໌ຜົລນ່ີ ໝາຍໄປເຖ່ົງເຫຕການ໌ ທ່ີມ່ີສ່ວນກ່ຽວຂອ້ງ ຕ່ໍກ່ຕ່ິສັພທ໌ ຂອງທ້າວສອງພຣະອົ່ງ ຄ່ ຂຸນ໌ຟ້າ ຫລ ຂຸນ໌ຍັກຂ໌ຟ້າ (ເຈ້ົາຟ້າງ5ວ) ຜູ່ບ່ດາ ແລະ ຂອງອົງຄ໌ພຣະກຸມາຣຟ້າງຸ່ມ ເອງ.

(ປັພພາຣະເທວະ ກຸມາຣ ມາຈາກ໌ຄ່ວ່າ ປັພພາຣະ ແປ່ວ່າ ເງ່ືອມ ຫລ ງ້ມ ຫລ ປ່ກຄຸມ ສ່ວນ ຄ່ວ່າ ເທວະກຸມາຣ ແປ່ວ່າ ເຈ້ົາຊ່ວຍຟ້າ ເລ່ຍແປ່ວ່າ ເຈ້ົາຊ່ວຍຟ້າງຸ່ມ)

****

ຂໍ້ສັງເກຕກ່ຽວກັບການຂຽນບັນທຶກ
ພົງສາວະດານ ຂອງລາວ

****

ຄຳສັມນິຕຖານ ຕໍ່ບັນຫາຄວາມແຕກຕ່າງ ເຣ້ອງກ່ຽວກັບພຣະຣາຊປະວັຕຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໃນຕອນຕົ້ນໆ ນີ້ ມີດັ່ງນີ້ ຄື:

ຄວາມຄຸມເຄືອທາງປະວັຕສາສຕຣ໌ ເປັນສິ່ງເປັນໄປໄດ້ ສຳຣັບທຸກໆປະເທສ ບໍ່ວ່າ ລາວ ໄທຍ໌ ພະມ້າ ແລະຂອມ ເພາະບາງຄັ້ງ ປະວັຕຕອນນັ້ນ ອາຈບໍ່ໄດ້ຖືກບັນທຶກ ໃນຕ່ຳ ໜ້າເຫຕການ໌ທີ່ເກີດຂຶ້ນ ແຕ່ ໄດ້ຖືກບັນທຶກ ຫລັງເຫຕການ໌ ຫລາຍສິບປີ ຫລືເປັນ ເວລາ ຫລາຍຮ້ອຍປີ ກ່ມີ ບໍ່ຕ່າງກັບພຣະຄັມພີຣ໌ອັລ-ກຸຣະອານ ຂອງອິສລາມກ່ຍັງໄດ້ ຖືກບັນທຶກ ໃນຕອນຫລັງ ໃນສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ກາຫລິບ ຄົນທີ 4.

ພຸທທະສາສນາ ໄດ້ຂຽນພຣະທັມມະວິນັຍຫລືຄຳສອນພຣະພຸທທະເຈົ້າ ລົງໃນໃບລານ ຫລັງພຸທທະປະຣິນິພພານ ເຖິງ 500 ປີ. ແຕ່ການບັນທຶກຕ່ຳຣາ ທາງພຸທທະສາສນານັ້ນ ແມ່ນອາສັຍລູກສິສ ຂອງພຣະມະຫາເຖຣະ ອົງຄ໌ກ່ອນໆ ທີ່ທ່ອງຈຳໄວ້ ຕ່ໆກັນມາຈາກ ພຣະໂອຕຖ໌ (ຈາກປາກ) ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ໂດຍກົງ ທີ່ຮຽກວ່າ ມຸຂະປາຖະ ທີ່ຜ່ານ ມາ ປະມານ 8 ຊົ່ວຄົນ.

ຄວາມສັບສົນ ກ່ຽວກັບປະວັຕສາສຕຣ໌ລາວ ນັ້ນ ທີ່ເຫັນວ່າ ເຫຕຮ້າຍແຮງ ກ່ແມ່ນມາຈາກ ການສົງຄາມ ທີ່ເກີດຈາກປະເທສເພື່ອນບ້ານ ໂດຍສະເພາະຈາກໄທຍ໌ ທີ່ໄດ້ທຳການເຜົາຜານ ຊັພຍ໌ສິນມ່ຣະດົກ ຂອງຊາຕລາວ ຈົນຫາຍວອດວາຍໄປຫມົດ. ຫ່ໄຕຣ ຜາສາທ ຣາຊວັງ ທີ່ເກັບ ມຽນພຣະຄັມພີຣ໌ ຕົ້ນສະບັບຕ່າງໆ ຖືກເຜົາຜລານ ໂດຍບໍ່ມີຫຽັງເຫລືອ ນອກນັ້ນ ກ່ເກັບໂກຍເອົາ ໄປເປັນຂອງຊາຕຕົນ ແລະຫາຍສາບສູນຍ໌ໄປ ໂດຍຂາດຄວາມສົນໃຈ ກ່ມີຫລາຍ. ທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ ກ່ຖືກປອກກັດຖົ້ມ ແລະຢູ່ຕາມວັດອາຣາມໃນລາວ ກ່ຂາດຄົນເອົາໃຈໃສ່ ແລະຖືກປ່ອຍປະ ຖົ້ມ ໄປດ້ວຍການລົ້ມລຸກຄຸກຄານຂອງອຳນາຈການ ປົກຄອງ ພາຍໃນປະເທສລາວ ນັ້ນເອງ.

ຢູ່ປະເທສຂເມຣ ກ່ບໍ່ຕ່າງຈາກລາວ ເມື່ອພຣະຣາຊວັງຂອມ ຖືກເຜົາໃນປີ 1431 ໂດຍກອງທັບ ສຍາມ ນ່ຳໂດຍພຣະບໍຣົມຣາຊາທິຣາຊ ທີ 2 (ຂຸນຫລວງພຣະງ່ວ) ທຸກຢ່າງກ່ຖືກເຜົາໄປຫມົດ ແລະມາຣອດສມັຍພຣະນະເຣສວຣ໌ (ອ່ານ ນະເຣສວນ) ຂອງສຍາມ ໃນປີ ຄ.ສ.1592 ເວລານີ້

ອີກ ຂເມຣ ກໍ່ອອດວາຍໄປຫມົດ ແມ່ນແຕ່ກະສັຕຣິຍ໌ຂເມຣ ເອງ ກໍ່ໄດ້ຖືກຂ້າເອົາເລືອດລ້າງຕີນ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ແບບປ່າເຖື່ອນທີ່ສຸດ. ນີ້ເປັນເຫຕຣ້າຍ ທີ່ເກີດຈາກການສ້າງຄາມ ແລະນ້ຳມື ຂອງມະນຸສ.

ສ່ຳຣັບ ການບັນທຶກພົງສາວະດານລາວ ນັ້ນ ເມື່ອອີງໃສ່ຫລັກຖານບາງສ່ວນ ເຫັນວ່າ ຈາກ ຍຸຄຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ລົງມາ ຈົນຮອດຍຸຄສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມນີ້ ຄົງຈະເລີ້ມມີຂຶ້ນ ໃນສມັຍ ພຣະເຈົ້າສາມແສນໄທ ໄຕຣພູວະນາຖ ແລະພຣະຍາລ້ານຄ່ຳແດງ ສືບລົງມາ ຕາມລ່ຳດັບ.

ອັນທີ່ເອີ້ນວ່າ ພົງສາວະດານລາວ ນັ້ນ ໂບຣານຮຽກວ່າ ຕຳນານຂຸນບູຣົມ ຫລື ນິທານຂຸນບູຣົມ ຫລືພື້ນຂຸນ ບູຣົມແລະໃນຕອນຫລັງ ຈຶ່ງໄດ້ເກີດມີພົງສາວະດານລ້ານຊ້າງ, ສັນນິຕຖານວ່າ ພົງສາວະດານລ້ານຊ້າງນີ້ ມີຂຶ້ນໃນສມັຍຣັຊການທີ ๔ ທີ ๕ ຫລື ທີ ฝ ຂອງໄທຍ໌ ຫລືໃນສມັຍພຣະເຈົ້າສຸຂເສີມ (ຄ.ສ.๑๗๔๘ ເຖິງ ๑๗ฝฝ) ແຫ່ງຫລວງພຣະບາງ ກ່ຳສ້ານວນບັ້ນທ້າຍ ຂຽນໄວ້ວ່າ ...

..ພຣະຊັຍເສຖາທິຣາຊ ຈຶ່ງລົງໄປຕັ້ງຢູ່ງຈັນຫນ໌ ເປັນມະຫານະຄອຣຣາຊທານີ ຕິດຕໍ່ມາໄດ້ 10 ເຊັ່ນຣາຊວົງສາ. ກັບພຣະສຸຣິຍະໄພ ບໍ່ນັບ ພຣະແສນສຸຣິນທຣ ກໍ່ບໍ່ນັບ ພຣະຍາຈັນທ໌ ກໍ່ບໍ່ນັບ ພຣະຊັຍອົງຄ໌ເຫວ້ ກໍ່ຫລານ ເຈົ້າສຸຣິຍະ ເຈົ້າ ກົງກິຈ ເຈົ້າອິນທະໂສມ ກໍຫລານ, ເຈົ້າອົງຄ໌ນົກ ກໍ່ຫລານ, ພຣະຊັຍອົງຄ໌ເຫ້ວ ນົ້ງຢູ່ງຈັນຫນ໌ ລູກພຣະຊັຍອົງຄ໌ ເຫວ້ ນັ້ນ ແມ່ນອົງຄ໌ລອງ, ລູກອົງຄ໌ລອງນັ້ນ ແມ່ນອົງຄ໌ບຸນ ລູກອົງຄ໌ບຸນນັ້ນ ແມ່ນເຈົ້າອິນ ຫົ້ນແລ.(ສຸດ)

ພົງສາວະດານລ້ານຊ້າງສະບັບນີ້ ພຣະຍາປະມວນ ວິຊາພູມ ທີ່ເປັນເຊື້ອລາວ ໄດ້ຣິຈນາຂຶ້ນ ໃຫມ່ ມີຫລາຍບ່ອນ ທີ່ສ້າງເກຕເຫັນວ່າ ຜູ້ພິມພ໌ຂາດຄວາມສົນໃຈ ໃນຄວາມຖືກຄວາມຜິດ.

ການບັນທຶກພົງສາວສະດານລາວ ທີ່ວ່າເລີ້ມມີຂຶ້ນ ກ່ອນສມັຍພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ ຄືກັບ ອາຈາຣຍ໌ມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ສເນີໄວ້ ແລະຂໍ້ສັນນິຕຖານ ໃນເຣື້ອງນີ້ ມີດັ່ງຕ່ໄປນີ້ ຄື:

(1) ການຍຶດອ່ຳນາຈ ໃນມະຄອຣຊຽງດົງຊຽງທອງ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມມະຫາຣາຊ ຢູ່ໃນຣູບ ການປະຕິວັຕ ໂດຍອີງໃສ່ ແນວຄຶດໃຫມ່ ປະສົບການ໌ໃຫມ່ ແລະນະໂຍບາຍໃຫມ່ ແລະໃນສມັຍ ຂອງພຣະອົງຄ໌ນັ້ນ ການຫນັງສື ກໍ່ຄົງມີຫນົດແລ້ວ ເພາະປະເທສເພື່ອນບ້ານລາວ ກໍ່ໃຊ້ຫນັງສືກັນ ທົ່ວໄປ ເປັນຕົ້ນເຊັ່ນ ອານາຈັກຣ໌ຂອມ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ຖ່າຍທອດຄວາມຮູ້ໄດ້ມາ ແລະນ່ານເຈົ້າ ເຊິ່ງ ເປັນຖິ່ນເດີມຂອງລາວ ເອງ ກໍ່ມີຫນັງສືໃຊ້ແລ້ວ ຕ່ຈາກນັ້ນ ກໍ່ມີລ້ານນາ ສຸໂຂທັຍ ແລະສິບສອງ ພັນນາ ແລະໄຕ໋ໃຫຽ (ສິບເກົ້າເຈົ້າຟ້າ) ຕ່າງກໍ່ມີຫນັງສືໃຊ້ກັນທົ່ວໄປ

ແລະການບັນທຶກຂີດຂຽນປະວັຕຄວາມເປັນມາ ຂອງຊາຕຕົນ ຈຶ່ງຄົງຈະມີຂຶ້ນ ຢ່າງຊ້າ ກໍ່ແມ່ນ ໃນສມັຍພຣະຍາສາມແສນໄທ ໄຕຣພູວະນາຖ ຫລືຢ່ຣະຫວ່າງປາຍສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມມະ ຫາຣາຊ ກໍ່ອາຈມີກັນແລ້ວ ສ່ຳຣັບບາງສ່ວນ ຂອງນິທານຂຸນບູຣົມ.

(2) ໃນນິທານຊຸນບຸຣົມ ສະບັບຫໍ່ສມຸທບ້າງກອກ ຍັງກ່າວເຖິງໃນຕອນທີ່ພຣະຍານ່ານໄດ້ຂຽນໜັງສື ໃສ່ຜ້າແພ ທີ່ໃຊ້ເປັນທຸງສຳຣັບນຽມກະດູກພຣະຍາຟ້ າ ໂດຍຂຽນໜັງສືຕິດໃສ່ວ່າດັ່ງນີ້....

" ພຣະຍານ່ານ ຈຶ່ງເອົາກະດູກໜ້າຜາກ ຫຍິບສົມໃສ່ທຸງດວງນຶ່ງ ໄວ້ບູຊາພຣະພຸທທະເຈົ້າ ໜັ້ນ ຈຶ່ງຂຽນຄວາມ ອັນພຣະຍາຟ້ າສັ່ງໄວ້ ນັ້ນ ໃສ່ໃນທຸງໜັ້ນ ວ່າ..... ທຸງຕົວນີ້ ແລ ກະດູກໜ້າຜາກ ພຣະຍາຟ້ າ ແຕ່ວ່າ ບຸນທ່ານຍັງຈັກໄດ້ ເລີກສາສນາພຣະພຸທທະເຈົ້າ (ໜາຍຄວາມວ່າ ຈະໄດ້ ເກີດມາພາຍໜ້າ ຕອນພຣະພຸທທະສາສນາ ມີອາຍຸ 5000 ປີ ນັ້ນເອງ... ຜູ້ຂຽນ) ເມື່ອສ່ ຳລູກສ່ ຳ ຫລານສ່ ຳເຫລັນພຸ້ນ ຈຶ່ງໃຫ້ລົ້ມພັດຕັດເອົາທຸງອັນນີ້ ເມື່ອຮອດເມື່ອງລ້ານຊ້ າງ ໃຫ້ລູກທ່ານໄດ້ ສ້ າງເຈດີຍ໌ວິຫາຣ ໄວ້ ດັ່ງທ່ານອະທິຕຖານນີ້ເທີ້ນ...

ຈາກຂໍ້ ຄວາມເບື້ ອງເທິງ ກໍ່ສແດງວ່າ ການຂີດຂຽນໜັງສື ໃນສມັຍຟ້ ຳມ ນັ້ນມີມາໂດຍປົກຕິ ແລ້ ວ ຈຶ່ງບໍ່ມີອັນສົງສັຍເລີຍ ວ່າການບັນທຶກພົງສາວະດານລາວ ຈະຕ້ ອງມີຂຶ້ ນແຕ່ສມັຍປາຍຣັຊ ການ ຂອງພຣະຍາສາມແສນໄທ ຫລືຕົ້ ນຣັຊການພຣະຍາລ້ານຄ່ ານແດ ຫລືບ້ າງທີ ກໍ່ມີສ່ ວນໃດ ສ່ ວນນຶ່ ງ ໄວ້ ແລ້ ວ ຈຶ່ງບໍ່ເຫັນຈ່ ຳເປັນ ທີ່ຈະພ່ ານເວລາມ ຈົນເຖິ ງ 100 ກ່ ວາປີ. (1)

(3) ອີ ງໃສ່ ຂໍ້ ຄວາມ ບ້ າງຕອນ ໃນນິທານຊຸນບຸຣົມ ສະບັບຫໍ່ສມຸດບ້ າງກອກ ສາມ ຳຕ ຳໃຊ້ ເປັນ ຫລັກອ້ າງອີ ງໄດ້ ວ່ າ ພົ ງສາສະດາຣລາວເຮົ າ ມີບັນທຶກມ ຳແຕ່ສມັຍນັ້ ນ ໂດຍອີ ງໃສ່ ເຫຕຜົ ລ ທີ່ ພໍ ນ ຳມ ຳປະກອບການຣັສມີ ຕຖານ ຈາກຂໍ້ ຄວາມທີ່ ກ່ າວໄວ້ ມີດັ່ ງນີ້ ວ່ າ....

<u>ທ້ າວຄວາມມ ຳແຕ່ເບື້ ອງຕົ້ ນວ່ າດັ່ ງນີ້</u>.....ເມື່ ອນັ້ ນ ທ້ າວອຸ່ ນເຮືອນ ຜູ້ ລູກໄດ້ ເປັນພຣະ ຍ ຳແທນພຣະຍ ຳຟ້ ານັ້ ນ ຈຶ່ ງເອົ າທຸ ງຫນ້ ຳຜ ຳກ (2) ອັນນັ້ ນ ມ ຳຕັ້ ງສ ້ ຳງເປັ ນເຈດີ ຍ ໌ ທ ຳ ກ ່ ຳ ໃ ຕ ້ ຫັ ນ ແ ລ ພ ູ ກ ່ ຳ ກ ຳ ງ ນັ ້ ນ ກ ະ ດ ູ ກ ຟ ້ ຳ ຄ ່ ຳ ຣ ຽ ວ ພ ູ ກ ່ ຳ ເ ຫ ມ ື ອ ນ ັ ້ ນ ກ ະ ດ ູ ກ ຟ ້ ຳ ມ ື ດ (3) ແ ລ .

<u>ເນື້ ອຄວາມ ທີ່ ກ່ າວຕ່ ຳມີ ດັ່ ງນີ້ ..</u>" ບັ ດນີ້ ຈັ ກຈ ຳພົ ງສ ຳທ ້ ຳວພຣະຍ ຳໄປພ ຳຍໜ ້ ຳ (4) ເສນ ຳທ ັ ງ ຫ ລ ຳ ຍ ພ ຣ ະ ສ ົ ງ ຄ ໌ ເ ປ ັ ນ ເ ຈ ົ ້ ຳ ເ ປ ັ ນ ຕ ົ ້ ນ ວ ່ ຳ ພ ຣ ະ ມ ະ ຫ ຳ ສ ຳ ມ ິ ເ ຈ ົ ້ ຳ ທ ັ ງ ສ ອ ງ ເ ປ ັ ນ ປ ະ ທ ຳ ນ ຈ ຶ ່ ງ

(1) ພົ ງສາວະດານລາວ ອ ້ ຳງນິ ທ ຳ ນ ຊ ຸ ນ ບ ຸ ຣ ົ ມ ສ ະ ບ ັ ບ ທ ີ 1 ກ ່ ຳ ວ ່ ຳ ແ ຕ ່ ງ ໃ ນ ສ ມ ັ ຍ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ຳ ອ ຸ ຣ ຸ ລ ຣ ຳ ຊ ຣ ະ ຫ ວ ່ ຳ ງ ຄ.ສ.1500-1520

(2) ຄ ຳ ວ ່ ຳ ກ ະ ດ ູ ກ ຟ ້ ຳ ມ ິ ດ ບ ່ ເ ຂ ົ ້ ຳ ໃ ຈ ວ ່ ຳ ເ ປ ັ ນ ກ ະ ດ ູ ກ ໃ ຜ ອ ຳ ຈ ແ ມ ່ ນ ພ ຣ ະ ຍ ຳ ຕ ິ ວ ົ ງ ສ ໌ ອ ິ ງ ຄ ໌ ໃ ດ ອ ິ ງ ຄ ໌ ນ ຶ ່ ງ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ຳ ຟ ້ ຳ ງ ຸ ມ ນ ັ ້ ນ ເ ອ ງ .

(3) ນ ິ ທ ຳ ນ ຊ ຸ ນ ບ ຸ ຣ ົ ມ ສ ະ ບ ັ ບ ຫ ໍ ່ ສ ມ ຸ ທ ບ ້ ຳ ງ ກ ອ ກ ຂ ອ ງ ກ ົ ມ ກ ຳ ຣ ຄ ້ ຳ ຄ ຸ ຣ ຸ ສ ະ ພ ຳ ໄ ທ ຍ ໌ ປ ີ 2512 ໜ ້ ຳ 38

(4) ໃ ນ ຍ ຸ ຄ ໂ ບ ຣ ຳ ນ ຄ ຳ ວ ່ ຳ ບ ົ ວ ແ ໜ ່ ນ ໄ ດ ້ ແ ກ ່ ພ ຣ ະ ອ ັ ຄ ຄ ະ ມ ະ ເ ທ ສ ໜ ຳ ຍ ເ ຖ ິ ງ ນ ຳ ງ ຣ ຽ ງ ແ ໜ ່ ນ ນ ຳ ງ ສ ເ ວ ີ ຍ ແ ໜ ່ ນ ຄ ື ສ ເ ວ ີ ຍ ຣ ຳ ຊ ສ ົ ມ ພ ັ ຕ ຄ ຳ ວ ່ ຳ ບ ົ ວ ນ ຳ ງ ໜ ຳ ຍ ເ ຖ ິ ງ ນ ຳ ງ ສ ົ ນ ສ ອ ນ ຄ ຳ ວ ່ ຳ ນ ຳ ງ ຕ ິ ນ ແ ໜ ່ ນ ຄ ົ ງ ຈ ະ ໜ ຳ ຍ ເ ຖ ິ ງ ພ ຣ ະ ສ ົ ນ ມ ເ ອ ກ .

ເອົາທ້າວອຸ່ນເຮືອນ ມາເປັນພຣະຍາແທນ ຈົ່ງໃສ່ຊື່ວ່າ ພຣະຍາສາມແສນໄທ ຫັ້ນແລ ຈົ່ງເອົາ ນາງນ້ອຍນົ່ງຄ່ຽວ ລູກພຣະຍາຄຳຣຽວ ອັນເປັນລູກອາວ, ນ້ອງພໍ່ພຣະຍາສາມແສນໄທ ຈົ່ງເອົາ ມາເປັນນາງແທ່ນ ຈົ່ງໃສ່ຊື່ວ່າ ບົວແທ່ນ ຫັ້ນແລ.

ຂໍ້ຄວາມທີ່ຕໍ່ມາຈາກຕອນເບື້ອງຕົ້ນ ນັ້ນ ມາຕໍ່ໃສ່ຄຳວ່າ...*ບັດນີ້ຈັກຈາພິງສາທ້າວພຣະຍາໄປ ພາຍຫນ້າ*...ນັ້ນ ອາຈແມ່ນມາຂຽນກັນ ໃນສມັຍພຣະຍາລ້ານຄຳແດງ ຫລາຍກວ່າ ທີ່ຈະແມ່ນ ສມັຍພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ ຕາມທີ່ເຂົ້າໃຈກັນ ເພາະແຕ່ລະສມັຍ ຄົງຈະມີການຂຽນພົງສາວະດານ ຫລືພື້ນຂຸນບູຣົມ ນີ້ ສືບຕໍ່ຄືນຫລັງ ຄືກ່າວບັຣຍາຍເຖິງຍຸຄຂອງກະສັຕຣິຍ໌ອົງຄ໌ກ່ອນ ທີ່ຜ່ານມາ ເລື້ອຍໆໄປ ຈົນຮອດສມັຍທີ່ເສັ້ຽເອກຣາຊ ປີ ຄ.ສ. 1707 ຈົ່ງເຫັນແຕ່ພົງສາວະດານ ສະບັບຫ້ຽ.

ເມືອກຸມາຣຟ້າງຸ່ມ ຖືກເນຣະເທສ
ແລະການເດີນທາງລ່ອງນ້ຳຂອງ

****

ແມ່ນ້ຳຂອງ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ອາຈຍັງບ່ກ້ວ້າງຫລາຍປານໃດ ເກາະດອນຫລາຍບ່ອນ ທີ່ມີຢູ່ ໃນປັຈຸບັນ ອາຈຍັງບ່ທັນປ່ຽງອກຂຶ້ນ ສາເຫຕທີ່ພາໃຫ້ມີເກາະດອນ ປ່ຽງຂຶ້ນມາກາງແມ່ນ້ຳຂອງ ຫລາຍນັ້ນ ກໍ່ເນື່ອງມາຈາກຕາຝັ່ງ ເຈື່ອນ ຫິນແລະຊາຍ ຈົ່ງໄປໂຮມຕົວກັນຂຶ້ນ ໃນທີ່ໃດທີ່ນ້ຳ ດົນ ມາ ກໍ່ເລີຍເກີດເປັນຫາດ ແລະເປັນເກາະດອນ ຢູ່ກາງນ້ຳຂອງ ຕາມລ່ຳດັບມາ. ແຕ່ ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ກໍ່ຕາມ ເກາະດອນ ທີ່ມີມາແຕ່ສມັຍກ່ອນຟ້າງຸ່ມນັ້ນ ກໍ່ຄົງຈະມີຫລາຍສົມຄວນ.

ປະການນຶ່ງອີກ ແມ່ນ້ຳຂອງໃນສມັຍເມື່ອ 600–700 ປີ ຄືນຫລັງ ກໍ່ອາຈຍັງບ່ຂຍາຍກ້ວ້າງເທົ່າ ປານນີ້ ແລະກໍ່ຄົງບ່ໄດ້ມີບ້ານຜູ້ເມືອງຄົນ ຫລວງຫລາຍປານໃດ ສະນັ້ນ ການເດີນທາງ ກໍ່ຕ້ອງມີ ຄວາມກັນດານຫລາຍທີ່ສດ.

ຂໍ້ຄວາມໃນນິທານເຣື້ອງຂຸນບູຣົມຣາຊາ ສະບັບຫໍ່ສມຸທ ບ່ວງກອກ ມີເນື້ອຄວາມກ່ວ ກ່ຽວກັບ ການເດີນທາງລ່ອງແພ ຂອງຂະບວນອົພຍົພ ຂອງກຸມາຣຟ້າງຸ່ມ ໄວ້ດັ່ງນີ້:

ການເດີນທາງດວ້ຍແພລ່ອງລົງໄປຕາມລ່ານ້ຳຂອງ ຕາມປະວັຕກ່າວ່ວ່າ ໃຊ້ເວລາ 1 ປີ ຈົ່ງໄປ ຮອດຫ້ວຫາດຫລີ່ພີ (1) ພຣະມາຣດາ ໄດ້ໄປສົ່ງຮອດເມືອງຂາຍ (ຢູ່ໃຕ້ຫລວງພຣະບາງ) ຈົ່ງກັບ

(1) ຫລີ່ພີ ຄົງມີຊື່ແຕ່ສມຍຟ້າງຸ່ມ ຫລືກ່ອນນັ້ນ ແລະຄ່າວ່າ "ຫລ໋ີ" ແລະຄ່າວ່າ"ພີ" ຄົງເປັນພາສາທ້ອງຖ້ນ

ຄຶນ, ຄັນແພລອ່າໄປຮອດຫ້ວຫລໍ. ໃນຕ່ານານກ່າວ່ອ່າ ນິເມືອງນໍ່ງ (1) ຢູ່ຖ້ຳມະຫາເຖຣະເຈົ້າປ່າ ສນັນ ແລະໄດ້ອ່າສັຍຢູ່ນ່ຳພຣະມະຫາປະສນັນຕະເຖຣະເຈົ້ຳ (2) ເປັນເວລ່ າ 3 ປີ ກ່ໍຈ່ ານັ້ນ ພຣະຍ່ ານ ະຄອຣທລ່ ວ ຈ່ ໍ ເອ ໍ ່ ໄປລ ຽ ້ ງ ໄ ້ ອ ີ ກ 7 ປ ີ ຫ ້ ່ ນ ວ ນ ຈ ່ ໍ ເ ປ ັ ນ 14 ປ ີ ພ ຣ ະ ຍ ່ ານ ະ ຄ ອ ຣ ທ ລ ວ ່ ຈ ໍ ່ ໃ ຫ ້ ລ ູ ກ ສ ່ ວ , ໄ ດ ້ 2 ປ ີ ພ ຣ ະ ຍ ່ ານ ະ ຄ ອ ຣ ຈ ່ ໍ ເ ອ ໍ ່ ຫ ມ ່ ຣ ູ ຣ ່ ວ ຫ ້ ່ ນ ວ ນ ນ ່ ວ ນ ນ ່ ວ ຄ ່ ານ ະ ນ ັ ກ ຂ ັ ຕ ຣ ິ ກ ສ ์ ເ ມ ໍ ່ ອ ລ ່ ານ ້ ຊ ້ ່ ວ ຫ ມ ່ ຈ ່ ໍ ຫ ວ ຍ ວ ່ ່ ພ ່ ໍ ເ ຈ ົ ້ ່ ນ ີ ້ ແ ມ ່ ເ ຈ ົ ້ ່ ນ ີ ້ ຕ ່ ານ ແ ລ ້ ວ ເ ຂ ົ ່ ່ ໍ ຈ ່ ໍ ເ ອ ໍ ່ ່ ອ ່ ວ ເ ຈ ົ ້ ່ ເ ປ ັ ນ ເ ຈ ົ ້ ່ ແ ຜ ່ ນ ດ ິ ນ ຊ ຽ ງ ດ ່ ໍ ຊ ຽ ງ ຫ ອ ່ ວ ແ ຫ ນ ແ ລ ຯ ....

ຫມ່ໂຫຣຫລວ່ງຂອ່ງຣ່ ຊ ສ ່ ຳ ນ ັ ກ ຂ ອ ນ ທ ່ ຳ ນ ວ ຍ ກ ຸ ນ ່ ຣ ຟ ້ ່ ງ ຸ ່ ນ ແ ລ ະ ຊ ່ ວ ບ ແ ມ ່ ນ ອ ນ ວ ່ ່ ຈ ະ ໄ ດ ້ ເ ປ ັ ນ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ່ ແ ຜ ່ ນ ດ ິ ນ ເ ມ ື ອ ່ ງ ລ ້ ານ ຊ ້ ່ ວ ງ ແ ທ ້ ແ ລ ະ ຈ ະ ຣ ິ ບ ຊ ມ ະ ພ ວ ກ ໂ ຍ ທ ິ ຍ ່ (ສ ຍ ່ ານ) ທ ້ ່ ງ ເ ມ ື ອ ່ ່ ພ ່ ່ ງ ຊ ຽ ງ ໃ ຫ ມ ່ ເ ມ ື ອ ່ ່ ລ ີ ້ ເ ມ ື ອ ່ ່ ເ ຂ ີ ນ ແ ລ ະ ຈ ຸ ລ ນ ິ ພ ິ ມ ມ ະ ທ ັ ຕ ຟ ່ ານ ້ ່ ໍ ແ ທ ້ (ດ ຽ ວ ນ ີ ້ ຢ ູ ່ ເ ຂ ຕ ວ ຽ ດ ນ ານ)

.....ຫມໍ ທ ້ ່ ງ ຫ ລ ານ ຍ ວ ່ ່ ດ ່ ໍ ງ ນ ັ ້ ນ ແ ຕ ່ ຢ ູ ່ ປ ີ ນ ໍ ່ ງ ຕ ່ ໍ ນ ່ ່ ພ ຣ ະ ຍ ່ ານ ະ ຄ ອ ຣ ທ ລ ວ ່ ຈ ໍ ່ ແ ຕ ່ ວ ຊ ່ ້ ວ ນ ້ ່ ໍ ຣ ິ ພ ິ ລ ໃ ຫ ້ ່ ຈ ໍ ່ ຣ ່ ຊ ່ ພ ິ ເ ສ ກ ໃ ສ ່ ຊ ື ່ ວ ່ ່ ພ ຣ ະ ຍ ່ ານ ະ ຟ ່ ້ ຫ ລ ້ ່ ທ ິ ຣ ະ ນ ິ ທ ັ ້ ນ ແ ລ ່ ໍ ຈ ່ ໍ ນ ່ ່ ແ ຕ ່ ວ ຫ ມ ໍ ຢ ູ ່ ຈ ະ ຜ ່ ານ ເ ສ ກ 4 ຄ ົ ນ ່ ໍ ຈ ່ ໍ ນ ່ ່ ແ ຕ ່ ວ ເ ຄ ື ່ ອ ່ ງ ຜ ່ ານ ເ ສ ກ ນ ິ ທ ້ ່ ງ ນ ວ ນ ຄ ້ ອ ່ ງ ຊ ຸ ຍ 4 ນ ວ ່ ຍ , ແ ສ ່ ງ ຊ ຸ ຍ 4 ນ ວ ່ ຍ , ຈ ອ ່ ງ ວ ອ ່ ງ ຊ ຸ ຍ 4 ນ ວ ່ ຍ , ຫ ອ ກ ຊ ຸ ຍ 4 ດ ວ ່ ງ , ຂ ວ ານ ຊ ຸ ຍ 4 ດ ວ ່ ງ , ແ ພ ນ ຊ ຸ ຍ (ໂ ລ ່ ຫ ໌) 4 ດ ວ ່ ງ , ຄ ົ ນ ຣ ັ ກ ສ ່ ານ ເ ຄ ື ່ ອ ່ ງ ຊ ຸ ຍ 400 ຄ ົ ນ ່ ໍ ຈ ່ ໍ ນ ່ ່ ໃ ຫ ້ ຫ ມ ໍ ທ ້ ່ ງ ຫ ລ ານ ຍ ຫ ່ ານ ່ ໍ ນ ີ ຍ ານ ຕ ິ ແ ລ ້ ວ ກ ່ ໍ ຈ ່ ານ ກ ເ ມ ື ອ ່ ງ ນ ະ ຄ ອ ຣ ທ ລ ວ ່ ໄ ປ ຕ ້ ນ ແ ລ ກ ັ ບ ທ ້ ່ ງ ລ ູ ກ ຕ ົ ນ ຊ ື ່ ວ ່ ່ ນ ່ ່ າ ງ ແ ກ ້ ວ ກ ັ ນ ຍ ່ ໍ ກ ່ ໍ ໃ ຫ ້ ໄ ປ ດ ອ ນ ຕ ້ ນ ແ ລ ຯ

ພ ິ ່ ງ ສ ່ ານ ະ ດ ່ ານ ຣ ລ ້ ານ ຊ ້ ່ ວ ງ ກ ່ ານ ວ ເ ຖ ິ ່ ງ ຊ ີ ວ ິ ຕ ຂ ອ ່ ງ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ່ ຟ ້ ່ ງ ຸ ່ ນ ມ ະ ຫ ່ ານ ຣ ່ ຊ ໄ ວ ້ ດ ັ ່ ງ ນ ີ ້ ວ ່ ່ ....” ສ ່ ວ ນ ຟ ່ ້ ່ ງ ຸ ່ ນ ລ ູ ກ ພ ີ ່ ້ ່ ຫ ລ ານ ພ ຣ ະ ຍ ່ ານ ່ ໍ ່ ພ ່ ່ ງ ນ ັ ້ ນ ເ ກ ິ ດ ມ ່ ່ ປ ີ ຣ ວ ່ ຍ ສ ີ (ປ ີ ຂ ່ ານ) ສ ັ ກ ຣ ່ ຊ ໄ ດ ້ 678 (ຄ.ສ.1316) ວ ່ ຍ ຸ 37 ປ ີ ຈ ່ ໍ ໄ ດ ້ ເ ປ ັ ນ ພ ຣ ະ ຍ ່ ານ ແ ທ ນ ປ ່ ູ ໃ ນ ປ ີ ກ ່ ານ ໄ ຈ ້ (ປ ີ ຊ ວ ດ) ວ ່ ຍ ຸ ທ ່ ານ ໄ ດ ້ 58 ປ ີ ຕ ່ ານ ຍ ປ ີ ກ ່ ານ ບ ຍ ີ (ຄ.ສ.1373)

ວ ິ ່ ງ ໃ ສ ່ ພ ິ ່ ງ ສ ່ ານ ະ ດ ່ ານ ຣ ສ ະ ບ ັ ບ ນ ີ ້ ແ ລ ະ ນ ິ ທ ານ ຊ ຸ ນ ບ ູ ຣ ິ ມ ສ ະ ບ ັ ບ ອ ື ່ ນ ເ ມ ື ່ ອ ທ ຽ ບ ກ ່ ານ ວ ເ ວ ລ ່ ານ ເ ບ ິ ່ ່ ງ ຄ ັ ນ ແ ມ ່ ກ ່ ໍ ສ ແ ດ ່ ງ ວ ່ ່ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ່ ຟ ້ ່ ງ ຸ ່ ນ ມ ະ ຫ ່ ານ ຣ ່ ຊ ປ ະ ທ ັ ບ ຢ ູ ່ ປ ະ ເ ທ ສ ຂ ເ ມ ນ ຣ ແ ຕ ່ ປ ີ ຄ.ສ.1316 ເ ຖ ິ ່ ງ ປ ີ 1349 ຕ ່ ໍ 1350 ຄ ຶ ນ ະ ຫ ວ ່ ່ ່ ງ ພ ຣ ະ ຊ ນ ົ ມ ່ ານ ຸ 32–33 ປ ີ ຈ ່ ໍ ໄ ດ ້ ສ ເ ດ ັ ດ ກ ັ ບ ຄ ຶ ນ ປ ະ ເ ທ ສ ລ ້ ານ ຊ ້ ່ ວ ງ , ທ ່ ໍ ່ ານ ່ ານ ຣ ຕ ່ ໍ ສ ູ ້ ຢ ູ ່ 5 ປ ີ ຢ ູ ່ ໃ ນ ຣ ່ ຊ ສ ົ ມ ບ ັ ຕ ແ ຕ ່ ປ ີ 1353 ເ ຖ ິ ່ ງ 1371 ໂ ຣ ມ ເ ວ ລ ່ ານ ທ ີ ່ ຢ ູ ່ ໃ ນ ຣ ່ ຊ ສ ົ ມ ບ ັ ຕ ເ ຖ ິ ່ ງ 18 ພ ັ ນ ສ ່ ານ .

---

(1) ອ ່ ານ ຈ ເ ປ ັ ນ ເ ມ ື ອ ່ ງ ນ ໍ ່ ງ ຢ ູ ່ ໃ ນ ເ ຂ ຕ ທ ່ ່ ານ ່ ໍ ເ ປ ີ ຍ ຝ ່ ່ ງ ຕ ່ ານ ້ ກ ຕ ົ ກ ຂ ອ ່ ງ ດ ອ ນ ໂ ຂ ່ ງ ຫ ລ ື ອ ່ ານ ່ ໍ ຈ ແ ມ ່ ນ ດ ອ ນ ນ ິ ພ ດ ິ ນ ັ ້ ນ ກ ່ ໍ ໄ ດ ້ ເ ພ ່ ໍ ະ ຢ ູ ່ ດ ອ ນ ນ ິ ພ ດ ິ ມ ີ ອ ັ ດ ຂ ອ ນ ໂ ບ ຣ ານ ຢ ູ ່ ແ ທ ່ ່ ງ ນ ໍ ່ ງ ຫ ້ ່ ບ ານ ນ ິ ພ ດ ິ ຈ ກ . . ແ ລ ະ ຄ ່ ໍ ່ ວ ່ ່ ນ ິ ພ ດ ິ ອ ່ ານ ຈ ແ ມ ່ ນ ນ ະ ອ ະ ບ ຸ ຣ ິ (ເ ມ ື ອ ່ ງ ໃ ຫ ມ ່) ກ ່ ານ ເ ດ ີ ນ ແ ພ ຂ ອ ່ ງ ເ ຈ ົ ້ ່ ຊ ່ ວ ຍ ຟ ້ ່ ງ ຸ ່ ນ ເ ວ ລ ່ ານ ັ ້ ນ ອ ່ ານ ຈ ລ ຽ ບ ຝ ່ ່ ງ ແ ມ ່ ນ ້ ່ ໍ ຂ ອ ່ ງ ຝ ່ ານ ກ ຕ ່ ານ ້ ກ ຕ ົ ກ ເ ລ ະ ຕ ່ ານ ຝ ່ ່ ງ ແ ມ ່ ນ ້ ່ ໍ ສ ະ ນ ັ ້ ນ ອ ັ ດ ຂ ອ ນ ທ ່ ່ ີ ອ ່ ານ ັ ້ ນ ກ ່ ໍ ຄ ່ ່ ງ ຈ ະ ຢ ູ ່ ລ ຽ ບ ຝ ່ ່ ງ ຕ ່ ານ ້ ກ ຕ ົ ກ ນ ັ ້ ນ ເ ອ ງ .

(2) ຊ ື ່ ພ ຣ ະ ມ ະ ຫ ່ ານ ເ ຖ ຣ ະ ອ ່ ງ ຄ ນ ີ ້ ທ ີ ່ ຈ ່ ງ ຄ ອ ນ ເ ປ ັ ນ “ ພ ຣ ະ ມ ະ ຫ ່ ານ ສ ນ ັ ນ ຕ ະ ເ ຖ ຣ ະ ” ແ ທ ນ ທ ີ ່ ຈ ະ ເ ປ ັ ນ “ ພ ຣ ະ ມ ະ ຫ ່ ານ ປ ່ ່ ານ ສ ນ ັ ນ ” ເ ຊ ິ ່ ງ ອ ່ ານ ຈ ຫ ມ ່ ານ ຍ ເ ຖ ິ ່ ງ ສ ະ ຖ ່ ານ ທ ີ ່ ຫ ລ ານ ຍ ກ ່ ານ ວ ່ ່ ທ ີ ່ ຈ ະ ເ ປ ັ ນ ຊ ື ່ ຄ ົ ນ .

ການເຜຍແຜ່ພຣະອົງຄ໌ ໄປຍັງປະເທສຂແມຣ ນັ້ນ ສຳຣັບຜູ້ຕິດຕາມ ໂດຍສະເພາະພວກທີ່ຍັງມີຊີວິຕ ກັບມາມີບົທບາທ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ກໍ່ແມ່ນພວກຂ້າໃຊ້ ທ້າວຫລາຍຄື ບາໂບ ບາລູ ບາຄຸ້ມ ບາສຽນ ບາຈີແຂ ແລະບາຈົມ, ນອກນີ້ ກໍ່ແມ່ນ ປູ່ລຽ ນ້າລຽ ຕາລຽ ອາວລຽ ແລະ ພີ່ລຽ ທີ່ຕິດຕາມພຣະອົງຄ໌ໄປ. ຫາກນັບອາຍຸຂອງພວກປູ່ລຽ ຕາລຽ ນ້າລຽ ໃນຕອນເວລາທີ່ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກັບຄືນຮອດເມືອງລາວ ເມື່ອອາຍຸ 33 ປີ ນັ້ນ ຄົນພວກເຫລົ່ານັ້ນ ກໍ່ຍ່ອມມີອາຍຸ ເຖິງ 60–70 ປີ ຫລືບາງທ່ານ ກໍ່ອາຈມີອາຍຸ 80 ປີ ຂຶ້ນໄປແລ້ວ.

ແລະຂະບວນເດີນທາງຂອງກຸມາຣຟ້າງຸ່ມເວລານັ້ນ ອາຈນັບຣວມໄປທັ້ງຜູ້ເປັນພັຣຍາຂອງ ຄົນທ້າວຫລາຍ ແລະອາຈມີລູກໆ ຂອງບັນດາຄົນເຫລົ່ານັ້ນ ຕິດຕາມໄປດ້ວຍ ຈຶ່ງໂຮມເປັນ 33 ຄົນ.

ເນື່ອງຈາກພວກອ້າຍລາວ ຫລືພວກຊົນຊາຕໄຕ ທີ່ອົພຍົພລົງທົ່ວບໍຣິເວນແຫລມທອງພາຄໃຕ້ ມີຈຳນວນແຫນ້ນຫນາຂຶ້ນຫລາຍ ກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ສະນັ້ນ ມະຫາອານາຈັກຣ໌ຂອມ ຄັນມາຣອດ ສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າ ອິນທຣະວໍຣະມັນ (ຄ.ສ.1218–1237) ຈຶ່ງເປັນຍຸຄທີ່ຂອມກຳລັງເສື່ອມອຳນາຈ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ໂດຍທີ່ພວກສຍາມ ທີ່ເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງພວກຂອມແລະມອນ ໃນພາຄເຫນືອ ໄດ້ ແຍກຕົວອອກຍຶດເອົາເມືອງສຸໂຂທັຍ ປະກາສເປັນເອກຣາຊຈາກຂອມ ໂດຍການທ່ຣະຍົສ ຂອງ ຊາວສຍາມ ທີ່ເປັນຣາຊບຸຕເຂີຍ ຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນ ທີ 8 (ຄ.ສ.1238–1284) ຄືກຸ່ມຂຸນສຣິ ອິນທຣາທິບໍດີທະຣາທິຕຍ (ຂຸນສຣິອິນທະຣາທິຕຍ) ແລະ ກະມອນເຕັ້ງອັລຜາເມືອງ ຫລືຂຸນຜາ ເມືອງ. ກຸ່ມຊາວສຍາມ ເຊື້ອຊາຕໄຕ ຈຸນີ້ ໄດ້ຍົກກຳລັງໄປໂຈມຕີ ທົ່ວດິນແດນພາຄເຫນືອຂອງມະ ຫາອານາຈັກຣ໌ຂອມ ນັບແຕ່ເຂຕພິສນຸໂລກ,ກຳແພງເພັຊຣ, ນະຄອຣສວັຣຄ໌ ແລະ ຕໍ່ລົງໄປຈົນ ຮອດເຂຕລົພບຸຣີ.

ແລະຫລັງຈາກພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກກຳລັງອອກຈາກນະຄອຣຫລວງ ຄັ້ງນັ້ນ ກໍ່ແມ່ນຣະຫວ່າງ ປີ 1349–1350 ທຽບໄລຍະເວລາ ຈຶ່ງກົງກັບສມັຍພຣະເຈົ້າສຣິລ່າພົງຣາຊາ(ປີ ຄ.ສ.1352–1253) ແລະມີບັນທຶກ ຈາກຝ່າຍໄທຍ ກ່າວກັນວ່າ ແມ່ນພຣະເຈົ້າສຣິລ່າພົງຣາຊາ ແລະເສັຽສົງຄາມແກ່ ສຍາມ ແລະສ້ຽງພຣະຊົນມ໌ຊີພໃນສນາມຣົບ ສມັຍພຣະຍາອູ່ທອງ ຫລືພຣະຣາມາທິບໍດີທີ 1 ແຕ່ ບັນທຶກນີ້ ຍັງບໍ່ມີຄວາມແນ່ນອນ ເພາະເຫຕວ່າ ປີ ຄ.ສ.1352–53 ນັ້ນ ຕາມບັນທຶກ ຂອງທ່ານ **W. A.R Wood** ທີ່ຜູ້ຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ສຍາມ (1) ກ່າວໄວ້ວ່າ ກ່ອນສິ້ນຣັຊການ ຂອງພຣະເຈົ້າ ເລີໄທ, ພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ ກໍ່ໄດ້ຍຶດເອົາດິນແດນສ່ວນໃຫ່ ຂອງອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ເຂົ້າຢູ່ໃຕ້ການ

(1) W.A.R Wood, the History of Siam, June 30th, 1924 Chiangmai Page 58

ປົກຄອງຂອງຕົນ. ເວລານັ້ນ ຫລາຍສ່ວນ ຂອງມະຫາອານາຈັກຣ໌ຂອມ ເຊິ່ງໃນແຕ່ກ່ອນນັ້ນ ດິນແດນສ່ວນນີ້ ບໍ່ເຄີຍໄດ້ຖືກຍຶດຄອງ ແມ່ນແຕ່ໃນສມັຍຣາມຄຳແຫງ ກໍ່ດີ ແຕ່ ກໍ່ໄດ້ຕົກແກ່ອຳນາຈ ນາຈຂອງເຈົ້າອູ່ທອງ ໃນນັ້ນຣວມທັງນະຄອຣລົພບຸຣີ (ເມືອງລະໂວ້) ເມືອງເກົ່າອະຍຸທຍາ ແລະ ຈັນທະບຸຣ ອີກດ້ວຍ.

ເພື່ອຄວາມແຈ່ມແຈ້ງ ໃນເຣື້ອງນີ້ ຈົ່ງຂໍນຳເອົາຂໍ້ຄວາມ ໃນບັນທຶກຂອງທ່ານ **Wood** ນຳມາອ້າງອີງ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

Before the end of King Loet'ai 's reign, the Prince of Ut'ong had annexed a large portion of the domonion of the Suk'ot'ai kingdom. Parts of the Cambodian Empire, more over, which had never been conquered, even by king Ramk'amheng, were annexed by the prince of Ut'ong, including Lopburi the old city of Ayodhya and Chanthabun.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ໃນຕອນນີ້ ຢາກຂໍເວົ້າເຖິງຂໍ້ຂຽນຂອງພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫານີ (1) ເພື່ອນຳມາປຽບທຽບກັນຕື່ມ ເຊິ່ງພູກຽວເວົ້າເຖິງການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ ຫລືຣາມມາທິບໍດີ ທີ 1 ຂອງນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ (ຈາກ ຄ.ສ.1350–1369) ທີ່ອ້າງເຫຕຜົລ ຂັດກັບຄວາມເຫັນຂອງຝ່າຍລາວ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມຂຍາຍອຳນາຈ ແລະຂັດກັບຄວາມເຫັນຂອງນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ຄົນອື່ນໆ ອີກຫລາຍທ່ານ ທີ່ບັນທຶກກຽ່ວກັບເຣື້ອງນີ້ ເປັນຕົ້ນ ກໍ່ຄື ທ່ານ **Wood** ຄືດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ໃນເບື້ອງເທິງນັ້ນເອງ.

ພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫານີ ກ່າວວ່າ...." ມະຫາຣາຊອົງຄ໌ນີ້ (ໝາຍເຖິງພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ) ໄດ້ຊົງຣວບຣວມໄທຍ໌ ທີ່ກຸງສຸໂຂທັຍ ທີ່ອ່ອນກຳລັງລົງແລ້ວ ກັບຕັ້ງເປັນອານາຈັກຣ໌ອະຍຸທຍາຂຶ້ນ ແລະ ຊົງຜນວບເມືອງປະເທສຣາຊ ທີ່ເຄີຍຢູ່ໃຕ້ອຳນາຈ ຂອງພ່ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ມະຫາຣາຊ ແຕ່ກັບຜົກຕົວອອກເປັນອິສຣະນັ້ນໄດ້ ໂດຍນາກ, ໄດ້ອານາຈັກຣ໌ລານ້ນ ເຂົ້າໄວ້ໃນອຳນາຈເພີ້ມຂຶ້ນກວ່າຄັ້ງພ່ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ນັ້ນດ້ວຍ ອີກແລ້ວນຶ່ງ ເພາະ ສມັຍພ່ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ມະຫາຣາຊ ນັ້ນ ເປັນອານາຈັກຣ໌ພຣະສະຫາຍ (ພູກຽ ໝາຍຄວາມວ່າ ໄທຍ໌ສຍາມໄດ້ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ເປັນເມືອງຂຶ້ນ...ພ່ຂຽນ) ອານາເຂຕຕອນເໜືອ ຈົ່ງກັບມີຂຶ້ນຈົນເຖິງປະເທສຈີນຕອນໃຕ້ສຸດ ແຫລມມະລາຢູ ຕາວັນຕົກ ເຖິງອ່າວເບັງກອລ ແລະໄດ້ເມືອງຕອງອູ (ເມືອງຫລວງ ຂອງພະມ້າເວລານັ້ນ ...ພ່ຂຽນ) ແຕ່ປະເທສຣາມັນ (ນອນ) ຍັງບ່ໄດ້ ຕາວັນອອກເຖິງທະເລຈີນ ໄດ້ປະເທສຈາມປາ ແລະຂເມຣ ມີເມືອງກະສັຕຣິຍ໌ຖວາຍຕົ້ນໄມ້ທອງ ຢ່ 20 ເມືອງ ຄື:

(1) ເມືອງນະຄອຣຫລວງ (ນະຄອຣທົມ ຫລືອັງກໍຣ໌ວັຕ ເມືອງຫລວງຂເມຣ)

(2) ເມືອງສຣີສັຕນາຄຄີລ້ານຊ້າງ ດຽວນີ້ຮຽກວ່າ ເມືອງຫລວງພຣະບາງ ເວລານັ້ນ ມີເມືອງ

(1) ພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫານີ ໃນໜັງສື ປະວັຕິຊາຕໄທຍ໌ ພິມພ໌ ເມື່ອປີ 2541 ໜ້າ 72-73

ວຽງຈັນທນ໌ ຢູ່ໃນອ່ານາຈດວ້ຍ.(ຜູ້ກ່ຽວ ຢາກເວົ້າວ່າ ສຍາມ ສມັຍພຣະຍາອູ່ທອງ ໄດ້ເມືອງວຽງ ຈັນທນ໌ ເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນນ່າ ດວ້ຍ... ຜູ້ຂຽນ)

(3) ເມືອງຊຽງໃຫມ່ (ມີເຂຕຕາວັນຕົກ ເລີຍແມ່ນ້ຳຄົງ) ຄື ແມ່ນ້ຳສາລະວິນ

(4) ເມືອງຕອງອູ ເຊິ່ງເປັນເມືອງແຣກທີ່ໄທຍ ອົພຍົພເຂົ້ານາຢູ່ໃນເຂຕກະຣຽ ລຸ່ມແມ່ນ້ຳ ຕະໂຕງ.

(5) ເມືອງຊຽງໄຕຣ ຢູ່ໃນເຂຕ ຈັງຫວັດ ກ່ຳແພງເພັຊຣ໌

(6) ເມືອງຊຽງແສນ ຄືເມືອງຊຽງລາວ ນາຄະພັນທ໌ ສ້ວຫາມະວັຕ ໂຍນົກນະຄອຣ ໂຍນົກນະຄອຣຫລວງ ວຽງໄຊຍບູຣີ ຫິຣັນຍະນະຄອຣເງິນຍາງ ແລະຊຽງແສນ ເປັນເມືອງໄທຍ໌ເມືອງແຣກ ທີ່ຕັ້ງໃນແຫລມທອງ ປະມານ ພ.ສ.50.

(7) ເມືອງຊຽງຣຸ້ງ (ເມືອງຊຽງຣຸ່ງ...ຜູ້ຂຽນ) ຢູ່ໃນເຂຕຈີນເປັນເມືອງຫລວງຂອງແວ່ນແຄ້ວ ສິບສອງພັນນາ, ສມັຍຣັຕນະໂກສິນທ໌ ຕົ້ນຣັຊກາຣທີ 4 ຍັງເປນເມືອງອອກ ຂອງໄທຍ.....ຯລຯ

(10 ເມືອງແສນຫວີ ຯລຯ

(15) ສີໂຄຕຣບອງ ເຂົ້າໃຈວ່າ ຕົວເມືອງຕັ້ງທີ່ເມືອງ ສຣີໂຄຕຣະບຸຣນ໌ ຝັ່ງຊ້າຍແມ່ນ້ຳໂຂງຕຣົງ ກັບອ່າເພີ ທ່າອຸເທນ ຈັງຫວັດນະຄອຣພະນົມ ແລະພາຍຫລັງ ອາຈມາຕັ້ງເມືອງທີ່ພຣະທາຕພະ ນົມ ຈັງຫວັດ ນະຄອຣພະນົມ.....ຯລຯ

ສຣຸບເບິ່ງຂໍ້ຂຽນ ຂອງພຣະບໍຣິຫາຣເທພທານີ ທີ່ນ່ານາບັນທຶກ ໄວ້ໃນທີ່ນີ້ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ມີສິ່ງ ແຕກຕ່າງກັບບົທຂຽນ ຂອງອີກຫລາຍທ່ານ, ຫາກຈະກາຍເປັນກາຣປອມແປງ ຂຽນເຂົ້າຂ້າງ ຕົນເອງ ຈົນເກີນໄປ ກ່ຄົງຈະກາຍເປັນຄືກັບຫລັກສີລາເລຂປອມ ຂອງພໍ່ຂຸນຣາມຄ່ຳແຫງ ນັ້ນກ່ ໄດ້ ຈຶ່ງເຫັນວ່າ ຈະຖືເປັນຄວາມຈິງຈັງ ອາຈເປັນໄປໄດ້ຍາກ.

ທ່ານຈອຫ໌ນ ໂບວ໌ຣິ່ງ (**Sir, John Bowring**) ຂຽນໄວ້ໃນຫນັງສື ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຣາຊອານາ ຈັກຣ໌ແລະປະຊາຊົນສຍາມ (**Kingdom and People of Siam**) ກ່ໄດ້ກ່າວເຖິງກາຣຂຍາຍອ່ານາຈ ຂອງພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ (1) ໄວ້ເຊ່ັນດຽວກັນ ແຕ່ ບ່ໄດ້ມີບັນທຶກເລີຍ ວ່າ ສມັຍພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ ນ້ ນະຄອຣຫລວງຂອງຂອມຄືອັງກ່ຣ໌ວັຕ ຖືກໄທຍ໌ຍຶດຄອງ ພຽງແຕ່ກ່າວວ່າ ເມືອງສ່ຳຄັນໆທາງເຂຕ ພາຄເຫນືອ ໄດ້ຖືກຍຶດຄອງ ເຊ່ັນ ຂໍ້ໃນຂໍ້ຄວາມເບ້ືອງລຸ່ມ ກ່າວວ່າ:

King Outhong assumes the name Phra Ramathibodi, appoints his son Phra Rame suen, King of Lopburi. At that time the following kingdoms were subject to the king of Siam:- 1, Malaka 2, Xa-va ? ຫມາຍເຖິງຫລວງພຣະບາງ) **3, Tanaosri (Tenasserim) 4, Nakhon sitham marat**

(1) **Sir, John Bowring the Kingdom and People of Siam 1955**

5, Thavai 6, Mo-ta-ma (Martaban) 7, Mo-lamlong (Moulemein) 8, Song Khla, 9, Chantha bun (ດິນແດນຂອມທາງພາຄເຫນືອທີ່ຕິດ ກັບບັດຕຳບອງ ໃກ້ກັບນະຄອຣຫລວງຂອງຂອມ) **10, Phitsa nulok 11, Sukhotai, 12, Phixai, 13, Savankha-lok , 14, Phichit, 15, Khamphingphet, 16, Na khonsavan. War was entered into against the Cambodians, and numberous captives were brought away.**

ພຣະເຈົ້າອູ່ຫອງ ໄດ້ຖືກຖວາຍພຣະນາມວ່າ ພຣະຣາມາທິບໍດີ ພຣະອົງຄໂດ້ຊົງຕັ້ງພຣະຣາຊໂອຣົສ ຄື ພຣະຣາເມສວຣຄ (ອ່ານວ່າ ຣາເມສວນ) ເປັນເຈົ້າປົກຄອງລົພບຸຣີ ແລະໃນເວລານີ້ ບັນດາອານາຈັກຣ ທ້າຫລາຍ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ກໍ່ໄດ້ຖືກຍຶດເຂົ້າເປັນອານາຈັກຣສຍາມ ຄື (1) ນະລະກາ (ນາເລເຊັ່ງ) (2) ຊະວາ (3) ຕະນາວສຣີ(ດິນແດນນອນ) (4) ນະຄອຣສຣີທັນນະຣາຊ (ອານາຈັກຣ໌ເອກຣາຊ) (5) ທະວາຍ(ນອນ) (6) ນະຕະບັນ (ນອນ) (7) ເມາະລ່າເລົ່ງ (ນ່ລະແມ່ງ) (8) ສົງຂລາ (ດິນນະເລ ເຊັ່ງ) (9) ຈັນທະບຸຣີ (ດິນແດນ ຂເມຣ) (10) ພິສນຸໂລກ (ດິນແດນຂເມຣທີ່ຖືກສຸໂຂທັຍ ຍຶດເອົາ) (11) ພິຊັຍ(ດິນແດນສຸໂຂທັຍ) ເມືອງ ສຸໂຂທັຍ (ທີ່ປະກາສເອກຣາຊຈາກຂອມຄັ້ງແຣກ ແຕ່ປີ 1257) (11) ສວັຣຄະໂລກ (ດິນແດນສຸໂຂທັຍ) (12) ພິຈິຕ (ດິນແດນສຸໂຂທັຍ (13) ກຳແພງເພັຊຣ (ດິນແດນສໂຂທັຍ) ແລະ ນະຄອຣສວັຣຄ.

ເວລານັ້ນ ສົງຄາມໄດ້ເກີດຂຶ້ນ ເພື່ອຕໍ່ຕ້ານຂອມ ແລະພົລເມືອງຂອມ ຈຳນວນຫລາຍ ຖືກຈັບກຸມຕົວ ມາເປັນຂ້າທາສ ຢູ່ປະເທສສຍາມ.

ແລະການທີ່ວ່າ ເມືອງຊະວາ ຖືກຍຶດຄອງໂດຍພຣະຍາອູ່ທອງດວ້ຍນັ້ນ ກໍ່ມີເຫຕຜົລນອ້ຍ ເພາະບ່ເຄີຍມີເຫຕການໃດໆ ທີ່ລາວຈະຂຶ້ນກັບໄທຍ໌ເອົາເສີຍໆ ຫລື ຜູ່ກຽວ ອາຈເວົ້າອ້າງເອົາ ຫລັກສີ່ລາເລຂ ຫລັກທີ 1 ຂອງໄທຍ ທີ່ວ່າ ມີການປອມແປງ ນັ້ນກໍ່ໄດ ເພາະ ເຊີ ຈອຫ໌ນໂບວ໌ ຣີ ຜູ່ນີ ເປັນຄົນໃກ້ຊິດກັບກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ ຣັຊການທີ 4 ຜູ່ທີ່ຖືກວິພາກຍ໌ວິຈາຣກັນວ່າ ເປັນຜູ່ເຮັດ ຫລັກສີລາເລຂປອມ ຄືທີ່ເອີ້ນວ່າ ສີລາຈາຣຶກສ໌ ຫລັກທີ 1 ນັ້ນເອງ.

ແລະ ປະການນຶ່ງ ອັນທີ່ພຣະບ່ຣິຫານເທພທານີ ອ້າງເຖິງວ່າ ເມືອງສຣີໂຄຕບອງ ກໍ່ນ່າເປັນ ເມືອງຂຶ້ນໄທຍ໌ ໃນສມັຍພຣະຍາອຸ່ທອງ ນີ້ອີກດວ້ຍ ຄວາມເຫັນຂອງພຣະບ່ຣິຫານເທພທານີ ສ່ວນ ຫລາຍອ້າງພົງສາວະດານໄທຍ໌ ບ່ໄດ້ກໍ່ອ້າງບັນທຶກສ່ວນຕົວ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ເອງ ໂດຍສະ ເພາະແມ່ນພຣະຈອມເກົ້າ ຫລືຣັຊການທີ 4 ເຊິ່ງກໍ່ຈະຖືເອົາຄວາມແມ່ນອນຫລາຍບ່ໄດ້ດັ່ງຄວາມ ເຫັນຂອງສາສຕຣາຈານຍ໌ນິທິ ອຽວສຣິວົງສ໌ ຂຽນໄວ້ໃນຫນັງສືເຣື້ອງ " ກຸງແຕກ ພຣະເຈົ້າຕາກ ແລະປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ " (1) ທີ່ກ່າວວ່າ ພົງສາວະດານໄທຍ໌ ມັກຂຽນຮັບໃຊ້ນະໂຍບາຍການ

(1) ສາສຕຣາຈານຍ໌ ນິທິ ອຽວສຣິວົງສ໌ ໃນເຣື້ອງ ກຸງແຕກ ພຣະເຈົ້າຕາກ ແລະປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ປີ 2543 ຫນ້າ 115

ເມືອງເປັນສ່ວນຫລາຍ ແລະຖືກຊ່ອຣະໃຫມ່ ຫລືຂຽນຂຶ້ນໃນສມັຍຣັຕນະໂກສິນ ເປັນສ່ວນຫລາຍ.

ໃນຕອນນຶ່ງ ສາສຕຣາຈາຣຍ໌ນິທິ ກ່າວເຖິງພຣະພຸທທະຍອດຟ້າ ທີ່ກ່ຽວກັບການຍາດອຳນາຈ ຣາຊບັນລັງກ໌ ຈາກພຣະເຈົ້າຕາກສິນ ອ້າຍນ້ອງຮ່ວມສາບານ ຂອງຕົນເອງ, ທ່ານຂຽນວ່າ

"....ນັ້ນຄື ຫລັກຖານພຣະຣາຊພົງສາວະດານ ລ້ວນແຕ່ຂຽນ ຫລືຊຳຣະ ໃນສມັຍຣາຊວົງສ໌ຈັກຣີ ທັງສິ້ນ, ແມ່ນແຕ່ສະບັບ ພັນ ຈັນທະນຸມາສ ອາຈຂຽນຂຶ້ນໃນສມັຍກຸງທົນບູຣີ ເປັນບາງຕອນ ກໍ່ຍັງຕ້ອງຖືກ ອິທທິພົລຣາຊວົງສ໌ຈັກຣີ ຄອບງຳ ໃນການຊຳຣະເມື່ອປີ 2338 (ຄ.ສ.1795) ເທຕນັ້ນ ຈະເຊື່ອເອກສານ ເຊ່ືອຣັຕຖະບາລ ອັນເປັນສັຕຣູກັບພຣະເຈົ້າກຸງທົນບູຣີ ເປັນຜູ້ຜລິດ ຫລືຄວບຄຸມການຜລິຕໄດ້ຢ່າງໃດ? ອີກ ທັງຍັງມີຄວາມຈຳເປັນທາງການເມືອງ (ຢ່າງດຽວກັບທີ່ຈຳເປັນ ຕ້ອງສຳເຣັດໂທສ (ປະຫານຊີວິຕ) ພຣະ ເຈົ້າກຸງທົນບູຣີ ໃນອັນທີ່ຣັຕຖະບາລໃຫມ່ ຈະຕ້ອງສ້າງຄວາມຊອບທັມຂຶ້ນ ສຳຣັບຄ້ຳຈຸນການປົກຄອງຂອງ ຕົນເອງ ຈຶ່ງບໍ່ເຫັນປລາດໃຈແຕ່ຢ່າງໃດ ທີ່ຈະມີການປັ້ນແຕ່ງເຣື້ອງໃສ່ພຣະເຈົ້າກຸງທົນບູຣີ (ວ່າ ເສັຽສະຕິ ຫລືເກີດມີ ສະຕິວິປລາດ... ຜູ້ຂຽນ)..."

ຄວາມເຫັນ ຂອງສາສຕຣາຈາຣຍ໌ນິທິ ອຽວສຣິວົງສ໌ ບອກແຈ້ງເຖິງໃບຫນ້າປະວັຕິສາສຕຣ໌ ໄທຍ໌ ທີ່ຈະຖືເອົາເປັນວິຊາການຈົງຈັງ ຫນົດທຸກອັນບໍ່ໄດ້ ຕ້ອງໄດ້ຣະວັງເລ່ຫ໌ກົລການເມືອງ ທີ່ໄດ້ ນຳເອົາມາໃຊ້ໃນການຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຄືແຜນການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງກຸ່ມຜູ້ນຳສຍາມ ສມັຍ ໂບຣານ, ແທ້ຈົງ ການຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງໄທຍ໌ ໃນຍຸຄນີ້ (ຍຸຄຣັຕນະໂກສິນທ໌) ກໍ່ເຕັມດ້ວຍ ການຫຽ້ຫຽັນຢຽບຢ່ຳແລະດູຖ່ືນ ຊາຕອື່ນຕລອດມາ ຜູ້ຮັບບາບຫນັກກວ່າໝູ່ ກໍຄົງຈະແມ່ນຊົນ ຊາຕຂແມຣ ແລະພວກທີ່ມີຊື່ວ່າ "ລາວ ໆ" ນັ້ນເອງ.

ສະນັ້ນ ຂໍ້ຂຽນ ຂອງພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫານິ ທີ່ກ່າວໄວ້ວ່າ ສມັຍຣາມຄຳແຫງ ກໍດີ ຫລືສມັຍ ອູ່ທອງ ກໍ່ດີ ປະເທສລາວ ຫລືປະເທສຂແມຣ ແລະອື່ນໆ ຕ່າງກໍ່ຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນໄທຍ໌ ທັງຫມົດ ຈຶ່ງເປັນບັນທຶກ ທີ່ບໍ່ອາຈ ຖືເອົາເປັນຄວາມຈົງຈັງ ໄດ້ທັງຫມົດ ຜູ້ສົນໃຈປະວັຕິສາສຕຣ໌ ແລະຢາກຊອກຫາຄວາມຈົງ ສົມຄວນສຶກສາ ປຽບທຽບ ໃສ່ກັບບົທຂຽນ ຂອງນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ອີກຫລາຍໆທ່ານ.

ຍິ່ງເປັນບັນທຶກພົງສາວະດານ ລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ດ້ວຍແລ້ວ ກໍ່ອາຈເປັນອັນຕຣາຍຫລາຍກວ່າ ເພາະອາຈ ບໍ່ຮັກສາຄວາມຊອບທັມ ຫລ້ວຍປານໃດ ນອກຈາກຂຽນດ້ວຍເລ່ຫ໌ກົລການເມືອງ ເພື່ອຮັກສາຜົລປໂຍຊນ໌ ຫລືແຜ່ຂຍາຍອຳນາຈ ລັທທິໄທຍ໌ໃຫຍ່ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ຣາຊວົງສ໌ຈັກຣີ ຝ່າຍດຽວ.

ແລະເທົ່າທີ່ນຳມາອ້າງນີ້ ເພື່ອສແດງໃຫ້ເຫັນຫລັກຖານຈາກຂໍ້ຂຽນ ຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າ ຫລືປະ ນັກວັຕິສາສຕຣ໌ ຄົນອື່ນໆ ໃນບາງສ່ວນ ທີ່ບໍ່ເຫັນພ້ອມນຳຄວາມເຫັນ ຂອງນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ເຊ່ືອຫມາຍຄວາມວ່າ ໃນສມັຍພຣະຍາອູ່ທອງ ໃນເວລາກໍ່ຕັ້ງປະເທສສຍາມ ຫລືອານາຈັກຣ໌ສຣີ ອະຍຸທຍາ ສມັຍຕົ້ນໆນັ້ນ ຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.1347 ເຖິງປີ 1369 ເຊ່ືອເປັນປີທີ່ພຣະຍາອູ່ທອງ,ພຣະ ຣາມາທິບໍດີ ທີ 1, ສວັຣຄົຕ ເມືອງຫລວງອ້ງກໍ່ຣ໌ວັຕຫລືນະຄອຣຫລວງຂອງຂອມ (ອິນທະປັຕຖະ ນະຄອຣ) ຄົງຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງໄທຍ໌ ເທ່ືອເລີຍ ນອກຈາກເຂຕປົກຄອງບໍຣິ

ເວນພາຄເຫນືອ ທາງເຂຕນະຄອຣປະຖົມ ການຈະນະບຸຣີ ຣາຊບຸຣີ ເພັຊຣ໌ບຸຣີ ອັນເປັນດິນແດນ ທີ່ສຸໂຂທັຍ ເຂົ້າຍຶດຄອງນາແຕ່ສມັຍຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ເຊິ່ງເປັນດິນແດນ ທີ່ຕ່ໃສ່ພາຄກາງຂອງ ຂອມ (ເມືອງຫລວງ ຂອງຂອມ ຕັ້ງຢູ່ແຂວງ ສຽມຣຽບ)

ສະນັ້ນ ຈາກໂອກາສທີ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບຂຶ້ນຈາກປະເທສຂເມຣ ນັ້ນ ແມ່ນກົງກັບສມັຍ ຂອງພຣະສຣິລ້າພົງຣາຊາ ອານາຈັກຣ໌ຂອມ ກໍາລັງຢູ່ໃນຣະຫວ່າງການຖືກຂົ່ມຂູ່ ຈາກພວກຊົນ ຊາຕສຍາມຢູ່ ແຕ່ກໍ່ຍັງບ່ໄດ້ສູນຍ໌ເສັຽເອກຣາຊເທື່ອເລີຍ.

ປະການນຶ່ງນັ້ນ ການທີ່ກະສັຕຣິຍ໌ຂອມ ໃຫ້ຄວາມສໍາຄັນ ແກ່ເຈົ້າຊາຍຟ້າງຸ່ມ ແລະຣາຊວົງສ໌ ລາວ ກໍ່ອາຈເປັນນະໂຍບາຍການເມືອງ ໃນການສ້າງມິຕເພື່ອຕ່ຕ້ານພວກຊົນຊາຕສຍາມທີ່ກໍາລັງ ຣຸບກວນຂເມຣ ຢູ່ທາງດ້ານເຫນືອ ນັ້ນເອງ ຜົລທີ່ພາກິຕຂຶ້ນ ໃນຕອນຫລັງ ກໍ່ເຫັນໄດ້ວ່າເມື່ອພຣະ ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍຶດເອົານະຄອຣຊຽງທອງໄດ້ໃນປີ 1353 ຣອດປີ ຄ.ສ.1354-55 ພຣະອົງຄ໌ກໍ່ຍົກທັບຂຶ້ນ ຕີອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ແລະຕ່ລົງມາກໍ່ແມ່ນວຽງຈັນທນ໌-ວຽງຄໍາ ແລະຣອ້ຍເອັດປະຕຸ ແລ້ວກໍ່ຂົ່ມ ຂູ່ ຕໍ່ກຸງສຣີອະຍຸທຍາຂອງພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ ໃນທັນທີ ເວລານັ້ນຈົ່ງເປັນການຖ່ວງເວລາແຜນການ ຂອງສຍາມ ໃນການຣຸກຣານຂເມຣ ໄວ້ໄດ້ ຊົ່ວໄລຍະນຶ່ງ.

***

ພາພນີ້: ແມ່ນແຜນທີ່ ໃນເຂຕອີສານຕອນໃຕ້ ຂອງໄທຍ ປັຈຈຸບັນ ທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຍົກທັບຂຶ້ນມາຈາກນະຄອຣຫລວງອັງກໍຣວັຕ ເມື່ອ ຄ.ສ.1349 ເຊິ່ງສັນນິຕຖານວ່າ ຄົງຈະຜ່ານຂຶ້ນມາ ຕາມເສັ້ນທາງນີ້ (ຕາມເສັ້ນຂີດຜ່ານ) ເພື່ອເຂົ້າຍຶດອານາຈັກຣ ພຣະຍາ ພຣົມທັຕ (ປາກແມ່ນ້ຳຊີ ລົງໃສ່ແມ່ນ້ຳມລ)

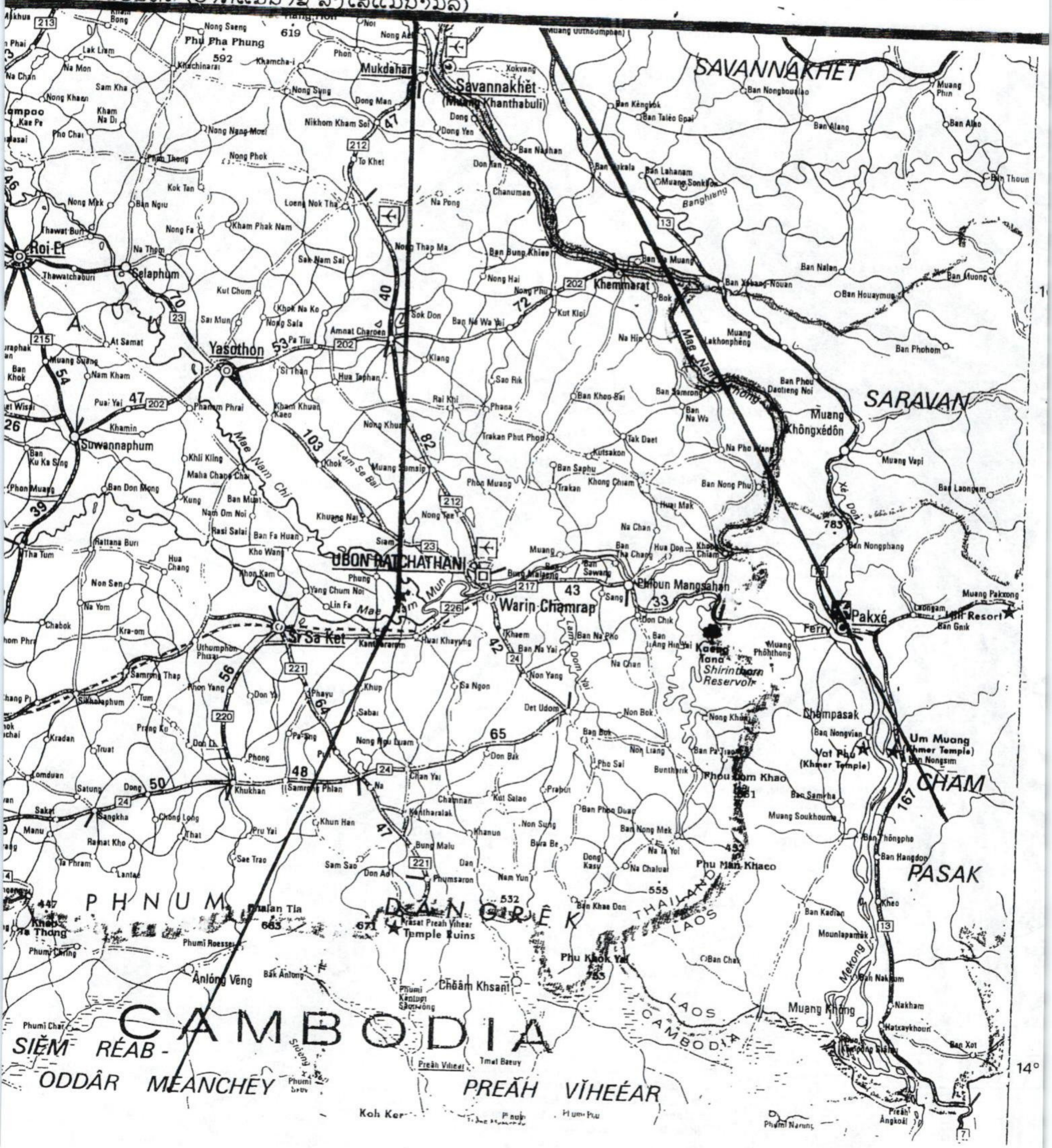
Roi-Et
Selaphum
Yasothon
Suwannaphum
Mukdahan
Savannakhet
(Muang Khanthabuli)
Khemmarat
SAVANNAKHET
SARAVAN
Muang Khôngxédôn
UBON RATCHATHANI
Warin Chamrap
Phoun Mangsahan
Sri Sa Ket
Pakxé
Champasak
Um Muang
(Khmer Temple)
Vat Phu
(Khmer Temple)
CHAM PASAK
Phou Kom Khao
Phu Man Khaco
DANGREK
Temple Ruins
Prasat Preah Vihear
Chôam Khsant
Phu Khok Yai
PHNUM
CAMBODIA
SIĚM RÉAB -
ODDÂR MEANCHEY
PREĂH VĬHEÉAR
THAILAND
LAOS
CAMBODIA
Mae Nam Mun
Mae Nam Chi
Lam Se Bai
Xé Dom
Banghiang
Mae Nam Kong
Mekong
Ferry
Kaeng Tana
Shirinthorn
Reservoir
Hill Resort
Ban Gnik
Ban Nongphang
Ban Houaymuo
Ban Phohom
Ban Nalan
Ban Muong
Muang Vapi
Muang Pakxong
Laongam
Ban Hangdon
Ban Thongpho
Ban Nongsim
Ban Phou Daotieng Noi
Ban Samrong
Ban Khon Sai
Ban Na Wa
Ban Nong Phu
Ban Alang
Ban Alao
Ban Thoun
Ban Nongboualao
Ban Kengkok
Ban Taleo Gpai
Ban Lahanam
Muang Sonkhon
Ban Nalan
Ban Xebang-Nouan
Ban Bung Khieo
Ban Na Muang
Ban Na Wa Yai
Ban Na Yai
Ban Na Pho
Ban Ang Hin Yai
Ban Nashan
Ban Sawang
Ban Tha Chang
Ban Saphu
Ban Kadian
Ban Nong Mek
Ban Chat
Ban Xot
Ban Nong Phu
Ban Don Mong
Ban Muat
Ban Fa Huan
Ban Ngiu
Ban Khok
Ban Ku Ka Sing
Ban Khae Don
Ban Na Chan
Ban Na Hin
Ban Bok
Ban Pa Tiao
Ban Phon Duan
Ban Nong Mek
Ban Thongphu
Ban Hangdon
Ban Xot
Ban Nakham
Ban Chat
Ban Khok Yai
Ban Nong Phu
Ban Samrong
Ban Na Wa
Ban Khon Sai
Ban Phou Daotieng Noi
Ban Phohom
Ban Houaymuo
Ban Muong

ພາພນີ້: ນ່ານາເພື່ອໃຫ້ເປັນຂໍ້ສັງເກຕ ແລະສຶກສາ ກ່ຽວກັບການກະຈາຍຕັ້ງຊີວິຕ ຂອງພົລ ເມືອງລາວ ໃນສມັຍກ່ອນ ເຊິ່ງອາຈມີມາແຕ່ສມັຍຟ້າງຸ່ມ ເພາະອາສັຍຊື່ບ້ານຊື່ເມືອງ ແລະຊື່ ນັກປົກຄອງ ທີ່ມີຢູ່ໃນສມັຍ ເຊິ່ງລ້ວນເປັນຊື່ແບບລາວໆ ໂດຍສ່ວນຫລາຍ.

(ໄດ້ຈາກແຜນທີ່

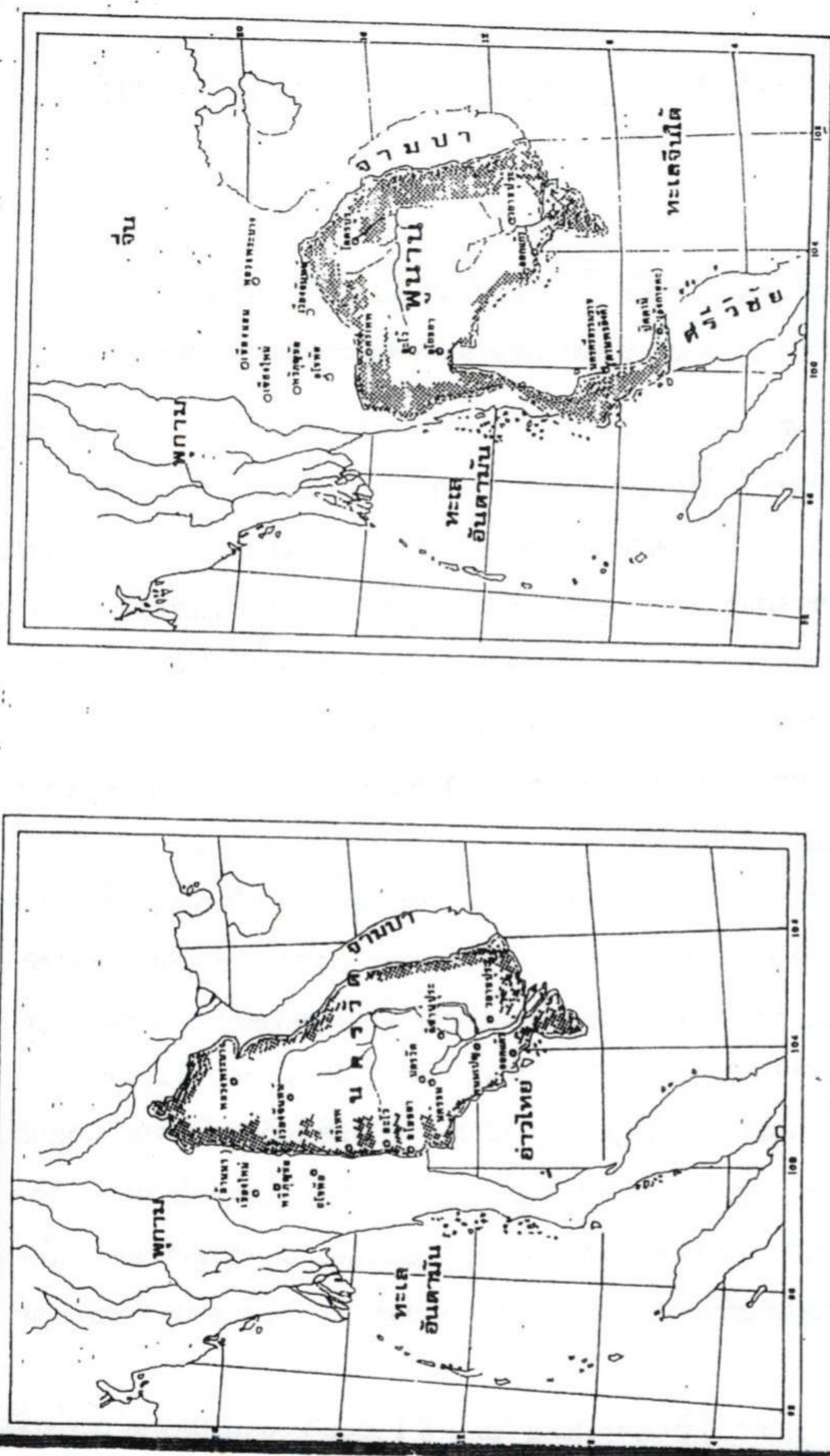

ພາພນີ້: ໄດ້ຈາກແຜນທີ່ The Indianization of Funan: An Economic History of Southeast Asia's First State" Journal of Southeast Asia Vol No 1 (March 1982) Pp.81 ຈາກຫນັງສືປະວັຕິສາສຕຣ໌ ເອເຊັຽ ຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ ຂອງຜູ້ຊ່ອຍສາສຕຣາຈາຣຍ໌ ບັງອອຣ ປິຍະພັນທຸ໌ ພິມພ໌ ເມື່ອປີ ພ.ສ. 2537 ຫນ້າ 27. ເປັນພາພສະແດງໃຫ້ເຫັນພື້ນທີ່ຕັ້ງຂອງອານາຈັກຣ໌ ຟູນັນ ກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ແລະ ມະຫາອານາຈັກຣ໌ ອັງກໍຣ໌ວັຕ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ.

(3) ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້ງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ

ແລະ

ການສ້ງຄວາມຕ່ສູ້ທອ້ນໂຮມລ້ານຊ້ວ

****

ສຶກສາເບ່ິ່ງຕ້ານການເວລາ ແລະສະພາພຕ້ົວຈ້ິງ ເຫັນໄດ້ວ່າ ພຣະເຈ້ົ້າຟ້ງຸ່່ມ ຍ້ົກກ່ໍາລ້ັງ ຈ່ກປະເທສຂເມຣຂ້ຶ້ນມ່ໆສູ່່ລ້ານຊ້ວ ຢູ່່ໃນຣະຫວ່ໆງປ້ີ ຄ.ສ. 1349-50 ໃນເວລ່ໆທ້ີ່ພຣະອ້ົ່ງຄ້ຍ້ັງມ້ີ ຄວ່ໆມຫ້ວ່ໆຫ້ັນ ແລະກ່ໍາລ້ັງຊ້ົ່ງມ້ີນ້ໍ່ໆພຣະທ້ັຍຮ້ັກຊ່ໆຕຢ່ໆ່ໆງສູ່່ໆງສ່ົ່ໆ. ພ່ໆສ່ໆທ້ີ່ບ່ອກ່ວ່ໆມ້ີຄ່ວ່ໆມເປ້ັນ ຫ່ວ່ໆງຊ່ໆຕບ່ໆ້ັນເມ້ືອ່ໆ ແລະມ້ີນ້ໍ່ໆພຣະທ້ັຍຮ້ັກຊ່ໆຕນ້ັ້ນ ເຫ້ັນໄດ້ ຢູ່່ທ້ີ່ກ່ໆຣປຣະກ່ໆສພຣະອ້ົ່ງຄ່ເ໋ອ່ໆ ໃນ ເວລ່ໆຢູ່່ອ່ໆມ່ໆຈ້ັກຣ່ພ່ວນ ທ້ີ່ກ່ໆ່ວຕ່ພຣະຍ່ໆເຈ້ັດເຈ້ືອ່ໆ ເຈ້ົ່ໆເມ້ືອ່ໆພ່ວນສ້ັຍນ້ັ້ນ ໂດຍສແດ່ໆງຄ່ວ່ໆມ ຣ້ັບຮູ້ເຊ້ືໍ່ອແ໋ພ່ວແຖ່ວພ້ັນທຸ້ ຂ່ອ່ໆງຄ່ວ່ໆມເປ້ັນລ່ໆ່ວ,ລູ້ກຫລ່ໆ່ນຂ່ອ່ໆງ່ຂ້ມ້ບຸ້ຣ້ົມຣ່ໆ່ຊ່ໆ່ທ້ົ່ໆ່ຣ່ໆ່ຊ ຢ່ໆ່ງແ໋ຈບ ໃຈນ່ໆ່ກ້ັນ ແລະໄດ້ສແດ່ໆງນ້ໍ່ໆພຣະທ້ັຍ ອ້ັນຫ້ັ່ກແ໋ຫນ້ັ້ນ ໃນກ່ໆ່ຣທ່ອ້ັ້ນໂຮມ່ວ່ໆ່ງສ່ໆ່ຄ່ະ່ນ່ໆ່ຍ່ໆ່ຕແ໋ຫ່ໆ ຊ່ໆ່ຕລ່ໆ່ວ ໃ໋ຫ້ເ໋ຂ້ົ້ໆ່ເປ້ັນພ້ືນດ້ິນຫ່ອ່ໆ ແ໋ພ່ນດ່ຽ່ວກ້ັນ.

ຕ່ໆ່ນພ້ົ່ໆ່ສ່ໆ່ວ່ະດ່ໆ່ຣ ສ່ະບ້ັບກ່ະ່ຊ່ວ່ໆ່ສ້ຶກສ່ໆ່ທ້ົ່ໆ່ກ່ໆ່ຣ ຂ່ອ່ໆ່ງ່ອ່ໆ່ຈ່ໆ່ຣ່ຍ່ມ່ະຫ່ໆ່ສ້ີ່ລ່ໆ ວ້ິຣ່ະວ້ົ່ໆ່ງ ກ່ໆ່ວ ໄ໋ວ້ວ່ໆ.... ຖ້ົ່ໆ ຄ.ສ. ๑๓๔๙ (ພ.ສ.๑๘๙๘) ພຣ່ະເ໋ຈ້ົ້ໆ່ຟ້ໆ່ງຸ່່ມ ກ້ັບພຣ່ະ່ນ່ໆ່ງ໋ແ໋ກ້ວ໋ກ້ັ່ງ່ຍ່ໆ ອ້ັ໋ກ໋ຄ່ມ່ະ໋ເ໋ຫ້ສ ກ່ໍ ຂ່ໆ່ບທູ່່ນ່ລ່ໆ່ພຣ່ະ໋ເ໋ຈ້ົ້ໆ່ແ໋ຜ່ນ່ດ້ິນ່ຂ໋ເ໋ມ່ຣ ຍ້ົ່ກ່ຈ່ະ່ຕຸ່່ຣ້ົ່ງ໋ຄ່ະ໋ເ໋ສ່ນ່ໆ່ໂ໋ຍ່ທ່ໆ່ໆ່ທ່ໆ່ນ ຂ້ຶ້ນ່ມ່ໆ່ປ່ະ໋ເ໋ທ່ສ່ລ່ໆ່ວ ຜ່ໆ່ນ່ສ່ໆ່ຍ່ພູ່່ພ່ະ ນ້ົ່ມ່ດ້ົ່ງ໋ເ໋ຮ້ັກ ເ໋ຂ້ົ້ໆ່ໃ໋ຈ່ວ່ໆ ມ່ໆ່ທ່ໆ່ງ໋ຊ່ອ່ໆ່ງ໋ພູ່່ດ່ໆ່ນ້ພ໋ຣ່ະ໋ວ້ິ໋ທ່ໆ່ນ ຣ່ະ໋ຫ່ວ່ໆ່ງ໋ແ໋ຂ່ວ່ໆ່ງ໋ອຸ່່ບ໋ລ໋ຣ່ໆ່ຊ໋ທ່ໆ່ນ້ ກ້ັ໋ບ໋ສ້ີ໋ສ່ະ໋ເ໋ກ໋ສ ຈ້ົ່ໆ່ງ໋ນ້ົ່ງ໋ໃ໋ສ່ປ່ໆ່ກ໋ແ໋ມ່ນ້ໍ່ໆ໋ຊ້ີ ກ້ັ໋ບ໋ແ໋ມ່ນ້ໍ່ໆ໋ມູ່໋ລ໋ຕ່ໍ່ກ້ັ໋ນ ເ໋ຊ້ົ່ໆ່ງ໋ບ່ອ໋ນ້ນ້ັ້ ແ໋ມ່ນ່ອ່ໆ່ມ່ໆ່ຈ້ັ໋ກ໋ຣ໋ ຫ໋ລ້ືຸ໋ມ໋ຊຸ໋໋ມ໋ກ໋ໆ່ນ໋ປ໋ກ໋ຄ໋ອ໋ງ໋ຕ້ົ໋ງ ຕ້ົ໋ນ໋ເ໋ປ້ັ໋ນ໋ເ໋ອ໋ກ໋ຣ໋ໆ່ຊ໋ຢູ່່, ໃ໋ນ໋ພ້ົ໋ງ໋ສ໋ໆ່ວ໋ະ໋ດ໋ໆ່ຣ໋ລ໋ໆ່ວ ບ້ັ໋ນ໋ທ໋ຶ໋ກ ວ່ໆ່ເ໋ປ້ັ໋ນ໋ສູ໋໋ນ໋ຍ໋ກ໋ໆ່ງ໋ອ໋ມ໋ໆ່ຈ້ັ໋ກ໋ຣ໋ພ໋ຣ໋ະ໋ຍ໋ໆ່ພ໋ມ໋ມ໋ະ໋ທ້ັ໋ຕ ໂ໋ດ໋ຍ ມ້ີ໋ເ໋ມ້ືອ໋ງ໋ຫ໋ລ໋ວ໋ງ໋ໃ໋ຫ້ຊ໋ື່ໍ່ວ່ໆ ເ໋ມ້ືອ໋ງ໋ປ໋ໆ່ກ໋ກ໋ົ໋ບ (๑) ຫ໋ລ້ື ອ໋ໆ່ຈ໋ແ໋ມ່ນ໋ເ໋ມ້ືອ໋ງ ປ໋ຣ໋ະ໋ກ໋ອ໋ົ໋ບ ຫ໋ລ໋ໆ່ຍ໋ກ໋ວ່ໆ ເ໋ພ໋ໆ່ະ ເ໋ມ້ືອ໋ງ໋ນ້ີ ເ໋ປ້ັ໋ນ໋ເ໋ສ້ັ໋ນ໋ທ໋ໆ່ງ໋ຜ່ໆ່ນ໋ຂ໋ອ໋ງ໋ກ໋ໍ່ໆ່ລ້ັ໋ງ ທ້ີ່ຈ໋ະ໋ຍ໋ກ໋ເ໋ຂ້ົ້ໆ່ລ້ານ໋ຊ້ວ ແ໋ລ໋ະ໋ສູ໋່ດ້ິ໋ນ໋ແ໋ດ໋ນ໋ຕ່ໆ່ງ໋ໆ ໃ໋ນ໋ຂ້ົ້ໆ່ງ໋ຫ້ນ້ໆ ທ້ີ່ພ໋ຣ໋ະ໋ອ໋ົ໋ງ໋ຄ໋ ຈ໋ະ໋ດ໋ນ໋ທ໋ໆ່ງ ຍ້ົ໋ກ໋ກ໋ໍ່ໆ່ລ້ັ໋ງ໋ຜ່ໆ່ນ໋ໄ໋ປ.

ກ໋ໆ່ຣ໋ຍ້ົ໋ກ໋ກ໋ໍ່ໆ່ລ້ັ໋ງ໋ຈ໋ໆ່ກ໋ຂ໋ເ໋ມ໋ຣ ກ່ໆ່ວ໋ກ້ັ໋ນ໋ວ່ໆ ມ້ີ໋ຈ໋ໍ່ໆ່ນ໋ວ໋ນ ๓๐๐๐ ຄ້ົ໋ນ (๘) ສ໋ົ໋ມ໋ເ໋ດ໋ັ໋ຈ໋ພ໋ຣ໋ະ໋ເ໋ຈ້ົ໋ໆ່ຟ້ໆ່ງຸ່່ມ ໄ໋ດ້ໃ໋ຊ້ ເ໋ວ໋ລ໋ໆ ໃ໋ນ໋ກ໋ໆ່ຣ໋ທ໋ໍ່ໆ່ກ໋ໆ່ຣ໋ສ້ົ໋ງ໋ຄ໋ໆ່ມ ຕ່ໍ່ສູ້່ທ່ອ້ັ໋ນ໋ໂ໋ຮ໋ມ໋ບ໋ໆ່ນ໋ເ໋ມ້ືອ໋ງ ທ້ີ່ກ໋ະ໋ແ໋ຈ໋ກ໋ກ໋ະ໋ຈ໋ໆ່ຍ໋ກ້ັ໋ນ໋ຢູ່່ ດ໋ວ໋ຍ໋ຄ໋ວ໋ໆ່ມ໋ບ໋ໆ່ກ໋ບ້ັ໋ນ ອ້ັ໋ນ໋ແ໋ຂ໋ງ ຈ້ົ໋ງ໋ສ໋ໍ່ໆ່ເ໋ຣ້ັ໋ກ໋ລ້ົ໋ງ໋ໄ໋ດ້ ໃ໋ນ໋ປ໋ີ ຄ.ສ.๑๓๕๓, ພ໋ຣ໋ະ໋ຣ໋ໆ່ຊ໋ປ໋ະ໋ວ້ັ໋ຕ໋ສ໋ວ໋ນ໋ພ໋ຣ໋ະ໋ອ໋ົ໋ງ໋ຄ໋ ທ້ີ່ຄ໋ວ໋ນ໋ຮ໋ຽ໋ນ໋ຮູ້ ຈ໋ະ໋ຂ໋ໍ່ນ໋ໍ່ໆ່ມ໋ໆ ຂ໋ຽ໋ນ໋ເ໋ລ໋ົ໋ໆ່ ແ໋ລ໋ະ໋ພ໋ອ້ົ໋ມ໋ດ໋ວ໋ຍ໋ຄ໋ໍ່ໆ່ສ້ັ໋ນ໋ນ້ິ໋ຕ໋ຖ໋ໆ່ມ໋ຕ໋ໆ່ງ໋ໆ ໃ໋ນ໋ຕ໋ອ໋ນ໋ຕ໋ໍ່ໆ່ໄ໋ປ.

---

(1) ເມ້ືອ໋ງ໋ປ໋ໆ່ກ໋ກ໋ົ໋ບ ອ໋ໆ່ຈ໋ໆ່ຣ໋ຍ໋ມ໋ະ໋ຫ໋ໆ່ສ້ີ໋ລ໋ໆ ວ້ິ໋ຣ໋ະ໋ວ້ົ໋ງ໋ສ໋ ສ້ັ໋ນ໋ນ້ິ໋ຕ໋ຖ໋ໆ່ມ໋ວ່ໆ ຕ້ັ໋ງ໋ຢູ່່ຣ໋ະ໋ຫ໋ວ໋ໆ່ງ໋ປ໋ໆ່ກ໋ແ໋ມ່ນ້ໍ່ໆ໋ຊ້ີ ຕ່ໍ່ນ້ໍ່ໆ໋ມູ໋໋ລ ຢູ່່ເ໋ຫ໋ນ໋ືອ໋ເ໋ມ້ືອ໋ງ ອຸ໋໋ບ໋ລ. ສ໋ະ໋ນ້ັ້ ກ໋ໍ່ໆ່ລ້ັ໋ງ໋ພ໋ຣ໋ະ໋ເ໋ຈ້ົ໋ໆ່ຟ້ໆ່ງຸ່່ມ ຈ໋ະ໋ຕ໋ອ໋ົ໋ງ໋ຜ່ໆ່ນ໋ຈ໋ໆ່ກ໋ສ໋ຽ໋ນ໋ຮ໋ຽ໋ບ ອ້ັ໋ງ໋ກ໋ໍ່ຣ໋ວ້ັ໋ຕ-ອ໋ະ໋ລ໋ອ໋ງ໋ເ໋ອ໋ງ ລ໋ຽ໋ບ໋ເ໋ຂ້ົ໋ໆ ພ໋ຣ໋ະ໋ວ໋ິ໋ທ໋ໆ່ນ

(2) ພ້ົ໋ງ໋ສ໋ໆ່ວ໋ະ໋ດ໋ໆ່ຣ໋ສ໋ະ໋ບ້ັ໋ບ໋ລ໋ໆ່ຍ໋ພ໋ຣ໋ະ໋ທ້ັ໋ຕ໋ ໃ໋ນ໋ສ໋ົ໋ມ໋ເ໋ດ໋ັ໋ຈ໋ພ໋ຣ໋ະ໋ເ໋ຈ້ົ໋ໆ່ສ໋ຣ໋ິ໋ສ໋ໆ່ວ໋ໆ່ງ໋ວ້ົ໋ງ໋ສ໋ ກ໋ໆ່ວ໋ໆ່ ມ້ີ໋ຈ໋ໍ່ໆ່ນ໋ວ໋ນ໋ຄ້ົ໋ນ 10,000 ຄ້ົ໋ນ.

(1) ປັ້ນຣົບ ຈຸດທີ 1 ຄື: ການຍົກທັບ ໂຈມຕີ ທ້ອນໂຮມອາມາຈັກຣ໌ພົມມະທັຕ

****

ອາມາຈັກຣ໌ພຣະຍາພົມມະທັຕ ເປັນຈຸດຍຸທສາສຕຣ໌ ບ່ອນທ່າອິດ ທີ່ກຳລັງທະຫານທ້ອນໂຮມ ຊາຕ ຂອງພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ຈະໄດ້ຜ່ານຂຶ້ນໄປ ແຜນການຮົບ ນັ້ນ ອາຈຍຶດເອົາບ່ອນທີ່ມີຈຸດອ່ອນ ໃຫ້ໄດ້ ເສັຽກ່ອນ ຈຶ່ງໄປຫາບ່ອນຈຸດແຂງ ແລະສຳຣັບເຂຕພຣະຍາພົມມະທັຕນີ້ ນອກຈາກຖືເປັນ ທາງຜ່ານແລ້ວ ພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ອາຈຮູ້ລ່ວງໜ້າ ແລ້ວວ່າ ດິນແດນແຫ່ງນີ້ ມີຄວາມແຂງແຮງ ຫລາຍປານໃດ? ແລະສາມາຕຖ໌ທີ່ຈະຕ້ານທານກຳລັງຂອງພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຫລາຍປານໃດຫລືບ່ ?

ສຳຣັບ ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບຍຸທວິທີການສົງຄາມນັ້ນ ສັງຄົມມະນຸສໂບຣານ ມີການສຶທສອນກັນ ທົ່ວ ໄປຫມົດແລ້ວ ເຊັ່ນຕົວຢ່າງ ໃນຄັມພີຣ໌ພຸທທະສາສນາ ຄືເຣື້ອງຂອງທ້າວມະໂຫສົຖ ກ່ຽວກັບແຜນ ຣາຊການລັບ ແລະນະໂຍບາຍແບ່ງແຍກກຸ່ມສັຕຣູ ກໍ່ຍັງມີໃຊ້ກັນທົ່ວໄປຢູ່ແລ້ວ. ສະນັ້ນ ການສືບ ຂ່າວ ຊອກຫາຈຸດອ່ອນຈຸດແຂງ ຂອງສັຕຣູ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ຄົງຈະມີຄວາມຮອບຄອບ ຫລາຍສົມຄວນ ກ່ອນທີ່ຈະຍົກທັບຂຶ້ນມາ ສຸປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນເວລານັ້ນ.

ການຍົກທັບເຂົ້າໄປດິນແດນບ່ອນໃດ ຍົກຕົວຢ່າງໃນປີ 1354–55 ກ່ອນທີ່ຈະເຂົ້າຕີອາມາຈັກຣ໌ ສຍາມ ກຸງສຣີອະຍຸທຍາ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ກໍ່ຍັງໄດ້ມີຈົດຫມາຍໄປເຖິງພຣະ ຍາອູ່ທອງ ເປັນການລ່ວງໜ້າວ່າ ຈະສູ້ຣົບ ຫລືຈະຍອມຈຳນົນ? ແລະພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ ກໍ່ຊົງຂຽນ ຕອບ ໃນລັກສນະການທູຕຢ່າງຈົບງາມວ່າ " ພວກເຮົາຫາກເປັນພີ່ນ້ອງກັນມາ ແຕ່ສມັຍຂຸນບຸຣົມ ພຸ້ນດາຍ ເຈົ້າຢາກໄດ້ບ້ານໄດ້ເມືອງ ໃຫ້ເອົາແຕ່ເຂຕແດນດົງສາມເສົ້າ (ພຸເຂົາດົງເພັຽໄຟ) ເມືອ ເທົ້າພຸພຣະຍາພ່ໍ ແລະແດນເມືອງມະຄອຣໄທ ເຈົ້າທ້ອນ. ອັນນຶ່ງ ຂ້ອຍຈັກສົ່ງນ້ຳອ້ອຍນ້ຳຕານຊຸບີ ລູກຂອງພຸ້ຂ້າ ຊຶ່ນາງແກ້ວລອດຟ້າ ໃຫ້ຮຸ່ນາແລ້ວ ຈະໄດ້ສົ່ງໄປປັດເສື່ອປູຫນອນແກ່ເຈົ້າຟ້າແລ"

ການຈະຍົກທັບເຂົ້າເມືອງປາກກົບ ອາມາຈັກຣ໌ພຣະຍາພົມມະທັຕ ປານນັ້ນ ກໍ່ຄົງມີລັກສນະ ເຊັ່ນດຽວກັນ ຄືຈະຕ້ອງສົ່ງທູຕເຂົ້າໄປເຈຣະຈາໃຫ້ຍອມຈຳນົນ ຫາກບ່ຍອມ ຈຶ່ງຍົກທັບ ເຂົ້າບຸກ ໂຈມຕີກັນຕ່ໄປ.

ເຫຕການຍ໌ກ່ຽວກັບການສົງຄາມ ຣະຫວ່າງກອງທັບພຣະຍາຟ້າ ກັບພຣະຍາພົມມະທັຕ ບ່ມີ ການບັຣຍາຍໄວ້ຫລາຍ ເຂົ້າໃຈວ່າ ການຕ່ສູ້ຄັ້ງນັ້ນ ຄົງຈະບ່ມີອັນຣ້າຍແຮງ ພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ຂອງຣາຊອານາຈັກຣ໌ລາວ ທີ່ອ້າງນິທານຂຸນບຸຣົມ ໄດ້ກ່າວບັຣຍາຍ ໄວ້ພຽງຫ້ຽ ດ່ັງຕ່ໄປນີ້ ຄື:

..... ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ....ຍົກກຳລັງເຂົ້າຕີເມືອງປາກກົບໄດ້ ພຣະຍາພິມມະທັຕ,ເຈົ້າເມືອງປາກ ກົບ ຖືກຟັນຕາຍກັບຄໍຊ້າງ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຈຶ່ງຕັ້ງຫລານພຣະຍາພິມມະທັຕ ໃຫ້ເປັນເຈົ້າ ເມືອງແທນ ແລະທົ່ງຕັ້ງຜູ່ນຶ່ງ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາກ່ຳແຫງ, ຜູ່ນຶ່ງ ເປັນພຣະຍາດອນແດງ, ຜູ່ນຶ່ງເປັນ ພຣະຍາໂສກ,ຜູ່ນຶ່ງ ເປັນພຣະຍາຈັນທ໌ຫອມ,ຜູ່ນຶ່ງ ເປັນພຣະຍາຄ້ອງທອງ,ຜູ່ນຶ່ງ ເປັນພຣະຍາອ້າຍ ແລະບັງຄັບໃຫ້ເຈົ້າເມືອງເຫລົ່ານີ້ ສົ່ງສ່ວຍຊ້າງ ສ່ວຍຄຳ ແລະຂອ້ຍຂ້າທຸກໆເມືອງ...

ຄຳບັຣຍາຍຫຽ້ງ ກ່ຽວກັບບົທບາທການສົງຄາມ ແລະການຈັດການປົກຄອງບ້ານເມືອງໃນອາ ນາຈັກ ພຣະຍາພິມມະທັຕ ນີ້ ຄວນຕັ້ງຄວາມສົນໃຈ ຕື່ນວ່າ ຊື່ເມືອງ ທີ່ຂຶ້ນກັບ ພຣະຍາພິມມະ ທັຕ ນັ້ນ ສ່ວນຫລາຍ ມີຊື່ເປັນແບບລາວໆ ເຊິ່ງເປັນການສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ດິນແດນຕອນນັ້ນ ໃນ ເມື່ອ 600 ກວ່າປີ ຜ່ານມາ ໄດ້ມີພົລເມືອງລາວ ເຂົ້າໄປສັບຊ້ອນອາສັຍຢູ່ຫລາຍແລ້ວ ແລະອັນທີ່ມີ ຊື່ເມືອງເຊັ່ນ ເມືອງດອນແດງ ອາຈແມ່ນເຂຕດອນນົດແດງ ອັນເປັນທີ່ຕັ້ງຂອງເມືອງອຸບົລໃນ ປັຈຈຸບັນນີ້ກໍ່ໄດ້ ແລະໃນສມັຍທີ່ພຣະວໍ-ພຣະຕາ ອົພຍົພຫນີ ຈາກນະຄອຣວຽງຈັນຫນ ໄປຕັ້ງຕົວຢູ່ ດອນນົດແດງ ຂໍ້ລີ້ພັຍການເມືອງ ນຳພຣະເຈົ້າຊັຍກຸມານ,ເຈົ້ານະຄອຣຈຳປາສັກ ໃນຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.1770–1776 ນັ້ນ ອາຈເປັນດິນແດນ ທີ່ມີບ້ານພັເມືອງຄົນຢ່ກ່ອນແລ້ວ.

ແລະອີກຊື່ນຶ່ງ ກໍ່ແມ່ນ ເມືອງພຣະຍາອ້າຍ ສັນນິຕຖານໄດ້ວ່າ ອາຈເປັນດິນແດນຂອງພວກ ສ່ວຍ ຫລືພວກຂ້າຈາມ ອາສັຍຢູ່ເປັນສ່ວນຫລາຍ. ເພາະໃນເຂຕນັ້ນ ພົລເມືອງທີ່ເປັນສ່ວຍ ທີ່ສືບ ເຊື້ອສາຍມາຈາກພວກຈາມ ຄົງຈະມີຫລາຍສົມຄວນ ສະນັ້ນ ທີ່ຕັ້ງຊື່ວ່າ ເມືອງພຣະຍາອ້າຍ ຈຶ່ງ ອາຈຫມາຍເຖິງການໃຫ້ກຽຕ ແກ່ພວກເຈົ້າຖິ່ນເດີມ ທີ່ຄົນລາວ ມັກເອີ້ນພວກຄົນຜ່ນາຢູ່ກ່ອນ ໃນ ດິນແດນແຖບນີ້ ວ່າ ພວກອ້າຍ ຫລືອ້າຍກົກ ສະນັ້ນ ເມືອງພຣະຍາອ້າຍ ຄົງຈະມີຄວາມຫມາຍ ເຊັ່ນນີ້ ກໍ່ໄດ້.

ສຶກສາເບິ່ງຕາມແຜນທີ່ ຈະພົບວ່າ ດິນແດນອານາຈັກຣ໌ພຣະຍາພິມມະທັຕ ມີອານາເຂຕບໍ່ໄດ້ ກວ້າງຂວາງ ພໍປານໃດ ຄືເປັນອານາຈັກຣ໌ນ້ອຍໆ ທີ່ຕັ້ງຕົວເອງ ຢູ່ເປັນອິສຣະ ຢູ່ໃນຣະຫວ່າງດິນ ແດນເຂຕອຸບົລ ສີສະເກສ ຍະໂສທອຣ ຕໍ່ໄປທາງບຸຣີຣັມຍ໌ ແລະເມືອງສຸວັນນະພູມ ໃນເຂຕອານາ ຈັກຣ໌ ຣອ້ຍເອັດປະຕຸ ໃນເວລານັ້ນ.

ການຍຶດອານາຈັກຣ໌ຕ່າງໆ ເຊັ່ນອານາຈັກຣ໌ພິມມະທັຕ ເປັນຕົ້ນທີ່ກະຈາຍກັນຢູ່ໃນບໍຣິເວນພາຄ ອິສານ ຂອງໄທຍ໌ເວລານີ້ ເຊິ່ງໃນກ່ອນໜ້າພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມນັ້ນ ເປັນດິນແດນທີ່ຂຶ້ນກັບນະຫາອາ ນາຈັກຣ໌ຂອມ ເວລາກ່ອນໜ້າຟ້າງຸ່ມ ພຽງ 130 ປີ ນັ້ນ ດິນແດນເຫລົ່ານີ້ ຢູ່ພາຍໃຕ້ການນຳອັນ

ເຂັ້ມແຂງ ຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນທີ 7 ທີ່ມີອິທທິພິລຄຸມ 2 ຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ຈົນຮອດແມ່ນ້ຳເຈົ້າ ພຣະຍາ ແລະນ້ຳແມ່ ປິງ ວັງ ຍົມ ນ່ານ ທົ່ວເຂຕລ້ານນາ ຕ່ໄປຈົນເຖິງອ່າວກັນເຣມ ໃນວຽດນາມ ພາຄໃຕ້.

ແຕ່ ເນື່ອງຈາກວ່າ ດິນແດນບໍຣິເວນເຫລ່ານີ້ ມີຊົນຊາຕລາວ ໄດ້ກະຈາຍອາສັຍຢູ່ທົ່ວໄປແລ້ວ ບາງແຫ່ງ ກໍ່ກາຍເປັນຊຸມນຸມຊົນທີ່ໃຫຽ່ ແລະມີຫົວຫນ້າ ຫລືຜູ້ນຳ ຂອງຕົນເອງ ແລະບາງແຫ່ງ ກໍ່ມີຖານະເປັນເມືອງ ທີ່ຂຶ້ນຢູ່ໃຕ້ອຳນາຈຂອມ ແຕ່ກໍ່ມີຄົນຊາຕລາວ ເປັນເຈົ້າປົກຄອງ ກໍ່ມີ ສະນັ້ນ ການຍົກທັບເຂົ້າບຸກຍຶດເມືອງເຫລ່ານີ້ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈົ່ງຖືວ່າ ເປັນການຕ່ໍສູ້ ເພື່ອທ້ວນໂຮມປະຊາຊາຕ ຍາຕິວົງສ໌ພົ້ງສ໌ເພົ່າລາວ ໂດຍແທ້ຈົ່ງ.

(2) ບັ້ນຣົບ ຈຸດທີ 2 ຄື ການຍົກທັບ ໂຈມຕີ ທ້ວນໂຮມອານາຈັກຣ໌ ກະບອງ

****

ຫລັງຈາກໄດ້ຊັຍຊນະ ໃນຂັ້ນຕົ້ນ ໂດຍຍຶດໄດ້ເມືອງປາກກົບ ຂອງພຣະຍາພິມມະທັຕແລ້ວ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ຍົກກຳລັງຕີເຂົ້າໃສ່ອານາຈັກຣ໌ສີໂຄຕບອງ ທີ່ຕ່ໍກັນຂຶ້ນໄປທາງເຫນືອ ແລະອານາຈັກຣ໌ນີ້ ເວລານັ້ນ ມີສູນຍ໌ກາງຕັ້ງຢູ່ຣະຫວ່າງເມືອງທ່າແຂກ ປາກເຊບັ້ງໄຟ ມີຊື່ວ່າ ໂພທິສາຣ ໃນບັນທຶກພົ້ງສາວະດາຣຈີນ ເອີ້ນເມືອງນີ້ວ່າ ໂຟຫນ່ຳ ກໍ່ຄືອານາຈັກຣ໌ພະນົມ ຫລື ຟູນັນ (**Funan**) ແຕ່ລາວເອີ້ນວ່າ ສຣີໂຄຕບອງ ກໍ່ຄື ສຣີໂຄຕປູຣະ(1) ນັ້ນເອງ.

ໃນບັນທຶກພົ້ງສາວະດາຣລາວ ເຫັນມີຊື່ຫົວເມືອງຕ່າງໆ ທີ່ຂຶ້ນກັບສູນຍ໌ກາງອານາຈັກຣ໌ນີ້ ເຊ່ັ່ນ ເມືອງພຣະຍາຈ່ຳປາ (2) ເມືອງພຣະຍາຈົນ,ເມືອງພຣະຍາຈາມ,ເມືອງພຣະຍາດອນຊັກແຄ, ເມືອງພຣະຍາຊະນ້ງ,ເມືອງພຣະຍາຊຸງ, ແລະເມືອງພຣະຍາໂສກ(ກ່ວກັນວ່າ ແມ່ນເມືອງອັຕປື)

ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ຍຶດເອົາເມືອງກະບອງຈາກພຣະເຈົ້າມັນທະເສນແລະຂ້າພະເຈົ້າມັນທະເສນ ຜູ້ບ່ຍອມຮັບຮູ້ອຳນາຈຂອງພຣະອົງຄ໌ ແລ້ວຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ນ້ອງຊາຍພຣະຍາມັນທະເສນ

---

(1) ມະຫາສິລາ ອິຣະວົງສ໌ ກ່າວໄວ້ໃນພົ້ງສາວສະດາຣລາວ ວ່າ ເມືອງກະບອງ ແມ່ນເມືອງໂຄຕບຸຣ ແຕ່ເດີມຢູ່ໃຕ້ນ້ຳເຊບັ້ງໄຟ ພາຍລຸນມາ ຍ້າຍມາຢູ່ຕາເວັນຕົກຫາຕພະນົມ ເອີ້ນວ່າ ເມືອງມະຣຸກຂະນະຄອຣ ເມື່ອ ຄ.ສ.1257 ເຈົ້າສີໂຄຕ ໂອຣົສຂອງຣາມະບັນດິຕ ຈົ່ງ ຍ້າຍມາຢູ່ຝັ່ງຊ້າຍ ຄືທີ່ເມືອງເກົ່າທ່າແຂກ ທຸກວັນນີ້.

(2) ຄຳວ່າ ເມືອງພຣະຍາຈ່ຳປາ ອາຈແມ່ນເມືອງຈ່ຳປາສັກດ໌ນີ້ເອງ ແລະຫາກເປັນດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ຫມາຍຄວາມວ່າ ໃນສມັຍທີ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບຂຶ້ນມາຈາກຂອມຣ ເວລານັ້ນ ນະຄອຣຈ່ຳສັກດ໌ ເປັນເມືອງເອກຣາຊແຫ່ງນຶ່ງ ຫລືບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ອາຈຂຶ້ນກັບອານາຈັກຣ໌ກະບອງ ກໍ່ເປັນໄດ້ ເຊ່ິງເຄີຍເປັນມາ ແຕ່ສມັຍພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະທິ 7 ຍັງມີອຳນາຈ ແລະຄຸມພື້ນທີ່ດິນແດນຈົນຮອດເມືອງຊາຍຝອງ ຢູ່ທາງໃຕ້ນະຄອຣຣາຈສີມ໌ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ຂຶ້ນເປັນພຣະຍາກະບອງ ແທນ. ໃນນິທານ ເຣື້ອງຂຸນບູຣົມຣາຊ ກ່າວເຖິງ ພຣະຍາກະບອງຕອນນີ້ ວ່າ ພຣະຍາແປດບໍ່ (1) ເວລານັ້ນ ພຣະອິງຄ໌ ໄດ້ຊິ່ງພັກພິລຢູ່ທີ່ເມືອງກະບອງຊົ່ວໄລຍະນຶ່ງ ເພື່ອທີ່ ຈະຕຽມກຳລັງລົງໄປທາງເຂຕໃຕ້ ທອ້ນໂຮມດິນແດນທີ່ກະແຈກກະຈາຍ ຢູ່ໃນເຂຕຈຳປາສັກ ແລະຫົວເມືອງຕ່າງໆ ທີ່ຕັ້ງຕົນເປັນເອກຣາຊພ່ໃພພ່ນັ້ນ ຢູ່ຫລັງຈາກມະຫາອານາຈັກຣ໌ຂອມ ອັນ ຍິ່ງໃຫຽ່ ອ່ອນອຳນາຈລົງນັບແຕ່ພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນທີ 8 ເສັຽສົງຄາມ ໃຫ້ແກ່ພຣະເຈົ້າກຸໄບລ ຂ່ານ,ກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ,ຣາຊວົງສ໌ຫຽວນ ໃນປີ ຄ.ສ.1282 ເປັນຕົ້ນມາ ຄືເມື່ອ ເວລາ 67 ປີ ຜ່ານມາ.

ເມືອງທ່າແຂກ ແມ່ນເມືອງພຣະຍາແກຣກ ໃນພາສາລາວນັ້ນ ເມື່ອນ່ຳເອົາພາສາຂເມຣ ມາໃຊ້ ຈະມີວິທີປັບແປງໃຊ້ ໃຫ້ເຂົ້າກັບລີ້ນ ຂອງຄົນລາວ ມີຫລາຍຄ່ຳທີ່ຄວນຊາບ ເຊັ່ນ:

(ກ) ສຽງ ປຣ. ໃນພາສາຂເມຣ ຈະກາຍເປັນສຽງ ຜ. ໃນພາສາລາວ ເຊັ່ນ
ປຣາສາທ = ຜາສາທ, ປຣະຈົນ = ຜະຈົນ, ປຣະເຊີນ= ຜະເຊີນ, ມະປຣາງ= ຫມາກຜາງ

(ຂ) ສຽງ ຕຣ. ໃນພາສາຂເມຣ ຈະກາຍເປັນ ສຽງ ກ. ໃນພາສາລາວ ເຊັ່ນ
ຕຣາກຕຣຳ = ກາກກຳ, ຕຣົງ = ກົງ, ຕຣົກຕຣອງ = ກົກກອງ, ຕຣາ=ກາ

(ຄ) ສຽງ ກຣ. ໃນພາສາຂເມຣ ຈະກາຍເປັນ ສຽງ ຂ. ໃນພາສາລາວ ເຊັ່ນ
ເຂ້ົາກຣຽບ = ເຂ້ົາຂຽບ, ກຣາບ = ຂາບ.... ສະນັ້ນ ແກຣກ ຈຶ່ງກາຍເປັນແຂກ.

ດ້ວຍເຫຕຸນີ້ ເມືອງທ່າແຂກ ຈຶ່ງປຽ່ນມາຈາກຄ່ຳວ່າ ຕາແກຣກ ນັ້ນເອງ.

ເຣື້ອງພຣະຍາແກຣກ ນີ້ ເປັນຊົ່ກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ເຂັ້ມແຂງ ຂອງພວກຂອມໂບຣານ ອົງຄ໌ນຶ່ງ ຢູ່ ໃນລາວ ອາຈຫມາຍເຖິງພຣະຍາສຣີໂຄຕ ອົງຄ໌ໃດອົງຄ໌ນຶ່ງ ເພາະຄ່ຳວ່າ ພຣະຍາສຣີໂຄຕ ແມ່ນ ພຣະນາມຂອງກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ປົກຄອງເມືອງສີໂຄຕບອງ ເຊັ່ນພາສາທີ່ໃຊ້ວ່າ ພຣະເຈົ້າລ້ານຊ້າງ, ພຣະເຈົ້າກຸງສຣີອະຍຸທຍາ ພຣະເຈົ້າກຸງຫົງສາວະດີ (ມອນ ຫລືພະມ້າ) ເປັນຕົ້ນ.

ສະນັ້ນ ຈຶ່ງເຂ້ົາໃຈວ່າ ຄ່ຳວ່າ ພຣະຍາແກຣກ ຄົງຈະຫມາຍເຖິງພຣະຍາສີໂຄຕບອງ ອົງຄ໌ນຶ່ງ ທີ່ມີອິທທິພົລສູງ ຈົນສາມາຕຖ໌ປຽ່ນຊື່ເມືອງສຣີໂຄຕປຸຣະ ໃຫ້ກາຍເປັນເມືອງທ່າແຂກໄດ້ ຕາມ ຄວາມນິຍົມ ຂອງຄົນໃນສມັຍນັ້ນ. ໃນຕ່ຳນານອຣັງຄ໌ທາຕ ມີຊົ່ກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ຍິ່ງໃຫຽ່ ເຊ່ິງປົກຄອງ ເມືອງທາແຂກ ສມັຍນຶ່ງ ພຣະນາມວ່າ ພຣະເຈົ້າສຸມິຕຕະທັມມະວົງສາ ຫລືອາຈແມ່ນກະສັຕຣິຍ໌ ພຣະອົງຄ໌ນີ້ ບ່ຊາບ ທີ່ພາໃຫ້ເມືອງສຣີໂຄຕບອງ ປຽ່ນຊື່ເປັນເມືອງທ່າແຂກ ຫລືຕາແກຣກ ?

ພົງສາວະດານໂຍນົກ(2) ຂອງພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອນຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ອ້ົາງພົງ

(1) ນິທານຂຸນບູຣົມ ສະບັບຫໍສມຸທບາງກອກ ຈາກປະຊຸມພົງສາວະດານ ເຫລ້ັມ 44 ພາຄທີ 70-71 ຄຸຣຸສະພາໄທຍ໌ ຫນ້າ 7
(2) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອນຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ໃນພົງສາວະດານໂຍນົກ ປີ ພ.ສ. 2516 ຫນ້າ 69

ສາວະດາຣເຫນືອແລະພົ້ງສາວະດາຣຂເມຣວ່າ ປະມານຈຸລສັກຣາຊ 400 (ຄ.ສ. 1038) ພຣະເຈົ້າ ສິນທິພ ອະນະຣິນທຣ໌ ເປັນພູ່ປົກຄອງກຸງລະໂວ້ (ລົພບຸຣີ) ມີພຣະນາມພິເສສວ່າ *ພຣະຍາແກຣກ* ເຊັ່ນດຽວກັນ ຈົ່ງສແດງວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ພຣະອົງຄ໌ນີ້ ມີຄວາມສຳຄັນ ແລະມີອິທທິພົລສູງ ຈົ່ງໄປມີຊື່ ຢູ່ທຸກແຫ່ງ ແລະພຣະຍາແກຣກຂອງເມືອງທ່າແຂກນີ້ ຈະເປັນຄົນງດຽວກັນ ກັບພຣະເຈົ້າສິນທິພ ອະນະຣິນທຣ໌ ຂອງກຸງລະໂວ້ ຫລືບ່? ບ່ມີຫລັກຖານຢັ້ງຢືນ.

ແຕ່ຕາມນິທານທີ່ເລົ່າສືບໆກັນມາ ຂອງຄົນລາວໃນທ້ອງຖິ່ນ ກ່າວວ່າ ພຣະຍາສຣີໂຄຕ ມີໄມ້ຄ້ອນຕາບອງເພັຊຣ໌ ເປັນອາວຸທສັກສິທ ປະຈຳພຣະອົງຄ໌ ແລະສາມາຕຖ໌ເຫາະເຫີນເດີນອາກາສ ໄດ້ ແລະພຣະອົງຄ໌ ຄວ່າງໄມ້ຄ້ອນຕາບອງເພັຊຣ໌ ໄປຕົກຢູ່ເມືອງບັດຕ່ຳບອງ ປະເທສຂເມຣ ຈົນ ພາໃຫ້ເມືອງນັ້ນ ໄດ້ຊື່ວ່າ ເມືອງພຣະຕະບອງ. ນິທານນີ້ ອາຈຫມາຍເຖິງອຳນາຈ ແລະອິທທິພົລ ກະສັຕຣິຍ໌ ພຣະອົງຄ໌ນີ້ ຂຍາຍໄປທົ່ວ ຈົນເຖິງນະຄອຣລົພບຸຣີ ດິນແດນຂເມຣ (ຂອມ) ສມັຍນັ້ນ.

ແທ້ ຈິງ ເຣື້ອງພຣະຍາແກຣກ ກໍແມ່ນເຣື້ອງທີ່ກ່ຽວກັບອິທທິພົລຂອງຊົນຊາຕຂອມ ນັ້ນເອງ ທີ່ເປັນເຈົ້າຖິ່ນໃນດິນແດນແຖບນີ້ ທັງຫມົດ ແຕ່ເຂຕທະເລຈົນໃຕ້ ຂຶ້ນໄປຈົນເຖິງອ່າວຕົງແກ ທີ່ ຣຽກວ່າ ຈຸລນິນະຄອຣ (ໃນສມັຍສ້າງພຣະທາຕພະນົມ...ພູ່ຂຽນ) ຕ່ຳຂຶ້ນມາ ຈົນຣອດດິນແດນສຸ ວັນນ່ະໂຄມຄ່ຳ ຫລືຊຽງແສນໂບຣານ ຕ່ລົງໄປເຖິງນະຄອຣສຣິທັມມະຣາຊ ໃນແຫລມມະລາຢູ.

ກາຣທີ່ພຣະບ່ຣິຫາຣເທພທານີ ຕີຄວາມຫມາຍຂອງຄ່ຳວ່າ ພຣະຍາແກຣກ ໃນຊື່ຂອງພຣະ ເຈົ້າສິນທິພ ອະນະຣິນທຣ໌ ພຣະເຈົ້າກຸງລະໂວ້ ໂດຍວ່າ ຍ້ອນພຣະອົງຄ໌ ຂາພິກາຣ ຈົ່ງຊຸດກົ້ນໄປ ມາ ສຽງດັງແກຣກໆ ຈົ່ງຊື່ວ່າ ພຣະຍາແກຣກ (1) ເປັນຄ່ຳກ່າວທີ່ໄຮ້ເຫຕຜົລ.

ແລະອີກປະກາຣນຶ່ງ ບັນດາກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງຊາຕຕ່າງໆ ໃນສມັຍໂບຣານທີ່ນິຍົມນັບຖືສາສນາ ພຣາຫ໌ມ ຫລືສາສນາພຸທ ມັກຈະມີຊື່ຊ້ຳກັນຫລາຍອົງຄ໌ ໂດຍສະເພາະ ມັກຈະນ່ຳເອົາຊື່ ຂອງກະ ສັຕຣິຍ໌ ພູ່ມີຊື່ສຽງໃນອະດີຕ ຢູ່ອົມເດັ ຫລືຢູ່ປະເທສເພື່ອນບ້ານ ມາຕັ້ງເປັນຊື່ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງພວກຕົນ ເຊັ່ນ ພຣະຣາມາທິບ່ດີ ກໍ່ແມ່ນຊື່ຂອງພຣະຣາມ ໃນນິທານຣາມາຍະນະ ຫລືປະ ວັຕິ ສາສຕຣ໌ອົນເດັ ມາໃຊ້. ພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທ ຫລື ອະນຸຣຸທຣາຊ ກໍ່ແມ່ນຊື່ ຂອງມະຫາຣາຊ ພູ່ຍິ່ງ ໃຫ່ ຂອງປະເທສພະມ້າ ທີ່ມີອິທທິພົລທາງພຸທທະສາສນາ ໃນສມັຍອະດີຕ. ພຣະພຸທທະຍອດຟ້າ ຂອງໄທຍ໌ ກໍ່ເຣາຕັ້ງຊື່ຂອງຕົນເອງ ທຽບເທົ່າກັບຊື່ພຣະພຸທທະເຈົ້າ ບາດດຽວເລີຍ.

(1) ພຣະບ່ຣິຫາຣເທພທານີ ຫນັງສື ປະວັຕິຊາຕໄທຍ໌ ພິມພ໌ ເມືອປີ ພ.ສ. 2543 ຫນ້າ 83

ໃນທີ່ນີ້ ຈະຂໍເວົ້າເຖິງການເລົ່າລືແບບນິທານປະຣໍາປະຣາ (ບໍ່ສາມາຕ ຖືເປັນປະວັຕິສາສຕຣ ໄດ້...ຜູ້ຂຽນ) ໂດຍສະເພາະເຣື້ອງທ້າວສີໂຄຕ້ຂ້າຊ້າງ ອາຈເປັນສມັຍທີ່ລາວ ກັບຂອມຟູນັນ ຍາດ ແຍ່ງອໍານາຈກັນ ໃນດິນແດນເຂຕນີ້ ເຊັ່ນກັບ ເຣື້ອງ "ຟ້າແດດສູງຍາງ" ຢູ່ໃນແຂວງກາລະສິນທຸ ເຊິ່ງເປັນການຣົບເລວກັນ ຣະຫວ່າງພວກຊົນຊາຕລາວ ຄືພວກແມນ ກັບຊົນຊາຕຂອມຟູນັນ ພຣະ ຍາຊຽງໂສມ (ຂອມໂບຣານ ກ່ອນອັງກໍຣ໌ວັຕ) ແລະອີກເຣື້ອງນຶ່ງ ກໍ່ຄືນິທານພາແດງ ນາງໄອ່ ທີ່ ເປັນເຣື້ອງ ກຽ່ວກັບການຂັດແຍ່ງກັນ ຣະຫວ່າງຊົນຊາຕຂອມຟູນັນ ກັບພວກນາຄ ກໍ່ຄື ຊົນຊາຕ ລາວ ນັ້ນເອງ (ນາຄ ແມ່ນນາມເຊື້ອຊາຕ ຂອງລາວ)

ນິທານເຣື້ອງສີໂຄຕ້ຂ້າຊ້າງ ເປັນການແຕ່ງຂຶ້ນ ສແດງເຖິງບັນຫາເກົ່າ ຣະຫວ່າງຊົນຊາຕໃນ ສມັຍອະດີຕ ບາງທີ ກ່ອາຈແມ່ນ ພວກຟູນັນ ນັ້ນເອງ ແຕ່ງຂຶ້ນດ່າຄົນລາວ ທີ່ຍາດແຍ່ງດິນແດນ

ນິທານທ້າວສີໂຄຕ ກຽ່ວຂອ້ງກັບນາງຂຽວຄອ້ນ ລູກພຣະຍາເມືອງຈຽງຈັນທນ໌ ແລະນິທານ ຍັງ ກ່ອນາເຖິງການເສັຽສົງຄາມ ແກ່ປະເທສສຍາມ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າອະນຸໆ ເມື່ອ 170 ກ່ອາປີ ນານີ້ ດວ້ຍ ທີ່ກຽ່ວກັບການສາບແຊ່ງ ຂອງທ້າວສີໂຄຕ.

ເຣື້ອງຂອງນາງຂຽວຄອ້ນ ແມ່ນຊື່ ຂອງເຈ້ົາຍິງຍອດຟ້າກັລຍານີ ພຣະຣາຊທິດາ ຂອງ ສົມເດັຈພຣະເຈ້ົາສີຣິບຸນຍະສານ ແລະເປັນພຣະຣາຊພະຄນີ (ນອ້ງສາວ) ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈ້ົາ ອະນຸໆ ຫມາຍຄວາມວ່າ ໃນສມັຍທີ່ພຣະເຈ້ົາສີຣິບຸນຍະສານ ທີ່ເສັຽສົງຄາມແລະເສັຽເອກຣາຊແກ່ ກະສັຕຣິຍ໌ຕາກສິນ ໃນ ຄ.ສ.1779 ນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ ມີຣາຊໂອຣົສແລະຣາຊທິດາ ທັງຫມົດ ດັ່ງນີ້ຄື:

(1) ພຣະເຈ້ົາມັນທະເສນ ຄອງຣາຊປີ 1780 ແທນພຣະເຈ້ົາສີຣິບຸນຍະສານ ເມື່ອ ປີ 1794 ໄດ ້ຮັບການຮ່ວມມືຈາກພຣະບໍຣົມຣາຊາພິມມາ ເຈ້ົາຄອງນະຄອຣພະນົມ ເພື່ອກູ້ຊາຕຈາກໄທຍ໌ ເສັຽ ລັບ ຈ່ຶງໄດ້ຖືກທາງການໄທຍ໌ ສົ່ງກໍາລັງມາຈັບຕົວ ໄປຂັງຄຸກ ທໍຣະມານຢ່ກ່ງເທພ ຈົນສ້ງພຣະ ຊົນມ໌ຊີພ ໃນທີ່ຄຸມຂັງ.

(2) ພຣະເຈ້ົາອົນທະວົງສ໌ ຄອງຣາຊແທນພຣະເຈ້ົາມັນທະເສນ ໃນປີ 1794 ມີ ພຣະຣາຊທິດາ ສວຍງາມຍິ່ງ ພຣະນາມວ່າ ເຈ້ົາຍິງທອງສຸກ ໄດ້ເປັນພຣະສນົມເອກ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ພຸທທະ ຍອດຟ້າ (ຣັຊການທີ 1) ຈ່ຶງໄດ້ຣາຊທິດາ ຜູ້ໂສມງາມອົງຄ໌ນຶ່ງ ຕັ້ງຊື່ເປັນກຽຕແກ່ລາວວ່າ " ເຈ້ົາ ຍິງຈັນທະບຸຣີ"ແລະຕັ້ງຊື່ເປັນໄທຍ໌ວ່າ "ເຈ້ົາຍິງກຸນດິນທິພຍະອະດີ" (ກຸນດິນ ແປວ່າ ຕຸ້ນຫູ) ແລະ ຕ່ມາ ເຈ້ົາຍິງອົງຄ໌ນີ້ ກ່ໄດ້ເປັນພຣະສນົມເອກ ຂອງພຣະເຈ້ົາເລິດຫລ້ານະພາລັຍ ຣັຊການທີ 2 ມີ ອິທທິພົລສູງ ໃນຣາຊສໍານັກຂອງສຍາມ ສມັຍນັ້ນ.

(3) ພຣະເຈ້ົາອະນຸໆ ພຣະນາມແທ້ ກ໋ຄື ພຣະເຈ້ົາອະນຸຣຸທຣາຊ (ໄທຍ໌ເອ້ີນ ອະນຸວົງສ໌..ເພ່ືອລິດ

ກຽຕຂອງພຣະອົງຄ໌ (1) (ເພາະ ຄໍາວ່າ ອະນຸວົງສ໌ ແປວ່າ ວົງສ໌ສຸດທ້ ້ ຍ ຂອງລາວ...ຜູ ້ ຂຽນ)

(4) ເຈົ ້ ້ າຊາຍພຣິຫມະວົງສ໌ (ອ່ານ ພຣົມວົງສ໌) ໃນພຣະຕໍາແໜ ່ ງວ ້ ັງຫນ ້ ້ າ ສມັຍນ ັ ້ ນ ສ ້ ງ ພຣະ ຊົນມ ຊ ີ ພໃນສນາມຣົບ ເວລາເຣ ັ ດສ ົ ງຄາມ ກ ັ ບມ ະ ຄອຣຫລວງພຣະບາງ ໃນປ ີ 1789

(5) ເຈ ້ ້ າຍ ິ ງ ຂ ຽ ວ ຄ ອ ້ ມ ຫ ລ ື ເຈ ້ ້ າຍ ິ ງ ສ າ ມ ຜ ີ ວ , ຊ ື ່ ທ າ ງ ກ າ ຣ ວ ່ າ ເຈ ້ ້ າ ຍ ິ ງ ຍ ອ ດ ຟ ້ າ ກ ັ ລ ຍ າ ນ ິ ໃ ນ ສ ຸ ພ ະ ອ ັ ກ ສ ອ ຣ(ຈ ົ ດ ຫ ມ າ ຍ) ຂ ອ ງ ເ ສ ນ າ ບ ໍ ດ ີ ໄ ທ ຍ ທ ີ ່ ສ ົ ່ ງ ມ າ ຕ າ ງ ຫ ນ ້ ້ າ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ້ າ ຕ າ ກ ສ ິ ນ ເ ພ ື ່ ອ ມ າ ເ ຈ ຣ ະ ຈ າ ຂ ໍ ເ ຈ ້ ້ າ ຍ ິ ງ ຍ ອ ດ ຟ ້ າ ເ ວ ລ າ ນ ັ ້ ນ ຮ ຽ ກ ພ ຣ ະ ນ າ ມ ວ ່ າ "ພ ຣ ະ ຍ ອ ດ ແ ກ ້ ວ ກ ັ ລ ຍ າ ນ ິ ສ ຣ ິ ນ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ์ " (2)

ທ ີ ່ ວ ່ າ ເ ປ ັ ນ ເ ຈ ້ ້ າ ຍ ິ ງ ສ າ ມ ຜ ີ ວ ນ ັ ້ ນ ເ ພ າ ະ ຊ ົ ງ ຄ ວ າ ມ ງ າ ມ ເ ປ ັ ນ ເ ລ ີ ດ ຈ ົ ນ ດ ັ ງ ໄ ປ ທ ົ ่ ວ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ້ າ ສ ຸ ທ ໂ ທ ທ ັ ມ ມ ະ ຣ າ ຊ າ ແ ຫ ่ ງ ພ ะ ນ ้ ້ า ก ่ ์ ช ิ ง ต อ ้ ง ก า ร แ ล ะ พ ร ะ เ จ ้ า ต า ก ส ิ น ข อ ง ไ ท ย ์ ก ่ ์ ช ิ ง ต อ ้ ง ก า ร .

ໃ ນ ພ ົ ง ส า ว ะ ด า ร ພ ร ะ ร า ช ห ั ต ถ ะ เ ล ข า (ล า ย พ ร ะ ห ั ต ถ ์) ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ า ม ะ ห า ช ี ว ิ ต ส ร ิ ส ว ่ า ง ว ง ส ์ (3) ก ล ่ า ว ถ ึ ง เ จ ้ า ย ิ ง ย อ ด ฟ ้ า ก ั ล ย า ณ ิ ว ่ า *ເ ຈ ້ ້ າ ຍ ິ ງ ຂ ຽ ວ ຄ ອ ້ ມ* ແ ລ ะ ช ิ ง บ ั ร ย า ย ว ่ า ...

.... ຄ ວ າ ມ ບ ໍ ร ิ บ ูร ณ ์ ข อ ง ว ร ว ง ศ ์ จ ั ก ร ี ท ่ ์ ก ่ ์ ล ิ ด ล ้ า ง เ ม ื ่ อ ว ว ย ป ะ เ ท ศ อ ื ่ น ร ู ้ แ ร ง ล ้ ม ช ้ า ง พ อ ม ล ้ า ง ด ้ ว ย ว ่ า แ บ ่ ง ป ั น ส อ ง ฝ ่ า ย .....ด ้ ว ย เ ห ต ุ น ี ้ ใ น ป ี จ.ส.1132 (ค.ส 1770) เ จ ้ า ย ู ่ ห ั ว ก ุ ว ส ร ิ อ ะ ย ุ ท ย า (พ ร ะ ย ม ร า ช) ก ่ ์ ใ ห ้ ม า ข อ เ อ า ม า ง ข ย ว ค อ ้ ม บ ุ ต ร ิ เ จ ้ า ช ี ว ิ ต ว ร ว ง ศ ์ จ ั ก ร ี ท ่ ์ ไ ป เ ป ็ น เ ม ื อ ง เ จ ้ า ช ี ว ิ ต ว ร ว ง ศ ์ จ ั ก ร ี ท ่ ์ บ ่ ย อ ม ใ ห ้ ส ย า ม ก ่ ์ เ ล ว เ อ า จ ั ก ม ะ บ ู ร ิ โ ด ย เ อ า ม า ง ข ย ว ค อ ้ ม ไ ป ....

ท ี ่ ก ล ่ า ว ม า น ี ้ แ ม ่ น เ ร ื ่ อ ง ท ี ่ ก ย ว ก ั บ ม า ง ข ย ว ค อ ้ ม ท ี ่ ไ ป ม ี ช ื ่ อ ก ย ว ข อ ง ก ั บ ห ้ า ว ส ี โ ค ต ข ้ า ว ้ า ใ น ป า ง โ บ ร า ณ ก อ ่ น ท ี ่ อ า ณ า จ ั ก ร ล ้ า น ช ้ า ง ว ร ว ง ศ ์ จ ั ก ร ี ท ่ ์ จ ะ ถ ู ก ต ั ้ ง ข ึ ้ น อ ี ก ด ้ ว ย .

ເ ພ າ ະ ส ะ ນ ั ้ น ເ ร ื ่ อ ง ห ้ า ว ส ี โ ค ต ข ้ า ช ้ า ง ก ่ อ า จ ถ ู ก ส ร ้ า ง เ ร ื ่ อ ง ข ึ ้ น ด ้ ว ย ล ว ง ช า ว ข อ ม ผ ู ก ม ั ด ด ้ ว ย เ ห ต ุ ท ี ่ เ ส ี ย ก ล ิ ด เ ส ี ก ใ ห ้ แ ก ่ ล ว ง ใ น ส ม ั ย อ ด ี ต น ั ้ น ก ็ ไ ด ้ ห ร ื อ บ า ง ท ี น ั ้ น ก ่ ์ อ า จ แ ม ่ น พ ว ก น ั ก ป อ ม แ ป ง ช า ว ส ย า ม ข ย ม เ ร ื ่ อ ง ไ ว ้ ต ิ ้ ม ค ิ น ล า ว ใ น ส ม ั ย เ ส ี ย ก ส ึ ก ใ ห ้ ไ ท ย ์ เ ม ื ่ อ ส ม ั ย พ ร ะ เ จ ้ า อ ย ู ่ ห ั ว ร า ช ก ว ี ก ่ อ น ก ่ อ น ป ร ะ ม า ณ 170 ก ว ่ า ป ี บ ่ ด ิ น ม า น ี ้ ก ่ ์ ไ ด ้ .

ແ ต ่ ย ่ า ง ใ ด ก ็ ต า ม ເ ร ื ่ อ ง อ า ณ า จ ั ก ร ก ะ บ อ ง ແ ม ่ น อ า ณ า จ ั ก ร ์ โ บ ร า ณ เ ก ่ า แ ก ่ ม า แ ต ่ ส ม ั ย พ ุ ท ธ ะ ก า ล ເ ช ่ น ก ย ว ก ั บ ข ุ ม ข ิ น โ บ ร า ณ ท ี ่ บ ้ า น ข ย ว ง ແ ข ว ง อ ุ ด ร ธ า น ี ແ ล ะ ต ำ น า น ก า ร ส ร ้ า ง พ ร ะ ธ า ต พ ะ น ม ห ร ื อ ธ ร ิ ง ค ะ ธ า ต ใ น ส ม ั ย พ ร ะ ย า น ั น ท ะ เ ส น ເ ม ื อ ง ก ะ บ อ ง ແ ล ะ พ ร ะ ย า ส ั ม ม ะ พ ิ ร า ร ເ ม ื อ ง ห น อ ง ห า น ก ็ ແ ม ่ น ม ี ม า แ ต ่ ป ะ ม า ณ 250– 300 ป ี ห ล ั ง พ ร ะ พ ุ ท ธ ะ เ จ ้ า ป ะ ร ิ น ิ พ พ า น ແ ล ้ ว .

---

(1) ເ ຈ ้ า ค ำ ห ม ั ้ น ว ง ก ์ ต ิ ต ั ต ะ ใ น พ ง ส า ว ะ ด า ร ฉ ม อ ง ผ อ ม พ ิ ม พ ์ ป ี พ.ส. 2495 ห น ้ า 11 ແ ล ะ 13

(2) ม ะ ห า ส ิ ล า ว ิ ร ะ ว ง ส ์ จ า ก พ ง ส า ว ะ ด า ร ล า ว ส ะ บ ั บ ก ะ ช ว ง ส ึ ก ส า ห ิ ภ า ร ห น ้ า 217-218

(3) พ ง ส า ว ะ ด า ร ล า ว ส ะ บ ั บ พ ร ะ ร า ช ห ั ต ถ ะ เ ล ข า ใ น ส ม เ ด ็ จ พ ร ะ เ จ ้ า ส ร ิ ส ว ่ า ง ว ง ส ์ 1926 พ ิ ม พ ์ เ ม ื ่ อ ป ี 1967 ห น ้ า 33

ຈາກບົທຂຽນຂອງທ່ານ ຮັກ ທອຍສ໌ (**Hugh Toye**) ໃນໜ້າສີເຣ້ືອງວ່າ **Laos, Buufer State or Battlefield** ກ່າວເຖິງອານາຈັກຣ໌ຟຸນັນ ຫລືພະນົມ ໄວ້ ດັ່ງນີ້ (1)

The earliest of these states of which we know emerged somewhere about A.D 100 in Mekong delta. The Chinese called it Funan. At its zenith Funan stretched from the Kra Isthmus in the west to Camranh Bay in the east.

ຫລາຍອານາຈັກຣ໌ທີ່ຜາກົດຂຶ້ນ ໃນຕອນຕົ້ນໆ ເທົ່າທີ່ພວກເຮົາຮູ້ຈັກກັນດີ ໃນຣະຫວ່າງ ປະມານ ຄ.ສ.100 ກໍ່ຄື ຢູ່ບໍຣິເວນແຫລມສາມຫລ່ຽມແມ່ນ້ຳຂອງ (ແຫລມອິນດູຈີນ...ຫຸ່ຂຽນ) ໂດຍພວກຈີນເອີ້ນອານາຈັກຣ໌ນີ້ ວ່າ ພະນົມ ຫລື ໂຟຫນ່ຳ ຫລືຟຸນັນ (**Funan**) ຄວາມຈະເຣີນເຖິງຂີດສູງສຸດ ຂອງອານາຈັກຣ໌ໂຟຫນ່ຳ ກໍ່ຄືການຂຍາຍອຳນາຈ ແຕ່ທິສຕາວັນຕົກ ຈາກຄໍຄອດກຣະ (**Kra Isthmus** ຄືຢູ່ທາງໃຕ້ນະຄອຣສຣີທັມມະຣາຊ ລົງໄປ ຕໍ່ແດນມາເລເຊັຽ) ແລະຕໍ່ຂຶ້ນມາ ທາງດ້ານຕາວັນອອກ ຈົນເຖິງອ່າວກັມເຣນຫ໌ ໃນວຽດນາມໃຕ້.

ອານາຈັກຣ໌ ພະນົມ ໃນຊ່ືນ່ຶງເອີ້ນວ່າ ໂຄຕຣະປຸຣະ ລາວເອີ້ນ ສຣີໂຄຕບອງ ຫລື ສຣີໂຄຕບຸຣ ຕັ້ງຂຶ້ນແຕ່ປະມານສັຕວັສທີ 1 ແຫ່ງພຸທທະກາລ ເປັນດິນແດນຖິ່ນກຳເນີດ ພຣະພຸທທະສາສນາ ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງຕອນກາງ ຕັ້ງແຕ່ສມັຍພຣະເຈົ້າອະໂສກມະຫາຣາຊ ແຫ່ງອິນເດັຽ ຈະເຫັນ ໄດ້ ກໍ່ຄືພຣະທາຕພະນົມ ຢູ່ແຂວງນະຄອຣພະນົມ ພຣະທາຕຫລວງ ວຽງຈັນທນ໌ ພຣະພຸທທະບາທ ໂພນສັນ ຢູ່ແຂວງປາກຊັນ. ພຣະທາຕນາຣາຍນ໌ເຈງເວງ ພຣະທາຕພູເພັກ ພຣະທາຕເຊິ່ງຊຸມ ຢູ່ ແຂວງສາກົລນະຄອຣ ພຣະທາຕອີ່ງຮັ່ງ ຢູ່ທີ່ແຂວງສຸຈັມນະເຂຕ ເປັນຕົ້ນ ລ້ວນແຕ່ມີປະວັຕເປັນ ມາກ່ອນສມັຍລ້ານຊ້ າງ ທີ່ກ່ຽວກັບພຣະອໍຣະຫັນຕ໌ ເຊ່ືນ່ຳເອົ້າພຣະພຸທທະສາສນາ ມາຈາກອິນ ເດັຽ ເພ່ືອເຂ້ົ້ามาเผยแผ่ในเขตนี้ ทั้งนั้น แต่ได้รับการสร้างเสิมต่ิม ในสมัยล้านช้าง.

ອີກຢ່າງນ່ຶງ ຖ້າສຶກສາເບ່ິງພ້ືนที่ตั้ง และการขยายตัวของเหตการณ์ทางการเมือง และการปกครองแล้ว อาจสามาถกล่ันนิตฐานได้ว่า เมืองหลวงของอานาจักร์ฟูนันคง จะมี 2 ยุคสมัย คือ ยุคสมัยฟูนัน ตอนต้น เมืองหลวง อาจตั้งอยู่ที่นะคอรพะนม หลืบอ่ม ที่ตั้งแห่งเมืองท่าแขก อยู่ปากเซบั้งไฟ หลืที่พระทาตพะนม นั้นก่ได้ จะเห็นว่า สิลปะที่ ถูกสร้างข้ึน ก่อนสมัยอ้างก่รวัต เช่น พระทาตหลวง วรงจันทน์ พระทาตพะนม พระทาต เช่ิงชุม พระทาตนารายน์เจ้งเวง พระทาตพูเพัก และ พระทาตอ่ิงรัง เป็นต้น ล้วนมี สอนกร่งอย้างกับบุคคิล ในยุคก่ำเนิด ของอุร้งคะทาต (พระทาตพะนม) ทั้งนั้น เช่ิงอยู่ใน เหตการณ์ กร่งกับการขยายพระพุทธะสาสนา ในคั้งหลังพุทธะกาลเล็กน้อย หลื อยู่ใน ระหว่างพุทสักราช 250-350 นั้นเอง คือ ก่อน ค.ส. ประมาน 290-390.

ແລະດ້ວຍເຫຕທີ່ອຳນາຈການປົກຄອງ ຂອງຟຸນັນ ຂຍາຍໄປກວ້າງຂວາງ ນັບແຕ່ແຄມທະເລ ໃນດິນແດນຂເມຣ ຈົນເຖິງເຂຕລຸ່ມແມ່ນ້ຳແດງ ຢູ່ໃນວຽດນາມເຫນືອ ຕໍ່ໄປເຖິງ ເຂຕຊຽງແສນ ໃນພາຄເຫນືອ ຂອງໄທຍ ຈົນລົງໄປຮອດແຫລມມະລາຢູ. ອາສັຍສິລປະກັນຍຸຄເກົ່າແກ່ ກະແຈກ ກະຈາຍກັນຢູຫລາຍແຫ່ງ ສະນັ້ນ ເຮົາຈຶ່ງບ່ຊາບໄດ້ ຄັກແມ່ວ່າ ເມືອງສີໂຄຕບອງ ຫລືເມືອງທ່າ ແຂກນີ້ ຈະເປັນເມືອງຣອງ ຫລືຈະເປັນເມືອງຫລວງກັນແນ່ ເພາະ ອານາຈັກຣ໌ຟຸນັນ ມີເມືອງທ່າ ຢູ່ເມືອງອອກແກ້ວ (**Oc-Ceo**) ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ໂດຍສະເພາະທ່ານຍອຣ໌ຊ ເຊເດສ໌ ຕັ້ງຄວາມ ເຊື່ອກັນວ່າ ເມືອງຫລວງຂອງຟຸນັນ ຕັ້ງຢູ່ແຄມທະເລ ເຂຕບາພະນົມ(**Ba Bnum**) ຄືຣະຫວ່າງ ແຂວງ ໄປຣແວງ (**Prei Veng**) ໃນຂເມຣປັຈຈຸບັນ. ຢູ່ທີ່ນີ້ ໄດ້ມີການຄົ້ນພົບຮູບຫລຽນກາ ຂອງ ຈັກກະພັຕໂຣມັນ ຄືຫລຽນກາຂອງພຣະເຈົ້າ*ແອນ ໂທນິນຽສ ປິອຸສ* (**Antoninus Pious**) ທີ່ບອກສັກ ຣາຊ ຄື ປີ ຄ.ສ.152 ເຊິ່ງສແດງວ່າຟຸນັນມີການຕິດຕໍ່ຄ້າຂາຍ ແລະສັນພັນທ໌ທາງການທູຕ-ການ ເມືອງ ໄປຈົນເຖິງອານາຈັກຣ໌ໂຣມັນ ໃນດິນແດນປະເທສຢູໂຣບ.

ໃນພົງສາວະດານຈີນ ທີ່ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ອ້າງເຖິງທີ່ຕັ້ງຂອງອານາ ຈັກຣ໌ຟຸນັນ (1) ເຊິ່ງກ່າວ່າ ອານາຈັກຣ໌ຟຸນັນ ຕັ້ງຢູ່ທາງທິສຕາວັນອອກ ຂອງສຍາມ ໃນໄລຍະເລີ້ມແຕ່ ຄຣິສຕະສັຕວັສ ທີ 3-4..... (**On the authority of Chinese History and they traded to an island and Kingdom called Funan to eastward of Siames during the third and fourth century**)

ແລະ ໃນພົງສາວະດານຂອງຈີນ ຣາຊວົງສ໌ຫລຽງ ກ່າວເຖິງພຣະເຈົ້າ ຟັນ ຊິມັນ (**Fan Shih-man**) ທີ່ຫມາຍເຖິງພຣະນາມຂອງພຣະເຈົ້າ ວ່ຣະມັນ ຫລືອາຈແມ່ນພຣະເຈົ້າ "ພະວະວ່ຣະມັນ" ນັ້ນກໍ່ໄດ້ ໂດຍກ່າວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ ຟັນ ຊິມັນ ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ຜູ້ພິຊິຕ (a **Great conqeror**) ຄືນັກ ຣົບຜູ້ທີ່ກ່ຳຊັຍຊນະ ຢ່າງສູງສົ່ງ. ພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຂົ່ງຂຍາຍອຳນາຈ ໄປໄດ້ກວ້າງຂວາງ ເຊິ່ງພາໃຫ້ ພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຮັບການຂນານພຣະນາມວ່າ"ມະຫາຣາຊ" ພຣະເຈົ້າ ຟັນ ຊິມັນ ໄດ້ສ້າງກອງທັບເຮືອ ມີແສນຍານຸພາພ ຈົນພາໃຫ້ປະເທສຂອງພຣະອົງຄ໌ ມີອຳນາຈໄດ້ຄວບຄຸມເຂຕທະເລ ຢ່າງກວ້າງ ຂວາງ ໃນສມັຍດັ່ງກ່າວ ພຣະເຈົ້າພັນຊິມັນ ໄດ້ຍົກທັບບຸກຍຶດຄອງ ອານາຈັກຣ໌ຕ່າງໆ ໄດ້ເຖິງ 10 ອານາຈັກຣ໌ ແຕ່ໃນທີ່ນີ້ ເຫັນພາກຕມີຊື່ ພຽງແຕ່ 4 ອານາຈັກຣ໌ (2)

ຄັນຕ່ມາ ຫລານຂອງພັນ ຊິມັນ ຊື່ ພັນ ຈັນ (**Fan Chan**) ໄດ້ຍຶດອຳນາຈ ຂ້ຣາຊໂອຣົສ ຂອງ ພັນຊິມັນ ແລ້ວ ກໍ່ຂຶ້ນຄອງຣາຊມາໄດ້ 20 ປີ ຈຶ່ງໄດ້ຖືກຂ້າຕົ້ມອີກ ໂດຍນ້ຳມືຂ ຂອງຣັຊທາຍາທ ອົງຄ໌ກ່ອນ ທີ່ຕົນປະຫານຊີວິຕ ເມື່ອ 20 ປີ ຜ່ານມາແລ້ວ ນັ້ນເອງ. ເຫຕການ ນີ້ ມີບັນທຶກໄວ້ ຢູ່ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.225 ແລະ ຄ.ສ.250 ຄື ຢູ່ຣະຫວ່າງເຫຕການ ສາມກົກ ຂອງຈີນ.

---

(1) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ພົງສາວະດານໂຍນົກ ປີ 2516 ຫນ້າ 42

(1) **Daniel G.E. Hall, History of Southeast Asia, University of London, St, Martin Press N.Y 1955 P. 14-23-24**

ປະມານ ຄ.ສ.490 ອານາຈັກຣ໌ ຟຸນັນ (1)ໄດ້ຂຍາຍການປົກຄອງປະເທສ ອອກເປັນ 7 ເຂຕ ໂດຍສົ່ງຣາຊໂອຣົສ ຫລືເຈົ້ານາຍຊັ້ນຜູ້ໃຫຽ່ ອອກໄປກ່ຳກັບການປົກຄອງດວ້ຍຕົນເອງ ໃນທີ່ນີ້ ເຫັນມີຊື່ ອານາຈັກຣ໌ ມະຄອຣຈ່ຳປາສັກ ຢູ່ໃນບັນຊີດວ້ຍ ຄື:

(1) ແຄວ້ນ ອິນທະປັຕຖະນະຄອຣ ຫລື ນະຄອຣຫລວງ

(2) ແຄວ້ນລະໂວ້ ຫລື ລົພຣັຕຖ໌ (ລົພບຸຣີ)

(3) ແຄວ້ນ ສຸວັນນະພຸມ ໄດ້ແກ່ ແຂວງສຸພັນບຸຣີ ການຈະນະບຣີ ເພັຊຣ໌ບຸຣີ ຣາຊບຸຣີ ແລະສຣີວິຊັຍ

(4) ແຄວ້ນ ສຣີທັມມະນະຄອຣ ຫລື ນະຄອຣສຣີທັມມະຣາຊ

(5) ແຄວ້ນ ສະລຽງຣັຕຖ໌ ຄື ສັຣຄະໂລກ ສຸໂຂທັຍ ກ່ຳແພງເພັຊຣ໌

(6) ແຄວ້ນລ່ຳພູນຊັຍ ເຊິ່ງເປັນວົງສ໌ ພຣະນາງຈາມເທວີ ຣາຊທິດາຂອງພຣະເຈົ້າລົພ ຣາຊ ຄື ເຈົ້າກຸງລະໂວ້ ລົພບຸຣີ.

(7) ແຄວ້ນ ການະຈ່ຳບາກ ຫລືຈ່ຳປານະຄອຣ (ນະຄອຣຈ່ຳປາສັກ)

ອານາຈັກຣ໌ຟຸນັນ ອ່ອນອ່ຳນາຈລົງປະມານຄຣິສຕ໌ສັຕວັສ ທີ 6 ໂດຍການຍຶດອ່ຳນາຈສືບຕ່ໍ ຂອງພວກກຸ່ມຜູ້ນ່ຳໃຫມ່ ແລ້ວສ້າງອານາຈັກຣ໌ໃຫມ່ຂຶ້ນ ເອີ້ນຊື່ວ່າເຈນລະ(**Chenla**) ແລະດ່ຳເນີນ ການປົກຄອງດິນແດນຂອງຟຸນັນ ສືບຕ່ໍມາ ໂດຍໃຊ້ວັທທະນະທັມແລະຣະບຽບການປົກຄອງຄຽ ກັບຟຸນັນ ຈົນມາຣອດ ຄ.ສ. 706 ເກີດການຂັດແຍ່ງກັນຂຶ້ນພາຍໃນ ຂອງເຈນລະ ຈົ່ງຖືກແບ່ງດິນ ແດນອອກເປັນ 2 ເຈນລະ ຄືເຈນລະ ບົກ (**Upper Chenla**) ແລະເຈນລະນ້ຳ (**Lower Chenla**)

ຄັນຕ່ໍມາຣອດປະມານ ຄ.ສ.802–850 ພຣະເຈົ້າຊັຍວ່ຣະມັນ ທີ 2 ຈົ່ງສາມາຕຖ໌ທ້ວນໂຣມ ທັ້ງ 2 ເຈນລະ ເຂົ້າເປັນອານາຈັກຣ໌ຽວກັນ ຈົ່ງເກີດມີອານາຈັກຣ໌ໃຫມ່ຂຶ້ນ ຄືມະຫາອານາຈັກຣ໌ຂອມ ອັງກ໋ຣ໌ວັຕ ຫລືອານາຈັກຣ໌ນະຄອຣວັຕ ທີ່ລາວເອີ້ນ "ນະຄອຣຫລວງ" ນັ້ນເອງ ມາຣອດສມັຍພຣະ ເຈົ້າຊັຍວ່ຣະມັນ ທີ 8 ກ່ໍເສັຽສົ້ງຄາມ ແກ່ກຸໄບລຂ່ານ ແລະຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1316–1349 ເປັນເວລາ ທີ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄປພ່ຳນັກລີ້ພັຍ ຢູ່ທີ່ນັ້ນ ແລະມາຣອດປີ ຄ.ສ.1431 ກ່ໍຖືກພວກສຍາມເຜົ້າເມືອງ ແລະໄດ້ສູນຍ໌ ເສັຽເອກຣາຊ ແກ່ສຍາມ ຕົກຢູ່ໃນທ່ຳປຣາຊັຍ ຕລອດມາ ຣອດຍຸຄປັຈຈຸບັນ.

ອານາຈັກຣ໌ກະບອງ ຫລືສຣີໂຄຕບອງ ນີ້ ຫລັງຈາກສົ້ນເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ຍຶດອ່ຳນາຈ ຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ໃນນະຄອຣຊຽງທອງແລ້ວ ກ່ໍໄດ້ຍົກຖານະ ຂຶ້ນເປັນເມືອງສ່ຳຄັນ ໃນດິນແດນ

(1) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ພົງສາວະດານໂຍນົກ ໜ້າ 67

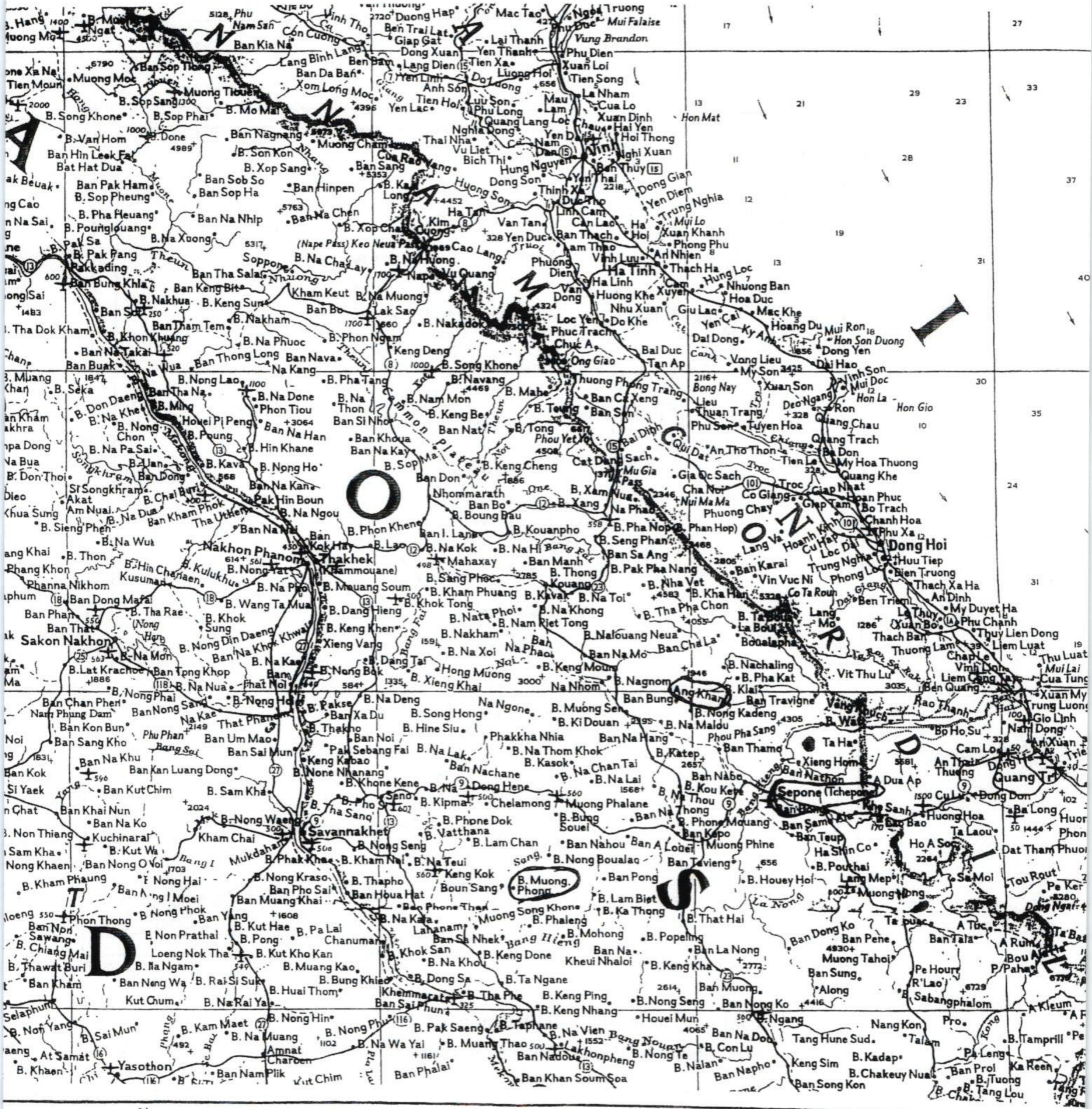
Nam San
Ban Kia Na
Ban Sop Thong
Muong Moc
Muong Theuen
B. Sop Sang
B. Song Khone
B. Sop Phai
B. Mo Mai
B. Van Hom
B. Done
Ban Hin Leek Fai
Bat Hat Dua
Ban Nagnang
Muong Cham
B. Son Kon
B. Xop Sang
Ban Sang
Ban Sob So
Ban Sop Ha
Ban Pak Ham
B. Sop Pheung
B. Pha Heuang
B. Poungloung
B. Na Xuong
Ban Na Nhip
Ban Na Chen
B. Xop Cha
B. Pak Sa
B. Pak Pang
Pakkading
Ban Bung Khla
Ban Tha Sala
Ban Keng Bit
B. Keng Sun
B. Nakhua
Ban Tham Tem
B. Khon Khuang
Ban Na Takai
Ban Buak
B. Na Phuoc
Ban Thong Long
Ban Nava
Na Kang
B. Nong Lao
B. Na Done
Phon Tiou
B. Ming
Houei Pi Peng
B. Nong Chon
B. Poung
B. Na Pa Sai
B. Kava
B. Hin Khane
B. Nong Ho
Ban Na Han
Ban Na Kan
Pak Hin Boun
B. Na Ngou
Ban Dong
B. Chai Buri
B. Na Dua
Ban Kham Phok
Ban Na Wai
B. Na Wai
B. Thon
B. Hin Chanaen
Kusuman
B. Kulukhu
B. Nong Yat
B. Na Phe
B. Wang Ta Mua
B. Tha Rae
B. Khok Sung
Ban Dong Marai
Ban Phan
Ban That
Sakon Nakhon
B. Lat Krachoe
Ban Tong Khop
B. Na Nua
B. Nong Phai
Ban Chan Phen
Nam Phung Dam
Ban Kon Bun
Ban Sang Kho
Ban Na Khu
Ban Kan Luang Dong
Ban Kok
Si Yaek
Ban Kut Chim
Ban Khai Nun
Ban Na Ko
Kuchinarai
B. Kut Wa
Ban Nong O Voi
B. Kham Phaung
Ban Nong Hai
Ban Nong Moei
B. Nong Phok
Phon Thong
Ban Non Sawang
B. Chiang Mai
B. Thawat Buri
Ban Kham
Selaphum
B. Non Yang
B. Khaen
At Samat
Yasothon
B. Sai Mun
B. Kam Maet
B. Na Muang
Amnat Charoen
Ban Nam Plik
B. Nong Hin
B. Nong Phu
B. Na Wa Yai
Ban Phalai
B. Pak Saeng
B. Muang Thao
Ban Nadoua
Ban Khan Soum Soa
B. Taphane
B. Na Vien
B. Nong Te
B. Nalan
Lakhonpheng
Ban Napho
Ban Na Dou
B. Con Lu
Ban Song Kon
Tang Hune Sud.
Keng Sim
B. Kadap
B. Chakeuy Nua
Ban Prol
B. Tuong
B. Tang Lou
Pa Leng
Ka Reen
B. Tamprill
Talam
Pro.
Nang Kon
B. Ngang
Ban Nong Ko
Houei Mun
Ban Na Mo
Ban Cha La
B. Nachaling
B. Pha Kat
B. Klai
Ban Travigne
B. Nong Kadeng
B. Na Maldu
Ban Na Hang
Phou Pha Sang
Ban Thamo
B. Katep
B. Kou Kete
Ban Nabo
Sepone (Tchepone)
Ban Nathon
A Dua Ap
Ta Ha
Xieng Hom
Ban Sam Tai
Ban Teup
Ha Shin Co
B. Pouthai
B. Houey Hoi
Muong Phine
Ban Tavieng
Ban Kepo
B. Phone Mouang
Ban Nahou
Ban A Louei
B. Nong Boualao
B. Lam Biet
B. Ka Thong
B. That Hai
B. Popeling
Ban La Nong
B. Keng Kha
Ban Muong
Ban Nong Seng
B. Pha Nop (B. Phan Hop)
B. Seng Phan
Ban Sa Ang
Ban Karai
Vin Vuc Ni
B. Nha Vet
B. Kha Han
Co Ta Roun
B. Tha Pha Chon
B. Nalouang Neua
B. Nam Riet Tong
B. Na Khong
B. Kavak
B. Na Toi
B. Khok Tong
B. Nata Phoi
B. Nakham
B. Na Xoi
B. Keng Mouns
B. Nagnom
Ban Bung
Ang Khang
B. Muong Sen
B. Ki Douan
B. Hine Siu
B. Song Hong
B. Na Deng
B. Thakho
Ban Xa Du
Ban Noi
Pak Sebang Fai
Keng Kabao
B. None Nhanang
B. Khone Kene
B. Sam Kha
B. Tha Sano
B. Phone Dok
B. Vatthana
B. Lam Chan
B. Nong Seng
B. Phak Kha
B. Kham Nai
B. Na Teui
Keng Kok
B. Nong Kraso
B. Thapho
Ban Pho Sai
Ban Muang Khai
Ban Houa Hat
Ban Yang
B. Kut Hae
B. Pong
B. Pa Lai
Chanuman
B. Kut Kho Kan
B. Muang Kao
B. Bung Khieo
B. Huai Thom
B. Na Rai Ya
Khemmarat
Ban Sai Phun
B. Phon Khene
B. Lao
B. Na Kok
Mahaxay
B. Sang Phoc
B. Kham Phuang
B. Khok Tong
B. Dang Hieng
B. Keng Khen
Xieng Vang
B. Dang Tai
B. Nong Bok
Hong Muong
B. Xieng Khai
Ban Na Khok Khwai
B. Nong Din Daeng
B. Nong Hai
B. Pakse
Ban Xa Du
B. Thakho

ภาพที่ 1 รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ค.ศ. 750

ที่มา : Rand Mc.Nally, **Historical Atlas of the World** (New York : Rand Mc.Nally & Company, 1967), p. 9.

ภาพนี้: คือแผนที่อาณาจักรฟนองและเจนละ ในสมัยอุบบูธิมธาฆาทิธัจ ประมาณปี ค.ส.750 และก่างกบสมัยอาณาจักร เจนละ ที่แตกกันเป็น 2 คือ เจนละบก(CUpper Chenla และ Lower Chenla)

ได้จากหนังสือ Journal of Southeast Asia ของธองสาสตราจารย์ บ้างอธ ปิยะพันธ์ ในหนังสือ ประวัติสาสตร์เอเซ้ยตาวันอกสงใต้ ปี พ.ส.2537 หน้า 22.

ພາຄໃຕ້ ແລະໄດ້ຊົງປະກາສເອົາຊື່ເມືອງນີ້ ຂຶ້ນເປັນຕໍາແໜ່ງຣາຊການຊັ້ນສູງ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ຄື "ຕໍາແໜ່ງຫມື່ນກະບອງ" ຖືເປັນຕໍາແໜ່ງຮອງ ຫລຸດຈາກຕໍາແໜ່ງ "ມະຫາອຸປຣາຊ"

ຄັນຕໍ່ມາ ຮອດຍຸຄສມັຍອຸງຈັນທນ໌ ຄືນັບແຕ່ຣັຊການສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ຫລືອາຈຄົງຈະເລີ້ມມາ ແຕ່ຕອນເລີ້ມກໍ່ສ້າງວິຫານ ໃຫ້ແກ່ພຣະທາຕພະນົມ ຕອນສມັຍພຣະເຈົ້າໄຟທີສາຣະຣາຊ ນັ້ນກໍ່ໄດ້ (ຄ.ສ.1520-1550)ຈຶ່ງພາໃຫ້ຄວາມສໍາຄັນ ຂອງນະຄອຣພະນົມໄດ້ພຸ່ງຂຶ້ນເທນືອເມືອງກະບອງ ໂດຍເມືອງນະຄອຣພະນົມ ໄດ້ກາຍເປັນເມືອງເອກ, ຮອງຈາກນະຄອຣອຸງຈັນທນ໌. ເຈົ້າຄອງນະຄອຣພະນົມທຸກອົງ໌ເວລານັ້ນແມ່ນວົງສ໌ກະສັຕຣິຍ໌ ດຽວກັນກັບນະຄອຣອຸງຈັນທນ໌ ໄດ້ຮັບຕໍາແໜ່ງ "ພຣະບໍຣົມຣາຊາ" ເປັນຕໍາແໜ່ງປະຈໍາຫົວເມືອງເອກ ທີ່ນີ້ ສາມາຕ໌ສືບຕໍ່ຣາຊສັນຕະຕິວົງສ໌ ຄື ສືບສາຍກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງໄດ້ ຕາມກົຕົມົນທຽບາລ ຂອງລ້ານຊ້າງ.

ຈາກບັນທຶກການເດີນທາງ ຂອງວັນ ວຸສຕອຟ ພໍ່ຄ້າຊາວຮໍລັນດາ ທີ່ເຂົ້າຢ້ຽມຢາມນະຄອຣອຸງຈັນທນ໌ ໃນຣັຊການ ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ທັມມິກະຣາຊ ຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.1641-1642 ຂຽນເລົ່າເຖິງນະຄອຣພະນົມ ໃນຕອນທີ່ພວກກ່ອເດີນເຮືອຜ່ານຂຶ້ນມາອຸງຈັນທນ໌ (1) ໂດຍຜູ້ກ່ອເລົ່າວ່າ ເມືອງນະຄອຣພະນົມນີ້ ເປັນເມືອງແຫ່ງມະນຸສຊາຕ ດັ່ງທີ່ຈະນໍາມາເລົ່າໃນທີ່ນີ້ ວ່າ.....

.... ໃນວັນຕໍ່ໄປ ທ່ານວັນວຸສຕອຟ ໄດ້ບັນທຶກໄວ້ວ່າ ໃນຕອນຄໍ່າ ພາຍໃຕ້ແສງສວ່າງຂອງເດືອນ ທ່ານ ວັນ ວຸສຕອຟ ໄດ້ມາຮອດເມືອງນະຄອຣ (ໃນພົງສາວະດານຂຽນວ່າ "ເມືອງລະຄອນ") ຊຶ່ງຄົນທັ້ງຫລາຍ ເວົ້າວ່າ ເປັນເມືອງໃຫຽ່ ແລະມີຊື່ສຽງດັ້ງໄກ ເມືອງນະຄອຣ ໃຫຽ່ກວ່າເມືອງພະນົມເປັນ ໑ ເທົ່າ. ເມືອງ ນະຄອຣເປັນທີ່ຢູ່ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ອົງ໌ນຶ່ງ ຊຶ່ງພາໃຫ້ມີຊື່ສຽງກ້ວ້າງຂວ້າງ.

.....ແທ້ຈິງ ການທີ່ທ່ານວັນວຸສຕອຟ ວ່າ ເປັນເມືອງ ກະສັຕຣິຍ໌ ນັ້ນ ອາຈຫມາຍຖຶງເມືອງເອກສໍາຮອງ ແຫ່ງກະສັຕຣິຍ໌ ເມືອງລ້ານຊ້າງ ຄືຮອງຈາກນະຄອຣອຸງຈັນທນ໌ ຫມາຍຖຶງ ຕໍາແໜ່ງພຣະບໍຣົມຣາຊາ ນັ້ນເອງ....ແລະວ່າ ວິທີຣັດບຸນ ກໍ່ແມ່ນວິທີດຽວກັນ ກັບຢູ່ປະເທສຂແມຣ. ທ່ານວັນວຸສຕອຟ ໄປທຽ່ວກາງ ເມືອງ ໃຕ້ຄວາມສວ່າງແຈ້ງຂອງເດືອນ ທ່ານກ່າວວ່າ ພວກຣົາທຽ່ວລໍາບາກຍາກທີ່ສຸດ ເພາະວ່າ ບ່ອນ ໃດ ກໍ່ມີແຕ່ຄົນ ເປັນກຸ່ມເປັນຫມູ່ ຕັ້ນຄະໂຍງໂຄງຄາງ ບໍ່ເປັນຕາຢາກເບິ່ງ ຖຶງວ່າ ເປັນພໍ່ຄ້າຊື່ສັຈ ໃນ ຕົນເອງກໍ່ດີ ທ່ານວັນ ວຸສຕອຟ ເວົ້າອີກວ່າ ..." ເມືອງນະຄອຣນີ້ ເປັນເມືອງຂອງມະນຸສ ໃນໂລກ ຊຶ່ງ ເປັນເມືອງ"ໂບຮານ ທີ່ຕລາດ ທອງຄໍາ ມີມາກມາຍ ແລະຣາຄາ ກໍ່ຖືກອີກດ້ວຍ..."

ນີ້ ແມ່ນເຣື້ອງ ທີ່ກຽ່ວກັບຄວາມສໍາຄັນ ນະຄອຣພະນົມ ໃນສມັຍນັ້ນເຊິ່ງຕໍ່ມາ ນະຄອຣພະນົມ ນີ້ເອງ ເປັນ ເມືອງສູນຍ໌ກາງການຄ້າແຫ່ງປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນສມັຍນັ້ນ ແລະຄັນມາຮອດສມັຍ ເມື່ອລ້ານຊ້າງ ຖືກ ໄທຍ໌ຮຸກຮານ ແລະຍຶດໄປໄດ້ໃນປີ ຄ.ສ.1779 ກໍ່ແມ່ນຊາວນະຄອຣພະນົມ ອີກນັ້ນເອງ ທີ່ພາກັນເສັຽສລະ ເລືອດເນື້ອ ແລະຊີວິຕ ຮ່ວມມືກັບສົມເດັຈພຣະເຈົ້ານັນທະເສນ ພົງສາລາວ ແຫ່ງລ້ານຊ້າງ ນະຄອຣອຸງຈັນທນ໌ ເພື່ອຊ່ວຍກັນວາງແຜນ ໃນການກອບກູ້ຊາຕລາວ.

---

(1) ມະຫາສິລາ ວີຣະວົງສ໌ ຈາກພົງສາວະດານລາວ ຊັ້ນມັທຍົມສຶກສາ ປີ ຄ.ສ.1973 ຫນ້າ 85-86

ປະເທສຊາຕຈາກສຍາມ ໂດຍກາຣນ່າ ຂອງພຣະບ່ຣົມຣາຊາ ພຣົມມາ (ພຣິຫມາ) ແລະຄັມມາ ເຖິງຍຸຄທີ່ສຍາມ ຍຶດຄອງລາວ ໃນສມັຍຂອງສົມເດັຈພະຣເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ແຫ່ງວຽງຈັນທນ໌ ໃນ ປີ 1828 ກໍ່ແມ່ນເມືອງມະຄອຣພະນົມ ນີ້ອີກ ທີ່ເປັນສູນຍ໌ກາງຕໍ່ຕ້ານກາຣຄອບຄອງລາວຂອງພວກ ສຍາມໂດຍປະກອບກອງທັບກູ້ຊາຕ ມາຈາກລາວຊາຕນິຍົມເຂຕມຸກດາຫາຣ, ມະຫາໄຊ ພະລາມ ເມືອງພ້ວ ແລະເມືອງສຸມພອຣ (ຊຸມພອນ ຫລື ຈ່າພອນ) ໂດຍກາຣນ່າ ຂອງພຣະບ່ຣົມຣາຊາສຸດ ຕາ(ທ້າວສຸດຕາ) ເຈົ້າຄອງມະຄອຣພະນົມ ເຊິ່ງໃນພົງສາວະດາຣວຽງຈັນທນ໌ ພົ້ນເຈົ້າອະນຸ ຂຽນ ໄວ້ເປັນຄ່າກອນ ກ່າວເຖິງຊື່ເມືອງ ທີ່ເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນກູ້ຊາຕ ຂອງພຣະບ່ຣົມຣາຊາສຸດຕາ ໄວ້ວ່າ

ມະຫາຊັຍ ຊຸມພອນ ໜຸ່ມພະລາມ ເມືອງພ້ວ.

ແລະກາຣກູ້ຊາຕ ຈາກອ່ານາຈ ຂອງສຍາມ ໃນຊຸມປີ 1828 ເຖິງ 1835 ທີ່ບ່ສ່ຳເຣັດ ກໍ່ເພາະກາຣ ກູ້ຊາຕ ຄັ້ງນັ້ນ ຫວັງເພິ່ງພວກແກວ ແລະ ກໍ່ຖືກພວກແກວຕົ້ມ ຢ່າງເຈັບແສບ ຄືກັນ ດັ່ງທີ່ພົງສາ ວະດາຣເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ພົ້ນເຈົ້າອະນຸ ຂຽນໄວ້ເປັນຄ່າກອນ ດັ່ງນີ້:

+ ແລ້ວເລົ່າ ຈັດໃຫ້ໄດ ເສັຽສ່ວຍ ນ ງາ (ນ໌ແຮດ ແລະ ງາຊ້າງ)
ເງິນ ຄ່າ ກັບ ໜຸ່ຄວາຍ ທ້ວງຊ້າງ
ເຜົ້າ ຜ້າ ພ້ອມ ເຫືອງ ທວຍ ທຸກສິ່ງ
ຈັດໜຸ່ຊ້າງ ຂົນຂຶ້ນ ທ່າເຮືອ ແກວພຸ້ນ
+ ຄັນວ່າ ຫນີນາແລ້ວ (ຈຸນຶ່ງຫນີເມືອ) ພັດລົ້ງນາແທນໃຫມ່ (ຈຸໃຫ່ມນາອີກ)
ແມ່ນວ່າ ເມືອງໜຸ່ນັ້ນ ເວຣໃຊ້ ສິ່ງແກວ
ຂົນເອົາຂຶ້ນ ແລ້ວຂົນລົ້ງບ່ຂາດ
ຄົນເລົ່າ ອຶດຢາກຣ້າຍ ຣາມສ້າງໄຮ່ນາ
+ ລາວກໍ່ ຄຶດຄັ່ງແຄ້ນ ຫລາຍສິ່ງກາຣແກວ
ກໍ່ບ່ ຄອງເປັນສຸຂ ຊິເພິ່ງແກວ ເມືອຫນ້າ
ເຂົ້າກໍ່ຕິຄິວຂ້ານ ເມືອງລາວ ລັກລອບ (ຫມາຍເຖິງລາວ ມະຄອຣພະນົມ)
ຫນີເທ່ືອລະນ້ອຍ ເສັຽແທ້ ຈາກແກວ
+ ກໍ່ບ່ຄອງເປັນບ້ານ ເປັນເມືອງຕ໌ດ ໄປແລ້ວ
ຄອງວ່າ ແກວຈັກຕັ້ງກໍ່ໃຫ້ ຄວາມນັ້ນ ຢ່າຄະນິງ ຫັ້ນເທີ້ນ.

****

ຫມາຍຄວາມວ່າ ຫລັງຈາກສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ຫມົດບຸນໄປແລ້ວ ແກວ ກໍ່ສວຍໂອກາສ

ອາສັຍແຜນກູ້ຊາຕຂອງລາວ ຍົກກຳລັງມາຍາດເອົາດິນແດນຝັ່ງຕາວັນອອກ ຂອງລ້ານຊ້າງວຽງຈັນທນ໌ ຈົນມີຊື່ເອີ້ນວ່າ ລາວ-ແກວ ສ່ວນ ສຍາມນັ້ນ ກໍ່ຍຶດເອົາເຂຕລາວ ຟາກແມ່ນ້ຳຂອງຝັ່ງຕາວັນຕົກ ຈຶ່ງເອີ້ນວ່າ ລາວ-ສຍາມ. ສະນັ້ນ ພວກນັກກູ້ຊາຕລາວ ຫລັງຈາກຄຶດວ່າ ຈະຫວັງເພິ່ງແກວ ບໍ່ໄດ້ຜົລແລ້ວ ຈຶ່ງພາກັນປອມເປັນໄທຍ໌ ວາງແຜນຂ້າແກວ ແລ້ວກໍ່ພາກັນເອົາຄອບຄົວ ລັກຂ້ານຫນີຈາກຝັ່ງຕາວັນອອກ ມາຍອມສວາມິພັກດ໌ຂຶ້ນກັບໄທຍ໌ ຈຶ່ງຍັງເອີ້ນ ເຂຕຝັ່ງຕາວັນຕົກ ວ່າ "ເຂຕລາວ" ຫມາຍເຖິງດິນແດນນະຄອຣພະນົມ ສາກົລນະຄອຣ ແລະມຸກດາຫານ ນັ້ນເອງ.

ຫລັງຈາກພຣະບໍຣົມຣາຊາ ສຸດຕາໂຕນຂ້ານໄປຝັ່ງຕາວັນອອກ ແລະໄປຂໍຣອ້ງໃຫແກວຊ່ອຍເພື່ອການຕໍ່ສູ້ກູ້ຊາຕ ຈາກໄທຍ໌ ພວກແກວ ກໍ່ຖືໂອກາສຍົກທັບຫລັ່ງໄຫລລົງມາໃນເຂຕລາວ ຣຽກຣອ້ງເອົາຄ່າສິນບົນ ມີນ່ແຣດງາຊ້າງ ທີ່ມີຣາຄາສູງ ຂາຍອອກນອກປະເທສ ຈົນວ່າພວກຄົນລາວ ເຂຕນັ້ນ ທຸກຂ໌ຍາກຈົບຫາຍຫນົດ ແຕ່ບໍ່ມີຜົລຫຽັງ ແລະແກວກໍ່ບໍ່ໄດ້ຊ່ອຍຫຽງເລີຍ (1) ຈຶ່ງໄດ້ກັບຄືນມາຍັງນະຄອຣພະນົມ ແລະມາຂໍ່ສວາມິພັຄດ໌ ຕໍ່ທາງການໄທຍ໌ ຄືພຣະຍາຍົມຣາຊ,ພຣະຍາມະຫາໂຍທາ(ຊື່ທ່ເຣັຽະ ເປັນຄົນເຊື້ອຊາຕມອນ) ແລະພຣະຣາຊສຸຣິນທ໌ ຈຶ່ງເລ່າຄວາມເປັນຈິງ ກຽ່ວກັບເຣື້ອງແກວແລະຈຸດອ່ອນຕ່າງໆ ໃຫ້ແມ່ທັບໄທຍ໌ (ນ່ວຍຣາຊການລັບໄທຍ໌) ຟັງວ່າ

+ ຢ່າໄດ້ກົ່ວເກງຫອ້ນ.	ຝູງແກວຊາຕຊົ່ວ ຊ່ານນັ້ນ
ຄັນວ່າ ເຮົາຫ່ານຂ້ານແມ່ນ້ຳ	ຫນີແລ້ວ ແນ່ນບໍ່ນ່ຳ (ແກວ ຈະບໍ່ນ່ຳເຮົາມ່າ)
ແກວນັ້ນ ດີທ່ ຕ໋ອະເອົາຊ້ຳ	ເງິນຄ່າ ຄົນເນ່ຳ (ຄົນຕ່ວຍແລ້ວ)
ອັນຈັກ ເປັນທີ່ຈັ້ງ	ເມືອຫນ້ຳ ບໍ່ຫ່ອນນີ ແທ້ແລ້ວ.

ຫລັງຈາກເສັຽສົ່ງຄາມ ແລະພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ຖືກຈັບແລ້ວ ປະເທສລ້ານຊ້າງໃນເຂຕວຽງຈັນທນ໌ ປະຊາຊົນລາວ ຖືກຈັບໄປເປັນທາສ ຢູ່ພາຄກາງ ຂອງໄທຍ໌ ຈົນຫນົດ ເຫລືອໄວ້ແຕ່ຊາວນາຜູ້ທຸກຂ໌ຈົນ ແລະພວກທຸພົລພາພ (ເສັຽອົ່ງຄະ ຫລ໊ອອ່ນແອ) ດິນແດນໃນເຂຕວຽງຈັນທ໌ ຖືກປະວ່າງໄວ້ ແຕ່ໄທຍ໌ ຫັນໄປຍາດເອົາດິນແດນເຂຕເມືອງພວນ ຈາກມືແກວ ຣອດປີ 1841 ປະຊາຊົນລາວ ເຂຕເມືອງພວນ ຖືກປະໄວ້ຮັກສາດິນແດນ ພຽງ 1000 ຄອບຄົວ ເຫລືອນັ້ນ ໄທຍ໌ກໍ່ໄດ້ກວາດຕ້ອນໄປບ່ວງກອກຈົນຫນົດ ສະນັ້ນ ພວກທີ່ຍັງປາກ ກະເຫລີກະຫລາ ຢູ່ທົ່ວພາຄກາງຂອງໄທຍ໌ ນັ້ນ ຈຶ່ງແມ່ນປະຊາຊົນເຊື້ອຊາຕລາວທັ້ງນັ້ນ ໂດຍເວລາຜ່ານມາ ປະມານ 4-5 ຊົ່ວຊີວິຕຄົນ.

---

(1) ການທີ່ແກວຍົກທັບເຂົ້າມາ ໃນດິນແດນລາວ ປ່ວງນັ້ນ ແມ່ນມາຍົດຄອງລາວ ຫລ໊ສ່ວຍໂອກາສ ຍາດເອົາດິນແດນລາວ ບ່ວງສ່ວນນ່ຳພວກສຍາມ ນັ້ນເອງ. ເພາະໃນສມັຍທ່ສຍາມ ຮຸກຮານລາວໄດ້ແລ້ວ ເວລານັ້ນ ທັ້ງແກວ ແລະສຍາມ ກໍ່ໄປຍາດກຸ່ງພະນົມເປນ ແລະເມືອງຂແມຣ ໃນສມັຍນັກອົ່ງຄ໌ ຈັນທ໌ ຫລ ພຣະເຈົ້າອຸທັຍຣາຊາ ເຊ່ນດຽວກັນ ສະນັ້ນ ແກວຈຶ່ງປ່ອຍດິນແດນດ້ານລາວ ໃຫ້ເປັນສ່ວນຂອງສຍາມ ໄປ ຈະເຫັນໄດ້ຈາກຈົດຫມາຍແກວ ສົ່ງຫາແມ່ທັບໄທຍ໌ ໃຫ້ພຣະເຈົ້າອະນຸ ຖ໊ລ໊ວ່ນມານ່ຳ ໃນປີ 1829 ນັ້ນ ແມ່ນມາຂໍ່ແບ່ງດິນແດນລາວ ເຂຕລ້ານຊ້າງວຽງຈັນທນ໌ ເພື່ອແກວ ຈະມີໂອກາສ ປົກຄອງຮ່ວມກັນ ແທນທ່ຈະຄິດວ່າ ຢາກໃຫ້ແກວຊ່ອຍລາວກູ້ຊາຕ.

Cradle of the Cambodians

Wat Phu, Southern Laos — It had rained for eight days, and the browny-yellow Mekong River rose higher and flowed ever faster. The members of the French expedition sat out the downpour in a bamboo hut, and all day the Lao stood and peered at them through the slats.

But on September 20, 1866, the rains ceased, and the Frenchmen, according to Francis Garnier in his *Voyage d'Exploration en Indochine*, were able to cross the Mekong to visit Wat Phu, perhaps the most ancient Khmer temple of all, and certainly one of the most beautiful.

When Henri Mouthot rediscovered Angkor in 1860, the local inhabitants were not able to tell him who had constructed the lotus-bud towers and carved the exquisite bas-reliefs depicting former Khmer life. "It made itself," they said of the lost temple in the Cambodian forest.

Here, in Southern Laos, the native peoples could not give much information either to Garnier, who first described Wat Phu to Europeans. But they did not fall back on mysticism. "It was the work of another race," they told this architect of French colonialism in Indochina.

That race was the Khmers, and even at the time of the early European explorers pilgrims were still coming from far and wide to worship at Wat Phu, which lies southeast of Pakse, and west of the Mekong. Many experts believe Wat Phu was the "cradle of the Cambodians."

When I approached the sacred

One of the remaining stone figures at Wat Phu

and a great collector of objets d'art, lived before the Pathet Lao took power in 1975.

We jolted in our Soviet jeep to two barays, or reservoirs, of the kind found at most Khmer monuments. Ahead, at the end of a 250-metre causeway lined with columns were the two main palaces at the foot of the mountain.

As we began our packed lunches the Lao girl attendant served us rice wine. True to the local tradition, she took the first swig of the potent firewater — it would be hard to imagine Thai or Cambodian girls swallowing such fiery liquor; Lao girls do so naturally.

She sold us tickets, beneath a sign that noted separate prices for Lao and foreigners — a steep mark-up for the latter, though still modest. My husband asked jokingly whether I, as a Cambodian, should pay the same as the Lao, reminding her the Khmers, after all, had built the temple.

"Maybe they did, but Wat Phu belongs to Laos now," she replied firmly.

We climbed a steep 150 step staircase to reach a point where a sacred spring drips from solid red rock a few paces from the Trimurti, the three Hindu divinities of Shiva, Vishnu and Brahma. We lit some incense here and at the nearby sanctuary with its Buddhist images, carved lintels and chiselled apsaras, or celestial nymphs.

The view was superb and the air pure and clear. The temple buildings far below blend with nature and into the flat, fertile plain through which the Mekong flows.

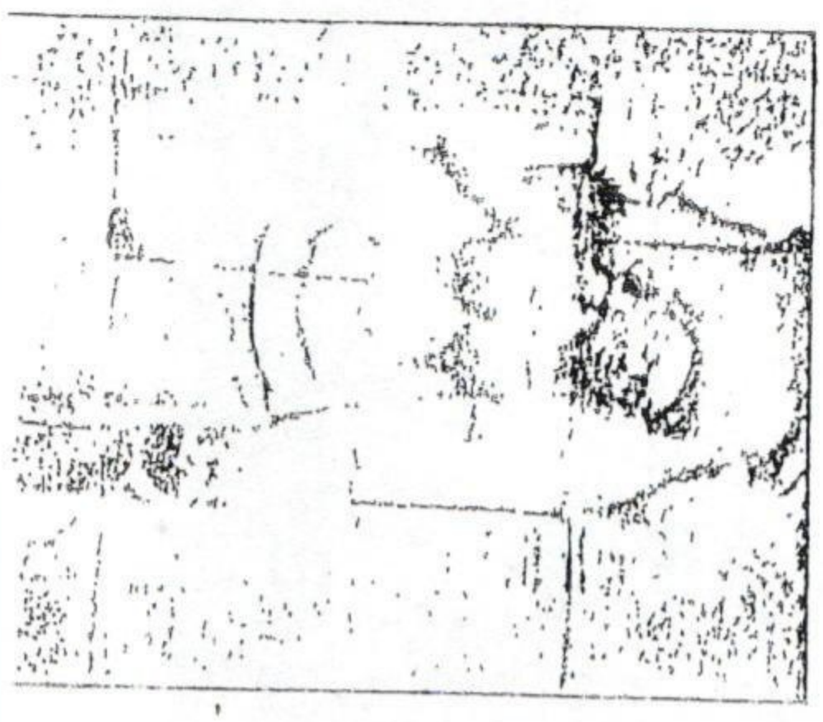

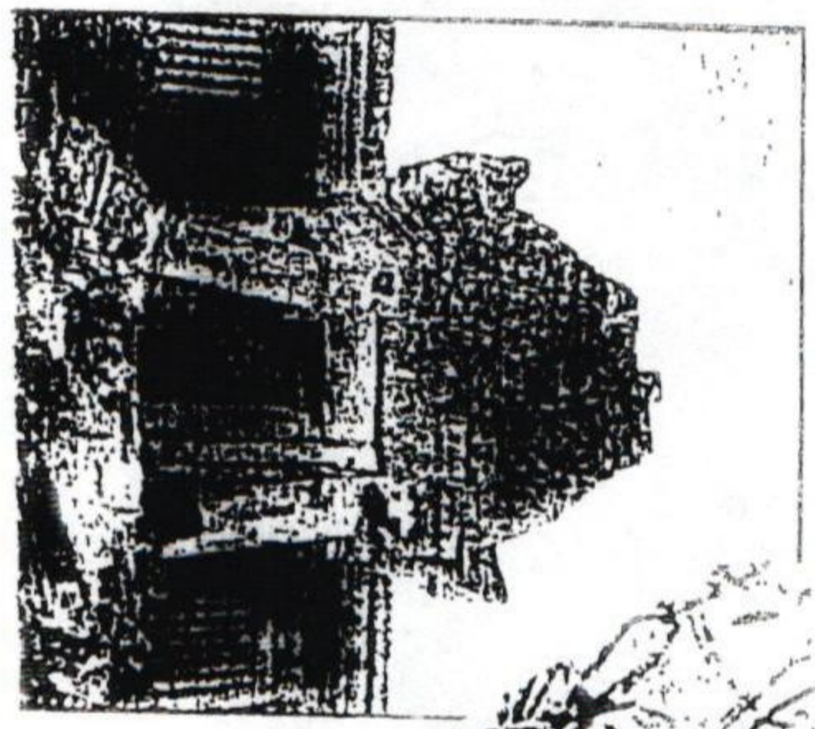

ພາພນີ້:. ແມ່ນສ່ວນນຶ່ງ ຂອງຜາສາທຫີນວັດພູ ຈຳປາສັກ ບົນຈ້ຍພູຈຳປາສັກ ແຕ່ສມັຍ ໂບຮານເອີ້ນວ່າ "ພູລິງຄະ" ເປັນຜາສາທຫີນ ແບບດຽວກັບເຂົາພະນົມຮຸ້ງ ແຂວງບຸຣີຣັມຍ໌ ກ່ວກັນວ່າ ສ້າງມາ ແຕ່ສມັຍອານາຈັກຣ໌ເຈນລະ.

BANGKOK SUNDAY MAY 12, 1991

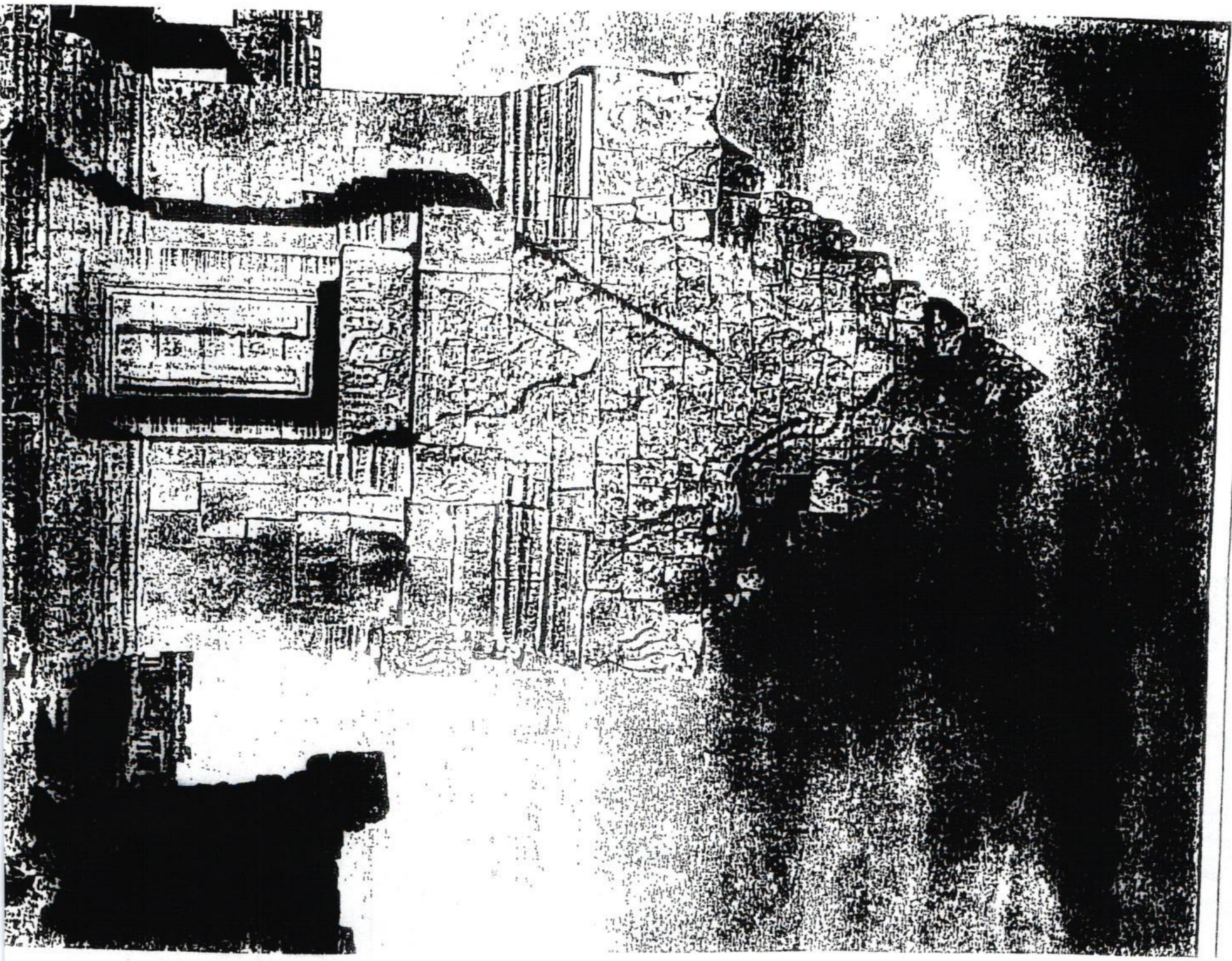

ພາພນີ້: ໂດຍກ່າວກັນວ່າ ພາສາທຫົນຈັດພູຈຳປາສັກ ຖືກສ້າງຂຶ້ນສຳເຣັດ ໃນຍຸຄສມັຍຂອງ ພຣະເຈົ້າຊັຍວ໋ຣະມັນ ທີ 1 ໃນສັຕວັສ ທີ 7 ແລະມາປະຕິສັງຂອຣ ເພີ້ມຕື່ມ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າ ສຸຣິຍະວ໋ຣະມັນ ທີ 1 ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1011–1050 ແຕ່ ມາສຳເຣັດລົງໄດ້ແທ້ ແມ່ນສມັຍພຣະເຈົ້າ ສຸຣິຍະວ໋ຣະມັນ ທີ 2 ໃນຍຸຄຂອມອັງກ໋ຣ໋ວັຕ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1113–1150...ນະຄອຣຈຳປາສັກ ໃນ ຄັ້ງແຣກແທ້ ເປັນເມືອງຂອງຊົນຊາຕຈາມປາ (ຈາມ) ທີ່ມີຊື່ວ່າ ເສຕຖະປຸຣະ ແປວ່າ ເມືອງປະ ເສີຕ (ສ.ເສຣບຖະປຸຣະ)

(3) ບັ້ນຣິບຈຸດ ທີ 3 ຄືການຍົກທັບ ບຸກໂຈມຕີ ທ້ອນໂຮມອາມາຈັກຣ໌ຈໍາປາສັກ

****

ອາມາຈັກຣ໌ຈໍາປາສັກ ໃນຕໍານານຂຸນບູຣົມ ສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ນີ້ ຈະເຫັ້ນພາກິຕຊື່ ຈໍາ ປາມະຄອຣ ເຊິ່ງແນ່ໃຈວ່າ ຈະຕ້ອງແມ່ນນະຄອຣຈໍາປາສັກ ນີ້ເອງ. ແຕ່ໃນບາງຕໍານານກໍ່ມັກ ເອີ້ນຊື່ວ່າ "ກາລະຈໍາບາກະ" ແລະ ເມື່ອມາຮອດສມັຍພຣະເຈົ້າສ້ອຍສີສມຸທ ພຸທທາງຄົມຸຣ ປະຖົມ ກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງອາມາຈັກຣ໌ຈໍາປາສັກ໌ສມັຍເອກຣາຊ ຈຶ່ງໄດ້ປຽ່ນຊື່ເປັນ"ນະຄອຣຈໍາປາກະມາຄະ ບູຣິສຣິ" ໃນປີ ຄ.ສ.1713.

ເມື່ອປີ ຄ.ສ. 1349 ເມື່ອສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ຍຶດເອົາອາມາຈັກຣ໌ກະບອງໄດ້ແລ້ວ ເມື່ອໄດ້ຈັດການຍ້ານ ເມືອງ ແລະພັກຜ່ອນກໍາລັງ ເປັນທີ່ຮຽບຮ້ອຍແລ້ວ ພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ຈັດສົ່ງກອງທັບລົງໄປທາງພາຄໃຕ້ ຄືອາມາຈັກຣ໌ຈໍາ ປາສັກ ແລະບ້ານເມືອງອ້ອມແອ້ມ ທີ່ກະແຈກກະຈາຍກັນຢູ່ ໃນດິນແດນຕິດກັບຂເມຣ ແລະປະເທສລາມປາ ໂດຍສະ ເພາະໃນເຂຕພວກລາມ, ຂອມປ່າດົງ ແລະພວກສ່ວຍ ຫລື ຂອມ ທີ່ບໍ່ໄດ້ຂຶ້ນກັບນະຄອຣຫລວງ ຂອງຂອມ.

ໃນການນີທາມຂຸນບູຣົມ ກ່ຽວກັບການຍຶດ ແລະໂຈມຕີເອົາອາມາຈັກຣ໌ຈາປາສັກ໌ ຄັ້ງນີ້ ບໍ່ໄດ້ ມີບັນທຶກແນ່ນອນ ເລີຍວ່າ ຈໍາປາສັກ ມີຖານະເປັນສຸນຍ໌ກາງປົກຄອງບ້ານເມືອງ ໃນເຂຕນີ້ ແຕ່ ຢ່າງໃດ.

ຕົວເມືອງ ໃນລາຍຊື່ ທີ່ພາກິຕເຫັນ ກໍ່ແມ່ນເມືອງພຣະຍາຈາມ ເມືອງພຣະຍາຈີນ,ເມືອງພຣະ ຍາຊຸງ ເມືອງພຣະຍາໂສກ ເມືອງພຣະຍາດອນຊັກແຄ ເມືອງພຣະຍາຊະນັງ ຈຶ່ງບັງຄັບໃຫ້ພວກ ເຈົ້າເມືອງເຫລົ່ານັ້ນ ສົ່ງສວ່ຍແກ່ພຣະອົງຄ໌ເຊັ່ນ ຄໍາ ຜ້າກັ້ງ ພິດານ ຜ້າໄຫມ ແລະຂ້າຍິງ ຂ້າ ຊາຍ ທຸກໆເມືອງ.

ຊື່ຂອງພຣະຍາເມືອງ ທີ່ກ່າວມານີ້ ລ້ວນແຕ່ເປັນຊື່ຂອມ ແລະຈາມ (ສ່ວຍ) ທັ້ງນັ້ນ ຈຶ່ງເຂົ້າ ໃຈໄດ້ວ່າ ຫລັງຈາກຂອມ ເສື່ອມອໍານາຈລົງ ຍ້ອນການເສັຽສົງຄາມ ແກ່ຈີນ ໃນເມື່ອ 60 ກວ່າປີ ຜ່ານມານັ້ນ ບັນດາຫົວເມືອງເລັກໆນ້ອຍໆ ທີ່ຫ່າງໄກຈາກນະຄອຣຫລວງອັງກໍ່ຣ໌ວັຕ ຕ່າງກໍ່ແຍກ ຕົວເອງ ເປັນອິສຣະ ພໍໃຜພໍມັນ ເຊິ່ງສຸນຍ໌ກາງປົກຄອງຂອງພວກຂອມ ເອງ ກໍ່ບໍ່ສາມາຕຖ໌ເຂົ້າມາ ຄວບຄຸມບັງຄັບໄດ້. ດິນແດນເຫລົ່ານີ້ ໂດຍພາກິຕຊື່ເມືອງ ຫລືຊື່ພຣະຍາຕ່າງໆ ກໍ່ບໍ່ຊາບວ່າຕັ້ງ ຢູ່ແຫ່ງໃດແດ? ແຕ່ທີ່ແນ່ນອນ ກໍ່ຄົງແມ່ນດິນແດນໃນເຂຕສາຣະວັນ ວາປີຄໍາຫອງ ສີພັນດອນ ແລະເຂຕເມືອງອຸທຸມ ເມືອງເພັ້ຽໄຟ ຫມູ່ບ້ານພຣະໂພພຣະລາຍ ຈົນຮອດເຂຕຫລ໋ຜີ ນັ້ນເອງ.

ໃນຕຳນານເມືອງຈຳປາສັກ ຂອງໜ່ອມຣາຊວົງສ໌ (ມ.ຣ.ວ) ອະມະຣະວົງສ໌ວິຈິຕ (ມ.ຣ.ວ ປະຖົມ) ທີ່ຂຽນຢູ່ໃນປະວັຕພຣະຄຽຍອດແກ້ວ ໂພນສະເນັກ ຫລື ຍາຄຽຂີ້ຫອມ (1) ກ່າວໄວ້ວ່າ ເມືອງອັຕປື (ຫລື ອັດກະປື=ເມືອງຂີ້ຄວາຍ) ແຕ່ກ່ອນຮຽກວ່າ ເມືອງໂສຣກ ເມືອງຊຸງ ເມືອງຊອງ ພວກວຽງຈັນທນ໌ ນິຍົມໄປຄ້ອງຊ້າງປ່າ ຢູ່ທີ່ນັ້ນ.

ແລະສັນນິຕຖານໄດ້ວ່າ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບໄປຂຶ້ນໄປບຸກຍຶດຕີ.ເວລານັ້ນດິນແດນບາງແຫ່ງ ຕິດກັບແຂວງອັຕປືຫລືເຂຕສາຣວັນຕາວັນອອກ ອາຈຍັງເປັນດິນແດນຂອງພວກຈາມຢູ່ ເພາະເວລານັ້ນ ຈາມຍັງບໍ່ທັນເສັຽເອກຣາຊເທື່ອ. ເຂຕແດນ ແຫ່ງນີ້ ໃນປັຈຈຸບັນ ເປັນທີ່ຢູ່ຂອງຊົນຊາຕຈາມ ຄືພວກຂ້າເຜົ່າຕ່າງໆ ຢ່າງແທ້ນັ້ນຫນາຫລາຍ ກວ່າທຸກແຫ່ງ.

ການທີ່ໄດ້ມາຕົກເປັນຂອງລາວ ແຫ່ງລ້ານຊ້າງ ຮ້ອດທຸກວັນນີ້ ອາຈເນື່ອງມາຈາກເຫຕການ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຊັຍຈັກກະພັຕພ່ານແພ້ວ ເມື່ອວຽດນາມຍຶດຄອງປະເທສຈາມປາ ໄດ້ເດັດຂາດ ໃນປີ ຄ.ສ.1471 ແລ້ວ ເພື່ອປ້ອງວຽດນາມ ທີ່ຈະຕີວົງລ້ອມອາມາຈັກຣລ້ານຊ້າງ ລົງມາເຖິງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ທາງເຂຕໃຕ້ ສະນັ້ນ ລາວຈົ່ງມີຄວາມຈຳເປັນ ຕ້ອງຂຍາຍຕົວລົງໃຕ້ ຄືກັນ ຈົ່ງໄປຣອດແຂວງກອນຕຸມ ບໍ່ເກາະບໍ່ລອຍ ເວີນຊັຍ ລົມພັດ ແສນປາງ ແລະຊຽງແຕງ ແລ້ວຍຶດຄອງເອົາໄວ້ເປັນຂອງລາວໄປເລີຍ ເຫຕການນີ້ ເກີດຂຶ້ນ ຢ່າງຊ້າ ກໍ່ຄົງແມ່ນໃນຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.1479 ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າສຈັນນະບັນລັງກ໌ (ພຣະເຈົ້າແຫ່ນຄ່າ) ເມື່ອໄດ້ຕ່ໍສູ້ ຂັບໄລ່ແກວ ອອກຫນີຈາກລາວໄດ້ແລ້ວ ນັ້ນເອງ ຈົນຕ່ໍລົງມາເຖິງປີ 1495 ໃນສມັຍ ພຣະເຈົ້າຫລ້າແສນໄຕຣພຸວະນາຖ ແລະພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊາທິບັຕໃນ ຄ.ສ.1500–1520 ພວກພຸ່ນ້ຳຈາມປາ ໄດ້ຖືກຂ້າຈົນເກືອບຫມົດ.

ໂດຍເຊື່ອວ່າ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມນີ້ ດິນແດນລາວ ຄົງໄປຣອດແຕ່ເຂຕຫລ່ຽ ສ້ຽເກຕ ເຫັນຄ່ານ້ານສວ່ຽ ຫລືຄ່ານ້ານສ້ຽເລເຫວະດາ ລົງມາຟ້ັງທັນ ສມັຍຫລວງພຣະບາງ ຫລືຄ່ານ້ານ ຂວັນ ໃນສມັຍກ່ອນ ເຫັນບອກເຂຕແດນປະເທສລາວ ໄວ້ວ່າ ດິນແດນລາວ *ທາງໃຕ້ຣອດຫລ່ຽ ທາງເຫນືອ ແມ່ນ້ຳຂອງໄດ້ຝາດ*ງ ຄື ບໍ່ທັນໄດ້ຂຍາຍລົງຣອດກອນຕຸມ ແລະເຂຕໃຕ້ຊຽງແຕງເທື່ອ.

ແຕ່ ຄັນມາຣອດສມັຍຝຣັ່ງ ພວກຝຣັ່ງເສສ ຈົ່ງໄດ້ຕັດແບ່ງດິນແດນລາວ ສ່ວນນີ້ ໄປຂຶ້ນກັບຝຣັ່ງຢູ່ເມືອງແກວແລະຂເມຣ ໃນປີ ຄ.ສ.1906 ຈົ່ງຕົກເປັນຂອງແກວ ແລະຂອງຂເມຣ ໄປເລີຍ.

ເຫຕຜົລທີ່ພາໃຫ້ສັນນິຕຖານ ເຊ່ັນນີ້ ກໍ່ເພາະເຫັນວ່າ ຕາມປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງວຽດນາມ

(1) ມ່ອມຫລວງຣາຊວົງສ໌ ອະມະຣະວົງສ໌ວິຈິຕ (ມ.ຣ.ວ.ປະຖົມ) ໃນຫນັງສືປະວັຕເຈົ້າຣາຊຄຣູຂີ້ຫອມ ປີ 2544 ໜ້າ 100

ແລະອີງຕາມສະຖານະການ ທາງການເມືອງ ໃນສມັຍນັ້ນ ກ່ຄື ໃນເມື່ອພວກແກວຍຶດ ໄດ້ອານາ ຈັກຣ໌ຈາມປາ ໃນປີ 1471 ແລ້ວ ພວກເຂົາຈະຕອ້ງ ບ່ຢຸ່ກັບທີ່ແນ່ນອນ ແລະຈະຕອ້ງຂຍາຍຕົວໄວ ທີ່ສຸດຄື *ຂາ້ເຈົ້າເອົາຂອງ ເພື່ອຍຶດຄອງຊັພຍ໌ສິນ ແລະດິນແດນທຸກໆແຫ່ງ ທີ່ຍັງວ່າງເປ່ົາ* ຫລື ທີ່ ວ່າງອ່ານາຈທັງຫມົດ ເອົາເປັນຂອງວຽດນາມ ເວລານັ້ນ ທາງລ້ານຊ້າງເອງ ທີ່ຖືກວຽດນາມຮຸກ ຮານ ໃນປີ 1478 ນັ້ນແລ້ວ ຄັນເມື່ອຂັບໄລ່ວຽດນາມອອກໄປໄດ ນອກຈາກຈະຕອ້ງມີການປຸຣະ ນະ ປົວແປງ ບ້ານເມືອງ ທີ່ເສັຽຫາຍ ຍອ້ນການຮຸກຮານ ແລ້ວ ກ່ຈະຕອ້ງດ່ໍາເນີນແຜນປອ້ງກັນ ດິນແດນ ແລະຄວາມປອດພັຍ ຈ່ຶງຂຍາຍຕົວ ລົງໄປທາງພາຄໃຕ້ ພອ້ມໆກັບວຽດນາມ ນັ້ນເອງ.

ເພາະເຫຕທີ່ວ່າ ປະເທສຈາມປາ ມີດິນແດນທີ່ເຫລືອຢູ່ ສ່ວນຫລາຍເປັນເຂຕອິນດູຈີນພາຄ ໃຕ້ ກ່ຄືຢູ່ບໍ່ຣິເວນແຂວງຢ່າລາຍກອນຕຸມລົງໄປ ເຊ່ືງຕິດກັບເຂຕສາຣະວັນ ອັຕປື ຂອງລາວ ເຫຕ ຜົລ ຍອ່ມບັງຄັບໃຫ້ລ້ານຊ້າງ ຕອ້ງຂຍາຍດິນແດນລົງໄປທາງໃຕ້ ກາຍເຂຕຫລ່ີຜີ ເພ່ືອໃຫ້ທັນ ກັບການຂຍາຍອ່ານາຈ ຂອງພວກແກວ ຄືບ່ປອ່ຍໂອກາສ ໃຫ້ແກວເຄ່ືອນລົງມາ ທາງລຸ່ມແມ່ນ້ໍາ ຂອງ ພາຄໃຕ້ຕ່ືມອີກ ໃນເວລານັ້ນ.

ນະຄອຣຈ່ໍາປາສັກ ມີປະວັຕທ່ີເປັນມາຍາວນານ ແຕ່ບ່ມີເຫລືອຢູ່ ຍອ້ນບ້ານເມືອງຖືກເຜົາ ໄຫມ້ຫລາຍຄ້ັງ ຄືຄ້ັງທ່ີ 1 ໃນຣັຊການພຣະເຈົ້າຊັຍກຸມານ ແມ່ນປີ 1791 ສມັຍຊຽງແກ້ວ ບ້ານນາ ໂອ ເປັນຂະບົດ,ຄ້ັງທ່ີ 2 ສມັຍເຈົ້າຫມານອ້ຍ ຫລືເຈົ້າພຣິຫມມານອ້ຍ ແມ່ນປີ 1818 ຕອນທ່ີພຣະ ສາຂຽດໂ້ງ ພາຂ້າຈຸດເມືອງ ສະນັ້ນ ຊັພຍ໌ສິນສົມບັຕ ແລະບັນທຶກຕ່ໍາໆ ຂອງນະຄອຣຈ່ໍາປາ ສັກ ຈ່ຶງຖືກເຜົາວອດວາຍໄປຫມົດ ບ່ມີສ່ິງຫລົງເຫລືອໄວ້ ນອກນ້ີ ກ່ແມ່ນຖືກສຍາມ ຍຶດເອົາໄປ.

ຄ່ໍາເລ່ົາລືຈາກພວກເຖ້ົາແກ່ຄົນລາວ ໃນເຂຕນ້ັນ ທ່ີເຈ້ົາສືບໆກັນມາ ກ່ໍວ່ໍາ ເມືອງຈ່ໍາປາສັກ ນ້ັນ ແທ້ຈ່ິງ ແມ່ນ "ເມືອງ ຈາມປະ" ຄືພວກຈາມ ຖືກຂອມຟຸນ້ັນ ໂຈມຕີ ຈ່ຶງປະເມືອງຖ້ິມ ໃຫ້ແກ່ ຂອມ ນ້ັນເອງ ແລະອ້ັນທ່ີເອ້ີນວ່ໍາ "ຈາມ-ປະ-ສັກ " ນ້ັນ ຫມາຍເຖ່ິງພວກຈາມ ປະຖ້ິມຫ້ົບຫ່ໍ ໄວ້ ແລ້ວ ກ່ໍໂຕນຫນ້ີໄປ.

ຄ່ໍາເລ່ົາລືນ້ີ ອາຈເປັນຄວາມຈ່ິງແທ້ ເພາະຊ້ົນຊາຕຈາມ ທ່ີຍັງເຫລືອຢູ່ໃນເຂຕເມືອງຈ່ໍາປາ ສັກ ຈົນຮອດເວລານ້ີ ກ່ແມ່ນພວກສ່ວຍ ທ່ີຍັງມີກ້ັນແຫນ້ນຫນາ ຢູ່ ໃນເຂຕເມືອງສຸຂຸມາ (ຢູ່ໃຕ້ ເມືອງຈ່ໍາປາສັກລ່ົງໄປ...ທ່ີເອ້ີນກ້ັນຕິດປາກຄົນລາວ ວ່ໍາ ສຸຂຸມາ ເມືອງສ່ວຍ) ຄືຕາມລຸ່ມນ້ໍາບ້ັງ ຂະໜອມ ແລະຕ່ໍາມາ ຈົນຮອດບ່ໍຣິເວນແຂວງອຸບົລ ແລະສີສະເກສ ຂອງໄທຍ໌ ປັຈຈຸບັນ. ຊ້ົນຊາຕ ສ່ວຍນ້ີ ເປັນສັນຍະລັກສນ໌ ທ່ີບອກໄດ້ວ່ໍາ ດິນແດນຈ່ໍາປາສັກ ແມ່ນເມືອງຂອງພວກຈາມ ໃນຍຸຄ

ໂບຣານ ຄືອາຈກ່ອນອານາຈັກຮຸ່ນັນ ດິນຫລາຍສິນຄວນ ເຊັ່ນດຽວກັບ ເມືອງຊາຍຟອງ ທີ່ເຊື່ອ ກັນວ່າ ເຄີຍມີສາຍສັນພັນທ໌ ກັບອານາຈັກຣ໌ຈາມປາ ໃນສມັຍກ່ອນເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ນັ້ນເອງ(1)

ໃນການຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ເອເຊັ້ຽອາຄະເນ. ນາງເມຣິ ໂຊເມີຣ໌ (Mary Somers Heidhues) ກ່າວໄວ້ຕອນນຶ່ງ (2) ວ່າ

Chinese Sources only use the name Champa in the eighth century, however, so the connection between Funan and Champa remains hypothetical. The Cham people belong to the group of Ausronesian speakers, in common with much with island South-east Asia. Scholars have come to believe that Champa, which was strongly influenced by Indian religion and arts, was the group of island-like settlements seperated from one another by mountains, but open to the sea to the east.

ບັນທຶກຂອງຈີນ ໄດ້ຜາກົດເຫັນຊື່ຂອງປະເທສຈາມປາ ໃນສຕະວັສທີ 8, ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ເຣ້ອງກາຣກ່ຽວພັນທ໌ ກັບຊົນ ຊາຕຟູນັນ ກໍ່ຍັງຢູ່ໃນຣະຫວ່າງກາຣຄາດຄະເນ. ຊົນຊາຕຈາມ ເປັນພວກທີ່ໃຊ້ພາສາຕະກຸລ ອອສໂຕຣເນຊຽນ ເຊິ່ງມີຢູ່ ທົ່ວໆໄປ ເຊັ່ນ ຄືກັບ ພວກຢູ່ຕາມເກາະດອນ ໃນບໍຣິເວນດິນແດນ ເອເຊັ້ຽຕາວັນອອກສຽງໃຕ້. ນັກວິຊາກາຣທົ່ວໄປ ມັກຈະ ເຊື່ອວ່າ ຊົນຊາຕຈາມ ເຊິ່ງໄດ້ຮັບອິທທິພົລຈາກອິນເດັ້ຽ ໃນທາງດ້ານສາສນາ ແລະສິລປະກັມຕ່າງໆ ກໍ່ແມ່ນຊົນຊາຕ ຈຳພວກດຽວກັນ ກັບຄົນໃນໝູ່ເກາະດອນ (ໃນມະຫາສມຸທ ແລະທະເລຈີນໃຕ້...ຜູ້ຂຽນ) ທີ່ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ກະແຈກກະ ຈາຍກັນ ຄືກັບພວກເກາະດອນທັ້ງຫລາຍ.ຊຸມຊົນຊາວຈາມປາ ໄດ້ຖືກແບ່ງແຍກກັນຢູ່ ດວ້ຍມີພູຜາປາດົ່ງຂວາງກັ້ນ ແຕ່ ພວກເຂົາ ກໍ່ເປີດສາຍທາງສູ່ທະເລ ໂດຍຜ່ານໄປທາງດ້ານຕາວັນອອກ.(ຫມາຍເຖິງດິນແດນ ທາງເມືອງເຫວ້ ຂອງ ແກວໃນປັຈຈຸບັນ...ຜູ້ຂຽນ)

ກະສັຕຣິຍ໌ ພຸ່ບົກຄອງມະຄອຣຈຳປາສັກ ໃນສມັຍຈາມ (3) ຫລືໃນຍຸຄຫລັງ ຕອນສມັຍຟູນັນ ພຣະນາມວ່າ ພຣະຍາກາມະທາ ແລະຮູບພຣະຍາກາມະທາ ກໍ່ຍັງຖືກເກັບຮັກສາໄວ້ ຢູ່ທີ່ຫນ້າວັດ ພູຈຳປາສັກ໌ເອງ ແລະບໍ່ແນ່ວ່າ ຈະເປັນພຸ່ບົກຄອງຈຳປາສັກ ສມັຍຈາມປາ ຫລືວ່າ ສມັຍຂອມ ກັນແທ້ ກໍ່ບໍ່ເຫັນມີຫລັກຖານ ຢັ້ງຢືນຄັກແນ່. ໃນບົທຂຽນ(4) ຊຸດນຶ່ງ ຂອງທ່ານໂຣເບີຣ໌ຕ ແອສ ເກລມານ໌ (**Robert Asqkel mann**) ກໍ່ຂຽນໄວ້ເລັກນອ້ຍ ໃນກາຣເລົ່າເຖິງວັດພູຈຳປາສັກ ເຊິ່ງ ກ່າວວ່າ.... " ຄັ້ງນຶ່ງ ນັນເປັນວັດໃຫ່ຍ ມະໂຫລານ ທີ່ເບ້ງບານໄປດວ້ຍວັທທະນະທັນ ວັດແຫ່ງພຸທທະສາສນາ ຕັ້ງຢູ່ແຄນແມ່ນ້ຳໃຫ່ຍ ແລະສວຍງາມ ວັດນີ້ ໄດ້ຖືກຝັງແຫ້ນໄວ້ ຕັ້ງແຕ່ສັຕວັສ ທີ 7 ໃນກາງເມືອງນຶ່ງທີ ງົດງາມ ແລະແສນນິຄວາມເລິກລັບ ເຊິ່ງມະນຸສໄດ້ຫລົງລືມທີ່ຕັ້ງຄັກແນ່ຂອງເມືອງນີ້ແລ້ວ.

---

(1) ພົ້ນເມືອງຊາຍຟອງ ຈາກປະວັຕນະຄອຣຈຳປາສັກ ຂອງອົງຄ໌ກາຣໆຄ້າ ຄຸຣຸສະພາໄທຍ໌ ປີ 2512 ຫນ້າ 80-99

(2) Mary Somers Heidhues " Southeast Asia A concise History" London 2000 P. 25

(3) ອັນນະດີລາວ ເຣ້ອງຫນັງສືສັງຂ໌ສິລປ໌ຊ້ຍ ໂດຍຫ້ອປາງຄຳ ແລະຕາມຄວາມເຊື່ອແລະຄຳບອກເລົ່າຕ່ໆກັນມາ ຂອງຄົນລາວໃນ ສມັຍກ່ອນ.

(4) Laos entree le Regime Patriacal et la Democratie moderne ຈາກວາຣະສາສ໌ນ France Illustration Vol. 350, Juin 28, 1952.

ວັດທີ່ເປັນຄືຮູບຄົນນິດ ຍາວ 600 ແມຕຣ ຫ່າງຈາກນະຄອຣຈ່າປາສັກໄປ ປະມານ 15 ກິໂລ ທີ່ນີ້ແມ່ນເສັ້ນທາງທ່ອງທ່ຽວສາຍນຶ່ງ ທີ່ບັກຫມາຍທັມມະສາລາ (ທີ່ເພິ່ງພາ ຂອງພູ່ສແວງບຸນ) ເຊິ່ງຕໍ່ໄປຫາສະຖານສູງສັກ ແຫ່ງສິລປະຂອງມະນຸສ ຄື ອັງກໍຣວັຕ.

ຕົ້ນຕໍແຫ່ງການກໍ່ສ້າງ ແມ່ນອຸທິສແກ່ການບູຊາ ທາງສາສນາພຣາຫ້ມ ແຫ່ງນິກາຍຟາລຸສ ແລ້ວຈຶ່ງມາເປັນຂອງສາສນາພຸທ ນິກາຍມະຫາຍານ.

ນາງມິລລີ ປຣິງເກິລ (**Milly Pringle**) ໃນການໄປທ່ອງທ່ຽວວັດພູຈ່າປາສັກ ເມື່ອເດືອນ ພຶສພາ ປີ 1991 ຂຽນໄວ້ໃນລາຍງານຕອນນຶ່ງ ພິມພ໋ອກໃນຫນັງສືພິມພ໋ ພາສາອັງກລິສຂອງໄທຍ໋ ສະບັບນຶ່ງ ລົງວັນທີ 12 ພຶສພາ ກ່າວໄວ້ຕອນນຶ່ງວ່າ.

.... **It was this natural stone Linga, visible from afar, that attracted the ancient Khmer builders,and before them those of Chenla,the state that preceded Cambodai.**

Chinese sources say there was a temple here before 589 A.D. The site was also sacred to the ancient Cham,whose empire in central Vietnam has long since vanished. There are inscriptions at Watphu dating from the reign of King Jayavoraman 1 of Chenla who ruled in 657 A.D and perhaps before.

ວັດພູນີ້ ຕັ້ງຢູ່ທີ່ ພູລິງຄະ ທີ່ແມນເຫັນແຕ່ໄກ ກໍ່ເປັນອັນປະທັບໃຈ ຂອງນັກກໍ່ສ້າງ ຄືພວກຂອມ ໂບຣານ ແລະສ່ວນກຸມຊົນ ກ່ອນຫນ້າ ຂອງພວກຂອມ ກໍ່ແມ່ນຊາວເຈນລະ ອັນເປັນອານາຈັກຣ ໃນເຂຕນັ້ນ ທີ່ມີມາກ່ອນພວກຂອມ.

ຈາກບັນທຶກຂອງຈີນ ກ່າວໄວ້ວ່າ ຢູ່ວັດພູ ບ່ອນນີ້ ແມ່ນວັດໂບຣານ ທີ່ມີມາຫລັງ ຄ.ສ.ຄ໗ຸ໗. ສະຖານ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ແຫ່ງນີ້ ເປັນສະຖານສັກ໌ສິທ ຂອງພວກຈາມ ເຊິ່ງມີອານາຈັກຣ໌ຂອງຕົນ ຕັ້ງຢູ່ ທີ່ວຽດນາມ ພາຄກາງ ຕົນນານມາແລ້ວ ຈີນກວ່າ ຈະສາບສູນຍ໌ໄປ ຈາກໂລກ. ທີ່ວັດພູ ໄດ້ພົບເຫັນສິລາເລຂ ຂອງພຣະ ເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນທີ ໑ ແຫ່ງອານຈັກຣ໌ເຈນລະ ຜູ່ທີ່ຊົງປົກຄອງດິນແດນ ແຫ່ງນີ້ ໃນຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.໒໕໗ ຫາ໖໑໗ ທີ່ກໍ່ແມ່ນເວລາກ່ອນຫນ້ານີ້ ກໍ່ໄດ້.

ໃນຫນັງສືເຈັກປິນລາວ (ຈ.ປ.ລ.) ສິລປະວັມນະຄະດີ ສະບັບພິເສສ ຂອງທ່ານສຸຈິຕ ວົງເທສ, ນັກປະວັຕສາສຕຣ໌ ແລະໂບຣານຄະດີໄທຍ໋ ຜຸ່ນຶ່ງ (ລາວ+ເຈັກ=ໄທຍ໋) ກ່າວເຖິງນະຄຣຈ່າປາສັກ ແລະອານາຈັກຣ໌ເຈນລະ (1) ໄວ້ດັ່ງນີ້:

....." ສູນຍ໌ກາງ ຂອງແຄ້ວ້ນເຈນລະ ຢູ່ບໍຣິເວນທີ່ຣຽກກັນທຸກວັນນີ້ ວ່າ " ວັດພູ" ໃນແຂວງຈ່າ

(1) ສຸຈິຕ ວົງເທສ ໃນຫນັງສື "ສິລປະວັມນະຄະດີ ສະບັບພິເສສ ຈ.ປ.ລ."

ປາສັກ ທາງດ້ານຕາເວັນຕົກ ຂອງແມ່ນ້ຳຂອງ ເຊິ່ງມີພູເຂົາ ຢູ່ກາງເມືອງ ແລະມີຊື່ພາກິຕໃນ ຈາຣຶກສ໌ ທີ່ວັດພູ ນີ້ວ່າ "ລິງຄະບັຣພິຕ" ໂດຍມີພາສາທຫິນຕັ້ງຢູ່ບົນຍອດລິງຄະບັຣພິຕນີ້ (ອ້າງ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ເອເຊັຽອາຄະເນ ເຖິງ ພ.ສ.2000 ຂອງ ນ່ອມເຈົ້າສຸພັທຣະດິສ ດິສກຸລ ທີ່ຣິບໂຣມປີ 2522 ຫນ້າ 149–162)

ບໍຣິເວນທີ່ຣາບລຸ່ມ ຢູ່ຂ້າງຫນ້າຂອງພູລິງຄະບັຣພິຕ ມີຊາກເມືອງໂບຣານຮູບສີ່ຫລ່ຽມຢູ່ໃກ້ໆ ກັບແມ່ນ້ຳຂອງ ເຊື່ອກັນວ່າ ເມືອງນີ້ ກ່ຄື "ເສຕຖະປຸຣະ" ອັນເປັນເມືອງສ່ຳຄັນ ໃນຍຸຄແຣກຂອງ ເຈນລະ. ແຄ້ວເຈນລະ ທີ່ຈ່ຳປາສັກນີ້ ມີພັທທະນາການມາຈາກບ້ານເມືອງໃຫ່ ທີ່ຈີນຮຽກມາ ກ່ອນວ່າ "ຟູນັນ" ເຊິ່ງນັກປຣາຊ໌ຝ່າຍໄທ ເຊ່ັ່ນ ກົມພຣະຍາດ່ຳຣົງຣາຊານຸພາພ ແລະທ່ານອື່ນໆ ເຊື່ອວ່າ ຢູ່ແຖວນະຄອຣພະນົມ ນັ້ນເອງ ແຕ່ ນັກປຣາຊ໌ຕາເວັນຕົກເຊ່ັ່ນ ສາສຕຣາຈານ໌ຍ໌ ຊອຣ໌ ເຊເດສ໌ (**Pro. George Coedes**) ເຊື່ອວ່າ ອານາຈັກຣ໌ເຈນລະ ມີຄວາມຈະເຣີນຢູ່ແຖວໆ ໃກ້ປາກ ແມ່ນ້ຳຂອງ ໃກ້ທະເລຂອງວຽດນາມ ແລະກັມພູຊາ.

ນະຄອຣຈ່ຳປາສັກ ມີວິວັທທະນາການມາ ບ່ສ່ມ່ຳສເມ ບາງຄັ້ງ ກ່ມີກະສັຕຣິຍ໌ປົກຄອງ ແລະ ບາງຄັ້ງ ກ່ວ່າງຈາກກະສັຕຣິຍ໌ ແຕ່ດິນແດນສ່ວນໃຫ່ ຈະຂຶ້ນກັບຂອມ, ຍາມຂອມມີອ່ຳນາຈ ກ່ ຂຍາຍອິທທິພົລມາເຖິງເຂຕນີ້ ແລະຍາມຂອມເສື່ອມອ່ຳນາຈລົງ ກ່ປະວ່າງ ບ່ມີເຈົ້າປົກຄອງ ຈົ່ງ ເຫັນມີຊື່ກະສັຕຣິຍ໌ ປົກຄອງນະຄອຣຈ່ຳປາສັກ ທີ່ແນ່ນອນ ກ່ແມ່ນພຣະຍາກ່ານະທາ ເຊິ່ງທີ່ເຊື່ອ ກັນວ່າເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງຊົນຊາຕຈາມປາ ອັນມີເມືອງຫລວງ ຢູ່ໃຕ້ເມືອງເຫວ້ ເລັກນ້ອຍ ປັຈຈຸ ບັນ ຢູ່ແຂວງກວ່າງນັ້ມ ຂອງວຽດນາມ ເຊິ່ງລາວເອີ້ນຊື່ວ່າ " ເມືອງພູຊຸນ " ຕັ້ງແຕ່ຍຸຄສມັຍຊາຍ ຟອງ ຈົນຮອດສມັຍລ້ານຊ້ວ ຫລ້ງໆຕ່ມາ ແຕ່ພວກຈາມປາ ເອງ ບາງທີເອີ້ນຊື່ວ່າ ສຣິມາຣາ, ແກວປ່ຽນຊື່ ເມືອງພູຊຸນ ເປັນເມືອງເຫວ້ ແຕ່ ພວກຊາວຈີນ ເອີ້ນປະເທສຈາມປາ ວ່າ ຫລິນຍີ (Lin-yi) ແລະມີຄວາມເຊື່ອກັນຢ່ວ່າ ພຣະຍາກ່ານະທາ ແມ່ນຊົນຊາຕຈາມ ນັ້ນເອງ.

ຈາກບັນທຶກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງທ່ານ ດຣ.ຄອນຊ໌ແຕນຕິນ ວິລສັນ (**Dr. Wilson M. Constantince**) ສາສຕຣາຈານ໌ຍ໌ປະຈ່ຳມະຫາວິທຍາລັຍ ອິລລິນອຍສ໌ ພາຄເຫນືອ ໃນການຂຽນບັຣ ຍາຍເຣ້ືອງ ກ່ຽວກັບເມືອງຈ່ຳປາສັກ ແລະກ່ວ່າອະທິບາຍ ຢູ່ທີ່ມະຫາວິທຍາລັຍວ່ຊິງຕັນ ປີ 1992 ກ່ວ່າເຖິງກ່ຳເນີດ ຂອງນະຄອຣຈ່ຳປາສັກ ໄວ້ດ່ັງນີ້:

The Origins of Champassak are older than those of Laos. This is not unusual , we have the cases Luovo, Ligor, Nakhonpathom and the ancient sites in the Kingdom of Thailand. Lawrence Palmer Briggs suggestes that the Chams settled the region before

the Khmer moved in. The area contained religious site dedicated to Bhadressavara an incarnation of Siva, worshiped by th Chams. Other possible Chams ruins exist an the region can be reached by mountain passes from the coastal plains that were one part of Champa. The name of the Capital itself Champassak, referes to these possible early inhabitants.

Champassak also appears to have been the center of Chenla, an early outlined, but vaquely, Kingdom located in the Mun river valley of southern Korat Plateau. One of its Capital was Sresthapura, just southeast of Wat Phu. The descendants of king Srestha-voraman of Chenla intermarried with the royal family of Angkor. The site was sacred to the Khmer as it had been for the Cham..... One of the earliest inscriptins was set up in the seventh century by Jayavoraman I. while another , dated 835 A.D. refers to Sresthapura, " as a Holy City "

The present temple of Wat Phu was built (or added on to, as it incorporates he earlier Khmer monument by Suriyavoraman I (1011-1050) of Angkor who might possibly have used the region as a base for his conguest of Angkor.

Briggs refers to the area as the Cradle of Campuja. Wat phu was completed during the reign of Suriyavoraman II (1113-1150) Inscriptions in the site speak of special ceremonies in honor of the coronation of Suriyavoraman II extensive to Wat Phu and other religious foundations and the settlement of villages. During the reign of Suriyavo raman II numberous Khmer monuments were constructed in the upper valley of the Mun River as far west as Lopburi.....

ຄຳແປ ທີ່ພໍສຮຸບເອົາຄວາມໄດ້ ມີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

ກຳເນີດ ຂອງນະຄອຣຈຳປາສັກດ໌ ມີມາເກົ່າແກ່ ກ່ອນທຸກແຫ່ງໃນປະເທສລາວ. ນີ້ ບໍ່ໄດ້ແມ່ນສິ່ງພິເສສ ຄືກັບທີ່ພວກເຮົາພົບຢູ່ ເມືອງລົພບຸຣີ ເມືອງລີກໍຣ໌ ແລະນະຄອຣປະຖົມ ແລະ ບັນດາສະຖານປະວັຕິສາສຕຣ໌ ອັນເກົ່າແກ່ ຢູ່ໃນປະເທສໄທຍ໌ ປັຈຈຸບນ. ທ່ານ ລໍເຣັນຊ໌ ປາລເມີຣ໌ ບຣິກກ໌ (Lawrence Palmer Briggs) ໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ຊົນຊາຕຈາມ ໄດ້ຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ໃນບໍຣິເວນນີ້ ກ່ອນທີ່ພວກຂອມ ຈະຂຍາຍຕົວເຂົ້າມາ. ພື້ນທີ່ບໍຣິເວນນີ້ປະກອບໄປດ້ວຍສະຖານເກົ່າແກ່ທາງສາສນາ ເຊິ່ງເປັນ ກາຣອຸທິສໃຫ້ແກ່ພຣະພັທທະເຣສວະຣະ ເຊິ່ງເປັນອົງຄ໌ພຣະອິສວຣຄ໌ ອະວະຕາລ ທີ່ພວກຈາມ ພາກັນເຄົາຣົພບູຊາ. ຊາກໂບຣານວັຕຖຸອື່ນໆ ຂອງພວກຈາມ ທີ່ຍັງຄົງຢູ່ ໃນປັຈຈຸບັນ ເຊິ່ງກະແຈກກະຈາຍໄປຕາມພື້ນທີ່ຕ່າງໆທີ່ສາມາຕຖ໌ຜ່ານໄປມາຫາກັນໄດ້ ໂດຍທາງຊ່ອງເຂົາ ທີ່ມາຈາກພື້ນທີ່ຣາບ ແຄມທະເລ ເຊິ່ງເມື່ອກ່ອນນັ້ນ ພື້ນທີ່ເຫລົ່ານີ້ ກໍ່ເປັນດິນແດນສ່ວນນຶ່ງ ຂອງພວກຈາມ ຢູ່ແລ້ວ , ຊົນະຄອຣຫລວງ ຂອງພວກຈາມ ເອງ ແມ່ນຈຳປາສັກດນີ້ເອງ ເຊິ່ງກໍ່ແມ່ນດິນແດນ ທີ່ພວກເຂົາ ເຄີຍຕັ້ງຖິ່ນຖານມາກ່ອນ ຢູ່ທີ່ນີ້.

---

(1) Dr.Constantince M. Wilson " Champasaak in nineteenth Century, The survival of Southern Lao culture

ແລະ ໂດຍອ້າງບັນທຶກ ຂອງທ່ານບຣິກກ໌ (**Briggs**) ທ່ານຍີງ ດຣ.ວິລສັນ ກ່າວວ່າ ນະຄອຣຈຳປາສັກດ໌ນີ້ ກໍ່ເປັນ ທີ່ຜາກົດແນ່ວ່າ ແມ່ນສູນຍ໌ກາງ ຂອງອານາຈັກຣ໌ເຈນລະ ນັ້ນເອງ ເຊິ່ງໃນຄັ້ງແຣກ ນັ້ນ ມີປະວັຕຄວາມເປັນມາແບບບໍ່ມີ ຄວາມແຈ່ມແຈ້ງຫລາຍປານໃດ ທີ່ເຊື່ອກັນວ່າ ຫລືອານາຈັກຣນີ້ ຕັ້ງຢູ່ບໍຣິເວນລຸ່ມແມ່ນ້ຳມູລ ທາງທິສໃຕ້ ຂອງທີ່ຣາບສູງ ເມືອງໂຄຣາຊ (ບູຣິຣັມຍ໌ ຫລື ພິມາຍ....ຜູ່ຂຽນ) ແລະ ກ່າວຢ້ຳວ່າ ນະຄອຣຫລວງແຫ່ງນຶ່ງ ຂອງເຈນລະ ມີຊື່ວ່າ "ເສຕ ຖະປຸຣະ" (ສ.ເສຣສຕຖະປຸຣະ) ເຊິ່ງຕັ້ງຢູ່ທາງດ້ານໃຕ້ຂອງວັດພູ ນັ້ນອງ. ກະສັຕຣິຍ໌ຜູ່ປົກຄອງສືບຕໍ່ມາ ຂອງອານາຈັກຣ໌ ເຈນລະ ຄືພຣະເຈົ້າເສຣຕຖະວໍຣະມັນ ໄດ້ມີກາຣສົມຣົສ ກັບເຈົ້າຍິງພຣະຍານະຄອຣຫລວງ ຫລືອ້ອງກໍຣວ໌ຕ.

ສະຖານທີ່ສັກດ໌ສິ໌ທ ທາງສາສນາ ແຫ່ງນີ້ ເປັນຂອງພວກຂອມ ເຊິ່ງຄັ້ງກ່ອນນັ້ນ ເຄີຍເປັນຂອງຈາມປາ ມາແລ້ວ. ..... ນຶ່ງ ໃນຈຳນວນສິລາເລຂທັ້ງຫລາຍ ສມັຍຕົ້ນໆ ໄດ້ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃນສັຕວັສທີ 7 ໂດຍພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນທີ 1 ຫລືໂດຍກະສັຕຣິຍ໌ອົງໃດອົງຄນຶ່ງຕ່ໍມາ ເຊິ່ງບອກເວລາ ຄືປີ ຄ.ສ.835 ເຊິ່ງກ່າວອ້າງເຖິງນະຄອຣເສຣຕຖະປຸຣະ ໃນຖານະທີ່ເປັນນະຄອຣ ອັນສັກດ໌ສິ໌ທ.

ແລະພາສາທຫິນວັດພູ ໃນປັຈຈຸບັນນີ້ ໄດ້ຖືກສ້າງຂຶ້ນ (ຫລືມີກາຣປະຕິສັງຂອຣເພີ້ມຕື່ມ ໃສ່ກັບຂອງເດີມສມັຍກ່ອນ ຍຸຄຂອມ...) ໂດຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວໍຣະມັນ ທີ 1 ແຫ່ງອານາຈັກຣ໌ອ້ອງກໍຣວ໌ຕ (ຄ.ສ.1011-1050) ໂດຍທີ່ພຣະອົງຄ໌ ອາຈຊົງໃຊ້ພາຄພື້ນບໍຣິເວນແຫ່ງນີ້ ເປັນຖານກຳລັງ ເພື່ອເອົາຊນະກັບອ້ອງກໍຣວ໌ຕ ກໍ່ເປັນໄດ້.

ທ່ານບຣິກກ໌ (**Briggs**) ກ່າວອ້າງໄວ້ວ່າ ດິນແດນວັດພູຈຳປາສັກດ໌ ນີ້ ແມ່ນຖິ່ນກຳເນີດ ຂອງພວກຂອມ ແລະວັດພູ ຈຳປາສັກດ໌ ສ້າງສຳເຣັດໃນຣະຫວ່າງຍຸຄສມັຍ ຂອງພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວໍຣະມັນທີ 2 (ຄ.ສ.1113-1150)ໃນແຜ່ນຫີນສິ ລາເລຂ ທີ່ສະຖານແຫ່ງນີ້ ຂຽນອ້າງເຖິງພິທີກາຣຫລາຍຢ່າງ ທີ່ເປັນກາຣຍົກຍ້ອງພຣະກຽຕ ຂອງພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວໍຣະ ມັນ ທີ 2 ໃນຕອນຮະພິເສກ ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊສົມບັຕ ແລະທີ່ຊົງພຣະຣາຊທານຊັຍ ແກ່ວັດພູ ແລະມູລນິທິ ກຽ່ວກັບທາງ ສາສນາຕ່າງໆ ຈຳນວນຫລາຍ ຣວມທັ້ງໃຫ້ຕັ້ງຫມູ່ບ້ານອຸປຖັມພ໌ຂຶ້ນ ຫລາຍແຫ່ງ. ໃນໄລຍະຣັຊກາຣ ຂອງພຣະເຈົ້າສຸຣິ ຍະວໍຣະມັນທີ 2 ນີ້ເອງ ຣູບອະນຸສາວະຣີຍ໌ ຕ່າງໆ ຂອງພວກຂອມ ໄດ້ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃນບໍຣິເວນລຸ່ມແມ່ນ້ຳມູລ ຕອນບົນ ຈົນຕ່ໍໄປ ຣອດນະຄອຣລົພບຸຣີ ໃນປະເທສໄທຍ໌ ປັຈຈຸບັນ.

ກາຣທີ່ນຳເອົາບົທຂຽນ ຂອງທ່ານຍີງ ດຣ.ວິລສັນ ມາຂຽນໄວ້ ຍືດຍາວນີ້ ກໍ່ເພື່ອຢາກໃຫ້ເຫັນ ວ່າ ແມ່ນແຕ່ພວກຊາວຕ່າງປະເທສ ກໍ່ຍັງໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ ໃນດິນແດນບ້ານເມືອງແຫ່ງນີ້ ທີ່ຄົນ ຫລາຍລືມໄປນານແລ້ວ.

ນະຄອຣຈຳປາສັກດ໌ ມີປະວັຕເປັນມາບໍ່ແຈ້ງຊັດ ເພາະເອກສາຣຕ່າງໆ ໄດ້ຫາຍສາບສູນ ໄປເກືອບບໍ່ມີສິ່ງເຫລືອ. ແຕ່ຢ່າງນັ້ນ ກໍ່ດີ ນະຄອຣຈຳປາສັກດ໌ ກໍ່ຍັງໄດ້ກາຍເປັນດິນແດນບ້ານ ເມືອງທີ່ກ້າວໜ້າຈະເຣີນ ມາຫລາຍສມັຄວນ ໂດຍສະເພາະ ໃນສມັຍລ້ານຊ້າງ ນັບຕັ້ງແຕ່ສົມ ເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ທ້ອນໂຮມເຂົ້າເປັນແດນເອກພາພ ອັນດຽວກັນ ຕັ້ງແຕ່ປີ 1349 ເປັນຕົ້ນມາ.

ນະຄອຣຈຳປາສັກດ໌ ກ່ອນຈະກາຍເປັນອານາຈັກຣ໌ນຶ່ງ ໃນສມັຍພຣະຄຣຸໂພນສະເມັກ ເມື່ອເວ ລາ 200 ກ່ວາປີມານີ້ ໄດ້ຕົກຢູ່ໃນກາຣປົກຄອງ ຂອງສັຕຣິຜູ່ນິຄຸນທັນຜູ່ນຶ່ງ ຄືເຈົ້ານາງແພງ ເຊິ່ງ ກ່າວກັນວ່າ ມີປະວັຕກຽ່ວຂ້ອງກັບທ້າວປາງຄ່ຳ ຜູ່ແຕ່ງຫນັງສືສັ້ງຂ໌ສິລປ໌ຊັຍ ໃນຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.

1645–1650 ເມື່ອຣັຊກາຣຂອງພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທັມມິກະຣາຊ (1637–1694)

ຄວາມເປັນມາ ຂອງເຈົ້ານາງແພງ ມີປະວັຕກ່າວໄວ້ວ່າ ພຣະນາງ ແມ່ນທິດາ ຂອງເຈົ້ານາງ ເພົາ ທີ່ໄປໄດ້ເສັຽກັບທ້າວປາງຄຳ ເຊົ່ງເປັນຂຸນນາງ ຂອງນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຢູ່ຫນອງບົວລຸ່ມພູ (ປັຈຈຸບັນ ຢູ່ແຂວງອຸດອຣ ຂອງໄທຍ) ທ້າວປາງຄຳ ລົງໄປຄວບຄຸມຄອງຊ້າງປ່າ ທີ່ດົນແດນນະ ຄອຣຈຳປາສັກ ເຊົ່ງອຸດົມໄປດ້ວຍຊ້າງປ່າ (ເຊັ່ນຕາມບັນຣິເວນ ດົງນະຫລີ ດົງຈັນທະບານ ແລະ ດົງກະລໍ ແມ່ນດົນແດນທີ່ຢູ່ໃນບັນຣິເວນ ຣະຫວ່າງແຂວງອັຕປື ແຂວງສີພັນດອນ ແລະແຂວງຊຽງ ແຕງ ໃນປັຈຈຸບັນ....ຜູ້ຂຽນ) ທ້າວປາງຄຳ ເມື່ອໄປໄດ້ກັບເຈົ້ານາງເພົາ ຜູ້ປົກຄອງນະຄອຣຈຳປາ ສັກດ໌ແລ້ວ ກໍ່ໄດ້ທິດາ ຜູ້ນຶ່ງ ຊື່ວ່າ ເຈົ້ານາງແພງ ແລະເຈົ້ານາງແພງ ຜູ້ນີ້ເອງ ທີ່ໄດ້ມອບເວນເຄນ ເນຽງໃຫ້ແກ່ສົມເດັຈພຣະຍອດແກ້ວ ໂພນສະເນັກ ຫລັຍງຄຣຸຂີ້ຫອມ ໃນປີ ຄ.ສ.1713 (ປີ ພ.ສ. 2256) ພໍດີ ຈົ່ງມາເຖິງສມັຍພຣະເຈົ້າສອ້ຍສຣິສມຸທ ພຸທທາງຄົມຸຣ ຫລືເຈົ້າຫນໍ່ກະສັຕຣິຍ ເວລາ ນີ້ ຈົ່ງຊົງປຽນຊື່ຈຳປາສັກດ໌ ເປັນ "ນະຄອຣຈຳປາສັກດ໌ ນາຄະບູຣິສຣິ " ຕັ້ງແຕ່ຕອນນັ້ນມາ.

ເຈົ້ານາງເພົາ ເປັນທິດາ ຂອງເຈົ້ານະຄອຣຈຳປາສັກດ໌ ນາມວ່າ ທ້ ້ າວສຸທັສນະຣາຊ ທີ່ມີສາຍສັນພັນທ໌ແຫ ້ ນ ້ ແກ ່ ນ ແລະເປັນເຂີຍ ຂອງກະສັຕຣິຍ ຂ ເມຣ. ເຣ ້ ອງນ ້ ີ ອາຈແມ ່ ນ ຢ ູ ່ ຣະຫວ ່ າ ງ ເທຕກາຣ ົ ໃນສມັຍກ ່ ອນທ ີ ່ ລາວແຕກແຍກກັນ ເປັນ 3 ອານາຈັກ ຝ ງ ເລັກນ ້ ອຍ ຄ ໃນຕອນເວລາທ ີ ່ ເກ ີ ດມ ີ ຄວາມສັບສົນວ ຸ ້ ນວາຍຂ ້ ຶ ນ ໃນທາງກາຣເມ ື ອງ ຫລ ັ ງທ ີ ່ ພຣະເຈ ົ ້ າສ ຸ ຣ ິ ຍະວ ົ ງ ສາ ທ ັ ມ ມ ິ ກະຣາຊ ສວ ັ ຣຄ ົ ຕແລ ້ ວ ນ ້ ີ ນເອງ.

ບັນທຶກ ກ ່ ຽວກ ັ ບນ ະ ຄອ ຣ ຈ ຳ ປ າ ສ ັ ກ ດ ໌ ກ ່ ອ ນ ຫ ນ ້ າ ຍ າ ຄ ຣ ຸ ຂ ີ ້ ຫ ອ ມ ຜ ວ ກ ົ ຕ ວ ່ າ ມ ີ ຢ ູ ່ ນ ອ ້ ຍ ເ ຕ ັ ມ ທ ີ ຫ ລ ຶ ເ ກ ືອ ບ ຈ ະ ບ ່ ມ ີ ຢ ູ ່ ເ ລ ີ ຍ ຄ ຶ ກ ັ ບ ທ ີ ່ ທ ່ ານ ຍ ີ ງ ສ າ ສ ຕ ຣ າ ຈ ານ ຣ ຍ ໌ ດ ຣ . ວ ິ ລ ສ ັ ນ ກ ່ າ ວ ໄ ວ ້ ຕ ອ ນ ນ ຶ ່ ງ ໃ ນ ບ ົ ທ ຂ ຽ ນ ຂ ອ ງ ທ ່ ານ ທ ີ ່ ກ ່ ຽ ວ ກ ັ ບ ນ ະ ຄ ອ ຣ ຈ ຳ ປ າ ສ ັ ກ ດ ໌ ກ ່ າ ວ ຢ ູ ່ ໃ ນ ຫ ນ ້ າ ຕ ົ ້ ນ ຂ ອ ງ ກ າ ຣ ບ ັ ນ ທ ຶ ກ ຄ ວ າ ມ ວ ່ າ ....”

.....The Lao, in particular the southern Lao of Champassak, have few records of their own. When the Thai came and captured the king of Champassak they took all books and manuscripts back to Bangkok with them. Consequently this paper must depend on non-lao sources: Thai, Vietnamese and French which present Thai, Vietnamese and French views of Laos and the Lao people. The self-interest of authors is all too evident.

All three nationalities have laid claim to Laos and in order to promote and protect those claims have distorted Lao political activities and Lao culture.

....ລາວ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນເຂຕລາວພາຄໃ ້ ຕ ຄ ົ ນ ະ ຄ ອ ຣ ຈ ຳ ປ າ ສ ັ ກ ດ ໌ ເ ຫ ັ ນ ວ ່ າ ມ ີ ບ ັ ນ ທ ຶ ກ ປ ະ ວ ັ ຕ ຢ ຸ ່ ນ ນ ອ ້ ຍ ຄ ຣ ວ ຫ ລ ື ອ ທ ີ ່ ເ ປ ັ ນ ຂອງຕົນເອງ. ເມື່ອພວກໄທຍ ົ ມາເຖ ິ ງຈ ຳ ປ ານ ປ າ ສ ັ ກ ດ ໌ ແ ລ ະ ຈ ັ ບ ເ ອ ົ າ ເ ຈ ົ ້ ານ ະ ຄ ອ ຣ ຈ ຳ ປ າ ສ ັ ກ ດ ໌ ນ ີ ້ ໄ ດ ້ ແ ລ ້ ວ ພ ວ ກ ເ ອ ົ າ ກ ໍ ່ ເ ກ ັ ບ ກ ວ າ ດ ຍ ຶ ດ ເ ອ ົ າ ຫ ນ ັ ງ ສ ື ແ ລ ະ ເ ອ ກ ສ ານ ຕ ່ າ ງ ໆ ລ ົ ງ ໄ ປ ບ ານ ກ ອ ກ ຈ ົ ນ ຫ ມ ົ ດ.

ຜົລທ ີ ່ ເ ກ ີ ດ ຂ ຶ ້ ນ , ກ ໍ ່ ຄ ື ປ ັ ນ ຫ ົ ວ ນ ີ ້ ຈ ົ ່ ງ ຕ ້ ອ ງ ອ ີ ງ ໃ ສ ່ ຫ ລ ັ ກ ຖ ານ ທ ີ ່ ບ ໍ ່ ແ ມ ່ ນ ໄ ດ ້ ຈ າ ກ ລ າ ວ (ບ ໍ ່ ແ ມ ່ ນ ຂ ອ ງ ລ າ ວ) ແ ຕ ່ ອ ີ ງ ໃ ສ ່ ຂ ອ ງ ໄ ທ ຍ ົ

พระแก้วผลึกอยู่ลาว ที่ไทยบอกว่าบ่ถวมเอ๊าไว้ในลาว

พระแก้วผลึกวิเศษองค์นี้ ไม่ได้ทราบเข้ามาถึงกรุงธนบุรี แม้เมื่อกองทัพไทยยกไปถึงเมืองนครจำปาศักดิ เมื่อครั้งตีกรุงศรีสัตนาคนหุต คราวได้พระมหามณีรัตนปฏิมากรแก้วมรกต ก็มิได้ทราบความเรื่องพระแก้วผลึกพระองค์นี้ ด้วยพวกเมืองนครจำปาศักดิพากันซ่อนเร้นปิดบังเสีย เจ้าไชยกุมารพิราลัย เจ้าน่าได้เป็นเจ้านครจำปาศักดิ์ ตรงสมัยในรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์ ย้ายเมืองนครจำปาศักดิมาตั้งฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขง ก็สร้างวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วผลึกในเมืองใหม่ แต่ความก็ไม่ทราบเข้ามาถึงกรุงเทพฯ ตลอดรัชกาลที่ ๑ จนเจ้าน่าพิราลัยในรัชกาลที่ ๒ โปรดให้ข้าหลวงออกไปปลงศพเจ้าน่าเมื่อปีมะแมตรีศกจุลศักราช ๑๑๗๓ พ.ศ. ๒๓๕๔ ข้าหลวงไปเห็นพระแก้วผลึกองค์นี้เข้า จึงบอกแก่พวกท้าวพระยาเมืองนครจำปาศักดิว่า พระแก้วผลึกนี้เป็นของวิเศษ (ไม่ควรจะเอาไว้ที่เมืองนครจำปาศักดิ) ซึ่งอยู่ชายเขตแดนพระราชอาณาจักรแลเคยมีเหตุโจรผู้ร้ายเข้าปล้นเมือง ถ้ามีเหตุเช่นนั้นอีกของวิเศษอาจจะเป็นอันตรายหายสูญไปเสีย พวกท้าวพระยาเมืองนครจำปาศักดิเห็นชอบด้วย จึงมีใบบอกเข้ามาให้กราบบังคมทูลฯ ถวายพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกนั้น จึงโปรดให้ข้าหลวงออกไปรับแห่พระแก้วผลึก แลมีการสมโภชตามหัวเมืองรายทางตลอดมาจนถึงกรุงเทพฯ

พระพุทธทะรูบลาว: พระแก้วขาว หลิแก้วม้าคาว " ຂອງນະຄອຣຈຳປາສັກ ได้มาจากบ้านส้มป่อย-นายอม แขวงอัตปื สแดงว่า เป็นพระพุทธทะรูบสมัยจาม ถึกพระเจ้าแผ่นดินไทย รัชกาลที่ 2 สั่งให้นำเอาไปไว้กุงเทพฯ ในปี ค.ส.1811 ต่มาก่ถวายพระนามใหม่ว่า " พระบุสยะรัตน์ จักกะพัตพิมิล มะนิมัย"

ปัจจุบัน พระพุทธทะรูบลาว อีกคนี้ได้กายเป็นอีกคพระปะทานปะจำพระราชวังไทย (จากพิงสาวะดาร กุงรัตะโทสินท์ สมัยพระเจ้าเลิดหล้า มะพาลัย)

ວຽດນາມ ແລະຂອງຝຣັ່ງເສສ ທີ່ຕາງໜ້າໄທຍ ແລະວຽດນາມ ແລະດັ່ງນັ້ນເອງ ຝຣັ່ງເສສ ຈຶ່ງຕີຄ່າປະເທສລາວ ແລະພວກຄົນລາວ ເອົາຕາມໃຈຕົນເອງ. ອີກປະການນຶ່ງ ຜົລປໂຍຊນ ຂອງນັກແຕ່ງປຶ້ມ ກໍ່ຍ່ອມຖືກນໍາມາໃຊ້ ເອົາເປັນ ຫລັກຖານ ໄປໃນຕໍ່ ໃນການແຕ່ງປຶ້ມຂອງຕົນ ເຊິ່ງບໍ່ແມ່ນຫລັກຖານອັນບໍຣິສຸທ ທີ່ກ່ຽວກັບຊາຕລາວ ແລະປະຊາຊົນ ລາວ ແທ້ຈິງ.

ແລະ ຄົນທັ້ງ 3 ຊາຕ ນີ້ (ໄທຍ ແກວ ຝຣັ່ງເສສ) ໄດ້ປະກາສຮຽກຮ້ອງສິທ ເໜືອປະເທສລາວ ສະນັ້ນ ເພື່ອທີ່ຈະ ເສີມແລະປ້ອງກັນ ຄໍາຮຽກຮ້ອງ ຂອງພວກຕົນເອງ ພວກເຂົາ ຈະຕ້ອງກະທໍາບິດເບືອນຄວາມຈິງທຸກປະການ ຕໍ່ການ ເຄື່ອນໄຫວຂອງລາວ ບໍ່ວ່າໃນທາງການເມືອງ ແລະໃນທາງວັທທະນະທັມ.

****

ອານາຈັກຣ໌ຈໍາປາສັກ ມີພຣະພຸທຮຸບອົງຄ໌ສັກ໌ສິທ ນາມວ່າ ພຣະແກ້ວມໍ້າຄ້າງຫລືພຣະແກ້ວ ຂາວ ທີ່ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຍ໌ຣັຊການທີ 4 ບີບໃຫ້ເຈົ້ານາຍຈໍາປາສັກ ໃນສມັຍເມື່ອພຣະເຈົ້າວິຊັຍ ຣາຊຂັຕຕິຍະວົງສາ ສ້ຽງພຣະຊົນມ໌ໄປ ພຣະຫນໍ່ເມືອງຂຶ້ນປົກຄອງແທນພຽງ 3 ວັນ ກໍ່ສ້ຽງພຣະ ຊົນມ໌ອີກ ບໍ່ທັນມີພູ່ສືບຕໍ່ຣັຊການ ແລະບໍ່ມີຜູ່ໃດມີສິທເຕັນ ໃຫ້ມອບໃຫ້ແກ່ໄທຍ໌ ໂດຍໃຊ້ຂໍ້ອ້າງວ່າ ພຣະພຸທທະຮຸບນີ້ ເອົາໄວ້ເມືອງຈໍາປາສັກ ຈະບໍ່ປອດພັຍ ໃຫ້ນໍ່າໄປເກັບໄວ້ກຸງເທພฯ ບັດນີ້ຖືກ ຮັກສາໄວ້ ເປັນອົງຄ໌ພຣະປະທານ ປະຈໍາພຣະຣາຊວັງໄທຍ໌ ຕັ້ງຊື່ເສ້ຽໃຫມ່ວ່າ " ພຣະພຸທທະບສຍະ ຣັຕນ໌ ຈັກພັຕພິມົລ ມະນີນັຍ" ພຣະພຸທທະຮຸບອົງຄ໌ນີ້ ຄົງຈະມີນາແຕ່ສມັຍຈາມ ຫລືຂອມ ເພາະໄດ້ ມາຈາກພາມທົ່ງ ພາມເທືອງ ທີ່ໄປຫາຍົ່ງເມັ້ອ ແລະໄປພົບວ່າ ເມັ້ອຕົວໃດແລ່ນເຂົ້າໄປໃນດົ່ງ ທີ່ ພຣະພຸທທະຮຸບຢູ່ນັ້ນ ຫາບໍ່ເຫັນໂຕໄປເລີຍ ພາມທົ່ງ ພາມເທືອງ ພົບເຫັນພຣະພຸທທະຮຸບ ຈຶ່ງນໍ່າ ມາໄວ້ບ້ານຮັກສາເປັນຂອງສັກ໌ສິທ ໃນສ່ວນຄອບຄົວ ຕໍ່ມາມີພົບເຂົ້າ ຈຶ່ງນໍ່າຄວາມ ມາ ຂາບທູລ ຕໍ່ພຣະເຈົ້າຊັຍກຸມານ ເຈົ້ານະຄອນຈໍາປາສັກ ພຣະອົງ ຈຶ່ງສັ່ງໃຫ້ນໍ່າມາໄວ້ ເພື່ອສັກການະບູ ຊາທີ່ນະຄອນຈໍາປາສັກ ເພື່ອໃຫ້ເປັນສົນບັຕຄູ່ບ້ານຄູ່ເມືອງ ຂອງຊາວນະຄອນຈໍາປາສັກ ຄັ້ນ ຕໍ່ມາ ຈຶ່ງໄດ້ສ້າງຫໍ່ໄຫວ້ຂຶ້ນ ໃຫ້ເປັນທີ່ສະຖິຕ ຮຽກວ່າ ຫໍ່ພຣະແກ້ວ.

(4) ບັ້ນຣົບ ທີ 4 ຄົ້ນຫາຮ່ອງຮອຍ ເຂົ້າໂຈມຕີ ອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ

****

ຫລັງຈາກເຂົ້າຍຶດຈໍາປາສັກ ແລະດິນແດນໃກ້ຄຽງ ແລະຈັດຣະບຽບການປົກຄອງ ເປັນທີ່ ຮຽບຮ້ອຍແລ້ວ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ກໍ່ຊົງເຄື່ອນທັບຂຶ້ນເໜືອ ຕາມລໍ່າດັບ ໂດຍ ໃນຂັ້ນຕໍ່ໄປ ພຣະອົງຄ໌ ເລັງໃສ່ ອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ ດ້ານເໜືອເມືອງກະບອງຂຶ້ນໄປ(1) ຄືຢູ່ເໜືອເມືອງທ່າແຂກ ປະມານ 20-30 ກວ່າຫລັກ ຢູ່ກົງກັນຂ້ານກັບທ່າອຸເທນ ທາງຝັ່ງໄທຍ.

ອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ ມີເມືອງຫລວງຕັ້ງຢູ່ນໍ້າຫີນປຸ່ນ ໃນພົ້ງສາວະດານລາວ ອາຈາຣຍ໌ມະຫາ

ສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ຜູ້ແຕ່ງຫນັງສືຫົວນີ້ ໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ເມືອງຫລວງ(2) ຂອງອານາຈັກຣ໌ ເຊື່ອ ວ່າ ເມືອງວຽງສຸຣິນທ໌ ໂດຍເຫັນສີລາເລຂ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າເສຕຖາທິຣາຊ ບັນທຶກຊື່ເມືອງນີ້ ມະ ຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ຈຶ່ງຕັ້ງຂໍ້ສັງເກຕວ່າ ແມ່ນເມືອງວຽງສຸຣິນທ໌ ນີ້ເອງ ຄືເມືອງຫລວງຂອງອານາ ຈັກຣ໌ ແຫ່ງນີ້.

ການຍົກກຳລັງທັບ ຂຶ້ນໄປຕີອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງຄັ້ງນີ້ ກຳລັງຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ເຂົ້າ ຍຶດຕົວເມືອງ ແລະຈັບພຣະຍາເຈັດວຽງ ຜູ້ທີ່ບ່ຍອມສວາມິພັກດ໌ໂດຍດີ ຂ້າເສັຽ ແລ້ວກໍ່ຊົງຕັ້ງໃຫ້ ນອ້ງຊາຍພຣະຍາເຈັດວຽງ ຂຶ້ນເປັນເຈົ້າຜູ້ປົກຄອງເມືອງແທນ ແລ້ວກໍ່ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງ ທີ່ ຂຶ້ນກັບອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ ໃຫ້ດຳເນີນການປົກຄອງສືບຕໍ່ໄປຕາມຣີຕປະເພນີ ຂອງຕົນ ຄື

(1) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງ ເຈົ້າເມືອງຜູ້ນຶ່ງ ສຳຣັບປົກຄອງເມືອງ ກວ້າງສຽນ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາ ກວ້າງສຽນ (ໃນປັຈຈຸບັນ ບ່ຊາບວ່າເປັນເມືອງໃດ)

(2) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງຜູ້ນຶ່ງ ສຳຣັບປົກຄອງເມືອງກວ້າງທ່ົງ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາກວ້າງທ່ົງ (ໃນປັຈຈຸບັນ ບ່ຊາບວ່າ ເປັນເມືອງໃດ)

(3) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງຜູ້ນຶ່ງ ສຳຣັບປົກຄອງເມືອງຫລວງ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາເມືອງ ຫລວງ(ບ່ຊາບວ່າເປັນເມືອງໃດ ຫລືວ່າ ຈະຫມາຍເຖິງຕົວເມືອງຫລວງ ຂອງອານາ ຈັກຣ໌ເຈັດວຽງໂດຍກົງ ກໍ່ບ່ຊາບ)

(4) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງຜູ້ນຶ່ງ ສຳຣັບປົກຄອງເມືອງມ່ານ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາເມືອງມ່ານ (ປັຈຈຸບັນ ບ່ຊາບວ່າ ແມ່ນເມືອງໃດ)

(5) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງຜູ້ນຶ່ງ ສຳຣັບປົກຄອງເມືອງວ້ັງ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາເມືອງວ້ັງ ແລະ ເມືອງວ້ັງນີ້ ເຂົ້າໃຈວ່າເປັນເມືອງດຽວກັນ ກັບເມືອງວ້ັງວ່ຳຄ່ຳ ໃນປັຈຈຸບັນ ເຊ່ືງຕ້ັງຢູ່ຣະຫວ່ຳງ ເມືອງຊຽງຣ໋ົມ ນາຍົມ ແລະບ້ານບົວຣະພາ ໃນແຂວງສວັນນະເຂຕ ແລະແຂວງຄຳມ່ວນຕ່ໍກັນ ຢູ່ ທາງພາຄຕາວັນອອກ ຕິດກັບສາຍພູແດນແກວ.

(6) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງຜູ້ນຶ່ງ ສຳຣັບປົກຄອງເມືອງກະຕາກ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາກະຕາກ ເຊ່ືງປັຈຈຸບັນນີ້ ເຫັນຍັງມີຊື່ແຕ່ເຊກະຕາກ ເຊ່ືງເປັນແມ່ນ້ຳຢູ່ໃນແຂວງຄຳມ່ວນ.

ເມືອງກະຕາກ ຄົງຈະຕ້ັງຢູ່ໃນຣະຫວ່ຳງນີ້ເອງ ປັຈຈຸບັນນີ້ ໄດ້ຫາຍສາບສູນຍ໌ ຫລືປ່ຽນຊື່ ເສັຽໃຫມ່ ກໍ່ຍັງບ່ມີຫລັກຖານ.

(7) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງຜູ້ນຶ່ງ ສຳຣັບປົກຄອງເມືອງຊະໂປນ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາຊະໂປນ ເຊ່ືງ ປັຈຈຸບັນນີ້ ແມ່ນເມືອງເຊໂປນ ທ່ີຕ້ັງຢູ່ທາງທິສຕາວັນອອກຂອງເມືອງພິນ ຢູ່ໃນແຂວງສຸວັນນະ ເຂຕ. ສແດງວ່າ ເມືອງເຊໂປນ ເປັນເມືອງມາດົນນານ ເກືອບ 600–700 ປີ ຖືວ່າເປັນເມືອງຄູ່ກັບ

ຄູ່ກັບປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ.

ຫລັງຈາກໄດ້ຊົງແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້າເມືອງຕ່າງໆ ເພື່ອຈັດການປົກຄອງເມືອງ ທີ່ຍຶດໄດ້ ເປັນທີ່ຣຽບຣ້ອຍແລ້ວ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ໃຫ້ພວກພຣະຍາທັ້ງຫລາຍ ເກັບເກນທ໌ ເສັ້ງສ່ວຍໃຫ້ແກ່ລາມຊ້າງ ພາຍໃຕ້ອຳນາຈການປົກຄອງຂອງພຣະອົງຄ໌ ຄື ຜ້າຝ້າຍ ຜ້າໄຫມ ຜ້າກັ້ງ ພິດານແລະ ຈຳນວນຂ້ອຍຂ້າ ໃນທຸກໆຕົວເມືອງ ຫມາຍເຖິງກຳລັງພູ້ຄົນ ໃນການສ້າງບ້ານແປງເມືອງ.

(5) ບັ້ນຣົບ ທີ 5 ຄືການຍົກທັບ ເຂົ້າໂຈມຕີ ອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ຳຮຸ່ງ

****

ອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ເປັນດິນແດນທີ່ ຕ່ເນື່ອງໄປຮອດດິນແດນເມືອງຫນອງຄາຍ ປັຈຈຸບັນ ຄືຕ່ມາຮອດເມືອງບຶງການ ແລະຕິດກັບອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ ທາງດ້ານໃຕ້ ແລະຕ່ຂຶ້ນໄປ ຈົນເຖິງເຂຕພວນ ຕາມສາຍແມ່ນ້ຳຊັ້ນ.

ອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ມີເມືອງຫລວງຕັ້ງຢູ່ ໃນບ່ຣິເວນແມ່ນ້ຳຊັ້ນ ຄົງຈະແມ່ນທີ່ເຂຕເມືອງເກົ່າປາກຊັ້ນ ໃນປັຈຈຸບັນ. ເວລາການເຄື່ອນທັບຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເວລານັ້ນ ເຈົ້າຜູ່ປົກຄອງອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ໄດ້ແກ່ພຣະຍາສາມຄອ້ມ. ກອງທັບພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມເຄື່ອນພົລມາຕັ້ງຢູ່ແຄມນ້ຳກະດິງ ກໍ່ສົ່ງຂ່າວສາສ໌ນ ໄປຫາພຣະຍາສາມຄອ້ມ ໃຫ້ຍອມຈຳນົນ ແລະມອບດິນແດນແກ່ພຣະອົງຄ໌ໂດຍດີ ພຣະຍາສາມຄອ້ມ ບ່ຍອມ ຈຶ່ງຍົກທັບເຂົ້າຕ່ສູ້ກັບພຣະຍາຟ້າ ຝ່າຍພຣະຍາຟ້າ ໄດ້ຊົງແຕ່ງໃຫ້ບາຈິແຂ ອອກຣົບກັບກອງທັບພຣະຍາສາມຄອ້ມ ບາຈິແຂຈັບພຣະຍາສາມຄອ້ມໄດ້ ທີ່ຫ້ວຍບາງບາດ (1) ຈຶ່ງນ່ຳເອົາໄປປະຫານຊີວິຕຢູ່ທີ່ນັ້ນ ການສົງຄາມ ທີ່ອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ກໍ່ສິ້ນສຸດລົງໃນເວລາອັນສັ້ນ.

ເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ເປັນເມືອງເກົ່າແກ່ນານດົນນານ ກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ແລະເປັນເມືອງຄູ່ກັບປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ ເຊ່ັ່ນດຽວກັນ ແລະຊື່ນີ້ ກາຍເປັນຕ່ຳແ່ນ່ງການປົກຄອງ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈົນມາຮອດສມັຍຫລັງ ຄືສມັຍພຣະເຈົ້າອະນຸ ແລະຕ່ຳແ່ນ່ງ "ພຣະຍາພຣະນ້ຳຮຸ່ງ" ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ນັ້ນ ຜູ່ໄດ້ຮັບຕ່ຳແ່ນ່ງ ແ່ມ່ນພຣະຍາຊຽງສາ ເຊ່ິ່ງກາຍເປັນແ່ມ່ທັບໃຫ່ຽຂອງລາວ ໃນສມັຍການກູ້ຊາຕ ຈາກສຍາມ ໃນປີ ຄ.ສ.1827-28

---

(1) ຫ້ວຍບາງບາດ ຢູ່ໃນເຂຕເມືອງບຶງການ ແຂວງຫນອງຄາຍ ປະເທສໄທຍ ປັຈຈຸບັນ.

****

ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ແລະການຮ້ອນໂຮມ
ອານາຈັກຣພວມ ເຂົ້າກັບລ້ານຊ້າງ
ເພື່ອເອກພາພ ແຫ່ງເລືອດເນື້ອເຊື້ອຜ້າ ຂອງລາວ

****

ອານາຈັກຣ໌ພວມ ຂອງພຣະຍາເຈັດເຈົ້ອງ ຖືກສະຖາປະນາຂຶ້ນ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.739 ແຕ່ສມັຍ ຊຸມບຸຣິນຣາຊາທິຣາຊ ຄື ພ້ອມໆກັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ນັ້ນເອງ. ໃນເວລາຕົ້ນໆ ທີ່ວຽດນາມ ພວມ ຂຍາຍຕົວມາຕັ້ງຕົນເອງຢູ່ເຂຕຕັງເກັ໋ງ ນັ້ນ ອານາຈັກຣ໌ຈາມປາ ກໍ່ຍັງມີຄວາມຜາສຸກ ຈະເຣີນຮຸ່ງ ເຣືອງ ຢູ່ໃນດິນແດນເຂຕບໍ່ຣິເວນແຄມທະເລ ຝັ່ງຕາເວັນອອກຂອງແຫລມອິນດູຈີນ ຕັ້ງແຕ່ແຂວງ ທັນຮ໊ວ (ກົງກັບບ້ານບານ-ຫນອງແຣດ ຂອງລາວ)ແດນວຽດນາມເຫນືອ ລົງໄປຣອດດິນແດນ ກອນຕຸມ ດາກລັກ ທວນໄຣ ໃນປັຈຈຸບັນ. ເມືອງຫລວງ ຂອງຈາມປາ ຕັ້ງຢູ່ບໍ່ຣິເວນເມືອງມີຊອນ (ໃຕ້ເມືອງເຫວ້) ໃນສມັຍຕອນນີ້ ອານາຈັກຣ໌ພວມ ກໍ່ດຳຣົງຊີວິຕໃນຄວາມສງົບຕ່ໍາກັນມາ.

ອານາຈັກຣ໌ພວມ ມີຄວາມສຸຂແຕ່ສມັຍຕົ້ນໆ ເພາະອາສັຍຈາມປາ ເປັນກັນຊົນ ແຕ່ຈາມປາ ກໍ່ ບ່ໍຫມັ້ນຍືນ ເພາະຕລອດຊີວິຕຂອງປະເທສຈາມປາ ມີແຕ່ຕອ້ງໄດ້ຕ່ໍສູ້ຕ້ານກັບການຮຸກຮານ ຂອງ ວຽດນາມ ຕລອດມາ. ແລະວຽດນາມ ນັ້ນອີກ ຕລອດຊີວິຕຂອງພວກເຂົາ ກໍ່ມີແຕ່ການຮຸກຮານ ຂຍາຍດິນແດນ ຈົນໃນທີ່ສຸດ ປະເທສຈາມປາ ກໍ່ໄດ້ຕົກຢູ່ ໃນເຄາະຫ ຣ້າຍແລະຖືກສູນຍຫ ຸ້າຕສູນຍ໌ ພັນທຸ໌ໄປໃນບັ້ນປາຍຈົນໄດ້ ແລະສລາຍຕົວໄປຈາກແຜນທີ່ໂລກ ກາຍເປັນພວກຂ້າເຜ ົ່າຕ ່ໍາງໆ ແລະ ຈ ່ໍານວນຫລວງຫລາຍ ແຕກເສ ີກ ຈ ່ໍາໄດ ້ອ ິພຍ ິພຫລ ິບຫນ ີ ການຂ ້າສ ັງຫ ານໂຫດ ຂ ອງວ ຽດນ າມ ໄດ ້ເຂ ົ້າມ າຂ ່ໍຢ ູ ່ໃນດ ິນແດນລ ້ານຊ ້າງ ເປ ັນຈ ່ໍານວນມ າກ ຕ ັ ້ງແຕ ່ຍ ຸ ຄສ ມ ັ ຍນ າງແກ ້ວພ ິ ມພ າ ປ ີ 1428 ເຖ ິ ງສ ມ ັ ຍພ ຣ ະເຈ ົ ້ າໄຊຍ ຈ ັ ກພ ັ ຕ ຜ ່ ານແພ ້ ວ (1456-1478) ຄ ັ ນມ າຣ ອດສ ມ ັ ຍພ ຣ ະເຈ ົ ້ າວ ິ ຊ ຸ ລຣ າຊ ຊ ົ ນ ຊ າຕຈ າ ມ ກ ໍ ່ ຖ ືກດ ັ ບສ ູ ນ ຍ ໄ ປ ເ ປ ັ ນ ສ ່ ວ ນ ໃ ຫ ຽ ແ ລ ະ ກ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ໍ ້ ອ ົ ້ ງ ຄ ໍ ່ ສ ຸ ດ ທ ້ າ ຍ ຂ ອ ງ ປ ະ ເ ທ ສ ຈ າ ມ ປ າ ໄ ດ ້ ໂ ຕ ນ ໄ ປ ລ ີ ້ ພ ັ ຍ ຢ ່ ຂ ເ ມ ຣ ໃ ນ ປ ີ 1447 ຕ ່ ໍ ນ ັ ້ ນ ມ າ ຣ ອ ດ ປ ີ 1693 ພ ວ ກ ຈ າ ມ ກ ໍ ່ ຖ ືກ ດ ັ ບ ສ ູ ນ ຍ ຂ ັ ້ ນ ສ ຸ ດ ທ ້ າ ຍ.

ຊີວິຕຂອງຊາວຈາມ ແມ່ນຊີວິຕທີ່ຕ ້ອ ງ ເ ຮ ັ ດ ເ ສ ີ ກ ປ ້ ອ ງ ກ ັ ນ ຕ ົ ນ ເ ອ ງ ຄ ື ເ ສ ີ ກ ປ ້ ອ ງ ກ ັ ນ ຊ ີ ວ ິ ຕ ເ ລ ືອ ດ ເ ນ ື ້ ອ ເ ຜ ່ ໍ າ ພ ັ ນ ທ ຸ ໌ ຂ ອ ງ ຊ ົ ນ ຊ າ ຕ ຈ າ ມ ປ າ ເ ອ ງ (1) ໃ ນ ຕ ລ ອ ດ ຍ ຸ ຄ ປ ະ ວ ັ ຕ ິ ສ າ ສ ຕ ຣ ໌ ຂ ອ ງ ຊ າ ຕ ນ ີ ້ ຈ ົ ນ ຣ ອ ດ ລ ົ ມ ຫ ັ ນ ໃ ຈ ອ ຶ ກ ສ ຸ ດ ທ ້ າ ຍ ແ ລ ້ ວ ກ ໍ ່ ສ ລ າ ຍ ຕ ົ ວ ສ ິ ້ ນ ຊ າ ຕ ສ ິ ້ ນ ແ ຜ ່ ນ ດ ິ ນ ແ ລ ະ ກ ໍ ່ ສ າ ບ ສ ູ ນ ຍ ໄ ປ ຈ າ ກ ແ ຜ ນ ທ ີ ່ ໂ ລ ກ , ຈ ົ ນ ຣ ອ ດ ທ ຸ ກ ວ ັ ນ ນ ີ ້ ຊ ົ ນ ຊ າ ຕ ຈ າ ມ ກ ໍ ່ ກ າ ຍ ເ ປ ັ ນ ຂ ້ າ ທ າ ສ ຂ ອ ງ ວ ຽ ດ ນ າ ມ ແ ລ ະ ຖ ືກ ສ ັ ງ ຫ ານ ໂ ຫ ດ ຢ ່ າ ງ ບ ່ ໍ ອ າ ຈ ຄ ັ ນ ນ ະ ນ າ ນ ັ ບ.

---

(1) ຜ ູ ່ ຊ ່ ວ ຍ ສ າ ສ ຕ ຣ າ ຈ ານ ຍ ໌ ບ ັ ງ ອ ອ ຣ ປ ິ ຍ ະ ພ ັ ນ ທ ຸ ໌ ໃ ນ ປ ະ ວ ັ ຕ ິ ສ າ ສ ຕ ຣ ໌ ເ ອ ເ ຊ ັ ຽ ຕ າ ອ ັ ນ ອ ອ ກ ສ ຽ ງ ໃ ຕ ້ ປ ີ ພ.ສ.2537 ຫ ນ ້ າ 30-32

ຫັລງຈາກຈາມປາ ສິ້ນຊາຕໄປແລ້ວ ອານາຈັກຣ໌ພວນ ຕອ້ງໄດ້ປະສົພຊາຕາກັນຈາກການຣຸກ
ຮານ ຂອງແກວ ນາຕລອດ ໃນຊີວິຕການປົກຄອງ ຂອງດິນແດນແຫ່ງນີ້ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ສມັຍທີ່
ວຽດນາມ ຣຸກຮານລ້ານຊ້າງຄັ້ງແຣກ ໃນປີ ຄ.ສ.1478 ນັ້ນ ຊຽງຂວາງ ຫລືອານາຈັກຣ໌ພວນ ກໍ
ເປັນບ່ອນທ່າອິດ ທີ່ຖືກຣຸກຮານຢ່າງຮ້າຍແຮງ ແລະການຣຸກຮານລາວ ໃນຕອນຫລັງສຸດ ທີ່ຜ່ານ
ມານີ້ ຄືຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1950 ເຖິງ 1975 ກໍ່ແມ່ນດິນແດນເມືອງພວນນີ້ອີກ ຖືກຣຸກຮານຈົນບ້ານ
ເມືອງເພພັງ ແລະຊາວພວນ ໄດ້ແຕກບ້ານຫນີເມືອງ ເຊ່ັນ ເມືອງແອດຊຽງຄໍ ຫນອງແຣດ ບ້ານ
ບານ ເມືອງຄ່າ ເມືອງພັ້ນ ເມືອງສຸຍ ເມືອງໂສຍ ເປັນຕົ້ນ ໂດຍຈໍານວນຊີວິຕລ້ພຍ໌ສິ້ນ ຂອງປະ
ຊາຊົນຊາວພວນ ໄດ້ສູນຍ໌ເສັ້ຽໄປ ໃນຖ້ານກາງສົງຄາມ ນີຫລາຍຫມື່ນ ຫລາຍແສນຄົນ.

ເມື່ອອີ້ງໃສ່ພົ້ງສາວະດານໃນອະດີຕ ຄ່າຕອບ ທີ່ວ່າ ແມ່ນໃຜ ເປັນຜຸ້ຣຸກຮານດິນແດນພວນ
ກໍ່ມີຄວາມແຈ້ມແຈ້ງຢູ່ແລ້ວ ໂດຍອີ້ງໃສ່ບັນທຶກຄ່າຝັນ ຂອງ ກະສັຕຣິຍ໌ບາວດ້ຽ ໃນປີ 1950 ທີ່
ຝັນເຖິງແຜນທີ່ປອນ ຂອງວຽດນາມ ເຊ່ິງກະສັຕຣິຍ໌ມິນຫ໌ນາງ (ຄ.ສ.1820–1841) ເຄີຍແຈ້ງໃຫ້
ສາກົລຮັບຮູ້ວ່າ ປະເທສລາວ ແມ່ນດິນແດນຂອງຊາຕແກວ (1) ແລະຄວາມຝັນ ຂອງໂຣຈິມິນຫ໌
ທີ່ຝັນສືບຕໍ່ຄວາມເປັນຈັກກະພັຕຕິຣາຊ ຂອງແກວ ໃນການຍຶດຄອງກົມກົມລາວ ແລະຂເມຣ (2)

ຄວາມຈິບຫາຍຂອງອານາຈັກຣ໌ພວນນັ້ນ ບ່ພຽງແຕ່ມາຈາກທາງວຽດນາມ ທ່ໍ່ນັ້ນ ຕ່ໍ່ມາເມ່ືອ
ສັຕວັສ ທີ 18 ຊາວພວນ ກໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມຈິບຫາຍ ຈາກເພ່ືອນບ້ານສຍາມ ທີ່ທ່ໍາການກວາດຕ້ອນ
ຂັບໄລ່ ລາວພວນ ລົ້ງໄປເປັນຂ້າທາສ ຢູ່ບ້ານກອກ. ນີຫລາຍຄັ້ງ ຄຶດເປັນຈ່ໍານວນຫລາຍຫມື່ນຄົນ
ເຊ່ິງຈະໄດ້ກ່າວຕ່ໍ່ານພາຍຫລັງ.

ອານາຈັກຣ໌ພວນ ມີນະຄອນຊຽງຂວາງ ເປັນນະຄອນຫລວງ ຕ້ັງຂ້ຶນແຕ່ສມັຍປະຖ້ມກະສັຕຣິຍ໌
ຂອງຊາວພວນ ນາແຕ່ປີ ຄ.ສ.739 ໂດຍການ່ໍາຂອງຂຸນເຈັດເຈ້ືອງ ແລະຕ້ັງຣາຊວ້ົງສ໌ ຂ້ຶນ ກ່ໍ່ໃສ່
ຊ່ືຣາຊວ້ົງສ໌ເຈັດເຈ້ືອງ ໂດຍບ່ໍ່ໄດ້ມ່ີການປ່ຽນແປງຈັກເທ່ືອເລ່ີຍ.

---

(1) *ງ້ວ໋ແຖນ ຖມ່ິນແກ້ວ* ຈາກຫນ້ັງສ່ື ສົງຄາມ 1000 ປ່ີ ຣະຫວ່ໍ່າງລາວ ກ້ັບແກວ ຄ.ສ.1984 (ບ່ໍ່ຊາບຊ່ື
ແທ້ ຂອງຜຸ່ແຕ່ງ) ຢູ່ຫນ້າ 182 ກ່ໍ່າວເຖ່ິງປ້ຶມຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ບາວດ້ຽ ທ່ີ່ພ່ິມພ໌ໃນປ່ີ 1980 ໃນຊ່ືວ່ໍ່າ "ນ້ັງກອຣ
ອານາມ" ແລະຢູ່ຫນ້ໍ່າ 133 ແລະ 134 ທ່ີ່ປະກ່ໍ່າສພຣະຣ່ໍ່າຊໂອ່ໍ່ງການ ວ້ັນທ່ີ 15 ເມສ່ໍ່າ 1950 ໂຮມເອ່ໍ່າດິນແດນ
ລ່ໍ່າວແລະຂເມຣ ບ່ໍ່າງສ່ໍ່ວນ ໄປຂ້ຶນກ້ັບວຽດນາມ. ບ່ໍ່າວດ້ຽຝ້ັນ ໃນປ່ີ 1950 ວ່ໍ່າ ເປ້ັນຫ່ັ້ງມ່ ລ່ໍ່າວ ແລະຂເມຣ
ຈ່ໍ່ໍ່ງບ່ໍ່ຕ່ົກເປ້ັນຂອງແກວ ໃນຍຸຄຂອງຕ່ົນເອ່ໍ່ງເດ ຫລ່ືຈະຕ່ົກມ່ໍ່າເປ້ັນຂອງແກວ ໃນຍຸຄໂຣຈ່ິມິນຫ໌ ພ້ັນບ່ໍ ?

(2) ຈາກຫນ້ັງສ່ືຫ້ວ໋ຽວກ້ັນ ໃນຫນ້ໍ່າ 116–118 ທ່ີ່ກ່ໍ່າວເຖ່ິງແຜນການໂຣຈ່ິມິນຫ໌ທ່ີ່ຢ່ໍ່ໍ່ງາກຕ້ັ້ງຣ້ັຖະບ່ໍ່ໍ່ງລສຫະ
ພ່ໍ່ງ ສ່ໍ່ໍ່ງທ່ໍ່ໍ່ງຣະມ້ະຣ້ັຖ ປ້ະຊ່ໍ່ໍ່ງທ່ິປ້ະໄຕ ອ່ິນໂດຈ່ິນ ແຫ່ໍ່ງວຽດນ່ໍ່ໍ່ງ.(ເພ່ືອກ່ົມກ່ົມລ່ໍ່ໍ່ງ ແລ້ະຂເມຣ)

ໃນພົງສາວະດານ ສະບັບພຣະຣາຊທັຕຖະເລຂາ (ລາຍພຣະຫັຕຖ໌) ໃນພຣະບາທສົມເດັຈ ພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕສຣິສວ່າງວົງສ໌ ຊົງຂຽນໄວ້ກຽ່ວກັບພົງສາວະດານພວນ ກ່າວວ່າ...ພົງສາວະ ເດີນຂອງພວນເສັ້ງຫນົດ ຈົ່ງຍ້ອງຽວນີ້ ແມ່ນກ່າຍເອົາຫນັງສືເກ່ົາ ເຊົ່ງພົ້ນຈາກອັນຕຣາຍ ແລ້ວ ນັ້ນ ແລະໂດຍໄດ້ຖາມພວກຜູ້ເຖົ້ົາ ທີ່ໄດ້ຍິນຄົນໂບຣານເວົ້າຕ່ໍາກັນມາ ຈົ່ງບ່ໍໄດ້ສັກຣາຊແລະຄວາມ ລະອຽດ.

ຕະກຸລ ຂອງຂຸນເຈັດເຈ໊ອງ ໄດ້ສືບຕ່ໍກັນມາ ຕາມລ່ໍາດັບ ໃນຊີວິຕອັນລົ້ນລຸກຄຸກຄາມ ແຫ່ງດິນ ແດນແຫ່ງນີ້. ພຣະນາມກະສັຕຣິຍ໌ສມັຍຕົ້ນໆ ບ່ໍມີການບັນທຶກໄວ້ຄັກແນ່ ເຊັ່ນກັບກະສັຕຣິຍ໌ລ້ານ ຊ້ົາ ນັ້ນເອງ ຈົ່ງບ່ໍມີບອກສັກຣາຊໄວ້ ແລະມີຊື່ ດັ່ງຕ່ໍໄປນີ້:

(1) ຂຸນເຈັດເຈ໊ອງ (2) ຂຸນເຈັດຈອນ (3) ຂຸນເຈັດຈອດ (4) ຂຸນເຈັດຈິວ

(5) ຂຸນເຈັດຈັນທ໌ (6) ຂຸນເຈັດຍອດຫນໍ່ຄ່ໍາ (ຫວ່ໍາງຈາກຣາຊວົງສ໌ ..ບ່ໍຮູ້ວ່ໍາເພາະ ເຫຕໃດ...ພົງສາວະດານລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ກ່າວໄວ້ ໜ້ົາ 41)

(7) ເຈ້ົ້າເຈັດຍ່ີຫົນ ບຸຕເຈ້ົ້າເຈັດຍອດຫນໍ່ຄ່ໍາ ຈົ່ງມາຂຶ້ນນັ່ງຊຽງຂວ້ົາ ພາຍຫລັງ

(8) ເຈ້ົ້າເຈັດຍອດຫນໍ່ຄ່ໍາ (ບ້ົາງສະບັບວ່ໍາ ເຈ້ົ້າເຈັດຍອດຍ່ໍຄ່ໍາ) ຖືກຂນານພຣະນາມວ່ໍາ ເຈ້ົ້າພຣະຍ່ີຫົນ ແຕ່ ໃນບັນທຶກບ້ົາງສະບັບວ່ໍາ ພຣະຍ່ີຫົນ ເປັນບຸຕເຈ້ົ້າເຈັດຍອດຫນໍ່ຄ່ໍາ.

(9) ເຈ້ົ້າເຈັດຄິ ຫລື ເຈັດຄ໊ົ

(10) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາລຸນ ຫລື ຄ່ໍາລ້ົນ

(11) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາເພ້ົ (ບ້ົາງສະບັບວ່ໍາ ເຈ້ົ້າຄ່ໍາພ້ົ)

(12) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາຂອດ ຫລ໊ົຄ່ໍາກວດ

(12) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາຣອງ ຫລ໊ົຄ່ໍາລອງ

(13) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາແຈກ ເຈ້ົ້າຄ່ໍາພັນ ແລະເຈ້ົ້າຄ່ໍາເຮ໊ອງ ໄດ້ນັ່ງເມ໊ອງ ແຕ່ບ່ໍຊາບວ່ໍາ ຢູ່ໃນຣັຊ ການ ວົງລ໌ລະຈັກປີແທ້...(ພົງສາວະດານລາຍພຣະຫັຕຖ໌)

(14) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາຜັ້ນ

(15) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາມ່ົນ (ບ້ົາງສະບັບວ່ໍາ ເຈ້ົ້າຄ່ໍາພ໊ົນ)

(16) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາທ໊ົນ (ຫລ໊ົເຈ້ົ້າຄ່ໍາທັນ...ພົງສາວະດານລາຍພຣະຫັຕຖ໌)

(17) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາຕ໊ົສາດ (ຫລ໊ົເຈ້ົ້າຄ່ໍາທ໊ົສ) ອາຈແມ່ນ ຄ່ໍາທ໊ົສັຈ ຫລ໊ົ ຄ່ໍາຕ໊ົສາສຕຣ໌...ຜູ້ຂຽນ)

(18) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາຄວນ

(19) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາລວ້ົນ

(20) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາຫລ້ົາ

(21) ເຈ້ົ້າຄ່ໍາຫ້ົວ

(22) ເຈົ້າຄ່ຳເຄົ້ຳ

(23) ເຈົ້າຄ່ຳຜິ ຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕ ປີ ຄ.ສ. 1289–1351 (ກົງກັບສມັຍ ພຣະຍາລັງທິ ຣາຊ ແລະພຣະຍາສຸວັນນະຄ່ຳຜິ ແລະຂຸນຫຼວ ຂອງລ້ານຊ້ຳ)

ສມັຍເຈົ້າຄ່ຳຜິ ແລະການຕົກເປັນ ເມືອງຂຶ້ນຂອງແກວ

ພຣະຣາຊພົງສາວະດານ ລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ໄດ້ຊົງອ້ຳງພົງສາວະດານແກວ ທີ່ກ່ຳວໄວ້ ບອກສັກຣາຊ ວ່ຳ ກ.ສ.881 ແຕກຕ່ຳງກັນຫລາຍ...ພົງສາວະດານ ຫນ້ຳ 42) ດັ່ງຕ່ຳໄປນີ ວ່ຳ.....

...ເມື່ອໄດ້ກວ່ຳດເບິ່ງພົງສາວະດານແກວ ທີ່ຜຣັ່ງແຕ່ຳງນັ້ນ ແມ່ນປະມ່ຳນ ກ.ສ.881 ຫລື ຈ.ສ. 343 ນັ້ນ ມີເສນ່ຳແກວຜູ່ນຶ່ງ ຊື່ເຫລ້ດຸຍມ່ຳດ (Le Duy Mat) ຍຶດບັນລັງກ໌ເມືອງແກວ ແລະໄດ້ມີ ນ່ຳງແກວຜູ່ນຶ່ງຊື່ວ່ຳ ເຈົ້ຳຍິງບ່ຳໂກ ແລະອ້ຳຍຊື່ "ອົງຣວ່ຳງຫນັດເດັ່ງເຕັ່ນ" ເປັນໂອຣົສເຈົ້ຳຊີວິຕ ແກວ. ທ້ຳວ່ອົງຣວ່ຳງຫນັດເດັ່ງເຕັ່ນ ແລະເຈົ້ຳຍິງບ່ຳໂກ ພຍ່ຳຍ່ຳມປອງຂ້ຳເຈົ້ຳເຫລ້ດຸຍມ່ຳດ. ກະ ສັຕຣິຍ໌ແກວ ເຊິ່ງເປັນອ້ຳຍເຂີຍ ບ່ສ່ຳເຣັດ ຈິ່ງພ່ຳກັນໂຕນຫນີມ່ຳຊຽງຂວ່ຳງ.ເວລ່ຳນັ້ນ ອົງຣວ່ຳງ ຈິ່ງມອບນ້ອ້ຳງສ່ຳວ ຄືນ່ຳງບ່ຳໂກ ໃຫ້ເຈົ້ຳຄ່ຳຜິ ເອ່ຳເປັນຊ່ຳຍ ຂອງຕົນ ອົງຣວ່ຳງຫນັດເດັ່ງ ເຕັ່ນ ຈິ່ງຊວນເຈົ້ຳຄ່ຳຜິ ນັ້ນ ຍົກຣົພົລຈ່ຳນວນຫລ່ຳຍ ໄປຣົບເລ່ວຕິເມືອງແກວ ແຕ່ບ່ຊນະ ແລະ ເມື່ອຮູ້ວ່ຳພວກຕົນປຣ່ຳຊັຍແກ່ເຈົ້ຳແກວ ແລ້ວ ອົງຣວ່ຳງຫນົດແດນເຕັ່ນ ກ່ຳເຂົ້ຳໄປໂຣ່ຳງຫມ້ (ໂຣ່ຳ ດິນປືນ) ເພ່ຳຕ່ວຕ່ຳຍ ທີ່ຊຽງຂວ່ຳງ ນັ້ນເອ່ຳ ດ່ວ້ຍເຫຕນັ້ນ ແກວຈິ່ງຖືໂອກ່ຳສ ບ່ຳ້ຳຄັບ ເຈົ້ຳຄ່ຳຜິ ໃຫ້ຍອມເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງແກວ ຕັ້ງແຕ່ບັດນັ້ນ ເປັນຕົ້ນມ່ຳ. ເຫຕກ່ຳຣນ໌ ເກິດຂຶ້ນກົງກັບສມັຍ ກຸໄບລຂ່ຳນ ປົກຄອງຈີນແລະກົງກັບສມັຍ ຂອງພຣະຍາລັງທິຣາຊ ແຫ່ງລ້ານຊ້ຳ (1259–1316)

ອັຊກ່ຳຣເຈົ້ຳຊຽວຄ່ຳຍ

* * * * * * * * * * * * * * * * * *

ເຈົ້ຳຊຽວຄ່ຳຍ ຫລື ທ່ຽນຄ່ຳຍ ເປັນໂອຣົສ ຂອງເຈົ້ຳຄ່ຳຜິ ກັບມະເຫສີບ່ຳໂກ ໄດ້ ນ່ຳ້ເມືອງພວນ ແທນບິດ່ຳ ໂດຍເຈົ້ຳຄ່ຳຜິ ໄດ້ຍອມມອບຣ່ຳຊສົມບັຕເມືອງພວນ ໃຫ້ ແກ່ເຈົ້ຳຊຽວຄ່ຳຍ ໃນປີ ຄ.ສ.1351 ແລະເຈົ້ຳຄ່ຳຜິ ໄດ້ໂອຣົສ ຄົນຕ່ຳມ່ຳອີກ ຜູ່ນຶ່ງ ແມ່ນ ເຈົ້ຳລ້ານຄ່ຳກອ.

ກະສັຕຣິຍ໌ເມືອງພວນ ເຂົ້າຮ່ວມວົງສາ ຄນະຍາຕຊາຕລາວ ແລະມອບບ້ານເມືອງ ແກ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ

ໃນປີ ຄ.ສ.1349 ຣັຊການເຈົ້າຄ່າຟ້າ ນີ້ ມີເຣື້ອງກ່ຽວກັບເຈົ້າຂຽວຄ່າຍ ທີ່ວ່າ ໄດ້ຫລົ້ມຊຸ້ກັບ ນາງສນົມ ຂອງບິດາ ຈຶ່ງຖືກເນຣະເທສ ໜີໄປຢູ່ເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງ. ເວລານັ້ນ ເຈົ້າຂຽວຄ່າຍ ຈຶ່ງ ມອບຕົວສົມທົບ ກັບກອງທັບຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ທີ່ກຳລັງຍົກກຳລັງ ຂຶ້ນມາຮອດດິນແດນລ້ານ ຊ້າງ ເຊິ່ງໄດ້ນາຕິຊມະຜາບແພ້ ຕໍ່ກອງທັບພຣະຍາສາມຄອ້ນ ເຈົ້າເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງໄດ້ ໃນເວລາ ບໍ່ດົນນານ. ພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສທິການ ບັນທຶກໄວ້ວ່າ....

ໃນຂນະທີ່ກອງທັບຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກຳລັງຈະເຄື່ອນຂະບວນ ຂຶ້ນໄປທາງເມືອງພວນ ໃນ ປີນັ້ນ ຄ.ສ.1350 ພຣະຍາເຈັດເຈືອງ ເຈົ້າເມືອງພວນ (ເຊື້ອເຫລັ້ນ ຂອງພຣະຍາເຈັດເຈືອງ ນ້ອງ ຄົນທີ 7 ຂອງຂຸນລໍ) ບາງຕຳນານວ່າ ພຣະຍີ່ຫີນ ຄົງຈະຫມາຍເຖິງເຈົ້າຄ່າຟ້າ ນັ້ນເອງ ຈຶ່ງໄດ້ ແຕ່ງໃຫ້ ຫມື່ນຫລວງພານ ແລະ ຫມື່ນຄຳ (1) ນຳຣາຊສາສ໌ນ ລົງມາຖວາຍ ແດ່ພຣະເຈົ້າຟ້າ ງຸ່ມກ່າວວ່າ.." ຜູ້ຂ້ານີ້ ກໍ່ຫາກແມ່ນຫລານແມ່ນເຫລັ້ນ ເຊື້ອແມວຂອງຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊເຈົ້າ ທ້າວຂຸນລໍ ມາແຕ່ບູຮານດີຫລີດາຍ...ເທື່ອນີ້ ພຣະຍາຟ້າຈັກໄປຜາບບ້ານ ຜາບເມືອງໃດ ກໍ່ດີ ຂ້າ ຈັກແຕ່ງຣິພິລ ໄປຊ່ອຍໄປເຕີມ ຊ່ແຫ່ງ ຊ່ທີ່ ແລ "

ຄັນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ຮັບພຣະຣາຊສາສ໌ນ ກໍ່ມີຄວາມໂສມະນັສ ຍິນດີຍິ່ງ ຈຶ່ງມີພຣະ ຣາຊສາສ໌ນ ຕອບຄືນໄປວ່າ ..." ພີ່ນອ້ງເຮົາ ຍັງຄຶດເຖິງເຮົາ ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ຊອບດີແລ ບ້ານເມືອງຂອງ ຫລານເຮົາ ກັບນອ້ງເຮົາ ແຕ່ກ່ອນ ທີ່ໃດ ກໍ່ດີ ໃຫ້ໄວ້ ແກ່ ນອ້ງເຮົາ ເທີ້ນ ເຄື່ອງເສິກ ເຄື່ອງວຽກ ເຄື່ອງເຫລັກ ອັນໃດ ກໍ່ດີ ເຮົາຫາກຈະມາເອົາດອນ ອັນນຶ່ງ ບ້ານເມືອງ ທີ່ເຮົາຜາບ ມາໄດ້ ແຕ່ ເມືອງຊ້າ ເມືອງມ່ວນ (ຄຳເກີດ ຄຳມ່ວນ) ກໍ່ໃຫ້ມາໄຫວ້ນາມນົບ ແກ່ນ້ອ້ງເຮົາ "

ຄັນໄດ້ມີການສ້າງສາຍສັມພັນທ໌ ອັນດີ ຣະຫວ່າງເຄືອຍາຕເຊື້ອຊາຕລາວໄດ້ ເຊັ່ນນີ້ ແລ້ວ ສົມ ເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຈຶ່ງເກນກອງທັບ ຈາກເມືອງພວນ ເພື່ອຍົກເຂົ້າໂຈມຕີດິນແດນແກວ ຕາມ ແນວຊາຍແດນລາວ-ວຽດນາມ ໃນທັນທີ ກ່ອນທີ່ຈະຍົກທັບຂຶ້ນໄປ ເຖິງເມືອງບຸ່ນໃຕ້ບຸ່ນເຫນືອ.

ຣັຊການ ຂອງເຈົ້າຂຽວຄ່າຍ ແມ່ນຣັຊການ ອັນດັບທີ 24 ຂອງອານາຈັກຣ໌ພວນ ແລະອານາ ຈັກຣ໌ພວນ ກໍ່ຂຶ້ນກັບລ້ານຊ້າງ ທີ່ໄດ້ທຳການປັກປັນເຂຕແດນກັນໄວ້ ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າ ງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຄືດິນແດນພວນ ຕໍ່ລົງໄປຈົນເຖິງເມືອງຫນອກ ເກືອບຮອດເມືອງຄ່າເກີດ.

ໃນຣັຊການເຈົ້າຂຽວ ຄ່ອຍ ນີ້ ສມັຍຕ່ມາ ປີ ຄ.ສ.1359 ກໍ່ໄດ້ຖືກກອງທັບພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກ ກຳລັງລົງມາຕີ ດວ້ຍເຫຕທີ່ວ່າພິດສັຈຈະ ຄືບ່ຍອມໃຫ້ການຮ່ວມມື ກັບພຣະອົງຄ໌ໃນການສ້າງຄາມ ດັ່ງທີ່ເຄີຍໃຫ້ຄຳໝັ້ນສັນຍາໄວ້. ໃນການຍົກກຳລັງລົງມາຄັ້ງນັ້ນ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ສັ່ງໃຫ້ຈັບເອົາ ນອ້ງສາວ ຂອງທ້າວຂຽວຄ່ອຍ 2 ຄົນໄປກັກໄວ້ ຢູ່ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ເພື່ອເປັນຕົວປະກັນ.

ເຈົ້າລ້ານຄຳກອງ ແລະ
ການພັທທະນາ ເມືອງພວນ

****

ຫລັງຈາກຣັຊການ ເຈົ້າຂຽວຄ່ອຍ ແລ້ວ ກໍ່ມາຮອດສມັຍເຈົ້າລ້ານຄຳກອງ ຂຶ້ນນ່ັງເມືອງພວນ ໃນປີ ຄ.ສ. 1374. ເຈົ້າລ້ານຄຳກອງເປັນບຸຄຄົລ ທີ່ມີນ້ຳພຣະທັຍເປັນບຸນເປັນກຸສົນຫລາຍ ພຣະ ອົງຄ໌ ເປັນກະສັຕຣິຍ ທີ່ເອີ້ນວ່າ "ພຸ່ຊົງທັມ " ຄືປະກອບໄປດວ້ຍທິສພິທຣາຊທັມ ແລະມີຄວາມ ສລ່ຽວສລາດທີ່ສດ.

ຫລັງຈາກຂຶ້ນຄອງສົມບັຕ ແລ້ວ ໄດ້ອອກກົດໝາຍປົກຄອງອາມາຈັກຣ໌ພວນ ຢ່າງເປັນຣະບຽບ ຈົນໄດ້ຊື່ວ່າ " ກົດໝາຍລ້ານຄຳກອງ" ພ້ອມກັນນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ຊົງປັບປຸງບ່ຳຮຸງພຣະພຸທທະ ສາສນາ ຢ່າງຈົງຈັງ.

ແລະອີກຕອນນຶ່ງ ເຈົ້າລ້ານຄຳກອງ ໄດ້ຈັດສົ່ງຄົນໄປເມືອງຫົງສາວະດີ (ເມືອງມ່ານ) ນ່ຳເອົາ (...ພົງສາວະການ ເຈົ້າຄ່ຳໝັ້ນ ວົງກິຕຣັຕນະ ວ່າ ແມ່ນເມືອງຫົງສາວະດີ ນະຄອຣຫລວງ ຂອງ ມອນ ໃນສມັຍນັ້ນ) ພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂ້ົ້າມາຍັງເມືອງພວນ ແລະພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຮັບພຣະພຸທ ທະຮຸບຄ່ຳ 1 ອົງຄ໌ ນັ່ງຂັດສມາທິເພັຊຣ໌ ນ່ຳມາສູ່ເມືອງພວນ ພ້ອມກັນນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຊົງສົ່ງຄົນໄປຮຽນ ພຣະທັມມະເທສນາ ຢູ່ທີ່ເມືອງ ອິນທະປັຕຖະນະຄອຣ (ເມືອງຂເມຣ)

ໃນເວລາດຽວກັນ ເຈົ້າລ້ານຄຳກອງ ກໍ່ສເດັຈໄປນະຄອຣຊຽງທອງ ດວ້ຍພຣະອົງຄ໌ເອງ ແລະ ໄດ້ໄປຂໍນັກປຣາຊຍ໌ທາງສາສນາ ຈາກລ້ານຊ້າງ ຈົ່ງໄປໄດ້ອາຈາຣຍ໌ພຸ່ນຶ່ງ ຊື່ວ່າ ອາຈາຣຍ໌ທັມມະ ຄາຖາ ແລະຕ່ມາ ກໍ່ຈົ່ງໄດ້ດ່ຳເນີນແຜນການສ້າງວັດວາອາຣາມ ຂຶ້ນຫລາຍແຫ່ງ ແທນສາສນາ ຜີ ເຊ່ິງມີ ຫ່ມະເຫສັກ ເຖ້ິງ 12 ແຫ່ງ ທ່ົວເມືອງຊຽງຂວາງ ເຊ່ິງຈະຕອ້ງໄດ້ຂາດລອ້ງທຸກປີ.

ຍຸຄເຈົ້າລ້ານຄຳກອງ (ຄ.ສ. 1372–1421) ຢູ່ໃນຣັຊສມັຍດຽວກັນ ກັບພຣະເຈົ້າສາມແທນໄທ (ຈາກ ຄ.ສ.1372–1417) ພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ຖືກປະຊາຊົນຊາວພວນ ຖວາຍຄວາມເຄົາຣົພ ນັບຖືຢ່າງ ສູງ ຈົ່ງໄດ້ຮັບການອະພິເສກ ແລະຖວາຍພຣະນາມວ່າ " ພຣະເຈົ້າອິສຣະເສຕຖາ " ແລ້ວກໍ່ຈົ່ງຊົງ ຂນານນາມ ນະຄອຣຊຽງຂວາງວ່າ " ນະຄາຣັຕນະບຸຣິຣົມຍ໌ ພຣົຫມຈັກກະພັຕ ສຣິມະຫານັຄຣະ

(ນັຄຣະ= ນະຄອຣ) ຕັກກະເສລາ ມະຄອຣຊຽງຂວາງ ຣາຊທານີ "

ໃນສມັຍເຈົ້ າລ້ານຄໍາກອງນີ້ ໄດ້ມີການປັບປຸງສັງຄົມລາວຊາວພວນ ຢ່ າງຈິບຈາມ ມີການພັທ ທະນາພຣະພຸທທະສາສນາ ຢ່ າງກວ້ າງຂວາງ ໄດ້ຊົ ງສ້ ້ າງພຣະທາຕເຈດີ ຍ ແລະວັດວາອາຣາມທົ ່ວ ຣາຊອານາຈັກຣ ່ ວມ ຊົ ງເປັ ນມິ ຕຫນ ັ ້ ນແກ ່ ນ ກັ ບນະຄອຣຊຽງທອງ ໃນສມັຍພຣະເຈົ ້ າສາມແສນ ໄທ ໄຕພ ູ ວະນາຖ ອີ ກດ ວ ້ ຍ. ພຣະເຈົ ້ າສາມແສນໄທ ມີ ຄ ວ າມພ ່ ພຣະທ ັ ຍ ຈ ່ ງ ໄ ດ ້ ຊ ົ ງ ສ ່ ງ ຄ ືນ ໃ ຫ ້ ນ ອ ້ ງ ສາວ 2 ນ າ ງ ຂ ອ ງ ເ ຈ ົ ້ າ ລ ້ ານ ຄ ໍ າ ກ ອ ງ (ທ ິ ດ າ ຂ ອ ງ ເ ຈ ົ ້ າ ຊ ຽ ວ ຄ ໍ າ ຍ ່) ທ ີ ່ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ຈ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ຟ ້ ານ ້ ຸ ມ ່ ານ ໄປຝ ັ ກ ໄ ວ ້ ເ ປ ັ ນ ຕ ິ ວ ປ ະ ກ ັ ນ ທ ີ ່ ນ ะ ค อ ร ช ย ง ห อ ง ห ล า ย ป ี ม า แ ล ้ ว .

(26) ຣັ ຊ ກ ານ ຂ ອ ງ ເ ຈ ົ ้ າ ค ำ อ ุ ม ເ ม ื อ ง (ค . ส . 1421 – ?) ม ี พ ร ะ น า ม ต ็ ม ว ่ า ເ ຈ ົ ้ າ ฟ ้ า ข า ว ເ พ ร ะ แ ต ่ ม อ ย ๆ ม า ก ่ ั ม ุ ่ ง เ ค ื ่ อ ง ข า ว ถ ื ศ ี ล 8 เ ป ั น ป ะ จ ำ .

(27) ต ่ ม า ເ ม ื ่ อ ເ จ ้ า ฟ ้ า ข า ว ส ร ้ า ง พ ร ะ ฉ ิ ม ม ์ ล ้ ว พ ร ะ ย า แ ส น ส ื บ ต ่ เ ถ ิ ง พ ร ะ ย า ส ี ເ ช ่ ื อ ง เ ป ั น ເ ส น า บ ด ี ผ ู ้ ใ ห ญ ่ แ ล ะ เ ป ั น เ ช ื ้ อ พ ร ะ ว ิ ว ส ์ เ ป ั น ผ ู ้ ส ำ เ ร ็ จ ร า ช ก า ร แ ท น ช ่ ั ว ค ร า ว ต ่ ม า จ ่ ง อ ้ า ง ເ ช ิ ญ ເ อ ้ า ท ิ ด า ข อ ง ເ จ ้ า ฟ ้ า ข า ว ม า ว ่ า ເ จ ้ า ม า ง ค ำ อ ่ อ น ห ล ื ເ จ ้ า ม า ง ฟ ้ ม ด ำ ข ึ ้ น ม ั ่ ง ເ ม ื อ ง แ ต ่ บ ่ ไ ด ้ บ อ ก ส ั ก ร า ช แ ม ่ น อ น ว ่ า จ า ก ป ี ใ ด ม า ถ ึ ง ป ี ใ ด ?

(28) ເ จ ้ า ค ำ อ ่ อ น บ ่ ช ้ า บ ส ั ก ร า ช แ ม ่ น อ น แ ต ่ ม ี บ ั น ท ึ ก ว ่ า ร ั ช ก า ล น ี ้ ไ ด ้ ม ี ส ง ค ร า ม ส ู ้ ร บ ก ั บ ล ้ า น ช ้ า ง แ ล ะ เ ส ี ย ช ั ย ใ ห ้ ล ้ า น ช ้ า ง ถ ู ก ล ้ า น ช ้ า ง ก ว า ด ต ้ อ น เ อ ็ า ค อ บ ค ั ว ช ้ า ง พ ว ม ไ ป เ ป ั น จ ำ น ว น 200 ค อ บ ค ั ว . เ พ ร า ะ บ ่ ม ี บ ั น ท ึ ก บ อ ก ค ั ก แ ม ่ จ ่ ง บ ่ ช ้ า บ ว ่ า ท า ง ล ้ า น ช ้ า ง ก ็ ง ก ั บ ร ั ช ก า ล ข อ ง ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ อ ง ค ์ ใ ด แ ต ่ ใ น ท ี ่ น ี ้ เ ข ้ า ใ จ ว ่ า แ ม ่ น พ ร ะ เ จ ้ า ส ุ ร ิ ย ะ ว ง ส า น ั ้ น เ อ ง .

(29) ເ จ ้ า ค ำ ส ั น ไ ด ้ ข ึ ้ น เ ป ั น ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ พ ว ม ใ น ป ี ค . ส . 1650 ก ็ ง ก ั บ ส ม ั ย พ ร ะ เ จ ้ า ส ุ ร ิ ย ะ ว ง ส า ท ั ม ม ิ ก ะ ร า ช ฝ ่ า ย ว ่ า ไ ด ้ ม ี เ ร ื ่ อ ง ข ั ด แ ย ้ ง ก ั บ ล ้ า น ช ้ า ง ເ ม ื ่ อ ง ม า จ า ก พ ร ะ เ จ ้ า ส ุ ร ิ ย ะ ว ง ส า ฝ ่ า ย ไ ด ้ ເ จ ้ า ม า ง แ ก ่ ม จ ั น ท ์ ไ ป เ ป ั น อ ั ค ค ะ ม ะ เ ท ส ี ເ จ ้ า ค ำ ส ั น บ ่ ย อ ม ใ ห ้ ท า ง ว ร ง จ ั น ท ม ์ ถ ื ว ่ า ข ั ด ข ื น อ ำ น า จ จ ่ ง ย ก ท ั บ ไ ป เ ล ว เ อ ็ า ม ี ก า ร ส ง ค ร า ม ก ั น ข ึ ้ น ฝ ่ า ย ร ้ า ย แ ร ง ก อ ง ท ั บ ว ร ง จ ั น ท ์ จ ่ ง จ ั บ เ อ ็ า ເ จ ้ า ม า ง แ ก ่ ม จ ั น ท ์ ไ ป ไ ด ้ แ ล ะ ก ว า ด ค ั ว พ ว ก ข า ว พ ว ม ไ ป ว ร ง จ ั น ท ม ์ เ ป ั น จ ำ น ว น ห ล า ย , ท า ง ว ร ง จ ั น ท ม ์ จ ่ ง เ อ ็ า ເ ม ื อ ง พ ว ม ม า ข ึ ้ น ม ่ า ต ิ น โ ด ย ก ็ ง บ ่ ป ล ่ อ ย ใ ห ้ เ ป ั น ด ิ น แ ด น อ ิ ส ร ะ ค ื แ ต ่ ก อ น .

(30) ເ จ ้ า ค ำ ห ิ ง โ อ ร ิ ส ข อ ง ເ จ ้ า ค ำ ด อ ่ น แ ล ะ เ ป ั น อ ะ น ุ ช า ข อ ง ເ จ ้ า ค ำ ส ั น ไ ด ้ ป ิ ก ค อ ง ເ ม ื อ ง พ ว ม แ ท น ເ จ ้ า ค ำ ส ั น ม ี โ อ ร ิ ส 2 อ ง ค ์ ค ื ເ จ ้ า ค ำ ล อ ้ น แ ล ะ ເ จ ้ า ค ำ เ ค ื ่ อ ง

(31) ເ จ ้ า ค ำ ก ว ิ ว ส ์ โ อ ร ิ ส ข อ ง ເ จ ้ า ค ำ ส ั น ข ึ ้ น เ ป ั น ເ จ ้ า ເ ม ื อ ง พ ว ม

(32) ເ จ ้ า ค ำ ล ว ้ น โ อ ร ิ ส ເ จ ้ า ค ำ ห ิ ง พ ร ะ เ ส ต ถ า (อ ้ า ย) ข อ ง ເ จ ้ า ค ำ เ ค ื ่ อ ง ข ึ ้ น ค อ ง ร า ช ใ น ป ี ค . ส . 1687 แ ล ะ ต ั ้ ง ເ จ ้ า ค ำ เ ค ื ่ อ ง ผ ู ้ เ ป ั น พ ร ะ อ ะ น ุ ช า ใ ห ้ เ ป ั น อ ุ ป ร า ช .

(33) ເຈົ້າຄ່ຳພຸທທາ ໂອຣົສເຈົ້າຄ່ຳລວ້ນ ຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ຈົ່ງຊົງຕັ້ງເຈົ້າຄ່ຳເຄື່ອງ ອະນຸຊາ ເປັນອຸປຣາຊ.

(34) ເຈົ້າຄ່ຳສັທທາ ໄດ້ມະເຫສີ ເປັນເຊື້ອເມືອງຫລວງພຣະບາງ. ສມັຍເຈົ້າຄ່ຳສັທທາ ນີ້ ໄດ້ມີການສ້າງວັດວາອາຣາມ ແລະພຣະທາຕເຈດີຍ໌ ຂຶ້ນຫລາຍແຫ່ງ.

ພ້ອມດຽວກັນ ກໍ່ໄດ້ຍົກທັບໄປຊ່ອຍນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຣົບກັບພວກເມືອງສຣີໂຄຕ ຟາກແມ່ນ້ຳຂອງຝັ່ງຕາເວັນຕົກ ຝ່າຍໃຕ້.(1)

(35) ເຈົ້າບຸນລັງໄທ ໂອຣົສຂອງເຈົ້າຄ່ຳສັທທາ ໄດ້ຂຶ້ນປົກຄອງຊຽງຂວາງ

(36) ເຈົ້າຄ່ຳບຸນລອດ ເປັນໂອຣົສ ຂອງເຈົ້າຄ່ຳສັທທາ

(37) ເຈົ້າບຸນຄົງ ເປັນໂອຣົສ ຂອງເຈົ້າຄ່ຳບຸນລອດ

(38) ພຣະຍາຄ່ຳເທໂວ ເສນາບໍ່ດີຜູ້ໃຫຽ່ ໄດ້ວາຣາຊການ ທີ່ຊຽງຂວາງ

(39) ເຈົ້າບຸນຈັນທ໌ ໂອຣົສຂອງເຈົ້າບຸນຄົງ

(40) ເຈົ້າຄ່ຳອຸ່ນເມືອງ ໂອຣົສຂອງເຈົ້າບຸນຈັນທ໌. ເຈົ້າຄ່ຳອຸ່ນເມືອງ ມີໂອຣົສ 3 ອົງ໌ ຄື ເຈົ້າອົງ໌ຫລໍ່ ຫລືເຈົ້າອົງ໌ທິງ ເຈົ້າອົງ໌ສຣິພຣົມ ແລະ ເຈົ້າອົງ໌ບຸນ.

(41) ເຈົ້າຫນໍ່ເມືອງ ຂຶ້ນນັ່ງຊຽງຂວາງ ຄ.ສ.1750–1751 ເກີດເສັຽຈິຕ ຈົ່ງໂຕນເຂົ້າປ່າ ຄົນຫັ້ງ ຫລາຍ ຈົ່ງເອີ້ນວ່າ ເຈົ້າອົງ໌ໂຕນ ແລະກໍ່ເລີຍຊອກຫາບໍ່ພົບເລີຍ.. ເຈົ້າຫນໍ່ເມືອງ ມີໂອຣົສ 2 ຄົນ ຄື ເຈົ້າກາງ ແລະເຈົ້າຫລ້າ.

(43) ເຈົ້າອົງ໌ຫລໍ່ ໂອຣົສຂອງເຈົ້າຄ່ຳອຸ່ນເມືອງ ໄດ້ເປັນເຈົ້າເມືອງພວນ ໃນປີ ຄ.ສ.1751 ຍົກ ເຈົ້າອົງ໌ບຸນ ຜູ້ອະນຸຊາໃຫ້ເປັນອຸປຣາຊ ເວລານັ້ນ ກໍ່ໄດ້ເກີດສົງຄາມກັບລ້ານຊ້າງວຽງຈັນທນ໌ ໃນ ສມັຍພຣະເຈົ້າບັນທະເສນ ພົງສາລາວ ເສັຽຊັຍໃຫ້ແກ່ວຽງຈັນທນ໌ ຈົ່ງໄດ້ຍອມຂຶ້ນກັບວຽງຈັນທນ໌ ອີກຄັ້ງນຶ່ງ.

ໃນສມັຍນີ້ ຄົງຕ້ອງການຍາກໃຫ້ຊຽງຂວາງ ມີຜູ້ຄົນພົລເມືອງພຽງພໍ ໃນການເສີມກຳລັງ ເຈົ້າ ອົງ໌ຫລໍ່ ຈົ່ງຂຶ້ນໄປຫົວພັນທ້າວຫົກ ແລະໄປຣຽກຮ້ອງເອົາຄົນໃນທ້ອງຖິ່ນນັ້ນ ເຂົ້າມາຢູ່ໃນເມືອງ

(1) ພົງສາວະດານ ສະບັບລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ທີ່ວ່າ ເຈົ້າຄ່ຳສັທທາ ໄດ້ຍົກທັບໄປຊ່ອຍຫລວງພຣະບາງ ຕໍ່ສູ້ກັບພຣະຍາສີໂຄຕບອງ ຝ່າຍໃຕ້ ນັ້ນ ແທ້ຈິງ ຜູ້ຂຽນເຂົ້າໃຈວ່າ ໃນສມັຍຕອນນີ້ ຄົງຈະຢູ່ໃນຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.1690-1710 ຈົ່ງຢູ່ໃນຣະຫວ່າງທີ່ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ອຸ້ນອາຍ ແຕກແຍກກັນເປັນ 2 ອານາຈັກຣ໌ ວຽງຈັນທນ໌ ແລະຫລວງພຣະບາງ ຈົ່ງບໍ່ຊາບ ພຣະອົງ໌ ຈະຊົງຫມາຍເຖິງວ່າ ເຈົ້າຄ່ຳສັທ ທາ ຍົກທັບໄປຊ່ອຍວຽງຈັນທນ໌ຣົບ ຫລືວ່າ ໄປຊ່ອຍຫລວງພຣະບາງຣົບ ? ຖ້າຫາກວ່າ ຍົກທັບໄປຊ່ອຍວຽງຈັນທນ໌ ຣົບກໍ່ອາຈແມ່ນສມັຍ ພຣະເຈົ້າຊັຍເສຖຖາທິຣາຊ ທີ 2 (ພຣະໄຊ ອົງ໌ ເຫວ້) ທີ່ສູ້ຣົບ ກັບພຣະບໍ່ຣົມຣາຊາ ເຈົ້າຄອງນະຄອຣພະນົມ ໃນປີ 1709 ນັ້ນເອງ.

ເຈົ້າກາງ ໃນຍາມແຕ ໄກ້ຮຸ່ງ ໃນຄືນເດືອນຍີ່ ຂຶ້ນ 10 ຄ່ຳ ຕໍ່ 11 ຄ່ຳ ແລະກໍ່ໄດ້ຊັຍຊນະ ຕໍ່ເຈົ້າກາງ ແລະເຈົ້າກາງແຕກຫນີໄປເມືອງພັ້ນ ຢູ່ໄດ້ 3 ເດືອນ ເຈົ້ານອ້ຍ ໄດ້ຊອກຫາວິທີສ້າງສາຍສັນພັນທ ຣະຫວ່າງເຄືອຍາຕຊຽງຂວາງ ທີ່ແຕກແຍກກັນມາແຕ່ດົນນານ ຈົນເຈົ້າກາງ ຍອມປະນີປະນອມ ແລ້ວກໍ່ກັບເຂົ້ານາຢູ່ຊຽງຂວາງຮ່ວມກັນ ໂດຍສັນຕິ ແລະເຈົ້ານອ້ຍກໍ່ທ່ຳພິທີສລອງຄວາມສັນຕິສຸຂ ໃນການສ້າງສາຍສັນພັນທ໌ຣະຫວ່າງເຄືອຍາຕຊາຕດຽວກັນຢ່າງມ່ວນຊື່ນ ເປັນຕົວຢ່າງໃນປະວັຕິ ສາສຕຣ ຂອງຊາຕລາວ ສມັຍນັ້ນ.

ໃນປີ ຄ.ສ.1814 ເກີດມີກຸ່ມຂະບົດ ທີ່ມາຈາກພວກຂ້າ ທີ່ເຂຕເມືອງບວມຫານ ໄດ້ຖືກຍຸແຍ່ໃຫ້ ມີແນວຄຶດກ່ຳເຣິບ ບ່ຍາກຂຶ້ນກັບອານາຈັກຣ໌ພວນ ເຈົ້ານອ້ຍ ໄດ້ຍົກທັບໄປຜາບຂະບົດ ຈົນມີ ຊັຍຊນະ ໃນປີ 1815 ປີ ເຕົ້າສະງ້າ ຄ.ສ.1820 ເຈົ້ານອ້ຍໄດ້ສ້າງຫ່ໂຮງ ແລະສນາມ ຄ້າຍຄູ ຫ່ຣິບ ສ້າງອາວຸທ ຍຸທພັນດ໌ ແລະຈັດຕັ້ງກອງທັບ ເຝິກຝົນນັກຣົບ ຢ່າງແຂງຂັນ ເພື່ອໃຫ້ເປັນການຕຽມ ພ້ອມໃນການປ້ອງກັນດິນແດນ ແຕ່ໃນປີ 1821 ທ້າວຂຸນເມືອງຄ່ຳ ໄດ້ຟ້ອງເຈົ້ານອ້ຍ ມາຫາພຣະ ເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ໃນຂໍ້ຫາທີ່ວ່າ ເຈົ້ານອ້ຍ ຕຽມການແຍກຕົວຈາກອ່ຳນາຈ ວຽງຈັນທນ໌ ພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ຈຶ່ງຊົງແຕ່ງໃຫ້ນັກພຸມິນທ໌ ນ່ຳກ່ຳລັງຂຶ້ນມາຈັບເອົາຕົວເຈົ້ ານອ້ຍລົງໄປວຽງຈັນທນ໌ ແລະຢູ່ທີ່ນັ້ນ ເຈົ້ານອ້ຍກໍ່ໄດ້ທ່ຳຄວາມດີ ເປັນທີ່ໄວ້ເນື້ອເຊື່ອພຣະທັຍສ່ຳຣັບ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທ ຄື ພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທ ມີນ້ຳລັງຕົວນຶ່ງ ແຕ່ມັນເປັນນ້ຳງ່ວນຫລາຍ ບ່ມີ ຜູ່ເຝິກໃຊ້ງ່ວນນັ້ນໄດ້ ພຣະອົງຄ໌ເສັ້ງດ່ວຍນ້ຳ ຈຶ່ງມອບໃຫ້ເຈົ້ານອ້ຍ ໄປທົດລອງເຝິກໃຫ້ ເຈົ້ານອ້ຍ ຮັບອາສາ ແລະສາມາຕຖ໌ເຝິກນ້ຳຕົວນັ້ນ ຈົນໃຊ້ງ່ວນໄດ້ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທ ຈຶ່ງມີຄວາມດີ ພຣະທັຍ ຫລາຍ ແລະຊື່ນຊົມຕ່ຄວາມສາມາຕຖ໌ ຂອງເຈົ້ານອ້ຍ ສັນນິຕຖານວ່ຳ ໃນຄັ້ງນີ້ ເອງ ທີ່ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ໆ ໄດ້ມອບຣາຊທິດ ໃຫ້ເປັນມະເຫສີ ຂອງເຈົ້ານອ້ຍ (ເສັ້ງດ່ວຍ ບ່ຊ່ຳບ ພຣະນ່ວນ) ເວລານັ້ນ ເຈົ້ານອ້ຍມີອ່ວຍຸພຽງ 33 ພຣັສ່ຳ.

ທ່ວ່ຄືນ ເຫຕການຣ໌ ຫົນຫລັງອີກ ຕື່ນວ່ຳ ໃນຕອນເມື່ອສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ຂຶ້ນ ເປັນພຣະເຈົ້ານະຫາຊີວິຕ ແຫ່ງ ລ້ານຊ້ຳງວຽງຈັນທນ໌ ແທນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອິນທະວົ່ງສ໌ ໃນປີ 1804 ນັ້ນແລ້ວ ພຣະອົງຄ໌ ມີພຣະຣາຊປະສົງຄ໌ ຈະແກ້ໄຂບັນຫາຊາຕ ໂດຍການທ້ອນໂຮມລາວ ພາຄພື້ນຕ່ຳງ ທີ່ກະແຈກກະຈ່ຍກັນຢູ່ ໃຫ້ເຂັ້ມແຂງ ແລະມີເອກພ່ຳພ ເພື່ອຕ່ຕ້ນການຄອບ ຄອງລາວ ຂອງພວກສຍາມ ຈຶ່ງໄດ້ມີສຸພະອັກສອຣມ່ຳເຖິງເຈົ້ານອ້ຍ ແລະຊົ່ງຮັບຮູ້ຖານະແຫ່ງ ເຈົ້າເມືອງພວນ ຢ່ຳງເປັນທ່ຳງການ ທີ່ຂຶ້ນກັບວຽງຈັນທນ໌ ແລະອັຄຣາຊທູຕ ທີ່ຖືພຣະຣາຊສ່ຳສ໌ ຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ຂຶ້ນມາຊຽງຂວ່ຳ ຄັ້ງນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຖືໂອກ່ຳສທ່ຳການຫົດສົ່ງ ພຣະເຖຣະ ຜູ່ໃຫ່ຽວັດສີພົນ ຂຶ້ນເປັນພຣະສັງຄະຣາຊແຫ່ງເມືອງພວນແລະກໍ່ໄດ້ເຣັດສ່ຳນະໂນຄ໊ວຊ່ວເມືອງ

ພວມ ອີກດວ້ຍ.

ເຈົ້ານອ້ຍ ຫລືເຈົ້າສຫກະສຸວັນມະກຸມາຣ ໄດ້ພຣະທິດາ ຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ເປັນອັຄ ມະເທສິ. ເວລາທີ່ພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ເຣັດສົງຄາມກູ້ຊາຕ ຕໍ່ສູ້ຕ້ານການຄອບຄອງລາວ ຂອງ ສຍາມ ໃນປີ 1827 ນັ້ນ ເຈົ້ານອ້ຍ ກໍ່ໄດ້ສົ່ງກຳລັງ ໄປຊ່ອຍຣົບ ຈຳນວນ 5000 ຄົນ(1) ເວລາເສັຽ ສົງຄາມ ແກ່ສຍາມ ພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ຖືກຈັບໄດ້, ທາງການໄທຍ ແລະວຽດນາມ ອາຈເປັນ ແຜນຍຸທໂທບາຍການເມືອງ ເພື່ອແບ່ງແຍກລາວ ຄືໃຫ້ລາວແຕກຄ່ກັນເອງ ຕລອດໄປ ໃນປະວັຕິ ສາສຕຣ໌ຂອງຊາຕຕົນ ຈຶ່ງປັ້ນເຣື້ອງໃຫ້ຄົນລາວທ້ງຫລາຍ ຊິງຊ້ງກັນເອງ ຄື ໃຫ້ລາວວຽງຈັນທນ໌ ຊິງຊ້ງລາວຫລວງພຣະບາງ ແລະໃຫ້ຊ້ງລາວຊຽງໃຫມ່ ທ້ງນີ້ ກໍ່ໂດຍປັ້ນແຕ່ງເຣື້ອງວ່າ ເຈົ້ານອ້ຍ ເປັນຜູ້ຈັບພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ໃຫ້ແກ່ໄທຍ ແລະອີກ ທ້ງແກວແລະໄທຍເອງ ຍ້ງປັ້ນເຣື້ອງ ໃຫ້ ແກ່ມະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ແລະຄົນລາວທ້ງລ້ນນາ ໃນຂໍ້ກ່າວຫາດຽວກັນ. ແທ້ຈິງ ກ່ຽວກັບ ການພ່າຍເສິກໃນຄ້ງນ້ັນ ໄທຍ ໄດ້ຍົກກຳລັງຕິດຕາມເຈົ້າອະນຸຣຸທ ຈົນຮອດເມືອງພວນ ຍ່ອມຈະບໍ່ ເປັນການຍາກ ທີ່ໄທຍເອງ ຈະສືບຮູ້ໄດ້ເອງວ່າ ພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ໄປລີ້ຕົວຢູ່ໃສ ຫລືໄປຢູ່ ພ ນ່ວຍໃດ? ໃນເມ່ືອຖືກຈັບໄດ້ແລ້ວ ພວກໄທຍ ແລະແກວ ຈ່ຶງພາກ້ນຖ້ິມໂທສໃຫ້ເຈົ້ານອ້ຍຮ້ບບາບ.

ພິງສາວະດານເມືອງພວນ ທ່ີຂຽນໂດຍເຈົ້າຄ່າຫນ້ັ ວິງກິຕຣ໌ັຕນະ (2) ປະຕິເສທວ່າ ທາງ ເມືອງພວນ ບ່ໄດ້ຈ້ບພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ໃຫ້ແກ່ໄທຍ ຕາມຂໍ້ກ່າວຫາຂອງແກວ ທ່ີຈ້ບຕົວເຈົ້ ານອ້ຍ ໄປຂ້ງທ່ໍຣະນານ ຢູ່ເມືອງແກວ ເພ່ືອດ້ບສູນຍ໌ເຊ້ືອແມວແຖວພ້ນທ ຸ່ ແລະຮ້ຕຖະບູຣຸສ ຜູ່ເຊ້ັ ແຂງ ຂອງຊາວພວນ.

ຫລ້ງຈາກເຈົ້ານອ້ຍ ໜ້ດບຸນໄປແລ້ວ ອານາຈ້ກຣ໌ພວນ ກ່ໍສ ດສ ວ້ຍລ້ງໄປ ພ ້ມກ້ບນະຄອຣ ວຽງຈ້ນທນ໌ ການດ ຳຣົງຊີວ ຕຂອງຊາວພວນ ຫລ້ງຍ ຸຄເຈົ້ານອ້ຍ ນ້ັ ປະຊາຊ ົນພວນ ບ່ມ ີຜ ້ນ ຳ ມ ີ ແຕ່ແກວ ນາຄວບຄ ມເມືອງພວນ ປະຊາຊ ົນພາກ້ນແຕກຕ ື່ນ ໜ ີໄປລ ້ຊ ອ່ນປ ອ່ນຕ ົວ ຢ ູ່ຕ ານປ ່າດ ົງ ພ ົງເຂ ົາ ຢ ່າງໜ ້າເວທນ າ ແລະຫລ ້ງຈ າກນ ້ັ ແຕ ່ປ ີ 1831 ເປ ັນຕ ົ້ນນ າ ພວກໄທຍ ກ ່ໍໄດ ຍ ົກກ ຳລ ັງ ໄປກວາດຕ ້ອນຄ ອບຄ ົວຊ າວພ ວນ ນ າເປ ັນຂ ້າທ າສ ຢ ູ່ບ ານກ ອກ ຈ ົນເກ ືອບໜ ົດ ປ ະໄວ ້ແຕ ່ 1000 ຄອບຄ ົວ.

ຕ ່ນ າ ໂອຣ ົສເຈ ົ້ານ ອ້ຍ ມ ີເຈ ົ້າອ ື່ງ ເຈ ົ້າອ ່ າງ ເຈ ົ້າທ ັບ ແລະເຈ ົ້າພ ົມນ າ ແກວເອ ົ້າໄປກ ັກໄວ ້ທ ່ ີ ເມ ືອງແກວເປ ັນເວລ າ 20 ປ ີ ພ ວກດ ັ່ງກ ່ າວ ໄດ ້ຕ ົກຢ ູ່ໃນຖ ານະລ ້ ຳບ ານ ແລະ ໃນເວລ າທ ່ ີແກວໄດ ້

---

(1) ເຈ ົ້າຄ ຳໜ ້ນ ວ ່ າ ເມ ືອງພ ວນ ຕ ຽມຈ ັດສ ົ່ງສ ົ່ງກ ຳລ ັງ ແຕ ່ ຢ ້ານຫ າງຫ ລ ວງພ ຣະບ າງມ າລ ອບ ຕ ັດຫ ລ ັງ ຈ ຶ່ງຢ ຸດໄ ວ ້ .....ແລະ ຂ ້ ຍ ຶມ ຂອງ ດຣ.ມ ະຍ ຸຣ ີ ໃນໜ ັງສ ື ເຣ ື້ອງເຈ ົ້າອ ະນ ຸ ໆ ປ ີ 1988 ວ ່ າ ເຈ ົ້ານ ອ ້ຍສ ົ່ງກ ຳລ ັງມ າຊ ່ ອ ຍ ຣ ົບ ໜ ້ າ 35

(2) ເຈ ົ້າຄ ຳໜ ້ນ ວ ິງກ ິຕ ັ ຕ ນ ະ ໃນພ ົງສ າວ ະດ າຣ ເມ ືອງພ ວນ ປ ີ 2495 ຫ ລ ຄ.ສ. 1952 ໜ ້ າ 13.

ຈັບເຈົ້ານ້ອຍໄປທໍ່ຣະນານ ແລະປະຫານຊີວິຕ ຢູ່ເມືອງແກວນັ້ນ ມະເຫສີເຈົ້ານ້ອຍກໍ່ຖືກບັງຄັບໃຫ້ເດີນທາງໄປເມືອງແກວ ຄືກັນ ແຕ່ໃນຣະຫວ່າງທາງ ເຮືອປະທັບກໍ່ຫລົ້ມ ພຣະມະເຫສີ ຈົ່ງສ້ຽງພຣະຊົນມ໌ຊີພ ທີ່ນ້ຳໂມ້ ຍັງແຕ່ໂອຣົສ ທັງ 4 ຄົນ ດັ່ງທີ່ກ່າວນັ້ນເອງ.ແຕ່ນັ້ນມາ ເມືອງພວນກໍ່ຫນົດຢູ່ປົກຄອງ ຍັງເຫລືອແຕ່ຊາວບ້ານທັມມະດາ ບ້ານເມືອງຈົ່ງສິ້ນອະນາຄົຕ.

ການປະຕິບັຕ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ນິນຫ໌ນາງ ຂອງແກວ ກ່ຽວກັບການຂ້າເຈົ້ານ້ອຍນີ້ ບໍ່ມີເຫຕຜົລທີ່ກ່ຽວກັບເຣື້ອງໄທຍ໌ຈັບພຣະເຈົ້າອະນຸ ເພາະແກວ ບໍ່ໄດ້ສແດງຄວາມຄຽດແຄ້ນຫຍັງ ຕໍ່ການສຸນຍ໌ເສັ້ຽວຽງຈັນຫນ໌ ພຽງແຕ່ວ່າ ແກວຢາກສແດງອິທທິພົລ ຂອງແກວ ໃຫ້ໄທຍ໌ເຫັນວ່າ ຕົນກໍ່ເປັນນຶ່ງແລະມີອຳນາຈຕໍ່ຊາຕລາວ ແລະມີຕໍ່ອານາຈັກຣ໌ພວນ ນັ້ນເອງ ພຽງເພື່ອທຳການຕໍ່ລອງເອົາຟົລປໂຍຊນ໌ ຈາກໄທຍ໌ ຈົ່ງເອົາຜູ່ນຳຊາວພວນ ເປັນເຫ ຣື້ອສແດງອຳນາຈບາດໃຫ ຽ ຂອງຕົນໃຫ້ໄທຍ໌ຮັບຮູ້ສິທອຳນາຈ ທີ່ແກວມີຕໍ່ເມືອງພວນ ແລະຕໍ່ລາວ ທໍ່ນັ້ນ.

ມະເຫສີ ຂອງເຈົ້ານ້ອຍ ຜູ່ທີ່ສ້ຽງພຣະຊົນມ໌ ຣະຫວ່າງການເດີນທາງໄປແກວ ຄັ້ງນີ້ ຄົງຈະແມ່ນອົງຄ໌ທີ່ເປັນພຣະຣາຊທິດາ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ນັ້ນເອງ. ເພາະສະນັ້ນ ໂອຣົສ ຂອງເຈົ້ານ້ອຍ ຄ ເຈົ້າອົ່ງ ແລະເຈົ້າອ່ານັ້ນ ກໍ່ຄົງຈະແມ່ນຫລານພຣະເຈົ້າອະນຸ ນັ້ນເອງ ສ່ວນ ເຈົ້າທັບກັບເຈົ້າພຣຫົມາ ນັ້ນ ໄດ້ບອກແຈ້ງວ່າ ເປັນໂອຣົສຂອງເມັ ຽນ ນ້ອຍ ຫລ ືພຣະສນົມ ຈົ່ງແມ່ໃຈວ່າ ເຈົ້ານ້ອຍ ຄົງຈະບໍ່ຮັບເອົາພຣະທິດາ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ໄປເປັນເມັ ຽ ນ ້ອຍ ເປັນແມ່ແທ ້.

✲ ✲

* *

****

ໂສການາຖະກັນ ຂອງຊາວເມືອງພວນ

****

ຫລັງຈາກເຈົ້ານ້ອຍ ໄດ້ຖືກແກວ ຈັບຕົວໄປປະຫານຊີວິຕແລ້ວ ເມືອງພວນ ກໍຂາດຜູ້ນຳ ເຖິງ 2 ປີ ນີແຕ່ແກວ ໂດຍການນຳຂອງກວານຟູ ໄດ້ເອົາທະຫານແກວ ຈຳນວນ 200 ຄົນ ມາຄວບຄຸມ ຮັກສາຜົລປໂຍຊນ໌ຂອງຊາຕຕົນ ຢ່ຽງຂວາງ ແລະແກວໄດ້ຕັ້ງເຈົ້າສາຣ ເສນາບໍ່ດີທັມມະການ ໃຫ້ເປັນເຈົ້າເມືອງພວນ ແລະໃຫ້ຂຶ້ນນຳແກວ ໃນປີ 1831 ໃນພົ້ງສາວະດານເມືອງພວນ ຂອງເຈົ້າ ຄຳຫມັ້ນ ວົງກິຕຣັຕນະ ກ່າວເຖິງ ຄວາມ ທຸກຍ໋ຍາກ ຂອງ ຊາວເມືອງພວນ ໂດຍໃຊ້ຄຳວ່າ " ຊາວ ເມືອງພວນ ຈະເອັດ ພິເຫລີ ຈະຈັດການ ອັນເດີ ກໍ່ຍາກເຈີ, ເຈົ້ານາຍບ່າວໄພ່ຣາສດອຣ ເດືອດຮ້ອນ ເຫລືອ ກຳນົດ ດ້ວຍຄວາມກົດຂີ່ ຂົ່ມເຫັງເຕັງເຕ້ກ ຂອງແກວ ຫາອັນເດີ ຈະເປັນຜົລແກ່ບ້ານເມືອງ ບໍ່ມີ, ມີແຕ່ ຄວາມອຸ້ນອາຍທໍ່ນັ້ນ "

ເມື່ອນຶກເຖິງເຫຕທີ່ເຈົ້າແຜ່ນດິນແກວ ເອົາເຈົ້ານ້ອຍໄປຂ້າຖິ້ມນັ້ນແລ້ວ ເຈົ້ານາຍບ່າວໄພ່ ຣາສດອຣ ເມືອງພວນ ກໍ່ເຫັນວ່າ ຈະອົດທົນຢູ່ບໍ່ໄດ້ ປີກາບສະ໋ກ ຈຸລສັກຣາຊ 1196 (ຄ.ສ.1834) ເຈົ້າສາຣ ຈົ່ງແຕ່ງຄົນໃຊ້ ໄປຂໍກຳລັງທັບ ຈາກ ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຍ໋ ເພື່ອນາຕີແກວ ຫນີ ພຣະນັ່ງ ເກົ້າ ຈົ່ງແຕ່ງໃຫ້ ພຣະຣາຊສຸຣິນທ໋ ເປັນແມ່ທັບ ຄຸມທະຫານ ປະນານພັນປາຍ ແລະພຣະເຈົ້ານັ ທາຕຸຣາຊ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຫລວງພຣະບາງ ກໍແຕ່ງໃຫ້ເຈົ້າມະຫາອຸປຣາຊອະພັຍ ເປັນແມ່ທັບ ຄຸມທະຫານປະນານພັນປາຍ ມາຊ່ອຍເມືອງພວນ ກຳລັງຂອງ 2 ທັບ ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຮອດເມືອງພວນ ຄັນເມື່ອຊາວເມືອງໄດ້ຍິນຂ່າວດີ ວ່າຈະມີກອງທັບຕ່າງຖິ່ນ ມາຊ່ອຍພວກຕົນແລ້ວ ຄວາມທຸກຂ໋ໃຈ ທີ່ຂ້ຽງຢູ່ນັ້ນ ກໍ່ລະເບີດຂຶ້ນ ດ້ວຍພາກັນໄດ້ໃຈ ຈົ່ງລຸກຂຶ້ນຈັດການຂ້າພວກແກວ ເຫລົ່ານັ້ນ ໃນທັນທີ ຂ້າແກວຕາຍເກືອບຫມົດ ໃນຕອນກາງຄືນ ກ່ອນທີ່ກອງທັບຫລວງພຣະບາງ ແລະໄທຍ໋ ຈະໄປ ເຖິງ ພວກແກວຖືກຂ້າ ຍັງເຫລືອ 2-3 ຄົນ ກໍ່ພາກັນແລ່ນປົບຫນີຕາຍ ຄືນເມືອເມືອງແກວ.

ຢູ່ໄດ້ 2 ວັນ ກອງທັບໄທຍ໋ ກັບທະຫານຫລວງພຣະບາງ ຈົ່ງໄປເຖິງ ຊາວເມືອງພວນ ກໍ່ໄດ້ພົບ ເສືອໂຕໃຫນ່ ເຂົ້າອີກຕົ້ນ. ຕອນນີ້ ແມ່ນເສືອຈາກບ້ານກອກ. ເຫຕການ ນີ ຢູ່ວ່າ ເມື່ອແມ່ທັບ ໄທຍ໋ ຄືພຣະຣາຊສຸຣິນທ໋ໄປເຖິງເມືອງພວນແລ້ວ ຮູ້ວ່າ ຊາວພວນ ໄລ່ແກວຫນີໄປກ່ອນ ເຊັ່ນນັ້ນ ກໍ່ໃຊ້ລິ້ນທຸຕແບບໄທຍ໋ ໃນທັນທີ ຄື ພຣະຣາຊສຸຣິນທ໋ ອອກແຜນຊູ່ເຈົ້າສາຣ ວ່າ ການທີ່ຊາວພວນ

ໂຈມຕີແກວ ກ່ອນທີ່ກຳລັງທັບໄທຍ ຈະມາເຖິງນັ້ນ ຈະພາໃຫ້ແກວ ເຫັນວ່າຊາວພວນ ເປັນປໍຣະ ປັກຂ ຕໍ່ແກວ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ເມື່ອກອງທັບໄທຍ ຖອນກັບໄປ ແກວກໍ່ຈະມາແກ້ແຄ້ນ ຕໍ່ພວກຊາວ ພວນ ປະຊາຊົນລາວຊາວພວນ ຈະຖືກທຳຮ້າຍກັນຫນັກ ພຣະຣາຊສຸຣິນທ ອ້າງເຫຕຜົລວ່າ ແກວ ນັ້ນ ສາມາຕຖ່ທຳຮ້າຍພວນໄດ ໄວກວ່າ ເພາະຈາກແກວມາພວນ ໃຊ້ເວລາ 15 ມື້ ກໍ່ເຖິງ ແຕ່ໄທຍ ຈະມາຊ້ອຍ ແລະຈະຍົກກຳລັງຈາກບາງກອກ ຕ້ອງໃຊ້ເວລາເຖິງ 80 ມື້ ສະນັ້ນ ທາງທີ່ດີ ຂໍໃຫ້ ເຈົ້າສາຣ ນຳເອົາພວກປະຊາຊົນ ຊາວພວນ ອົພຍົພຫນີຈາກເຂຕນີ້ ໃຫ້ຫນົດ ໃຫ້ໄປຢູ່ລຽບແຄມ ຂອງ ໃນເຂຕປາກຊັນ ຫລືເຂຕພັນລ່າ ບ່ອນທີ່ໃກ້ງກັບກອງທັບໄທຍ ເສັຽດີກວ່າ ເພື່ອຊ້ອຍເຫລືອ ຊີວິຕ ຂອງປະຊາຊົນ. ໃນພົ້ງສາວະດາຣເມືອງພວນກ່າວວ່າ ແມ່ທັບໄທຍ ໄດ້ບັງຄັບໃຫ້ເຈົ້າສາຣ ກວາດຕ້ອນພົລເມືອງອອກຈາກເມືອງພວນ, ມີຄົນຢູ່ 6000 ຄົນ ແຕ່ພໍ່ຖືກຍົກຈະເຍົ້າຕ້ອະລ້ງໄປຕົ້ນ ຣອດຫນອງຄາຍ ແລ້ວ ກອງທັບໄທຍ ກໍ່ວາງແຜນຈະເອົາຊາວພວນ ລ້ງໄປເປັນຂ້າທາສ ຢູ່ບາງ ກອກ ຄືກັບທີ່ເຫັນເປັນມາໃນຄັ້ງກ່ອນໆ ນັ້ນອີກ.

ເຈົ້າສາຣ ແລະເຈົ້າສາລິ ຢູ່ເປັນບຸຕຂອງເຈົ້າເຫນັ້ນນ້ອຍ ຮູ້ສຶກຕົວວ່າ ໄທຍ໌ຈະຕົ້ນຫລອກຄົນ ລາວອີກແລ້ວ ເຈົ້າສາຣ ຈຶ່ງຈັດຫາຜູ້ຊາຍທີ່ແຂງແຮງໄດ້ 500 ຄົນ ພາກັນຄຸມຫມູ່ປະຊາຊົນແຍກ ຕົວຫນີຈາກແມ່ທັບໄທຍ ໃນຍາມກາງຄືນ ແລະສາມາຕຖ່ທ້ນໂຮມເອົາປະຊາຊົນພວນ ຫນີມາ ໄດ້ພຽງ 3000 ຄົນ ທ່ນັ້ນ ອີກ 3000 ຄົນ ໄທຍ໌ກ່ໄດ້ກວາດຕ້ອນຫນີໄປເມືອງໄທຍ໌ໃນການເດີນທາງ (1) ຫລົບຫນີຄວາມຕາຍຈາກໄທຍ ຄັ້ງນັ້ນ ເຈົ້າສາຣໄດ້ພາບ່າວໄພ່ຊາວພວນ ຜ່ານຜ່າຄວາມ ທຸກຍ໋ຍາກ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ມີການອຶດຫິວຫນັກ ເພາະອາຫາຣ ທີ່ແຕ່ລະຄອບຄົວ ທີ່ຕຽມມາຈາກ ເມືອງພວນ ກ່ໝົດເຂ້ົາ ຊ້ຳຍັງຈ່ຳເປັນຕ້ອງໂຕນຫນີຄວາມຕາຍຈາກມືໄທຍ ຊ້ຳອີກ ປະຊາຊົນຈຶ່ງ ພາກັນອຶດເຂ້ົາ ແລະເສັຽຊີວິຕນ່ໍາຫາງ ມີເຖິງ 500 ຄົວ ຍັງກັບຄືນຣອດຊຽງຂວາງ 1500 ຄົວເພາະ ຕ້ອງໄດ້ຕໍ່ສູ້ກັບກອງທັບໄທຍ໌ນ່ໍາອີກ ດ້ວຍ.

ແລະ ເຈົ້າສາຣ ຄັ້ນມາຣອດຊຽງຂວາງ ແລ້ວ ເພື່ອຈະບ່ໍາຣຸງຮັກສາ ຄວາມສຸຂທຸກ໋ ຂອງປະ ຊາຊົນ ກ່ໄດ້ຂຶ້ນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນເມືອງພວນ, ຈຶ່ງຕ່ມາ ພຣະນັ່ງເກ້ົາ ຣັຊການທີ 3, ເຈົ້າແຜ່ນດິນ ໄທຍ໌ ໄດ້ຂ່າວວ່າ ເຈົ້າສາຣ ທີ່ພາພີ່ນ້ອງຊາວພວນ ຫລົບຫນີນ້ໍາມືຂອງຕົນມາໄດ້ ແລະໄດ້ຂຶ້ນເປັນ ເຈົ້າປົກຄອງເມືອງພວນແລ້ວ ກ່ສົ່ງກ່ໍາລັງຂຶ້ນມາຈັບຕົວເຈົ້າສາຣ ລ້ງໄປຂ້ງຢູ່ກຸງເທພ ໃນທີ່ສຸດ ກ່ໍ ເສັຽຊີວິຕ ຍ້ອນຄວາມໂຫດຮ້າຍ ຂອງໄທຍ໌ ຈົນໄດ້. ເຈົ້າສາຣ ນັ່ງປົກຄອງເມືອງພວນ ພຽງ 4 ປີ ທ່ນັ້ນ ເມືອງຊຽງຂວາງ ແລະອານາຈັກຣ໌ພວນ ກ່ຕົກຢູ່ໃນຄວາມວ່ໍາເປ່ົາ ບ່ໍມີຜູ້ໃດປົກປັກຣັກສາ.

(1) ພຣະຣາຊພົ້ງສາວະດາຣຫ ສະບັບລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ໃນພຣະເຈົ້າສຣິສວ່າງວົງສ໌ ປີ 1926 ໜ້າ 48-49

ສ່ຳຣັບ ປະຊາຊົນລາວຊາວພວນ ນັ້ນ ຄັນເມື່ອບໍ່ມີເຈົ້ານາຍຜູ້ປົກຄອງບ້ານເມືອງແລ້ວ ກໍ່ພາກັນແຕກໂຕນຫນີ ໄປຫາລີ້ຊ່ອນປ່ອນຕົວ ຢູ່ຕາມປ່າຕາມດົງ ແລ້ວແຕ່ໃຜຈະເລືອກຫາຄວາມປອດພັຍ ແກ່ຕົນເອງແລະຄອບຄົວ ພາກັນໄປຫາລີ້ ຫາກິນຜັກກິນຫມາກໄມ້ ຕາມທັມມະຊາຕ ຄັນຕໍ່ມາ ເມື່ອຫລາຍໆຄົນ ຈອບເຂົ້າມາໃນເມືອງ ບໍ່ເຫັນທະຫານໄທຍ໌ແລະແກວ ມາເຄື່ອນໄຫວ ໃຫ້ເປັນອັນຕຣາຍ ຕໍ່ພວກຕົນແລ້ວ ມີຫລາຍຄອບຄົວ ກໍ່ເລີຍພາກັນເຍື່ອຍໆ ກັບຄືນເຂົ້າມາຢູ່ໃນເມືອງ ອີກຄັ້ງໃຫ່ມ.

ສ່ວນ ພວກແກວນັ້ນ ຄັນເມື່ອກອງທັບໄທຍ໌ ຖອນຕົວຫນີ ໃນຄັ້ງກ່ອນນັ້ນ ແລະໃນເມືອງຊຽງຂວາງ ກໍ່ບໍ່ເຫັນປະຊົນຊາວພວນ ອາສັຍຢູ່ຫລວງຫລາຍ ຄືແຕ່ກ່ອນແລ້ວ ກໍ່ເລີຍໄດ້ຍົກກຳລັງຄືນເມືອງ ຍັງເຫລືອໄວ້ພຽງ 100 ຄົນ ພວກແກວ ທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ນັ້ນ ກໍ່ດຳເນີນແຜນປຽນແປງເມືອງ ພວນໃຫ້ກາຍເປັນແກວ ໂດຍວິທີປ່ຽນຊື່ບ້ານເມືອງ ແຕ່ຍັງຄົງໃຫ້ມີການຮັກສາຂນົບທຳນຽມຊາວ ພວນໄວ້ຢູ່ ໂດຍປ່ຽນໃຫ້ອານາຈັກຣ໌ພວນ ເປັນແຂວງນຶ່ງຂອງແກວ ໃສ່ຊື່ວ່າແຂວງ ຕຣານິນຫ (Traninh) ໂດຍແບ່ງອອກເປັນ 8 ເຂຕປົກຄອງ ເອີ້ນຊື່ 8 ຟູຫວຽນ (Phu 8 Huyen) ດັ່ງນີ້ ຄື:

(1) ຫວຽນກວ້າງ ຫມາຍເຖິງເມືອງຊຽງຂວາງ ໃຫ້ພຣະຍາຊຽງຄຸນ ຢູ່ຮັກສາ

(2) ຫວຽນຄ້ງ ຫມາຍເຖິງເມືອງຄ້ງ ໃຫ້ພຣະຍາເມືອງຄ້ງຢູ່ຮັກສາ

(3) ຫວຽນແສນ ຫມາຍເຖິງເມືອງແສນ ໃຫ້ນ້ອງເຈົ້າເມືອງພວນ ຄືອຸປຣາຊແສນເມືອງ

(4) ຫວຽນກ໊ດ ຫມາຍເຖິງເມືອງກ໊ດ ໃຫ້ພຣະຍາເມືອງກາງ ຢູ່ຮັກສາ

(5) ຫວຽນຄ່ຳ ຫມາຍເຖິງເມືອງຄ່ຳ (ບ້ານບາງ) ໃຫ້ພຣະຍາເມືອງຄ່ຳ ຢູ່ຮັກສາ

(6) ຫວຽນສ້ຽ ຫມາຍເຖິງເມືອງສ້ຽ ໃຫ້ຫມື່ນສ້ຽ ຢູ່ຮັກສາ

(7) ຫວຽນຣຽນ ຫມາຍເຖິງເມືອງຣຽນ ໃຫ້ເພັຽຫົວພັນ ຢູ່ຮັກສາ

(8) ຫວຽນຫມອກ ຫມາຍເຖິງເມືອງຫມອກ (ທ່າໂທມ)ໃຫ້ຫມື່ນຫມອກຢູ່ຮັກສາ

ຫລັງຈາກເຈົ້າສາຣ ຖືກຈັບໄປເມືອງໄທຍ໌ ແລ້ວ ເຈົ້າສາລິ ກໍ່ມີຄວາມຕັ້ງໃຈ ຢາກເປັນເຈົ້າ ປົກຄອງເມືອງພວນ ຈຶ່ງປະກາສໃຫ້ປະຊາຊົນຊາວພວນ ທີ່ໄປລີ້ຊ່ອນປ່ອນຕົວ ຢູ່ຕາມປ່າດົງພົງ ເຂົ້າ ໃຫ້ພາກັນກັບຄືນເຂົ້າມາຢູ່ໃນເມືອງຊຽງຂວາງ ທັງຫມົດຕາມເດີມ ແລ້ວ ເຈົ້າສາລິຈຶ່ງໃຫ້ ຕົງສິນ ຖືຫນັງສືໄປຂາບທູນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມັນທາຕຸຣາຊ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຫລວງພຣະບາງ ຂໍ ໃບພຣະຣາຊທານ ຮັບຮອງຖານະຄວາມເປັນເຈົ້າ ຂອງເມືອງພວນ ພ້ອມດຽວກັນນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ແຕ່ງ ສົງພັນ ໄປຫາເຈົ້າແຜ່ນດິນແກວ ໃນຈຸດປະສົງຄ໌ ຄືດຽວກັນ.

ແຕ່ ຕົງສິນ ໄດ້ໃບຮັບຮອງມາແລ້ວ ກໍ່ຂັດ ບໍ່ຍອມສົ່ງໃຫ້ເຈົ້າສາລິ ກ່າວວ່າ ເຈົ້າສາລິ ບໍ່ແມ່ນ ເຈົ້າແຫ່ງຊຽງຂວາງ ເຈົ້າສາລິ ຈຶ່ງສັ່ງຂ້າຕົງສິນຕາຍ ທ້ວຍຊຸນເມືອງຊຽງຂວາງ ຈຶ່ງພາກັນບໍ່ດີ

ໃຈໃຫ້ເຈົ້າສາລີ ກໍ່ພາກັນໄປຟ້ອງຕໍ່ເຈົ້າແຜ່ນດິນແກວ ເມື່ອເດີນທາງໄປຮອດສົບໂມ້ ພົບສົ່ງພັນ ຖືໃບຮັບຮອງມາຈາກແກວ ຈຶ່ງໄດ້ຟ້ອງຕໍ່ແກວ ວ່າ ພວກຕົນ ບໍ່ເຫັນດີໃຫ້ເຈົ້າສາລີ ຂຶ້ນເປັນເຈົ້າ ຊຽງຂວາງ ເພາະເຈົ້າສາລີ ຂ້າຕົ້ງສົນ ຕາຍ ແລະອີກຢ່າງນຶ່ງ ກໍ່ວ່າ ເຈົ້າສາລີ ບໍ່ແມ່ນເຊື້ອສາຍ ຂອງເຈົ້າເມືອງພວນ ເມື່ອແກວ ຊາບຄຳຟ້ອງຮ້ອງດັ່ງນັ້ນ ແກວກໍ່ເລີຍຂຶ້ນມາເມືອງຄຳ ແລ້ວຕັ້ງ ໃຫ້ທ້າວບຸຕດາ ເມືອງຄຳ ເປັນອາຊຍາຕຣິຟູ (Triphu) ແລ້ວປັນເມືອງພວນ ອອກເປັນ 8 ຫວຽນ ແລ້ວ ພວກແກວກໍ່ເລີຍກຳອຳນາຈເສັຽເອງ.

ຕໍ່ຈາກນັ້ນມາ ພວກໂອຣົສຂອງເຈົ້ານອ້ຍ ເມືອງພວນ ຄື ເຈົ້າໂປ້ ເຈົ້າອຶ່ງ ເຈົ້າອ່ຳ ເຈົ້າທັບ ແລະເຈົ້າພຣຫົມມາ(ອ່ານວ່າ ພຣົມມາ) ທີ່ແກວຈັບໄປກັກຕົວໄວ້ຢູ່ເມືອງເຫວ້ 20 ປີນາແລ້ວນັ້ນ ແກວ ເລີຍສົ່ງກັບຄືນມາຊຽງຂວາງ ເພາະ ບັ້ງເອີນວ່າ ເວລານັ້ນ ກະສັຕຣິຍ໌ແກວ ຄື ຈັກກະພັຕ ມິນຫ໌ມາງ ໄດ້ທິວັງຄົຕ (ຕາຍ) ແກວ ກໍ່ເລີຍປະກາສປ່ອຍນັກໂທສ ພວກຊາວເມືອງພວນ ຣວມທັ້ງ ໂອຣົສ ຂອງເຈົ້ານອ້ຍ ກໍ່ເລີຍໄດ້ຖືກປ່ອຍມານຳກັນ.

ຮອດຈຸລສັກຣາຊ 1210 ຫລື 1848 ປະຊາຊົນຊາວຊຽງຂວາງ ຈຶ່ງໄດ້ອ້ຳເຊີນໃຫ້ເຈົ້າໂປ້ ຂຶ້ນ ເປັນເຈົ້າເມືອງພວນ ໄດ້ມາພັກຢູ່ທ້ຳຊຽງຄ່ຳ ເພື່ອວາງແຜນຈັດການຣບານເມືອງຢູ່ທີ່ນັ້ນ ເສັຽກ່ອນ ແລະເວລານັ້ນ ກວາມຟູ ກໍ່ຖອນຄົນແກວ ທີ່ມາຢູ່ປົກຄອງເມືອງພວນ ອອກຫນີໄປເມືອງແກວຈົນ ຫມົດ ຈົນຮອດປີ ຄ.ສ.1851 ເມື່ອເຈົ້າໂປ້ສເດັຈເຂົ້ານາຊຽງຂວາງແລ້ວ ໄພ່ຟ້າພົລເມືອງ ຈຶ່ງພອ້ມ ກັນທ່ຳຣາຊາພິເສກ ແດ່ເຈົ້າໂປ້ ຖວາຍພຣະນາມວ່າ " ພຣະເຈົ້າອິສຣະເສຕຖາ " ອ້ຳຄ໌ປົກຄອງ ເມືອງ "ມະຫາຣັຕນະບຸຣີຣົມຍ໌ ພຣຫົມຈັກກະພັຕ ສີມະຫານັຄຣະ ຕັກກະເສລາ ນະຄອຣຊຽງ ຂວາງຣາຊທານີ " ໂດຍຊ້ຳແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ເຈົ້າອຶ່ງ ແປນອຸປຣາຊ ໃຫ້ເຈົ້າອ່ຳເປັນຣາຊບຸຕ ແລະ ໃຫ້ເຈົ້າເກສ ໂອຣົສອ້ຳຄ໌ໃຫຽ່ ໃຫ້ວ່າຫນ້າທີ່ເສນາບໍ່ດີ ຝ່າຍທັມມະການ. ພຣະເຈົ້າອິສຣະເສຕ ຖາ ຊ້ຳຍຸບເລີກຮູບການປົກຄອງແກວ ຖົ້ມຫມົດ ໂດຍດຶ່ງເອົາພວກປົກຄອງຫວຽນ ທຸກໆນ່ວຍມາ ນາຂຶ້ນ ກັບພຣະອ້ຳຄ໌ ໂດຍກົງ ໃນຫນ້າທີ່ເສນາບໍ່ດີ ຝ່າຍຕ່າງໆ.

ສ່ວນ ເຈົ້າທັບ ນັ້ນ ເປັນຜູ້ອາວຸໂສກວ່າ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ເປັນເຈົ້າຊຽງຂວາງ ເພາະຕົນເປັນໂອຣົສຂອງ ພຣະສນົມ ກໍ່ເລີຍເສັຽໃຈ ຈຶ່ງໄດ້ນຳເອົານ້ອງຊາຍ ຄືເຈົ້າພຣົຫມາ ໄປຟ້ອງຕໍ່ແກວ ຂໍ່ໃຫ້ແກວຣັບ ຣອງຖານະຄວາມເປັນເຈົ້າເມືອງພວນ ໃຫ້ແກ່ຕົນ ແກວບໍ່ຍອມຣັບຣອງໃຫ້ ກໍ່ພາກັນໄປຮອດໄທຍ ໄປຂາບທູນພຣະຈອມເກົ້າ ຣັຊການທີ 4 ພຣະຈອມເກົ້າ ຈຶ່ງມີສຸພະອັກສອຣ ນາເຖິງພຣະເຈົ້າຈັນ ທະຣະເທພ ປະພາຄຸນ ເຈົ້ານະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ເພື່ອຈັດການເຣ້ືອງນີ້ ໃຫ້ເຈົ້າທັບ ແລະພຣະ ເຈົ້າຈັນທະຣະເທພ ປະພາຄຸນ ຈຶ່ງມີດ່ຳຣັສ ໄປເຖິງພຣະເຈົ້າອິສຣະເສຕຖາ ເຈົ້າແຫ່ງນະຄອຣຊຽງ ຂວາງ ອ້ຳງດ່ຳຣັສ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ ພຣະຈອມເກົ້າ ແຕ່ພຣະເຈົ້າອິສຣະເສຕຖາ ກໍ່ຊ້ຳງມີສຸພະ

ອັກສອຣ ຖວາຍພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຫລວງພຣະບາງວ່າ ເມື່ອງຈາກວ່າ ບັດນີ້ ແກວກ່ຳລ້ຽວກັບ ຕົວເຈົ້າທັບຢູ່ ເຫັນແກ່ຄວາມປອດພັຍ ຂອງເຈົ້າທັບ ຂໍບໍ່ຟ້າວໃຫ້ເຈົ້າທັບເດີນທາງມາຊຽງຂວາງ ເທື່ອໃນຕອນນີ້. ໃນທີ່ສຸດ ເຈົ້າທັບກໍ່ບໍ່ສາມາຕ ໄປຢູ່ຊຽງຂວາງໄດ້ ຈຶ່ງໄດ້ພຳນັກອາສັຍຢູ່ນະຄອຣ ຫລວງພຣະບາງ ຕ່ຳມາ ແລະໄດ້ກໍ່ໄດ້ພຣະຊາຍາ ຄືເຈົ້າຍິງ ຈັນທ໌ສມຸທ ພຣະທິດາຂອງມະຫາອຸປ ຣາຊຄຳບົວ (ມະຫາອຸປຣາຊ ສຸວັນນະພຣິຫມາ)

ພຣະເຈົ້າອິສຣະເສຕຖາ ໄດ້ປົກຄອງເມືອງພວນ ມາຢ່າງຮົ່ມເຍັນເປັນສຸຂ ຕລອດເວລາ 17 ປີ ກໍ່ໄດ້ສວັຣຄົຕ ຈຶ່ງແມ່ນເຈົ້າອົ່ງ ໄດ້ຖືກອັງເຊີນຂຶ້ນເປັນເຈົ້າເມືອງພວນ ແທນ ໃນປີ 1865 ໂດຍຕັ້ງ ໃຫ້ເຈົ້າເຈົ້າເກສ ເສນາບໍ່ດີກະຊວງທັມມະການ ຂຶ້ນເປັນອຸປຣາຊ ແລະເຈົ້າອ່ຳ ຍັງຄົງຕຳແໜ່ງ ເປັນເຈົ້າຣາຊບຸຕ ຕາມເດີມ.

ຕ່ຳຈາກນີ້ນາ ຄວາມສງົບສຸຂຂອງຊາວເມືອງພວນ ກໍ່ສິ້ນສຸດລົງ ເພາະສົງຄາມພວກຫໍ້ຂະບົດ ທີ່ ເມືອງຈີນ ແລະຍົກທັບເຂົ້ານາລວ່ຳລ້ຳປຸ້ນສະດົມບ້ານເມືອງ ຂອງລາວ ຢ່ຳງຮ້ຍແຮງ ເລີ້ມແຕ່ ເຂຕໄລ່ເຈົ້ຳ ລາວກາຍ ເມືອງແຖ ແລະຫົວພັນທ້ຳວ້ຳທ້ຳຫົກ ໃນເຂຕອານາຈັກຣ໌ຫລວງພຣະ ບາງ ເລີ້ມແຕ່ປີ ຄ.ສ.1872–1887 ພໍດີ ໃນເວລາເຣັດສົງຄາມພາບຫໍ້ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ສຍາມ ອານາ ຈັກຣ໌ພວນ ທີ່ມີນາແຕ່ດົນນານ ກໍ່ ຫາຍສາບສູນຍໄປ ຍອ້ນສິນ້ຂອງສຍາມ ນັ້ນເອງ.

ຂໍເລ່ົາເຖິງຊາຕາກັນຂອງເຈົ້າອົ່ງ ແລະຊາວເມືອງພວນ ໃນຍຸຄສົງຄາມພາບຫໍ້ ໄວ້ດັ່ງຕ່ຳໄປນີ້ ຄື:

ຣະຫວ່ຳງ ຄ.ສ.1874 ເຣ້ືອງໃຫ່ຽເກີດຂຶ້ນ ທີ່ເຂຕເມືອງພວນ ອັນເນ່ືອງມາຈາກພວກໂຈຣຫໍ້ ທ່ີຍົກກ່ຳລ້ຳເຂ້ົ້ານາຣຸກຣານບ້ານເມ້ືອງຂອງລາວ ເລ້ີມແຕ່ເຂຕໄລ່ເຈ້ົ້ຳ ລາວກາຍ ແລະດິນແດນ ເມ້ືອງແຖ ເຊ່ົ້ງໃນສມັຍນ້ັນ ຍັງແມ່ນດິນແດນອານາຈັກຣ໌ຫລວງພຣະບາງພວກຫ້ໍຍົກກ່ຳລ້ຳບຸກ ລຸກເຂ້ົ້ຳສູ່ອານາເຂຕຫລວງພຣະບາງ ຕ້ັ້ງແຕ່ ຄ.ສ.1872 ຖືກພຣະເຈ້ົ້ຳອຸ່ນຄ່ຳ ສ່ັ້ງໃຫ້ສົມເດ້ັຈພຣະ ເຈ້ົ້ຳສັກຣິນທ໌ຫລ້ືເຈ້ົ້ຳທອງສຸກ ໃນສມັຍເປັນເຈ້ົ້ຳຣາຊວົ່ງສ໌ ໃຫ້ຍົກທັບໄປພາບຈີນຣາບຄາບ.

ພວກຫ້ໍທິນຕ່ຳການຜາບປາມ ຂອງພຣະເຈ້ົ້ຳສັກຣິນທ໌ (ພຣະເຈ້ົ້ຳສັກຣິນທະຣະຣິທ)ບ່ໍໄດ້ ຈ່ຶ້ງພາ ກັນ ແຕກເຂ້ົ້ຳນາລ້ີ້ຊ່ອນ ເພ່ືອສະສົມກ່ຳລ້ຳ ຢູ່ໃນເຂຕອານາຈັກຣ໌ພວນ ຂອງເຈ້ົ້ຳອົ່ງ ຄ່ືເຂຕບ້ານ ໂດນ ທ່ົ້ງຊຽງຄ່ຳ.ເຈ້ົ້ຳອົ່ງ ຈ່ຶ້ງໄດ້ສ່ັ້ງໃຫ້ພຣະອຸປຣາຊເກສ ໄປຕ່ໍ່ສູ້ກັບພວກໂຈຣຫ້ໍ ຊ້ໍ່າພ່ໍດີ ອຸປຣາຊ ເກສ ຖືກປືນສ້ິນຊ່ີວິຕລ້ົ້ຳ ໃນສນາມຣົບ ແຕ່ກ່ຳລ້ຳທັບ ຂອງອຸປຣາຊເກສ ຍ້ັງຕ່ໍ່ສູ້ຕ້ານກ່ຳລ້ຳທັບຫ້ໍ ເພ່ືອບ່ໍໃຫ້ຫລຸຫລ້ັ້ງເຂ້ົ້ຳສູ່ເມ້ືອງຊຽງຂວາງ ຂ້ຳພັນພິລເມ້ືອງ ໄດ້ ເຈ້ົ້ຳອົ່ງ ເຫັນວ່ຳ ທະຫ່ານພວນ

ນິນອ້ຍ ຄົງຈະສູ້ກອງທັບຫ້ໍ່ໄຫວ ຈົ່ງສົ່ງຄົນໄປຂໍກຳລັງແກວມາຊ່ອຍ ກະສັຕຣິຍ ຕູດຶກ ເຈົ້າຊີວິຕ ແກວໄດ້ສົ່ງກຳລັງທະຫານແກວມາຊ່ອຍ ແກວໄດ້ສົ່ງກຳລັງມາພຽງເລັກນ້ອຍ ແລະເຈົ້າອົ່ງ ກໍ່ ອອກຣົບພ້ອມກັບກອງທະຫານ ແຕ່ເຈາະຫ້ຫານຍານຣາຍ ຂອງຊາວເມືອງພວນ ເຈົ້າອົ່ງ ໄດ້ຖືກ ປືນແລະສຽ້ງພຣະຊົນມ໌ ໃນສນາມຣົບ ກອງທັບແກວ ກໍ່ແຕກຫນີກັບຄືນເມືອງແກວ ພວກຫ້ ຈົ່ງ ຫລຸຫລ່ັງເຂົ້ໍາປຸ້ນເມືອງຊ້ວງຂວ້ວ ຈຸດເລົ້າເຜົ້າໄຫມ້ ຈັດວ້ວອ້ຣາມ ແລະບ້ານເຮ໊ືອນຣາສດອຣ ແລະພ້ວກັນຂຸດເຈາະເອົ້ວຊັພຍ໌ສິນ ຢູ່ໃນສິນ ແລະພຣະທ້ວຕເຈດີຍ໌ ທຸກບ່ອນ ຈົບຫ້ວຍ້ວຍ້ວອດ ໄປຫມົດ.

ປະຊ້ວຊົນຊ້ວວພວນ ພ້ວກັນອົ້ພຍົ້ພຫນີເສິກຫ້ ເຂົ້ໍາໄປເພ່ິ້ງນະຄອຣຫລວ້ວພຣະບ້ວ ແລະ ດົນແດນວຽ້ວຈັນທ໌ ເປັນຈ່ໍານວນຫລ້ວຍ ພວກທ່ີ່ຫນີບ່ໍ່ໄດ້ ກໍ່ພ້ວກັນນ່ໍ້ວເອົ້ວຊັພຍ໌ສິນເ້ງິນຄ່ໍ້ວໄປຂ່ໍ ທ້ໍ່ຫ້ (ໄປສ້ວຫຸກັບພວກຫ້ ?) ນອກນ້ັນ ກໍ່ຫລົບຫນີເຂົ້ໍາໄປຫ້ວລ້ີເສິກຫ້ ຢູ່ຕ້ວນປ່ໍ້ວດົ້ງພ້ິ້ງໄພບ່ອນ ທ່ີ່ຈະມ້ີຄ້ວວ່ນປອດພ້ຍແກ່ຕົນແລະຄອບຄ້ວ.

ພວກຫ້ ຫລ້ງຈ້ວກຕ້ຊນະເມ້ືອງພວນແລ້ວ ກໍ່ຍົກກ່ໍ້ວລ້ງລ້ງມ້ວວຽ້ວຈັນທ໌ ມ້ວຫ້ວຊອກປຸ້ນບ້ວ ເຮ໊ືອນຣ້ວສດອຣລ້ວ ຢ້ວ້ວງສະບ້ວຍໃຈ. ເມ້ືອ້ວວຽ້ວຈັນທ໌ ເ້ວລ້ວນ້ັນ ເປັນເມ້ືອ້ວຣ້ວ້ ມ້ີແຕ່ຊ້ວວ ບ້ວ້ນ ເຮ້ັດນ້ວຫ້ວກ໋ນຕ້ວນທ້ັນນະດ້ວ ບ່ໍ່ມ້ີເຈ້ົ້ວບ່ໍ່ມ້ີນ້ວຍ, ໄທຍ໌ ໄດ້ຕ້ັ້ງສ່ໍ້ວນ້ກ້ວ້ວນຂ້ວ້ວຫລ້ວ້ວປ້ກຄອ້ວ ລ້ວ້ວພ້ວຄ້ວ້ວ ຢູ່ທ່ີ່ເມ້ືອ້ວຫນອ້ວຄ້ວຍ ແທ້ຈ້ິ້ວ ທ້ວ້ວກ້ວ້ວຣສຍ້ວນ ຮູ້້ດ້ິ້ວ້ວ ພວກໂຈຣຫ້ ນ້ວຕ້ັ້ງທ້ັບຢູ່ ເຂຕວຽ້ວຈັນທ໌ ຊອກຫ້ວປຸ້ນສະດ້ມບ້ວ້ນເຮ໊ືອນຣ້ວສດອຣ ຂຸດພຣະທ້ວ້ວຕເຈດີຍ໌ ແລະເ້ວ້ວະບ້ໍ່ສ້ນຢູ່ ຕ້ວນຈ້ັດຣ້ວ້ ເພ່ໍ້ືອຊອກຫ້ວສ້ນບ້ັຕຕ້ວ້ວ ເປັນເ້ວລ້ວ 4 ເດ້ືອນ ແຕ່ໄທຍ໌ ກໍ່ບ່ໍ່ໄດ້ສ້ນໃຈຈະຄຸ້ນຄອ້ວ ປ້ອ້ງກ້ນຄ້ວ້ວນປອດພ້ຍ ຊ້ິ້ວ້ວິຕແລະຊ້ພຍ໌ສ້ນພ້ລປ້ໂຍຊ໌ ຂອ້ວຣ້ວສດອຣລ້ວ້ວແຕ່ປ້ະກ້ວ້ວຣ້ໃດ ຊ້ໍ້ວ້ໍ່ ຫນ້ວ ຍ້ງປ່ອ້ວຍ້ໃຫ້ພວກຫ້ ປຸ້ນສະດ້ມປ້ະຊ້ວຊົນ ເອ້ົ້ວ້ວ້ວນໃຈ ແລະທ້ັ້ງຍ້ັ້ວະ້ໃຫ້ປ້ະຊ້ວຊົນລ້ວ້ວ ພ້ວ ກ້ນຂ້ວ້ວ້ວນຫນ້ ຈ້ວ້ວກບ້ວ້ນເຮ໊ືອນ ໃຫ້ພ້ວກ້ນມ້ວ້ວຢູ່້ພ້ວ້ວກແ່ໍ້ວ້ໍ່ນ້ໍ້ວ້ວຂ້ວ້ວ ຝ້ັ່ງຕ້ວ້ວ້ວ້ວ້ນຕ້ກ ໃຫ້ຈ້ນ້ວ້ວ້ວ້ນ.

ໃນກ້ວ້ວນກ້ວ້ວນຍ້ກກ້ໍ່ວ້ວ້ວ້ວ້ງໄປ້ພ້ວ້ວ້ວ້ບ້ວ້ໍ ຂ້ວ້ວ້ວ້ງໄທຍ໌ ກໍ່ແ່ໍ້ວ້ນ້ວ້ວ້ວ້ນ້ວ້ວ້ສ້ວ້ວ້ວ້ຍ້ໂ້ວ້ວ້ວ້ກ້ວ້ວ້ສ ກ້ວ້ວ້ວ້ວ້ດ້ວ້ວ້ນ້ວ້ວ້ປ້ະ້ວ້ວ້ຊ້ວ້ວ້ຊ້ົ້ນ ລ້ວ້ວ້ງໄປ້ເປັນ້ວ້ວ້ວ້ກ້ວ້ວ້ສ ຢູ່້ໄທຍ໌ ອ້ວ້ວ້ວ້ກ້ວ້ວ້ວ້ງ້ໃ້ວ້ວ້ວ້ໝ່ ກ້ວ້ວ້ວ້ວ້ວ້ວ້ຄ້ວ້ວ້ ໃ້ວ້ວ້ວ້ນ ພ.ສ.1875 ເ້ວ້ວ້ວ້ມ້ໍ່ວ້ວ້ວ້ພ້ວ້ວ້ຣ້ວ້ວ້ວ້ຈ້ວ້ວ້ນ ເ້ວ້ວ້ວ້ກ້ົ້ວ້ ຣ້ວ້ວ້ຊ້ວ້ວ້ກ້ວ້ວ້ວ້ນ ທ້ີ ຣ ຂ້ວ້ວ້ງໄທຍ໌ ໄ້ວ້ວ້ວ້ຊ້ວ້ວ້ບ້ວ້ວ້ຂ້ວ້ວ້ວ້ວ້ເ້ວ້ວ້ສ້ວ້ວ້ກ້ວ້ວ້ວ້ໍ ເ້ວ້ວ້ວ້ມ້ວ້ວ້ວ້ກ້ໍ່ວ້ວ້ວ້ກ້ວ້ວ້ວ້ນ ປຸ້້ນ ສ້ວ້ວ້ວ້ດ້ວ້ວ້ນ ບ້ວ້ວ້ນ ເ້ວ້ວ້ມ້ວ້ວ້ວ້ເ້ມ້ືວ້ວ້ວ້ວ້ລ້ວ້ວ້ວ້ ໃ້ວ້ວ້ນ ເ້ວ້ວ້ດ ປຸ້້ນ ຍ້ະ ຣ້ັ ຕ ພ້ນ ທ໌) ເ້ວ້ວ້ວ້ປ້ນ ແ່ໍ້ວ້ນ ທ້ັ ບ ໃ ຕ ງ ແ ລ ະ ໃ ຕ ້ ພ ຣ ະ ຍ ວ ພ ິ ຊ ັ ຍ (ດ ິ ສ) ເ ປ ັ ນ ແ ່ ໍ ້ ວ ້ ນ ທ ັ ບ ຝ ່ ວ ຍ ໄ ທ ຍ ໌ ແ ລ ະ ໃ ຕ ້ ມ ະ ຫ ວ ອ ຸ ປ ຣ ວ ຊ ຄ ່ ໍ ້ ວ ບ ິ ວ ເ ປ ັ ນ ແ ່ ໍ ້ ວ ້ ນ ທ ັ ບ ຫ ລ ວ ວ ພ ຣ ະ ບ ວ ວ ຍ ົ ກ ກ ໍ ່ ວ ້ ວ ລ ້ ວ ງ ພ າ ບ ຫ ້ ໍ ່ ທ ີ ່ ຣ ຸ ກ ຣ ວ ນ ຊ ຽ ວ ຂ ວ ວ ໃ ນ ຕ ອ ນ ນ ີ ້ ເ ອ ວ ທ ີ ່ ໄ ທ ຍ ໌ ສ ວ ຍ ໂ ອ ກ ວ ສ ກ ວ ວ ດ ຕ ້ ນ ເ ອ ົ ້ ວ ຊ ວ ວ ພ ວ ນ ຫ ນ ີ ຈ ວ ກ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ຖ ິ ່ ນ ຖ ວ ນ ບ ້ ນ ເ ມ ື ອ ງ ຂ ອ ງ ຕ ິ ນ ອ ີ ກ ຄ ັ ້ ງ ໃ ຫ ມ ່ ແ ລ ະ ເ ຈ ົ ້ ວ ກ ໍ ່ ວ ແ ລ ະ ເ ຈ ົ ້ ວ ອ ິ ນ ທ ະ

ໂສມ ພາກັນຄັດຄ້ານຢ່າງແຮງ ຂໍ່ບ່ໃຫ້ໄທຍ໌ຂັບໄລ່ພົລເມືອງຊາວພວນ ຫນີຈາກບ້ານເມືອງ ແຕ່ໄທຍ໌ບ່ຍອມ ຈຶ່ງຄົງປະໄວ້ໃຫ້ພຽງແຕ່ 1000 ຄອບຄົວ ທ່ໍນັ້ນ ເວລານັ້ນ ເຈົ້າກ່ໍາຈຶ່ງລົງໄປກຸງເທພ ຂໍ່ພົບເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຍ໌ ແລະຂໍ່ເອົາຄົວລາວ ຄືນເມືອເມືອງພວນ ແຕ່ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຍ ກ່ໍບ່ຍອມໃຫ້ນາ ແມ່ນແຕ່ຄອບຄົວດຽວ.

ຈຶ່ງຖືວ່າ ເປັນການທ່ໍາລາຍເມືອງພວນ ເປັນຄັ້ງສຸດທ້າຍ ຕາມນະໂຍບາຍຂອງສຍາມ ໂບຣານ ສະນັ້ນ ປະຊາຊົນທາງພາຄກາງຂອງໄທຍ໌ ທີ່ປາກພາສາໄທຍ໌ ອອກສຽງແບບ "ປິ ເຫລ-ປິ ຫລາ" ຈົນຮອດປັຈຈຸບັນນີ້ ຈຶ່ງບ່ແມ່ນຄົນໄທຍ໌ ແຕ່ພວກຂາເຈົ້າແມ່ນຄົນລາວຊາວພວນ ທັ້ງຫມົດ.

ໃນປີ 1964 ພູ່ຂຽນ ໄດ້ມີໂອກາສໄປທ່ຽວ ເມືອງພະນົມສາຣະຄາມ ແຂວງຊະເຊີງເຊົາ ໄດ້ພົບກັບຍາແມ່ເຖ້ົາສອຍຣະຍ້ໍາ ບ້ົວທອງ ເຊ່ືງໃນປີ 1964 ນັ້ນ ເພ່ີນມີອາຍຸ 98 ປີ ແຕ່ຍັງມີສຸຂພາພ ແຂງແຮງ ພູ່ຂຽນໄດ້ນ່ັງລົມແມ່ເຖ້ົາສອຍຣະຍ້ໍາ ເກ່ືອບຂ້ົວຄ່ືນ ແມ່ເຖ້ົາຕ້ັງໃຈຢາກຖ່າຍທອດ ຄວາມຮູ້ສຶກ ຂອງຊາວພວນ ພູ່ປະສົພເຄາະຫ້ໍາກັນ ແສນທຸກຍ໌ທ່ໍຣະນາມ ໃນອະດ້ີຕແລະກ່ໍ່ຄ່ືດຈະ ຝາກຝັງຄວາມຈ່ໍາ ແລະປະສົພການຍ໌ໃນຊ້ີວ້ິຕ ທ່ີຍາແມ່ເຖ້ົາພົບເຫ້ັນມາ ເພ່ືອໃຫ້ພູ່ຂຽນໄດ້ຖ່າຍ ທອດ ໄປຍັງລູກຫລານຄົນລາວ ໃນອະນາຄ້ົຕ ກ່ອນທ່ີແມ່ເຖ້ົາ ຈະລາຈາກໂລກໄປ.

ແມ່ເຖົ້າສອ້ຍຣະຍ້າ ບົວທອງ ນາເກີດຢູ່ບ້ານປ່າຍາງ ກໍ່ຄື ເມືອງພະນົມສາຣະຄາມ ດຽວນີ້ ເອງ ໃນເວລາທີ່ພໍ່ແລະແມ່ ຂອງຍາແມ່ເຖົ້າ ຍັງເປັນເດັກນ້ອຍ ພໍ່ແມ່ຂອງຍາແມ່ເຖົ້າເລົ່າໃຫ້ຟັງ ວ່າ ປ່ຍ່າ ຂອງພວກເພິ່ນ ເປັນຄົນເມືອງຄ່າ ແຂວງຊຽງຂວາງ ເມື່ອທຽບເວລາທີ່ຍາແມ່ເຖົ້າມີອາ ຍຸ 98 ປີ (ປີ 1964) ນີ້ ກໍ່ຫມາຍຄວາມວ່າ ຍາແມ່ເຖົ້າຈະຕອ້ງເກີດ ໃນປີ ຄ.ສ.1866 ຄື ໃນສມັຍຣັຊ ກາຣທີ 4 ຂອງໄທຍ ແລະດ້ງນັ້ນ ໃນເວລາທີ່ປ່ຽ-ຍ່າ ຂອງຍາແມ່ເຖົ້າ ຖືກກວາດຕອ້ນມານັ້ນ ພໍ່ແມ່ ຂອງຍາແມ່ເຖົ້າ ຄົງຈະມີອາຍຸປະມານ 2-3 ປີ ທໍ່ນັ້ນເອງ. ທຸກໆຄອບຄົວລາວ ຈະຖືກກວາດຕອ້ນ ມາໂຮມກັນຢູ່ເຂຕເມືອງສາຣະບຸຣີ ເປັນຈໍານວນຫລາຍພັນຄົນ ແລ້ວຕໍ່ໄປ ຈົ່ງກວາດຕອ້ນຂຶ້ນໄປຢູ່ ທາງເຫນືອ ແຖວລົພບຸຣີ ຈົນຮອດສຸໂຂທັຍ ແລະອຸຕຣະດິຕ ສ່ວນທາງເຂຕໃຕ້ ກໍ່ແມ່ນນະຄອຣນາ ຍົກ ປຣາຈີນບຸຣີ ຣະເຊີງເຊົາ ຈົນເຖິງອະຣັນຍະປະເທສ ເລີຍໄປຮອດແຂວງບັຕຕໍາບອງ ເລິກເຂົ້າ ໄປໃນປະເທສຂເມຣ ຈໍານວນຫລາຍ ກໍ່ມາຕັ້ງຕົວຢູ່ແຂວງອຸດອມ ແລະພາຄອີສານຖິ່ນຕ່າງໆ. ສໍາ ນຽງ ສຽງປາກ ຂອງແມ່ເຖົ້າສອ້ຍ ຣະຍ້າ ເປັນພາສາລາວແບບຊຽງຂວາງ ຢ່າງຊັດຖອ້ຍຊັດຄໍາ ຄືກັບຄົນຊາວຊຽງຂວາງ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ຍາແມ່ເຖົ້າສອ້ຍຣະຍ້າ ບົວທອງ ເລົ່າວ່າ ກາຣກວາດຕອ້ນຄົນລາວ ມາຢູ່ເມືອງໄທຍນັ້ນ ໃຊ້ ຄວາມຮຸນແຮງຫລາຍ ເພາະຊາວບ້ານ ບ່ຍາກຫນີຈາກບ້ານເມືອງ ຂອງຕົນ ໄທຍ ກໍ່ໃຊ້ທະຫານ ໄປຈັບກຸມ ແລະເຜົາບ້ານເຮືອນຣາສດອຣຖິ້ມ ຈົນຫມົດ ແລະກໍ່ຂ້າພວກສັຕລ້ຽງ ຂອງປະຊາຊົນ ກິນຈົນຫມົດ ບາງທີ ພວກທະຫານໄທຍ ພາກັນໄປກວາດຕອ້ນຊາວບ້ານ ຄັນເຫັນໄທຍມີຈໍານວນ ນ້ອຍຄົນກ່ວາ ພວກຊາວບ້ານ ກໍ່ພາກັນຂ້າທະຫານໄທຍ ຖິ້ມ ພວກໄທຍກໍ່ຄຽດແຄ້ນ ແລະຈັບກຸມ ຊາວບ້ານຂ້າຖິ້ມ ເວລາເຫັນລູກໃຜເມັຽໃຜທີ່ງາມໆແດ່ ພວກມັນກໍ່ຂົ່ມຂືນ ຜູ່ໃດມີການຕ່ໍຕ້ານຄືນ ພວກມັນ ກໍ່ຂ້າຖິ້ມໄປເລີຍ.

ຍາມທີ່ຖືກຄວບຄຸມ ກວາດຕອ້ນມານັ້ນ ໃນຣະຫວ່າງເດີນທາງ ພວກທີ່ສຸຂພາພບ່ດີ ຫລືເກີດມີ ກາຣເຈັບກາຣປ່ວຍ ບາງທີ ຄົນເຈັບທີ່ຈະກາຍເປັນພາຣະຫນ້ກຍາກ ແກ່ກາຣປົ່ນປົວຮັກສາ ເຂົ້າກໍ່ ເອົາຊ້ວຍຮຸບຖິ້ມນ່າທາງ ຫລືໃຫ້ນ່າກັນໄປຝ້ງ ຍັງທີ່ບ່ທັນໄດ້ຕາຍ ກໍ່ມີຫລາຍ.

ເມື່ອຂະບວນເດີນທາງມາຮອດ ເຂຕແກ່ງຄອຍ ແຂວງສາຣະບຸຣີ ກອງທັບໄທຍ ກໍ່ໃຫ້ພັກເຊົ່າ ປະຊາຊົນຢູ່ທີ່ນີ້ຊົ່ວຄາວ ເພື່ອຄອຍຖ້າຂະບວນທີ່ມານ່າຫລ້ງ ແລະຖ້າຮັບຄໍາສ່ັງທາງກຸງເທພฯ ສະ ນັ້ນ ສະຖານທີ່ແຫ່ງນີ້ ຈົ່ງເອີ້ນວ່າ ແກ່ງຄອຍ. ສໍາຮັບພວກຄົນລາວ ທີ່ເປັນຫວ່ງພໍ່ແມ່ ລູກເຕ້ົາ ທີ່ ເດີນທາງຂາດຂະບວນກັນ ພວກທີ່ມາບ່ທັນກັນ ຫລືບັນດາພວກລູກໆ ທີ່ເປັນສາວ ເຊ່ິງບັນດາເຈ້ົາ ນາຍໄທຍ ເອົາໄປນອນບ່າເຣິ ຈົ່ງເອົາຂະບວນພາກັນ ແຫ່ໄປຄອຍຖ້າ ແມນສ່ອງຫາກັນ ຢູ່ຣອ່ມ ພຸແຫ່ງນຶ່ງ ບ່ອນທີ່ຂະບວນພ່ານກາຍມາ ສະນັ້ນ ຣອ່ມພຸແຫ່ງນັ້ນ ຈົ່ງເອີ້ນວ່າ " ປາກຊ່ອງ "

ຍາແມ່ເຖົ້າເລົ່າວ່າ ຄັນເມື່ອພວກຄົນລາວ ມາຮອດເຂຕສາຣະບຸຣີ ແລ້ວ ທາງການໄທຍ໌ ກໍ່ພາກັນມາສໍາຣວດ ເຮັດສໍາມະໂນຄົວ ແລ້ວແບ່ງແຍກແຈກກັນອອກໄປຫາຕັ້ງຄອບຄົວຂອງໃຜ ມັນ ຢູ່ຕາມທີ່ຕ່າງໆ. ສໍາຣັບ ພວກເຈົ້ານາຍໄທຍ໌ ໂດຍສະເພາະ ພວກທີ່ມາເຮັດເສິກຢູ່ລາວ ທາງ ການ ກໍ່ໃຫ້ສິທພິເສສ ໃຫ້ເລືອກເອົາຄອບຄົວລາວ ໄປເປັນຂອ້ຍຂ້າທາສີທາສາ ຕາມໃຈມັກຂອງ ໃຜມັນ ແລ້ວແຕ່ຈະມີວຽກໃຊ້ ພວກເຈົ້ານາຍໄທຍ໌ຈໍານວນຫລາຍ ໄດ້ມາອັ້ງອໍ່ຢູ່ສາຣະບຸຣີ ເພື່ອ ມາສັ່ງເກຕຫາສາວສວຍ ເອົາໄປເປັນນາງບໍ່າເຣີ ເວລານີ້ ຄອບຄົວທີ່ມີລູກສາວສວຍແມ່ ກໍ່ໄດ ຖືກແຍກ ໃຫ້ພັດພາກຈາກພໍ່ແມ່ຂອງຕົນ ໄປເປັນນາງສາວໃຊ້ (ນາງບໍ່າເຣີ) ຂອງເຈົ້ານາຍໄທຍ໌.

ສໍາຣັບຄອບຄົວອື່ນໆ ທີ່ເຫລືອຈາກນັ້ນ ທາງການໄທຍ໌ ໄດ້ນໍາເອົາຈີກ ສຽມ ແລະເຂົ້າປູກ ເບັ້ຽ ພັກ ໄມຫມາກເຂົ້າໂພດ ມັນຕົ້ນ ແມວຫົວເຜືອກ ມາໃຫ້ປູກຢູ່ກະທໍ່ກິນ ແລະ ໃຫ້ຂຶ້ນສໍາມະໂນ ຢູ່ ເປັນໄພ່ ຂອງນາຍກໍາມັນ ຂອງໄທຍ໌ ຕາມເຂຕຕ່າງໆ ແລະຫາກພວກຊາວບ້ານໄທຍ໌ ຕ້ອງການ ແຮງງານຄົນລາວ ໄປຂຸດສວນ ຂຸດນາ ຫລືປຸກບ້ານປຸກເຮືອນ ກໍ່ມາຂໍເອົາ ນໍາພວກກໍາມັນ ນອກ ຈາກ ນັ້ນ ທາງການໄທຍ໌ ກໍ່ມາບັ້ງຄັບເອົາຊາຍສະກັນ ໄປຂຸດຮ່ອ ຂຸດຄອງ ໃນເຂຕຕ່າງໆ ຕາມທີ່ ພວກເຂົ້າຕ້ອງການ. ພໍ່ແມ່ ຂອງຍາແມ່ເຖົ້າເອງ ກໍ່ປະສົພຄວາມທຸກຍ໌ຍາກ ຖືກພວກຄົນໄທຍ໌ ຂົ່ມ ເຫັ້ງຫລາຍ ຄືແຕ່ກ່ອນດິນດອນຕອນຫຽ້ວ ໃນເຂຕພາຄກາງ ນີ້ ກໍ່ຍັງບໍ່ມີຄົນຢູ່ຫລາຍ ຄືດຽວນີ້ ພໍ່ ແມ່ຂອງຍາແມ່ເຖົ້າ ພາກັນຂຸດນາ ແລະເຮັດນາ ໄດ້ຜົລດີຫລາຍ ພວກໄທຍ໌ ມັນເຫັນວ່າ ນາບ່ອນ ນັ້ນ ດິນດີໄດ້ຜົລປູກຫລາຍ ມັນກໍ່ມາບັ້ງຄັບເອົາໄປເປັນຂອງມັນ ແລ້ວກໍ່ໄລ່ພວກຄົນລາວ ຫນີໄປຢູ່ ບ່ອນອື່ນ ເປັນເຊັ່ນນີ້ ມາເລື້ອຍໆ ຈົນເຫັນເປັນທັມມະດາ ຍາແມ່ເຖົ້າເລົ່ານໍາ ກໍ່ເຊັດນໍ້າຕາ ໄປນໍາ ເພາະ ເກີດອາຣົມຍ໌ສັ້ງເວຊ ໃນໃຈ.

ສ່ວນ ຄອບຄົວ ຂອງຍາແມ່ເຖົ້າ ນັ້ນ.ທໍ່າອິດ ໄດ້ຕັ້ງຊີວິຕຢູ່ນະຄອຣນາຍົກ ມີພຽງ 3 ຄອບຄົວທີ່ ຮັກແພງກັນ ແລ້ວຄັນຕໍ່ມາ ກໍ່ພາກັນຍ້ອຍລົງມາ ຫາບ່ອນເຮັດກິນ ໃນບ່ອນດິນບໍ່ມີເຈົ້າຂອງ ຈົນ ມາຮອດດົ່ງຍາງໃຫຽ ທີ່ນີ້ ເຫັນວ່າ ເຮັດນາໄດ້ເຂົ້າດີຫລາຍ ຈົ່ງມີຄົນລາວ ຍ້ອຍມາຢູ່ນໍາກັນອີກ 8 ຄອບຄົວ ເລີຍກາຍເປັນຫມູ່ບ້ານນ້ອຍໆແຫ່ງນຶ່ງ ເລີຍເອີ້ນວາ ບ້ານປ່າຍາງ ປັຈຈຸບັນນີ້ ກໍ່ແມ່ນ ອໍ່າເພີ ພະນົມສາຣະຄາມ ນີ້ເອງ.

ຂໍ່ນໍາເອົາບົທຄໍ່າກອນ ຈາກຫນັງສືພື້ນເມືອງ ຫລືພົງສາວະດາຣເຣື້ອງເຈົ້າອະນຸໆ ທີ່ບັຣຍາຍ ເຖົ້ງຄວາມທຸກຂ໌ທໍ່ຣະນາມ ຂອງຊາວເມືອງພວນ ໃນເວລາຖືກຂັບໄລ່ຫນີໄປເປັນທາສຢູ່ບ້ານອກ ເຊົ່ງໄດ້ບັນທຶກເອົາໄວ້ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

+ บัดนี้ จักกา่วเถิง พระราชสุธิมห์ ขึ้ม (แม่ทับไทย์) เมือางพวมเสังก่อม

เจ้าก่ ไปพาบมา้ว เมืองบ้าม สู่พาย

ติแต ฆงูขอาวเห้า ฆงูคาม ปัดขอด (ฆงูคาม ?)

จับผูกได้ ลาวแล้ว สี่างไทย์

+ ฆงูมี่ พอ้ม ฆงูแมน ดูเก่า (เมือางฆงูแมน)

ไทย์ก่ เกับกวาดได้ เอาสงูบ่หล่

เมือางกายเห้า (เมือางกาย) ฆงูดิ สูมย์เป่า (เมือางฆงูดิ)

มิแต่ คิมแก่เถ้า เหลือคาว ขุ่เมือง

+ พูหึางข้า (ข้าพูหึาง) โกางเกา เสื้อลาม

ไทย์ ก่ เกับกวาดได้ ขิมเต้า ตอ้มเมือ

หัางติอข้า สิมพะวาม ดูมาก (ข้าสิมพะวาม)

บอาจมบอามถอม หางอุม เจงของ

+ สำมะโมเข้า เปันคิวเถิงหมื่น

หมิดถอ้มแล้ว คุมยาย ดอ่มเมือ

ไย่ ไย่ ขาม มาห่า ฆงาค่า

ฝูงหมุ่ ฆาจลาวเขิา สั่างเมือง เลียไห้

+ ยิมหุภะแห้ คะมิงหา เมืองเก่า

จักขีไปขุ่บาม หิมหอ้ง แห่างใด เดม่

มับมื้ ไภหิมหอ้ง แผมปองสุดพระเมต

เขิาก่ หุภะะเวหม์ โอ้ คะมิงให้ ธุงหล้า

+ ตั้างอ่า เยื้อมยาภแห้ หัางแธ่ง โธยแธง

เดินเมือไทย์ กว่าไภ ธีไภ้

สาวบ่าวให้ ถือหาบลิงพุ

พ่ดู เมือางฆงูดิ ฉ่อตา ขงอ สี้อ

+ โอม่ คอ่ยขุ่ดิเยิ เมืองภัดปา เมืองค่า บ้ามเกิด ธงมเอย

เจ้าจัก เป้นป่าไม้ เสือฆ้าง ขุ่แทม แลม่

ธงมจัก ได้พาภเจ้า เจ้งธะจาภ แวมไภ

คันแม่น ติภแดมไทย์ ฉิบ่คืม เห้ามเจ้า.....ฯลฯ

+ ยอ่ง ยอ่ง พาย ลิงธอ่ม พุฉัม

ແລ້ວ ເລົ່າ ຄອຍເມືອງຫລັງ
+ ເຫັນແຕ່ ພູພາຂັ້ນ
ຫລາຍຊຸ່ຊ້ອງ
ເລີຍພັນພ້ວຍ
ນອນຟົດໄມ້
+ ເດືອນສາມຂຶ້ນ
ຝ່ງຫມ່ ລາວຫ່າງບ້ານ
ຟ້ງຍິນ ເຄົ້າອັ່ນຣອ້ງ
ຄອນ ຄອນ ຄຶດ
+ ເລີຍເລົ່າ ຊິລທາຣ ຍອ້ຍ
ທ້ງເລົ່າ ຄຶດຮອດບ້ານ
ຝ່ງຫມ່ ສາວສ່ຳນອ້ຍ
ຕົກແດນໄກ
+ ຍາບ ຍາບ ຍ້ອຍ
ຂ້ນໂຄກ ກວ້ງ
ຍິນແຕ່ ກາເວົ້າຣອ້ງ
ຈັບ່ງ່ໄມ້
+ ໃຈຫລຸດຫລົ້ນ
ແລ້ວເລົ່າ ເດີນທ້ງທຽວ
ເຫັນດອກໄມ້
ຝ່ງຫມ່ ສະກຸນ້ງສັຕ
+ ຊ່ ແຊ ຣອ້ງ
ລົ້ນເນ້ຽຂວັນ
ຝ່ງຫມ່ ສວ້ ລ້ວ ພ້ນ
ຈິຕຫລຸດຫລົ້ນ
+ ຍາບ ຍາບ ຍ້ອຍ
ທ່ີນ້ັ ເປ້ັນແດນໄທຍ
ເປ້ືອ້ງຝ່ຍໃຕ
ທ້ງພ່ຍເຫນ
ືອ

ສ່ວນໃຈ ດ້ງຫລ້ົ
ແຄມຊ້ັ ນ້ ້ງ້ຽ (ນ້ ້ຳຊ້ັ-ນ້ ້ງ້ຽ)
ຊ້ອນຂ
ຶ້ ຫ
ມ
ື
ນ
ັ
ຫລ້ຍ
ຄ
ື
ນ ຄ
ວ
ເ
ຄ
ັ
ງ
ຫນ
ວ
ກ
ະ
ດ
ວ
ງ ສ
ັ
ນ
ສ
ວ
ລ
ົ
ນ
ຫ
ນ
ວ ຫ
ນ
ອ
ກ
ອ
ອ
ນ
ບ
ໍ
ຫ
ວ
ັ
ງ
ໄ
ດ
ຕ
ວ
ຄ
ື
ນ ແ
ລ
ນ
ໃ
ຫ
ຮ
ຸ
ງ ອ
ໍ
ຣ
ະ
ຊ
ອ
ນ
ຮ
ຸ
ງ
ຫ
ລ
ັ
ງ ຫ
ລ
ວ
ຍ
ຊ
ັ
ນ
ຟ
ຸ
ມ
ຟ
ວ
ຍ ໄ
ຫ
ລ
ຫ
ລ
ັ
ງ
ຕ
ະ
ກ
ະ
ດ
ວ
ງ ບ
ໍ
ນ
ອ
ນ
ສ
ິ
ບ
ສ
ີ
ທ
ິ
ວ
ໂ
ສ
ມ
ອ
ວ
ອ
ນ
ຫ
ວ
ບ
ວ
ນ
ເ
ດ
ີ
ນ
ໄ
ປ
ທ
ັ
ວ
ໂ
ສ
ກ
ຍ
ວ
ນ
ເ
ຊ
ົ
ວ
ບ
ໍ
ເ
ຊ
ົ
ວ
ເ
ຕ
ີ
ຍ
ເ
ວ
ີ
ຍ
ຫ
ວ
ຄ
ູ
ຈ
ໍ
ວ
ຈ
ີ
ຈ
ົ
ນ
ຫ
ວ
ສ
ລ
ິ
ບ
ຖ
ວ
ຕ
ວ
ຍ
ຄ
ື
ນ
ດ
ວ
ນ
ໄ
ປ
ທ
ັ
ວ
ຫ
ນ
ອ
ນ
ບ
ວ
ນ
ແ
ຄ
ອ
ະ
ຣ
ັ
ນ
ຍ
ວ
ຊ
ົ
ນ
ຊ
ົ
ນ
ເ
ຊ
ີ
ຍ
ຫ
ລ
ົ
ນ
ສ
ຽ
ວ
ອ
ນ
ເ
ວ
ົ
ວ
ໃ
ຈ
ຣ
ວ
ນ
ຄ
ອ
ນ
ຄ
ຽ
ວ
ຊ
ູ
ຍ
ນ
ສ
ຽ
ວ
ຣ
ອ
ວ
ບ
ວ
ວ
ຕ
ວ
ຍ
ເ
ຟ
ືອ
ວ
ຫ
ວ
ຄ
ົ
ວ
ຫ
ັ
ນ
ແ
ລ
ວ... ฯ
ລ
ฯ
ເ
ຖ
ົ
ວ
ຊ
ວ
ວ
ພ
ະ
ຍ
ວ
ກ
ວ
ວ (
ດ
ົ
ວ
ພ
ະ
ຍ
ວ
ກ
ວ
ວ)
ແ
ນ
ນ
ພ
ະ
ຍ
ວ
ດ
ົ
ວ
ແ
ທ
ພ
ຸ
ດ
ົ
ວ
ພ
ຍ
ວ
ເ
ຍ
ັ
ນ)
ຈ
ຸ
ຝ
ັ
ງ
ແ
ຄ
ມ
ສ
ມ
ຸ
ທ
ຫ
ລ
ົ
ນ
ເ
ລ
ີ
ຍ
ນ
ວ
ແ
ລ
ວ (
ກ
ວ
ຍ
ເ
ມ
ືອ
ວ
ລ
ົ
ນ
ເ
ມ
ືອ
ວ
ເ
ລ
ີ
ຍ)

+ ຫາກແມ່ນ ທ້າວຫລວງເຄົ້າ ວຽງຈັນທນ໌ ທຽວທ່ອງ
ຕັ້ງແຕ່ ປ້າວກ່ອນກ້ີ ທຽວດົ້ນ ຊຸ່ປີ ຫັ້ນແລ້ວ
ວ້າພູຂັ້ນ ພຍາດອຍ ດ້ວງໃຫ່ງ
ຄ້ວ ຄ້ວງເທົ້າ ຄາຫວຍ ຣອມຊົ້ນ
+ ພຸກ່າຍເຈ້ັຍ ເປັນລົ່ນ ລ້ວງໄທຍ໌
ນິທ້ວ ໄພ ຂວ້ວ ສຸດ ຊົ່ວຕ ເຕັນຢ້ຽນ
ຫລາຍວັນໄດ້ ຫລາຍຄືນ ເຈ້ຽຣະຈ້ວກ
ກ່ຈ່ຳ ເຖິ້ງແຫ່ງຫອ້ງ ກຸ້ງແກ້ວ ທ່ີໄທຍ໌ ຫັ້ນແລ້ວ
+ ອັນນ້ີ ຈ້ວບອ່ນບັ້ນ ໄທຍ໌ກ້ວ້ວດ ເມ້ືອ້ງພ້ວນ ເຈ້ົ້າເອ້ີຍ
ພ່ແຕ ເປັນໃຈຄ້ວນ ກ້ວ້ວຣອນ ນ້ວຕ້ານ....

ທ່ີນ້ຳເອ້ົາຄ້ວນເປັນນ້ວ ແລະເຫຕກ້ວຣນ໌ ກ່ຽວກັບອ້ວນ້ວຈັກຣ໌ພ້ວນ ນ້ວເລ່ົ້າໄວ້ ຢ່ວ້ງຍ໊ືດ ຍ້ວວນ້ີ ນ້ີຈຸດປ່ະສ້ົງຄ໌ ຢ້ວກໃຫ້ທ້ວ່ນຜູ້ອ້ວ່ນ ໄດ້ຮຸ້ຈັກສ່ະພ້ວພຕ້ົວຈ້ົງ ກ່ຽວກັບອ້ວນ້ວຈັກຣ໌ ເກ້ົ່ວແ ແຫ່ວ້ນ້ົ່ງ ຂອ້ວໂລກ ເຊ້ົ່ງພຣະຍ້ວເຈ້ົດເຈ້ືອ້ວ ເປັນຜູ້ຕ້ັ້ງຂ້ົ້ນທ່ີດ່ຳເນ້ີນກ້ວຣປ້ົກຄອ້ວ ນ້ວຕ້ວມລ່ຳດັບ ຈ້ນເຖ້ົ່ງສ້ມັຍເສ້ຽບ້ວນເສ້ຽເມ້ືອ້ວ ເມ້ືອ້ວນ້ວຈ້ວກບັນຫ້ວ ແລະອຸປສັຄ ຫລ້ວຍສ້ົ່ງຫລ້ວຍປ່ະກ້ວຣ ເພ້ືອລຸກບ້ວນຫລ້ວນເມ້ືອ້ວ ໃນອ່ະນ້ວຄ໌ຕ ໄດ້ຮຸ້ເຫັນປ່ະສ້ພກ້ວຣນ໌ ໃນສ້ມັຍບ້ຣພ່ະບູຣຸສ ຂອ້ວພ້ວກ ຕ້ນວ່ວ ນ້ີຄ້ວນເປັນນ້ວແບບໃດ ? ເປັນຫຣ້ັງຈ່ົ້ງມ້ີຊ້ວວເມ້ືອ້ວພ້ວນໄປເຕ້ັມແຫ້ນ ຢູ່ທ່ົ້ວພ້ວຄກ້ວ ຂອ້ວເມ້ືອ້ວໄທຍ໌ ແລະອ້ີກຈ່ຳນ້ວນຫລ້ວນ້ວຫລ້ວຍ ກ່ພ້ວກັນລ່ຳແອ່ວ.. ໂອ້...ລ່ະນ ຢູ່ທ່ົ້ວດ້ິນແດນ ພ້ວຄອ້ີສ້ວນ ຂອ້ວໄທຍ໌ . ບ້ຣພ່ະບູຣຸສ ຂອ້ວຊ້ວວພ້ວນ ນ້ີນ້ຳໃຈແລ່ະຄຸນ້ວ້ວນຄ້ວນດ້ີ ຕ່ລຸກຫລ້ວນ ຄ້ືແນ້ວໃດ ເຄ້ີຍນ້ີກ້ວຣຕ່ສູ້ ຕ້ວນກັບຊ້ວຕທ່ີຣຸກຣ້ວນ ໃນແບບໃດນ້ວແດ ? ພ້ວກເຊ້ືອ້ສ້ວຍຂອ້ວຜ ປ່ະສ້ພເຄ້ົ້ວະຫ້ກັນ ແຕ່ສ້ມັຍອ່ະດ້ີຕ ເຂ້ົ້ວຍ້ັງນ້ີຄ້ວນຊ້ົ່ງຈ່ຳ ຢ ຫລ້ືບ ?

ຈ້ນນ້ວຣອດສ້ມັຍສ້ົ່ງຄ້ວນພ້ວບຫ້ັ ແຕ່ປ້ີ 1872–1887 ຜ ນ້ຳຊ້ວວພ້ວນ ໄດ້ຖ້ືກສ້ຍ້ວມ ຈັບໄປຂ້ັງ ຢ ບ້ວ້ວງກ້ວກ ເປັນເ້ວລ້ວ 7–8 ປ້ີ ຍ້ອນສ້ວເຫຕທ່ີບ ຍ້ອມມ້ວບແຜ່ນດ້ິນພ້ວນ ຂອ້ວບ້ຣພ່ະບູຣຸສ ໃຫ້ ແກ່ສ້ຍ້ວມ ກ້ວ້ວຄ ໃນປ້ີ ຈຸລສ້ກຣ້ວຊ 1249 ຫ ຄ.ສ.1887 ນ້ັນ ພຣະຍ້ວຫລ່ົ້ມ ຂອ້ວໄທຍ໌ ໄດ້ຈັບ ກຸ້ມເອ້ົ້ວຜ ນ້ຳຊ້ວວເມ້ືອ້ວພ້ວນ ຄ້ືເຈ້ົ້ວ້ວັນຕ ເຈ້ົ້ວ້ວ້ນທ່ະໂສ້ມ ເຈ້ົ້ວທ້ວ້ວ້ນທ໌ ເຈ້ົ້ວ່ຳໂ້ວ້ນ ເຈ້ົ້ວ້ວຸ່້ນ ແກ້ວ ແລະທ້ວ້ວ້ວຍ້ວ ເມ້ືອ້ວ່ຳ ໄປຂ້ັງໄວ້ທ່ີກ້ວ້ວເທພ ເປັນເ້ວລ້ວ 8 ປ້ີ ຈ້ນ້ວ່ ເຈ້ົ້ວ້ວັນຕ ເຈ້ົ້ວ້ວ້ນທ່ະ ໂສ້ມ ແລະທ້ວ້ວ້ວຍ້ວ ຕ້ວ້ວ້ງເສ້ຽຊ້ວິຕໃນທ່ີຄຸມຂ້ັງ ຢ ບ້ວ້ວງກ້ວກ ຍ້ັງເຫລ້ືອແຕ່ ເຈ້ົ້ວ່ຳໂ້ວ້ນ ແລະເຈ້ົ້ວ

ອຸ່ນແກ້ວ ຈຶ່ງໂຕນຫນີໄປຫາທູຕຝຣັ່ງເສສ ຢູ່ບ້ານກອກ ຖືກຝຣັ່ງເສສ ປະກັນຕົວເອົາໄວ້ ຈຶ່ງຍັງຄົງ ມີເຊື້ອສາຍເຈົ້າເມືອງພວນ ເຫລືອມາຢູ່ຈົນຮອດທຸກວັນນີ້.

ທູຕຝຣັ່ງເສສ ໄດ້ຈັດສົ່ງເຈົ້າຄໍາໂງ່ນ ແລະທ້ອຍາ ເມືອງຄໍາ ກັບຄືນຊຽງຂວາງ ໂດຍຜ່ານໄປ ທາງເມືອງໄຊອ່ນ, ຄັນໄປຮອດເມືອງຣາດຕົນ ເຂດແກວກາງ ເຈົ້າອຸ່ນແກ້ວ ກໍ່ເຖິງແກ່ກັມ ຢູ່ທີ່ ນັ້ນ ເລີຍບໍ່ເມືອຮອດຊຽງຂວາງຊໍ້າ ຍັງເຫລືອແຕ່ເຈົ້າຄໍາໂງ່ນ ຝຣັ່ງກໍ່ໃຫ້ທໍ່າຣາຊການ ຢູ່ນໍາຝຣັ່ງ ຢູ່ແກວກາງ ຄອຍຖ້າສະພາພການຣ໌ ຈົນພວກສຍາມປຣາຊັຍ ຢ່າງຫນົດຣິທເດຊ ແລ້ວ ຕາມສັນ ຍາຝຣັ່ງໂກ –ສຽມ ວັນທີ 3 ຕຸລາ 1893 ເຈົ້າຄໍາໂງ່ນ ຈຶ່ງໄດ້ກັບຄືນຊຽງຂວາງ ສ່ວນ ທ້ອພານ ເມືອງຄໍາ ນັ້ນໄດ້ໂຕນຈາກຊຽງຂວາງ ໄປຫາຝຣັ່ງ ທີ່ເມືອງແກວ ທ່ານ ເລີ ເມັຽຣ໌ ເດ ວິເລ (Le Myres de Vilers) ຈຶ່ງຕັ້ງໃຫ້ເປັນເຈົ້າເມືອງຄໍາ ແຕ່ ໃຫ້ພັກຢູ່ທີ່ບ້ານແກ້ງຂອນ ຣະຫວ່າງຊາຍ ແດນລາວ–ແກວ ເສັຽກ່ອນ ຈົນບ້ານເມືອງສງົບ.

ໃນປີ ຄ.ສ.1888 ພຣະນິເວສນ໌ ໄດ້ຖືກກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ສົ່ງຂຶ້ນມາປົກຄອງເມືອງພວນ ແທນ ພຣະຍາຫລົ່ມ ພຣະນິເວສນ໌ ໄດ້ອອກຫມາຍແຕ່ງຕັ້ງເຈົ້ານາຍເມືອງພວນ ຂຶ້ນ ໂດຍມີພຣະອິນທະ ຄິຣິ ພຣະພິສານ ພຣະພິຈິຕຣ໌ ທ້າວຊຽງທິພ ແລະທ້າວຊຽງເພັຊຣ໌ ຄັນໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ເຂົ້າຮັບຕໍ່າ ແນ່ງ ໃນທີ່ຕ່າງໆແລ້ວ ກໍ່ຫາເຣື້ອງປ້ຍຄວາມຜິດໃສ່ ແລ້ວສັ່ງຈັບເອົາໄປຂັງຢູ່ກຸງເທພฯ ຈົນສິ້ນ ຊີວິຕຫມົດທຸກຄົນ ຍັງເຫລືອພຽງທ້າວຊຽງທິພ ເຈົ້າເມືອງຄໍາ ແຕ່ຜູ້ດຽວ.

ໃນປີ ຄ.ສ.1350 ໃນເມື່ອພຣະຍາຟ້າ ຍຶດອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ໍາຮຸ່ງໄດ້ແລ້ວ ໂດຍມີເຈົ້າຊຽວຄໍາຍ ທີ່ໂຕນຫນີມາຢູ່ເມືອງພຣະນ້ໍາຮຸ່ງ ຮ່ວມມືນໍາ ກໍ່ໄດ້ຍົກກໍາລັງຂຶ້ນໄປເມືອງພວນ ແຕ່ ຄັນເມື່ອໄດ້ຮັບ ຣາຊສານ໌ ຈາກພຣະຍາເຈັດເຈືອງ (ເຈົ້າຄໍາຟົງ) ຍອມເຂົ້າຮ່ວມກັບພຣະອົງ໌ ໂດຍດີ ເຊັ່ນນັ້ນ ພຣະຍາຟ້າ ຈຶ່ງປ່ຽນແຜນ ບໍ່ໂຈມຕີເມືອງພວນ ແຕ່ ຍອ້ຍຫນ້າຍົກທັບບຸບໃສ່ຽດນານ ໃນບໍ່ຣິ ເວນເຂຕຊາຍແດນ ຍຶດເອົາດິນແດນ ໄດ້ 3 ຕົວເມືອງ, ກະສັຕຣິຍ໌ແກວ ໃນເວລານີ້ ກໍ່ຄົງຈະແນມ ຕຣັນ ອັນຫ໌ ນັ້ນເອງ ຈຶ່ງໄດ້ຍອມຂໍ່ສົ່ງທູຕມາເຈຣະຈາ ໂດຍດີ ຂໍ່ປັກປັນເຂຕແດນ ລາວ–ແກວ ຢ່າງເປັນທາງການ ເຊິ່ງຈະກ່າວໃນຕອນຕໍ່ໄປ.

****

ບັ້ນຣິບທີ 7

ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກັບແຜນສ້າງກໍ່າແພງເອກຣາຊ ປ້ອງກັນການຮຸແພ່ອ່ຳນາຈຂອງແກວ

6666666666666666666666

ການແຜ່ອຳນາຈຂອງແກວ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ຄົງເປັນທີ່ຮັບຮູ້ກັນໂດຍທົ່ວໄປ ໂດຍສະເພາະແມ່ນການບຸກລຸກ ຍາດເອົາດິນແດນ ຂອງພວກຈາມ ນັບແຕ່ແກວ ເຄື່ອນລົງມາຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ກ່າວຈີ.

ຢູ່ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ນັບແຕ່ສມັຍໂອຣົສຂອງຂຸນລໍ (ໄກະ ລໍ້ ຝຸ) ຄື ອີເຫນົ້າຊຸ່ນ (ອ້າຍເມືອງຊົ່ວ) ກໍ່ໄດ້ເຄີຍ ຍົກທັບໄປໂຈມຕີ ເກົ້າຈີ$ ຫລືອານາຈັກຣ໌ຕົ້ງແກງ ຂອງຢຸດນາມ ທີ່ຂຶ້ນກັບປະເທສຈີນ ໃນສມັຍກ່ອນ ຈົນໄດ້ຮັບຊັຍຊນະ 2 ຄັ້ງ ຄື ໃນປີ ຄ.ສ.858 ແລະປີ ຄ.ສ.863 ແຕ່ ກາລເວລາຜ່ານມາ 400 ກ່ວາປີ ຮອດສມັຍຟ້າງຸ່ມ ສະພາພການເມືອງແລະສັງຄົມໂລກ ໃນສມັຍກ່ອນ ກໍ່ມີການປ່ຽນແປງ ໄປຫລາຍສົມຄວນ.

ດິນແດນແກວ ທີ່ອ່າວຕົ້ງແກງ ກໍ່ຄື ອານາຈັກຣ໌ກ່າວຈີ ຫລື ຢ່າວຈີ (Giao-chi) ແມ່ນດິນແດນທີ່ເອີ້ນວ່າ ອານາຈັກຣ໌ຈຸລນີພຣຫົມມະທັຕ ກ່ອນສມັຍຫນອງແສ ເຊິ່ງເປັນຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ແຕ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ ອິທທິພົລ ຂອງພວກຂອມ ເມື່ອຄັ້ງໂບຮານ, ຕໍ່ມາອ້າຍລາວ ຈຶ່ງຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າຂຶ້ນ ແລະ ສ້າງຕັ້ງເມືອງຫລວງ ທີ່ຫົ່ງນ່ານອ້ຍອ້ຍຫນູ ຄືເມືອງແຖນ (ດຽນບຽນຟູ) ສມັຍຊຸນບູຣົມ ຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.729 ເຖິງ 750 ຄັນສມັຍຕໍ່ມາ ດິນແດນຕອນນີ້ ກໍ່ຖືກແກວຍຶດເອົາເປັນຊາຕົນ ຈົນຫມົດ ຕາມລໍາດັບມາ.

ດິນແດນນ່ານເຈົ້າ ຂອງລາວ ຂຍາຍອານາເຂຕໄປຈົນຕິດແຄມທະເລ ຕົ້ງແກງ ຕາມສາຍແມ່ນ້ຳແດງແມ່ນ້ຳດຳ.ທ່ານ ປີເຕີຣ໌ ເອ.ປູ໋ລ(Peter A.Poole) ໃນການຂຽນເຣື້ອງອຽດນາມ ຢູ່ໃນ ໄທຍ໌ ກໍ່ໄດ້ກ່າວເຖິງເຣື້ອງນີ້ ເຊັ່ນດຽວກັນ (1)

ໃນສມັຍກໍ່ສ້າງພຣະທາຕພະນົມ ຕາມຫນັງສືຈຸຣົງຄະນິທານ ໄດ້ມີຊື່ ອານາຈັກຣ໌ຈຸລນີ ພຣຫົມທັຕ (ໃຫ້ອ່ານວ່າ ພຣົມມະທັດ) ນີ້ ແຫ່ງນຶ່ງ ທີ່ເປັນເຈົ້າມູລສັທທາ ຮ່ວມສ້າງພຣະທາຕພະນົມ. ເຫຕການ ນີ້ ຢູ່ໃນຣະຫວ່າງ ພ.ສ. 250-300 ຫລື ຢູ່ຣະຫວ່າງ ກ່ອນ ຄ.ສ.293-343.

ດິນແດນເຂຕເກົ້າຈີ (ຫມາຍເຖິງບາງພາຄສ່ວນ) ນັ້ນ ຄັນສມັຍຕໍ່ມາເມື່ອຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ໝອງແສ ແລ້ວ ເຂົ້າໃຈວ່າ ສະພາພຄວາມເປັນ ຈຸລນີພຣຫົມທັຕ ໄດ້ຫມົດໄປ ກາຍເປັນດິນແດນຫນອງແສ ເຊິ່ງໂອຣົສຂອງຂຸນບູຣົມ ຄົນທີ 3 ຄື *ຂຸນສາມຈຸສົງ* ຫລື *ຫ້ວຈຸສົງ* ເປັນຜູ້ຄອບຄອງຕໍ່ມາ ແລະຄັນເມື່ອແກວເຂົ້າມາຍຶດຄອງ ໃນສມັຍຫລັງ ດິນແດນນີ້ ຮູ້ກັນໃນຊື່ໃຫມ່ ວ່າ "ເມືອງແກວປະກັນ". ໃນຣະຫວ່າງ ຍຸຄຂອງຫ້ວຮຸ່ງ-ຫ້ວເຈືອງ ຊຶ່"ເມືອງແກວປະກັນ" ຍິ່ງຮູ້ຈັກກັນດີ ເພາະເປັນດິນແດນເຂຕຍາດແຍ່ງ ຣະຫວ່າງລາວລ້ານນາ ກັບອານາຈັກຣ໌ຍ່າວຈີ ຂອງແກວ ໃນສມັຍນັ້ນ ຫລືຖ້າວ່າອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ຂອງ(2) ຫ້ວຮຸ່ງ-ຫ້ວເຈືອງ ຫາກຍັງເປັນອານາຈັກຣ໌ມອນ ມະຄອຣທະຣິພຸນຊັຍ, ສືບຕໍ່ຈາກຍຸຄສມັຍ ພຣະນາງຈາມະເທວີ ແຫ່ງອານາ

---

(1) Peter A. Poole Vietnamese in Thailand, Cornell University Ithaca N.Y- London 1970 Page 5

(2) ເຣື່ອງຫ້ວຮຸ່ງ ຫ້ວເຈືອງ ນັ້ນ ທາງລ້ານຊ້າງ ເຊື່ອວ່າ ເປັນຄົນຊາຕມອນ ທາງຊຽງໃຫມ່ ເຊື່ອວ່າ ແມ່ນພຣະຍາເຈືອງ ຂອງພວກລາວຊຽງໃຫມ່ ທີ່ຢູ່ໃນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1129-1206 ບາງສະບັບວ່າ ຄ.ສ.1140-1146.

ຈັກຣ໌ລະໂວ້ (ລິພບູຣີ) ແລ້ວ ກໍ່ຫມາຍຄວາມວ່າ ສົງຄາມທ້ວຮຸ່ງ-ທ້ວເຈື໋ອງ ກັບພວກແມນຕາ ທອກ ຂອກຟ້າຕາຍືນ ກໍ່ອາຈແມ່ນສົງຄາມ ທີ່ຍາດອໍານາຈກັນ ຣະຫວ່າງພວກມອນ ກັບແກວ ທີ່ ເປັນສັຕຣູ ຂອງພວກຈາມ ແລະຂອມ ໃນເວລານັ້ນກໍ່ໄດ້.

ປະມານກ່ອນ ຄ.ສ.207 ຈຽວດາ (Trieu Da) ຕໍ່ສູ້ກັບຈີນ ໄດ້ສ້າງຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ນາມວຽດ (1) (Nan Viet) ຂຶ້ນສໍາເຣັດ ໂດຍມີເມືອງຫລວງຊື່ ຝຽນຫງຸ (Phien Ngu) ຢູ່ບໍຣິເວນນິນຫິນກວາງຕຸ ຄັນຕໍ່ມາອີກ 11 ປີ ຄືຣອດປີກ່ອນ ຄ.ສ. 196 ຈຽວດາ ກໍ່ຍອມຣັບເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຈີນໃຫມ່.

ນາຣອດປີ ຄ.ສ.40 ເຖິງ 43 ໃນສມັຍຈັກກະພັຕນິ່ງຕີ ຂອງຈີນ ຈຽດນາມ ນໍາໂດຍເຈື໋ອງຫງີ ແລະເຈື໋ອງຕຣັກ (Trung Nhi & Trung Trac) ພາກັນເຣັດການຂະບົດຕໍ່ປະເທສຈີນ ແຕ່ ຄັນພ່າມມາ ຣອດສມັຍຈັກກະພັຕ ຮັ່ນກວາງວູ ຈີນກໍ່ພາບເກົາຈີ ໃຫ້ຢູ່ໃຕ້ອໍານາຈໄດ້ ຢ່າງຣາບຄາບ.

ແທ້ຈິງ ເມືອງຝຸ່ງ ຫງ ອັນເປັນເມືອງຫລວງ ຂອງແກວ ໃນປີກ່ອນ ຄ.ສ.207 ຄື ຕອນປາຍ ຣາຊວົງສ໌ຈີ້ນ ນັ້ນ ແມ່ນສະຖານທີ່ ເຊິ່ງຕັ້ງຢູ່ເຂຕນິນຫິນກວາງຕຸງຂອງຈີນ ແກວ ຍັງບໍ່ໄດ້ມີດິນແດນ ນາຣອດບໍຣິເວນແມ່ນ້ໍາດໍາ ແມ່ນ້ໍາ ແດງ ແລະແມ່ນ້ໍານ້ໍາ ນາກ່ອນເລີຍ ດິນແດນ ແຄມຝັ່ງທະເລອ່າວຕົ໋ງແກງ ໃນປັຈຈຸບັນກ່ອນຄຣິສຕະສັກຣາຊ ມີຊື່ວ່າ "ອານາຈັກຣ໌ຈຸລນີ ນະຄອຣ ຫລືຈຸລນີ ພທຣ໌ນທັຕ " ເປັນດິນແດນ ຂອງພວກຂອມ ແລະຈາມ. ຄັນຕໍ່ມາໃນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.600-800 ດິນແດນຕອນນີ້ ຈົນຮອດເຂຕເມືອງແຖງ ກໍ່ຕົກເປັນຂອງລາວ ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ສ່ວນແກວ ນັ້ນ ຂຍາຍຕົວເຂົ້ານາ ຕາມພາຍຫລັງ ໄດ້ແຊກຊ້ອນເຂົ້ານາ ທັ້ງເຂົ້ານາ ແທ້ງເຂົ້ານາ ເທື່ອລະເລັກລະນ້ອຍ. ຍາມ ເຈົ້າຂອງບ້ານ ອ່ອນເພຼ້ ກໍ່ເຂົ້າບຸກຍຶດເອົາເລີຍ ເປັນທອດໆໄປຄືດັ່ງທີ່ພວກເຂົ໋າ ປະຕິບັຕຕໍ່ຊົນຊາຕຈາມ ນັ້ນເອງ ຈົນ ໃນທີ່ສຸດ ແກວກໍ່ສາມາຕາ໌ ກືນກິນປະເທສຈາມປາ ໄດ້ທັ້ງຫມົດ ຂັ້ນອາອະສານສຸດທ້ໍາຍ ກໍ່ແມ່ນໃນປີ ຄ.ສ.1693.

ດັ່ງໄດ້ກ່າວມາແລ້ວ ວ່າ ໃນສມັຍທີ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບຂຶ້ນມາຣອດເຂຕພວນນີ້ ທາງປະ ເທສແກວ ມີຊື່ວ່າອານາຈັກຣ໌ຍ່າວຈີ ແລະກ່ອນຫນ້ານັ້ນ ຖືກເອີ້ນວ່າ ຖ້ງລອງ (Thang-long) ເຊິ່ງ ເປັນຊື່ ຂອງເມືອງຮາໂນຍ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ໃນເວລາດຽວກັນ ແກວກໍ່ເອີ້ນຕົນເອງວ່າ ໄດວຽດ (Dai-viet= ແປວ່າ ຍຸດຜູ່ຍິ່ງໃຫ່ຍ) ໂດຍໃນສມັຍ ພຣະຍາສຸວັນນະຄໍາຜົ້ງ ມີຊື່ກະສັຕຣິຍ໌ວ່າ ພຣະເຈົ້າເຕຣ໋ິນ ເຍ໋ີ້ນ ຕົ໋ງ (Tran nhan Tong) ຄັນຕໍ່ມາ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມີຊື່ກະສັຕຣິຍ໌ ພູ່ປົກຄອງ ຄືພຣະເຈົ້າເຕຣ໋ິນ ອັນຫ໌ (Tran Anh) ຂຶ້ນຢູ່ ພາຍໃຕ້ຣ໋ິນເງົ້າປາຣະມີ ຫລືກອ້ງອໍານາຈ ຂອງຈີນ (2)

ປະເທສວຽດນາມ ເປັນແຂວງນຶ່ງຂອງຈີນ ໃນສມັຍຣາຊວົງສ໌ ຮັ່ນ ຄືແຕ່ກ່ອນປີ ຄ.ສ.111 ຈົນມາ ເຖິງ 1000 ກວ່າປີ ຄືນາຣອດ ຄ.ສ.939 ຈຶ່ງໄດ້ປະກາສເອກຣາຊ ຂອງຕົນເອງ ມີຊື່ເປັນຕົວເປັນຕົນ

(1) Le Forces Militaires en Asie du Sud-Est, Cambodge Laos Thailande et Vietnam 1991 Page 339
(2) ຫະວໍ ສວ່າງປັນຍາງຄົ໋ກຣ "ວິເຫໂສບາຍ ຂອງພຣະຍາມັງຣາຍ" ໃນຫນັງສື ລ້ານນາໄທຍ໌ ອະນຸສອນ໌ພຣະຣາຊພິທີ ເປີດພຣະບໍ່ຣົມ ຣາຊານຸສາວະຣີຍ໌ 3 ກະສັຕຣິຍ໌ ຊຽງໃຫມ່ ພ.ສ.2526-27 ຫນ້າ 55

ຫລື ເປັນຊາຕຕົນເອງ ຂຶ້ນໄດ້ ເປັນຄັ້ງທຳອິດ ແລ້ວຄັນຕໍ່ມາ ກໍ່ນາຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຈີນ ອີກ ເທື່ອໃຫມ່ ສມັຍກຸໄບລຂ່ານ ໃນປີ ຄ.ສ.1257 ແລະແກວ ກໍ່ພຍາຍາມ ຕໍ່ຕ້ານ ການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງຈີນ ໃນຕອນນີ້ ຢ່າງເຕັມທີ ໂດຍນາຍພົລແກວຜູ່ນຶ່ງ ຕຣັນ ຮຸງດາວ (Tran Hung Dao) ໄດ້ ວາງຍຸທໂທບາຍ ຕໍ່ຕ້ານຈີນ ໃນແບບດຽວກັບເສຕຖາທິຣາຊ ຕໍ່ຕ້ານພະມ້າ ຄືໃຊ້ການຮຸກຣົບແບບ ກອງໂຈຣໃນຢູ່ປ່າ ຈົນນາຍພົລມົງໂກລຊື່ ໂຊເກຕຸ (Sogetu) ຕອ້ງເສັຽຊີວິຕ ໃນສນາມຣົບ. ໃນຣະ ຫວ່າງນີ້ ແກວແລະຈາມ ໄດ້ຮ່ວມມືກັນຕໍ່ສູ້ ກັບຈີນ ຢ່າງຄຽງບ່າຄຽງໄຫລ່. ກະສັຕຣິຍ໌ແກວໃນຍຸຄ ນີ້ ຊື່ຈັກກະພັຕໄທ້ຕົ໋ງ (Thay Tong) ສ່ວນ ຈາມປາ ນັ້ນ ແມ່ນສມັຍພຣະເຈົ້າ ອິນທະວໍຣະມັນທີ ຣ.

ໃນສົ່ງຄາມຕອນນີ້ ທ່ອຽດນາມ ຊນະຈີນ ທັ້ງ 2 ຄັ້ງ ດ້ວຍການນຳຂອງນາຍພົລຕຣັນ ຮຸງດາວ ຈຶ່ງພາໃຫ້ ນາຍພົລຕຣັນ ຮຸງ ດາວ ຖືກສະຖາປະນາ ເປັນວີຣະຊົນຂອງແກວ ໂດຍກະສັຕຣິຍ໌ ແລະປະຊາຊົນແກວ ໄດ້ ເທີດທູນນາຍພົລຕຣັນ ຮຸງ ດາວ ດ້ວຍການສ້າງອະນຸສາວະຣີຍ໌ ແລະຫໃຫ້ ເປັນທີ່ບູຊາກຽຕິຄຸນ ແຕ່ຍັງບໍ່ ທັນຕາຍ.

ເຖິງແມ່ນ ຈະມີຊັຍຊນະ ຕໍ່ຈີນໃນສົ່ງຄາມ ຕອນນີ້ແລ້ວ ກໍ່ຕາມ ແຕ່ ແກວ ຊໍ້າຍັ່ງມີຄວາມສະຫ້ານຢ້ານກົວ ຈີນ ຈະຍົກທັບມາແກ້ແຄ້ນ ໃນພາຍຫລັງ ຈຶ່ງຕ້ອງໄດ້ ສົ່ງທູຕໄປເມືອງຈີນອີກ ຂໍຮັບເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຈີນ ຢູ່ຕໍ່ໆມາ. ນີ້ແມ່ນ ແຜນຍຸທໂທບາຍຂອງແກວ ເຊິ່ງແທ້ຈິງ ແມ່ນ ແກວຕ້ອງການອາສັຍເອົາຈີນ ເປັນແປ້ນ ຢັນ ໃນການດຳເນີນແຜນຂຍາຍອຳນາຈ ຮຸກຮານເພື່ອນບ້ານຂອງຕົນ ຄື ປະເທສຈາມປາ ເພື່ອຍຶດເອົາ ເປັນຂອງແກວ ແລະກໍ່ທຳສຳເຣັດດ້ວຍວິທີນີ້ແທ້ ຄືຮອດປີ 1693 ປະເທສຈາມປາກໍ່ຫາຍສາບສູນຍໄປ.

ຕາມການສັນນິຕຖານ ກໍ່ເປັນການເຊື່ອຖືໄດ້ ກຽ່ວກັບເຣື້ອງທີ່ວ່າ ອັນທີ່ຈີນຕ້ອງຄຸມເອົາແກວ ເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຕລອດເວລາຍາວນັ້ນ ກໍ່ເພາະ ຈີນໃຫ້ຄວາມເຊື່ອຖືຕໍ່ຈິຕໃຈ ນະໂຍບາຍຂອງ ແກວ ບໍ່ໄດ້ ຄືແກວ ບໍ່ໄດ້ຮັບຮູ້ນ້ຳໃຈນິຕພາພຂອງເພື່ອນບ້ານ ແລະເຊື່ອບໍ່ໄດ້ເລີຍວ່າ ແກວຈະກັບ ຕ່ວເປັນບໍຣະປັກຂ໌ ກັບຕົນ ໃນຍາມໃດ ດັ່ງບົທບັນທຶກ ຂອງທ່ານ David G. Marr ແຫ່ງມະຫາ ວິທຍາລັຍ ແຄລິຟ໋ຣ໌ເນັຽ ກ່ວ່ໄວ້ ໃນຫນັງສື (1) ຂອງທ່ານ ຊື່ Vietnamese Anticolonialism (1885-1925) ກ່ວ່ໄວ້ດັ່ງນີ້:

One eminent commentator has suggested that the people of Red River area had borrowed assidously from the Chinese, particularly in the economic and bureaucratic realm, that were able at last to turn their acquisitions against benefactors to critical effect,

ນັກວິຈັຍວິຈາຣ ທີ່ມີຊື່ສຽງບາງຄົນ ສເນີຄວາມຄຶດເຫັນ ວ່າ ພວກກຸ່ມຄົນເຂຕບໍຣິເວນແມ່ນ້ຳແດງ ນັ້ນ ໄດ້ພາກັນຢືມແບບຫລືລອກແບບທຸກຢ່າງ ຈາກຈີນ ໂດຍສະເພາະ ກຽ່ວກັບຄວາມຮູ້ດ້ານເສຕຖະກິຈ ແລະ ຮູບແບບວິຊາການ ໃນການປົກຄອງບ້ານເມືອງ ເຊິ່ງພາຍຫລັງຕໍ່ມາ ກໍ່ໃຫ້ພວກຂາເຈົ້າ ໃຊ້ສິ່ງທີ່ຕົນໄດ້ມາ

(1) David G. Marr, Vietnames Anticolonialism 1885-1925 University of California 1971 P. 10

ນັ້ນ ກັບຄືນຕໍ່ຕ້ານຝ່າຍຜູ້ມີພຣະຄຸນແກ່ຕົນ ຈົນໄດ້ຮັບຄວາມເສັຽຫາຍ ຍອ້ນພວກເຂົາ.

ໃນອີກຕອນນຶ່ງ ທ່ານ ເດວິດ ຈີ.ມາຣ໌ຣ ຂຽນວ່າ..... Ngo Si Lien, a fifteenth- century Vietnamese historian argued that the Viet people sprang from Shen-nung, one of China's legendary "divine rulers " but in a hereditary line guite distinct from the Chinese. This may have been the ideal Vietnamese image of their relationship to the Chinese, dependent on the same sources, the same roots, yet with an independent history that implicitly gave China no rights of political hegemony.

Indeed, four centuries earlier in 1077 A.D the Vietnamese ruler of this small kingdom to the South had set the precedent by styling himself "Emperor " (De in Vietnamese and Ti in Chinese) and declaring that his country' s seperate destiny had been recorded in a celestial books. (1)

ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ວຽດນາມ ຂອງສັຕວັສ ທີ 15 ຊື່ ໂຫ ສີ ຫລຽນ ໄດ້ສເນີຄວາມຄຶດເຫັນໄວ້ວ່າ ປະຊາ ຊົນວຽດນາມ ຖືກ່ຳເນີດມາຈາກ ເຊັ່ນຫນຸ (Shen-nung) ເຊິ່ງເປັນເທວະຣາຊາ ອົງຄນຶ່ງ ໃນເທພນິຍາຍ ຂອງຈີນ ແຕ່ ໂດຍທາງກັນນະພັນທຸ (ການສືບສາຍເລືອດ) ປະຊາຊົນວຽດນາມ ແມ່ນສືບສາຍເລືອດມາຈາກ ຈີນ ຢ່າງຫາກິຕຊັດ. ຄວາມຈິງຂໍ້ນີ້ ອາຈກາຍເປັນຮຸບແບບນະໂນຄະຕິ ຂອງຄົນແກວ ທີ່ຮັບຮູ້ສາຍສັມພັນທ ຂອງພວກຕົນເອງ ທີ່ນາຈາກຄວາມເປັນຈີນ ໂດຍອີງໃສ່ ແຫລ່ງກ່ຳເນີດ ແລະຣາກເຫງົ້າເຄົ້າເດີມ ອັນດຽວ ກັນ ແຕ່ ກໍ່ມີແຍກຕົວເອງ ໃນຄວາມເປັນມາທາງປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຢ່າງເອກຣາຊ ໂດຍຈະແຈ້ງ ເຊິ່ງຈະບ່ພາ ໃຫ້ຄົນຈີນ ໃຊ້ສິທທຸກຂາດ ທາງການເມືອງ ເອົາກັບຄົນວຽດນາມ.

ແທ້ຈິງ, ຈາກ 4 ສັຕວັສ ກອ່ນ, ຄື ເມື່ອ ຄ.ສ.1077 ຫົວຫນ້າເຜ່ົາຊາວວຽດນາມ ຂອງອານາຈັກຣ໌ ນອ້ຍໆ ແຫ່ງດິນແດນພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ແຫ່ງນີ້ ໄດ້ຕັດສິນໃຈ ປະກາສຕົນເອງ ຂຶ້ນເປັນຈັກກະພັຕ ຫລື່ເອີ້ນວ່າ ໂອ ຣິສ ສວັຣຄ໌ ຄືກັບນະຫາຈັກກະພັຕຈີນ ແລ້ວຍັງໄດ້ປະກາສເອກຣາຊ ຕົນເອງຂຶ້ນ ໂດຍກ່າວວ່າ ຊາຕາກັນ ຂອງຊົນຊາຕວຽດນາມ ໄດ້ບັນທຶກ ຢູ່ໃນສມຸທ ແຫ່ງເທພເຈົ້າ ບົນສວັຣຄ໌.

ແຕ່ເຖິງຢ່າງໃດ ກ່ຕາມ, ຈົນຮອດຍຸຄກະສັຕຣິຍ໌ ເຕຣິ່ນອັນຫ໌ ເຊິ່ງເປັນຮຸ່ນຫລານ ຂອງເຕຣິ່ນ ເຍີ່ນຕົ້ງ ປະເທສແກວ ກ່ຍັງເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຈີນ ຢູ່ຕາມເດີມ ຄັນຕ່ມາ ຈົ່ງທ່າການກູ້ເອກຣາຊ ຈາກຈີນ ໄດ້ສ່ຳເຣັດໃນຍຸຄກະສັຕຣິຍ໌ ເລ່ເຫລ້ີ (le loi) ກົງກັບຣັຊສມັຍ ຂອງພຣະຍາລ້ານຊ້ຳ ແດ(ຄ.ສ.1417–1428) ແລະກ່ເປັນສມັຍທີ່ແກວ ກ່ຳລັງຮຸກຮານ ຍາດເອົາປະເທສຈາມປາ ຢ່າງ ແຂງຂັນທີ່ສຸດ ໂດຍການ່ຳຂອງນາຍພົລແກວ ຊື່ ເລກຸ່ຍຫລ ຈົນສາມາຕຍຶດໄດ້ເມືອງຫລວງ ຈາມປາ ແລະດັບສູນຍ໌ ອານາຄົຕຂອງປະເທສດ່ັງກ່າວ ໃນອີກ 40 ປີຕ່ມາ ຄືໃນ ຄ.ສ.1471.(2)

(1) David G. Marr, Vietnamese Anticolonialism 1885-1925 University of California 1971 P. 9
(2) ງາວແຖນ ຖນົມແກວ ຈາກຫນັງສ ສົງຄາມ 1000 ປ ຣະຫວ່າງ ລາວ ກັບແກວ ປ 1984 ຫນ້າ 30

ໃນສມັຍພຣະຍາລ້ານຄຳແດງ ນີ້ ແກວໄດ້ຂໍກຳລັງຈາກລ້ານຊ້າງ ໄປຊ່ວຍຕໍ່ສູ້ກັບຈີນ ແຕ່ກຳລັງຂອງລ້ານຊ້າງ 30,000 ຄົນ ຄົງຈະຄຶດເຫັນພຶຕຕິກາຣມ ອັນຊົ່ວຊ້າ ແລະນະໂຍບາຍຮຸກຮານ ຂອງແກວ ນາຫລາຍເຕັມທີ ທີ່ກະທຳຕໍ່ ປະເທສເພື່ອນບ້ານ ຂອງຕົນເອງ ຄືປະເທສຈາມປາ ນາຕລອດ ຈົ່ງສັນນິຕຖານວ່າ ຝ່າຍລາວ ນຶກເຖິງເຫຕກາຣມນີ້ ຈົ່ງຫັນໄປເຂົ້າຂ້າງຈີນ ບ່ຍອມສນັບສນຸນອຸດນານ ແຕ່ຢ່າງໃດ.

ຕ່ຈາກນັ້ນມາ ຫລັງຈາກແກວ ໄດ້ເອກຣາຊແລ້ວ ກໍ່ສແດງອິທ ຢ່າງເຕັມທີ ຄືກອ່ນອື່ນ ກໍ່ແມ່ນຍົກທັບຮຸກ ຮານອານາຈັກຣ໌ຈາມປາ ເສັຽກອ່ນ ໂດຍສັງຫາຣຊົນຊາຕຈາມຕາຍ ຫລາຍແສນຄົນ. ກາຣສົ່ງຄາມທີ່ ແກວສ້າງຂຶ້ນ ຕລອດຍຸຄສມັຍ ຂອງເລເຫລ້ຍ ຄືຕັ້ງແຕ່ ຄ.ສ. 1400 ຈົນເຮັດໃຫ້ຈາມປາ ເສັຽເອກຣາຊໃນ ປັ້ນປາຍ ຕ່ມາຈຶ່ງຈະຫັນໜ້າເຂົ້າໃສ່ລ້ານຊ້າງ ເພື່ອແກ້ແຄນລາວ.

ຄື ໃນຕອນຫລັງຈາກພຣະຍາລ້ານຄຳແດງ ສ້ຽງພຣະຊົນມ໌ ໃນ ຄ.ສ. 1428 ນັ້ນ ແກວໄດ້ຍົກກຳລັງເຂົ້າຮຸກຮານ ລາວ ຫລາຍຄັ້ງ ຕາມບ໋ຣິເວນຊາຍແດນ ເຂຕອານາຈັກຣ໌ພວມ ແລະເຂຕໄລ່ເຈົ້າ ເພື່ອຍາດແຍ່ງ ແລະທຳກາຣເກາະຜິດ ແລະບີບເກັບສ່ວຍຈາກຄົນລາວ ຕາມຊາຍແດນ ຫລືເພື່ອຕໍ່ລອງອຳນາຈກັບລ້ານຊ້າງ ໂດຍທາງອ້ອມ ແຕ່ບ່ໍອາຈຮຸກ ຮານລາວ ໂດຍກົງ ເພາະນາງມະຫາເທວີ ທີ່ກຳອຳນາຈຢູ່ນັ້ນ ກໍ່ເປັນຜູ່ນຳທີ່ເດັດຂາດ(1) ທຳກາຣຕໍ່ຕ້ານແກວ ຢ່າງ ແຂງຂັນເລື້ອຍນາ ຈົນແກວ ບ່ສາມາຕຖ໋ຂຍາຍອຳນາຈລົງນາ ທາງທິສຕາອັນຕົກໄດ້ ກໍ່ເລີຍໄດ້ແຕ່ຫາປຸ້ນສະດົມ ແລະ ທຳກາຣກ໋ອນ ເອົາກັບປະເທສຕຈາມປາ,ດົນແດນແຄມທະເລ ທີ່ຢູ່ໃຕ້ເມືອງຮາໂນຍ ລົງໄປ.

ຫລັງຈາກແກວ ຍຶດໄດ້ເມືອງພູຊຸມ (ເມືອງເຫວ້=ເມືອງວິຊັຍ) ນະຄອຣຫລວງ ແຫ່ງປະເທສ ຈາມປາ(1) ໃນປີ ຄ.ສ.1471 ແລ້ວ ນາຍພົລເລ່ກ໋ຍຫລີ ແມ່ທັບໃຫ໋ຽຂອງກະສັຕຣິ໌ຍ໌ເລ່ທັນໂຕນ (Le Thanh Tong) ກໍ່ປະກາສຕົນເອງ ຂຶ້ນເປັນຈັກກະພັຕແກວ ຜ່ນຶ່ງ ສ໋ຳຣັບປົກຄອງດົນແດນທີ່ຍຶດ ໄດ້ ຕັ້ງຊື່ວ່າຈັກກະພັຕ " ໂຮ່ກ໋ຍຫລີ " ຄືປະກາສຕົວຂຶ້ນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດົນ ຂອງຈາມປາ ນັ້ນເອງ.

ຣາຊວົງສ໌ເຫລ່ນີ້ ໄດ້ສືບຕ່ອ໋ານາຈນາ ຈົນຣອດ ຄ.ສ.1771 ຈົ່ງເກີດນິຂະບົດໄຕເຊິນຂຶ້ນ ແລະ ປີ 1793 ຈົ່ງເກີດຣາຊວົງສ໌ຍາລອງ(Gia-long) ແລະປ່ຽນຊື່ປະເທສຈາກ ນານວຽດ ເປັນ "ວຽດນານ " ໃນປີ ຄ.ສ.1802 ແລະເ່ນ່ານ ກະສັຕຣິ໌ຍ ຄົນສຸດທ້ຍ ຂອງວຽດນານ ກໍ່ແມ່ນກະສັຕຣິ໌ຍ ບາວດ໋ຍ (Bao-dai) ແລະຕ່ນາຣອດປີ 1945 ຈົ່ງນາຣອດຍຸຄ *ທ໋ຽນອ໋ານກ໋ວກ* ຄື ໂຣຈິນິນທ໋ ເຊ່ິ ນະໂຍ ບາຍ ແລະທາຕແທ້ ຂອງແກວ ກໍ່ແມ່ນສືບຕ່ ບ່ມີກາຣປ່ຽນແປງ ຄື ຮຸກຮານ ຂຍາຍຕົວແລະຍຶດ ຄອງປະເທສເພື່ອນບ້ານ ເອົາເປັນຂອງຊາຕຕົນ ຕລອດນາ.

ໃນຫນ໋ງສື ສົງຄານ 1000 ປີ ຣະຫ່ວ່າງ ລາວ ກັບແກວ ຂຽນໂດຍ ງ໋ວແຖນ ຖນິນແກ້ວ ໃຫ້ຊື່ ສ໋ງເກຕໄວ້ວ່າ *(2) ປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງແກວ ແມ່ນປະວັຕິສາສຕຣ໌ກາຣຮຸກຮານປະເທສເພື່ອນ ບ້ານ ຂອງຕົນເອງ ແລະກ່ວ່ວ່າ ແກວບ່ໄດ້ສ້ວ້ງສົມບັຕອັນໃດໄວ້ໃນໂລກ ນອກຈາກຍາດຍຶດເອົາ ທຸກຢ່ວ ໄປຈາກຈາມປາ ແລະຈາກລ້ານຊ້ວ.*

(1-2) ງ໋ວແຖນ ຖນິນແກ້ວ ຈາກຫນ໋ງສື ສົງຄານ 1000 ປີ ຣະຫ່ວ່າງລາວ ກັບ ແກວ ປີ 1984 ຫນ້າ 29 ແລະ 25

ຈົນມາຮອດຍຸຄສມັຍ ຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍຈັກກະພັຕຜ່ານແຜ້ວ ແກວ ກໍ່ໄດ້ໂອກາສເຕັມ ທີ ສ້າງເຮື້ອງເກາະພິດ ກັບລ້ານຊ້າງ ໂດຍກົງ ຄືໂດຍໃຫ້ລ້ານຊ້າງ ສົ່ງຊ້າງເຜືອກທີ່ໄດ້ຈາກເມືອງ ແກ່ນທ້າວ ໄປໃຫ້ກະສັຕຣິຍ໌ແກວ ທອດພຣະເນຕ ຢູ່ຣາໂນຍ ແມ່ທັບໃຫ່ຽລ້ານຊ້າງ ຄືເຈົ້າມະຫາ ອຸປຣາຊແຖນຫລວງຊຽງລໍ ແຫ່ງລ້ານຊ້າງ ເລີຍຕອບ ສນອງ ດ້ວຍການສົ່ງຂີ້ຊ້າງໄປໃຫ້ເບິ່ງ ກໍ່ຳ ລັງທັບແກວ ຕາມພົງສາວະດານລາວ ບັນທຶກວ່າມີຈຳນວນເຖິງ 600,000 ຄົນ(ຫລື 1,600,000?) ໄດ້ຍົກເຂົ້າບຸກລຸກລ້ານຊ້າງ ທີ່ມີກຳລັງພົລພຽງ 300,000 ຄົນ.

ກຳລັງທັບແກວ ຄັ້ງນີ້ ນຳໂດຍນາຍພົລດຶກອົງ ແລະນາຍພົລບຸຍກວາງຊຸນ, ຝ່າຍລາວ ມີ ມະ ຫາອຸປຣາຊທ່ອນແກ້ວ ຫລື ແຖນຫລວງຊຽງລໍ, ຫນຶ່ນຫລວງ, ຫນຶ່ນບຸນ, ຫນຶ່ນຫລ້າ ແລະນາຍ ພົລນໍຣະສິງຫ໌, ນໍຣະນາຣາຍນ໌, ນໍຣະເດຊ ແລະນໍຣະສາຕຣ໌. (ບາງສະບັບວ່າ ນໍຣະສິງຫ໌ ນໍຣະສາຣ ນໍຣະເຄນ ແລະນໍຣະນາຣາຍນ໌)

ບັນທຶກຂອງທ່ານ ປີເຕີຣ໌ ເອ. ປຸລ (**Peter A. Poole**) ໃນການຂຽນກ່ຽວກັບຄົນວຽດນາມ ໃນ ປະເທສໄທຍ໌ ແລະເວົ້າເຖິງເຮື້ອງສົງຄາມ ທີ່ກ່ຽວກັບແກວຮຸກຮານລາວ ສມັຍໂບຮານ ໄວ້ດັ່ງນີ້:

During the Ming dynasty brief reconguest of Vietnam (1407-1427) Lan' Chang at first helped the Vietnamese resist invaders then abandoned them and went over to the Chinese side. It was not until fifty years later that Vietnamese Emperor, Le Thanh Tong, avenged this act by invading Lan'Chang and seizing its Capital, Luang Phrabang.

ໃນຣະຫວ່າງການປົກຄອງ ຂອງຣາຊວົງສ໌ຫມິງ, ໃນການຍຶດວຽດນາມຄືນອີກຄັ້ງໃຫ່ມ ຂອງຈີນນັ້ນ (1407–1427) ໃນຫ້ວທີ ລ້ານຊ້າງກໍ່ໄດ້ຊ່ອຍວຽດນາມ ຕໍ່ສູ້ການບຸກລຸກ ຂອງຈີນ ແຕ່ຄັນຕໍ່ມາ ກໍ່ຖອນຈາກການຮ່ວມມື ໄປເຂົ້າຂ້າງຈີນຊໍ້າ. ອາສັຍເຫຕຸການນ໌ ນີ້ ບໍ່ເຖິງເວລາ 50 ປີ ຈັກກະພັຕວຽດນາມ ເຫລ້ ທັນໂຕນ ກໍ່ຍົກທັບຮຸກ ຮານລາວເປັນການແກ້ແຄ້ນ ແລະກໍ່ຍຶດໄດ້ເມືອງຫລວງຂອງລາວ ຊົ່ວໄລຍະ (1)

ແຕ່ບາດແລ້ວ ສຸດທ້າຍມາ ລາວກໍ່ໃຊ້ກຳລັງຫລວງ ແລະກຳລັງກອງໂຈຣ ປະກອບກັນເຂົ້າ ຈູ່ໂຈມກອງທັບແກວ ຈົນຕ້ອງປຣາຊັຍພ່າຍກັບຄືນເມືອແລະມີການສູນຍ໌ເສັຽຢ່າງເຈັບແສບທີ່ສຸດ.

ເຄີຍມີບັນທຶກເກົ່າແກ່ ຂອງລາວ ຫລາຍສະບັບ ທີ່ກ່າວວ່າ ດິນແດນ ຜູ້ຄົນ ແລະປະເທສແກວ ໃນປັຈຈຸບັນ ເຄີຍເປັນເຊື້ອສາຍ ຂອງລາວ ມາແຕ່ຍຸຄຂຸນບູຣົມ ນັ້ນ, ແທ້ຈິງ ຄວາມເຊື່ອນີ້ ແມ່ນ ເວົ້າໄປເຖິງຍຸຄສມັຍ ຂອງຂຸນສາມຈຸສ໋ງ ໃນເວລາທີ່ຍັງປົກຄອງດິນແດນເມືອງແຖງແລະສິບສອງ ຈຸໄທ ທີ່ຂຶ້ນກັບອາມາຈັກຮ໋ນອງແສ ແຕ່ກ່ອນ ໂດຍບໍ່ໄດ້ເວົ້າເຖິງກາລເວລາ ໃນຕອນທີ່ດິນແດນ ແຫ່ງນີ້ ຖືກຊາຕແກວ ເຊິ່ງເປັນຄົນລະສາຍເລືອດ ຄົນລະຊາຕກັບລາວ ເຂົ້າມາຮຸກຮານ ແລະຍຶດ ເອົາໄປຈາກລາວ ໃນຕອນຕໍ່ມາ ເຊິ່ງຄົນລາວໃນສມັຍຕ່ຳມາ ບໍ່ຕິດຕາມເຫຕການນ໌ພຽງພໍ.

(1) Peter A. Poole Vietnamese in Thailand, Cornell University Press 1970 Page 10

ຈາກບົທຂຽນ ຂອງທ່ານ ຣາໂຣລ ຊີ. ຮິນຕັນ ໃນໜັງສື ຊຶ່ East Asia and the Western Pacific (2) ຂຽນເຖິງປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງແກວ ໄດ້ດັ່ງນີ້:

They began to move southward from central and South China in the last centuries B.C entering what is now Vietnam shortly before the Christian era. Conguered by the powerful Han dynasty of China about 100 B.C they remained a part of the Chinese empire for the next millennium.

It was natural that during these many centuries the Vietnamese adopted much of the Chinese political system and cultural patterns, but they actually feel a combinations of respect, dislike and fear toward the Chinese.

After the collaps of Tang's dynasty in China in the early 10th century, the Vietnamese broke away from direct Chinese control, they avoided a futther conflict with China by acknowledging thenmselves to be a tributary state until conguered by the French in the late 19th century.

....ວຽດນາມ ເລີ້ມເຄື່ອນຂຍາຍຕົວ ຈາກພາຄກາງ ແລະພາຄໃຕ້ ຂອງປະເທສຈີນ ໃນຕອນທ້າຍສັຕວັສ ຫລັງສຸດ ຂອງການເລີ້ນ ຄຣິສຕ໌ສັກຣາຊ ແລະພວກເຂົາ ເຄື່ອນລົງມາສູ່ດິນແດນ ເຊິ່ງອັນທີ່ ເອີ້ນວ່າ ວຽດ ນາມ ໃນປັຈຈຸບັນ ນີ້ເອງ. ໃນສມັຍກ່ອນປະນາມ ຄ.ສ.100 ປີ ວຽດນາມ ໄດ້ຖືກຍຶດຄອງໂດຍຈີນ ແລະກໍ່ຄົງ ສະພາພກາຍເປັນດິນແດນ ຫລືນິນທິນນຶ່ງ ຂອງຈີນ ເປັນເວລາ 1000 ກວ່າປີ.

ໂດຍທັມມະຊາຕ ທັມມະດາ ຍອ້ນຖືກຄວບຄຸມ ຢູ່ພາຍໃຕ້ອຳນາຈຂອງຈີນ ນາຫລາຍສັຕວັສ ວຽດນາມ ກໍ່ດັດແປງຕົນເອງ ເຂົ້າຢູ່ໃນຣະບົບຄວາມເປັນຈີນ ທັ້ງໃນດ້ານການເມືອງ ແລະດ້ານວັທທະນະທັມ ແຕ່ ພວກ ເຂົາ ກໍ່ເກັບເຊື່ອງໄວ້ ສຳຣັບຈິຕໃຈທາຕແທ້ ທີ່ນິຕ່ໍຈີນ ທັ້ງໃນແງ່ຄວາມເຄົາຣົພ ນັບຖື ໃນແງ່ຄວາມກຽດຊັງ ແລະໃນແງ່ຂອງຄວາມຢ້ານກົວ ໄປພອ້ມໆກັນ.

ພາຍຫລັງການສລາຍ ຂອງຣາຊວົງສ໌ຖັ ໃນສັຕວັສທີ 10 ວຽດນາມ ກໍ່ສວຍໂອກາສ ແຍກຕົວອອກຈາກ ຈີນ (ຄ.ສ.939) ໂດຍທາງກົງ ແຕ່ ເພື່ອບ່ໃຫ້ເປັນທີ່ຂັດແຍ່ງກັບຈີນ ຕ່ໄປອີກ ຈົ່ງຍັງຍ່ອຮັບເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງ ຈີນຕ່ໆມາ ເສັຽສວ່ຍໃຫ້ຈີນ 3 ປີ ຕ່ຄັ້ງ,ຈີນຮອດສັຕວັສ ທີ 19 ເມື່ອຝຣັ່ງເສສ ເຂົ້ານາຍຶດຄອງແຫລມອິນດູຈີນ.

ແທ້ຈິງ ການທີ່ວຽດນາມ ຕອ້ງຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຈີນ ເປັນປະຈ່ຳນານັ້ນ ກໍ່ເນື່ອງຈາກ ວ່າ ຊົນຊາຕວຽດນາມ ບ່ໄດ້ມີຄວາມສາມັຄຄີກັນດີ ຫລາຍ ທ່ໃດ ເພາະ ຕລອດໃນປະວັຕິສາສຕ໌ ວຽດນາມ ໄດ້ແຍກກັນເອງ ເປັນ 3 ອານາຈັກຣ໌ ນາແຕ່ສມັຍທີ່ໄດ້ອຳນາຈ ຈາກພວກຈາມແລ້ວ

(1) Harold C. Hinton, East Asia and Western Pacific 1991 24th annual Edition Wash D.C P.121

ຈົ່ງປັນກັນສເວີຍຄວາມສຸຂ ຢ່າງເຕັມທີ ສ້າງພວກຕົນເອງຂຶ້ນໃຫ້ ເປັນ 3 ວົງສ໌ຕະກຸລກະສັຕຣິຍ໌ ຄື ດິນແດນເຂຕພາຄເຫນືອ ຂຶ້ນກັບຕະກຸລ ຕຣິນ (Trinh) ຮຽກວ່າ ແຄ້ວຕົ້ງແກ (Tonkin) ພາຄໃຕ້ ຂຶ້ນນ່າພວກຕະກຸລຫງຽນ (Nguyen) ໂດຍເອີ້ນຊື່ວ່າ ໂກແຊງຊິນ (Cochinchine) ແລະສຳຣັບຢູ່ພາຄກາງ ນັ້ນ ແມ່ນຕະກຸລເຫລ (Le Family) ເອີ້ນວ່າ ແຄ້ວອັນນາມ (Annam) ດັ່ງນີ້ ນາຈົນ ຮອດສມັຍຝຣັ່ງເສສ ຄ.ສ.1856 ວຽດນາມ ກໍ່ຈົ່ງຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຝຣັ່ງເສສ ໂດຍງ່າຍດາຍ.

ແຕ່ແນວໃດ ກໍ່ຕາມ ແມ່ນວ່າ ແກວ ຈະເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງຈີນຢູ່ ແຕ່ ສິ່ງທີ່ແກວ ມີຄວາມເປັນຕົວເອງ ກໍ່ຄື *ການຂຍາຍອຳນາຈ ເພື່ອຄວາມເປັນເຈົ້າເປັນໃຫຽ່ ຄອບຄອງປະເທສເພື່ອນບ້ານ.*

ເຊັ່ນ ໃນປີ ຄ.ສ.1693 ພວກແກວ ກໍ່ຍຶດຄອງຈາມປາ ທີ່ຍັງດິນແດນເຫລືອຢູ່ ໃນເຂຕດານັ້ງ ກອນຕຸມ ກວ໋ງຫງ໋າຍ ດ໋ານລັດ ຂັນຮ໋ວ ຈົນຫມົດກຽ໋ງ ເຊິ່ງເປັນພື້ນແຜ່ນດິນ ສົມບັຕຕອນສຸດທ້າຍ ຂອງຈາມປາ. ຫລັງຈາກນັ້ນອີກ ຕໍ່ມາ 5 ປີຫລັງ ຄື ໃນ ຄ.ສ. 1698 ແກວ ກໍ່ຍຶດເອົາເມືອງໄຊ໋ງ່ອນ ເຊິ່ງເປັນດິນແດນຂອງຂເມຣ.

ພວກຈາມ ນັ້ນ ເມື່ອຖືກແກວ ຍຶດຄອງດິນແດນຂອງພວກຕົນຫມົດແລ້ວ ຂາເຈົ້າຈົ່ງພາກັນ ໂຕນຫນີເຂົ້າມາເພິ່ງດິນແດນລ້ານຊ້າງ ໃນເຂຕອານາຈັກຣ໋ຈ໋ານປາສັກ ມີຈ໋ານວນນາກຫລາຍ, ຄົນລາວ ໃຫ້ກຽຕຕ້ອນຮັບພວກຈາມ ຈົນຖືເປັນຄົນລາວນ໋ານກັນ ໂດຍໃຫ້ຊື່ວ່າ "ລາວເທິງ" ເຮົາຈົ່ງ ພາກິຕເຫັນວ່າທີ່ແຂວງຈ໋ານປາສັກ ມີພວກ "ລາວເທິງ" ຢູ່ເປັນຈ໋ານວນຫລາຍ.

ຄົງຈະເປັນຍ້ອນເຫຕທີ່ຊົນຊາຕຈາມ ແຕກເຂົ້ານາອາສັຍຢູ່ໃນແດນລ້ານຊ້າງ ຈ໋ານວນຫລວງຫລາຍນີ້ ຈົ່ງພາໃຫ້ ຝ່າຍລາວ ຕ້ອງຍຶດເອົາແຂວງເປຣຽ ແມ່ທ໋ອດ ກອນຕຸມ ແລະດ໋ານລັກ ເອົາເປັນຂອງລາວ ເພື່ອຄຸ້ມຄອງຊີວິຕຊັພຍ໌ ສິນຂອງພວກຈາມ ຈາກການແກ້ແຄ້ນ ແລະການສັ່ງທ໋ານໂຫດ ຂອງອ໋ຽດນາມ. ເມື່ອສມັຍຝຣັ່ງເສສ ເຂົ້າຍຶດອິນດູຈີນ. ດ້ວຍການຍຸແຍ່ຂອງແກວ ນັ້ນເອງ ຝຣັ່ງຈົ່ງແຍກເອົາແຂວງເຫລົ່ານີ້ ໄປຂຶ້ນກັບແກວໃຕ້ ໂດຍຄຳສັ່ງຂ້າຫລວງ ລົງວັນທີ 11 ທັນວາ 1904 ບ່ຜ່ານມະຕິຈາກລາວ ໃນຕອນພຣະເຈົ້າສັກຣິນທ໋ ສວັຣຄົຕໃຫມ່ໆ ແລະຍັງບ່ມີກະສັຕຣິຍ໌ສືບຕໍ່.

ອີ໋ງຕາມພື້ນເມືອງວຽງຈັນທນ໋ ສະບັບຄ໋ານວນ ແລະຕາມບົທຂຽນ ຂອງຈິຕ ພູມີສັກດ໋ ນັກຂຽນ ໄທຍ໋ (1) ກໍ່ກ່າວໄວ້ວ່າ ໃນສມັຍເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງໄທຍ໋ ຣະຫວ່າງປີ 1818-1825 ພວກນັກສວຍ ໂອກາສ ຂອງສຍາມ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນເຈົ້າເມືອງໂຄຣາຊ ກໍ່ໄດ້ຍົກກ໋ານລັງໄປຈັບເອົາພວກລາວ ເທິງ ເຂຕຍ່ານຣາຍ ກອນຕຸມ ນາຂາຍເປັນທາສຢູ່ບ້າງກອກ ເປັນຈ໋ານວນຫລາຍພັນ ເຊິ່ງພາໃຫ້ ເຈົ້າຣາຊບຸຕໂຍ ເຈົ້ານະຄອຣຈ໋ານປາສັກດ໋ (1821-1828) ຊົ່ງຄຽດແຄ້ນ ຈົ່ງນ່ານເຫຕກ໋ານຣ໋ດັ່ງກ່າວ ຂຶ້ນມາຂາບທູນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ທີ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໋ ໃນປີ 1826 ເຣ໋ອງນີ້ ໄດ້ກາຍເປັນ ສາເຫຕປະກ໋ານນຶ່ງ ທີ່ພາໃຫ້ລາວ ມີການລຸກຂຶ້ນກູຊາຕ ຈາກສຍາມ ໃນປີ 1827.

(1) ຈິຕ ພູມິສັກດ໋ ໃນຫນັງສື ຄວາມເປັນມາ ຂອງຄ໋ານວ່າ ສຍາມ ໄທຍ໋ ລາວ ແລະຂອມ ພິມພ໋ຄັ້ງແຣກ ປີ ພ.ສ.2519 ໜ້າ 337

ວຽດນາມ ແລະຄວາມສັມພັນທ໌ກັບລາວ ສມັຍຕອນຫົວເມືອງຂຶ້ນສຍາມ

****

ວຽດນາມ ໃນການພົວພັນທ໌ກັບລາວ ສ່ຳຣັບຍຸຄໃຫມ່ ກ່ຶ ໃນສມັຍຫົວເມືອງຂຶ້ນສຍາມ ນັ້ນ ມີຄວາມເປັນມາ ທີ່ຄວນຊາບດັ່ງນີ້ ກ່ຳວ ຄື ໃນປີ 1771 ພວກແກວ 2 ກຸ່ມ ເກີດຍາດອ່ຳນາຈກັນຂຶ້ນ ຄືຣະຫວ່ຳງແກວເຫນືອແລະແກວໃຕ້ ຄືພວກຕະກຸລເຫລ້ ກັບພວກຕະກຸລຫງຽມ ຈົນເຖິງປີ 1799

ສາເຫຕກ່ເມືອງມາຈາກ ພວກແກວໄຕເຊີນ (Tay son) ທັ້ງ 3 ອ້າຍນອ້ງ ຄ ຫງຽມວັນຍາກ, ຫງຽມ ວັນລູ ແລະຫງຽມ ວັນ ເຈ ໄດ້ເຂ້ົ້າຍຶດເອ້ົາເມືອງເຫວ ແລະ ປະຫານຊີວິຕເຈ້ົາແຜ່ນດິນ ແກວຊ ໂວ່ເວືອງ (Vo Vuong) ໃນປີ 1777 ເວລານັ້ນ ຫລານຊາຍ ຂອງໂວ່ ເວືອງ ຊ ຫງຽມວັນຫ ຫລ ອ້ຽງຊຽງສ ຈ່ຳໂຕນຫນີທັນ ໄດ້ໄປຂ່ລ້ີພັຍຢູ່ບ້ຳງກອກ ເລີຍຖ ກກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ ຣັຊກ ລທ 1 ຄ ພຣະພຸທທະຍອດຟ້ຳ ສວຍໃຊ້ຣັບເອ້ົາເປັນລູກລ້ຽງ ໃນທັນທ ແຕ່ຫງຽມ ວັນຫ ກ່ບ່ຍອມຢູ່ໃນອ້ຳນາດຂອງສຍາມ ຈ່ຳລັກໂຕນຫນີໄປຢູ່ກັບບ ດຫລວງຝຣ່ັ ເສສຊ ບ ແຣມ(Bishop Bihane) ແລະ ບ ດຫລວງອ ດຣັນ (Bishop Adran) ແລ້ວລັກຫນີໄປລ້ີພັຍ ຢູ່ທ່ເມືອງປ ດີເຈຣ ແຫ່ງປະເທສ ອິນເດ ຽ ທ່ເປັນເມືອງຂ້ຶນຂອງຝຣ່ັ ໃນສມັຍນັ້ນ.

ຕ ມບ ທບັນທ ກລ ຍພຣະຫັ ຕຖ ຂອງເຈ້ົ ຊ ຍຫງຽມ ອັນຫ (ຈັກກະພັຕຍ ລ) ກ ຽວກັບ ເຣ ອ ງນ ້ ຊ ງຂຽນວ ຳ...." ພວກເຮ ຳ ແລະກອ ງທັບສຍາມ ຍ ກເຂ ້ ຳໄປເມ ອ ງ ນ ງຖ ດ (Mang- Thit) ເພ ອ ໄປສ ້ຣົບກັບພວກຂະບ ດໄຕເຊ ມ ໃນທ ່ນ ັ ນ ພວກເຮ ຳໄດ ຍ ດເຣ ອຂອ ງພວກຂະບ ດໄດ ເຣ ອຣົບ 1 ລ ຳ ແລະເຣ ອ ມ ສ ງ ອ ກ 6 ລ ຳ ແລ ວ ກ ໄປຣອດເຂຕຣັ (Rach) ຄ ນຕ ນ ຳ ກ ເ ດເຣ ອ ງ ຂ ້ ນ ຄ ພວກທະຫານສຍາມ ບ ່ ມ ຄວາມ ອ ດທ ນ ຫ ຽ ງ (1) ໄດ ທ ຳ ກ ຣ ປ ນ ສ ະ ດ ມ ຊ ພ ຍ ສ ນ ປ ຊ ຊ ມ ຂ ນ ຂ ນ ແ ມ ຍ ງ ແ ລ ະ ເ ດ ກ ສ າ ວ ຕ ລ ອ ດ ທ ງ ໄ ດ ຂ ້ ຳ ພ ວ ກ ຜ ເ ຖ ຳ ແ ລ ະ ເ ດ ກ ນ ອ ຍ ໂ ດ ຍ ປ ສ ຈ ກ ຄ ວ ມ ສ ງ ສ ຣ ໃ ດ ໆ ເ ລ ຍ ໃ ນ ທ ສ ຸ ດ ກ ຳ ລ ງ ຝ ຳ ຍ ເ ຣ ຳ ກ ຳ ເ ສ ຽ ຊ ຍ ທ ະ ຫ ານ ພ ວ ກ ຂ ະ ບ ດ ເ ຕ ບ ໂ ຕ ຂ ້ ຶ ນ ທ ກ ວ ນ ກ ອ ງ ທ ັ ບ ສ ຍ າ ມ ກ ຳ ຫ ນ ດ ຄ ວ ມ ສ ນ ັ ບ ສ ນ ນ ແ ລ ະ ເ ຖ ງ ແ ກ ຳ ຣ ປ ຣ ຊ ຍ ໃ ນ ເ ດ ອ ນ ນ ກ ຣ ຳ 1785.

ເຈ ້ ຳ ຊ ຍ ຫ ງ ຽ ມ ອ ັ ນ ຫ ຫ ລ ງ ຈ ກ ບ ່ ສ ຳ ເ ຣ ດ ໃ ນ ກ ຳ ຣ ປ ະ ຕ ບ ັ ຕ ງ ານ ຣ ວ ມ ກ ັ ບ ສ ຍ າ ມ ແ ລ ້ ວ ຈ ່ ຳ ຫ ນ ໄ ປ ຢ ູ ່ ກ ັ ບ ພ ວ ກ ບ ້ ຳ ດ ຫ ລ ວ ງ ແ ລ ະ ໄ ປ ຕ ດ ຕ ່ ຂ ່ ກ ຳ ລ ງ ຈ ກ ຝ ຣ ່ ັ ເ ສ ສ ທ ີ ່ ຢ ູ ່ ປ ະ ເ ທ ສ ທ ີ ່ ອ ນ ເ ດ ຽ ແ ລ ະ

(1) Peter A. Poole Vietnamese in Thailand, Cornell University Press, Ithaca N.Y 1970 P. 21

ກັບຄືນມາສູ່ວຽດນາມ ໃນປີ 1792 ດ້ວຍການຊ່ວຍເຫລືອຂອງຝຣັ່ງເສສ ແລະອາສັຍກຳລັງ ຂອງ ຝຣັ່ງເສສ ແລະຂເນຣ ຣວມທັງ ທະຫານລາວ ຈຶ່ງສາມາຕຍຶດເອົາເມືອງກົຍອນ ທີ່ພວກອ້ຍ ນອ້ງກຸ່ນຂະບົດໄຕເຊີນ (ໄກເຊີນ) ຄອບຄອງຢູ່ ໄດ້ສຳເຣັດ.

ຄື ສຳຣັບລ້ ານຊ ້ າງ ນັ ້ ນ ໃນປີ ຄ.ສ. 1788-89 ສມັຍພຣະເຈົ ້ າອິນທະວົ ງ ສ ວຽດນາມ ໄດ ້ ມາຂ ່ ໍ ກຳລັງທະຫານຈາກລາວ ໄປຕ ່ ສ ູ ້ ຍຶດອ ຳ ນາຈຈາກກຸ ່ ມຂະບົດໄກເຊີນ ແລະລາວ ກ ່ ໍ ໄດ ້ ຕອບສນອງ ໄປ ຕາມຄວາມຕ ້ ອ ງ ການ (ປະມານ 3000 ຄົນ... ຜ ູ ່ ຂ ຽ ນ)

ຫລັງຈາກການສວັຣຄົຕ ຂອງພຣະເຈົ ້ າສຸຣິຍະວົ ງ ສາ ໃນປີ 1690 ລ ້ ານຊ ້ າງ ແຕກແຍກກັນຂ ຶ ້ ນ ວຽດນາມ ອາສັຍກຸ ່ ມເຈ ້ ົ າລາວ ຄ ື ພຣະໄຊກຸ ມ ມ ານ ທ ີ ່ ໄປຂ ໍ ລ ີ ້ ພ ັ ຍ ຢ ູ ່ ເ ມ ືອ ງ ເ ຫ ວ ້ ໂ ດ ຍ ມ ອ ບ ກ ຳ ລ ັ ງ ໃ ຫ ້ 3000 ຄົນ ເພ ື ່ ອ ມ າ ຍ ຶ ດ ເ ອ ົ າ ນ ະ ຄ ອ ຣ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ທ ນ ໍ ໃ ນ ປ ີ 1698 ຈ າ ກ ເ ຈ ້ ົ າ ນ ັ ນ ທ ະ ຣ າ ຊ ຕ ່ ຈ າ ກ ນ ັ ້ ນ ມ າ ແກວກ ່ ໍ ສ ວ ຍ ໂ ອ ກ າ ສ ປ ະ ກ າ ສ ເ ອ ົ າ ວ ່ າ ເ ມ ືອ ງ ລ າ ວ ເ ປ ັ ນ ຂ ອ ງ ດ ິ ນ ແ ກ ວ ແ ລ ະ ແ ກ ວ ກ ່ ໍ ຖ ື ໂ ອ ກ າ ສ ເ ຂ ້ ໍ າ ມ າ ແ ຊ ກ ແ ຊ ງ ກ ິ ຈ ກ າ ຣ ພ າ ຍ ໃ ນ ລ າ ວ ຢ ່ າ ງ ບ ັ ງ ອ າ ຈ ໂ ດ ຍ ສ ະ ເ ພ າ ະ ກ ່ ໍ ແ ມ ່ ນ ກ າ ຣ ບ ີ ບ ເ ອ ົ າ ເ ມ ືອ ງ ພ ວ ນ ມ າ ຕ ່ ໍ ລ ອ ງ ກ ັ ບ ລ ້ ານ ຊ ້ າ ງ (ບ ັ ງ ຄ ັ ບ ໃ ຫ ້ ລ າ ວ ຕ ່ ໍ ລ ອ ງ ກ ັ ບ ລ າ ວ ເ ອ ງ ເ ພ ື ່ ອ ຜ ົ ລ ປ ໂ ຍ ຊ ນ ໌ ຂ ອ ງ ແ ກ ວ) ຄ ື ໂ ດ ຍ ບ ີ ບ ບ ັ ງ ຄ ັ ບ ໃ ຫ ້ ຜ ູ ້ ນ ຳ ເ ມ ືອ ງ ພ ວ ນ ຍ ອ ມ ສ ົ ່ ງ ສ ວ ຍ ໃ ຫ ້ ແ ກ ວ ຄ ົ ນ ລ ະ ເ ຄ ິ ່ ງ ກ ັ ບ ລ າ ວ ໃ ນ ເ ມ ື ່ ອ ປ ະ ເ ທ ສ ລ ້ ານ ຊ ້ າ ງ ອ ່ ອ ນ ເ ພ ົ ້ ຣ ລ ົ ້ ງ ບ ່ ໍ ສ າ ມ າ ຕ ຕ ່ ໍ ຕ ້ ານ ກ ັ ນ ຕ ິ ນ ເ ອ ງ ໄ ດ ້ .

ຈົນຮອດປີ 1828 ເມືອງຫຼ ວງຈັນທ ໌ ໃນສມັຍພຣະເຈ ້ ົ າ ອ ະ ນ ຸ ໆ ເ ສ ົ ້ ງ ສ ົ ້ ງ ຄ າ ມ ແ ກ ່ ສ ຍ າ ມ ກ ໍ ໄ ປ ເ ພ ົ ້ ງ ແ ກ ວ ແ ຕ ່ ກ ະ ສັ ຕ ຣ ິ ຍ ์ ນ ິ ນ ห ์ ม า ง ข ອ ง ແ ກ ວ ກ ໍ ໄ ດ ້ ຖ ອ ່ ງ ເ ອ ລ າ ໄ ວ ້ ຕ ົ ້ ງ 1 ປ ີ ບ ່ ໍ ຍ ອ ມ ສ ນ ັ ບ ສ ນ ູ ນ ໜ ູ ງ ห ນ ิ ด ห ล ั ง จ า ก ນ ั ้ ນ ກ ່ ໍ ມ ອ ບ ກ ຳ ລ ັ ງ ໃ ຫ ້ ລ າ ວ ມ ີ ແ ຕ ່ 80 ຄ ົ ນ (ບ າ ງ ສ ະ ບ ັ ບ ວ ່ າ 2000 ຄ ົ ນ) ກ ັ ບ ອ ິ ກ ຈ ົ ດ ห ม า ย ม า ห า แ ມ ่ ท ั ບ ไ ห ย ์ 1 ส ะ บ ั บ ถ ั ด ม ร อ ด ป ี 1835 ม ิ น ห ์ ม า ง (Minh mang) ซ ้ ຳ ແ ຕ ้ ມ ແ ຜ ນ ท ี ่ ต ิ อ ะ ข า ด ห ล อ ง ฝ ร ั ่ ง เ ส ส อ ้ า ง อ ่ า เ ม ื อ ง ล า ว เ ป ็ น ข อ ง แ ก ว .

ໃນຕອນພຣະບ ໍ ຣ ິ ມ ຣ າ ຊ າ ນ ะ ຄ ອ ຣ ພ ะ ນ ิ ม ແ ล ะ ห ้ ั อ ง จ ุ ล ม ิ ก ั บ พ ຣ ะ ນ า ถ ิ เ ม ื อ ง ม ะ ห า ช ั ย ม ำ พ า ะ ข อ ม ู ้ ช า ต ล า ว จ า ก ส ย า ม ใ น ป ี 1829 - 1835 แ ก ว ก ่ ໍ ฟ ง ม า ถ ุ ม ส อ ย เ อ ົ า ผ ล ป ร ะ โ ย ช น ์ บ ่ ໍ ไ ด ้ ม ี ก า ร ส ู ้ ร บ ก ั บ พ ว ก ไ ห ย ์ แ ต ่ ป ะ ก า ร ใ ด แ ต ่ ก ่ ໍ ป ะ ก า ส เ อ ົ า ด ิ น แ ด น ฝ ั ่ ง แ ม ่ น ้ ำ ข อ ง ฝ า ก ต า อ ั น ต ก ป ิ บ ใ ห ้ ส ย า ม ย อ ม ต ่ ໍ ล อ ง ก ั บ ต ิ น ค ื ใ ห ้ ร ั บ อ ่ า ด ิ น แ ด น เ ข ต แ ม ่ น ้ ำ ข อ ง ฝ ั ่ ง ต า อ ั น ต ก น ั ้ น เ ป ็ น ข อ ง แ ก ว แ ล ะ ก ่ ໍ ห ล อ ก ใ ห ้ น ั ก ช ู ช า ต ล า ว ท ำ ก า ร ต ่ ໍ ส ู ้ ป ้ ອ ง ก ั น ส ย า ม ข ่ ม แ ก ว ไ ด ย ท ี ่ แ ก ว บ ่ ย อ ม เ ส ี ย ห น ้ า ท ั ้ ง ห ม ิ ด ม อ ก จ า ก ส อ ย ไ อ ก า ส เ ก ็ บ ไ ภ ย ท ุ ก อ ย ่ า ง จ า ก ด ิ น ล า ว .

ข ้ ໍ ค ว า ม ท ี ่ ก ล ่ า ว ม า เ บ ื ้ อ ง ห ้ ิ ง ม ี ແ ม ่ น ผ ล ก ิ ต ย ู ่ ใ น บ ั น ท ึ ก ข อ ง ห ม ั ่ ง ส ี พ ื ้ น ว ร ว ง เ ร ื ้ อ ง เ จ ้ ົ า อ ะ น ุ ๆ

ตามแผนท ี ่ เ ช ิ ง ฝ ร ั ่ ง เ ส ส แ ต ้ ม จ ิ ้ ม โ ด ย อ ้ า ง ด ิ น แ ด น อ ง ด ว ง ม า ม ใ น ส ม ั ย ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ ม ิ น ห ์ ม า ง น ั ้ น แ ม ่ น อ ้ า ง ใ ส ่ ป ะ เ ท ศ ล า ว ต อ น ท ี ่ ส ย า ม ร ุ ก ร า ม แ ล ะ โ ค ่ น ล ้ ม อ า ม า จ ั ก ร ์ ล ้ า น ช ้ า ง อ ย ู ่ ว ย จ ั น ท ์ ไ ด ้ แ ล ้ ว ใ น ป ี 1828 ส ม ั ย ส ิ น เ ด ็ จ พ ร ะ เ จ ้ ົ า อ ะ น ุ ๆ แ ต ่ เ ร ົ า บ ่ ช า บ อ ่ า ฝ ร ั ่ ง เ ส ส แ ต ้ ม แ ผ น ท ี ่ น ี ้ ข ึ ้ น ใ น ป ี ใ ด ?.

ໃນແຜນທີ່ນີ້ ອ້າງເອົາແຂວງຊຽງຂວາງ ເປັນຂອງແກວ ໃສ່ຊື່ວ່າ ແຂວງຕຣັນ ນິນຫ໌ (Tran ninh) ແຂວງປາກຊັນ-ບໍ່ຣິຄັນວ່າ ແຂວງຕຣັນ ບຽນ (Tran Bien) ຢູ່ບໍ່ຣິເວນແຖວເມືອງຄ່າເກີດ ຫລັກ 20 ນາແປ-ນາກາຍ ເອົາເປັນຂອງແກວ ໃຫ້ຊື່ວ່າ ແຂວງຕຣັນ ຕິນຫ໌ (Tran Tinh) ສ່ຳຣັບ ແຂວງທ່າແຂກ-ຄ່ານ່ວນ ໃສ່ຊື່ແຂວງວ່າ ແຂວງຕຣັນ ດິນຫ໌ (Tran Dinh) ສ່ວນ ຢູ່ໃນເຂຕບໍ່ຣິ ເວນແຂວງສວັນເຂຕ ໃສ່ຊື່ວ່າ ແຂວງລັກບຽນ (Lac Bien) ສ່ຳຣັບແຂວງສາຣະວັນ-ອັຕປືຂອງ ລາວ ຕັ້ງຊື່ເປັນດິນແດນ ຂອງແກວ ວ່າ ແຂວງຄ່ຳ ໂລ (Cam Lo) ສ່ວນດິນແດນລາວ ບໍ່ຣິເວນ ແຂວງວຽງຈັນທນ໌ ເດີນຣວມທັ້ງໄປເຖິງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງຟາກຕາວັນຕົກ ທັ້ງໝົດ ແກວໄດ້ປະໄວ້ ເປັນຂອງໄທຍ໌ ຄືບ່ໄດ້ຕັ້ງຊື່ ໃດໆ ແລະກໍ່ບ່ເຫັນວ່າ ໄທຍ໌ ມີການທັກທວ້ງໃດໆ ອີກເລີຍ ສແດງວ່າ ໄທຍ໌ ຕັ້ງໃຈປ່ອຍໃຫ້ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ວຽງຈັນທນ໌ ຖືກແບ່ງກັນຣະຫວ່າງໄທຍ໌ ກັບແກວໂດຍ ຖືເອົາສາຍແມ່ນ້ຳຂອງ ນັ້ນເອງ ສ່ວນທີ່ເປັນອານາຈັກຣ໌ຫລວງພຣະບາງ ແລະອານາຈັກຣ໌ຈ່ຳ ປາສັກ ຕິດແຄມຂອງ ແລະຕ່ໍເຖິງຊຽງແຕງ-ກະແຈະ ນັ້ນ ຍັງຢູ່ເປັນອານາຈັກຣ໌ຈ່ຳປາສັກ ຄື ເກົ່າ. (ໃຫ້ເບິ່ງແຜນທີ່ ຢູ່ຫນ້າ ຕ່ໍໄປນີ້)

ເອລາ ມີການເຈຣະຈາ ຣະຫວ່າງຝຣັ່ງເສສ ກັບອັງກລິສ ຄືຣະຫວ່າງ ລອຣ໌ດ ຕັຟເຟີຣິນ ທີ່ຕ່າງໜ້າສຍາມ ກັບ ທ່ານເດີເອລ ຣັຕຖະມົນຕຣີຕ່າງປະເທສຝຣັ່ງເສສ ຢູ່ທີ່ນະຄອຣປາຣີສ ໃນວັນທີ 22-27 ກໍຣະກະດາ 1893 ກ່ຽວ ກັບບັນຫາທີ່ຝຣັ່ງຮຽກຮ້ອງສິທ ໃນຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງຟາກຕາວັນອອກ ຝຣັ່ງເສສ ກໍ່ອ້າງຄຳສເນີຂອງແກວ ໃຫ້ອັງກລິສ ຮັບວ່າ ດິນແດນລ້ານຊ້າງທັ້ງໝົດ ເປັນຂອງແກວ ມາແຕ່ສມັຍພຣະເຈົ້າອະນຸ

ຄຳຮຽກຮ້ອງສິທ ຂອງແກວ ບ່ມີເຫຕຜົລ ເພາະໂດຍຫລັກຖານປະວັຕສາສຕຣ໌ ທົ່ວໄປນັ້ນ ແກວບ່ເຄີຍ ໃຫ້ປໂຍຊນ໌ໜຶ່ງໜ້ຶງໝົດ ແກ່ລາວ ໃນການຕ່ໍສູ້ເພື່ອການດຳຣົງຢູ່ເປັນປະເທສຊາຕ ຂອງຄົນລາວ ນອກຈາກ ຫາວິທີເຂົ້າ ມາແຊກແຊງ ເພື່ອສວຍໂອກາສຫາປໂຍຊນ໌ ຈາກລາວ ແຕ່ຢ່າງດຽວ ຕລອດມາ.

ຈົນມາຮອດປີ 1888 ແກວ ກໍ່ໄດ້ຍົອະໃຫ້ນາຍປາຣີ ໃຫ້ມອບດິນແດນລາວ ເຂຕໄລ່ເຈົ້າ ລາວກາຍ ເຊິ່ງເປັນ ດິນແດນຫລວງພຣະບາງ ໃຫ້ຍົກໄປຂຶ້ນກັບຝຣັ່ງເສສ ທີ່ປົກຄອງເມືອງແກວ ຢູ່ທີ່ຮາໄນຍ ເສີຍຕົກເປັນຂອງແກວ ຕລອດມາ ຈົນຮອດທຸກວັນນີ້ ປະກອບພົລເມືອງ ມີແຕ່ເຊື້ອຊາຕລາວທັ້ງນັ້ນ ເຄ ໄທດຳ ໄທແດງ ໄທຂາວ ແລະຜູ້ໄທ ແລະລາວພວນ (ເບິ່ງແຜນທີ່ ໜ້າ 407) ຄຶດເປັນເນື້ອທີ່ປະມານ 87.000 ຕາຣາງ ກິໂລແມຕ.

ແລະການເສັ່ງດິນແດນໄລ່ເຈົ້າ ເມືອງແຖງ ລາວກາຍ ເຊິ່ງເປັນ ດິນແດນຫລວງພຣະບາງຕອນນີ້ ທາງສຍາມ ບ່ມີຄວາມສາມາຕ໌ທຍັງໜ້ຶງໝົດ ໃນການຕ່ໍສູ້ປ້ອງກັນ.

ດິນແດນທີ່ເສີກເຂົ້າໄປ ກໍ່ຖືກແກວຍຶດຄອງມາແຕ່ດິນນານ ປະກອບໄປດວ້ຍ 5 ເຂຕ ທີ່ເອີ້ນ ວ່າ ເຂຕວຽດບັກ ປະກອບໄປດວ້ຍ 5 ແຂວງ ຄື ຮ່າຊຽງ ເກົ້າບາງ ບັກໄທ ລາງເຊີນ ແລະແຖນ

ກວ້າງ ເຊິ່ງສະເພາະແຂວງເຫລົ່ານີ້ ມີເນື້ອທີ່ ກວ້າງປະມານ 36,000 ກິໂລແມດມົນທົນ (ກາເຣ) ບໍ່ນັບຮວມເມືອງແຖງ ໄລ່ເຈົ້າ ແລະລາວກາຍ.

ເວົ້າເຣື້ອງຄວາມໄຝ່ຝັນ ໃນການຍາກຄຶນຊາຕລາວ ຈະເຫັນໄດ້ແຈ້ງ ກໍ່ແມ່ນໃນສມັຍຫລັງສຸດ ຄືຍຸຄສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ ບາວດ້ວຍ ໃນຕອນທີ່ຣ່ວມມືກັບໂຣຈິນິນຫ ຣະຫວ່າງປີ 1950 ໃນນ່ຳໆນີ້ເອງ ໂດຍອີງໃສ່ບັນທຶກຂອງເພີ່ນເອງ ໃຫ້ຊື່ວ່າ "ນ້ຳກອຣອານາມ ຫລື Dragon d'Annam " ທີ່ຂຽນຢູ່ປະເທສຝຣັ່ງເສສ ໃນປີ 1980 (1) ແລະໃນບັນທຶກຂຽນວ່າ.....

"..... ຂ້ພະເຈົ້າ ຊອກເຫັນແຜນທີ່ວຽດນາມ ໃນຫໍ່ສມຸດ ທີ່ແຕ້ມຂຶ້ນໄວ້ ແຕ່ປີ 1835 ມະຫາ ອານາຈັກຣ໌ອານນາມ ຕັ້ງຕົ້ນ ຈາກທະເລຈີນ ໄປຈຸຈອດເຖິງແຄມຂອງ ອັນເປັນເສັ້ນແດນ ຂອງ ພະມ້ຳຝ່າຍເໜືອ ກວມເອົາເມືອງລາວພາຄກາງ ກວມເອົາບັນດາແຂວງຕ່າງໆຂອງລາວ ອັນຢູ່ ຳສຍາມ ນັ້ນ ແລະກວມເຖິງປະເທສຂເມຣ ດວ້ຍ. ຮູບປະເທສວຽດນາມ ອັນກວ້າງໃຫຽ່ໄພສານ ນັ້ນ ສອດສິດຽວກັນ ຕັ້ງຕົ້ນແຕ່ຊາຍແດນຈີນ ລົງໄປຮອດແຫລມກະໂມ (ບ່ອນສຸດແມ້ນ້ຳຂອງ) ແຕ່ດ້ງໄມ ໄປເຖິງພູພຽງດ້ງເຣັກ ແລະລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ຂ້ພະເຈົ້າ ແຍງເບິ່ງແຜນທີ່ນີ້ ບໍ່ເຊົ່າ... ນັນຫມາຍເຖິງອັນໃດຫນໍ ? ນັນແມ່ນໄລຍະເວລາທີ່ຜ່ານໄປ ໄວວາແທ້ໆ ຈາກສມັຍບັຣພະບຸຣຸສ ຂອງພວກເຮົາ...ນັນເປັນຄວາມໄຝ່ຝັນທີ່ຫນ້າເສັຽດາຍ ເຊິ່ງຈະຕອ້ງໄດ້ຈົດເຂົ້າໄວ້ ໃນອານາຈັກຣ໌ ແຫ່ງຄວາມຝັນ ຂອງຄົນວຽດນາມ.... "

ອະດີຕກະສັຕຣິຍ໌ວຽດນາມ ຂຽນບັນທຶກຄວາມຝັນຂອງຕົນເອງ ເພື່ອຄົນແກວ ທັງຫມົດ, ແຕ່ ຄວາມຝັນນີ້ ແມ່ນ ຝັນຢາກກືນກິນຊາຕອື່ນ ໂດຍສະເພາະ ຄືຊາຕລາວ! ແລະອາຫາຣ ສິດໆ ຄື ຊາຕລາວ ນີ້ ຄົງບໍ່ຮູ້ສຶກໜັ້ງຫລາຍ ນອກ ຈາກພາກັນດຳເນີນຊີວິຕ ຢູ່ໄປຕາມບຸນຕາມກັນ ! ແລະ ບໍ່ຮູ້ອະນາຄົຕຕົນເອງ,ແກວເຂົ້າຕໍ່ສູ້ ໄປຕາມພື້ນແຜ່ນ ຄືປະວັຕິ ສາສຕຣ໌ ຂອງຊາຕຕົນ ເຫັນວ່າຄົນລາວສ່ວນຫລາຍ ບໍ່ຄ່ອຍຢາກສົນໃຈ ກັບພື້ນແຜ່ນອັນໃດເລີຍ.

ເພື່ອຄວາມແຈ່ມແຈ້ງ ກຽ່ວກັບເຈຕນາຣົມຍ໌ ແລະທາຕແທ້ ຂອງວຽດນາມ ໃນການຍຶດຄອງ ດິນແດນຂອງປະເທສເພື່ອນບ້ານ ນັ້ນ ໃນຫນັງສື Conflict & stability in Southeast Asia ທ່ານ ນາຣ໌ຄ ແຊກເຊີ (Mark W. Zacher & R. Stephen Milne) ບັນທຶກໄວ້ວ່າ:

...." The year 1069 marks the first formal aknowledgement of Vietnamese expansion to the south. In that year the Vietnamese forced the Cham monarch , whom they had just defeated and captured, to cede the two northernmost provinces of Champa to them. This process of the annexation of Champa by the Vietnamese was completed by 1471, with the exception of small slice of residual territory, within which a Cham kingdom was recognized by China until 1543. ..... At the interstate level, Vietnamese governing elites vied with Thai elites, using Cambodia and kingdom of Laos as the testing ground of their relative

(1) ງ້ວນແຖມ ຖນົມແກວ ຈາກຫນັງສື ສົງຄາມ 1000 ປີ ຣະຫວ່າງລາວ ກັບແກວ ພິມພ໌ໃນປີ 1984 ໜ້າ 111

power. The result was a pattern of Vietnamese and Thai interventions in cambodia and Laos on behalf of various candidates to those thrones and against whichever claimants were supporetd by the other side.

But what was significant throughout the period in " Vietnam" was not the endless series of skirmishes between rivals Vietnamese emperors or forays agaisnt neighboring rival courts but the overall pattern of continuing southward movement by the Vietnamese people, followed eventually by the annexation of territory by the Vietnamese court. Thus, by 1674 Vietnamese military forces were firmly ensconced in Saigon, and by 1775 they had annexed all the territory to the south in which Vietnamese had previously settled.

ຄຳແປພໍສຽບຄວາມ: ເມື່ອປີ 1069 ເປັນປີທີ່ຍອມຮັບກັນເປັນທາງການ ຄັ້ງທຳອິດ ກຽ່ວກັບການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງວຽດນາມ ລົງໄປຍັງແຫລມອິນດູຈີນ ພາຄໃຕ້ (ຄືຫມາຍເຖິງໃນດິນແດນ ຂອງພວກຈາມ) ໃນປີດັ່ງກ່າວ ວຽດນາມ ໄດ້ໃຊ້ກຳລັງບັງຄັບເຈົ້າແຜ່ນດິນປະເທສຈາມປາ ທ້າໆທີ່ເພິ່ນຍອມປຣາຊ້ຍໃນການສົງຄາມ ແລະຖືກຈັບແລ້ວ ໃຫ້ຍອມ ມອບດິນແດນ ຫລາຍແຂວງໃນພາຄເໜືອສຸດ ຂອງຈາມປາ ທີ່ຕິດຕໍ່ກັບວຽດນາມ ໃຫ້ແກ່ປະເທສວຽດນາມ ທ້ງໝົດ.

ການປະຕິບັຕ ບັງຄັບໃຫ້ມອບດິນແດນ ແຫ່ງປະເທສຈາມປາ ນີ້ ໄດ້ດຳເນີນມາ ແລະຣຽບຣ້ອຍ ໃນປີ ຄ.ສ.1471 ແລະຣວມທ້ງດິນແດນເສສເຫລີອ ແມ່ນແຕ່ສ່ວນຍ່ອຍໆ ກໍ່ໄດ້ຖືກບັງຄັບໃຫ້ມອບແກ່ວຽດນາມ ຄືກັນ. ປະຕິບັຕການດ້ງ ກ່າວ ໄດ້ຖືກກ່າວອ້າງອີງເຖິງ ໂດຍນັກບັນທຶກຂອງຈີນ ໃນປີ ຄ.ສ.1543.

.....ໃນຣະດັບເທຕການນ໌ຣະຫວ່າງປະເທສ ນັກປັນຍາຊົນຜູ້ສລຽວສລາດຂອງວຽດນາມ ກໍ່ໄດ້ທຳການແຂ່ງຂັນກັບ ປັນຍາຊົນຜູ້ສລຽວສລາດຂອງໄທຍ໌ ເພື່ອໃຊ້ປະເທສຂເມຣ ແລະຣາຊອານາຈັກຣ໌ລາວ ເປັນເຂຕແດນທົດສອບຄວາມເກ່ງ ກ້າສາມາຕຖ໊ຂອງພວກຕົນ ທຳການຕໍ່ລອງອິທທິພົລອຳນາຈ ຣະຫວ່າງກັນເອງ. ຜົລທີ່ເກີດຂຶ້ນ ກໍ່ແມ່ນເຮ້ອງວຽດນາມ ແລະໄທຍ໌ ຕ່າງຝ່າຍ ກໍ່ອ້າງໜ້າຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງປະເທສເຫລ່ານ້ັນ ແລ້ວກໍ່ຣຽກຣ້ອງສິທ ເອົາຜົລປໂຍຊນ໌ຈາກປະ ເທສເຫລ່ານ້ັນ.

ແຕ່ ເຮ້ອງສຳຄ້ນ ທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໃນຣະຫວ່າງຍຸຄສມ້ຍ ດ້ງກ່າວ ຢູ່ໃນດ້ານວຽດນາມ ກໍ່ແມ່ນການປະທະກ້ນ ຢ່າງບໍ່ມີສ້ິນ ສຸດ ຣະຫວ່າງກຸ່ມຈັກກະພັຕຫລາຍອ໊ງຄ໌ ຂອງວຽດນາມ ທີ່ເປັນຄູ່ແຂ່ງກ້ນ ກ້ບອີກດ້ານນຶ່ງ ກໍ່ຄື ພວກນັກປຸ້ນ ທີ່ຕໍ່ສູ້ຍາດ ແຍ່ງຜົລປໂຍຊນ໌ກ້ບຣາຊສຳນັກ ຂອງປະເທສເພ່ືອນບ້ານ ຄືລາວແລະຂເມຣ ໃນເວລາດຽວກ້ນ ທີ່ປະຊາຊົນແກວ ຫລ້ງ ໄຫລ ລົງໄປສູ່ດິນແດນພາຄໃຕ້ ຂອງອິນດູຈີນ ແລະຕິດຕາມມາ ກໍ່ແມ່ນການອ້າງສິທ ຕ້ດຕອນເອົາດິນແດນ ຂເມຣ ແລະ ລາວ ໂດຍກະສັຕຣິຍ໌ ວຽດນາມ. ດ້ງຕ໋ວຢ່າງຈະເຫ້ນໄດ້ ກໍ່ຄື ໃນປີ 1774 ກະສັຕຣິຍ໌ແກວ ໄດ້ສ່ົງກຳລ້ງທ້ບໄປຝ້ງຕ໋ວລ້ ລ້ບ ຢູ່ທ່ີໄຊງ່ອນ ຢ່າງແຫນ້ນໜາ ຄ້ນຣອດ ປີ 1775 ກໍ່ໄດ້ສວຍໂອກາສ ຕ້ດແຍກເອົາດິນແດນຂເມຣ ເປັນຂອງຊາຕ໋ນ ເອງໄດ້ ຢ່າງສ໊ມບູຣນ໌ ຍ້ອນອາສ້ຍພົລເມ້ືອງວຽດນາມ ບ້ນດາພວກທ່ີໄດ້ເຂ້ົາໄປຕ້ັງຖ່ິນຖານແຊກຊ້ອນຢູ່ກ່ອນ ລ່ວງໜ້າ ແລ້ວ ນ້ັນເອງ.

****

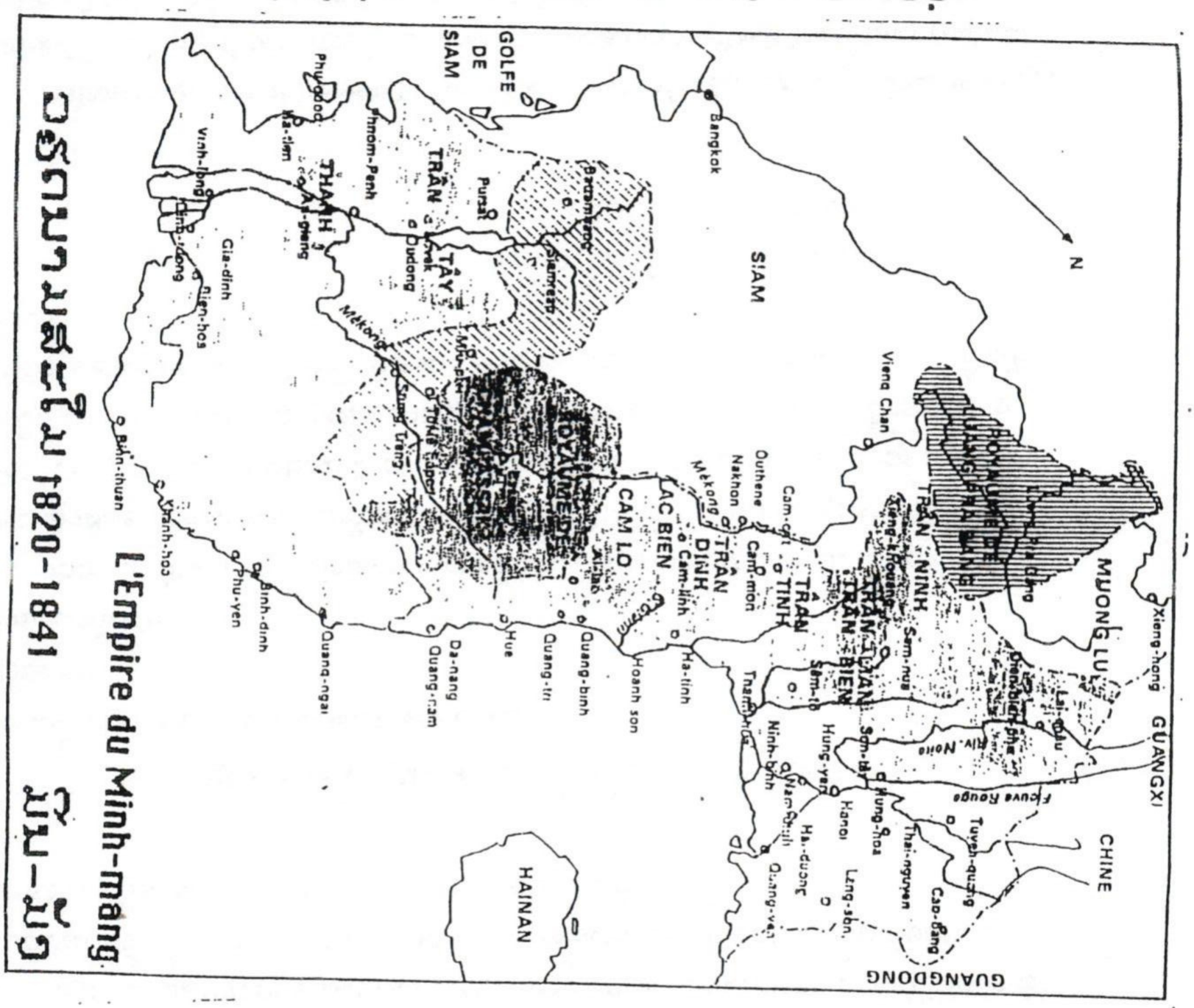

L'Empire du Minh-mang 1820-1841

ประเทศมหาอำนาจ มินห์-มัง ๑๘๒๐-๑๘๔๑

L'empire de Minh-mang

ໃນໂສມໜ້າປະວັຕິສາສຕຣ ທີ່ບໍ່ແມ່ນຍຄສມັຍອະດີຕ ດິນນາມຫລາຍປານໃດ ກໍ່ ຄືໃບໜ້າ ທາຕແທ້ ທີ່ເຜີຍອອກ ແຈ່ມແຈ້ງທີ່ສຸດ ຂອງວຽດນາມ ທີ່ມີຕໍ່ລາວ ແມ່ນພາກຕຢູ່ໃນຣັຕຖະທັມມະນູນ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ບາວດາຍ ສະບັບວັນທີ 15 ເມສາ 1950 ທີ່ປະກາສກືນເອົາ ແບບບໍ່ມີປິດບັງ ສໍາຣັບດິນແດນພື້ນທີ່ຕ່າງໆ ທີ່ບໍ່ແມ່ນຂອງວຽດນາມ ເຂົ້າເປັນຂອງຊາຕຕົນ, ໃນນັ້ນ ກໍ່ຄືດິນແດນ ຂອງລາວ ເກືອບທັ້ງຫມົດ ຣັຕຖະທັມມະນູນ ວຽດນາມ ຄືດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

ພຣະຣາຊໂອງການ ລົງວັນທີ 15 ເມສາ 1950

ພຣະເຈົ້າບາວດາຍ ອົງຄ໌ພຣະປະມຸຂ ຂອງປະເທສ....

ເຫັນຕາມ.....

ຈຶ່ງຊົງດໍາຣັສວ່າ

ມາຕຣາ 1: ບັນດາແຂວງທັ້ງຫລາຍ ແລະດິນແດນເຊິ່ງມີປະຊາຊົນ ບໍ່ແມ່ນເຊື້ອຊາຕວຽດນາມ ອາສັຍຢູ່ ໂດຍສະເພາະ ໃນດິນແດນທີ່ມີລາຍຊື່ ຕໍ່ໄປນີ້ ຄື ດອນໄນ ລາງບຽງ (ນັບທັ້ງດາລັດ) ດາກລັກ ເປຣກຸ ກອນຕຸມ ໄລ່ເຈົ້າ (ນັບທັ້ງ ຍ່າລໍ) ຟົງທໍ ຊອນລາ (ເມືອງຊອ້ນ) ຣົວບິນ ໄຣນິນ ເກົ້າບາງ ບັກກາງ ລາງເຊິນ ຮ່າຊຽງ ແລະລາວກາຍ... ເຊິ່ງທັ້ງຫມົດນີ້ ໃຫ້ຂຶ້ນຕໍ່ຣາຊ ບັນລັງ ຂອງອານນາມ ຖືກໂອນຂຶ້ນກັບພຣະເຈົ້າບາວດາຍ ໂດຍກົງນັບແຕ່ມືລົງພຣະນາມນີ້ ເປັນຕົ້ນໄປ.

ທໍາທີ່ ດາລັດ ວັນທີ 15 ເມສາ 1950

ລາຍພຣະຫັຕ ບາວດາຍ

ເມື່ອພຣະຣາຊໂອງການປະກາສອອກ ໄດ້ມີການເຫັນຕີງ ຈາກປະຊາຊົນ ໃນທ້ອງຖິ່ນຕ່າງໆ ທີ່ສແດງອອກ ເຊິ່ງ ຄວາມບໍ່ພໃຈ ມີປະຊາຊົນຈໍານວນຫລາຍ ໃນເຂຕພາຄເຫນືອ ໂດຍສະເພາະພວກໄທດໍາ ໄຕນເຂົ້ານາຫາຣັຕຖະບານ ຣາຊອານາຈັກຣ໌ລາວ ໃນປີ 1950 ແລະປີ 1953 ເຊິ່ງເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີ ຣັຕຖະບາລກະຕ່າຍ ໂດນສະໂສຣິທ ຣັຕຖະບາລ ສຸວັນນະພູນາ ຈໍາເປັນໄດ້ຕ້ອນຮັບປະຊາຊົນເຫລົ່ານັ້ນ ຈັດຫາທີ່ພັກແລະອາຫາຣການກິນລ້ຽງເກືອກັນ ຊ່ວຍຊາ ບັນຫາ ການເມືອງຖືກແກ້ໄຂ ຈຶ່ງຄ່ອຍສົ່ງກັບຄືນບ້ານເດີມ ແຕ່ ບໍ່ເປັນຈັ່ງບຸນ ປະເທສລາວເອງ ກໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມເດືອດຮ້ອນ ຈາກແກວ ຍ້ອນຖືກຮຸກຮານ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ເລີຍບໍ່ມີເວລາແກ້ໄຂບັນຫາຫຍັງເລີຍ ກ່ຽວກັບພື້ນຖ້ານຮ່ວມຊາຕ.

ເຊັ່ນຄື ໃນປີ 1953-1954 ໂດຍອາສັຍກຸ່ມລາວຄອມມູນິສຕ໌ ທີ່ວຽດນາມລ້ຽງເກືອ ແກວກໍ່ຍົກທັບ ເຂົ້າຮຸກຮານລາວ ຄືກອງພົລທີ 306 ເຄື່ອນເຂົ້າຫລວງພຣະບາງ ວັນທີ 10 ພຶສພາ 1953 ກອງພົລ

ທີ 325 ເຄື່ອນເຂົ້າພາຄໃຕ້ ຂອງລາວ ວັນທີ 20 ທັນວາ 1953 ແລະກອງພົລ 304 ເຄື່ອນເຂົ້າຍຶດ ນ້ຳບາກ ແຂວງຊຽງຂວາງ ວັນທີ 10 ກຸມພາ 1954.

ບັນຫາເກີດຂຶ້ນໃຫມ່ໆ ກ່ຽວກັບຊົນຊາຕລາວ-ຈາມ ທີ່ຄວນບັນທຶກເອົາໄວ້ ກ່ຄື ພວກຊົນເຜົ່າ ລາວ-ຈາມ ຢູ່ໃນເຂຕກອນຕຸມ ແລະແມ່ທວດ ດິນແດນເກົ່າຂອງລາວ ກ່ອນສມັຍອິນດູຈີນ ໄດ້ມີ ປະຕິກິຣິຍາຮຸນແຮງ ລຸກຂຶ້ນຕ່ຕ້ານທາງການ ຂອງຈຽດນາມ (ຄອມມູນິສຕ) ທີ່ຍາກສລາຍຊົນ ເຜົ່າຂອງພວກເຂົາ ໃນປີ 2001-2002 ຈົນອົງຄ໌ການສຫະປະຊາຊາຕ ເຂ້ົາໄປກ່ຽວຂອ້ງ. ສາເຫຕ ກ່ເນ່ືອງມາຈາກຣັຕຖະບາລຈຽດນາມ ໄດ້ສ່ົງທະຫານແລະພົລເມືອງແກວ ເຂ້ົາໄປຄວບຄຸມພ້ືນທ່ ແລະຍາດເອົາທ່ດິນບ້ານເຮືອນ ຂອງພວກເຂົາ ທ່ເຄ່ຍດ່ຳຣົງຊ່ວ່ຕກັນມາ ຢ່າງທະນຸຖນອນ ກວ່າ ພັນປ ໃນທອ້ງຖ່ິນປ່ຕຸພູມຂອງຕົນ ກ່ຄ່ືຂອງຊົນຊາຕຈາມປາ ໃນອະດ່ຕນ້ັນເອງ.ໃນທ່ີສຸດພວກຈາມ ສູ້ບ່ໄຫວ ເພາະແກວ ໄດ້ພຍາຍາມລອ້ມປ່ຽວພວກຂາເຈ້ົາ ບ່ໃຫ້ສາກ່ລຮ້ເຫັນພ່ຕຕ່ກາຣບ່ດ ຂອງ ຕົນ ແລະເຂ້ົາກ່ຽວຂອ້ງ ຈ່ງພາກັນໂຕນຫນ ເຂ້ົາສູ້ດ່ນຂເມຣເປັນຈ່ຳນວນກວ່າ 500 ຄອບຄ່ວ.

****

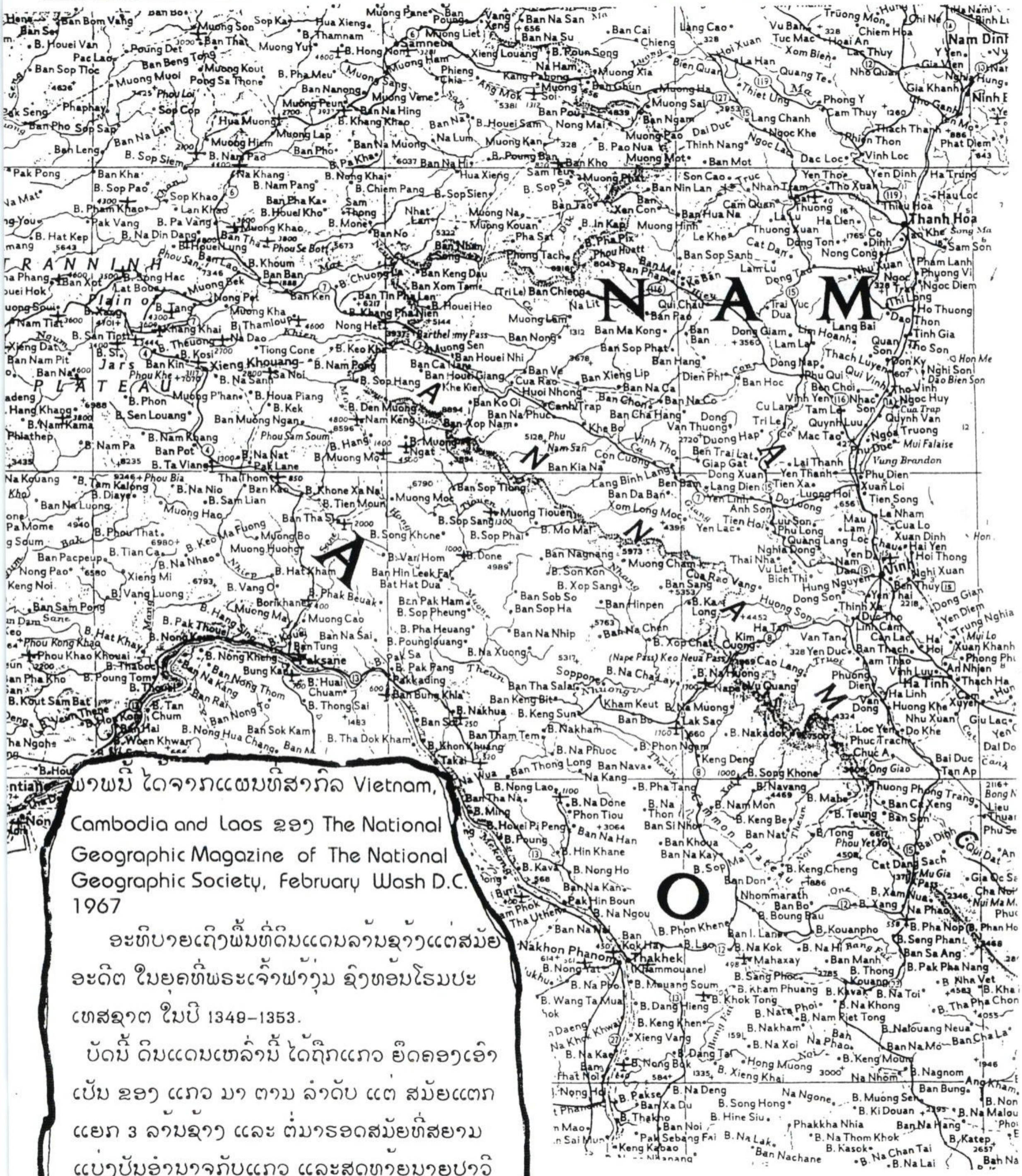
Plain of Jars
PLATEAU
ANNAM
Mekong
Nakhon Phanom
Thakhek
(Khammouane)
Thanh Hoa
Nam Dinh
Ninh B
Vinh
Ha Tinh
Samneua
Xieng Khouang
Paksane
Phou Loi
Phou Khe
Phou Bia
Nape Pass
Barthelemy Pass
Mu Gia Pass
Mui Falaise
Vung Brandon
Hon Me
Dao Bien Son
Cua Trap
Cua Lo
Ma
Con
Ca
Song Ma
Nam Theun
Nhiep
Nhuong
Xe Bang Fai
Xe Banghieng
Xe Kong
Se Kong
Se San
Se Pian
Se Khampho
Se Done
Se Noy
Se Namnoy
Se Kaman
Se Set
Se Kong
Se Kong
Se Kong

Historical Setting

ແຜນທີ່ດິນແດນ

ດິນແດນຖິ່ນຖານ ບ້ານເມືອງ ຂອງ ຫມູ່ຊົນຊາຕລາວ (ໄຕ) ຢູ່ທີ່ບໍ່ຣິເວນ ພື້ນທີ່ດິນແດນ ປະເທສແກວເຫນືອ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ແຜນທີ່ນີ້ ໄດ້ມາຈາກຫນ້າສີ Area Hand Book Series Thailand, A country Study ຂອງທ່ານ Frerica M. Bunge
Februery 1980

ໃນພາພນີ້ ຈະເຫັນພື້ນທີ່ອາສັຍ ຂອງພວກຊົນຊາຕລາວ ເຜົ່າໄທ ດໍາ ໄທແດງ ແລະ ໄທຂາວ ທີ່ຢູ່ ຕາມແຄມທະເລ ຈຽດນານຈາກ ເຂຕຣາໂມຍລົງໄປຈົນເຖິງເຂຕ ເມືອງເຫວ ທີ່ເປັນເມືອງຫລວງ ເກົ່າຂອງປະເທສຈາມປາ ເຊິ່ງ ຈຽດນານ ຣຸກຣານແລະກືນກິນ ແຕ່ປີ 1471 ສູນຍ໌ຊາຕໃນ 1693.

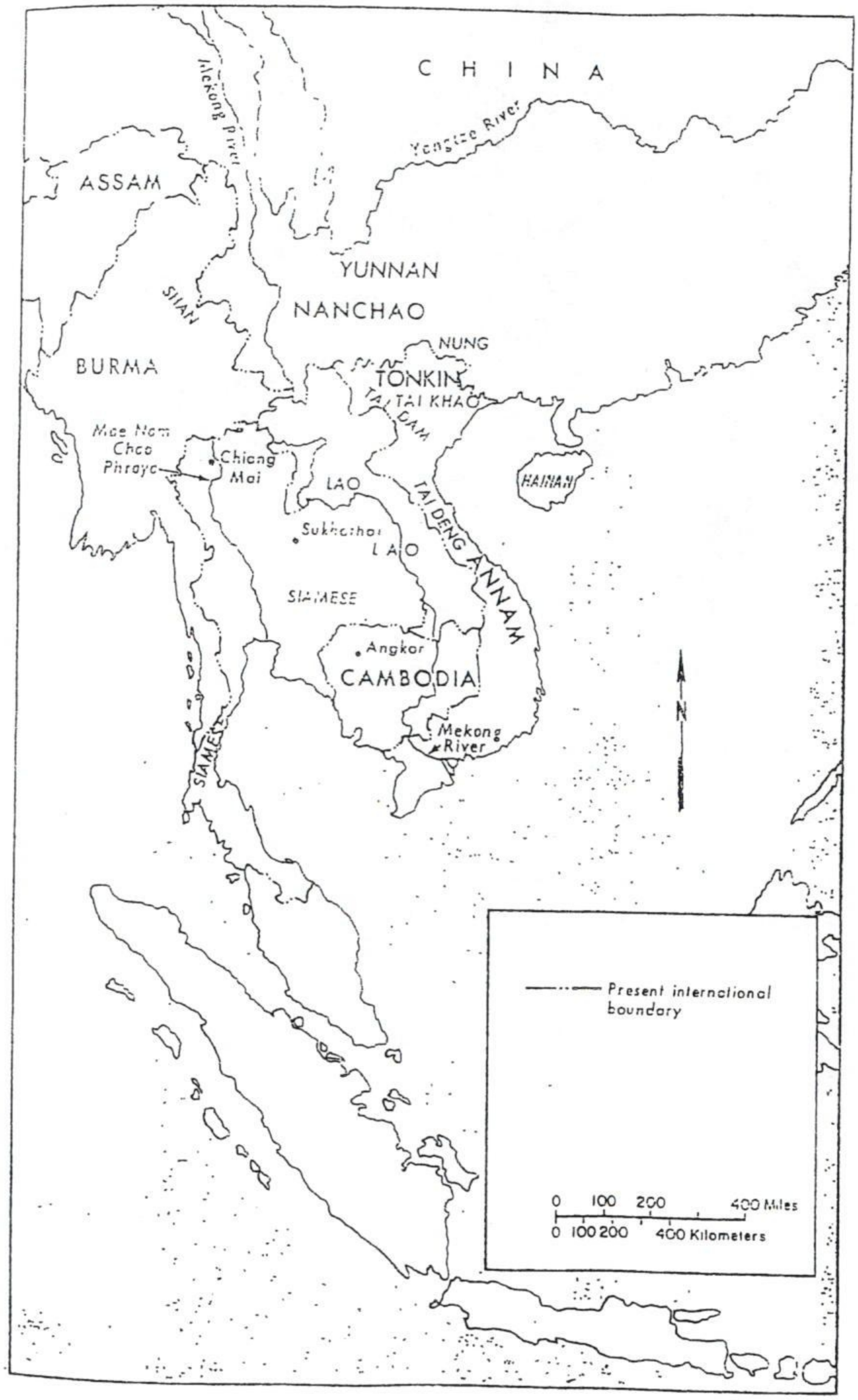

Figure 4. Origin and Range of the Tai Peoples in Southeast Asia, Thirteenth Century

ໃຫ້ເບິ່ງໜ້າຕົ້ນ ໃນເຂຕອານາຈັກ 12 ເຈົ້າໄທ ທີ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບເຂົ້າມາຕໍ່ສູ້ຫຍັ້ນໂຂມ ໃນປີ 1351 ນັ້ນ ໃນ
ເຂຕແດນ ທີ່ເອີ້ນວ່າ "**ແຖນມອ້ງ**" ຫລື ແຖງກວ ຕໍ່ກັບ**ດິນແດນລາວກາຍ** ກໍ່ອາຈແມ່ນເມືອງກວ້າງ ໃນຕໍານານຂຸນບູຣົມ
ນັ້ນເອງ.

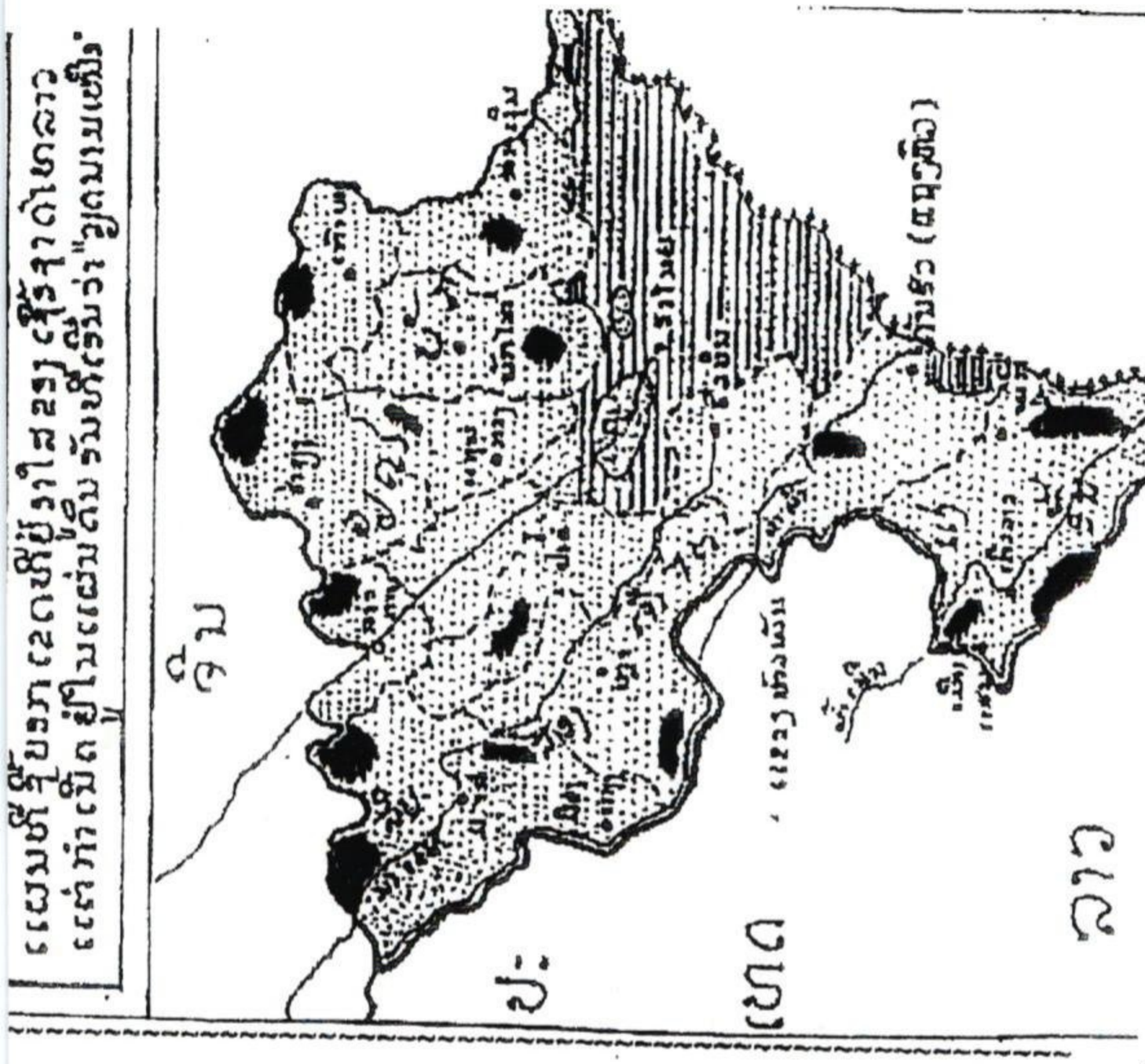

ແຕ້ມຂຶ້ນ ຈາກລາຍຣະອຽດຂອງເອກກະສານ ພຣະ
ຊໂອງການ ຂອງປ່າວດ່າຍ ທີ່ອ້າງໄວ້ ໃນປຶ້ມ ຫົວນີ້ ໃນ
ໜ້າ ທີ່ 77-78-79 ແລະ ຫນ້າ 80.

ບັນດາແຂວງ ຂອງອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ທີ່ຖືກຕໍ່ສັ້ງ
ກ່າວ ຍຶດເອົາ ມີຄື :

ອງຕຸ້ມ
ະເລກຸ
ກລັກ
ລ໋ ລ
ລ
ເຈ້ົ
ວກາຍ
ທ
ບິນ..

ການປົກປັນເຂຕແດນລາວ-ແກວ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ

****

ດິນແດນປະວັຕິສາສຕຣ ອັນເກີດຈາກເລືອດເນື້ອແລະຊີວິຕ ຂອງບັຣພະບຸຣຸສລາວ ເຊິ່ງບໍ່ມີ ຜູ້ໃດ ແບ່ງແຍກເສັ ໄດ້ ແຕ່ກໍ່ໄດ້ຖືກແບ່ງແຍກ ແລະຍຶດຄອງ ດ້ວຍວິທີທ່າການຣຸກຣານ ໂດຍ ກົງ ຂອງວຽດນາມໄປແລ້ວ ສຸນຍ໌ເສັ ໄປ ຫລາຍຫມື່ນກິໂລແມດນິນທິ.

ໃນສມັຍທີ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຍົກທັບຂຶ້ນມາຈາກນະຄອຣຫລວງ ຂແມຣ ແລະມາ ຮອດແດນພວນ ໃນປີ 1351 ແລະເວລານັ້ນ ສແດງວ່າ ວຽດນາມພວມຂຍາຍອິທທິພົລລົງມາ ທາງ ທິສຕາວັນຕົກແລ້ວ ແລະອານາຈັກຣ໌ພວນ ໃນຍຸຄຂອງເຈົ້າຄ່ຳຟົງ ກ່ຳລັງຖືກວຽດນາມ ເຂົ້າຄອບ ຄອງ. ຄົງເປັນສິ່ງແນ່ນອນວ່າ ກ່ອນມາເຖິງແດນພວນນີ້ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ອາຈຮູ້ເຫຕ ການຣ໌ຕ່າງໆ ລ່ວງຫນ້າຫມົດແລ້ວ ຈາກສາຍຂ່າວອື່ນໆ ຫລີຍ່າງນ້ອຍ ກໍ່ແນ່ນໄດ້ຈາກຄ່ຳຖວາຍ ລາຍງານ ຂອງເຈົ້າຂຽວຄ່ຳຍ (ທ້າວທຽນຄ່ຳຍ) ທີ່ນາລີ້ພັຍຢູ່ເນືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ບໍ່ຫລາຍກໍ່ນ້ອຍ.

ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຕອບຣາຊສາສ໌ນ ຂອງພຣະຍາເຈັດເຈືອງ (ເຈົ້າຄ່ຳຟົງ) ທີ່ແຈ້ງ ວ່າ ຕົວເພີ່ນນັ້ນ ແມ່ນລູກແມ່ນລູກລາວຫລານລາວ ນາແຕ່ສມັຍຂຸນບຸຣົມ ພຸ້ນແລ້ວ ພຣະເຈົ້າຟ້າ ງຸ່ມ ມີຄ່ຳຕອບໄປວ່າ "*ພີ່ນອ້ັງເຮົາ ຍັງຄຶດເຖິງເຮົາຢູ່ ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ຊອບດີແລ*ໆ" *ບານ*ເນືອງ*ຂອງ ຫລານເຮົາ ກັບນອ້ັງເຮົາ ແຕ່ກ*ອ*ນ*ທີ່*ໃ*ດ*ກໍ*ດີ ໃ*ຫ*ໄ*ວ*ແ*ຕ*ນ*ອ*ັ*ງ*ເ*ຮົ*າ*ເ*ທ*ີ*ນ* "ຄວາມຫມາຍໃນຄ່ຳຣັສນີ້ ຄົງບໍ່ໄດ້ເພື່ອສ່ຳຣັບສ່ວນພຣະອົງ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໂດຍກົງ ແຕ່ ຫມາຍເຖິງການຄຶດຮອດຄຶດ ເຖິງຕະກຸລ ຂອງຂຸນບຸຣົມແລະຂຸນລ ຕລອດເຖິງ ເຊື້ອເຜ່ົາເຫລ່ົາກ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ດ້ວຍກັນ ທັ້ງຫມົດ ແລ້ວພຣະອົງຄ໌ກໍ່ບອກວ່າ "*ອັນນຶ່ງ ບ*ານ*ທຸ*ກ*ເ*ນ*ືອ*ງ ທ*ີ*ເ*ຮ*ົ*າ*ຜ*ິ*ດ*ໄ*ດ*ໍ ແ*ຕ*ເ*ນ*ືອ*ງ*ຊ*ໍ*າ ເ*ນ*ືອ*ງ ນ*ອ*ນ ກ*ໍ*ໃ*ຫ*ນ*ໍ*າ*ໄ*ຫ*ອ*ັ*ນ*ານ*ິ*ບ ແ*ກ*ນ*ອ*ັ*ງ*ເ*ຮ*ົ*າ* "ເຊິ່ງຫມາຍຄວາມວ່າ ພຣະອົງຄ໌ ບໍ່ໄດ້ຕິເອົາບານເອົາ ເນືອງ ນາຂຶ້ນແກ່ພຣະອົງຄ໌ຜູ້ດຽວ ແຕ່ ນ່ານານອບເປັນໃຫ້ເປັນສົມບັຕຣວມ ຂອງເຊື້ອເຜ່ົາເຫລ່ົາ ກ ແຫ່ງຊົນຊາຕລາວ ນັ້ນເອງ ຈຶ່ງສແດງເຖິງເຈຕຈ່ຳນົງ ຂອງການຕ່ໍສູ້ທອ້ນໂຮມ ເຊື້ອຊາຕເຜ່ົາ ພັນທຸ່ລາວ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໂດຍແທ້ຈິງ. ອັນນີ້ແມ່ນຄວາມຫມາຍ ໃນແງ່ທາງກົງ.

ຄັ້ນແລ້ວພຣະຍາເຈັດເຈືອງ ກໍ່ນອບບານ*ເ*ຄ*ນ*ເ*ນ*ືອ*ງ ແຫ່ງອານາຈັກຣ໌ພວນ ແກ່ພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ໂດຍຄວາມບໍ່ຣິສຸທໃຈ ຕ່ໍກັນ ຫລັງຈາກນັ້ນ ກໍ່ແມ່ນການທອ້ນໂຮມເອົາດິນແດນທີ່ແກວ ເຂົ້າຍຶດ ຄອງມາແລ້ວ ກ*ອ*ນ*ສ*ມ*ັ*ຍ*ຂ*ອ*ງ*ພ*ຣ*ະ*ອ*ົ*ງ*ຄ*ໍ ມ*ີ*ຢ*ູ*ໃ*ສ*ແ*ນ*ໍ ພຣະອົງຄ໌ໄດ້ ຊົງສ່ັງໃຫ້ກອງທັບລາວ ເຂົ້າ

ຕິດິນແດນ ຕາມຊາຍແດນ ລາວ-ແກວ ໄດ້ 3 ຕົວເມືອງ

ໃນ 3 ຕົວເມືອງນີ້ ເຮົາບໍ່ຊາບຊື່ເມືອງທີ່ແທ້ຈິງ ແຕ່ຕອງແມ່ນດິນແດນ ຢູ່ຣະຫວ່າງຊຽງຂວາງ ຂຶ້ນໄປທາງແຂວງທັນຮົວ (Thanh Hua) ຂອງແກວ ໃນປັຈຈຸບັນ ນີ້ກໍ່ໄດ ເພາະເປັນດິນແດນທີ່ມີຄົນ ລາວ ຍັງອາສັຍຢູ່ຈຳນວນຫລາຍ ຈົນຮອດທຸກວັນນີ້ (ໃຫ້ເບິ່ງແຜນທີ່) ໃນນັ້ນ ມີຊື່ເມືອງ ເປັນພາ ສາລາວ ຢູ່ຫລາຍຕົວເມືອງ ເຊັ່ນ ເມືອງແສນ (Muong Sene) ກີເຈົ້າ (Qui Chau) ເມືອງລ່ຳ (Muong Lam) ເມືອງຫົນ(Muong Hinh) ເມືອງຫມອດ (Muong Mot) ເມືອງເປົ່າ (Muong Pao) ເມືອງໄຊ (Muong Sai) ເມືອງເຊັ້ຽ (Muong Xia) ແລະເມືອງຮາ (Muong Ha) ສຳຣັບເວລານີ້ ແກວຍັງບໍ່ໄດ້ມີອຳນາຈລົງໄປເຖິງເມືອງເຫວ ຫລື ເຫງ-ອານ ຂອງ ຈາມປາ ແຕ່ປະການໃດ.

ສະນັ້ນ ການຍົກທັບຂອງລ້ານຊ້າງ ຕີໄດ້ 3 ຕົວເມືອງ ຕາມພົງສາວະດານລາວ ຄື ນິທານຂຸນ ບູຣົມ ກ່າວໄວ້ນັ້ນ ຈຶ່ງສັນນິຕຖານວ່າ ອາຈແມ່ນດິນແດນທີ່ຢູ່ເຂຕເຫນືອເມືອງຊຽງຂວາງ ແທນທີ່ ຈະແມ່ນຢູ່ເຂຕພາຄໃຕ້ ຊຽງຂວາງ. ຂໍ້ສັນນິຕຖານນີ້ ອາສັຍເຫຕຜົລທີ່ວ່າ ການຈັດຣະບຽບການ ປົກຄອງ ຂອງພຣະຍາຟ້າ ຕອນທີ່ຍົກທັບມາເຖິງອານາຈັກຣ໌ກະບອງ ອານາຈັກຣ໌ເຈັດວຽງ ແລະ ອານາຈັກຣ໌ພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ກ່ອນຫນ້ານີ້ ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ພົບວ່າ ມີການສຶກສາບັນຫາດ້ານຊາຍແດນ ກັບ ພວກແກວ ແຕ່ປະການໃດ ຈຶ່ງແມ່ນອນວ່າ ດິນແດນໃນເຂຕໃຕ້ແຂວງທັນຮົວ ເວລານັ້ນ ຍັງເປັນ ຂອງພວກຈາມ ຢູ່ ຈົນມາເຖິງສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ເລເຫລ້ຍ ຫລັງສມັຍຟ້າງຸ່ມ ວຽດນາມ ຈຶ່ງມີກຳລັງ ແຮງ ອີກຄັ້ງນຶ່ງ ເລີຍຂຍາຍດິນແດນລົງໄປທາງພາຄໃຕ້ ທຳການຮຸກຮານປະເທສຈາມປາ ຕໍ່ໄປ ແລະອີກປະການຶ່ງ ໃນການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງລ້ານຊ້າງ ສມັຍຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ບໍ່ພາກົຕມີບັນທຶກກ່ຽວ ກັບບັນຫາຊາຍແດນ ຣະຫວ່າງລາວ ກັບພວກຈາມ ແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ.

ຫລັງຈາກພຣະຍາຟ້າ ໄດ້ຍຶດເອົາດິນແດນ ຕາມບໍ່ຣິເວນຊາຍແດນລາວ-ແກວ ທີ່ພວກແກວ ຍຶດເອົາໄປຈາກລ້ານຊ້າງ ແຕ່ຍຸຄກ່ອນໆ ກັບຄືນມາໄດ້ແລ້ວ ຂ່າວການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງພຣະ ຍາຟ້າ ຄວາມເຂັ້ມແຂງແລະຄວາມກ້າຫານ ຂອງກຳລັງທັບພຣະຍາຟ້າ ພ້ອມດ້ວຍປະສິທທິພາພ ແຫ່ງການສູ້ຣົບ ຂອງກຳລັງທັບ ໄດ້ເກີດເປັນທີ່ສະທ້ານຢ້ານກົວ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ແກວ ຝ່າຍພຣະ ເຈົ້າຕຣັນ ອັນຫ ຈຶ່ງໄດ້ຈັດສົ່ງເຄື່ອງຣາຊບັນນາການ ມາຖວາຍ ພ້ອມທັ້ງໄດ້ສົ່ງທູຕ ມາຂໍເຈຣະຈາ ແລະທຳການປັກປັນເຂຕແດນ ກັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ໂດຍບໍ່ຊັກຊ້າ.

ຫລັກການຈັດສັນ ແບ່ງປັນເຂຕແດນ ໄດ້ຍຶດຖືເອົາຫລັກໃຫ່ຽ 3 ປະການ ຄື:

(1) ແບ່ງເຂຕຕໍ່ຈອດ ຣະຫວ່າງຊາຍແດນ 2 ປະເທສ ໃຫ້ຖືເອົາສາຍພູ ໄມ້ລົ້ມແບ່ງ ແດນແກວ (Annamite Chains) ເປັນຈຸດກຳນົດເຂຕຊາຍແດນ 2 ປະເທສ ຕໍ່ກັນ. ຈຸດປັກປັນເຂຕ ແດນນັ້ນ ຖືເອົາຫລັກທີ່ວ່າ ນ້ຳຝົນໄຫລລົງຈາກຫົວພູແດນແກວ ຈາກຈຸດໃດ ລົງໄປທາງແກວ

ແລະລົງມາທາງລາວ ໃຫ້ຖືວ່າ ຈຸດບ່ອນນັ້ນເປັນແດນຕໍ່ເຂຕ.

(2) ແບ່ງດິນແດນທາງລວງຍາວ ຣະຫວ່າງຊາຍແດນ 2 ປະເທສ ຈາກໃຕ້ສຸດເຖິງ ເໜືອສຸດ ໃຫ້ຖືເອົາແຕ່ສ້ນ 3 ງ່າ ເຖິງນ້ຳນ້ຳ 3 ແຄວ...ຫລື ຫ້ນສາມເສ້ົາ ເຖິງນ້ຳເຕ້ົາ 3 ແຄວ (ໝາຍເຖິງແມ່ນ້ຳສາຍນຶ່ງ ຊື່ ນ້ຳເຈ້ົາ ແຕ່ຄ້ນພິຣໃບລານ ຂຽນວ່າ ນ້ຳເຕ້ົາ)

(3) ການຈ່ຳແນກ ຫລືປັກໝາຍດິນແດນ ດ້ວຍຖືເອົາປະເພທພົລເມືອງ ທີ່ມີຣຸບແບບ ວັທທະນະທັນ ແລະຄວາມເປັນຢູ່ແຕກຕ່າງກັນ ເປັນຫລັກ ໂດຍສະເພາະ ໃນບ່ອນຊາຍແດນຕໍ່ກັນ ທີ່ບ່ມີສິ່ງທັນນະຊາຕ ເຊ່ັນ ແມ່ນ້ຳ ຫລືພູເຂົາ ເຊ່ິງຈະໃຊ້ ເປັນເຄ່ືອງໝາຍບອກຈຸດຕໍ່ເຂຕ.

ສະນັ້ນ ຈ່ຶງຕົກລົງໃຫ້ຖືຫລັກການວິທີຈ່ຳແນກໄປຕາມພົລເມືອງ ທີ່ມີຣຸບແບບວັທທະນະທັນ ແຕກຕ່າງກັນດ່ັງນ້ີ ຄ່ື: *ສ່ຳຣັບພົລເມືອງ ໃນດິນແດນຕໍ່ເຂຕ ຄອບຄົວໃດ ທີ່ເຮ່ືອນມີຮ້ັນ ກ້ັນມີ ເສ້ົາ ໃຫ້ຖືເປັນພົລເມືອງລາວ (ໝາຍຄວາມວ່າ **ເຮ່ືອນທີ່ຢູ່ກັບພ້ືນ ບ່ໄດ້ຍົກຂ້ຶນເປັນຮ້ັນ ແລະສາລເຈ້ົາ ຫລ່ື ທ່ີ ບ່ໄດ້ຕ້ັງເປັນເສ້ົາ ຍົກສູງຈາກພ້ືນ ໃຫ້ຖືວ່າ ເປັນພົລເມືອງແກວ)***

ການປັກປ້ັນເຂຕແດນແລະການໃຫ້ຄ່ຳຈ່ຳກ້ັດຄວາມໃນຄວາມແຕກຕ່າງຣະຫວ່າງພົລເມືອງ ຂອງທ້ັງສອງຊາຕ ນ້ີ ເປັນອ້ັນຈະແຈ້ງທ່ີສຸດ ແລະກ່ ວ່ ອອກມາ ເປັນສ່ຳນວນລາວ ແລະພວກ ເຮົາ ກ່ ບ່ ທ້ັນເຄ່ືຍພ້ົບ ການໃຊ້ຄ່ຳສ້ັພທ ຂອງຝ່ ຍວຽດນ ມ ໃຊ້ຄ່ຳແບບໃດ?

ແຕ່ ແນວໃດ ກ່ ຕ ມ ເນ ່ ອງຈ ກສ ນຍ ຕ ່ ງໆເຫລ ່ ຳນ ້ ຕ ່ ມ ? ບ ່ ເຄ ຍໄດ ຖ ກເຄ ຳຣ ພ ຈ ກຝ ່ ຍ ວຽດນ ມ ແຕ ປະກ ຣໃດ ຄ ຍ ມທ ່ ຝ ່ ຍລ ້ ນຊ ? ? ມ ບ ້ ນຫ ? ? ພ ຍໃນ ຫລ ເກ ດອ ່ ນເພ ຽ ໃນຕ ນ ໃດ ແກວ ກ ່ ຈ ດກ ຣຮ ກຣ ນ ແລະເຂ ້ ? ແຊ ກແຊ ? ໃນທ ້ ນທ ໂດຍສະເພ ? ະ ກ ບດ ນແດນເຂຕບ ່ ຣ ເວນຊ ? ຍແດນ ດ ່ ? ຕ ວຢ ? ? ທ ່ ເຮ ດກ ບເມ ? ? ? ພວນ ແລະດ ນແດນເຂຕໄລ ່ ເຈ ? ? ລ ? ກ ? ຍ ນ ້ ນເອ ? ?.

ເນ ? ? ໃນຂ ? ? ສ ນຍ ? ກ ບສ ? ? ? ພເປ ນຈ ? ? ໃນປ ? ? ? ບ ນ ຄ ? ແນວໃດ? ? ?

สว่นดินแดนพาคใต้นั้น หลักหมายเขต ถือเอาบอ่นหินสามเส้า คือโมนหิน ที่ตั้งไว้ มี 3 ก้อน เพื่อให้รับรักันเป็นหลักหมายเขตแดน สันนิตฐานได้ว่า บอ่นที่ตั้งของหินสาม เส้า อาจยู่ระหว่างเมืองค่าเกิด แขวงค่ามวน ต่ใส่เมืองวินห์ และธาติน หลือบางที ก่ อาจยู่เหนือขึ้นมา คือยู่แขวงนินห์ บินห์ (Ninh Binh) หลื ทันธิว (Thanh Hua) ถ้าในระ หว่างนี้ ดินแดนอานาจักร์จามปา ยังยู่ติดแขวงทันธิว ก่หมายความว่า การปักปัน เขตแดน ระหว่างลาว กับแกว ในสมัยฟ้างุ้ม ก่แม่นยู่ระหว่างแขวงฆงขวาง และ ฉ่าเหนือต่กัน เฉิงฝ่ายแกว ก่อาจยู่ระหว่างแขวงนินห์ บินห์ (Ninh Binh) และน่ำดิน (Nam Dinh) ความเห็นนี้ ก่เป็นการคาดคะเน โดยอิงใส่เหตการณ์ ในสมัยนั้น.

การปักปันเขตแดน ระหว่าง 2 ประเทส ในสมัยฟ้างุ้มนั้น สาระในข้อตกลงเห็นว่า มีความหนักแหน่น และมีลักสมะถาวอธ หลายที่สุด โดยฝ่ายใดฝ่ายนึ่ง จะลบล้างถิ่ม บ่ได้ง่ายๆ นอกจากการธุกรานเอาดื้อๆ คือกับที่แกวได้ประติบัตต่ลาว ในสัตวัสที 20 ผ่าน มานี้. เห็นว่า ความแหน่นหนา และเหตผล สำรับข้อตกลงนั้น บ่พรางแต่อาสัยสิ่งทันมะ ชาตเป็นหลักก่านิดเขตแดน ที่นั้น แต่การจำแนกประเพท ทางวัททะนะทัม และความ เป็นยู่ของพิลเมือง ก่มีน้ำหนักสูง ที่บอกได้แม่นอน ว่า ใผเป็นคนแกว ใผเป็นคนลาว? และเชื่อว่า ข้อตกลงที่ยกเอาพิลเมือง โดยแยกไปตามวัททะนะทัม และสังคม นั้น คง จะได้จากฝ่ายลาว หลายกว่า.

และ จนบัดนี้ เรายังบ่มีบันทึกแจ่มแจ้งเลยว่า ดินแดนของลาว ยู่ระหว่างแขวงฉ่า เหนือและแขวงฆงขวาง ที่ขึ้นกับอานาจักร์พวน ได้ถูกแกวยึดเอาไปในตอนใด โดย สะเพาะดินแดน เขตเมืองแสน เมืองล่า เมืองไฮ เมืองเอ้ย เมืองลัด เมืองปาง เมือง ร้า และเมืองกีเจ้า ยู่ในแขวงฆงขวาง ที่ไปติกเป็นดินแดน แขวงทันธิว และแขวง เหว้-ติน ของแกวในปัจจุบัน ? รวมทั้งหมู่บ้านต่างๆ ในลื่เป็นลาว ตั้งกะแจกกะจาย เกือบจะรอดราโมย. เถิงแม่นจะมีพิลเมืองลาว อาสัยยู่เต็มทั่วไป ในดินแดนวงดนาม เฉิ่น ไทด่า ไทแดง ไทขาว และไทพวน สำรับยุคสมัยโบราณนั้น เรายังรู้แม่ว่า ดินแดน ตอนนี้ ได้ตกไป เป็นของแกว มีมาแต่สมัย ที่ล้านช้าง แตกแยกกันเป็น 3 อานาจักร์ หลื ว่า ในสมัยฝรั่งเสส.?

ถ้าสำรวดเถิงเหตการณ์ ที่พาให้ประเทสลาว เสังดินแดนหลายที่สุด ตอนแรก ก่ แม่นในสมัยพระเจ้าไชยกุมาร หลือไชยอิงค์เหว้ (ไชยเสตถาทิราช ที 2) ที่ลาวแตกแยก

ກັນເປັນ 3 ອານາຈັກຣ໌ ເຊິ່ງພາໃຫ້ແກວ ໄດ້ໂອກາສເຂົ້າມາແຊກແຊງລາວ ແລະ ໃນຕອນຫລັງ ກໍ່ແມ່ນສມັຍຝຣັ່ງເສສ ກັບສຍາມ ໂດຍທີ່ພວກຝຣັ່ງບີບໃຫ້ສຍາມ ຍອມເອົາດິນແດນລາວ ໄປ ແລກປ່ຽນພິລປໂຍຊນ໌ ກັບຝຣັ່ງເສສ ທີ່ຢູ່ເມືອງແກວ ເພື່ອຄວາມຢູ່ລອດ ຂອງສຍາມ ເອງ.

ສັນຍາການຣັກສັນເຂຕແດນ ຣະຫວ່າງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກັບແກວ ສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ຕຣັນອັນຫ໌ ໃນປີ ຄ.ສ.1351 ນັ້ນ ເຮົາຖືໄດ້ວ່າ ເປັນນະໂຍບາຍສ້າງກໍາແພງເອກຣາຊ ເພື່ອປອ້ງກັນການແຜ່ອໍານາຈຂອງແກວ ຄືກັບທີ່ພຣະອົງຄ໌ ຮູເຫັນດວ້ຍຕາ ທີ່ພວກແກວ ກໍາລັງເຮັດສົງຄາມ ເພື່ອກືນກິນ ປະເທສຈາມ ເຊິ່ງເປັນເພື່ອນບ້ານຂອງລາວ ໃນສມັຍນັ້ນ ແລະຕ່ມາ ຈາມກໍ່ສູນ໌ເສັຽເອກຣາຊ ໄປອິຫລິ.

ແລະຈາກສັນຍາ ກໍາແພງເອກຣາຊ ສະບັບນີ້ ພາໃຫ້ປະເທສລ້ານຊ້າງ ບ່ໄດ້ຖືກລົບກວນມາ ຫລາຍຍຸຄສມັຍ ເຖິງແມ່ນແກວຈະໃຊ້ຄວາມພຍາຍາມ ຊອກຫາທາງເຂົ້າແຊກແຊງໃນກິຈຈະ ການພາຍໃນຂອງລາວ ຕລອດມາ ແຕ່ແກວ ກໍ່ບ່ສາມາຕຖ່ດ່າເນີນການໄດ ຕາມໃຈມັກ ຫລາຍ ປານໃດ ນອກຈາກໃນສມັຍທີ່ລາວແຕກກັນເອງ ແລະໄປດຶງເອົາແກວເຂົ້າມາ ແຊກແຊງປະເ ທສ ຂອງຕົນເອງຄືກັບໃນສມັຍປີ 1950 ເຖິງປີ 1975 ທີ່ຜ່ານມາ.

ແຕ່ ແກວກໍ່ສລາດພໍຕົວ ຄືໃຊ້ນະໂນບາຍນ້ົມນວນ ຍຸແຍ່ ຈອບອອຍ ແບ່ງແຍກແຊກຫລ້ົມ ເຮັດໃຫ້ນັກການເມືອງລາວ ຜູ້ຫົວອ່ອນ ຫລົງໄວ້ເນ້ືອເຊ່ືອໃຈ ຈົນຍອມເຂົ້າຫອ້ງຫ່ໍາແກວ ຄັນ ພໍເກິດມີລູກນ່ໍາກັນແລ້ວ ກໍ່ເລ້ຍນ້ັງຕາຂາວ ຢູ່ຕາມເຄ້ຍ ເຮັດຫຍັງບ່ໄດ ນອກຈາກໂຄສະນາຍອ້ງ ແກວ (ອ້ายນອ້ງ ຫວຽດງ໋ງ) ຈົນຮອດນ້ໍາຕາຍ ຂອງໃຜຂອງມັນ ຫ່ໍນ້ັນ.

ເງ່ືອນໄຂ ເຂ້ົາຫມ້ົນໃສ່ຍ່ໍາພ້ິສ ໃນສັນຍາມ້ິຕພາພ ລາວ-ວຽດນາມ ວັນທ້ີ 18 ກໍ່ຣະກະ ດາ ປີ 1977 ຄືທາຕແທ້ ຂອງການເມືອງ ໃນປາຍລ້ົນຂອງວຽດນາມ.

****

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

(8) ບັ້ນຣິບທີ 8. ກາຣຕ່ສູທອ້ນໂຣມດິນແດນ ສິບສອງເຈ້ົາໄທ ເຊ້ົາຢ່ໃນອານາຈັກຣລ້ານຊ້າງ

****

ຫລ້ງຈາກດ່ໍາເນີນກາຣສ້ງຄາມ ທອ້ນໂຣມຊ້ງ ສ່ໍາເຣ້ດໄປດ້ວຍດີ ຢ່ໃນເຂຕພ້ວນ ຈົນລ້ໍ ໄປເຖ້ງພ້ໍດໃຕ້ ຣອດອ້ານ້ໍຈັກຣ໌ຈ່ໍ້ປ້ໍ ມ ະຄອຣ ເຊ່ັ້ນນ້ັ້ນແລ້ວ ສ ົ ມເດ ັ ຈພຣ ະ ເຈ ົ ້ ໍ ຟ ້ ໍ ງ ຸ ່ ມ ມ ະ ຫ ໍ ຣ ຣ ້ ຊ ກ ່ ໍ ຍ ົ ກ ກ ່ ໍ ໍ ລ ້ ໍ ງ ທ ັ ບ ຂ ້ ົ ນ ໄ ປ ທ ໍ ້ ໍ ງ ເ ທ ົ ນ ື ອ ແ ນ ໃ ສ ່ ອ ້ ໍ ນ ໍ ້ ໍ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ສ ົ ບ ສ ອ ໍ ້ ໍ ງ ຈ ຸ ໄ ທ ຫ ລ ົ ສ ົ ບ ສ ອ ໍ ້ ໍ ງ ເ ຈ ົ ້ ໍ ໄ ຕ ເ ຊ ົ ໍ ້ ໍ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ ແ ນ ່ ນ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ຂ ອ ໍ ້ ໍ ງ ພ ວ ກ ໄ ທ ດ ່ ໍ ໍ ທ ີ ່ ຖ ົ ກ ແ ກ ວ ຍ ົ ດ ຄ ອ ໍ ້ ໍ ງ ມ ໍ ້ ໍ ແ ຕ ່ ປ ີ 1888 ໃ ນ ສ ມ ັ ຍ ຫ ົ ວ ເ ມ ົ ື ອ ງ ຂ ົ ້ ນ ສ ຍ ໍ ້ ໍ ງ ມ .

ໃ ນ ກ ໍ ້ ໍ ຣ ຍ ົ ກ ທ ັ ບ ຂ ົ ້ ນ ໄ ປ ແ ຄ ວ ້ ນ 12 ຈ ຸ ໄ ທ ຄ ັ ້ ງ ນ ີ ້ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ຈ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ໍ ຟ ້ ໍ ງ ຸ ່ ມ ມ ະ ຫ ໍ ຣ ຣ ້ ຊ ໄ ດ ້ ຍ ົ ດ ເ ອ ົ ໍ ້ ໍ ເ ມ ົ ື ອ ງ ແ ຖ ນ ເ ມ ົ ື ອ ງ ໄ ຊ (ຫ ລ ົ ື ອ ຸ ດ ົ ມ ຊ ັ ຍ) ເ ມ ົ ື ອ ງ ໄ ລ ່ (ຫ ລ ົ ື ເ ມ ົ ື ອ ງ ໄ ລ ່ ເ ຈ ົ ້ ໍ) ເ ມ ົ ື ອ ງ ກ ວ ້ ໍ ງ ເ ມ ົ ື ອ ງ ໂ ຣ ມ ເ ມ ົ ື ອ ງ ກ ໍ ້ ໍ ງ ລ ້ ນ ເ ມ ົ ື ອ ງ ສ ົ ງ ຫ ່ ໍ ທ ້ ໍ ້ ວ (ຄ ົ ເ ມ ົ ື ອ ງ ສ ົ ງ ຫ ່) ເ ມ ົ ື ອ ງ ຫ ຸ ມ ແ ລ ະ ເ ມ ົ ື ອ ງ ວ ໍ ້ ໍ ດ .

ຈ ົ ່ ງ ບ ັ ບ ຄ ັ ບ ໃ ຫ ້ ພ ວ ກ ເ ຈ ົ ້ ໍ ເ ມ ົ ື ອ ງ ເ ທ ລ ົ ່ ໍ ນ ັ ້ ນ ເ ສ ັ ຽ ສ ່ ວ ຍ ເ ງ ິ ນ ຄ ໍ ່ ໍ ຂ ວ ້ ຍ ຂ ້ ໍ ຜ ້ ໍ ກ ັ ້ ງ ພ ົ ດ ານ ຜ ້ ໍ ໄ ຫ ມ ແ ລ ະ ລ ົ ້ ວ ແ ຮ ແ ພ ຈ ິ ນ ທ ຸ ກ ໆ ຕ ົ ວ ເ ມ ົ ື ອ ງ .

ສ ໍ ່ ໍ ຣ ັ ບ ຊ ົ ື ່ ເ ມ ົ ື ອ ງ ທ ີ ່ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ຈ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ ໍ ຟ ້ ໍ ງ ຸ ່ ມ ຍ ົ ກ ທ ັ ບ ເ ຂ ົ ້ ໍ ຕ ິ ນ ັ ້ ນ ບ ່ ໍ ເ ຫ ັ ນ ມ ີ ຊ ົ ື ່ ເ ຈ ົ ້ ໍ ເ ມ ົ ື ອ ງ ຈ ັ ກ ແ ຫ ໍ ້ ໍ ງ ເ ລ ີ ຍ ແ ລ ະ ກ ໍ ້ ໍ ຣ ແ ຍ ກ ກ ໍ ່ ໍ ລ ້ ໍ ງ ຕ ິ ໄ ປ ແ ຕ ່ ລ ະ ຕ ົ ວ ເ ມ ົ ື ອ ງ ໂ ດ ຍ ບ ່ ໍ ເ ຫ ັ ນ ມ ີ ກ ໍ ້ ໍ ຣ ສ ູ ້ ຣ ົ ບ ດ ວ ້ ຍ ກ ອ ໍ ້ ໍ ງ ທ ັ ບ ໃ ຫ ຽ ່ ນ ັ ້ ນ ຍ ອ ່ ມ ສ ແ ດ ໍ ງ ວ ່ ໍ ໍ ແ ຕ ່ ລ ະ ຕ ົ ວ ເ ມ ົ ື ອ ງ ເ ຫ ລ ົ ່ ໍ ນ ັ ້ ນ ບ ່ ໍ ໄ ດ ້ ມ ີ ກ ໍ ້ ໍ ຣ ຣ ວ ມ ຕ ົ ວ ກ ັ ນ ແ ບ ບ ທ ີ ່ ເ ປ ັ ນ ອ ໍ ້ ໍ ນ ໍ ້ ໍ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ຄ ົ ້ ໍ ຈ ະ ຕ ັ ້ ງ ຕ ົ ນ ເ ອ ໍ ້ ໍ ຢ ່ ສ ະ ເ ພ າ ະ ໃ ນ ເ ມ ົ ື ອ ງ ໃ ຜ ເ ມ ົ ື ອ ງ ນ ັ ້ ນ ມ ໍ ້ ໍ ແ ຕ ່ ດ ົ ນ ຢ ່ ໍ ້ ໍ ໍ ຊ ້ ໍ ໍ ກ ່ ໍ ແ ມ ່ ນ ແ ຕ ່ ສ ມ ັ ຍ ກ ຸ ໄ ບ ລ ຂ ໍ ້ ໍ ນ ຣ ຸ ກ ຣ ໍ ້ ໍ ນ ອ ໍ ້ ໍ ນ ໍ ້ ໍ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ຫ ມ ອ ໍ ້ ໍ ງ ແ ສ ແ ລ ະ ບ ຸ ກ ລ ຸ ກ ໂ ຈ ມ ຕ ິ ແ ຫ ລ ມ ທ ອ ໍ ້ ໍ ງ ເ ມ ົ ື ່ ອ 90 ກ ວ ໍ ້ ໍ ປ ີ ຜ ່ ໍ ນ ມ ໍ ້ ໍ .

ຍ ຸ ຄ ກ ຸ ໄ ບ ລ ຂ ໍ ້ ໍ ນ ຈ ໍ ້ ໍ ກ ຄ .ສ .1271–1355 ຣ ວ ມ ອ ໍ ້ ໍ ຍ ຸ ກ ໍ ້ ໍ ຣ ປ ົ ກ ຄ ອ ໍ ້ ໍ ງ ຈ ີ ນ ເ ຖ ົ ້ ໍ 84 ປ ີ ຈ ົ ່ ໍ ງ ມ ໍ ້ ໍ ຣ ອ ດ ຍ ຸ ຄ ສ ມ ັ ຍ ຫ ລ ໍ ້ ໍ ນ ຂ ອ ໍ ້ ໍ ງ ເ ພ ິ ່ ນ ຄ ົ ື ຈ ັ ກ ກ ະ ພ ັ ດ ທ ົ ີ ່ ເ ທ ມ ິ ຕ ່ ໍ ່ ຈ ໍ ້ ໍ ກ ນ ັ ້ ນ ມ ໍ ້ ໍ ຣ ຊ ວ ົ ້ ໍ ງ ສ ົ ່ ທ ຽ ວ ນ ກ ໍ ່ ໍ ສ ິ ້ ນ ສ ຸ ດ ລ ົ ້ ໍ ງ ໃ ນ ປ ີ ຄ .ສ .1368 ສ ມ ັ ຍ ຟ ້ ໍ ງ ຸ ່ ມ ນ ັ ້ ນ ເ ອ ໍ ້ ໍ ງ .

ອ ິ ກ ປ ະ ກ ໍ ້ ໍ ຣ ນ ຶ ່ ໍ ງ ເ ຮ ົ ໍ ້ ໍ ຊ ໍ ້ ໍ ບ ກ ັ ນ ວ ່ ໍ ໍ ເ ມ ົ ື ອ ງ ຕ ່ ໍ ້ ໍ ງ ໆ ເ ທ ລ ົ ່ ໍ ນ ີ ້ ແ ຕ ່ ກ ອ ່ ມ ບ ໍ ້ ໍ ງ ພ ໍ ້ ໍ ດ ສ ວ ່ ນ ຢ ່ ໃ ນ ອ ໍ ່ ໍ ນ ໍ ້ ໍ ຈ ຂ ອ ໍ ້ ໍ ງ ອ ໍ ້ ໍ ນ ໍ ້ ໍ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ຫ ມ ອ ໍ ້ ໍ ງ ແ ສ ແ ລ ະ ດ ັ ່ ງ ນ ັ ້ ນ ເ ມ ົ ື ່ ອ ອ ໍ ້ ໍ ນ ໍ ້ ໍ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ຫ ມ ອ ໍ ້ ໍ ງ ແ ສ ຖ ົ ກ ຣ ຸ ກ ຣ ໍ ້ ໍ ນ ແ ລ ະ ຍ ຶ ດ ຄ ອ ໍ ້ ໍ ງ ໃ ນ ປ ີ 1254 ແ ລ ້ ວ ບ ໍ ້ ໍ ນ ັ ້ ນ ເ ມ ົ ື ອ ງ ແ ລ ະ ເ ຈ ົ ້ ໍ ພ ູ ່ ປ ົ ກ ຄ ອ ໍ ້ ໍ ງ ທ ັ ້ ງ ຫ ລ ໍ ້ ໍ ນ ຍ ໍ ້ ໍ ອ ໍ ້ ໍ ນ ໍ ້ ໍ ຈ ະ ແ ຈ ກ ກ ະ ຈ າ ຍ ກ ັ ນ ຢ ່ ໃ ຜ ຢ ່ ນ ັ ້ ນ .

ຕ ິ ອ ເ ມ ົ ື ອ ງ ຕ ່ ໍ ້ ໍ ງ ໆ ທ ີ ່ ເ ຫ ັ ນ ມ ີ ໃ ນ ບ ັ ນ ທ ຶ ກ ພ ົ ງ ສ າ ວ ະ ດ ານ ຣ ຫ ລ ົ ື ມ ີ ຫ ານ ຊ ຸ ມ ຊ ຸ ນ ວ ັ ດ ທ ະ ນ ະ ທ ັ ມ ຕ ອ ນ ນ ີ ້ ທ ີ ່ ຍ ັ ງ ມ ີ ເ ປ ັ ນ ຕ ົ ນ ເ ປ ັ ນ ໄ ຕ ຢ ່ ໍ ້ ໍ ໍ ກ ່ ໍ ມ ີ ເ ມ ົ ື ອ ງ ແ ຖ ນ (ດ ງ ນ ປ ງ ນ ຝ) ເ ມ ົ ື ອ ງ ໄ ຊ (ດ ງ ອ ນ ີ ້ ຊ ົ ື ຸ ດ ົ ມ ຊ ັ ຍ) ເ ມ ົ ື ອ ງ ໄ ລ ່ (ຫ ລ ົ ື ໄ ລ ່ ເ ຈ ົ ້ ໍ) ເ ມ ົ ື ອ ງ ອ າ ດ ເ ມ ົ ື ອ ງ ສ ົ ງ ຫ ່ ໍ ທ ້ ໍ ້ ອ (ຫ ລ ົ ື ເ ມ ົ ື ອ ງ ສ ົ ງ ຫ ່) ສ ວ ່ ນ ເ ມ ົ ື ອ ງ ໂ ຣ ມ ຢ ່ ໃ ນ ເ ຂ ຕ ອ ງ ດ ນ ານ ຂ ົ ້ ນ ຢ ່ ໍ ກ ັ ບ ແ ຂ ອ ງ ຊ ວ ນ ລ າ (ເ ມ ົ ື ອ ງ ຊ ້ ວ ນ) ສ ໍ ່ ໍ ຣ ັ ບ

ເມືອງທຸມ ກັບເມືອງກາງລ້ານ ບໍ່ຮູ້ວ່າ ຢູ່ໃສ ສລາຍຕົວໄປ ຫລືປ່ຽນຊື່ໃຫມ່ ຫລືວ່າ ຕົກຢູ່ໃນເຂຕຈີນ?

ໃນບັນດາຫົວເມືອງ ທີ່ຂຶ້ນກັບອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງຈຸໄທ ເຊິ່ງຍັງມີຊື່ແລະມີບົທບາທໃນຕອນຫລັງ ກໍ່ເຫັນມີແຕ່ເມືອງໄລ່ເຈົ້າ ຫລືເມືອງໄລ ໂດຍສະເພາະໃນສມັຍສັຕວັສ ທີ 18–19 ນ່ຽມານີ້ ເຊິ່ງພວກເຊື້ອຣາຊວົງສ໌ໄລ່ເຈົ້າ ຊຶ່ ທ້າວຄ່ຳສົ່ນ ທ້າວຄ່ຳຮຸ່ນ (ໃນຊື່ປອມເປັນພວກຫໍ້ ທີ່ຍົກກຳລັງເຂົ້າໂຈມຕີຫລວງພຣະບາງ ສມັຍພຣະເຈົ້າອຸ່ນຄຳ ຊຶ່ວ່າ ດຽວ ວັນຕຣິ) ແລະທ້າວບັ້ງບຽນ ຄັນຕ່ມາຄົນຫຼ່ນີ້ ກໍ່ພາກັຕຊື່ໃນສັນຍາຟຣັ່ງໂກ–ສຽມ (Franco-Siamese Treaty) ວັນທີ 3 ຕຸລາ 1893 ໄດ້ສ້າງເງື່ອນໄຂ ເປັນສາເຫຕ ໃຫ້ຝຣັ່ງເສສ ແຍກລາວຝັ່ງຕາວັນອອກ ແມ່ນ້ຳຂອງ ອອກຈາກ ດິນແດນລາວຝັ່ງຕາວັນຕົກ (ລາວພາຄອີສານຂອງໄທຍ.)

ເຂຕແດນຂອງອານາຈັກຣ໌ 12 ເຈົ້າໄທ (ສິບສອງຈຸໄຕ) ຍື່ນອອກໄປຈົນຮອດເຂຕເມືອງຍ່າລໍ (Nghia Lo) ຮ່າກຽງ (Ha Kieng) ເກົ້າບັ້ງ (Gao Bang) ແລະລັ່ງເຊິນ (Lang Son) ໃນດິນແດນຕົ້ງແກ ພາຄເຫນືອ ເກືອບຮອດແຄມທະເລ (ໃຫ້ເບິ່ງແຜນທີ່ ຫນ້າ 412)

ຫລັ້ງຈາກອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ຫນົດບຸນຂອງເຈົ້າຂຸນລໍ ແລະອີເນົາຊິນ (ອ້າຍເມືອງຊະວາ) ໄປແລ້ວ ການຕິດຕໍ່ກັບອານາຈັກຣ໌ເມືອງຊະວາ ກໍ່ຄ່ອຍໆຫ່າງເຫີນກັນໄປ ຕ່າງຝ່າຍ ກໍ່ຕ່າງມີເຈົ້າໃຫ່ນ່ານໃຫມ່ ແລະທ່ຳການຂຍາຍອ່ານາຈຂອງພື້ນທີ່ເຊິ່ງຕົນຍຶດຄອງ ຂອງໃຜຂອງມັນ ຍິ່ງນາ ຮອດຕອນທີ່ຣາຊວົງສ໌ຫຽວນ(ຣາຊວົງສ໌ກຸໄບລຊ່ານ (1259–1368) ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສກໍ່ສາບສູນຍໄປ ແລະທຸກຢ່າງ ຄ່ອຍໆຖືກກືນເປັນຈີນໄປ ຕາມລ່ຳດັບ ຕ່ຈາກນັ້ນມາ ດິນແດນ 12 ຈຸໄທ ເຊິ່ງ ເປັນສ່ວນນຶ່ງ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ໃນພື້ນທີ່ ໃຈກາງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ກໍ່ຂາດການຕິດຕໍ່ກັບລ້ານຊ້າງ ໂດຍສິ້ນເຊິງ ຄວາມພົວພັນທ໌ແຕຫົ້ນຫລັ້ງ ຈົ່ງໄດ້ກາຍເປັນນິທານເລົ່າສືບຕໍ່ກັນມາ ເຊັ່ນ ນິທານ ເຣື້ອງເຄືອເຂົາກາດ ແລະຄ່ຳເຊິ້ງໂອ້ນໂດ້ນຊາ ທີ່ລະນຶກຄຶ້ນຫລັ້ງ ວ່າ ໂອ້ນໂດ້ນຊາ ອີ່ຕາ ປັດປຸ່ມໄຫ ເມືອງລຸ່ມ ເຮົາໄດ້ກືນແຕວ ໄຫເມືອງແຖງ ເຮົາໄດ້ຄ້ວຫມາກ ຄ້ວຫມາກແລ້ວລ້ຽງງົວ ລ້ຽງຄວາຍ ຄວາຍເຮົາເສັ້ຽ ພໍ່ແມ່ເຮົາດ່າ ປົບເຂົ້າປ່າ ເຫັນນົກແຈນແວນ ແຈນແວນເອີ່ຍ ເຫັນຄວາຍຂ້ຍບໍ ເປັນຕົ້ນ ຈົ່ງເປັນແຕ່ພຽງຄ່ຳນຶ່ງ ອາຈອຣ ເຖິງອະດີຕຂອງຊາຕຕົນເອງ ຄືຄ່ຳນຶ່ງກັນວ່າ ພວກຕົນເຄີຍຢູ່ໃສ ນາກ່ອນ ແລະເປັນຫຍັງຈົ່ງອົພຍົພຍ້ຍລົ້ງນາຢູ່ລ້ານຊ້າງ ທີ່ນີ້ ?.

ແລະໂດຍການນ່ຳ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໃນປີ 1349–1351 ນີ້ເອງ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈົ່ງທ້ນໂຮມພະລັງຂຶ້ນ ໄດ້ສ້ຳເຣັດ ແລ້ວຍົກທັບໄປທ່ຳການຕໍ່ສູ້ທ້ນໂຮມເອົາດິນແດນ ບັຣພະບຸຣຸສ ແຫ່ງນີ້ ນາເຂົ້າກັບລ້ານຊ້າງຕ່ມາ ຈົນນາຣອດສມັຍຝຣັ່ງເສສ ກໍ່ຖືກແຍກໄປຂຶ້ນກັບ

ແກວ ໂດຍອ່ານາຈພະລະການໃນປີ 1888 ບ່ໄດ້ຖ່ວນຄວາມເຫັນ ຂອງລາວເລີຍ ແລະສຍາມເອງ ທີ່ເປັນເຈົ້າປົກຄອງຫົວເມືອງຂຶ້ນ ກ່ໍບ່ມີປາກສຽງຫຽ້ງໜ້ົດ ແລະບ່ເຄີຍມີເອກສານໃດ ໆວ່າສຍາມ ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບ ກ່ຽວກັບການສູນຍ໌ເສັ້ຽດິນແດນລາວ ໃນຄ້ັ້ງນ້ີ ນອກຈາກ ນະໂຍບາຍ ການ ກວາດຕ້ອນຄົນລາວ ເອ້ົາຫນ້ີມາເປັນທາສຢ່ໄທຍ .

ນິທານຂຸນບູຣົມ ຣາຊາທິຣາຊ ສະບັບຫ່ສມຸດບາງກອກ (1)ໃນຕອນທ່ີກ່ າວເຖ ິງການປັກປັນ ເຂຕແດນ ກັບແກວ ແລະການຍ ົກທັບເຂ ົ້າຕ ີເອ ົ້າດ ິນແດນສ ິບສອງເຈ ົ້າໄທ ຂ ໍນ ໍາມາກ ່ າວໄວ ້ ໃຫ ້ ເປັນຕ ົວຢ ່ າງ ດ ັ ່ ງຕ ່ ໍ ໄປນ ້ ີ :

" ແຕ ່ ນ ັ ້ ນ ພຣະຍາຟ ້ າ ຈ ົ ່ ງ ໃ ຊ ້ ໃ ຫ ້ ພ ຣ ະ ຍ າ ເ ຣ ືອ ມ ມ ີ ຣ ້ ານ ກ ວ າ ມ ມ ີ ເ ສ ົ ້ າ (ພ ຣ ະ ຍ າ ທ ີ ່ ເ ປ ັ ນ ຄ ົ ນ ລ າ ວ) ແ ຕ ່ ໃ ຫ ້ ເ ຂ ົ ້ າ ສ ່ ວ ຍ ຄ ່ ໍ ທ ້ າ ວ ສ ່ ວ ຍ ລ ້ ົ ວ ແ ຣ ແ ພ ຈ ີ ນ ດ ວ ຍ ໄ ຫ ມ ສ ຸ ່ ອ ັ ນ ແ ຕ ່ ນ ັ ້ ນ ພ ຣ ະ ຍ າ ຈ ົ ່ ງ ຍ ່ ໍ ພ ິ ລ ມ າ ຕ ັ ້ ງ ທ ີ ່ ນ າ ນ ້ ອ ຍ ອ ້ ອ ຍ ຫ ນ ູ ທ ີ ່ ຂ ຸ ນ ບ ູ ຣ ົ ມ (ແ ລ ະ) ท ี ่ ข ุ น ล ่ เ ก ิ ด ข ึ ้ น จ ึ ง ไ ด ้ ช ื ่ อ ่ า เ ม ื อ ง แ ถ ม เ พ ื ่ อ อ ่ า แ ถ ม ฟ ้ า ถ ื น ม า แ ต ่ ง ม า แ ป ง ข ึ ้ น ก ่ อ น จ ึ ง เ ป ็ น บ ้ า น เ ป ็ น เ ม ื อ ง ต า บ เ ท ้ า บ ั ด น ี ้ แ ล ฯ

ຫລ ັ ງຈ າ ກ ໄ ດ ້ ຊ ົ ້ ງ ໂ ຈ ມ ຕ ີ ຫ ົ ວ ເ ມ ື ອ ງ ຕ ່ າ ງ ໆ ທ າ ງ ເ ຂ ຕ 12 ເ ຈ ົ ້ າ ໄ ທ ເ ຊ ັ ່ ນ ນ ັ ້ ນ ແ ລ ້ ວ ພ ຣ ະ ຍ າ ຟ ້ າ ຈ ົ ່ ງ ໄ ດ ້ ຊ ົ ້ ງ ແ ຕ ່ ງ ຕ ັ ້ ງ ເ ຈ ົ ້ າ ຜ ູ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ຕ ່ າ ງ ໆ ມ ี ด ั ่ ง น ี ้ ค ื :

ພ ຣ ະ ຍ າ ຟ ້ າ – ຈ ົ ່ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า ท ี ่ เ ม ื อ ง แ ถ ม น า ม อ ้ ย อ ้ ย ห น ู

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ไ ช (ย ู ่ เ ข ต ห ล ว ง พ ร ะ บ า ง)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ไ ล ่ (ย ู ่ เ ข ต ว ร ด ม า ม)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ก ว ้ า ง (ย ู ่ เ ข ต ว ร ด ม า ม)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ส า ม ส ิ บ พ อ ง (...? ย ู ่ เ ข ต ว ร ด ม า ม)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง โ ร ม (ย ู ่ เ ข ต ว ร ด ม า ม)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ส ว ง ห า ว (ส ว ง ห ์ ห า ว ...? ห ล ว ง น ้ ำ ห า)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ห ม ุ ก (ย ู ่ เ ข ต ฟ อ ง ส า ล ี)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ว า ด (ย ู ่ เ ข ต ว ร ด ม า ม)

– ຈ ົ ่ ง ແ ต ่ ง ผ ู ้ ม ่ ื ง ใ ห ้ เ ป ็ น พ ร ะ ย า เ ม ื อ ง ก ว ้ า ง ห ิ น (ก ว ้ า ง ห ิ น ..?..ย ู ่ เ ข ต ว ร ด ม า ม)

ย ู ่ ฝ า ก น ้ ำ แ ท ้ ม า พ ี ้ เ ช ิ ้ ง เ จ ้ า บ ิ ด ด า ล ว า ง (ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ ว ร ด ม า ม) ท า ก ม อ บ ว อ ม เ ค ม ใ ห ้ แ ก ่ พ ร ะ ย า ฟ ้ า ท ั ้ ม แ ล ฯ แ ต ่ น ั ้ น พ ร ะ ย า ฟ ้ า ก ่ เ อ ้ า ร ิ พ ล ข ้ า ม น ้ ำ อ ู เ ม ื อ ง เ ม ื อ ง ข ุ ่ น ใ ต ้ ข ุ น เ ห ม ื อ ง ส อ ง ข า พ ร ะ ย า บ ่ น เ อ ้ า พ ิ ล อ อ ก ม า ร บ พ ร ะ ย า ฟ ้ า ก ่ แ พ ้ พ ร ะ ย า ฟ ้ า จ ่ ง เ อ ้ า ส อ ง ข า ข ้ า เ ส ั ้ ง

(1) ນ ິ ທ ານ ເ ຣ ื ้ อ ง ข ุ น บ ู ร ม ธ า ช า จ า ก ป ะ ช ุ ม พ ง ส า ว ะ ด า ร ภ า ค ท ี ่ 70 อ ง ค ์ ก า ร ค ้ า ค ุ ร ุ ส ภ า ไ ท ย พ . ศ . 2512 ห น ้ า 11-12

ແລ້ວຈົ່ງໃຊ້ເມືອຫາພຣະຍາຊຽງຮຸ່ງວ່າ ຍັງຈັກຣົບ ຈັກຊິນເຣົາຫລື ພຣະຍາຊຽງຮຸ່ງ ຈົ່ງວ່າ ເຣົາ ນີ້ ຫາກເປັນເຊື້ອເປັນແມວອັນດຽວ ກັນດາຍ ເຣົາບໍ່ຣົບບໍ່ເລວ ພຣະຍາເຈົ້າແລ້ວ ໃຫ້ພຣະຍາເຈົ້າ ເອົາເຂຕບ້ານແດນເມືອງ ຕັ້ງແຕ່ບ້ານປົ່ງ ລວງຂວາງ ເທົ່າບຸນໃຕ້ບຸນເຫນືອ ພຸ້ນ ເປັນເຂຕເມືອງ ລ້ານຊ້າງ ເທີ້ນ ເຣົາຈັກໃຫ້ບົວໃຫ້ນາງ ແກ່ເຈົ້າຟ້າແລ້ວ.(ບົວນາງ =ນາງສົມ) ບັດນີ້ ລູກເຣົາ ຍັງນ້ອຍ ພາຍຫນ້າ ຈົ່ງເອົາເມືອປັດເສື່ອປູຫນອນ ແກ່ເຈົ້າຟ້າ ເທີ້ນ.

ແລ້ວ ພຣະຍາຟ້າ ຈົ່ງຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ບາກົນ ເປັນເຈົ້າເມືອງຂວາ ແລະຕອນນີ້ ພາກົຕວາ ຍັງບໍ່ ທັນມີຊື່ເມືອງຟອງສາລີ ເທື່ອ ຈົ່ງສັນນິຕຖານວ່າ ເມືອງຂວາ ນັ້ນເອງ ແມ່ນຕົ້ນກຳເນີດຂອງເມືອງ ຟອງສາລີ ຫລື ພົງສາລີ ໃນປັຈຈຸບັນ)

(9) ບັ້ນຣົບ ທີ 9. ການຕໍ່ສູ້ຂຍາຍເຂຕ ອຳນາຈເຂົ້າສູ່ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ.

****

ອານາຈັກຣ໌ 12 ພັນນາ (ລາວລື້) ມີສູນຍ໌ກາງປົກຄອງຕັ້ງຢູ່ທີ່ນະຄອຣຊຽງຮຸ່ງ ນະຄອຣເຈ້ງຮຸ່ງ ຫລືແຈ້ງຮຸ່ງ (ຕາມນິທານຂອງລື້) ປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງອານາຈັກຣ໌ 12 ພັນນາ ກ່າວໄວ້ວ່າ ຊົນ ຊາຕຈີວເລ່ວ (ເຈົ້າລາວ) ຕັ້ງພູມລຳເນົາ ຢູ່ຕາມແມ່ນ້ຳຫລັນຈຽງ (ນ້ຳລ້ານຊ້າງ) ຄືແມ່ນ້ຳຂອງ (ແມ່ນ້ຳຂອງເຂຕເຫນືອ ເອີ້ນວ່າ ແມ່ນ້ຳລ້ານຊ້າງ ເພາະເປັນແມ່ນ້ຳ ທີ່ໄຫລຜ່ານລ້ຽງນາ ຍັງອາ ນາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ຂອງລາວ) ໃນສມັຍຣາຊວົງສ໌ຖັງ ຂອງຈີນ (ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.618-907) ເອີ້ນຊື່ ພຍກຈີວເລ່ວ ວ່າ "ຫນັ້ງຫນາມ" ເຊິ່ງເປັນຄຳດູຫມິ່ນ ແປວ່າ "**ຊາວປ່າ ຄົນເມືອງ**" ແຕ່ ພວກຈີວ ເລ່ວ ເອີ້ນຕົນເອງວ່າ "ໄຕ໋ເຫນີ້ງ ຫລືໄຕເມືອງ " ທີ່ຫມາຍເຖິງຫມູ່ຄົນທີ່ມີຄວາມຈະເຣີນສີວິໄລຊ໌ ຢ່າງພໍຕົວ ນັ້ນເອງ. ສ່ວນ ໃນຣາຊວົງສ໌ຮັ່ນ ກ່ອນຫນ້ານີ້ ຄືຣະຫວ່າງ ກ່ອນຄ.ສ. 202 ມາເຖິງຫລັງ ຄ.ສ.220 (ຣະຫວ່າງ ພ.ສ.341-763) ສມັຍທີ່ຊົນຊາຕລາວ ເສັຽມະຄອຣລຸງ ນະຄອຣປາ ໃຫ້ແກ່ ຈີນ ໃນສມັຍຈັກກະພັຕ ຮັ່ນວູ່ຕີ້ ແລ້ວ ຈີນກໍ່ໄດ້ເອີ້ນຊາວຈີວເລ່ວ ວ່າ "**ຊົນຊາຕເຍ່ອ**" ທີ່ຫມາຍເຖິງ "**ຊົນຊາຕງ້ໍ**" ນັ້ນເອງ ແລະສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ເວລານີ້ ຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ໄດ້ມາສ້າງນະຄອຣ ວຽ ຂຶ້ນໄດ້ແລ້ວ ເຊິ່ງເປັນອານາຈັກຣ໌ໃຫມ່ ກ່ອນທີ່ຈະມີນະຄອຣເພງາຍ.

ແຕ່ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ພວກລື້ ກໍ່ຄົດມລາວທົ່ວໄປ ເຖິງວ່າ ພວກຕົນເປັນອ້ຍລາວ ແຕ່ກໍ່ມັກເອີ້ນ

ຕົນເອງວ່າ "ໄຕ໋ລື້ " ຄືກັບທີ່ເອີ້ນພວກອ້າຍລ່ວກັນເອງວ່າ ໄຕ໋ບ້ານ ໄຕ໋ເຫມືອງ ໄຕ໋ເຈົ້າ ໄຕ໋ເຮົາ ໄຕ໋ເຈ້ົາຮ່ວ ໄຕ໋ເຈ້ົາຕອງ (ໄທຊຽງທອງ)ໄທລ້ານຈ້ົາ (ໄທລ້ານຊ້ົາ) ເປັນຕົ້ນ ເຊ່ິງຖ໋ືວ່າ ເປັນພາ ສາທັມມະດາ ຂອງຄົນຊາຕນ່ຶງ ຄືຄົນລາວພວກເຮົາ ທ່ີແປວ່າກັນວ່ວ ຫມູ່ ຈຸ ຄນະ ພວກ ເຫລ່ົາ ແລະກ໋ແປວ່ວ ເທພເຈ້ົາ. ກ໋ເປັນຍອ້ນຄ່ວເຊ່ັນນ້ີ ທ່ີພ່ວໃຫ້ຊ໋ືນຊ່ວຕອ້ຍລ່ວພວກນ່ຶງ ຕ່ວນລ່ວ ແມ່ນ້ົ່ວເຈ້ົ່ວພະຍ່ວ ເມ່ືອປະກ່ວສປົດປ່ອຍຕົນເອງ ອອກຈ່ວກອ່ວນ່ວຈຂອງຂອມ ໃນປ່ີ 1257 ຈ່ົ່ວ ຣຽກຕົນເອງວ່ວ ໄຕ ຫລ໋ື ໄທ ຈ່ົ່ວເລ່ຍກ່ວຍມ່ວເປັນ "ຊາຕ ໄທຍ" ຄ໋ືໃນປັຈຈຸບັນ.

ອ່ວນ່ວຈັກຣ໋ 12 ພັນນ່ວ ສ໋ືບຕ່ໍສ່ວຍກະສັຕຣ໋ຍ໌ມ່ວຫລ່ວຍອ໋ົ່ວ ແລະມ໋ີກ່ວຣພ໋ົວພັນທ໌ກັບອ່ວນ່ວ ຈັກຣ໋ລ້ານຊ້ົ່ວ ໂດຍຕລອດ ຖ໋ືວ່ວ ເປັນອ່ວນ່ວຈັກຣ໋ເຊ໋ືອພຣະວ໋ົ່ວສ໋ ຂອງລ້ານຊ້ົ່ວໂດຍກ໋ົ່ວ ນັບແຕ່ ພຣະເຈ້ົ່ວຊຸມບູຣ໋ມຣ່ວຊ່ວທ໋ິຣ່ວຊ ເປັນຕ໋ົ້ນມ່ວ. ຕ່ວນພ໋ົ່ວສ່ວອະດ່ວຣລ້ານຊ້ົ່ວ ແລະລ້ານນ່ວ ຖ໋ືກຣັບຮູ້ ໂດຍທ໋ົ່ວໄປວ່ວ ຣ່ວຊໂອຣ໋ສຂອງຊຸມບູຣ໋ມຣ່ວຊ່ວທ໋ິຣ່ວຊ ຫລ໋ືທ່ີອ່ວງກັນວ່ວ ພຣະເຈ້ົ່ວໄຊໂມ໋ວຫລ໋ ທ໋ິ 4 ເຊ່ົ່ງມ໋ີພຣະນ່ວມ໋ວ່ວ ຍ໋ີ່ພ່ວລ້ານ ໄດ໋ຖ໋ືກ໋ອະນຸມັຕຈ່ວກພຣະຣ່ວຊບ໋ິດ່ວ ໃຫ້ໄປປ໋ົກຄອງດ໋ິນແດນຕ່ວງໆ ທ່ວງພ່ວຄຕ່ວຈັນຕ໋ົກສຽງເຫນ໋ືອ ຂອງອ່ວນ່ວຈັກຣ໋ຫມ່ອງແສ ກ໋ຄ໋ື ໃນດ໋ິນແດນທ່ີຕ໋ິດຕ໋ໍ່ກັບປະເທສ ທ໋ິເບດ ແລະພະມ້ົ່ວ ເຊ່ົ່ງພ໋ົ່ວສ່ວອະດ່ວຣແຕ່ກ່ອນ ຣຽກ່ວ່ວ **ເມ໋ືອງທ໋ແ** ຄ໋ື ຫມ່ວຍເຖ໋ືງອ່ວນ່ວຈັກຣ໋ ແສນຫວ໋ິ ຫລ໋ື ສ໋ິບສອງພັນນ່ວ ນ໋ັ້ນເອງ.

ແລະຈ່ວກຍຸຄກະສັຕຣ໋ຍ໌ອ໋ົ່ວຄ໋ນ໋ີ ກ໋ໄ໋ດ໋ສ໋ິບສັນຕະຕ໋ິວ໋ົ່ວສ໋ ຂອງຕ໋ິມ່ວເລ໋ືອຍໆ ເຖ໋ືງ 27 ຣ໋ັຊກ່ວນ ຈ໋ົ່ງຣອດສ໋ມ໋ຍພຣະຍ່ວເຈ໋ົ່ງ (ພຣະຍ່ວເຈ໋ືອງ) ກ່ວນປຽ່ນແປງຕ່ວງໆ ກ໋ໍ່ບ໋ໍ່ຕ່ວງຈ່ວກດ໋ິນແດນປະເທສ ອ໋ືນໆ ເຊ່ົ່ງໄດ໋ຣັບຄ່ວມກະທ໋ົບກະເທ໋ືອນຈ່ວກສ່ວພ່ວພແວດລ້ອມ ທ່ີມ໋ີມ່ວຈ່ວກນອກປະເທສ ເຊ່ັນຄ໋ື ກ່ວນແຜ່ອ່ໍ່ານ່ວຈ ຂອງພະມ້ົ່ວ ຂອງຈ໋ີນ ແລະຈ່ວກປະເທສລ້ານຊ້ົ່ວ ແລະເຫຕກ່ວນ໋ຕ່ວງໆທ່ີເກ໋ິດ ພ່ວຍໃນປະເທສ ອ໋ີກຫລ່ວຍໆເທ໋ື່ອ.

ດ້ານກ່ວນປ໋ົກຄອງ ຂອງ໋ອ່ວນ່ວຈັກຣ໋ສ໋ິບສອງພັນນ່ວ ນັກປະວ໋ັຕ໋ິສ່ວສຕຣ໋ຂອງຊ່ວວລ໋ື ໃນປັຈຈຸບັນ ໄດ໋ບ໋ັນທ໋ຶກໄວ໋ດ໋ັ່ງຕ໋ໍ່ໄປນ໋ີ

ໃນສ໋ມ໋ຍຣ່ວຊ໋ວ໋ົ່ງສ໋ຣ໋ັ່ນ ຊ່ວວລ໋ື (1) ໄດ໋ມ໋ີກ່ວນຕ໋ິດຕ໋ໍ່ກັບຈ໋ີນມ່ວແລ໋ວ ແຕ່ເປັນບ່ວງຄ໋ັ້ງບ່ວງ ຄ່ວວ ເພ່ວະຢູ່ຫ່ວງໄກກັນແລະເວ໋ົ້ົ່ວພ່ວສ່ວກັນບ່ໍຮູ໋້ເຮ໋ືອງ ແລະກ່ວນແລກປຽ່ນທ່ວງກ່ວນຄ໋ົ້ວ ກ໋ໍ່ບ໋ໍ່ສະ ດ່ວກ ສ່ວ່ນໃນສ໋ມ໋ຍຣ່ວຊ໋ວ໋ົ່ງສ໋ຖ໋ັ (ຄ.ສ.618-907) ຂ໋ັ້ນຕ໋ໍ່ມ່ວ ກ໋ຍ໋ັງບ່ໍເຄ໋ຍເຫັນມ໋ີບ໋ັນທ໋ຶກ່ວ່ວ ຈ໋ີນໄດ໋ ເຂ໋ົ້ົ່ວມ່ວຄວບຄຸມພວກລ໋ື ໂດຍກ໋ົ່ງເທ໋ື່ອ.

1, ບ໋ັນທ໋ຶກ໋ົ່ງສ່ວອະດ່ວຣ ຂອງຊ່ວວລ໋ື 12 ພັນນ່ວ ຂອງໃຫມ່ກ໋ົ່ມ ປ໋ັນຍ່ວຈ໋ິຕ ທ໋ີ່ວ່ວ່ໄດ໋ມ່ວຈ່ວກຫມ່ວນ ຕຸ໋້ຍ ເຊ໋ືອຣ່ວຊ໋ວ໋ົ່ງສ໋ ຂອງຊ່ວວລ໋ື ທ໋ີ່ ມ່ວ ລ໋ົ້ພ໋ຍກ່ວນເມ໋ືອງ ຢູ່ນ໋ະຄ໋ອຣ໋ະດ໋ັນເວ໋ົ້ ຣ໋ັຕຖ໋ ໂຄໂລຣ່ວໂດ ສ໋ະຣ໋ັຕຖ໋ອ໋ະເມຣ໋ິກ່ວ ແຕ່ປ໋ 1975 ຣ໋ອດປ໋ັຈຈຸບັນ.

ເວລານີ້ ນັບແຕ່ ຄ.ສ.737-902 ພວກຊາວລື້ ຂຶ້ນຢູ່ກັບອານາຈັກຣ໌ມ່ານເຈົ້າ(ກົງກັບສມັຍຂອງ ຊຸນບູຣິມ) ແລະຕໍ່ມາ ກໍ່ຕິດຕໍ່ກັບຕາລີຟູ (ເມືອງແຖ ຫລືເມືອງຕ້າຫລີ) ຈາກໄລຍະແຕ່ປີ 937 ຈົນເຖິງປີ 1253 ຄືສມັຍຣາຊວົງສ໌ຫງວນ (ກຸໄບລຂ່ານ) ມ່ານເຈົ້າ ຈົ່ງເສັ້ງເອກຣາຊ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ສໍາຣັບໃນການຕິດຕໍ່ກັບມ່ານເຈົ້າ ເວລາຜ່ານມານັ້ນ ມີປະເພນີກໍານົດໄວ້ວ່າ **ຫ້າປີໃດ ຈີ້ນກ້ຽນນ້ອຍ ເທົ້ອນຶ່ງ ເກົ້າປີ ຈີ້ນກ້ຽງໃຫ່ຍ່ເທົ້ອນຶ່ງ (ຫມາຍເຖິງ ນໍາສິ່ງຖວາຍເຄື່ອງບັນນາການ ດອກໄມ້ເງິນ ແລະດອກໄມ້ຄໍາ)**

ສ່ວນ ປະເທສ ທີ່ຊາວລື້ ມີການຕິດຕໍ່ ຢ່າງສນ່ໍາສເມີ ກໍ່ຄື ດ້ານພະມ້າ ເພາະດິນແດນຢູ່ໃກ້ກັນ ການຄົນມາຄົນ ຕິດຕໍ່ຫາກັນ ກໍ່ງ່າຍກວ່າ ເພາະເວົ້າພາສາກັນຮູ້ເຮ້ືອງ (ຄົງຈະຫມາຍເຖິງພະມ້າ ພວກໄທໃຫ່ຍ ນັ້ນເອງ...ຜູ້ຂຽນ) ຄັນຕໍ່ມາ ພວກລື້ ຈົ່ງຖືກັນແບບວ່າ ຈີນເປັນພໍ່ ແລະພະມ້າ ເປັນແມ່(ຄົງຫມາຍເຖິງວ່າ ພວກລື້ ເສັ້ງສ່ວຍໃຫ້ກະສັຕຣິຍ໌ ສອງເບ້ືອງ) ເມ່ືອຮອດສມັຍ ຂອງພຣະຍາເຈົ້ງ (ພຣະຍາເຈ໊ອງ) ທ່ີເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ຍ່ິງໃຫ່ຍ ຂອງຊາວລ້ື (ຄ.ສ.1160-1181) ອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງພັນນາ ກໍ່ເຂ້ັມແຂງຂ້ຶນ ໄດ້ປະກາສຕ໊ວ ບ່ຍອມຂ້ຶນກັບຕາລີຟູ ຫລືມ່ານເຈົ້າ ແລະໄດ້ຍົກ ທັບໄປພາບຕີຂຍາຍອ່ານາຈ ຕາມດິນແດນຕ່າງໆ ຈົນຮອດລ້ານຊ້າງ ລ້ານນາ ຊຽງຕຸງ ແລະ ເມ້ືອງແກວ ໃນສມັຍພຣະຍາເຈ໊ອງນ້ີ ອານາຈັກຣ໌ຊຽງຮຸ່ງ ຈະເຣ້ິນຮຸ່ງເຮ້ືອງທ່ີສຸດ ພຣະອົງຄ໌ໄດ້ ສ້າງອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງພັນນາ ໃຫ້ເປັນທ່ີຮັບຮູ້ ໃນບັນດາປະເທສອ້ອມແອ້ມຕ່າງໆ ແລະສືບຕ່ ເຊ້ືອສາຍວົງກະສັຕຣິຍ໌ລົງມາ ຈົນຮອດປັຈຈຸບັນ.

ຄັນຫມົດບຸນຂອງພຣະຍາເຈ໊ອງໄປແລ້ວ ອານາຈັກຣ໌ 12 ພັນນາ ກໍ່ຂ້ຶນກັບມ່ານເຈົ້າຕາມເດ້ີມ (ເວລານ້ີທ່ງລ້ານຊ້າງ ຄົງຈະຢູ່ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1180-1250 ຄົງຈະຢູ່ໃນຣະຫວ່າງສມັຍຂອງທ້ົວ ເຍ໊ກ ທ້ົວພ໊ນ ແລະຍຸຄທ້ົວພາດ ມາເຖ໊ງຍຸຄທ້ົວຫວ່າງ) ທ່ງຕາລີຟູ ໄດ້ສ່ົງການປະຈ່ຳຕ່ຳແມ່ງ ຽບເສ ືອທອງຄ່ຳ ມາໃຫ້ເຈົ້າແຜ່ນດິນ 12 ພັນນາ ເຊ ົ່ງເອ້ີນວ່າ " **ຈຸ້ນກາບ ຄາບຄ່ຳ**" ຝ່າຍກະສັຕຣິຍ໌ ຕາລີຟູ ເອ້ີນກະສັຕຣິຍ໌ຊຽງຮຸ່ງ ວ່າ "ເຈ້ົາແສນຫວີຟ້າ " ສ່ວນ ເຈ້ົາແຜ່ນດິນສິບສອງພັນນາ ເອ້ີນ ພຣະເຈ້ົາແຜ່ນດິນຕາລີຟູ ຫລືມ່ານເຈ້ົາວ່າ " ເຈ້ົາລຸ່ມຟ້າ ໂພທິຍານ"

ຈາກເວລານ້ັນມາ ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ກໍ່ຂ້ຶນໃຕ້ການປົກຄອງ ອານາຈັກຣ໌ຫມອງແສ ຫລືມ່ານເຈ້ົາ ຈົນມາເຖ໊ງຍຸຄຣາຊວົງສ໌ຫງວນ ຂອງຈີນ ເຊ ົ່ງກຸໄບລຂ່ານ ໄດ້ແຜ່ອ່ານາຈ ຈົນໄປ ທ່ົວແຫລມທອງ ໄດ້ຕີເອົາຊຽງຮຸ່ງ ແລະອານາຈັກຣ໌ມ່ານເຈ້ົາຂອງລາວ ເຂ ົ້າໄວ້ໃນອ່ານາຈ ໃນປີ ຄ.ສ. 1254 ນັບແຕ່ເວລານ້ັນມາ ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ກໍ່ຂ້ຶນໃຕ້ການປົກຄອງ ຂອງຈີນ ໃນ ຣາຊວົງສ໌ຫງວນ ຕລອດມາ. ກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ໃນຕອນນ້ີ ຄົງຈະແມ່ນ ທ້ົວຮຸ່ງແກ່ນຈັນທ໌ (ຫລື ທ້ົວຮຸ່ງແກ່ນຊາຍ ?)

ຕາມພົງສາວະດານ ທາງອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ບັນທຶກໄວ້ວ່າ ຣາຊທິດາຂອງທ້າວຮຸ່ງ ແກ່ນຊາຍ ຊື່ວ່າ ພຣະນາງອົ້ວຄຽ່ມຈອມເມືອງ ໄດ້ເປັນພຣະອັຄມະເທສີ ຂອງພຣະຍາມ້ຽຣາຍ ແຫ່ງລ້ານນາ ທີ່ສືບເຊື້ອສາຍລົງມາ ຈົນເຖິງສມັຍພຣະຍາເມືອງເກສເກ້າ (1545–46) ພຣະເຈົ້າ ຕາ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ຂອງລາວ (1546–1549)

ເວລາກ່ອນໜ້ານີ້ ເລັກນ້ອຍ ໄດ້ເກີດມີບັນຫາຂຶ້ນ ຣະຫວ່າງອານາຈັກຣ໌ຊຽງຮຸ່ງ ກັບລາວລ້ານນາ ກ່າວຄື ພຣະຍາເມືອງເກສເກ້າ ເມື່ອໄດ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕ ຄັ້ງທີ 2 ກໍ່ເກີດອາການສະຕິວິປລາສ (ອາ ຣົມຍ໌ຄັ້ງບ້າ) ເລີຍຖືກຂຸນນາງຊັ້ນຜູ້ໃຫຍ່ ຊື່ແສນດາວ ຫລືແສນຄຣາວ(1) ລອບປົງພຣະຊົນ ບ້ານເມືອງ ຈຶ່ງເກີດຄວາມວຸ້ນວາຍຂຶ້ນ ໄດ້ຍົນໄປຮອດອານາຈັກຣ໌ຊຽງຮຸ່ງ ເຈົ້າແຜ່ນດິນຊຽງຮຸ່ງເກີດມີຄວາມບໍ່ດີພຣະ ທັຍຕໍ່ການກະທຳຂອງແສນດາວ ຈຶ່ງສົ່ງໃຫ້ຫມື່ນຫ້ວກວຽນ (ນາຍພົລສິບສອງພັນນາ) ຍົກທັບລົງມາຍຶດ ຊຽງໃໝ່ ໃນປີ ຄ.ສ. 1545 ເກີດການຕໍ່ສູ້ກັນຫນັກ ແຕ່ຫມື່ນຫ້ວກວຽນ ກໍ່ເຂົ້າຊຽງໃໝ່ບໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງມາຕັ້ງທັບ ຢູ່ລຳປາງ ສົ່ງສຸພະອັກສອຣ (ຈົດໝາຍ)ໄປຫາເຈົ້າແຜ່ນດິນສຣີອະຍຸທຍາ ຄືພຣະຊັຍຣາຊາ. ແລະໃນເວລາ ທີ່ພຣະຊັຍຣາຊາ ແຫ່ງສຍາມ ກຳລັງຕຽມກອງທັບ ຢູ່ນັ້ນ ກໍພໍດີກຳລັງສນັບສນຸນຝ່າຍນາງພຣະຍາມະຫາ ເທວີ (ພຣະໄອຍິກາ ຫລືແມ່ເຖ້າຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ) ຈຶ່ງຍົກທັບລົງມາຈາກຊຽງແສນ ກຳຈັດ ແສນດາວ ຜູ້ທີ່ພາໃຫ້ເກີດບັນຫາຄວາມວຸ້ນວາຍ ນັ້ນເສັຽ) ເຮັ້ອງຈຶ່ງສງົບລົງ ແລ້ວ ຫມື່ນຫ້ວກວຽນ ກໍ່ ຍົກກອງທັບ ກັບຄືນສູ່ນະຄອຣຊຽງຮຸ່ງ. ເຫຕການວຸ້ນວາຍ ຢູ່ລ້ານນາ ຄັ້ງນີ້ ເກີດຂຶ້ນ ໃນສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ ຊຽງຮຸ່ງ ຣັຊການຂອງເຈົ້າອຸ່ນເມືອງ. ຫລັງຈາກກຳຈັດແສນດາວໄດ້ແລ້ວ ຈຶ່ງອັງເຊີນເຈົ້າຊາຍເສຕຖະ ວັງໂສ (ພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ) ໂອຣົສຂອງພຣະເຈົ້າໂພທິສາຣະຣາຊ ກັບພຣະນາງຫໍສູງ ຄືເຈົ້າຍິງ ຍອດຄຳທິພ ຂຶ້ນໄປຄອງຣາຊສົມບັຕ (ພຣະນາງຫໍສູງ ຫມາຍເຖິງພຣະອັຄຄະມະເທສີ...ຜູ້ຂຽນ)

ສາຍກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງຊາວຊຽງຮຸ່ງ ຕາມພົງສາວະດານຂອງອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງພັນນາ ເລີ້ມ ມາແຕ່ ສມັຍບຸພພະກາລ ຕາມລຳດັບລົງມາ (ບໍ່ບອກສັກຣາຊ ແມ່ນອນ) ຄື:

(1) ເຈົ້າກັ້ງຫາ (2) ເຈົ້າຟ້າຫລວງຫມວກຄຳ (3) ເທວະດາ ເຍຊາຍ (4) ເທວະດາແຜນ (5) ເທວະດາ ຄຳ (6) ເຈົ້າເຈືອງຫນ້າເອິກແດງ (7) ພຣະຍາລ້ັງ (8) ເຈົ້າຊ້າງເຜືອກ (9) ເຈົ້າເສສ (10) ເຈົ້າແສ ສັນດິງ (11) ເຈົ້າເຈິງຫານ (12) ເຈົ້າມ້າເມືອງ (13) ເຈົ້າຜາ ແສນດິງ (14) ເຈົ້າຜາຄາງ (15) ເຈົ້າຜາແກ່ນ (16) ພຣະຍາຫຽງບນາແຕ (17) ເຈົ້າກົງລົງຄຳ (18) ເຈົ້າງາ ກອງເຈົາຟູ (19) ເຈົ້າຜາລາຍຫລວງ (20) ເຈົ້າຜານ້ວ (21) ເຈົ້າປາງງາ ເຫງົ້າ (22) ເຈົ້ານາຊຽງລ້ານ ຫລັກແກ່ນ (23) ເຈົ້າຟ້າຫນໍ່ຄຳ

(1) ພົ້ນເມືອງຊຽງໃໝ່ ໃຫ້ຊື່ວ່າ ແສນຄຣາວ

(24) ນາຍ ຄະເນນ (25) ນາຍສຣິຈອມເມືອງ (26) ເຈົ້າປຸ່ມ ຍ່າມີ ແລະ (27) ເຈົ້າຄ່າລີ

ຄັ້ນຕໍ່ມາ ພຣະນາມຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ທີ່ປົກຄອງອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງພັນນາ ເຊິ່ງນິບອກ ສັກຣາຊ ໄວ້ ແນ່ນອນ ມີ ຢູ່ 44 ອົງ ແລະອົງສຸດທ້າຍ ແມ່ນເຈົ້າແຂວງຍຸ່ນນານ ຂຶ້ນກັບຣັຖະ ບາລສາທາຣະນະຣັຖ ປະຊາຊົນຈີນ ດັ່ງພາກຕໍ່ໄປນີ້ ຄື:

(1) ພຣະຍາເຈືອງ ປີ ຄ.ສ. 1160–1181 (2) ທ້າວສາມຄ່າຍເມືອງ ປີ 1181–1213

(3) ທ້າວອ້າຍປຸງ ປີ ຄ.ສ. 1213–1218 (4) ທ້າວຮຸ່ງແກ່ນຈັນທ໌ (ພໍ່ເຖົ້າຂອງພຣະຍາ ນ້ຽຣາຍ ແຫ່ງອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ) ປີ ຄ.ສ. 1218–1256.

(5) ທ້າວແຮງຫລວງ ປີ ຄ.ສ.1230–1256 ບໍ່ຊາບວ່າ ມີການປົກຄອງຄວບກັນເອງ ຄືແນວໃດ?

(6) ທ້າວປູ່ວາກ ຈາກ ຄ.ສ.1256–1271 ຕົກຢູ່ໃນຍຸຄສມັຍກຸໄບລຂ່ານ ແຜ່ອຳນາຈ ພໍດີ.

(7) ເຈົ້າຍີ່ ເປັ່ງລາກຊາຍ ປີ 1271–1273 (8) ເຈົ້າໄອ ປີ ຄ.ສ.1273–1313

(9) ເຈົ້າຄາມເມືອງ ຄ.ສ.1313–1352

(ພໍດີຢູ່ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບຂຶ້ນມາ ເຖິງອານາຈັກຣ໌ ຊຸ່ງຮຸ່ງ)

(10) ເຈົ້າສີວາລ່ຳ ປີ ຄ.ສ. 1352–1433 (11) ທ້າວກຸມານ ຄ.ສ.1433–1435

(12) ທ້າວກືເມືອງ ປີ ຄ.ສ.1435–1439 (13) ທ້າວສອງເມືອງ 1439–1439

(14) ທ້າວບາກອງ ປີ ຄ.ສ.1440–1442 (15) ທ້າວຄ່ຳເຕດ (ຄ່ຳເທສ) ປີ ຄ.ສ.1442–1444

(16) ທ້າວໂລ່ງຟ້າ ຄ.ສ.1445–1466 (17) ທ້າວພາແສງ ຄ.ສ.1466–1467

(18) ທ້າວສາມປ່ລີ ປີ ຄ.ສ.1467–1490 (19) ທ້າວສາມຄ່າຍເມືອງ ຄ.ສ.1490–1495

(20) ເຈົ້າຄາມເມືອງ ທີ 2. ປີ ຄ.ສ.1495–1517 (21) ເຈົ້າສຣິສົມພາຣ ຄ.ສ.1517–1538

(22) ເຈົ້າອ່ນເມືອງ ປີ ຄ.ສ.1538–1556 (23) ເຈົ້າສຣິສຸນັນທາ ຄ.ສ.1566–1567

(24) ເຈົ້າອິ່ນເມືອງ ປີ ຄ.ສ.1567–1576 ການປົກຄອງວຸ້ນວາຍ ຈົ່ງຫວ່າງກະສັຕຣິຍ໌ ໄປເຖິງ 7 ປີ.

(25) ເຈົ້າຫນໍ່ເມືອງ ປີ ຄ.ສ.1582–1601 (26) ເຈົ້າສຣິສຸທັມມາ ຄ.ສ.1602–1618

(27) ເຈົ້າມອ່ມຄ່າລີ ປີ ຄ.ສ.1619–1633 (28) ເຈົ້າມອ່ນທ້າວ ຄ.ສ.1633–1640

(29) ເຈົ້າຫນໍ່ເມືອງ ທີ 2 ປີ ຄ.ສ. 1641–1654 (30) ເຈົ້າເມືອງທ້າວ ຄ.ສ.1654–1688

(31) ເຈົ້າແປງເມືອງ ປີ ຄ.ສ. 1669–1696 ກະສັຕຣິຍ໌ຣາຊວົງສ໌ແມນຈູ (ຣາຊວົງສ໌ ຊິງ ເຂົ້າມາຄວບຄຸມອຳນາຈ ແລະຈັດການປົກຄອງ ຢູ່ຊຽງຮຸ່ງ ເສັ້ຽເອງ ປ່ຽນຊື່ກະສັຕຣິຍ໌ ຊຽງ ຮຸ່ງເປັນຈີນ ໄປເລີຍ.

(32) ຕາວຈີນເປົາ (ທ້າວຈີ່ນເພົາ) ຄ.ສ.1696–1705 (33) ຕາວເຊົ່າເຫວີນ ຄ.ສ.1705–1728

(34) ຕາວເຫວົ່ນພິນ ປີ ຄ.ສ.1728–1745 (35) ທ້ຳວສຸວັນ ຄ.ສ.1746–1763

(36) ເຈົ້ານະຫາວົງສ໌ (ຕາວໄທ້ເຫົ) ປີ ຄ.ສ.1764–1770

(37) ເຈົ້າຟ້າຈັນທ໌ (ຕາວ ຢູເຫົ) ຄ.ສ. 1770–1779 (ຫວ່າງກະສັຕຣິຍ໌ໄປ 7 ປີ ເພາະມີບັນຫາ ພາຍໃນ) (38) ເຈົ້ານອ່ນນະຫາວັງ (ຕາວໄທ້ຄັ່ງ) ຄ.ສ.1787–1810

(39) ເຈົ້ານອ່ນສຸຈະວັນນາ (ຕາວເຈົ່ງຈົ່ງ) ປີ ຄ.ສ.1789–1819 ການປົກຄອງຄວບກັນ ກັບເຈົ້ານອ່ນນະຫາວັງ (ກະສັຕຣິຍ໌ອົງຄ໌ ນີ້ ສ້ຽງພຣະຊົນມ໌ ໃນການຊ່ອຍຈີນ ຜາບຂະບົດ)

ແລະນັບແຕ່ ຕາວເຈົ່ງຈົ່ງ ເປັນຕົ້ນມາ ຊາວລື້ ນະຄອຣຊ້ຽງຮຸ່ງ ຂາດກະສັຕຣິຍ໌ໄປເຖິງ 45 ປີ ເພາະເມືອງຈີນ ສັບສົນເນື່ອງຈາກພວກຊາຕຕາວັນຕົກ (ອັງກລິສ ແລະຝຣັ່ງເສສ) ເຂົ້ານາປັ່ນປ່ວນວຸ້ນວາຍ ຈີນຕ່ໍມາ ກໍ່ນາຣອດຍຸຄການຂະບົດ ຂອງພວກຫ້ ແລະແມ້ວ ທາງເຂຕຈີນພາຄໃຕ້ ຈີນກາຍເປັນເສີກຫ້ ແລ້ວຂຍາຍຕົວເຂົ້ານາປັ່ນປ່ວນ ຈີນຣອດເມືອງລາວ)

(40) ເຈົ້ານອ່ນສ່ (ຕາວຈີນອັນ) ປີ ຄ.ສ. 1864–1879 (41) ເຈົ້ານອ່ນແສງ (ຕາວໄທຄັ່ງ 2) ຄ.ສ.1881–1884 (42) ເຈົ້ານອ່ນຄ່ານ ລ (ຕາວເສີນເອີນ) ປີ ຄ.ສ.1885–1925

(43) ເຈົ້ານອ່ນສຸວັນນະຜາດາງ (ຕາວຕົ້ງຫລຽງ) ຈາກປີ ຄ.ສ.1929–1944 ໃນສມັຍຈຽງໄກເຊັກ ແລະສົງຄາມໂລກ ຄັ້ງທີ 2.

(ສມັຍທີ່ສເດັຈເຈົ້າກິນດາອົງສ໌ ແລະພຣະຍາຫົວຂອງ (ຜຸຍ ຊຸນະນິກອຣ) ຫນີພັຍການເມືອງໄປນ່ໍາຝຣັ່ງເສສ ແລະໄປຕັ້ງສູນຍ໌ຕ່ໍຕ້ານຍີປຸ່ນ ຢູ່ຊຸ້ງຮຸ່ງ ກ່ອນຈະຍ້າຍໄປຢູ່ກັລກັຕຕາ (ປະເທສອິນເດັ) ໄດ້ພັກອາສັຍຢູ່ໂຮງຂອງເຈົ້າຊຸ້ງຮຸ່ງ ໂດຍແມ່ນພຣະກະນິຕຖາ (ນ້ອງຊາຍ). ຂອງເຈົ້າຊຸ້ງຮຸ່ງ ເປັນຜູ່ຕ້ອນຮັບ ເອລານັ້ນ ເຈົ້າຊຸ້ງຮຸ່ງ ເອງ ຫາກ໋ ສ້ຽງພຣະຊົນມ໌ຜ່ານນາ ໃນບ່ໍດົນ. ບັນທຶກປະວັຕສ່ວນຕົວ ຂອງພຣະຍາຫົວຂອງ ໄດ້ກ່າວໄວ້ວ່າ ເອລານັ້ນ ໄອຣ໌ສຂອງເຈົ້າຊຸ້ງຮຸ່ງ ກ່ໍາລັງສຶກສາ ຢູ່ທີ່ນະຄອຣປັກກິ່ງ.ທ່ານພຣະຍາຫົວຂອງ ຄົ້ງຈະຫມາຍເຖິງ ເຈົ້ານອ່ນຄ່ານ....ແລະນ້ອງເຈົ້າຊຸ້ງຮຸ່ງ ກ໋ໄດ້ຈົ່ນນ້ອຍພຣະທັຍ ຕ່ໍພຣະຍາຫົວຂອງ ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ນີ້ ຄົ້ງຈະຫມົດໂອກາສຟື້ນຕົວເປັນເອກຣາຊ ຄືເກົ່າ ແລະອາຈບ່ໍຫມັ້ນ ບ່ໍຄົ້ງຕ່ໍໄປແລ້ວ..ເກັບກ່ໍາຈາກບັນທຶກປະວັຕ ຂອງພຣະຍາຫົວຂອງ ປີ 1974 ...ຈາກຜູ່ຊຸ່ນ)

(44) ເຈົ້ານອ່ນຄ່ານ ລ 2. (ຕາວ ສຸຊິນ) ຈາກ ຄ.ສ. 1947 ຈົນເຖິງປັຈຈຸບັນ ແລະເປັນສມັຍທີ່ ພວກຄອມມູນິສຕ໌ ຍຶດຄອງເມືອງຈີນ (1)

---

(1) ທັມນຽມ ເອີ້ນນາມກະສັຕຣິຍ໌. ຊຽງຮຸ່ງ ແລະພວນ ເອີ້ນກັນພຽງ "ເຈົ້າ" ລ້ານຊ້ວ ແລະລ້ານນາ ເອີ້ນ "ພຣະເຈົ້າ" ສ່ວນສຍາມເອີ້ນ"ພຣະ"ເສັຍງ..ຕົວຢ່ວ ລ້ານຊ້ວວ່ວ= ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ພຣະເຈົ້າແທ່ນຄ່ວ. ລ້ານນາວ່ວ= ພຣະເຈົ້າກົນາ ພຣະເຈົ້າຜາຍຸ . ພວນວ່ວ=ເຈົ້າຄ່ວຟ້ວ. ຊຽງຮຸ່ງວ່ວ= "ເຈົ້າສິດວ່ວ "ເຈົ້ານອ່ນສ່ " ສຍາມ= ພຣະໄຍຣາຊ ຫລືພຣະຈອມເກົ້ວ" ເປັນຕົ້ນ.

ຫລັງຈາກພວກຄອມມູນິສຕ໌ ຍຶດອຳນາຈໃນເມືອງຈີນ ແທນຈຽງໄຄເຊັກແລ້ວ ຕາວສຸຊຶນກໍ່ ໄດ້ຖືກຣັຕຖະບາລຈີນ ມອບອຳນາຈໃຫ້ເປັນປະທານແຂວງຍຸນນ່ານ ຈົນມາຣອດປັຈຈຸບັນ.

ເປັນອັນວ່າ ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ແຫ່ງຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ໃນຍຸນນ່ານ ໄດ້ສິ້ນສຸດໄປ ບັດນີ້ ຖືກກຳນົດໃຫ້ເປັນແຂວງນຶ່ງ ຂອງປະເທສຈີນ ໂດຍບໍ່ມີວັນທີ່ຈະຮຸ້ເຫັນຄວາມເປັນເອກຣາຊ ຕໍ່ໄປອີກແລ້ວ.

ຫລັງຈາກສົ້ນເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຕີເອົາດິນແດນເຂຕເຫນືອ ຂອງລາວໄດ້ ສຳເຣັດໄປຫລາຍຫົວເມືອງ ຈົນບຸກເຂົ້າຣອດເມືອງຕາລີຟູ ຫລືເມືອງແຖ ເຊິ່ງເຄີຍເປັນເມືອງ ຫລວງ ຂອງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ໃນອະດີຕ ນັ້ນແລ້ວ ແລະເວລານັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ກຳລັງພັກພົລ ຕຽມກຳລັງ ຢູ່ທີ່ເມືອງບຸນເຫນືອ ເຫຕການ໌ ນີ້ ສ້າງຄວາມກະທົບກະເທືອນ ເຖິງບັນລັງກ໌ ຂອງ ກະສັຕຣິຍ໌ຂອງອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ແລະດວ້ຍແຈ້ງໃນພຣະກຽຕິສັພທ໌ ເດຊານຸພາພ ຂອງ ພຣະຍາຟ້າ ດັ່ງນັ້ນ ກະສັຕຣິຍ໌ຊຽງຮຸ່ງ ຄົງຈະແມ່ນເຈົ້າຄານເມືອງ ນັ້ນເອງ ຈຶ່ງໄດ້ຈັດສົ່ງຣາຊທູຕ ພ້ອມດວ້ຍເຄື່ອງຣາຊບັນນາການ ນາຂໍ່ເຜົ້າ ແລະ ນາຂໍ່ຮ່ວມມື ສນັບສນຸນແຜນການຫອ້ນໂຮມ ຊາຕລາວ ນ່າພຣະອົງຄ໌ ແຕ່ໂດຍດີ ແລະມີການປັກປັນເຂຕແດນຮ່ວມກັນ ໃຫ້ເປັນຫລັກປະຕິບັຕ ຣະຫວ່າງ 2 ອານາຈັກຣ໌.

ເຄື່ອງຣາຊບັນນາການ ປະກອບດວ້ຍ ເງິນ 100,000 ຊັ່ງ ຜ້າກັ້ງ ພິດານ ເຄື່ອງເສິກ ແລະມ້າ 100 ຕົວ ພ້ອມດວ້ຍອານເງິນ ອານຄຳ ແລະຜ້າລ້ວແຣ ແພຈີນ ອີກເປັນຈຳນວນນາກຫລາຍ.

ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ກໍ່ຕົກເປັນເມືອງສ່ວຍ ຂອງລ້ານຊ້າງ ນາຕລອດ ຈົນເຖິງຍຸຄສມັຍຣາຊວົງສ໌ຫມິງຕອນປາຍ ຈຶ່ງມີເຫຕການ໌ໃຫມ່ ເກີດຂຶ້ນ.

ໃນອົງເຄືອຍາຕ ຂອງພຣະເຈົ້າຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ນັ້ນ, ຄວາມສັມພັນທ໌ ອັນຫນັ້ນແມ່ນ ກັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ຂອງອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ຜາກົຕວ່າ ໄດ້ມີນາຢ່າງສນ່ຳສເມີ ບ່ວ່າໃນຍາມທຸກຂ໌ ແລະຍາມສຸຂ ທັງນີ້ ກໍ່ຄື ໃນດ້ານ ສັງຄົມປະຊາຊົນ ແລະ ໃນອົງກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງ ທັງສອງອານາຈັກຣ໌ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ລ້ານຊ້າງ ກໍ່ໄດ້ຕອ້ນຮັບຂັບ ສູ່ ເອົາພວກຊາວລື້ ທີ່ບໍ່ນັກການຄອບຄອງຂອງຈີນ ເຂົ້ານາຢູ່ໃນອານາຈັກຣ໌ ເປັນຈຳນວນນາກຫລາຍ ໂດຍສະເພາະ ກໍ່ ແມ່ນຕາມບໍຣິເວນດິນແດນ ທີ່ຕ່ໍກັນ ຕັ້ງແຕ່ເຂຕເມືອງສິງຫ໌ ເມືອງໄຊ (ອຸດົມຊັຍ) ຫລວງນ້ຳທາ ຟອງສາລີ ຈົນຕ່ໍນາ ຮອດຫລວງພຣະບາງ. ສະນັ້ນ ຈຶ່ງຜາກົຕວ່າ ປະຊຸມຊົນຊາວລື້ ໄດ້ຂຍາຍໄປທົ່ວ ແລະມີສິທທ້ຳທີ ໃນຣາຊການລາວ

ຕາມຄວາມຮູ້ ຄວາມສາມາຕ ຖ່ຂອງຕົນ ເທມືອນກັບພົລເມືອງລາວ ທົ່ວໄປ ເຫັນວ່າ ມີລັກສນະແຕກຕ່າງ ຈາກໄທດຳ ທີ່ໂຕນເຂົ້າມາເຜີ່ງປະເທສລາວ ໃນສມັຍສົງຄາມອິນດູຈີນ ໂດຍທີ່ພຣະຣາຊອານາຈັກຣ໌ລາວ ກຳລັງຕົກຢູ່ໃນພາວະສົງຄາມ ກັບອຸດມານ ແລະ ຖືກແຊກຊຶມຈາກແກວ ມາຕລອດ. ແລະ ການໂຕນເຂົ້າມາ ຂອງພວກໄທດຳ ກໍ່ນຳເອົາການແຊກແຊງ ຂອງແກວ ທີ່ມີມາກ່ອນ ຂຍາຍເພີ່ມຂຶ້ນ ປະເທສລາວ ເປັນຫວ່ງຕ່ຄວາມໝັ້ນຄົງ ຂອງຕົນເອງ.

ແລະ ພວກໄທດຳ ນັ້ນ ໄດ້ຖືກກົມເປັນແກວ ມີຊື່ເປັນແກວ ຫລາຍກວ່າພວກລື້ ທີ່ຂຶ້ນຢູ່ກັບຈີນ ແລະພວກໄທດຳເອງ ກໍ່ບໍ່ມີຜູ່ນຳທີ່ຕາງໜ້າ ຢູ່ພາຍໃນດິນແດນຕົນເອງ ຢ່າງແນ່ນອນ ຄືກັບທີ່ ພວກລື້ ເຂົາມີຢູ່.

ຕາມພົງສາວ່ະດານ 12 ພັນນາ ສະບັບຂອງທ່ານໃຫມ່ກົມ ບັນຍາຈິຕ ມະຄອຣເດັນເວີຣ໌ (ເປັນ ອັກສອຣລື້) ກ່າວຢັ້ງຢືນວ່າ ເຈົ້າສຸຂິມ ຫລືເຈົ້ານ່ອມຄຳລື ເປັນໂອຣົສ ຂອງ"ເຈົ້າ ເຈັ້ງຕົ້ງ" ຫລື ມະຄອຣຊຽງທອງ ຫລວງພຣະບາງ ຈະເປັນມາດວ້ຍເຫຕໃດ ປະຈັຕບ່ແຈ້ງໄວ້ລະອຽດ ແລະເຈົ້ານ່ອມຄຳລື ອົງຄນີ້ເອງ ທີ່ຖືກແຕ່ງຕັ້ງເປັນເຈົ້າແຂວງຍຸນນ່ານ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ແຕ່ອີງຕາມພົງສາວະດານຝ່ຍລາວນັ້ນ ກະສັຕຣິຍ໌ຊຽງຮຸ່ງ ແລະຫລວງພຣະບາງ ກໍ່ແມ່ນເຊື້ອສາຍກັນມາ ແຕ່ສມັຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ທັມມິກະຣາຊ (1633–1690) ໂດຍແມ່ນເຈົ້າຍິງ ຈັນທະກຸມາຣິ ທິດາຂອງເຈົ້າອິນທະກຸມານ ອົງຄ໌ນົງກຸຕ ຂອງເຈົ້າຊຽງຮຸ່ງ ໄດ້ມາເປັນພຣະຊາຍາ ຂອງອົງຄ໌ນົງກຸຕຣາຊກຸມານ (ເຈົ້າຣາຊບຸຕ) ແຫ່ງລ້ານຊ້າງ ຈົ່ງມີໂອຣົສຄື ເຈົ້າກົງກິສຣາຊ ແລະ ເຈົ້າອິນທະໂສມ. ສ່ວນ ພຣະເຈົ້າອິນທະໂສມ ນັ້ນ ກໍ່ມີຣາຊໂອຣົສ ສືບສາຍກະສັຕຣິຍ໌ແຫ່ງນະຄອຣ ຫລວງພຣະບາງ ຕໍ່ລົງມາ ຕາມລ່ຳດັບ ຄື ຈາກພຣະເຈົ້າໂຊຕິກະ ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສ໌ ພຣະ ເຈົ້າອະນຸຣຸທ ພຣະເຈົ້າມັນທາຕຣາຊ ພຣະເຈົ້າສຸຂເສີມ ພຣະເຈົ້າຈັນທະຣາຊ ປະພາຄຸນ ພຣະ ເຈົ້ານະຫົນທະຣະເທພ (ພຣະເຈົ້ານະຫົນທອຣ ຫລືພຣະເຈົ້າອຸ່ນຄຳ) ພຣະເຈົ້າສັກຣິນທ໌ ແລະພຣະ ເຈົ້າສີສວ່າງວົງສ໌.

****

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

ພຣະເຈ້ົ້ ້ ່ ພ້ າ ງ ຸ ມ ແ ລ ະ ກ າ ຣ ຍ ຶ ດ ອ ຳ ນ າ ຈ
ຈ ັ ດ ຕ ັ ້ ງ ຣ ະ ບ ອ ບ ກ າ ຣ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ໃ ຫ ມ ່ ທ ີ ່ ຫ ລ ວ ງ ພ ຣ ະ ບ າ ງ

****

ດ ັ ່ ງ ໄ ດ ້ ກ ່ າ ວ ມ າ ແ ລ ້ ວ ແ ຕ ່ ຕ ົ ້ ນ ວ ່ າ ນ ະ ຄ ອ ຣ ຊ ຽ ງ ດ ົ ງ ຊ ຽ ງ ທ ອ ງ ທ ີ ່ ມ ີ ຊ ື ່ ມ າ ແ ຕ ່ ກ ່ ອ ນ ຄ ື ເ ມ ື ອ ງ ຊ ົ ວ ນ ັ ້ ນ ຈ ີ ນ ເ ອ ີ ້ ນ ຊ ື ່ ວ ່ າ "ລ າ ວ ຊ ົ ້ ວ ຫ ລ ັ ນ ຈ ຽ ງ" ຄ ື ລ າ ວ ຊ ະ ວ າ ລ ້ ນ ຊ ້ າ ງ ນ ັ ້ ນ ເ ອ ງ ແ ລ ະ ໃ ນ ເ ວ ລ າ ທ ີ ່ ເ ຈ ົ ້ າ ຊ ຸ ນ ລ ່ ຍ ົ ກ ກ ຳ ລ ັ ງ ທ ັ ບ ລ ົ ງ ມ າ ຈ າ ກ ເ ມ ື ອ ງ ແ ຖ ງ ມ າ ຍ ຶ ດ ເ ອ ົ າ ເ ມ ື ອ ງ ຊ ະ ວ າ ໃ ນ ຕ ອ ນ ນ ັ ້ ນ ກ ຸ ມ ຄ ົ ນ ທ ີ ່ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ເ ມ ື ອ ງ ຊ ະ ວ າ ນ າ ກ ່ ອ ນ ແ ມ ່ ນ ພ ວ ກ ຂ ້ າ ກ ັ ນ ຣ າ ງ ຫ ລ ື ຂ ອ ມ ກ ັ ນ ຣ າ ງ ທ ີ ່ ສ ຶ ບ ເ ຊ ື ້ ອ ສ າ ຍ ມ າ ຈ າ ກ ພ ວ ກ ຂ ອ ມ ແ ຫ ່ ງ ນ ະ ຄ ອ ຣ ອ ັ ຕ ປ ະ ເ ທ ສ ຂ ເ ມ ຣ ໃ ນ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ.

ຊ ຸ ນ ລ ່ ໄ ດ ້ ນ ຳ ທ ັ ບ ຈ າ ກ ນ ່ ານ ເ ຈ ົ ້ າ ຫ ລ ື ຫ ມ ອ ງ ແ ສ ລ ົ ງ ມ າ ຍ ຶ ດ ອ ຳ ນ າ ຈ ທ ີ ່ ເ ມ ື ອ ງ ຊ ະ ວ າ ນ ີ ້ ມ ີ ກ ຳ ລ ັ ງ ພ ົ ນ 10,000 ຄ ົ ນ. ພ ຣ ะ ຣ າ ຊ ໂ ອ ງ ກ າ ຣ ຂ ອ ງ ຊ ຸ ນ ບ ູ ຣ ິ ມ ທ ີ ່ ນ ອ ບ ຫ ມ າ ຍ ໃ ຫ ້ ຣ າ ຊ ໂ ອ ຣ ົ ส ອ ອ ກ ມ າ ກ ິ ນ ເ ມ ື ອ ງ ໃ ນ ທ ີ ่ ต ่ า ง ๆ ນ ั ้ ນ ม ี ค ว า ม ห ม า ย ส ำ ค ั ญ แ ม ่ น ก า ร ข ย า ย เ ข ต แ ด น ข อ ง อ า ณ า จ ั ก ร ห ม อ ง แ ส ใ ห ้ ก ว ้ า ง ข ว า ง อ อ ก ไ ป.

ส ะ ນ ั ้ ນ ອ าณาจักรหมองแส ໃ ນ ส ม ั ย ຊ ຸ ນ ບ ู ร ิ ม ເ ຖ ິ ง ส ม ั ย ຊ ຸ ນ ล ่ ຈ ຶ ่ ง แ บ ่ ง อ ອ ก เ ป ั น 2 พ า ค ค ื :

(1) ພ า ค ม า ม ย ้ อ ย ย ้ อ ย ห ม ู ห ร ื อ พ า ค เ ม ื อ ง แ ถ ม (ເ ม ื อ ง แ ถ ง - ด ร ม บ ร ม ฟ ู)

(2) ພ า ค เ ม ื อ ง ช ะ ว า ค ื อ อ า ณ า จ ั ก ร ห ล ว ง พ ร ะ บ า ง

ພ ระเจ้าชุมพูธิม ม ะ ห า ธ า ช ุ ** ไ ด ย ย ั บ ท ึ ก ท า ง จ ี น เ ร ี ย ก ว ่ า **พ ี ไ ล ะ ไ ก ะ ใ น พ ง ศ า ว ด า ร **เ ม ี ย ง พ อ ม** เ ร ี ย ก ว ่ า **ช ุ น ข ั ล ี ม ิ อ** **แ ล ะ ไ ด ย ก า ร ส ื บ ส า ย ท า ย า ท พ ร ะ อ ิ ง ค ์ ก ็ แ ม ่ น พ ร ะ เ จ ้ า ไ ช ย ว ร ม ั น ท ์ ท ี ่ 4.** (จ ี น ท ี ่ อ อ ก ส ำ เ ี ย ง ว ่ า ไ ช ย ว ร ม ั น ท ์ น ี ้ บ า ง ท ่ า น ว ่ า **ส ิ ม ุ ไ ล** บ า ง ท ่ า น ว ่ า **ส ิ ท ธ ะ ม ะ** **แ ล ะ บ า ง ท ่ า น ธ ร ร ม ว ่ า เ ส ี ย ห ม ่ ล า ว ก ็ ม ี แ ล ะ พ ร ะ อ ิ ง ค ์ เ ป ็ น ธ า ช ุ ไ อ ธ ิ ส ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ า แ ส ง ล า ว ป ี (จ ี น อ อ ก ส ำ เ ี ย ง ว ่ า เ ส ั ง เ ล ้ า ป ี) ร ุ ่ น เ ห ล ั น ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ า ไ ช ย ว ร ม ั น ท ์.**

ส ม ่ อ ม เ จ ้ า ช ุ น ล ะ ม ื ้ น ก ั ป ะ อ ั ต ิ ส า ส ต ร ์ ท า ง ฝ ู ง ใ ห ม ่ บ า ง ท ่ า น (1) ใ ห ้ ช ื ่ อ ว ่ า พ ร ะ เ จ ้ า ม า ล ะ ห ิ ว ส ์ (ไ ภ ะ ล ่ ฝ ั ง)

ย ุ ค ส ม ั ย ใ น ก า ร ก ่ อ ต ั ้ ง อ า ณ า จ ั ก ร ห ม อ ง แ ส แ ม ่ น ป ี พ.ส.1191 ห ร ื อ ค.ส.648 ม า ร อ ด ส ม ั ย ช ุ น ข ู ร ิ ม ธ า ช ุ ท ิ ธ า ช ุ แ ม ่ น ค.ส.728 เ อ ล า น ี ้ ช ุ น ช ุ ต อ ้ ย ล า ว ไ ด ้ ป ะ ก า ส ต ิ น เ อ ง " เ ป ็ น ไ ท " ท ี ่ แ ป ว ่ า เ ท อ ะ ก า ค ื เ ร ี ้ ย ก ช ื ่ อ ว ่ า " ไ ต ่ เ ม ี ย ง " ห ร ื ต ้ า เ ท ม ิ ง เ พ ื ่ อ เ ป ็ น ก า ร ป ะ ต ิ เ ส ท บ ่ ย ั บ ย ั ้ ง ใ น ช ื ่ อ ท ี ่ จ ี น เ ร ี ้ ย ก พ อ ก ต ิ น อ ่ า " ห ม ั ่ ง ห ม า น " ท ี ่ แ ป ว ่ า ค ิ น ป ่ า น ั ้ น เ อ ง.

ค ั น ม า ร อ ด ป ี 731 พ ร ะ เ จ ้ า ช ุ น ช ู ธ ิ ม จ ึ ง ไ ด ้ ช ิ ง ส ร ้ า ง เ ม ื อ ง แ ถ ม ข ึ ้ น ท ี ่ ท ิ ่ ง ม า น ้ อ ย ห ้ อ ย ห ม ู ใ ห ้ เ ป ็ น น ะ ค ร ท ล อ ง บ ่ อ ม ป ะ ท ั บ ข อ ง พ ร ะ อ ิ ง ค ์ แ ล ะ ข ย า ย ด ิ น แ ด น อ อ ก ไ ป จ ร ด เ ก ื อ บ ต ิ ด แ ด น ท ะ เ ล อ ่ า ต ่ ง แ ด ง. ห ล ั ง จ า ก

---

(1) ส ว อ ม ไ ช ต ิ ส ุ ข ะ ธ ั ต ม ์ ใ น จ ำ ม า น เ ม ื อ ง เ ห ม ื อ ง พ.ส.2504 ท ี ่ น ะ ค ร ช ร ว ง ใ ห ม ่ ห น ้ า 152
ท ่ า น ส ว อ ม อ ้ า ง ว ่ า พ ร ะ เ จ ้ า ม า ล ะ ห ิ ว เ ป ็ น โ อ ร ส ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ า ช ุ น บ ุ ร ม ส อ ม พ ร ะ เ จ ้ า ส ิ ง ห ม า น ะ อ ั ต ผ ู ้ ม า ส ร ้ า ง อ า ณ า จ ั ก ร ล ว ง ล ้ า น น า ช ว ง แ ส น น ั ้ น แ ม ่ น โ อ ร ส อ ง ค ์ น ้ อ ย ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ า ม า ล ะ ห ิ ว แ ล ะ อ ี ก ช ื ่ อ ง ว ่ า อ ้ า พ ร ะ เ จ ้ า เ ท อ ะ ก า ล.

ສເດັດໄປປະທັບຢູ່ເມືອງແຖງ ເວລານັ້ນ ນະຄອຣນ່ຳເສ (ຫນອງແສ)ອັນເປັນເມືອງຫລວງຂອງ ອານາຈັກຣ໌ມ່ານເຈົ້າ ກັບເມືອງແຖມ ກໍ່ໄດ້ຢູ່ໃຕ້ການປົກຄອງ ອັນນຶ່ງອັນດຽວກັນ ໂດຍພຣະເຈົ້າ ຂຸນບູຣົມ ຊົ່ງເປັນພູ່ນ່ຳສູງສຸດ.

ຈົ່ນມາຮອດປີ ຄ.ສ.737 ພຣະເຈົ້າຂຸນບູຣົມ ຈົ່ງໄດ້ວາງແຜນຂຍາຍອານາເຂຕຂອງອານາຈັກຣ໌ ຫນອງແສ ໂດຍຈັດສົ່ງພຣະຣາຊໂອຣົສ 7 ອົ່ງຄ໌ອອກໄປ ຕໍ່ສູ້ຂຍາຍດິນແດນ ເຊິ່ງພຣະຣາຊໂອ ຣົສ 7 ອົ່ງຄ໌ນັ້ນ ພູ່ອ້າຍກົກ ມີນາມວ່າ ຂຸນອ້າຍລໍ ໃຫ້ລົ່ງມາສ້າງເມືອງຊະວາ ຊຽງດົ່ງຊຽງຫອງ ກໍ່ ຄື ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງດຽວນີ້. ການຍົກທັບ ລົ່ງມາຕໍ່ສູ້ ຍຶດຄອງເມືອງຊະວານັ້ນ ມີຂຶ້ນໃນປີ ຄ.ສ.739 ຫລື ພ.ສ.1282 ແຕ່ຕຳນານບາງສະບັບວ່າ ພ.ສ.1292.

ໃນຕຳນານຫລາຍສະບັບ ກ່າວກັນວ່າ ຂຸນອ້າຍລໍ ນັ້ນ. ໃນຖານະເປັນຣາຊໂອຣສ ອົ່ງຄ໌ໃຫ່ ກໍ່ ໄດ້ຢ່ປົກຄອງອານາຈັກຣ໌ມ່ານເຈົ້າ ທີ່ເມືອງແຖມ ສືບຕໍ່ພຣະຣາຊບິດາ ຈາກປີ ຄ.ສ.750 ຈົນເຖິງ ຄ.ສ.779 ຈົ່ງສວັຣຄົຕ ເຊິ່ງພາໃຫ້ເຊື່ອວ່າ ອານາເຂຕຫນອງແສ ໃນຍຸຄສມັຍຂຸນບູຣົມ ມາເຖິງຍຸຄ ຂຸນລໍ ນັ້ນ ໃນຕອນຕົ້ນໆ ໄດ້ກວມມາຮອດນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ຄັນເຖິງຍຸຄພູ່ນ່ຳຕ່ຳງມາ ຈົ່ງໄດ້ ແຍກຕົວເປັນເມືອງ ໃຜເມືອງມັນ ໂດຍແມ່ນໂອຣົສ ແລະເຊື້ອສາຍ ຂອງຂຸນລໍ ເປັນພູ່ສືບຣາຊສັນ ຕະຕິວົ່ງສ໌ (ການສືບຕໍ່ວົ່ງສ໌ກະສັຕຣິຍ) ຕາມລ່ຳດັບລົ່ງມາ ຄື:

(1) ຂຸນອ້າຍລໍ ຕໍ່ມາ ສືບຕໍ່ໂດຍຣາຊໂອຣົສ ນາມວ່າ ຂຸນຊະວາ ຫລື ອ້າຍເມືອງຊົ່ວ

(2) ຂຸນເມືອງຊະວາ ຕໍ່ມາ ສືບຕໍ່ໂດຍຣາຊໂອຣົສ ນາມວ່າ ຂຸນຊະວາລາວ

ฯลฯ

ຕາມລ່ຳດັບລົ່ງມາ ຈົນຮອດຍຸຄພຣະຍາລ້ງທົ່ຣາຊ ຄ.ສ.1259 ຈົ່ງຕໍ່ມາຮອດສມັຍ ພຣະຍາສຸ ວັນນະຄຳຟົ່ງ ຄ.ສ.1316 ແລ້ວມາຮອດຍຸຄຂຸນເຟ້ຟ້າ ແລະເຈົ້າຟ້າຄ່ຳຮຽວ ຄ.ສ.1352.

ຄັນມາຮອດ ຄ.ສ. 1353 ປີນັ້ນເອງ ເມື່ອພຣະຍາຟ້າ ໄດ້ສ່ຳເຣັດການສົ່ງຄວາມຫອ້ນໂຮມຣາຊ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້ຳງ ທາງເຂຕພາຄໃຕ້ ແລະພາຄເໜືອຈົນຕໍ່ຮອດເຂຕແດນຈີນ ພຣະອົ່ງຄ໌ສາ ມາຕຖ໌ ຍຶດເອົ່າດິນແດນຕ່ຳງໆ ອັນເປັນທີ່ຢູ່ຂອງຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ເຂົ້າສູ່ອານາເຂຕປະເທສດຽວ ຕາມລ່ຳດັບມາ ໂດຍພຣະອົ່ງຄ໌ ບ່ມີນະໂຍບາຍໃນການຮຸກຮານ ແລະຍາດແຍ່ງເອົ່າດິນແດນຂອງ ປະເທສເພື່ອນບ້ານ ແຫ່ງໃດທ້ັງຫມົດ.

ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ກໍ່ຍົກທັບລົ່ງມາຍັງນະຄອຣຊຽງຫອງ. ໃນການເດີນທັບລົ່ງມາຄ້ັ້ງນັ້ນກໍ່ໄດ້ຕີເອົ່າຫົວ ເມືອງຕ່ຳງໆ ທີ່ຂຶ້ນກັບນະຄອຣຊຽງຫອງ ເຊິ່ງຕ້ັ້ງຢູ່ຕາມເສັ້ນທາງເດີນທັບຂອງພຣະອົ່ງຄ໌ ບ່ອນໃດ ແຂງຂໍ່ ກໍ່ໃຊ້ກຳລ້ງບຸກໂຈມຕີເອົ່າ ບ່ອນໃດຍອມອ່ອນນ້ອມ ແຕ່ໂດຍດີ ພຣະອົ່ງຄ໌ ກໍ່ມອບຄືນ

ເມືອງນັ້ນ ໃຫ້ແກ່ເຈົ້າເມືອງພຸບົກຄອງ ຄົນເດີມ ແລະບັງຄັບໃຫ້ຮັບຮູ້ພຣະຣາຊອຳນາຈ ຂອງ ພຣະອົງຄ໌ ຄືກັບທີ່ຊົງປະຕິບັຕ ຕ່ອານາຈັກຣ໌ຕ່າງໆ ຜ່ານມາແລ້ວ ນັ້ນເອງ.

ເວລານັ້ນ ກຳລັງທັບຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ເຄື່ອນລົງມາຮອດເມືອງນ້ອຍ (ຢູ່ຕາມສາຍແມ່ນ້ຳອູ) ເຊິ່ງກ່ອນຫນ້າ ນີ້ ເຈົ້າເມືອງນ້ອຍ ຄື ທ້າວສຽງ ກໍ່ໄດ້ຍິນກິຕຕິສັພທ໌ ມາແລ້ວ ຈຶ່ງແຕ່ງຂັນດອກໄມ້ເງິນດອກໄມ້ຄຳ ອອກໄປຕ້ອນຮັບສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເຂົ້າມາໃນເມືອງ ຈຶ່ງທຳພິທີ ບາສີສູ່ຂວັນ ຮັບຕ້ອນພຣະອົງຄ໌ ຕາມຣາຊປະເພນີ ສແດງການຮອ່ມນອ້ມ ແລະໃຫ້ຄວາມອົບອ່ນ ໃນການສເດັຈ ກັບຄືນມາຂອງພຣະອົງຄ໌ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ຊົງປິຕິຍິນດີ ຈຶ່ງຊົງແຕ່ງຕັ້ງ ໃຫ້ເມືອງນ້ອຍ ເປັນ ເມືອງການຢ້ອ ຂອງພຣະອົງຄ໌ (ເມືອງ ທີ່ໃຫ້ສເດັຈມາພັກຜ່ອນ ຄືກັບເປັນ ເຮືອນຫລັງດຽວກັນ)

ຫລັງຈາກນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ຍົກທັບລົງມາຮອດປາກຮ ແລະນາພັກພົລແລະຕັ້ງຄ້າຍຢູ່ທີ່ນັ້ນ ຝ່າຍເຈົ້າຟ້າຄຳຮຽວຜູ່ເປັນ ພຣະເຈົ້າອາວ ເມື່ອໄດ້ຊົງຊາບຂ່າວ ວ່າ ກຳລັງທັບຂອງເຈົ້າຊາຍຟ້າງຸ່ມ ຜູ່ເປັນຫລານ ໄດ້ຍົກມາຕັ້ງຢູ່ປາກຮ ແລ້ວເຊັ່ນ ນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຍົກທັບອອກໄປຕໍ່ສູ້ ໄດ້ມີການປະທະກັນຢ່າງໜັກ ແຕ່ກຳລັງທັບ ຂອງເຈົ້າຟ້າຄຳຮຽວ ສູ້ພຣະຍາຟ້າ ບ່ໄດ້ ກໍ່ພ່າຍໜີ 3 ຄັ້ງ ເຈົ້າຟ້າຄຳຮຽວ ຈຶ່ງກິນຢາເບື່ອ (ງ້ວນເບື່ອ) ສັ້ງພຣະຊົນມ໌ຊີພໄປທີ່ສິບຮ ນັ້ນເອງ (1)

ເຈົ້າຊາຍຟ້າງຸ່ມ ຈຶ່ງຍົກກຳລັງທັບເຂົ້າໂຈມຕີ ແລະຍຶດເອົາມະຄອຣຊຽງທອງ ໄດ້ ໃນທີ່ສຸດ ໂຮມເວລາການຕໍ່ສູ້ ທ້ອນໂຮມປະເທສຊາຕ ແລະປະຊາຊົນຊາວອ້ຍລາວ ທົ່ວທຸກແຫ່ງ ເຂົ້າຢູ່ໃນ ວົງສາຄະນາຍາຕ ແລະຟື້ນແຜ່ນດິນດຽວກັນ ເປັນເວລາ 4 ປີ ຈຶ່ງສຳເຣັດ ເປັນສ່ວນໃຫຽ.

ຫລັງຈາກໄດ້ຍຶດເອົາມະຄອຣຊຽງທອງໄດ້ແລ້ວ ພວກເສນາອຳນາຕຍ໌ຣາຊມຸນຕຣີ ທ້າວປວງ ຈຶ່ງຖວາຍພິທີປຣາພດາພິເສກ ພຣະຍາຟ້າ ຂຶ້ນເປັນພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ປະເທສລ້ານຊ້າງຣົ່ມ ຂາວ ຖວາຍພຣະນາມເປັນກຽຕ ແດ່ພຣະອົງຄ໌ ວ່າ "**ພຣະຍາ ຟ້າຫລ້າທ່ຣະນີ ສຣີສັຕນາຄະນະຫຸຕ**" ແລະ ຄົນທ້າວຫລາຍ ມັກກ່າວພຣະນາມຂອງພຣະອົງຄ໌ ງ່າຍໆວ່າ "ພຣະຍາຟ້າຫລ້າທ່ຣະນີ ມະຫາຣາຊ" ປະຊາຊົນລາວ ຖືເປັນພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ຜູ່ຍິ່ງໃຫຽ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ທີ່ໄດ້ເສັ້ຽສລະພຣະ ອົງຄ໌ສ້າງວິຣະກັມ ອັນສຸດແສນປະເສີຕ ໃນການກອບກູ້ປະເທສຊາຕໃຫ້ພົ້ນຈາກຄວາມກະແຈກ ກະຈາຍ ແລະທ້ອນໂຮມອານາຈັກຣ໌ແລະພົລເມືອງລາວ ເຂົ້າໃນວົງສາຄະນະຍາຕ ແຫ່ງຊາຕອັນ ນຶ່ງອັນດຽວກັນ ໄດ້ສຳເຣັດ.

(1) ຕຳນານບາງສະບັບວ່າ ພຣະຍາສຸວັນນະຄຳພົງ ທີ່ເປັນພຣະເຈົ້າປູ່ ຍົກທັບອອກຕໍ່ສູ້ກັນ ເຖິງ 3 ຄັ້ງ ພຣະເຈົ້າປູ່ ສູ້ພຣະຍາຟ້າ ບ່ໄດ້ ກິນຢາເບື່ອຕາຍ. ພົງສາວະດານລາວ ກະຊວງສຶກສາທິການ ຢັ້ງຢືນວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ຫລວງພຣະບາງ ສມັຍນີ້ ແມ່ນເຈົ້າຟ້າຄຳຮຽວ.

ນິທານຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ສະບັບ ສະບັບຫໍ່ສມຸດບາງກອກ (1) ບັຣຍາຍກ່ຽວກັບເຫຕການ ກ່ຽວກັບການຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕ ຂອງພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ໄວ້ດັ່ງນີ້:

" ...ເຈົ້າຟ້າຄໍາຣຽວຜູ້ນີ້ ເປນອາວ ນອ້ງພໍ່ພຣະຍາຟ້າ ພໍ່ພຣະຍາຟ້າຕາຍເສັ້ຽ ເຂົ້າຈົ່ງເອົາ ມັນ ເປັນພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນແທນ, ມັນມີລູກຍິງ 2 ຄົນ ຊາຍບໍ່ມີ. ມັນກໍ່ຮູ້ວ່າ ພຣະຍາຟ້າລ່ວງມາ ຮອດສິບອຸ ມັນກໍ່ຍ້ົມພຣະຍາຟ້າຂ້ົາ ຂາທ້ົາສອງຫ້ົວເມ້ັຽ ລວດກິນສາມຕາຍ (ຢາເບ່ືອຊນິດນ່ຶງ) ທ້ົາສອງຫ້ັ້ນແລ (ບາງສະບັບວ່າ ມີການສູ້ຣົບກັນ ທ້ົາ 3 ຄ້ັ້ງ ບ່ແພ້ພຣະຍາຟ້າ ຈ່ົງກິນຢາເບ່ືອ ຕາຍ) ຍ້ົງແຕ່ລູກຍິງທ້ົາສອງ ເສນາທ້ົາຫລາຍ ຈ່ົງອາຣາທນາພຣະຍາຟ້າ ທ່ີສິບອຸພຸ້ນ ມາຣອດ ຊຽງດ່ົງຊຽງທອງ ແລ້ວຈ່ົງມາຣາຊາພ່ິເສກພຣະຍາຟ້າ ທ້ົາມາງແກ້ວກັນຍາ ອັນເປັນລູກພຣະຍາ ນະຄອຣຫລວງ ນ້ັ້ນ ໃຫ້ເປັນເຈ້ົາແຜ່ນດິນໃນຊຽງດ່ົງຊຽງທອງ....

ຈ່ົງຊ່ົງປະກາສແຕ່ງຕ້ັ້ງ ຕ່ໍາແໜ່ງຖານັນດອຣ ທ້ົາຫລາຍ ແກ່ບັນດາຜູ້ນ່ໍາຂະບວນການຕ່ໍສູ້ຣ່ວມ ມານ່ໍາພຣະຍາຟ້າ ດ່ັ້ງນ້ີ ຄ:

- ໃຫ້ປູ່ລ້ຽງ ຂອງພຣະຍາຟ້າ ຮັບຕ່ໍາແໜ່ງ ເປັນແສນເມ້ືອງ (ມະຫາອຸປຣາຊ)
- ໃຫ້ຕາລ້ຽງ ຂອງພຣະຍາຟ້າ ຮັບຕ່ໍາແໜ່ງ ເປັນຫມ່ືນຫລວງ
- ໃຫ້ອາວ່ລ້ຽງ ຂອງພຣະຍາຟ້າ ຮັບຕ່ໍາແໜ່ງ ເປັນເຈ້ົາພຸມເຫມ້ືອ
- ໃຫ້ນ້ົາລ້ຽງ ຂອງພຣະຍາຟ້າ ຮັບຕ່ໍາແໜ່ງ ເປັນ ເຈ້ົາພຸມໃຕ້
- ໃຫ້ພ່ີລ້ຽງ ຂອງພຣະຍາຟ້າ ຮັບຕ່ໍາແໜ່ງ ,ເປັນພຣະຍາກະຊັກ

ແລະໃຫ້ອ້ົາພູ ທ້ົາມວນ ຂ້ຶ້ນດອມພຣະຍາກະຊັກ ຕ້ັ້ນແລ ฯ

ຂ້ຶ້ນໂຮງຂ້ຶ້ນສາລ ຂ້ຶ້ນຟ້າຂ້ຶ້ນແຖນ ໃຫ້ພຣະຍາກະຊັກຂ້ຶ້ນກ່ອນ ຈ່ົງໃຫ້ແປງໂຮງ ຫລັງນ່ຶງໃຫ້ນັ່ງຢູ່ທ້າຍໂຮງຊ້ຽງ ທອງ ຕ້ັ້ນ, ຂອງຝ່ົາທ່ີເຂົ້ົາມາຍ້ືນມາຖວາຍ ແກ່ເຈ້ົ້ານ່ແຜ່ນດິນ ກ່ໃຫ້ນັ່ງ ຮັບເອົ້ົາກ່ອນ..ແຕ່ງແປງ ສູ່ອັນ ນັ່ງຈ່ົງໃສ່ ຜູ່ນ່ຶງ ຮັບຕ່ົາ ເຂົ້ົາຈ່ົງວ່ົາ ຣາມະຣາຊ ອ້ັ້ນ .ທ້ົງຫລາຍຈ່ົາ ຫມ່ືນຣາຊ ບັດນ້ີ້ແລ ฯ ເຊ່ົ້ງເປັນການໃຫ້ກ້ຽຕແກ່ພວກຊ່ົນ ເຜ່ົ້າເດ່ືມ ຢ່ົ້າງສູ (ຫມ່ືາຍເຖ່ົ້ງພວກລາວເທ່ົ້ງ)

ທ່ານໂຮເວີຣ໌ດ ລິສສ໌ (Howard Liss) ຜູ່ຂຽນປ້ຶ້ມ ກ່ຽວກັບການສ່ໍາຣວດແມ່ນ້ໍ້າຂອງ (2) ໃນ ປີ 1967 ກ່ົ້າວບັນທ່ຶ້ກຂ້ໍ້ຄວາມສ່ໍາຄັນ ບາງຕອນໄວ້ວ່ົ້າ " ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້ົ້າງ ທ່ີພຣະເຈ້ົ້າຂຸນລ (ໂກະລ໋ຜຸ) ໄດ້ນ່ົ້າສ້ົ້າງແລະປົກຄອງ ໂດຍພຣະຣາຊປະສ່ົ້ງ໌ ຂອງຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ນ້ັ້ນ ໄດ້

(1) ນິທານຂຸນຍຸ ຣົມຣາຊາທິຣາຊ ສະບັບຫໍ່ສມຸດບາງກອກ ຂອງອ່ົ້ງຄ໌ການຄ້ົ້າ ຄຸຣຸສະພາໄທຍ ປີ ພ.ສ. 2512 ໜ້ົ້າ 12 13

(2) Howard Liss, The Mighty Mekong River, Hawthorn Books, Inc N.Y 1967 P. 106

ປະກອບດ້ວຍດິນແດນຕ່າງໆ ເຊິ່ງປັຈຈຸບັນ ເປັນທີ່ຕັ້ງຂອງຣາຊອານາຈັກຣ່ລາວ ຂອງພວກເຮົາ ປະເທສຂເມຣ ປະເທສໄທຍ ແລະວຽດນາມເຫນືອ ແລະໃຕ້ ຫລາຍສ່ວນ ໂດຍອານາຈັກຣ່ແຫ່ງ ນີ້ ຊົນຊາຕຈີນໂບຣານ ເອີ້ນວ່າ ຈັກກະພິພ ສວັຣຄ໌ ຫລື ອານາຈັກຣ່ແຖນຟ້າ (Celestial Empire)

ແມ່ນ້ຳລ້ານຊ້າງ ຫລືແມ່ນ້ຳຂອງ ໄດ້ກາຍເປັນສາຍໂລຫິຕ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ແລະເປັນຖິ່ນ ກຳເນີດ ຖ້ນກາງສະພາພກາຣນ໌ ທັງໃນຍາມທຸກຣ໌ ແລະຍາມສຸຂ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ນາຕັ້ງ ແຕ່ກຳເນີດ ສະນັ້ນ ແມ່ນ້ຳຂອງ ຈຶ່ງເປັນສັນຍະລັກສນ໌ພິເສສ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ນັບແຕ່ 12 ພັນ ນາ ລົງໄປເຖິງກະແຈະຊຽງແຕງ ໃນແດນຂເມຣ ປັຈຈຸບັນ ສົມພໍບັຣພະຊົນແຕ່ກ່ອນ ໄດ້ຕັ້ງຊື່ເປັນ ທີ່ຮັບຮູ້ກັນທ່ໍວໂລກວ່າ "ແມ່ນ້ຳລ້ານຊ້າງ" ແລະສົມເດັຈພຣະຍາຟ້າຫລ້າທ່ໍຣະນົນະຫາຣາຊ ເປັນ ຜູ້ສ້າງສັນຍະລັກສນ໌ ອັນນີ້ ໄວ້ແກ່ຊົນຊາຕລາວ ບັນດາອະນຸຊົນພວກເຮົາ ໃນປັຈຈຸບັນ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ເກີດມີຊີວິຕອັນສົດໃສເບີກບານ ຄູ່ຄຽງກັບເຊ້ືອຊາຕລາວ ຕລອດມາ.

ຄ່ຳທ່ໍໃຊ້ກັນວ່າ "ເມກົງ " ໃນພາສາອັງກລິສ ຫລື Mekong ກ່ໍແມ່ນພາສາລາວແທ້ໆ ຄົນາຈາກ ຄ່ຳວ່າ "ແມ່ຂອງ" ຫລືແມ່ນ້ຳຂອງ ນັ້ນເອງ.

ໃນປຶ້ມຫົວດຽວກັນ (1) ທ່ານໂຮເວີຣ໌ ລິສສ໌ ຂຽນໄວ້ວ່າ ສຫ້ະປະຊາຊາຕ ຕັ້ງຊື່ແມ່ນ້ຳຂອງ ວ່າ "ຍັກຂ໌ນອນຫລັບ" ແລະກ່ໍໄດ້ຕັ້ງຄວາມຫວັງເອ້ົາໄວ້ວ່າ ມື້ນ້ຳໃນຂ້ວງນັ້ນ ຍັກຂ໌ນອນຫລັບ ຕ໊ອນີ້ ກ່ໍຈະຕ່ືນຂຶ້ນນາ ສ້ວງສ່ໍາທ່ີມ່ີຄ່ໍາ ໄວ້ແກ່ໂລກ ຢ້ວງນ້ານມ້ານ.

ເພ່ືອເປັນກຽຕແກ່ແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະຊົນຊາຕລາວ ຜູ້ຂຽນ ຂໍປະພັນທ໌ບົທກະວ່ີໄວ້ ເປັນອະນຸ ສອຣນ໌ ດ້ັງຕ່ໍໄປນ່ີ:

(1 ແມ່ນ້ຳ ໂລກໃຫ້ເຢ້ັນ ແສນໂຍຊນ໌ ຄະນານັບ ກ່ໍ ທ່ີ
ຫລາຍໂກຕ ພືລເມ່ືອງມ່ີ ທ່ໍ້ອດິນແດນກວ້ໍາງ
ສ່ິງທ່ີລາວ ມ່ີໄວ້ ຄຸນຄາມ ອະນັນນກ
ຄືແຜ່ນດິນ ແຫ່ງຫ້ອ ຽ ຜືນກວ້ໍາງ ແມ່ນ້ຳຂອງ ນ້ີແລ້ວ
(2) ຊາຕລາວ ຕ້ັງຢູ່ນ້ີ ເປັນສ່ໍາ ໃຫ້ເຮົາເຫ້ັນ
ໂລກກ໋ໍ ຍ້ັງຍອມຮ້ັບ ກ່ໍ້ອຍ້ືນ ຍ່ໍ້ອ ຽ
ເປັນກຽຕ ຫລານເຫລ້ັນຫລ້ໍາ ພາຍລຸນ ທ່ີເກ້ີດໃຫມ່
ເຮົາເຊ້ີດຊູຊາຕໄວ້ ໃຫ້ຫລານຫລ້ໍາ ຕ່ໍ້ເຕ້ີມ
(3) ພ່ໍ້ແມ່ ລາວເກົ່ໍາກ້ີ ພວກເພ່ືນບ້ັຣພະຊົນ
ຍ້ືນຍ້ືນ ຊ້ືອ ເອມ ມອບດິນແດນໄວ້
ເປັນມ່ີງຂວ້ັນ ຂອງຕ້ອ້ ມ ລາວເຮົາ ຜູ່ເປັນລູກ
ເຮົາ ໃຫ່ໍ້ມາ ມ້ີກຽຕກວ້ໍາງ ຍ້ອ້ນມ້ີເຊ້ືອຊາຕ ຕະກຸລ
(4) ຈະຜ່ານໂລກ ແຫ່ງນ້ີ ແສນຍາກໃນມະນຸສ ເພ່ືອນເອ້ັຍ
ມ້ີຊາຕ ມ້ີດິນແດນ ໂລກ ສ້ືຊາ ຍ້ອ ຽ
ລ້ວ້ນຜ່ານຄວາມຍ້ືນແຄ້ນ ທ່ໍຣະມານ ຮ້ายເຮ້ັ ງ ມານ້ແລ້ວ
ຊາຕລາວ ຍ້ືນຍ ຽ ງໄດ້ ຜ່ານນ້ີ ບ ຽ ງ່ າຍດາຍ ແທ້ເມ້ ຽ ງ

ຜ່ານມານ້ີ ເພ່ືອນບ້ານເຮົາ ຄ ທ້ເບຕ ຈານ ລ້ ໄທໃຫຮ່ ມອນ ແລະລ້ານນາ ຕ່ າງສູນຍ໌ຊາຕສູນຍ໌ພັນທ ໄປຈາກໂລກ ຫມົດແລ້ວ ສາເຫຕນັ້ນ ໃຜໆກ່ໍຮູ້ມາດ ີ, ຊາຕລາວພວກເຮົາເດ ອະນາຄ໌ຕຈະເປ ນແນວໃດ ?

(1) Howard Liss, The Mighty Mekong River 1967.....Page 106

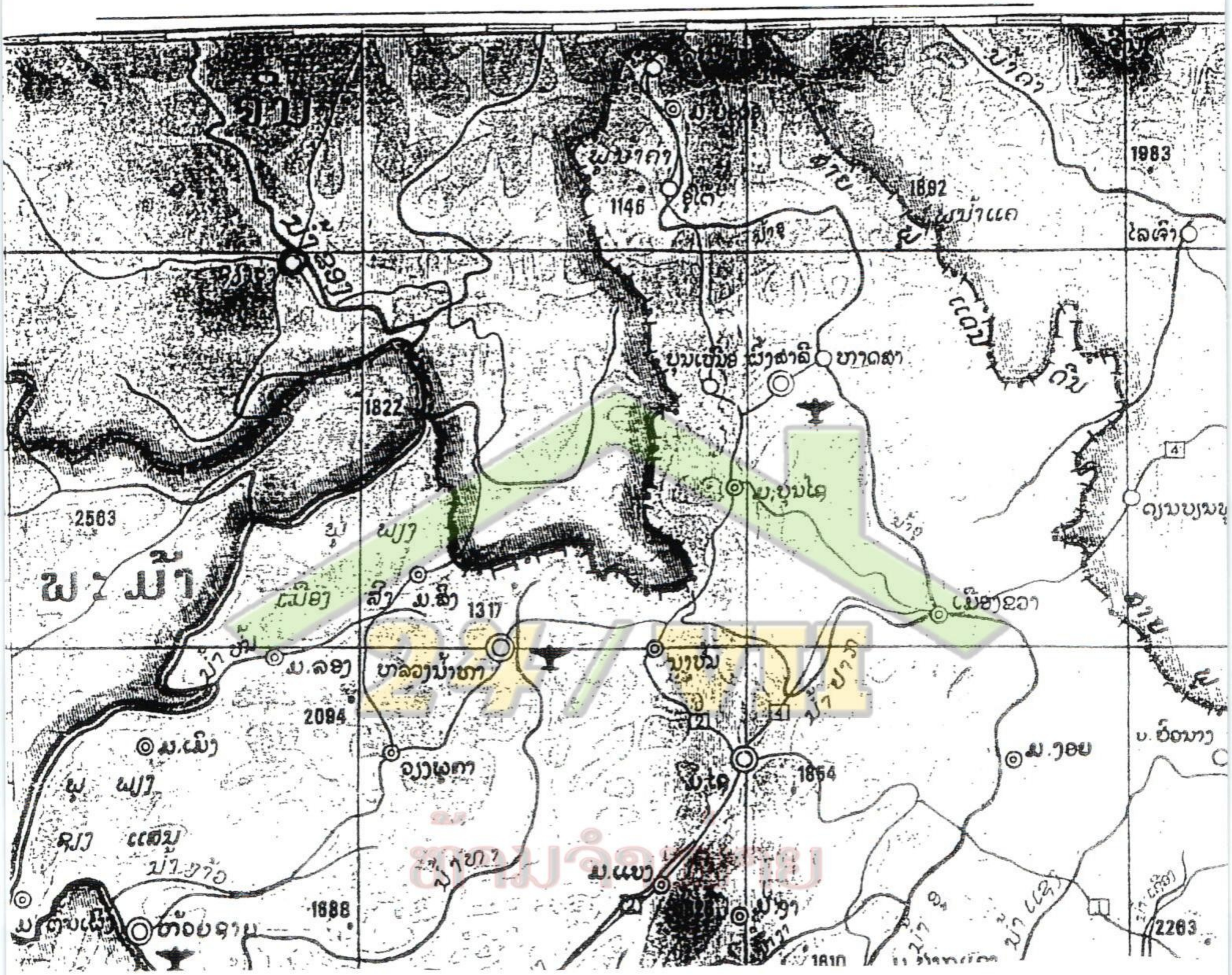

181

ແຜນທີ່ນີ້: ຫມາຍເຖິງທີ່ຕັ້ງ ເມືອງຊຽງຮຸ່ງ ມະຄອຣຫລວງ ຂອງອານາຈັກຣ ສິບສອງພັນນາ ຫ່າງຈາກເຂຕເມືອງສີງຫ ຂອງລາວ ໄປທາງເຫນືອ ປະມານ 2 ມື້.

ມະຄອຣຊຽງຮຸ່ງ ປັຈຈຸບັນ ມີຊື່ວ່າ ເມືອງ ຊີລີ. ທາງການຈີນ ໄດ້ໃຫ້ສິທການປົກຄອງຕົນເອງ ແລະພົລເມືອງສິບສອງພັນນາ ສ່ວນຫລາຍ ແມ່ນຊາວລື້ ພວກເຮົາສາມາຕຖ່ເວ້ົາວ່າ ອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ກ່ໍແມ່ນອານາຈັກຣ ຂອງ "ລາວລື້" ນັ້ນເອງ ເພາະຫນ້າຕາ ປະເພນີ ສຽງປາກ ຖ້ອຍຄ່ຳ ພາສາ ກິຣິຍາ ມາຣະຍາທ ແມ່ນເປັນລາວ ເກືອບ 100 ເປີເຊັນທ໌. ຣວມທັ້ງ ທັ້ງ ເຄື່ອຍາຕເຜ່ົາພັນທຸ ແລະເຊື່ອວ່ົາສ໌ ທາງວ່ົາກະສັຕຣິຍ໌ອີກດ້ວຍ ເຊ່ົາບ່ໍມີໃຜຈະບອກໄດ້ວ່ົາ ເປັນ "ຄົນໄທຍ໌ ຫລື "ຊົນຊາຕສຍາມ" ຄືດັ່ງທີ່ພວກໄທຍ໌ ເວ້ົາກັນ ໃນປັຈຈຸບັນ

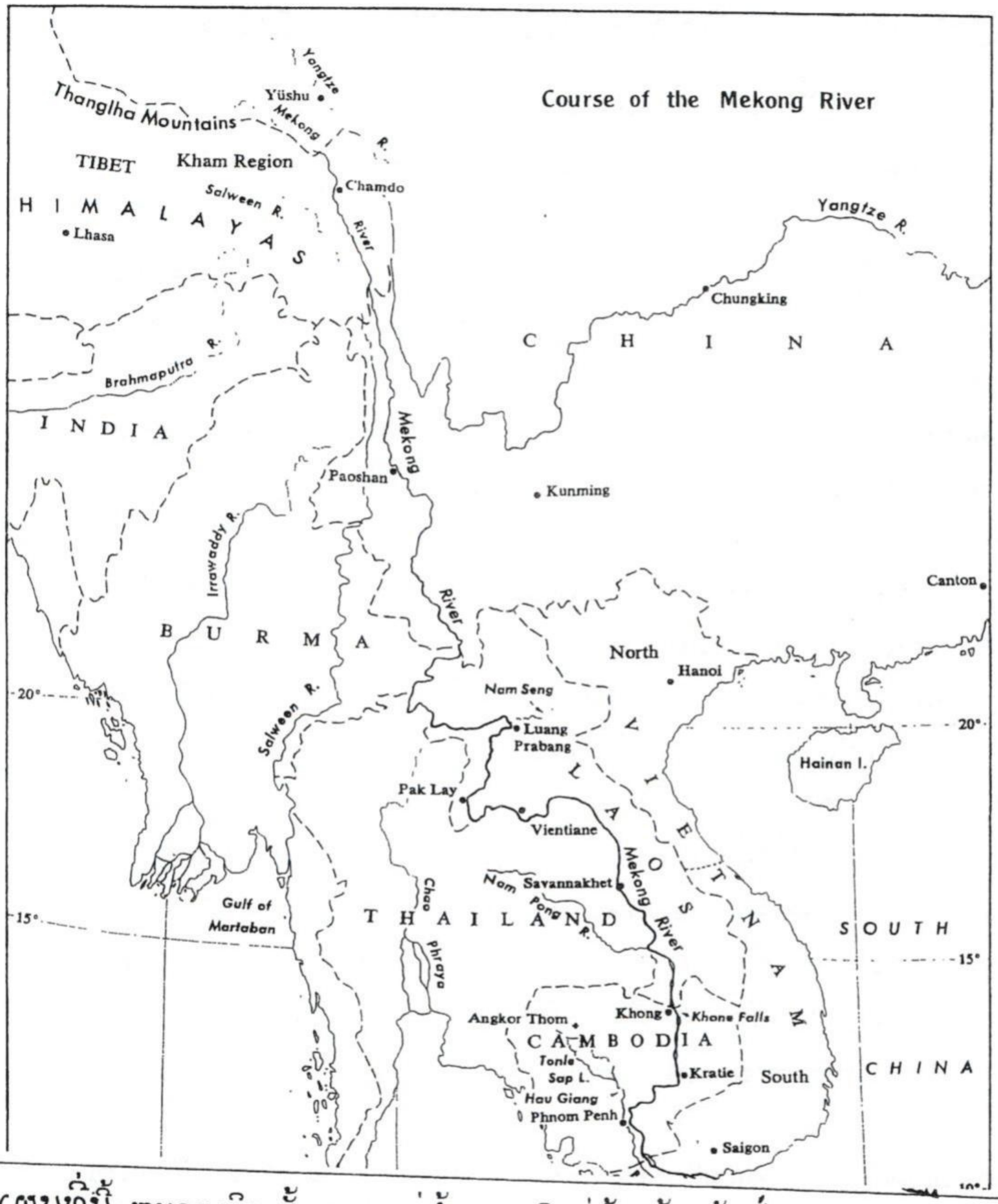

ແຜນທີ່ນີ້: ຫມາຍເຖິງເສັ້ນສາຍ ແມ່ນ້ຳຂອງ ຄືແມ່ນ້ຳລ້ານຊ້າງ ທີ່ໄຫລຜ່ານມາຈາກແດນຄ່ຳ (Kham Area) ຢູ່ປະເທສທິເບຕ ລົງມາເຂົ້າເຂຕແດນອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ຊົນຊາວຈີນ ຈຶ່ງເອີ້ນ ວ່າ ແມ່ນ້ຳລ້ານຊ້າງ.

ບັນຣິບທີ 10 ການໂຈມຕີອານາຈັກຣ໌ລາວ ລ້ານນາ ເພື່ອຮັບຮູ້ອຳນາຈ ຂອງລ້ານຊ້າງ

****

ເປັນທີ່ຮູ້ກັນມາ ຕລອດໃນປັຈຈຸບັນ ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ແມ່ນອານາຈັກຣ໌ເຊື້ອພຣະ ຖືກສ່ຳລ້ຳມາ ປົກຄອງດິນແດນ ເຂຕນີ້ ເພື່ອຂຍາຍເຊື້ອຊາຕ ເຜົ່າພັນທຸ໌ລາວ ຂອງອານາຈັກຣ໌ ຫນອງແສ ໃຫ້ກວ້ຳງໃຫ່ຽໄພສານ ອອກໄປ.

ຂຸນໄສພົ້ງ ໄດ້ນາຕັ້ງບ້ານເມືອງຂຶ້ນ ທີ່ຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ຟາກຕາວັນຕົກ. ໃນປະວັຕສາສຕຣ໌ ຂອງ ຝ່ຳຍລ້ານນາ ຜາກົຕພຣະນາມກະສັຕຣິຍ໌ ວົ້ງສ໌ ກັບລ້ານຊ້ຳງ ສືບເຊື້ອສາຍກັນມາ ແຕ່ຍຸຄສມັຍຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ໂດຍປະວັຕສາສຕຣ໌ ຂອງຝ່ຳຍລາວ ກ່ຳວວ່ຳ ພຣະຣາຊໂອຣົສ ອົ້ງຄ໌ທີ 4 ຂອງຂຸນບູຣົມ ຄື ຂຸນໄສພົ້ງ ຫລື ຂຸນພົ້ງ ໄດ້ ພຣະອົ້ງຄ໌ນີ້ ທີ່ນາຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ໂດຍມີ ພຣະນາມວ່ຳ ພຣະຍາລາວຈັກກະຣາຊ ໄດ້ນາສ້ຳງເມືອງຫລວງຂຶ້ນ ຊື່ວ່ຳ ເມືອງສຸວັນນະໂຄມຄ່ຳ (ເປັນເມືອງຣ້ຳງ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ ໃກ້ກັບເມືອງຊຽງແສນ ໃນປັຈຈຸບັນ) ພຣະຍາລາວຈັກກະຣາຊ ພາສາ ທ່ຳງເມືອງເຫນືອ ວ່ຳ ປ໋ ເຈົ້ຳ ລາວຈົກ ຫລືພ່ເຈົ້ຳລາວຈົກ.

ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ບ່ຳງທ່ານ ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ມູລໄວ້ຕື່ມວ່ຳ ເມື່ອປະມານ ຄ.ສ.638 (ພ.ສ.1181) ມີຊົນ ຊາຕອ້ຍລາວ ພວກນຶ່ງ ມາຈ່ຳກອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ໄດ້ນ່ຳໄພ່ພົລລ້ຳງມາທ່ຳງເຂຕໃຕ້ຕາມລ່ຳ ນ້ຳຂອງ ໄດ້ນາສ້ຳງເມືອງແຫ່ຳງນຶ່ງ ຊື່ວ່ຳ ຫິຣັນຍະນະຄອຣ ຄືເມືອງເງິນຍ່ຳງ ທີ່ຝັ່ງແມ່ນ້ຳສ່ຳຍ ແລະຫ້ວຫນ້ຳຊົນຊາຕລາວ ກຸ່ມນີ້ ມີຊື່ວ່ຳ ພຣະເຈົ້ຳລາວຈົກ ຈ່ຳກ່ຳຍມ່ຳເປັນຕົ້ນຕະກຸລ ຂອງຊ່ຳວ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ແລະພ່ຳໃຫ້ຊ່ຳວລ້ານນ່ຳ " ເອີ້ນ ຊື ຕົນ ເອງ ວ່ຳ " ອ້ຍລາວ ຫລື ລາວ " ຈົນທຸກວັນນີ້.

ປະວັຕິສາສຕຣ໌ ສະບັບດຸ໋ອກັນ ຍັ່ງໄດ້ກ່ຳວຕື່ມວ່ຳ ຊົນຊາຕລາວ ຈາກນະຄອຣຫນອງແສ ອົ່ກພວກນຶ່ງ ສ່ຳຍຂຸນ ຫລວງລົເມ້ຳ ໄດ້ອົ່ພຍົພຜ່ຳນນາ ທ່ຳງສ່ຳຍແມ່ນ້ຳຄົ່ງ ແລະແມ່ນ້ຳສ່ຳຍ ຈົນມ່ຳຮອດແມ່ນ້ຳຂອງ ຈົ່ງໄດ້ນາສ້ຳງເມືອງ ສົ່ງຫານະວັຕ (ອານາຈັກຣ໌ຊ້ຽງແສນ ຫລື ຊ້ຳງແສນ) ຂຶ້ນ ແລະຕ່ຳນາ ທ່ຳຍາທຂອງພຣະເຈົ້ຳສົ່ງຫານະວັຕ ຄືຂຸນພຣົມ (ຂຸນພຣົມ) ກ່ໍໄດ້ເຮັດເສີກຣົບຊຸນະພວກຂອມ ເມື່ອ ຄ.ສ.1056 (ພ.ສ.1599) ເມື່ອຂອມອ່ອນກ່ຳລ້ັງ ໃນຕອນ ທ້ຳຍພຣະເຈົ້ຳ ອະນຸຣຸທຣາຊນ້ັງຊໍ ແຫ່ຳງພະນ້ຳ ແຜ່ອ່ຳນາຈ ຣະຫ່ຳ່ງປີ ຄ.ສ.1017 ເຖິ່ງ ຄ.ສ.1057. ພຣະເຈົ້ຳຂຸນ ພຣົມ ໄລ່ຂອມລົ່ງໄປ ຈົນຮອດເມືອງເຂລ່ຳ່ງຄ໌ນະຄອຣ ຄື ກ່ຳແພງເພັຊຣ໌ ໃນປັຈຈຸບັນ ກະສັຕຣິຍ໌ຜູ້ນີ້ ນັກປົກຄອງ ຣາຊອົ່ງສ໌ຈັກຣິ ໄດ້ຂນານນາມ ເປັນກ່ຽຕແກ່ສຍາມ ວ່ຳ ຂຸນພຣົມ ນະຫາຣາຊ.

ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ຊ່ຳວຊຽງໃຫມ່ ກ່ຳວວ່ຳ ພຣະເຈົ້ຳສົ່ງຫານະວັຕກຸມ່ຳຣ ແມ່ນໂອຣົສອົ່ງຄ໌ ນ້ອຍ ຂອງເຈົ້ຳຂຸນລໍ ຫລືພຣະເຈົ້ຳກ່ຳລະຫົ່ງ. (ໂກະລ໋ຝົ່ງ)

ອ້າຍລາວ ຈາກຍຸຄຂອງພຣະຍາລາວຈັກກະຣາຊ ຫລືພໍ່ເຈົ້າລາວຈົກ ນີ້ເອງ ທີ່ເປັນບັຣພະບຸຣຸສ ຂອງພວກສຍາມ ໃນສມັຍສຸໂຂທັຍ ຕໍ່ນາ ໂດຍສົມທົບກັບຊົນຊາຕລາວ ທີ່ໄດ້ອົພຍົພລົງມາຢູ່ກ່ອນ ແລ້ວ ເມື່ອຣະຫວ່າງສມັຍ 50 ປີ ກ່ອນພຸທທະສັກຣາຊ ຈົ່ງເກີດມີອານາຈັກຣ໌ ສຸໂຂທັຍຂຶ້ນ ໃນປີ ຄ.ສ.1257 ຫລື ພ.ສ.1800 ໂດຍອີງໃສ່ເຫຕກາຣນ໌ ທີ່ພວກຂອມອ່ອນອ່ຳນາຈລົງ ຍອ້ມຖືກໂຈມຕີຈາກ ຈີນ ໃນສມັຍຈັກກະພັຕກໄບລຊ່ານ.

ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ເລີ້ມປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງຕົນ ຕາມລຳດັບມາ ຈາກຍຸຄສມັຍພຣະຍາ ລາວຈັກກະຣາຊ ຫລືພໍ່ເຈົ້າລາວຈົກ ໂດຍມີຊື່ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ທີ່ຕັ້ງໃຫ້ເປັນກຽຕຂອງລາວ ໄວ້ຕ່ຳກັນມາ ດັ່ງນີ້:

(1) ພຣະຍາລາວຈົກ ຄອງເມືອງຊຽງລາວ (ຊຽງແສນ) ປີ ຄ.ສ.637–757 ມີພຣະຊົນມາຍຸ 120 ພັຣສາ ໂດຍມີໂອຣົສ ຄື ລາວເກົ່າ ລາວກ່ ແລະ ລາວເກົ້ອ.

(2) ລາວເກົ່າ ຫລື ລາວເກົ້າແກວ້ນມາເມືອງ ປີ ຄ.ສ.757–821 ຄອງຣາຊ 64 ພັຣສາ

(3) ລາວເສົ່າ ປີ ຄ.ສ.821–842 ຄອງຣາຊ 21 ພັຣສາ

(4) ລາວຕັ້ງ ປີ ຄ.ສ.842–867 ຄອງຣາຊ 25 ພັຣສາ

(5) ລາວກົມ ປີ ຄ.ສ.867–886 ຄອງຣາຊ 19 ພັຣສາ

(6) ລາວແຫລວ ປີ ຄ.ສ.886–904 ຄອງຣາຊ 18 ພັຣສາ

(7) ລາວກັບ ປີ ຄ.ສ.904–917 ຄອງຣາຊ 13 ພັຣສາ

(8) ລາວກົມ ປີ ຄ.ສ.917–944 ຄອງຣາຊ 27 ພັຣສາ

(9) ລາວຄຽງ ປີ ຄ.ສ.944–960 ຄອງຣາຊ 16 ພັຣສາ

(10) ລາວຄົວ ປີ ຄ.ສ.960–980 ຄອງຣາຊ 20 ພັຣສາ

(11) ລາວເທົ້ອງ (ຂຸນເທົ້ອງ) ປີ ຄ.ສ.980–995 ຄອງຣາຊ 15 ພັຣສາ

(12) ລາວທົ້ງ (ຂຸນທົ້ງ) ປີ ຄ.ສ.995–1015 ຄອງຣາຊ 20 ພັຣສາ

(13) ລາວຕົ້ນ ປີ ຄ.ສ.1015–1032 ຄອງຣາຊ 17 ພັຣສາ

(14) ລາວສົ່ນ ປີ ຄ.ສ.1032–1053 ຄອງຣາຊ 21 ພັຣສາ

(15) ລາວກວດ ປີ ຄ.ສ.1053–1080 ຄອງຣາຊ 27 ພັຣສາ

ພຣະຍາລາວກວດ ໄດ້ທຳສົງຄາມກັບລ້ານຊ້າງ ໃນສມັຍຂຸນຣຸ່ງ ແລະເສັ່ງຊັຍ ຈົ່ງຕົກເປັນ ເມືອງຂຶ້ນຂອງລ້ານຊ້າງ ແລະທາງລ້ານຊ້າງ ເອງ ກໍ່ເກີດມີກາຣຕ່ຳນິຂຸນຣຸ່ງ ຢ່າງຫນັກ ເຂົ້າໃຈ ວ່າ ເປັນຍອ້ມເພີ່ມເອົາກຳລັງໄປຣຸກຣານເພື່ອນບ້ານ ແລະເຊື້ອເຜົ່າເຫລົ່າກໍ່ ຈົ່ງຖືກຍົດອຳນາຈ ປົດຕ່ຳແມ່ງລົງ ແລ້ວປຣ່ນຖານັ້ນດອຣກະສັຕຣິຍ໌ ຈາກ "ຊົ່ຂຸນ" ມາເປັນ "ຊົ່ທ້ວ" ຕັ້ງແຕ່ບັດນັ້ນ.

(16) ລາວກົວ ປີ ຄ.ສ.1080–1095 ຄອງຣາຊ 15 ພັຣສາ

(17) ລາວຈົ່ງ ປີ ຄ.ສ.1095–1109 ຄອງຣາຊ 14 ພັຣສາ

(18) ລາວພາເຮືອງ ປີ ຄ.ສ.1109–1129 ຄອງຣາຊ 20 ພັຣສາ

(19) ລາວເຈືອງ ປີ ຄ.ສ.1129–1153 ຄອງຣາຊ 24 ພັຣສາ

(ຊື່ຂຸນເຈືອງ ກ່ວກັນວ່າ ແມ່ນຫ້ວຣຸ່ງຫ້ວເຈືອງ ເຊິ່ງລ້ານຊ້າງ ກ່ວວ່າ ເປັນຄົນຊາຕມອນ ຫລືຂອມ ບໍ່ແມ່ນຄົນລາວ ເກີດໃນປີ ຈຸລສັກຣາຊ 480 ຫລື ຄ.ສ.1118 (1) ແລະທ້າວສິບສອງພັນ ນາ ກ່ອ້ວ້ວ່າ ຫ້ວເຈືອງ ຫລືພຣະຍາເຈືອງ ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ຊຽງຣຸ່ງ ເມື່ອປີ 1160–1181.

ພິງສາວະດາຣລ້ານນາ ບາງສະບັບວ່າ ຂຸນເຈືອງ ເປັນໂອຣົສຂອງຂຸນຈອມທັມ ແຫ່ງເມືອງ ພຸກາມຍາວ (ເມືອງພະເຍົາ) ເກີດຈຸລສັກຣາຊ 461 ຫລື ຄ.ສ.1099.

(20) ລາວເງິນເຮືອງ ປີ ຄ.ສ.1153–1179 ຄອງຣາຊ 26 ພັຣສາ

(21) ລາວຊິນ ປີ ຄ.ສ.1179–1190 ຄອງຣາຊ 11 ພັຣສາ

(22) ລາວມິ່ງ ປີ ຄ.ສ.1190–1211 ຄອງຣາຊ 21 ພັຣສາ

(23) ລາວເມືອງ ປີ ຄ.ສ.1211–1226 ຄອງຣາຊ 15 ພັຣສາ

(24) ລາວເມ້ງ ປີ ຄ.ສ.1226–1258 ຄອງຣາຊ 32 ພັຣສາ

(25) ພຣະຍາມ້ງຣາຍ (ຍຸບຣາຊວົງສ໌ ຂອງພໍ່ເຈົ້າລາວຈົກ ແລ້ວຕັ້ງຣາຊວົງສ໌ ຂອງຕົນຂຶ້ນ ໃຫມ່ ຣຽກວ່າ ຣາຊວົງສ໌ມ້ງຣາຍ ແລ້ວແປງຖານັນດອຣ ກະສັຕຣຍ໌ ເປັນ "ພຣະຍາ"

ປີ ຄ.ສ.1258–1317 ຄອງຣາຊ 59 ພັຣສາ

(26) ພຣະຍາຊັຍສົງຄາມ ປີ ຄ.ສ.1317–1318 ຄອງຣາຊ 1 ພັຣສາ

(27) ພຣະຍາແສນພູ ປີ ຄ.ສ.1318–1319 ຄອງຣາຊ 1 ພັຣສາ

(28) ພຣະເຈົ້າຂຸນເຄືອ (ຖືກຍຶດອໍານາຈ) ປີ ຄ.ສ.1319–1320 ຄອງຣາຊ 1 ພັຣສາ

(29) ພໍ່ຫ້ວນໍ້າຖ້ວມ ປີ ຄ.ສ.1320–1324 ຄອງຣາຊ 4 ພັຣສາ

(30) ພຣະຍາແສນພູ ຄັ້ງທີ 2. ປີ ຄ.ສ.1324–1328 ຄອງຣາຊ 4 ພັຣສາ

(31) ພຣະຍາຄໍາຟູ ປີ ຄ.ສ.1328–1334 ຄອງຣາຊ 6 ພັຣສາ

(32) ພຣະເຈົ້າພາຍູ ປີ ຄ.ສ.1334–1367 ຄອງຣາຊ 33 ພັຣສາ

(ເສັຽສົງຄາມ ແກ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໃນປີ 1354 ຕົກເປັນເມືອງສ່ວຍຂອງລ້ານຊ້າ)

(33) ພໍ່ຫ້ວກືນາ ປີ ຄ.ສ.1367–1388 ຄອງຣາຊ 21 ພັຣສາ

(34) ພຣະເຈົ້າແສນເມືອງມາ ປີ ຄ.ສ.1388–1410 ຄອງຣາຊ 22 ພັຣສາ

(35) ພຣະເຈົ້າສາມຝັ່ງແກນ ປີ ຄ.ສ.1410–1442 ຄອງຣາຊ 32 ພັຣສາ

(36) ພຣະເຈົ້າຕິໂລກຣາຊ ປີ ຄ.ສ.1442–1487 ຄອງຣາຊ 45 ພັຣສາ

(ພຣະພຸທທະສາສນາ ແລະບ້ານເມືອງຈະເຣີນສຸດຂີດ ມີນັກປຣາຊຍ໌ອາຈາຣຍ໌ ຂີດຂຽນ

ຕ່າຣັບຕ່າຣາ ແລະວິຊາການ ຢ່າງມາກມາຍ ທັ້ງໆທີ່ພຣະອົງຄ໌ ເຣັດເສິກ ຕລອດຣາຊການ ເພື່ອ
ຕ່ຕ້ານການຮຸກຮານ ຂອງໄທຍ໌ ໃນສມັຍພຣະບໍ່ຣົມໄຕຣໂລກະນາຖ ແຫ່ງນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ
(1444–1487) ການແຕ່ງຕ່າຣາວິຊາການກ່ຽວກັບປະວັຕິສາສຕຣ ຕ່າຣາພຸທທະສາສນາ ມີຂຶ້ນມາກ
ຫລາຍ ໂດຍພຣະເຖຣະອົງຄ໌ສໍາຄັນໆ ທີ່ມີຄວາມຮູ ມີຄວາມຊຽວຊານ ໃນດ້ານວິຊາການ ເຊັ່ນຕ່າ
ຣາປະເພທຄັນທິຣ ປະກອຣນ໌ຕ່າງໆ ປະເພທດີກາ ອະນຸດີກາ ຄັນຖະ ໂຍຊະນາ ເກີດຂຶ້ນໃນສມັຍນີ້
ຈົນຕ່ມາໃນປັຈຈຸບັນ ທາງການໄທຍ໌ ໄດ້ຈົດບັນທຶກເອົາເປັນຫລັກຖານຂອງຊາຕຕົນເອງຫນົດ ແລະ
ໂດຍທີ່ໄທຍ໌ ອອກຫມາຍບັງຄັບໃຫ້ຄົນລາວຊຽງໃຫ່ມ ໃຫ້ປ່ຽນເປັນໄທຍ໌ ທັ້ງຫນົດ ໃນປີ 1948.

(37) ພຣະຍາຍອດຊຽງຣາຍ ປີ ຄ.ສ.1487–1495 ຄອງຣາຊ 8 ພັຣສາ

(38) ພຣະເມືອງແກ້ວ ປີ ຄ.ສ.1495–1528 ຄອງຣາຊ 34 ພັຣສາ

(39) ພຣະຍາເມືອງເກສເກ້ົາ ປີ ຄ.ສ.1528–1538 ຄອງຣາຊ 9 ພັຣສາ

(40) ຫ້ວຊາຍຄ່າ (ເປັນຂະບົດຍຶດອໍ່ານາຈ) ປີ ຄ.ສ.1538–1542 ຄອງອໍ່ານາຈ 4 ປີ

(41) ພຣະຍາເມືອງເກສເກ້ົາ ຄັ້ງທີ 2. ປີ ຄ.ສ.1542–1545 ຄອງຣາຊ 3 ພັຣສາ

(42) ພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ຈາກລ້ານຊ້ວ ປີ ຄ.ສ. 1546–1549 ຄອງຣາຊ 2 ປີ ປາຍ
(ຕອນນີ້ ພະມ້ໍາ ໃນຍຸຄບູເຮັ້ງນອງ ເຂົ້ົາມາແຊກແຊງແລະຂຍາຍອໍ່ານາຈ ພຣະເມກຸຕິ ເຊື້ອເມືອງນາຍ ຖືກເສນາບໍ
ດີບາງສ່ວນ ຍຸແຍ່ ຊິງຍຶດອໍ່ານາຈຕັດຫລັງ ພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ທີ່ກັບນາຈັດການປົກຄອງຢູ່ ທາງລ້ານຊ້ວງເປັ
ການຊົ່ວຄາວ ແລະພະມ້ໍາ ເສັຍສວຍໂອກາສຍຶດເອົາລ້ານນາ ໄປເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງຕົນ)

(43) ພຣະນາງພຣະຍາມະຫາເທວີ ຫລືພຣະນາງຈິຣະປັພພາ. ເມ່ືອພຣະເມກຸຕິ ຖືກພະມ້ໍາຈັບ
ຕ່ໄປພະມ້ໍາ ພຣະນາງຈິຣະປັພພາ ຈ່ົງຖືກແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ເປັນຜູ້ສໍາເຣັດຣາຊການ ແທນ.
(ພຣະນາງຈິຣະປັພພາ ຄືພຣະໄອຍິກາ (ແມ່ເຖ້ົາ) ຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ) ແຕ່
ນັ້ນມາ ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ກ່ໍຖືກພະມ້ໍາຍຶດຄອງມາຕລອດ ຈົນຮອດປີ ຄ.ສ.1734.

(44) **ພຣະເຈົ້າອົງຄ໌ຄໍາ ຫລືເຈົ້າອົງຄ໌ມ້ົາ ຈາກຫລວງພຣະບາງ:** ຈາກ ຄ.ສ.1734–1767 ນ້ໍາພາກູ້ເອກ
ຣາຊຈາກພະມ້ໍາ ໄດ້ສໍາເຣັດ ແລະຂຶ້ນປົກຄອງອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ຈົນຮອດເວລາເມ່ືອພຣະອົງຄ໌
ສວັຣຄ໌ຕ ໃນປີ ຄ.ສ.1767 ພະມ້ໍາ ຈ່ົງກັບຄືນມາຍຶດເອົາລ້ານນາຄືນໄດ້ ຈັບຣາຊໂອຣົສ ແລະຣາຊທິ
ດາໄປຫນົດ ພຣະຍາກາວິລະ ແຫ່ງລ້ໍາປາງ ແລະພຣະຍາຈ່ານ້ໍາ ບຸນມາ ທີ່ຊຽງໃຫ່ມ ຣ່ວມກັ
ກູ້ຊາຕຈາກພະມ້ໍາ ພ່ໍດີພຣະຍາຕາກສິນ ແຫ່ງກຸງທົນບຸຣີ ຍົ່ນມ້ືເຂ້ົາມາ ຂ່ໍຊ່ວຍ ແຕ່ແລ້ວ ບ່ໍຍອມ
ຖອນກ່ໍາລັ້ງອອກຫນີ ເລັຍຄຸມອໍ່ານາຈເອົາລ້ານນາ ໄປເປັນຫ້ວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງສຍາມໄປເລັຍ ຈົນ
ເທ້ົາທຸກວັນນ້ີ ແລະຕອນຫລັງ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ຂຽນວ່າ ທ່ານພຣະຍາຫ້ັາສອງຍົນດີຍາກເປັ
ຫ້ວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງສຍາມ ເສັຽເອງ ແລະໄທຍ໌ຈ່ໍາຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ເອົາເອງ ຕາມໃຈ.

(ສ້ືນຊາຕ ສ້ືນຊ່ື ແລະສ້ືນບຸນ ຂອງລາວລ້ານນາ ຕ້ັງແຕ່ບັດນ້ັ ເປັນຕ້ົນມາ)

ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ທີ່ສືບຕໍ່ມາແຕ່ສມັຍປູ່ເຈົ້າລາວຈົກ ຫລືພຣະຍາລາວຈັກກະຣາຊ ແຕ່ໃນພົງສາວະດານຝ່າຍລາວ ກ່າວໄວ້ວ່າ ແມ່ນໂອຣົສຂອງຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ຄົນທີ 4 ຄື ຂຸນໄສພົງ ເປັນພຸ້ກສົງມາສ້າງເມືອງລ້ານນາ ແລະພົງສາວະດານລາວ ໃນຊື່ເມືອງຕ່າງໆ ທີ່ ຣາຊໂອຣົສ ຂອງຂຸນບູຣົມ ລົງມາສ້າງນັ້ນ ຫລາຍແຫ່ງ ກໍ່ມີຊື່ "ເມືອງ ທີ່ ມີຈ່ານວນ ຕົວ ເລຂ" ສເມີ ເຊັ່ນ ຄື ລ້ານຊ້າງ, ລ້ານນາ, ລ້ານເພັຽ, ສິບສອງພັນນາ, ສິບສອງເຈົ້າໄທ ແລະສິບເກົ້າເຈົ້າ ຟ້າ. ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ນີ້ ໄດ້ດ່ຳຣົງຊີວິຕ ຄວາມເປັນປະເທສຊາຕ ມີເອກຣາຊ ຕ່ຳກັນມາ ເປັນເວລາເຖິງ 1100 ກວ່າປີ ມີພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ທີ່ອົງອາຈສາມາຕຖ ຫລາຍພຣະອົງ ນ່ຳ ພາສ້າງບ້ານ ແປງເມືອງ ຈົນມີຄວາມຈະເຣີນຮຸ່ງເຮືອງກ້າວໜ້າ ຫລາຍກວ່າປະເທສໃກ້ຄຽງອີກ ຫລາຍປະເທສ.

ຄັນຕ່ໍມາ ຮອດ ຄ.ສ.1262 ພຣະຍາມັງຣາຍ ໄດ້ສະຖາປະນາເມືອງຊຽງໃຫມ່ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ສ້າງ ຂຶ້ນ ໃຫ້ເປັນນະຄອຣຫລວງ ແທນນະຄອຣຊຽງແສນ ແລະພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ໄດ້ມາປະທັບ ຢູ່ທີ່ເມືອງນີ້ ຈົນເຖິງວັນສວັຣຄົຕ ໃນປີ ຄ.ສ.1317 ສືບສາຍກະສັຕຣິຍ ລົງມາຮອດຣັຊການພຣະເຈົ້າຜາຍູ ຈົ່ງພໍ ດີ ນາເຖິງຍຸຄສມັຍ ທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ທ່ຳສົງຄາມຫລ້ັນໂຣມ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ເຂົ້ຳ ເປັນອັນນຶ່ງອັນດຽວກັນ ແລະໄດ້ຍົກກ່ຳລັງເຂົ້ຳຕີອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ໃນປີ ຄ.ສ.1354 ທ່ຳສົງ ຄາມກັນ ເຖິງ 4 ເດືອນ ດວ້ຍກອງທັບ ແລະແສນຍານຸພາພອັນໃຫຽ່ຫລວງ ຝ່າຍລ້ານຊ້າງ ມີຊັຍ ຊນະຢ່າງສົມບູຣນ໌ ດວ້ຍກ່ຳລັງທັບແລະຍຸທໂທບາຍ.

ສົງເກຕຈາກເຫຕຸການນ໌ ເຫັນວ່າ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ບ່ໍໄດ້ມີພຣະປະສົງຄ໌ ທີ່ຈະຍຶດຄອງ ບ້ານເມືອງ ຂອງລ້ານນາ ໂດຍກົງ ແລະ ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາໄດ້ຍອມຮັບເປັນຫົວເມືອງສ່ວຍ ແກ່ລ້ານຊ້າງ ຈົນຕລອດຍຸຄສມັຍ ຂອງພຣະຍາຟ້າ.

(ເມືອງສ່ວຍ ຕ່ຳງຈາກເມືອງຂຶ້ນ ຄື ເມືອງສ່ວຍ ແມ່ນເມືອງທີ່ເສັ່ຽສ່ວຍໃຫ້ເສັ່ຽໆ ໂດຍທີ່ລ້ານຊ້າງ ບ່ໍໄດ້ເຂົ້ຳໄປຄວບຄຸມກິຈ ຈະການຍົກຄອງພາຍໃນ ແຕ່ປະການໃດ)

ພົງສາວະດານ ຝ່າຍລ້ານຊ້າງ ກ່າວໄວ້ວ່າ ຫລັງຈາກສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຂຶ້ນສເວັຍຣາຊສົມບັຕ ທີ່ນະຄອຣຊຽງທອງ ສ່ຳເຣັດແລ້ວ ໃນປີ 1353 ນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ ຍັງໄດ້ຊົງ ພິຈາຣະນາເຫັນວ່າ ພາຣະກິຈແຫ່ງຊາຕ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ມີພຣະທັຍໄຝ່ຝັນເອົ້ໄວ ບ່ໍທັນໄດ້ບັນລຸຜົລ ຢ່າງສົມບູຣນ໌ ຄື ການທ້ັນໂຣມຟື້ນແຜ່ນດິນ ແລະການສ້າງຄວາມເປັນເອກພາພ ຂອງເຊ້ືອຊາຕ ແລະປະຊາຊົນລາວ ຍັງບ່ໍສົມຄວາມປະສົງຄ໌ ສະນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ ຈົ່ງຕັດສົນພຣະທັຍອີກຄ້ັງນຶ່ງ ໄດ ຍົກກ່ຳລັງອອກຈາກນະຄອຣຊຽງທອງ ຂຶ້ນໄປທາງເຫນືອ ໂດຍໄດ້ຊົງມອບຣາຊການບ້ານເມືອງ ໃຫ້ແກ່ພຣະນາງແກ້ວເກ້ັຽ ເອກອັຄຄະມະເຫສີ ໃຫ້ເປັນຜູ້ຊົງດຸແລແທນ. ເວລານັ້ນ ພຣະນາງ ແກ້ວເກ້ັຽ ພວມຊົງຄັພ ໄດ ້3 ເດືອນ.

ສົງຄາມໃຫຽ່ ຣະຫວ່າງກອງທັບ ຟ້າງຸ່ມ ກັບອາມາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ

****

ການເຣັດສົງຄາມ ກັບລ້ານນາ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຖືວ່າເປັນສົງຄາມໃຫຽ່ ເພາະເປັນ ບ່ອນທ່າອິດ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ທ່າການຕ່ໍສູ້ ກັບປະເທສເອກຣາຊນຶ່ງ ທີ່ມີກ່າລັງເຂັ້ມແຂງພ່ສົມຄວນ.

ຕາມພົງສາວະດານລາວ ກ່າວໄວ້ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ມີກ່າລັງທັບ ທີ່ທ່າສົງຄາມ ຕ່ໍ ຕ້ານກ່າລັງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເວລານັ້ນ ເຖິງ 4 ແສນ ຄົນ.

ທາງດ້ານປະເທສລ້ານຊ້າງ ໂດຍການນ່າຂອງພຣະຍາເມືອງຂວາ ຄື ບາກິມ ເປັນແມ່ທັບໃຫຽ່ ສ່ວນທາງຝ່າຍລ້ານນານັ້ນ ໂດຍການນ່າຂອງພຣະຍາແສນເມືອງ. ກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ປົກຄອງອານາ ຈັກຣ໌ລ້ານນາເວລານີ້ ແມ່ນພຣະເຈົ້າພາຍຸ, ໃນພົງສາວະດານລາວ ມີຊື່ວ່າ ພຣະຍາ"ສາມພຍາ"

ການສົງຄາມຄັ້ງນີ້ ຕາມທີ່ສັນນິຕຖານເບິ່ງຮູບການແລ້ວ ເຫັນວ່າ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມມະ ຫາຣາຊ ຕອ້ງການຊັຍຊນະ ແຕ່ກ່ໍບ່ໍມີນະໂຍບາຍແລະພຣະຣາຊປະສົງຄ໌ ຈະຍຶດຄອງຊຽງໃຫມ່ ໂດຍກົງ ພຽງແຕ່ ຕອ້ງການບັງຄັບໃຫ້ຮັບຮູ້ອ່ານາຈຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ທ່ໍນັ້ນ.

ອີງຕາມພົງສາວະດານລາວ ນິທານຂຸນບູຣົມ (1) ກຽ່ວກັບການເດີນທັບຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໃນການໂຈມຕີອານາຈັກຣ໌ລາວ ລ້ານນາ ຄັ້ງນີ້ ແບ່ງກ່ໍາລັງອອກເປັນ 2 ສາຍ ຄື:

(1) ສາຍເຫນືອ ແມ່ນພຣະອົງຄ໌ຄຸມກອງທັບໄປດ້ວຍພຣະອົງຄ໌ເອງ ໂດຍ ອອກຈາກມະຄອຣ ຊຽງທອງ ຂຶ້ນໄປທາງປາກແບ່ງ ປາກທາ ແລະຂ້ວນແມ່ນ້ໍາຂອງ ໄປໂຈມຕີແລະຍຶດເອົາເມືອງ ຊຽງຂອງ ແລະເມືອງຊຽງທອງ (ໃນອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ) ແລະໄປຕັ້ງກ່ໍາລັງຢູ່ດອນມູນ (ດອນ ມູນ ຢູ່ເຂຕຊຽງແສນ) (2)

(2) ສາຍໃຕ້ ເຄື່ອນກ່ໍາລັງທັບອອກຈາກ ມະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ຜ່ານລົງໄປຕາມລ່ໍາແມ່ນ້ໍາ ຂອງ (3) ໄປຂຶ້ນຝັ່ງເມືອງຜາ (ປັຈຈຸບັນ ຄົງຈະແມ່ນເມືອງນ່ໍ ຢູ່ໃນເຂຕຊັຍບູຣິ ຢູ່ເຫນືອເມືອງ ລຽບ ແລະເຫນືອເມືອງປາກລາຍ) ທາງຝັ່ງແມ່ນ້ໍາຂອງຟາກຕາເວັນຕົກ.

ເມ່ືອສຶກສາຂ້ໍຄວາມໃນພົງສາວະດານ(ນິທານຂຸນບູຣົມ) ຈະພົບວ່າ ກອງທັບຝ່າຍໃຕ້ ຂອງ ພຣະຍາຟ້າ ຍົກພ່ານເຂ້ົາໃສ່ເມືອງຜາ ແລະເມືອງພ໊ວ ຢູ່ເຫນືອເມືອງນ່ານ ຈ່ໍາຕ້ຶຂຶ້ນເຫນືອ.

---

(1) ນິທານຂຸນບຸຣົມ ຣາຊາທິຣາຊ ສະບັບຫ໋ໍສມຸດບາງກອກ ຂອງອົງຄ໌ການ ໆຄ້າ ຄຸຣຸສະພາໄທຍ໌ ປີ ພ.ສ. 2512 ໜ້າ 13-14

(2) National Geographic Magazine, Washington D.C February 1967 and

(3) Southeast Asian Atlas Map Plate, 49 May 1961.

ສ່ຳຣັບ ກອງທັບຝ່າຍເຫນືອ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ ກຳກັບຂຶ້ນໄປເອງ ນັ້ນ ແມ່ນໄດ້ຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ພຣະຍາເມືອງຂວາ (ບາກິ່ນ) ເປັນແມ່ທັບໃຫຽ່. ກອງທັບຫລວງຜ່ານຂຶ້ນໄປຕາມແຄມນ້ຳຂອງ ຈົ່ງສົ່ງກຳລັງ (ກຳລັງນ່ອຍພິເສສ) ອອກໄປກວາດຕ້ອນຈັບກຸມພວກເຈົ້າເມືອງທີ່ບ່ຍອມຂຶ້ນກັບພຣະອົງຄ໌ ບັງຄັບໃຫ້ມາອ່ອນນ້ອມ ແລະຍອມຂຶ້ນນ່ຳພຣະອົງຄ໌ແຕ່ໂດຍດີ.

ສ່ວນພຣະອົງຄ໌ເອງ ໄດ້ຊົງນ່ຳກຳລັງຜ່ານໄປຍັງເມືອງເລິກ ແລະໄປຮອດທ່າຫົວເຮືອເມືອງເລິກ ທ້ວຈູລອງ, ລູກນາງແກ້ວມະຫາຣີ ຫລານເຈົ້າຟ້າຄ່ຳຮຽວ ຈົ່ງນ່ຳຄນະອອກມາໄຫວ້ສົມເດັຈ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຖວາຍຄ່ຳລາຍງານຕົວ ຕ່ພຣະອົງຄ໌ ຢູ່ທີ່ທ່າ ສວງຄ່ຳ ກ່າວ່າ " ຂອ້ຍນີ້ ເປັນລູກນາງແກ້ວມະຫາຣີ ແລະແມ່ຂອ້ຍນີ້ ເປັນລູກຟ້າຄ່ຳຮຽວ ກ່ຳຫາກເປັນວົງສາ ແຫ່ງເຈົ້າກູດາຍ"

ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຈົ່ງຊົງຕອບເຂົາວ່າ " ຫາກເປັນດັ່ງນັ້ນແທ້ ເມືອງເລິກນີ້ ເຈົ້າຈົ່ງກິນເທີ້ນ (ຄື ໃຫ້ປົກຄອງສືບຕ່ໄປເທີ້ນ) ແລະໃຫ້ຂຶ້ນເປັນເມືອງກາງເຮືອນ ກູເທີ້ນ" ແລ້ວກອງທັບພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຈົ່ງຂຶ້ນໄປຮອດສົບແບ່ງ (ປາກແມ່ນ້ຳແບ່ງ) ແລ້ວຈົ່ງສົ່ງໃຫ້ກຳລັງໄປຈັບເອົາລ່ານເມືອງຮຸນ ແລະລ່ານເມືອງແບ່ງ ເຂົ້ານາຄວບຄຸມຕົວ ແລະຈົ່ງບັງຄັບໃຫ້ເມືອງເຫລ່ານີ້ ຂຶ້ນໃຕ້ອ່ຳນາຈຂອງ ພຣະອົງຄ໌ ແຕ່ໂດຍດີ (ລ່ານເມືອງ ຫມາຍເຖິງຣາຊການຫູຕ ຂອງເມືອງ...ຜູ້ຂຽນ)

ການຕັດແບ່ງດິນແດນລ້ານນາ
ບາງສ່ວນ ເອົາຂຶ້ນກັບລ້ານຊ້າງ

****

ການຍົກທັບຂຶ້ນໄປລ້ານນາ ໃນຄັ້ງນີ້ ໄດ້ມີສັນຍາການປັກປັນເຂຕແດນເກີດຂຶ້ນ ຣະຫວ່າງ 2 ອານາຈັກຣ໌ ຄືຫລັງຈາກ ພຣະອົງຄ໌ຕິຊມະສົງຄາມ ກັບພຣະເຈົ້າຜາຍູ ຣຽບຣ້ອຍແລ້ວ ກ່ໄດ້ມີຂໍ້ຕົກລົງກ່ຳນົດເຂຕແດນປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈົນນາຣອດທຸກວັນນີ້ ຄື ດິນແດນທີ່ຕ່ຈອດ ຣະຫວ່າງ ລ້ານຊ້າງ ກັບອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ກ່ຳນົດໄວ້ທີ່ "ຜາໄດຜາດ່ຽ" ເຊິ່ງທາງຝ່ຍລາວ ແລະ ຊຽງໃຫມ່ ຕ່ຽກ່ຍຶດຖືກັນສືບນາ ບ່ເຄີຍມີການປ່ຽນແປງ.

ສ່ວນດິນແດນຮອບນອກ ຂອງລ້ານນາ ທີ່ຖືກຕັດນາຂຶ້ນກັບລ້ານຊ້າງ ດ່ັງນີ້ ຄື:

(1) ເຂຕພາຄໃຕ້ ຄືນັບແຕ່ເຂຕເມືອງນ່ານ ຂຶ້ນເຫນືອ (ທີ່ຕ່ກັບແຂວງຊັຍບຸຣີ)

(2) ເຂຕພາຄເຫນືອ ຄື ນັບແຕ່ເຂຕຊຽງຣາຍ ລົງໃຕ້ (ທີ່ຕ່ກັບແຂວງຫົວຂອງ)

ເຫຕການ ເຊິ່ງຄວນສຶກສາ ມີດັ່ງນີ້ ຄື ໃນເມື່ອ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຂຶ້ນໄປທາງເຂຕເຫນືອ ແລະໄດ້ຍົກທັບໄປຕັ້ງຢູ່ບ່ອນສົບທ່າ ແລ້ວ ຈຶ່ງຍົກກຳລັງໄປບັງຄັບເອົາ 4 ຕົວເມືອງ ໃນເຂຕຊຽງແສນ ຕໍ່ລົງມາຫາຊຽງຣາຍ ເອົາມາຂຶ້ນກັບລ້ານຊ້າງ ຄື:

(1) ເມືອງຄົກຮ່າ ບ່ຮູ້ວ່າ ຢູ່ໃສ?

(2) ເມືອງຊຽງຫອງ ອາຈແມ່ນຕົວເມືອງນ່ຳ ທີ່ຕັ້ງໃນເຂຕຊຽງຣາຍ

(3) ເມືອງຊຽງຂອງ ຢູ່ໃນເຂຕຊຽງແສນ ແລະຢູ່ກົງຫນ້າເມືອງຫວ້ຍຊາຍ ຂອງລາວ.

(4) ເມືອງຊຽງຕື້ນ ບ່ຊາບວ່າ ໃນປັຈຈຸບັນ ບ່ຊາບເປັນເມືອງໃດ?

ແລະໃຫ້ເອົາເມືອງຊຽງຕື້ນ ເປັນສູນຍ໌ກາງປົກຄອງເຂຕ ແລະຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ເຈົ້າເມືອງຊຽງຕື້ນ ເປັນຜູ້ຄວບຄຸມອຳນາຈ ເປັນສູນຍ໌ກາງປົກຄອງເຂຕນ່ຳ ຣຽກວ່າ " ເມືອງສີ່ຫມື່ນທາງນ້ຳ "

ສຳຣັບ ຢູ່ທາງເຂຕໃຕ້ນັ້ນ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຈັດຕັ້ງຣະບົບການປົກຄອງໃນແບບດຽວກັນ ຄືປະກອບ 4 ຕົວເມືອງຂອງລ້ານນາ ເຂົ້າເປັນສູນຍ໌ກາງປົກຄອງ ເຂຕນ່ຳ ຂຶ້ນກັບລ້ານຊ້າງຣຽກວ່າ "ເມືອງສີ່ຫມື່ນທາງບົກ" ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍ

(1) ເມືອງພາ ເຂົ້າໃຈວ່າ ເປັນເມືອງນ່ຳ ຢູ່ໃນເຂຕຊັຍບຸຣິ ປັຈຈຸບັນ ທີ່ຣຽກວ່າ ເມືອງປາ

(2) ເມືອງພົວ ຕຳນານເມືອງນ່ານ ໃຫ້ຊື່ວ່າ ເມືອງວໍຣະນະຄອຣ ຫລືເມືອງປົວ ຕັ້ງຢູ່ໃນເຂຕທິສເຫນືອເມືອງນ່ານ ຂອງລ້ານນາ ປັຈຈຸບັນ ອາຈຫມາຍເຖິງຫມູ່ບ້ານແຫ່ງນຶ່ງ ທີ່ເອີ້ນຊື່ວ່າ ບ້ານພລົວ ຫລືບ້ານປົວ ໃນປັຈຈຸບັນ.

(3) ເມືອງແຫ ບ່ຊາບວ່າເປັນເມືອງໃດ ຄົງຈະຕັ້ງຢູ່ລຽບແຄມນ້ຳຂອງໄປທາງເຫນືອ

(4) ເມືອງພຸຄຸມ ບ່ຊາບວ່າ ເປັນເມືອງໃດ.

ແລະໄດ້ຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ເມືອງພາ ເປັນສູນຍ໌ກາງປົກຄອງ ໂດຍແມ່ນເຈົ້າເມືອງພາ ເປັນຜູ້ນ່ຳ ສຳຣັບເຂຕການປົກຄອງ ແຫ່ງນີ້.

ແລະ ໃນບັນດາເມືອງເຫລົ່ານີ້ ບາງເມືອງ ກໍ່ມີປະວັຕກັນມາດົນນານ. ສະເພາະໃນນີ້ ປະວັຕຄວາມເປັນມາຂອງເມືອງປົວ ເປັນທີ່ຄວນສົນໃຈ ກໍ່ຄື "ເມືອງປົວ" ມີອີກຊື່ນຶ່ງ ກໍ່ຄື "ວໍຣະນະຄອຣ" ເປັນຊື່ເມືອງໃນສມັຍອານາຈັກຣ໌ໂຍນົກ ນາຄະພັນທຸ ຫມາຍເຖິງເມືອງນ່ານ ນັ້ນເອງ ແລະເມືອງປົວ ຫລືເມືອງນ່ານ ມີເຣື້ອງກ່ຽວຂ້ອງກັບເມືອງວຽງພຸຄາ ຂອງພຣະຍາເມືອງພຸຄາ (ຢູ່ແຂວງຫົວຂອງ) ແລະກ່ຽວຂ້ອງກັບນະຄອຣວຽງຈັນຫນ ໃນຍຸຄໂບຣານ ດັ່ງນີ:

ເມືອງປົວ ຢູ່ທາງເໜືອຂອງເມືອງນ່ານ ຄົງຈະແມ່ນບ້ານປົວ ໃນປັຈຈຸບັນ ນີ້ເອງ. ການສ້າງ ເມືອງປົວ ມີຕຳນານທາງຊຽງໃຫມ່ ກ່າວໄວ້ ດັ່ງນີ້ວ່າ ພຣະຍາວຽງພູຄາ (ຢູ່ໃນແຂວງຫວ້ຍຊາຍ) ເປັນກະສັຕຣິຍ ທີ່ຊົງປົກຄອງເມືອງຍາງ ຄືເມືອງພູຄາ ປະມານຕົ້ນພຸທທະຈັຕວັສ ທີ 18. ມື້ນຶ່ງ ມີ ນາຍພານ ໄປລ່າເນື້ອ ໃນປ່າທີ່ພູຄາ ໄປໄດ້ໄຂ່ປະຫລາດ 2 ນ່ວຍ ໃຫຽ່ທ່ຳກັບນ່ວຍໝາກພ້ວ ຈຶ່ງ ນຳມາຖວາຍແດ່ພຣະຍາພູຄາ ແລະພຣະຍາເມືອງພູຄາ ເຫັນເປັນສິ່ງມະຫັສຈັຣຍ ຈຶ່ງຮັບເອົາໄວ້, ນ່ວຍນຶ່ງ ພຣະຍາຈຶ່ງນຳໄປຍັດໄວ້ໃນກະທ່ຽ ແລະອີກນ່ວຍນຶ່ງ ກໍ່ນຳໄປຍັດໄວ້ໃນກະທ່ຽຟ້ວຍ.

ຕໍ່ມາ ໄຂ່ທີ່ນຳໄປຍັດໄວ້ທີ່ກະທ່ຽ ນັ້ນ ໄດ້ແຕກເປາະ ອອກກ່ອນ ຈຶ່ງພາກິຕເປັນທາຣິກຮຸບຊາຍ ພຣະຍາເມືອງພູຄາ ຈຶ່ງໃຫ້ລຽງໄວ້ເປັນບຸຕບຸນທັມ ແລະອີກຕໍ່ມາ 2 ປີໄຂ່ນ່ວຍທີ່ໄປຍັດໄວ້ໃນກະທ່ຽຟ້ວຍນັ້ນ ກໍ່ເປາະອອກມາອີກ ກາຍເປັນທາຣິກຮຸບຊາຍ ຄົນທີ 2 ພຣະຍາເມືອງພູຄາ ຈຶ່ງຂນານນາມລູກບຸນທັມ ພ່ວ້ຍວ່າ " ເຈົ້າຂຸນນຸ່ນ" ແລະຂນານນາມກຸມາຣພຸ້ນອ້ງວ່າ "ເຈົ້າຂຸນຟອງ"

ຄັນໃຫຽ່ຂຶ້ນມາ ເມື່ອພ່ວ້ຍມີອາຍຸ 18 ພັຣສາ ແລະພຸ້ນອ້ງ ມີອາຍຸ 16 ພັຣສາ ພຣະຍາວຽງ ພູຄາ ກໍ່ຈຶ່ງສົ່ງໃຫ້ກຸມາຣທ້ງສອງ ເດີນທາງໄປຫາມະຫາເຖຣແຕ່ງ ເຊິ່ງເປັນພູ່ມິຣິທທານຸພາພ ມາກ ຂໍ່ໄຫວ້ໃຫ້ພຣະມະຫາເຖຣ ສ້າງບ້ານແປງເມືອງໃຫ້ 2 ກຸມາຣພ້ນອ້ງນັ້ນ ພຣະມະຫາເຖຣະ ກໍ່ຮັບດ້ວຍຄວາມເມຕຕາ ຈຶ່ງພາກຸມາຣໄປເບິ່ງພູມິປະເທສ ທີ່ຈະສ້າງແປງເປັນບ້ານເປັນເມືອງ ຈຶ່ງໄດ້ສະຖານທີ່ແຫ່ງນຶ່ງ ຢູ່ຝັ່ງນ້ຳຂອງຟາກຕາວັນອອກ ຕັ້ງຊື່ໃຫ້ວ່າ "ນະຄອຣຈັນທະບຸຣີ" ຈຶ່ງ ສ້າງໃຫ້ເປັນເມືອງຂອງເຈົ້າຂຸນນຸ່ນ ແລະອີກແຫ່ງນຶ່ງ ກໍ່ມາໄດ້ສະຖານທີ່ຢູ່ຝັ່ງນ້ຳຂອງຟາກຕາ ວັນຕົກ ແລະຫ່າງຈາກແມ່ນ້ຳນານ 5000 ວາ ຈຶ່ງຕັ້ງຊື່ວ່າ "ເມືອງປົວ" ສຳຣັບໃຫ້ເຈົ້າຂຸນຟອງ ເປັນຜູ່ປົກຄອງ ສະນັ້ນ ສອງຕົວເມືອງນີ້ ຈຶ່ງກາຍເປັນເມືອງອ້ຍເມືອງນ້ອ ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ.

ຄວາມເປັນມາ ຂອງເມືອງປົວ ຫລືເມືອງພົວ ຈຶ່ງມີນິທານເລົ່າໄວ້ ດັ່ງກ່າວມານີ້ ເຊິ່ງເຫຕ ການ໌ຕ່າງໆ ໃນພາຍຫລັງ ຈົນມາຮອດສມັຍຂອງພຣະຍາງ່ຳເມືອງ ໄດ້ເກີດເສິກສົງຄາມກັນຂຶ້ນ ເມືອງປົວ ຈຶ່ງຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງພຣະຍາງ່ຳເມືອງ ເຈົ້າເມືອງພະເຍົາ ໃນທີ່ສຸດ (1)

ການຂຍາຍຍຸທສາສຕຣ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ເພື່ອໂຈມຕີອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາຄັ້ງນັ້ນ ເສັ້ນ ທາງນຶ່ງ ຈຶ່ງຜ່ານໄປທາງເມືອງຜ ແລະເມືອງພົວ (ສ່ຽງລ້ານນາ ອ່ານວ່າ ເມືອງປົວ) ຕີຂຶ້ນໄປທາງເໜືອ ຈຶ່ງບິດໄປ ໃສ່ກຳລັງກອງທັບໃຫ່ຍ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ດອນມູນ ເຂຕຊ່ຽງຮາຍ ຂົ່ມຂູ່ຕໍ່ນະຄອຣຊ່ຽງໃຫມ່ ແລະຊ່ຽງແສນ. ນິທານຂຸນບູຣົມ ສະບັບຫໍສມຸດບາງກອກ ກ່າວວ່າ ເມືອງຫລວງຂອງລ້ານນາ ສມັຍພຣະເຈົ້າສາຍ ນັ້ນ ຕັ້ງຢູ່ນະຄອຣຊ່ຽງແສນ.

ພຣະເຈົ້າສາຍ ໄດ້ຊົງແຕ່ງໃຫ້ພຣະຍາແສນເມືອງ ເປັນແມ່ທັບໃຫ່ຍ ສ່ວນລ້ານຊ້າງ ໄດ້ແຕ່ງໃຫ້ພຣະຍາເມືອງຂວາ (ບາກິນ)ເປັນແມ່ທັບໃຫ່ຍ ສ່ວນພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມເອງ ຊົງບັນຊາການຣົບ.ການສູ້ຣົບໃຊ້ເວລາ 4 ເດືອນ ຈຶ່ງສຳເຣັດ.

---

(1) ທ່ານສງວນ ໂຊຕິສຸຂະຣັຕນ໌ ໃນຕຳນານເມືອງເໜືອ ພິມພ໌ເມື່ອປີ ພ.ສ.2504 (ຄ.ສ.1961) ໜ້າ 119-121

ການສົງຄາມ ດຳເນີນໄປຢ່າງຮ້າຍແຮງ ແລະພຣະຍາເມືອງຂວາ ໄດ້ທຳການຕໍ່ສູ້ ກັບພຣະຍາແສນເມືອງ ແບບຕົວຕໍ່ຕົວ ແລະສາມາຕຖ໌ ຕັດຄໍພຣະຍາແສນເມືອງ ກັບຄໍຊ້າງ ສົງຄາມຈຶ່ງຢຸຕິລົງ ສົມດັ່ງ ພຣະເຈົ້າຜາຍູ ຊົງດຳຣິຫັນວ່າ ຝ່າຍລ້ານນາ ຄົງຈະບໍ່ສາມາຕຖ໌ຕໍ່ສູ້ກັບພຣະຍາຟ້າ ໄດ້ແນ່ແລ້ວ ກໍ່ຍອມສົ່ງ ທູຕມາທູນສົມດັ່ງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໂດຍມີຫມື່ນກຸມການ ຫມື່ນກາງເມືອງ ແລະຫມື່ນຂຸນ ຮ່ວມເປັນຄນະ, ຝ່າຍລ້ານນາ ຂໍເຈຣະຈາແບ່ງປັນດິນແດນ ແກ່ລ້ານຊ້າງ ແຕ່ໂດຍດີ ໂດຍກຳນົດເອົາ ຜາໄດຜາດ່າງ ເປັນ ຈຸດຕໍ່ແດນ ຣະຫວ່າງອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ສມັຍຫລວງພຣະບາງ ກັບອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ໃນສມັຍນັ້ນ.

ຂະບວນການສົງຄາມ ໃນສມັຍນັ້ນ ພູ່ຂຽນຂໍ້ຖືເອົາຄຳລາຍງານ ໃນນິທານຂຸນບຸຣົມຣາຊາທິຣາຊ ສະບັບຫໍສມຸດບາງກອກ ທີ່ຂຽນໄວ້ ຈະຖືກຜິດເປັນປະການໃດ ກໍ່ສຸດແຕ່ການບັນທຶກສມັຍໂບຣານ (ຕົ້ນສະບັບທີ່ກ່າຍລອກ ໂດຍອົງຄ໌ການໆຄ້າ ຂອງຄຸຣຸສະພາໄທຍ) ຈາກດັ່ງນີ້ຂໍ້ຄວາມຕໍ່ໄປນີ້:

" ນັນຈຶ່ງໃຫ້ເສນາພູ່ນຶ່ງ ຊື່ວ່າ ແສນເມືອງ ນັນກໍ່ຖືພົລມາຣົບພຣະຍາຟ້າ, ພຣະຍາຟ້າ ຈຶ່ງຂີ່ ຊ້າງຕົວນຶ່ງ ຊື່ວ່າ "ຊຽງທອງ" ວ່ຍນ່ຳກົກ (ຊື່ ແມ່ ນ້ຳ) ເມືອສູ່ແສນເມືອງລ້ານນາ ແລ້ວຂວາກົນ ຂວາກ່ຊົນກັນ ຂວາກ່ແພ້ (ແລ້ວ) ຂ້າແສນເມືອງລ້ານນາ ຕ່ຍກັບຄໍຊ້າງ, ແຕ່ນັ້ນ ພຣະຍາສາມ ພຍາ (1) .... ແຕ່ນັ້ນ ພຣະຍາສາມພຍາ ອັນເປັນພຣະຍາແພ່ນດິນລ້ານນາ ກໍ່ພ່າຍຫນີ ເຂົ້າວຽງ ລ້ານນາ ຊຽງຣາຍ ພຣະຍາຟ້າ ກໍ່ໃຫ້ໄປໄລ່ເອົາຣອດເມືອງແພ ເມືອງເລັນ ທ້າວເມືອງໃຣ ບ້ານ ຢູ ເມືອງຍອງ ຫົວພອງ ຫົວຝ່າຍ ຄຸງເມືອງລີ ເມືອງເຊີນ ເມືອງຊຽງແຂງແລ ແຕ່ນັ້ນ ພຣະຍາ ສາມພຍາ ຈຶ່ງໃສ່ໜ່ນຶ່ງວ່າ ຫມື່ນກຸມການ ໜ່ນຶ່ງ ຊື່ວ່າ ຫມື່ນຂຸນ ໜ່ນຶ່ງຊື່ວ່າ ຫມື່ນກາງເມືອງຊຽງ ຣາຍ ນາຂ່ສ່ງສວ່ຍເຂົ້າປີລະ ພັນຄານ (ປີລະ 1000 ຫາບ) ແກ່ພຣະຍາຟ້າ ເມື່ອໃດລູກໜ້ຂ້າ ນາງນ້ອຍອ່ນສ່ ຍ້ງໃຫ່ຽໄດ້ 16 ປີ ຈັກໃຫ້ເມືອປົດເສື່ອປູຫນອນ ແກ່ເຈົ້າຟ້າຊະແລ ฯ ບັດນີ້ ຍ້ງ ນ້ອຍຢູ່ ຂໍ່ແກ່ເຈົ້າຟ້າເອົາແຕ່ວຽງພາໄດ້ໄປ ໃຫ້ເປັນບ້ານເມືອງເຈົ້າຟ້າ ຂອ້ຍຫ້ນ.

ພຣະຍາສາມພຍາ ນ້ອບເວນໃຫ້ ແຕ່ນັ້ນ ເປັນແດນເມືອງລ້ານຊ້າງ ຫັ້ນຫ້ນ ເລົ່າແຕ່ງຄ່ຳ ນາຖວ່ຍພຣະຍາຟ້າ 2 ຫມື່ນຄ່ຳ ເງິນສອງແສນ ແຫວນນິລ ລູກນ່ຶ ຊື່ວ່າ ຍອດຊຽງແສນ ແກ້ວ ພິທູລ ລູກນ່ຶ ຊື່ວ່າ ຍອດຊຽງຣາຍ,ແຫວນແດງ ລູຫນ່ຶ ຊື່ວ່າ ນະນີຟ້າຫລວງ ເອົ່ານາຖວ່ຍແດ ພຣະຍາຟ້າ ຫັ້ນແລ ฯ ບ່ເທົ່າແຕ່ນັ້ນ ເລົ່າແຕ່ງເງິນແຕ່ງຄ່ຳ ນາໃຫ້ແກ່ເສນາພຣະຍາຟ້າ ໜ່ໃຫ່ຽ ທຸກຄົນ ເປັນອັນນາກ ຫລ່ຽນັກ ฯ

ຫລັງຈາກສົງຄາມ ຣະຫວ່າງລ້ານຊ້າງ ກັບລ້ານນາ ຜ່ານມາແລ້ວ ຝ່າຍລ້ານນາ ກໍ່ຮັບເປັນເມືອງສວ່ຍແກ່ລ້ານ ຊ້າງ. ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ ຄວາມເປັນມິຕແບບເຄືອຍາຕ ຣະຫວ່າງ 2 ປະເທສ ກໍ່ໄດ້ດຳເນີນມາຕລອດ ຈົນຮອດປັຈຈຸບັນ.

---

(1) ພຣະຍາສາມພຍາ ແມ່ນຊື່ ໃນພົງສາວະດານ ຄື ນິທານຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ສະບັບຫໍສມຸດບາງກອກ.

ການສຳຣວດຕົວເລຂຊາຍສະກັນ

ຄັ້ງທີ 1 ທົ່ວໄປບັນຊີສະກັນ

ໃນເວລາທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຍົກກຳລັງທັບຫລວງ ມາຣອດສົບທ່າ ເຂຕ ເມືອງປາກຫາ ແລະພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ຊົງຕັ້ງທັບ ພັກກຳລັງຕຽມພົລ ຢູ່ທີ່ນີ້ ແລະໃນເວລານີ້ ກໍ່ໄດ້ ຊົງ ຖືໂອກາສສຳຣວດຕົວເລຂສຳມະໂນຄົວ ຂອງຫມູ່ຊາຍສະກັນ ທີ່ປະກອບເຂົ້າເປັນນັກຣົບ ໄດ້ຈຳ ນວນຜູ້ຄົນ ຢູ່ໃນບັນຊີ ຄື ໄດ້ຕົວເລຂສຳມະໂນ ທີ່ເປັນຄົນລາວລ້ວນ ມີ 400,000 ຄົນ ແລະ ໃນນັ້ນ ບອກວ່າມີແກວ ຈຳນວນ 100,000 ຄົນ.ໃນເວລານີ້ ຍັງບໍ່ພາກົຕເຫັນຊື່ຄົນເຜົ່າອື່ນ.

ແລະຄຳວ່າ "ແກວ" ໃນທີ່ນີ້ ຍັງບໍ່ຊາບວ່າ ແມ່ນແກວ ຄືພວກຮາໂນຍ ທຸກວັນນີ້ ຫລື ວ່ແມ່ນຊື່ແກວ ໃນຄວາມ ຫມາຍອື່ນ ຫລືຫມາຍເຖິງຍອນ ຂອງຊຸ່ງໃຫມ່. ເຮື້ອງນີ້ ຕ້ອງອາສັຍການສຳຣວດຫາຫລັກຖານຈາກເອກສາຣອື່ນໆ ຕື່ມອີກ ບາງເທື່ອ ການກ່າຍລອກ ແຕ່ລະຄັ້ງນັ້ນ ຂາດຄວາມເອົາໃຈໃສ່ ໂດຍກົງ ກໍ່ມີ.

ແລະ ມີຈຳນວນຊ້າງ 500 ໂຕ ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຍົກທັບຂຶ້ນໄປຍຶດເອົາເມືອງຫົນ ແລະເມືອງ ງາວ (Muong Ngao) ເຊິ່ງເປັນເມືອງທີ່ຕັ້ງຢູ່ໃນເຂຕຊຽງຣາຍ (1) ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຍົກພົລຂຶ້ນໄປ ຕັ້ງທັບຢູ່ທີ່ດອນມູນ (2) ເພື່ອຄອຍຖ້າຄຳຕອບ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ແຫ່ງລ້ານນາ ວ່າ ຈະຣົບ ຫລືບໍ່ ຣົບ ? ໂດຍຖືຕາມທັມນຽມການສົງຄາມ ໃນສມັຍໂບຣານ.

ການສຳຣວດພົລເມືອງຊາຍສະກັນ ຄັ້ງນີ້ ເປັນຄັ້ງທີ 1 ສ່ວນຄັ້ງທີ 2 ນັ້ນ ແມ່ນກະທຳຢູ່ທີ່ນະຄອຣຫລວງຈັນທ໌ ກ່ອນຈະຍົກທັບໄປເຖິງແດນເມືອງນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ຕຽມຣົບກັບພຣະຍາຈຸ່ງ ເຈົ້າແຜ່ນດິນສຣີອະຍຸທຍາ.

ຊົງປະກາສພຣະຣາຊໂອງການ ເພື່ອການ
ປົກຄອງຕົນເອງ ຂອງພວກລາວເທິງພາຄເໜືອ

****

ເມື່ອສຳເຣັດສົງຄາມ ກັບລ້ານນາ ຣຽບຣ້ອຍແລ້ວ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ກໍ່ໄດ້ ຈັດການກັບບັນດາຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນຈັດຣະບົບການປົກຄອງຊົນເຜົ່າ ໃນປະເທສ ລ້ານຊ້າງເຂຕພາຄເໜືອ ໃຫ້ເຂົ້າຣະບຽບ ເພື່ອຄວາມໜັ້ນຄົງພາຍໃນ ຂອງຊາຕ.

---

(1) ພິສູຈນ໌ເບິ່ງ ໃນແຜນທີ່ Vietnam Laos Cambodia and Thailand ຂອງ The National Geographic Magazine Washington D.C February 1967 ໄດ້ພົບວ່າ ເມືອງງາວ ຕັ້ງຢູ່ໃນເຂຕ ເມືອງຊຽງໃຫມ່ ແລະອີກແຫ່ງນຶ່ງ ແມ່ນເມືອງງາວ ໃນເຂຕເມືອງຊຽງຄຳ ແຂວງຊຽງຣາຍ ທີ່ເປັນຊື່ ຂອງຫມູ່ບ້ານນຶ່ງ.

(2) ດອນມູນ ເປັນສະຖານທີ່ ຕັ້ງຢູ່ ໃນແຂວງຊຽງຣາຍ ສ່ວນເມືອງຫົນ ບໍ່ຮູ້ວ່າ ຕັ້ງຢູ່ໃສ ?

ຂໍ້ຄວາມໃນນິທານຂຸນບູຣົມ ສະບັບຫໍ່ສມຸດບາງກອກ (1) ໄດ້ບັນທຶກເຫຕການ ກ່ຽວກັບ ການຈັດຣະບົບການປົກຄອງ ຊົນເຜົ່າ ໃນເຂຕພາຄເຫນືອ ໄວ້ດັ່ງນີ້ວ່າ

... ແຕ່ນັ້ນ ພຣະຍາຟ້າ ກໍ່ລ່ອງມາເມືອງລ້ານຊ້າງ ຈຶ່ງມາກວາດເອົາຂ້າເກົ່າ (1) ແຕ່ຫ້ວນ້ຳ ທາ (ຍອດນ້ຳທາ) ເທົ້າເມືອງກໍ ເມືອງຫລາ ເທົ້າແດນລື້ ຫນົດຢູ່ແຫ່ງ ຢູ່ທີ່ ທໍ່ຍັງຈົ່ງໄວ້ໃຫ້ເປັນ ເຊື້ອເປັນແນວເຂົາ ທີ່ນຶ່ງວ່າ ພູຄຸ້ມ 20 ຄົວ, ທີ່ນຶ່ງວ່າ ພູຈອມແລງ 20 ຄົວ ທີ່ນຶ່ງວ່າ ພູຄາງ 20 ຄົວ (ພູດ່າງ ຫລືພູຄາງ ?) ໄວ້ 4 ແຫ່ງນີ້ ເປັນເຊື້ອສາຍແຫ່ງເຂົາ ຫັ້ນແລ ຈຶ່ງບອກສອນເຂົາດັ່ງນີ້ (ພຣະຣາຊໂອງການ)

" *ສູຢ່າບ່າ ຢ່າງາມ (ລົບກວນ) ແກ່ໄທ ແກ່ລາວ* (ຄົງຫມາຍເຖິງໄທລື້ ໄທດ່ຳ ໄທແດງ ໄທ ຂາວເປັນຕົ້ນ) ສູຢ່າຍາດເອົາສິ່ງເອົາຂອງອັນໃດ ກໍ່ດີ (ຍາດເອົາສິ່ງຂອງພວກກັນເອງ) ອັນນຶ່ງ ສູ ຫາກຜິດກັນ ແລະວ່າຈັກໄປຣົບໄປເລວກັນກໍດີ ໃຫ້ສູຈົ່ດວາມກູສິ່ງນີ້ ມື້ກາບ ມື້ຮັບ ມື້ຮວຍ ມື້ເມືງ (2) ມື້ເບີກ ໃນ 5 ມື້ນີ້ ໃຫ້ເປັນມື້ເສິກ, ສູຈັກຣົບຈັກເລວກັນ ກໍ່ຕາມສູ ມື້ກັດ ມື້ກິດ ມື້ຮວ້ງ ມື້ເຕົ່າ ມື້ກາ ໃນ 5 ມື້ນີ້ ຢ່າໃຫ້ສູຣົບເລວກັນ..ຢ່າໃຫ້ຢຸບເອົາຄວາຍ ບາຍເອົາຄົນກັນ.....ຜູ້ໃດ ຫາກບໍ່ ເຊື່ອຟັງຄວາມກູສິ່ງນີ້, ຫົມ່ວ່ຍນີ້ ກູເອົາມາແຕ່ສິບຄານ ຊຽງດົງຊຽງທອງພັນ ມາໄວ້ແກ່ສູນີ້ແລ້ວ ຫົມ່ວ່ຍນີ້ ຫນັກ 2505 ບາທ ຜູ້ໃດຫາກບໍ່ຟັງຄວາມກູ ອັນເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນຊຽງດົງຊຽງທອງນີ້ ໃຫ້ສູທັງ 4 ຂຸນຣາສດຣ (ຫມາຍເຖິງຂຸນຜູ້ຕາງຫນ້າຣາສດອຣ ເຜົ່າ) ຊັ່ງເອົາເງິນທໍ່ຫົມ່ວ່ຍນີ້ ເລົ່າເອົາຄວາຍໂຕນຶ່ງ ກົນແກ່ສູ (ໃຫ້ປັບໄໝຊາວເຜົ່າຄົນນັ້ນ ໃຫ້ເອົາເງິນ ນິ້ຳຫນັກ ທໍ່ກັບຫົມ ກ້ອນນັ້ນ ແລະໃຫ້ໄໝກົນຄວາຍ 1 ໂຕ)...ຢ່າໃຫ້ກັນ ສັ່ງວ່າດັ່ງນີ້ ຢ່າຣ້ຶຣອກຄອກຄ້ວກັນ..
(ບໍ່ເຂົ້າໃຈຄວາມຫມາຍ)

ພຣະຍາຟ້າ ສັ່ງສອນຂ້າເກົ່າ ດັ່ງນີ້ແລ້ວ ຈຶ່ງເອົາເຂົາລ່ອງມາໄວ້ ຢູ່ພູບ່ອນຫັ້ນ ແຕ່ງໃຫ້ເຂົ້າ ຊຽງໂປະ ຊຽງພາ ຫັ້ນແລ (ຄົງຈະຫມາຍເຖິງການແຕ່ງຕັ້ງຫນ້າທີ່ ຜູ້ຄວບຄຸມເຜົ່າ) ພຣະຍາ ຟ້າ ໄປຈາກຊະວາໄດ 2 ປີ ຈຶ່ງມາຣອດຊຽງດົງຊຽງທອງ. (ຫມາຍຄວາມວ່າ ປີນີ້ ແມ່ນຄ.ສ.1355)

****

✡ ✡

---

(1) ຄຳວ່າ "ຂ້າເກົ່າ" ຄົງຈະແມ່ນພວກຂອມ ກັນຣາງ ທີ່ເປັນເຈົ້າຂອງດິນແດນ ລ້ານຊ້າງ ກ່ອນສມັຍຂຸນລໍ ນັ້ນເອງ.

ອີງຕາມພົງສາວະດານລາວ ຂອງມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ປີ 1957 (ຫນ້າ 57) ກ່າວ່ວ່າ ຈຳນວນຂ້າເກົ່າທີ່ຍ້າຍເຂົ້າມາຢູ່ໃນເຂຕ ຫລວງພຣະບາງ ໃນຕອນນັ້ນ ມີທັງຫມົດ 100,000 ຄົນ.

(2) ມື້ເສິກ ທີ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລ້ານຊ້າງອະນຸຍາຕ ໃຫ້ຊົນເຜົ່າຕ່ໍສູ້ກັນເອງ ຫາກພວກເຂົາ ມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ໃຫ້ມີແຕ່ 5 ປີ ໃນຈຳນວນ 12 ປີ ຄື ປີ ທີ່ມີແມ່ປີ ເຫລົ່ານີ້ ຮ່ວມຢູ່ ເຊັ່ນປີ ກາບໃຈ ຮັບເປົ້າ ຮວາຍຍີ ເມືງເຫມ້ຳ ແລະເບີກສີ ສຳຮັບ ປີທີ່ບ່ໍອະນຸຍາຕໃຫ້ຕ່ໍສູ້ກັນເອງ ກໍ່ແມ່ນປີ ກັດໄສ້ ກົດສະງ້ຳ ຮວ້ງມົດ ເຕົ່າສັ້ນ ແລະ ກ່ຳເຮ້ຳ ເປັນຕົ້ນ. ຫາກ ປີເຫລົ່ານີ້ ເມື່ອກົງກັບ ພ.ສ.ທ ຫໍ່ໃດ ຖືເປັນປີໃນພຣະຣາຊໂອງການ.

(11) ບັນຣິບທີ 11 ການຕໍ່ສ້ ອ້ ມໂຣມອານາ ຈັກຣ໌ ວຽງຈັນທນ໌ ຂອງທ້າວຊຽງມຸງ ປີ ຄ.ສ.1356

****

ເມື່ອໄດ້ຍົກທັບ ຂຶ້ນມາຈາກນະຄອຣຫລວງ ແຫ່ງປະເທສຂເມຣ ໃນປີ 1349 ພຣະຍາຟ້າ ມາ ຮອດເຂຕປາກຊັ ນ ໄດ້ຍຶດເອົາເມືອງພຣະນ້ ຳຮຸ ງ (ຕັ ້ງຢູ ່ບ ່ຣິເວນ ເມືອງປາກຊັ ນ) ຈາກພຣະຍາ ສາມຄອ ້ ມ ໄດ ້ແລ ້ ວ ກ ່ ແຜ ່ອ ຳ ນາຈຂຶ ້ ນໄປທາງອານາຈັກຣ ໌ພວນ ຂອງພຣະຍາເຈັດເຈ ັ ດ ແລະບີບ ເຂ ົ ້ າໃສ ່ປ ະເທສແກວ ໂດຍຍັ ງບ ່ ໄດ ້ເຂ ົ ້ າມາແຕະຕ ້ ອງອານາຈັກຣ ໌ວຽງຈັນທນ ໌ ເທ ື ່ ອ ຈົ ນ ວ ່ າ ໄ ດ ້ ທ ອ ້ ນ ໂຣມອານາຈັກຣ ໌ ລາວຝ ່ າຍ ເ ຫ ນ ື ອ ຮ ຽ ບ ຮ ອ ້ ຍ ຫ ນ ົ ດ , ຮ ອ ດ ປ ີ 1356 ຈ ຶ ່ ງ ໄ ດ ້ ຍ ົ ກ ທ ັ ບ ມ າ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ທ ນ ໌ ລ ົ ງ ໄປສ ູ ່ ນ ະ ຄ ອ ຣ ໄ ທ ຕ ່ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ພ ິ ສ ນ ຸ ໂ ລ ກ ເ ພ ັ ຊ ບ ຸ ຣ ນ ໌ ແ ລ ະ ຣ ອ ້ ຍ ເ ອ ັ ດ ແ ລ ້ ວ ບ ີ ບ ເ ຂ ົ ້ າ ໃ ສ ່ ອ ານ າ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ສ ຣ ິ ອ ະ ຍ ຸ ທ ຍ າ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ຍ າ ອ ຸ ທ ອ ງ .

ໃນການຍົກທັບລົງມາຕີເອົານະຄອຣວຽງຈັນທນ ໌ ຄັ ້ ງນັ ້ ນ ສົ ມເດັ ຈ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ຟ ້ າ ງ ຸ ່ ມ ຍ ົ ກ ກ ຳ ລ ັ ງ ຜ ່ ານ ມ າ ທ າ ງ ຝ ັ ່ ງ ຕ າ ວ ັ ນ ຕ ົ ກ ແ ມ ່ ນ ້ ຳ ຂ ອ ງ ຄ ື ຜ ່ ານ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ແ ຂ ວ ງ ຊ ັ ຍ ບ ຸ ຣ ິ ໃ ນ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ ຈ ຶ ່ ງ ມ າ ຮ ອ ດ ເ ມ ື ອ ງ ດ ່ ານ ຊ ້ າ ຍ ເ ຊ ິ ່ ງ ເ ປ ັ ນ ເ ມ ື ອ ງ ຫ ນ ້ າ ດ ່ ານ ແ ຫ ່ ງ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ລ າ ວ ມ າ ແ ຕ ່ ສ ມ ັ ຍ ໂ ບ ຮ ານ ກ ່ ອ ນ ຫ ນ ້ າ ຍ ຸ ຄ ສ ມ ັ ຍ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ຍ າ ຟ ້ າ .

ເ ວ ລ າ ນ ັ ້ ນ ເ ຈ ົ ້ າ ເ ມ ື ອ ງ ດ ່ ານ ຊ ້ າ ຍ ມ ີ ຊ ື ່ ວ ່ າ ທ ້ າ ວ ໄ ຄ ເ ປ ັ ນ ຊ ື ່ ແ ບ ບ ລ າ ວ ໆ ກ ່ ອ ນ ຈ ະ ຍ ົ ກ ທ ັ ບ ເ ຂ ົ ້ າ ຕ ີ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ຈ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ຟ ້ າ ງ ຸ ່ ມ ໄ ດ ້ ຊ ິ ງ ແ ຕ ່ ງ ຕ ັ ້ ງ ໃ ຫ ້ ບ າ ໂ ບ ກ ັ ບ ບ າ ຈ ິ ແ ຊ ້ ເ ປ ັ ນ ແ ມ ່ ທ ັ ບ ຫ ນ ້ າ ໂ ດ ຍ ທ ້ າ ວ ໄ ຄ ພ ່ ເ ປ ັ ນ ເ ຈ ົ ້ າ ເ ມ ື ອ ງ ໄ ດ ້ ທ ຳ ການ ຂ ັ ດ ຂ ືນ ອ ຳ ນ າ ຈ ບ ່ ຍ ອ ມ ອ ່ ອ ນ ນ ້ ອ ມ ແ ກ ່ ພ ຣ ະ ຍ າ ຟ ້ າ ແ ຕ ່ ໂ ດ ຍ ດ ີ ບ າ ໂ ບ ຈ ຶ ່ ງ ນ ຳ ກ ຳ ລ ັ ງ ເ ຂ ົ ້ າ ໂ ຈ ມ ຕ ີ ຈ ັ ບ ເ ອ ົ າ ທ ້ າ ວ ໄ ຄ ໄ ປ ຂ ້ າ ເ ສ ັ ຽ ທ ີ ່ ຊ ຽ ງ ສ ົ ມ (ບ ້ ານ ປ າ ກ ຊ ັ ໃ ນ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ) ພ ົ ລ ງ ານ ຄ ວ ານ ດ ີ ຄ ັ ້ ງ ນ ີ ້ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ຈ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ຟ ້ າ ງ ຸ ່ ມ ຈ ຶ ່ ງ ຊ ິ ງ ແ ຕ ່ ງ ຕ ັ ້ ງ ໃ ຫ ້ ບ າ ໂ ບ ເ ປ ັ ນ ພ ຣ ະ ຍ າ ເ ມ ື ອ ງ ຊ ້ າ ຍ ໃ ຫ ້ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ເ ມ ື ອ ງ ດ ່ ານ ຊ ້ າ ຍ ທ ີ ່ ເ ປ ັ ນ ເ ມ ື ອ ງ ຊ າ ຍ ແ ດ ນ ຕ ່ ກ ັ ບ ອ ານ າ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ສ ຣ ິ ອ ະ ຍ ຸ ທ ຍ າ ຫ ລ ື ອ ານ າ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ສ ຍ າ ມ ມ າ ແ ຕ ່ ສ ມ ັ ຍ ໂ ບ ຮ ານ .

ຫ ລ ັ ງ ຈ າ ກ ຕ ີ ເ ອ ົ າ ເ ມ ື ອ ງ ດ ່ ານ ຊ ້ າ ຍ ສ ຳ ເ ຣ ັ ດ ແ ລ ້ ວ ກ ຳ ລ ັ ງ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ຟ ້ າ ງ ຸ ່ ມ ກ ໍ ່ ຍ ົ ກ ລ ົ ງ ມ າ ຮ ອ ດ ຄ ່ ແ ກ ້ ງ ແ ລ ະ ທ ັ ບ ຫ ລ ວ ງ ຕ ັ ້ ງ ຢ ູ ່ ທ ່ າ ນ າ ເ ຫ ນ ື ອ (ຕ ່ ກ ັ ບ ບ ້ ານ ເ ກ ົ ່ າ ລ ຽ ວ ແ ລ ະ ບ ້ ານ ສ ີ ໄ ຄ ໃ ນ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ)

ຝ ່ າ ຍ ທ ້ າ ວ ຊ ຽ ງ ມ ຸ ງ ເ ຈ ົ ້ າ ເ ມ ື ອ ງ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ທ ນ ໌ ແ ລ ະ ພ ຣ ະ ຍ າ ເ ພ ົ ່ າ ເ ຈ ົ ້ າ ເ ມ ື ອ ງ ວ ຽ ງ ຄ ່ ຳ ຫ ລ ື ເ ມ ື ອ ງ ໄ ຜ ່ ຫ ນ ານ ຜ ູ ່ ເ ປ ັ ນ ລ ູ ກ ເ ມ ື ່ ອ ໄ ດ ້ ຊ າ ບ ຂ ່ າ ວ ກ ອ ງ ທ ັ ບ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ຍ າ ຟ ້ າ ຍ ົ ກ ເ ຂ ົ ້ າ ມ າ ຢ ຽ ບ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ເ ຊ ັ ່ ນ ນ ັ ້ ນ ກ ໍ ່ ເ ກ ນ ພ ົ ລ ທ ້ າ ສ ອ ງ ຫ ົ ວ ເ ມ ື ອ ງ ອ ອ ກ ຕ ່ ສ ູ ້ ຣ ວ ມ ທ ້ າ ຫ ນ ົ ດ ມ ີ ກ ຳ ລ ັ ງ ພ ົ ລ 20,000 ຄ ົ ນ ມ ີ ຊ ້ າ ງ 500 ໂ ຕ .

ການສົງຄາມ ຄັ້ງນີ້ ເຖິງບໍ່ໃຫຽ່ເທົ່າກັບການຣົບທີ່ລ້ານນາ ແຕ່ກໍ່ແມ່ນສົງຄາມທີ່ຕອ້ງໃຊ້ກົລ ເສິກ ແລະໃຊ້ເວລາໃນການຕ່ໍສູ້ ດົນສົມຄວນ ສແດງວ່າ ກໍາລັງຝ່າຍວຽງຈັນຫນ ແລະວຽງຄໍາ ກໍ່ມີຄວາມແຂງແຮງ ບໍນອ້ຍເລຍ.

ໃນຂະບວນສົງຄາມ ພຣະຍາເພົາ ຂີ່ຊ້າງຊື່ວ່າ ແສນນາງຄອຍ ສ່ວງເກົ້າສອກ ທ້ວຊຽງມຸງ ຂີ່ຊ້າງຊື່ ວ້ງບູຣິ, ສ່ວງແປດສອກ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຊ້ງຂີ່ຊ້າງ ຊື່ວ່າ ຣົ່ນຊຽງທອງ ພຣະຍາ ເມືອງຊ້ຍ(ບາໂບ) ຂີ່ຊ້າງຊື່ວ່າ ແພ້ວຈັກກະວາລ, ສ່ວນ ບາຈີແຂ ນັ້ນ ຂີ່ຊ້າງຊື່ວ່າ ຂວ້ານລ່ວ ຟ້າ, ກອງທັບ ທ້ງສອງຝ່າຍ ຍົກອອກມາຣົບກັນ ຢູ່ທົ່ງນາ ບ້ານຖິ່ນຈ່ໍາປີ (ປັຈຈຸບັນນີ້ ບ້ານຖິ່ນ ຢູ່ ເຫນືອວຽງຈັນຫນ ຕ້ັງຢູ່ແຄມແມ່ນ້ໍາງື່ມ) ບາຈີແຂ ໄສຊ້າງເຂົ້າຊົນທ້ວຊຽງມຸງ ແລະ ພັນທ້ວ ຊຽງມຸງ ຄ່ໍຂາດ ເທ່ົາຫລ້ັງຊ້ງ ແລ້ວບາໂບ ກັບບາຈີແຂ ແລະຂວ້ານ (ພຣະຍາເມືອງຂວ້ານ) ຈ່ໍ່ງ ຫຸ້ມຊົນຊ້ງ ກັບພຣະຍາເພົາ, ພຣະຍາເພົາ ກໍ່ທ່ໍາການຕ່ໍສູ້ຢ່ໍາງແຂງແຮງ ແຕ່ ໃນເມ່ືອເຫັນທ້ວ ຊຽງມຸງ ຜູ້ບົດາ ຖ້ກຂ້ວ້ຕາຍ ແລະບໍ່ເຫັນມ້ີຜູ້ແຂງຂັນ ຂອງຝ່າຍຕ້ນ ພໍ່ຈະຕ່ໍສູ້ກັບ 3 ນັກຣົບ ເຊ່ັນ ນັ້ນ ກໍ່ເສັຽກໍ່າລ້ັງໃຈ ຈ່ໍ່ງນ່ໍາທ້ັບຫລ້ັບເຂ້ົ້າເມ້ືອງໄພ່ໝ່ານ, ບາກ້ນ ບາໂບ ກ້ັບບາຈີແຂ ກໍ່ຍ້ົກກໍ່າລ້ັງ ຕ້ີເຂ້ົ້າເມ້ືອງໄພ່ໝ່ານ (ເມ້ືອງວຽງຄໍ່າ) ແຕ່ ເຂ້ົ້າເມ້ືອງບໍ່ໄດ້ ເພ່ໍາຕ້ິວເມ້ືອງນ້ັ້ນ ລ້ອ້ມດ້ວ້ຍໄມ້ໄພ່ ແໜ້ນໜາ ທ້ີ່ສຸດ ຈ່ໍ່ງສ່ົ່ງຄ່ໍາມາຂ້ວ້ບທູນສົມເດັຈພຣະເຈ້ົ້າຟ້ງຸ່ມ ທ້ີ່ກໍ່າລ້ັງຍ້ຶດໄດ້ວຽງຈ້ັນຫນ ແລະ ກໍ່າລ້ັງຈ້ັດການຣ້ບ້ານເມ້ືອງຢູ່ທ້ີ່ນ້ີ ສົມເດັຈພຣະເຈ້ົ້າຟ້ງຸ່ມ ຈ່ໍ່ງສ່ັ່ງໃຫ້ລ້ອ້ມເມ້ືອງໄພ່ໝ່ານໄວ້ ແລ້ວ ພຣະອ້ົ່ງ ຈ່ໍ່ງໄຂສ່ງເງ້ົນ ສ່ງຄ່ໍາ ທ້ີ່ນະຄອຣວຽງຈ້ັນຫນ ສ່ັ່ງໃຫ້ຫລ່ໍ່ເງ້ົນຄ່ໍາ ເຮ້ັດເປ້ັນຈຽງໜ້ໍາ ແລ້ວສ່ົ່ງໄປໃຫ້ບາຈ້ົມ ບາສຽມ ກ້ັບບາຈີແຂ ຍ້ົງໜ້ໍາຈຽງເງ້ົນຈຽງຄ່ໍາ ເຂ້ົ້າໃສ່ໃນກໍ່ໄພ ທ້ີ່ເປ້ັນກໍ່ໍາ ແພ່ງລ້ອ້ມເມ້ືອງ ຕລອດ 3 ວ້ັນ 3 ຄ້ືນ ແລ້ວກໍ່ສ່ັ່ງໃຫ້ຖອຍທ້ັບ ຫນ້ີມາວຽງຈ້ັນຫນ.

ຫລ້ັງຈາກສົມເດັຈພຣະເຈ້ົ້າຟ້ງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຕ້ີໄດ້ເມ້ືອງວຽງຈ້ັນຫນ ແລະໄດ້ພ້ັກແຣງພຸ້ລ້ົນ ພ້ົນທະຫານ ເປ້ັນທ້ີ່ສົມຄວນແລ້ວ ກໍ່ຍ້ົກພ້ົນຂ້ວ້ນແມ່ນ້ໍາຂອງ ໄປຕ້ີເອ້ົາເມ້ືອງແກ່ນທ້ວ (ແຂວງ ຊ້ຍບຸຣ້ີ) ແລະຕ້ີເອ້ົາເມ້ືອງນະຄອຣໄທ (ຢູ່ແຂວງເພ້ັຊບຸຣນ ແລະພ້ົສນຸໂລກ ຂອງໄທຍ) ໂດຍ ຂ່ົ່ມ ຂູ່ຕ່ໍ່ອ່ໍານາຈການປົກຄອງ ຂອງພຣະຍາອຸທອງ (ພຣະຣາມາທ້ິບ້ດ້ີ ທ້ີ 1 ເຈ້ົ້າເມ້ືອງສຣ້ີອ່ຍຸທຍາ ແຫ່ງອານາຈ້ກຣ ສຍາມ) ເມ້ືອສ່ໍາເຣ້ັດແລ້ວ ຈ່ໍ່ງຊ້ົ່ງຕ້ັ້ງໃຫ້ບາຈີແຂ ເປ້ັນຫມ້ືນແກ ໃຫ້ຣ້ັບຜ້ິດ ຊອບປົກຄອງດ້ິນແດນຊອບດ່ໍານ ທ້ີ່ຕ້ິດຕ່ໍ່ກ້ັບປະເທສສຍາມ ຕ່ໍ່ຈາກນ້ັ້ນກໍ່ຍ້ົກທ້ັບກ້ັບຄ້ືນສູ່ນະຄອຣ ວຽງຈ້ັນຫນ.

ສ່ໍາຣ້ັບ ປະຊາຊ້ົນຣາສດອຣ ທ່ົ້ງເມ້ືອງໄພ່ໝ່ານນ້ັ້ນ ຄ້ັນການຣ້ົບສ້ິ້ນສຸດລ້ົ່ງ ໂດຍກອງທ້ັບພຣະ ຍາຟ້ ຖອນຫນ້ີເອ້ົາເສ້ັຽງ ກໍ່ພ່ໍາກ້ັນອອກມາທ່ໍາມາຫ່ົ້ງກ້ົນ ຕ່ໍ່ງມ້ົ້ກຕ້ິ ເມ້ືອໄດ້ພ້ົບເຫ້ັນລ້ກໜ້ໍາ

ຈຽງເງິນ-ຈຽງຄຳ ກະແຈກກະຈາຍຢູ່ຕາມກໍ່ໄພ່ ກໍ່ພາກັນຍາດເກັບ ແລະໃນທີ່ສຸດ ຫລາຍແຫ່ງ ກໍ່ຖາງປ່າ ທີ່ລອ້ມເມືອງຖິ້ມເສັຽ.

ຫລັງຈາກກັບຄືນມາຈາກດິນແດນ ເມືອງມະຄອຣໄທ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມເມື່ອໄດ້ຊົງຮັບຊາບລາຍງານ ທາງຣາຊການລັບ ສົມຕາມຄວາມຄາດຫມາຍ ໄວ້ແລ້ວ ກໍ່ຍົກທັບໄປຕີຍຶດເອົາ ເມືອງໄພ່ໜາມໄດ້ສຳເຣັດ ໂດຍງ່າຍ ຈຶ່ງຈັບພຣະຍາເພົ້າໃສ່ຊອງ (ຫັບໄມ້ໄພ່) ຈະສົ່ງໄປມະຄອຣ ຊຽງທອງ (1) ພຣະຍາເພົ້າໄດ້ເຖິງແກ່ຊີວິຕ ໃນຣະຫວ່າງທາງ ທີ່ບ້ານຖິ່ນແຫ້ງພາຍລຸນມາ ເພື່ອເປັນກຽຕແກ່ພຣະຍາເພົ້າ ຈຶ່ງຕັ້ງຊື່ບ້ານຖິ່ນແຫ້ງ ບ່ອນນັ້ນວ່າ "ເມືອງຊອງ" ກໍ່ຄືເມືອງວ້າວຽງ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ການສຳຣວດສຳມະໂນຄົວ
ຕົວເລຂຊາຍສະກັນ ຄັ້ງທີ 2

****

ຫລັງຈາກສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ສຳເຣັດການສ້າງຄາມ ກັບເມືອງວຽງຄຳ ເປັນທີ່ຣຽບຣ້ອຍແລ້ວ ກໍ່ສເດັດມາປະທັບຢູ່ມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຄາວນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ສຳຣວດເບິ່ງບັນຊີຊາຍສະກັນ ເທົ້າທີ່ພຣະອົງຄ໌ຜາບແພ້ດິນແດນຕ່າງໆ ຜ່ານມາແຕ່ຕົ້ນ ຄືນັບຕັ້ງແຕ່ເມືອງປາກຫ້ວຍ ຫລວງ (2) ເຖິງຜາໄດ ມີຄົນຢູ່ 600,000 ຄົນ ມີຊ້າງ 2000 ໂຕ ມ້າ 1000 ໂຕ ສຳຣັບຢູ່ທາງໃຕ້ ຂອງເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງຊຽງສາ ລົງໄປ (3) ເຖິງແດນຈາມ ແດນຂແມຣ ກຳນົດເຫັນ ມີຕົວເລຂຜູ້ ຄົນຈຳນວນ 400,000 ຄົນ ມີຊ້າງ 1000 ແລະມ້າ 500 ໂຕ. ໂຮມທັງຫມົດ ພົລເມືອງໃນເມືອງ ລ້ານຊ້າງ ທີ່ເປັນລາວໄດ 700,000 ຄົນ ແລະເປັນໄທ (4) ໄດ 300,000 ຄົນ ໃນນີ້ ບັນດາຄົນເຜົ່າ ອື່ນໆນັ້ນ ຍັງບໍ່ທາກິຕເຫັນໄລ່ເຂົ້າໃສ່ຕົວເລຂຊາຍສະກັນຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນເວລານີ້ ເທື່ອ.

ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ເມື່ອຊົງສຳເຣັດສ້າງຄາມຢູ່ວຽງຈັນທນ໌ ຣຽບຣ້ອຍແລ້ວ ຈຶ່ງຊົງຕັ້ງບາຄຸ້ມ ໃຫ້ຮັບຕຳແໜ່ງເປັນ "ຫມື່ນຈັນທນ໌" ສຳຣັບປົກຄອງເຂຕວຽງຈັນທນ໌ ຊົງແຕ່ງ

---

(1) ພົງສາວະດານລາວ ສະບັບມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ອ້າງເຖິງພົງສາວະດານ ບາງສະບັບ ທີ່ກ່າວ່າ ເມື່ອຈາກພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຊົງເຫັນວ່າ ພຣະຍາເພົ້າ ເປັນນັກຣົບທີ່ເຂັ້ມແຂງ ສາມາຕຖ້ຶມຊ້າງກັບພຣະອົງຄ໌ໄດ ຈຶ່ງຫຳເປັນມິຕສະຫາຍ ກັບພຣະຍາເພົ້າ.

ເຣື້ອງນີ້ ອາຈເປັນໄປຈິງ ເພາະໃນເມື່ອບິດາຂອງ ພຣະຍາເພົ້າ ຊື່ຫ້ວຊຽງມຸງ ຜູ່ເປັນລຸກ ຈະມີຕຳແໜ່ງພຣະຍາ ໂດຍວິທີໃດ? ສະນັ້ນ ຕຳແໜ່ງພຣະຍາເພົ້າ ຈະບໍ່ອາຈມີມາກ່ອນກາຣສ້ຽງຄາມ ກັບພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ແລະທີ່ໄດ້ຊື່ ພຣະຍາເພົ້າ ຄົງຈະໄດ້ໃນຕອນຫລັງ ເມື່ອໄດ້ ຮັກແພງ ເປັນມິຕ ກັບພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ແລ້ວນັ້ນເອງ. ຈະພົບເຫຕຜົລ ຕື່ມອີກວ່າ ໃນຕອນພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ນຳອົງຄ໌ພຣະບາງ ມາຈາກ ຂແມຣນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຈັດງານສລອງພຣະບາງຢູ່ວຽງຄຳ ພຣະຍາເພົ້າ ຂໍເອົາພຣະບາງໄວ້ບູຊາ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກໍ່ຍົງອະນຸຍາຕໃຫ້.

(2) ເມືອງປາກຫ້ວຍຫລວງ ແມ່ນ ບ້ານຫ້ວຍຫລວງ ຢູ່ໃນເຂຕເມືອງໂພນພິໄສ ແຂວງຫນອງຄາຍ,

(3) ເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ແມ່ນເມືອງປາກຊັນ, ຣັຊກາຣທີ 5,ໄທຍ໌ ເມື່ອຈັບຄົນລາວພວນ ມາຕັ້ງບ້ານເມືອງທີ່ນັ້ນ ຈຶ່ງໃສ້ຊື່ ໃຫ້ວ່າ ບໍຣິພັນທ໌.

(4) ຄຳວ່າ ໄທ ໃນທີ່ນີ້ ຫມາຍເຖິງພວກທີ່ເອີ້ນຕົນເດງວ່າ "ໄທ " ເຊັ່ນ ໄທດຳ ໄທແດງ ໄທຂາວ ໄທລື້ ໄທພວນ ເປັນຕົ້ນ.

ຕັ້ງບາສຽມ ເປັນຫມື່ນກະບອງ ປົກຄອງດິນແດນລ້ານຊ້າງ ພາຄໃຕ້ ນັບແຕ່ເມືອງພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ຊຽງສາ ລົງໄປ ຮອດແດນຈາມ ແດນຂແມຣ.

ໃນເວລາດຽວກັນ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈົ່ງຊົງສັ່ງໃຫ້ພຣະຍາເມືອງຂວາ (ບາກິນ) ຍົກຍ້າຍພວກຂ້າເກົ່າ ມາຈາກພາຄເໜືອ ເອົາມາຢູ່ ໜອງຫານນ້ອຍ ໜອງຫານຫລວງ ພູວານເຖົ້າວານປາວ ແລະເຊຶອງຊ້າຍ ເປັນຈຳນວນ 10,000 ຄົວ ແລະອີກຈຳນວນ 10,000 ຄົວ ໃຫ້ມາຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ ກະແດຟ້າແຕບ (1) ນອກເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ເຊິ່ງພົງສາວະດານລາວ ຂອງ ມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ກ່າວອ້າງວ່າ ແມ່ນເຂຕໜອງຄັນແຫ ເສື້ອນ້ຳ (ເຂຕບຶງຫາຕຫລວງ ໃນ ປັຈຈຸບັນ) ຫລືເຂຕເມືອງນ້ອຍຊຽງດາ ຈົນຮອດດອນໜູນ ປາກງື່ມ ໃນທຸກວັນນີ້ ເຊິ່ງພາໃຫ້ດິນ ແດນເຂຕນະຄອນວຽງຈັນທນ໌ ກາຍເປັນເມືອງໃຫ່ ທີ່ມີຄົນໜາແໜ້ນ ຫລາຍກວ່າສມັຍ ຂອງ ທ້າວຊຽງມຸງ.

ປະວັຕຫ່ັ້ນະຄອນວຽງຈັນທນ໌

****

ເມືອງວຽງຈັນທນ໌ນີ້ ດ່ຳເນີນການປົກຄອງມາແບບໃດ ຈາກສມັຍໂບຮານ ຈົ່ງມາຮອດຍຸຄທ້າວ ຊຽງມຸງ ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຍົກທັບລົງມາຜາບ ບ່ໍມີບັນທຶກຂຽນໄວ້ຄັກ ແນ່, ແຕ່ ອີງຕາມນິທານຂຸນບູຣົມ ອ້າງວ່າ ກ່ຳເນີດຂອງເມືອງຊະວາ ກ່ອນສມັຍຂຸນລໍ ນັ້ນ ຕະກຸລ ມະນຸສ ທີ່ມາສ້າງເມືອງຊະວາ ຈຸນ້ຶງ ກໍ່ແມ່ນຈັນທະພານິຊ ຫລື ພໍ່ຄ້າຈາກເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ຕໍ່ມາ ກໍ່ແມ່ນພວກຂອມກັນຣາ ຈົ່ງມາຮອດຍຸຄສມັຍຂຸນລໍ ຊົນຊາຕລາວ ຈົ່ງມາໄດ້ເມືອງຊະວາ ເປັນ ຂອງລາວ ຈົນຮອດທຸກວັນນີ້.

ສະນັ້ນ ອີງຕາມປະວັຕນີ້ ພູຄົນຈາກເມືອງວຽງຈັນທນ໌ນີ້ເອງ ເປັນຜູ້ໄປສ້າງເມືອງຊະວາ ຫລື ຊຽງດົງຊຽງທອງ ຄືນະຄອນຫລວງພຣະບາງ ດຽວນີ້.

ສ່ວນ ຄວາມເປັນມາແຕ່ເບື້ອງຕົ້ນ ຂອງນະຄອນວຽງຈັນທນ໌ ເທັນພາກັຕບັນທຶກ ແຕ່ສມັຍ ບູຣິຈັນທ໌ ອ່ວຍລ່ວຍ (ປຸ່ຈັນທນ໌ທ້ອງໃຫ່ຽ) ເຊິ່ງມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງກັບເຣື້ອງພຣະຍານາຄ ຢູ່ທີ່ໜອງ ຄັນແຫເສື້ອນ້ຳ.

ພົງສາວະດານຈີນ ສມັຍຣາຊວົງສ໌ຖັງ ບັນທຶກວ່າ ມີອານາຈັກຣ໌ເວີນຖັນເຄີຍໄດ້ສົ່ງທູຕໄປຢ້ຽມ ຢາມຣາຊສ່ຳນັກຈີນ ສະນັ້ນ ຄ່ຳວ່າ ເວີນຖັນ(Wenton) ເຊື່ອກັນວ່າ ຄືນະຄອນວຽງຈັນທນ໌ ນີ້ເອງ.

ອີງຕາມຫນັງສືອຸຣັງຄະທາຕ (ປະວັຕພຣະທາຕພະນົມ)ຈະເຫັນໄດ້ວ່າພູຄົນພົລເມືອງ ທີ່ຢູ່ໃນ ດິນແດນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ຣວມທັງນະຄອນວຽງຈັນທນ໌ ມີມາກ່ອນສມັຍພຸທທະກາລ ດັ່ງຕ່ຳນານ ອຸຣັງຄະທາຕ ກ່າວວ່າ ພຣະເຈົ້ານັນທະເສນ ຄອງເມືອງນະຣຸກຂະນະຄອຣ (ນະຄອຣພະນົມ) ໄດ້

13 ປີ ພຣະພຸທທະເຈົ້າ ຈິ່ງປະຣິນິພພານ. ການວິວັທທະນາການ ເຊື້ອຊາຕມະນຸສ ຢູ່ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳ ຂອງ ກໍ່ຄົງຈະສືບເນື່ອງມາຕາມລຳດັບ ຈາກ 4000–5000 ປີມາແລ້ວ ແລະອາຈເປັນໄປໄດ້ ທີ່ "ໜຸ່ມນະນຸສ ໃນກຸ່ມວັທທະນະທັມບ້ານຊຽງ"(ແຂວງອຸດອຣທານີ) ກໍ່ແມ່ນສືບສາຍເລືອດກັນ ຈົນ ມາເຖິງຍຸຄສມັຍອຸຣັງຄະທາຕ ນີ້ເອງ.

ຕຳນານເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ຈາກໜັງສືອຸຣັງຄະທາຕ(1) ກ່າວໄວ້ວ່າ ໃນກາລະຄັ້ງນຶ່ງ ມີພຣະ ຍາອິງຄ໌ນຶ່ງ ທີ່ປົກຄອງເມືອງສາເກຕ (ເມືອງຣອ້ຍເອັດ) ຊົງພຣະນາມວ່າ ພຣະຍາສຸຣິຍະວົງສາ ທັມມິກະຣາຊາທິຣາຊ ມີພຣະອັຄຄະມະເຫສີ ພຣະນາມວ່າ ພຣະນາງສຣິຣັຕນະເທວີ ແລະມີຣາຊ ໂອຣົສອິງຄ໌ນຶ່ງນາມວ່າ ເຈົ້າສັງຂະວິຊາກຸມາຣ, ເມື່ອປະສູຕມາໄດ້ 8 ວັນ ພຣະຣາຊມາຣດາ ກໍ່ສ້ຽງ ພຣະຊົນມ໌ ແລະຄັນເມື່ອ ພຣະຍາສຸຣິຍະວົງສາ ສວັຣຄົຕໄປແລ້ວ ເມືອງສາເກຕ ກໍ່ປະສົພພັຍພິບັຕ ຍ້ອນຖືກແຊກແຊງ ຈາກເມືອງກຸຣຸນທະນະຄອຣ (ເຂຕລຸ່ມນ້ຳເຈົ້າພະຍາ) ແລະອ່ຳມາຕຍ໌ພ່າຍ ໃນ ກໍ່ສ້າງວຸ້ນວາຍ ຍຶດອ່ຳນາຈກັນ ຜູ້ຄົນຈິ່ງພາກັນແຕກຕື່ນ ໄດ້ຮັບຄວາມເດືອດຣ້ອນ ຢ່າງໜັກ ຈິ່ງພາກັນເອົາຄົວ ຫລົບໜີໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ແຫ່ງອື່ນ ບາງພວກກໍ່ຫລົບໜີໄປຢູ່ ເມືອງມະຣຸກ ຂະນະຄອຣ(ທ່າແຂກ–ນະຄອຣພະນົມ) ບາງພວກ ກໍ່ຫລົບໜີໄປຢູ່ເມືອງສຸວັນນະພູມ ນ່ຳພໍ່ທ້ວ ຄ່ຳບາງ (ຄືບ້ານເກົ່າຄົດເກົ່າລ້ຽວ ໃນປັຈຈຸບັນ) ຄື:

- ໜຶ່ນແກ ມີຄົວ 50,000 ຄົວ ຍົກຍ້າຍໜີໄປຕັ້ງບ້ານເມືອງຢູ່ແຫ່ງນຶ່ງ (ບ່ຊາບທີ່ແນ່ນອນ)
- ໜຶ່ນພຣະນ້ຳຮ່ຽ ມີຄົວ 50,000 ຄົວ ຍົກມາຕັ້ງບ້ານເມືອງຢູ່ເຂຕນ້ຳກະດິ່ງ–ນ້ຳຊັນ
- ໜຶ່ນວຽງລ່ຳຄົວ ມີຄົວ 50,000 ຄົວ ຍົກມາຕັ້ງບ້ານເມືອງຢູ່ເຂຕໃຕ້ປາກະດິ່ງ
- ໜຶ່ນຫລວງກາງເມືອງ ມີ 50,000 ຄົວ ຍົກມາຕັ້ງບ້ານເມືອງຢູ່ເຂຕຫ້ວຍຫາດ (ບ່ຮູ້ຢູ່ໃສ)
- ໜຶ່ນຣາມເມືອງ ມີຄົວ 50,000 ຄົວ ຍົກມາຕັ້ງບ້ານເມືອງ ຢູ່ເຂຕຫ້ວຍຫຸດ
- ໜຶ່ນປະຊຸມນຸມເມືອງ ມີຄົວ 50,000 ຄົວ ຍົກມາຕັ້ງບ້ານເມືອງຢູ່ທີ່ ປາກຫ້ວຍຫຸດກ້ຳໃຕ້ ພ້ອມດ້ວຍນ້ຳລຽງແລະແມ່ນົມ ຂອງເຈົ້າສັງຂະວິຊາກຸມາຣ.

- ໜຶ່ນກາງໂຮງ ແລະໜຶ່ນພັນທະອາຣາມ ມີຄົວ 200,000 ຄົວ ຮັກສາເຈົ້າສັງຂະວິຊາກຸມາຣ ຍົກມາເຖິງເມືອງສຸວັນນະພູມ ກ່ອນ ແລະມາຣອດເມືອງຫລ້າໜອງຄາຍ ແລະ 50,000 ຄົວ ຂອງໜຶ່ນກາງໂຮງ ຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ປາກຫ້ວຍຄຸກຄ່ຳ (ເຂຕໜອງຄາຍ)

ແລະອີກ ໜຶ່ນພັນທະອາຣາມ ຕັ້ງຢູ່ປາກຫ້ວຍນົກຍູງ (ຫ້ວຍນ້ຳໂມງ ເຂຕສຣິຊຽງໃໝ່) ພ້ອມດ້ວຍຄົວ 50,000 ຄົວ ສ່ຳຣັບເຈົ້າສັງຂະວິຊາກຸມາຣຖືກນ່ຳພາໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ເມືອງສຸວັນ

(1) ພຣະພະນົມເຈຕິຍານຸຣັກຂ໌ (ພຣະທັມຣາຊານຸວັຕ ເຈົ້າຣາຊາຄນະແຂວງນະຄອຣພະນົມ) ຈາກໜັງສື ປະມວນປະວັຕ-ຕຳນານ 4 ເຣື້ອງ ພິມພ໌ຂຶ້ນ ເພື່ອສລອງອາຍຸ ຄົບຣອບ 80 ປີ ເມື່ອ ພ.ສ.2530 ໜ້າ 71-109.

ນະພຸມ ຂອງທ້າວຄຳບາງ (ບ້ານເກົ່າລຽວ)

ກ່ຳເມີດເມືອງຈັນທະບຸຣີ ຈາກໜັງສືອຸຣັງຄະທາຕ ກ່າວວ່າທ້າວຄຳບາງ,ນ້ຳບ່າວຂອງພຣະຍາສຸວັນນະພິງຄາຣ ເມືອງໜອງຫານຫລວງ ໄດ້ພາບ່າວໄພ່ບໍ່ຣິວານ ອົພຍົພຂຶ້ນມາຈາກໜອງຫານ ມາສ້າງບ້ານເມືອງຢູ່ທີ່ບ້ານເກົ່າຄິດເກົ່າລຽວ ເອີ້ນຊື່ວ່າ"ເມືອງສຸວັນນະພຸມ" ແລະພວກປະຊາຊົນບໍ່ຣິວານ ກໍ່ພາກັນຕັ້ງບ້ານເຮືອນຢູ່ ຕາມບໍ່ຣິເວນຕ່າງໆ ຈົນຮອດເຂຕໜອງຄັນແທເສື້ອນ້ຳ (ບຶງທາຕຫລວງ) ແລະຢູ່ທີ່ນີ້ ແມ່ນອີ່ຕາຈັນທ໌ທ້ອງໂພ່ມ ຫລືຈັນທ໌ອ່ວຍລ່ວຍ ເຊິ່ງເປັນຄົນໃຈບຸນ ຖືກເລືອກໃຫ້ເປັນພໍ່ບ້ານ.

ປູ່ຈັນທ໌ ຕັ້ງບ້ານເຮືອນຢູ່ແຄມຣ່ອງແກ ບ່ອນທ່ຽວອ່ວຍລ່ວຍ ໃນປັຈຈຸບັນ (ເຊື່ອກັນວ່າ ຕັ້ງຢູ່ຣະຫວ່າງປ່າຊ້າທາຕຝຸ່ນ ທີ່ເປັນກະຊວງເສຕຖກິຈແລະຄຸ້ມບ້ານຝາຍ ໃກ້ໆກັບຫມອງຈັນທ໌ ທຸກມື້ນີ້)

ຢູ່ເມືອງສຸວັນນະພຸມ ນັ້ນ ທ້າວຄຳບາງ ມີທິດາສາວຜູ່ນຶ່ງ ນາມວ່າ "ນາງອິນທະສວ່າງລ້ຳຣອດ" ສວຍງາມທີ່ສຸດ ເພາະເວລາກ່ອນເກີດ ມາຣດາຝັນວ່າ ພຣະຍາອິນທ໌ ໄດ້ປະທານດອກໄມ້ນິລະບົນ (ດອກບົວຫອງ) ໃຫ້ແກ່ນາງ ແລະເມື່ອນາງມ່ຳດອກບົວ ໄປໃນສຣະ ດອກບົວນັ້ນ ກໍ່ເກີດເປັນ 2 ດອກ ແລະສວຍງາມຫລາຍ ຄັນເມື່ອເກີດທິດາຂຶ້ນມາ ຈຶ່ງໃຫ້ຊື່ວ່າ "ນາງຈັນທະສວ່າງລ້ຳຣອດ"

ຄັ້ງນັ້ນ ມີພຣະອໍຣະຫັນຕ໌ 2 ອົງຄ໌ ເດີນທາງມາຈາກເມືອງຣາຊຄຶຫ໌ ປະເທສອິນເດັຽ ອົງຄ໌ນຶ່ງ ຊື່ມະຫາພຸທທະວັງສະ ມາພັຄຢູ່ແຄມບຶງ (ກ່າວກັນວ່າ ບຶງຂຍອງ) ແລະອີກອົງຄ໌ນຶ່ງ ຊື່ ພຣະມະຫາສັຈຈະດິ ພັກຢູ່ເຂຕປ່າເຫມືອບຶງ (ອາຈແມ່ນ ສະພານຫອງດຽວນີ້...ຜູ້ຂຽນ) ປູ່ຈັນທ໌ ເປັນຄົນໃຈບຸນ ໄດ້ທຳການອຸປຖາກຣັກສາ ຖວາຍບິນທະບາຕແດ່ພຣະອໍຣະຫັນຕ໌ ທັ້ງສອງອົງຄ໌ ທຸກໆວັນ.

ໃນວັນນຶ່ງ ປູ່ຈັນທ໌ ໄປໃສ່ໄຊ້ຢູ່ຣ່ອງແກ ບັງເອີນໄປໄດ້ງູນ້ອຍເກັດຄ່ຳ 2 ໂຕ (ແທ້ຈິງ ແມ່ນລູກຂອງພຣະຍາສຸວັນນະນາຄ ຄືພຣະຍານາຄເກັດຄ່ຳ ຊື່ວ່າ ເອກຈັກຂຸນາຄ ແລະ ສຸຄັນທະນາຄ) ຈຶ່ງນ່ຳມາຂ້ຽງເອົ້າໄວ້ ຈົນຮອດຕອນຄ່ຳ ພຣະຍາສຸວັນນະນາຄ ປະຈຳຢູ່ໜອງຄັນແທເສື້ອນ້ຳ (ບຶງທາຕຫລວງ) ຈຶ່ງແປງເພສ ເປັນຕາຜ້າຂາວຜູ່ນຶ່ງ ມາຍັງເຮືອນປູ່ຈັນທ໌ ບອກວ່າ ປູ່ຈັນທ໌ຈັບລູກຂອງຕົນ 2 ຄົນ ມາຂ້ຽງໄວ້ ແລະມາຂໍຄືນໄປ ປູ່ຈັນທ໌ເຫັນວ່າ ງູນ້ອຍທັ້ງສອງ ເປັນສັຕປລາດແລະວ່າຈະນ່ຳໄປຖວາຍທ້າວຄຳບາງ ຜູ່ເປັນເຈົ້າເມືອງ ຈຶ່ງບ່ຍອມຄືນໃຫ້ ພຣະຍານາຄ ຈຶ່ງອ້ນວອນຂໍຊີວິຕ ແກ່ລູກ ແລະວ່າຈະຂໍຕອບແທນບຸນຄຸນ ຫາກປູ່ຈັນທ໌ ຢາກໃຫ້ຊ່ວຍສິ່ງໃດກໍ່ ຍິນດີຊ່ວຍຕາມຄວາມຕ້ອງການ ແລ້ວ ພຣະຍານາຄ ຈຶ່ງບອກໃຫ້ປູ່ຈັນທ໌ ຂຸດສະໄວ້ 2 ສະ (ຂຸດນ້ຳສ້າງ) ຫາກຕ້ອງການສິ່ງໃດ ໃຫ້ຮ້ອງຫານາຄທັ້ງສອງ ພວກເຂົ້າຈະມາພົບປູ່ຈັນ ຢູ່ທີ່ສະ ແຫ່ງນັ້ນ.

ກ່າວເຖິງທ້າວຄຳບາງ ທີ່ເມືອງສຸວັນນະພຸມ ນັ້ນ ຄັນເມື່ອລູກສາວຂອງຕົນ ຄືນາງຈັນທະສວ່າງລ້ຳຣອດ ມີອາຍຸ 16 ປີ ຈຶ່ງຄຶດວ່າ ຄວນຈະນ່ຳເອົານາງໄປຖວາຍແກ່ພຣະຍາສຣີໂຄຕບອງ ເມືອງ

ມະຣຸກຂະນະຄອຣ (ເມືອງທ່າແຂກ) ຜູ້ເປັນໃຫຽ່ ຊົງພຣະນາມວ່າ ພຣະຍາສຸມິຕຕະທັມມະວົງສາ ເພື່ອຫາຄວາມຊອບ ຕາມທ່ານຽມໂບຣານ ແຕ່ນາງຈັນທະສ່ວາງຣອດ ບໍ່ມີຄວາມພໍໃຈ ຈົ່ງຂັດຂືນ ບໍ່ຍອມໄປ ທ້ວຄຳບາງຈົ່ງຊ່ວ່າ ຖ້າດັ່ງນັ້ນ ຈະນຳໄປໃຫ້ເປັນເມັຽອີ່ຕາຈັນທ໌ທ້ອງໃຫຽ.

ດ້ວຍຣິທຂອງພຣະຍານາຄ ແລະເທວະດາທັງຫລາຍ ດົນບັນດານ ແລະບຸນປາຣະມີ ແຕ່ຫົນຫລັງ ພໍໄດ້ຍິນດັ່ງນັ້ນ ນາງຈັນທະສ່ວາງ ແທນທີ່ຈະນຶກລັງກຽດ ກົງກັນຂ້ານ ນາງຊ້ຳມີຄວາມພໍໃຈນຳຕາຈັນທ໌ ຫລາຍຂຶ້ນ ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ທ້ວຄຳບາງ ກໍ່ຍັງບໍ່ຍອມຕາມໃຈນາງ ຈົ່ງໄດ້ແຕ່ງແພປະດັບດ້ວຍດອກໄມ້ແລະເຄື່ອງຫອມທຸກຊນິດ ມີເຮືອ 20 ລຳ ເຂົ້າ ຂະບວນແຫ່ ມີເຄື່ອງດົນຕຣີເສບງັນຢ່າງເອີກເສີກ ແລ້ວແຫ່ນາງລົງໄປຕາມລຳນ້ຳຂອງ ຈົ່ງມາຮອດທ່ານ້ຳຂອງ ກົງກັບ ທີ່ຢູ່ຂອງປູ່ຈັນທ໌, ດ້ວຍບຸນແຕ່ປາງຫລັງ ປູ່ຈັນທ໌ກໍ່ຄຶດນັກນາງຈັນທະສ່ວາງລົງຮອດ ເຊັ່ນດຽວກັນ ຈົ່ງເດີນໄປບ່ອນສະ ນ້ຳທີ່ຂຸດໄວ້ ແລ້ວຮຽກພຣະຍານາຄມາພົບ ນາຄກໍ່ມາຜາກົດຕົວຢູ່ທີ່ນັ້ນແທ້ ປູ່ຈັນທ໌ ຈົ່ງແຈ້ງວ່າ ຕົນຢາກໄດ້ນາງຈັນທະ ສ່ວາງລົງຮອດ ມາເປັນພັຣຍາ ຂໍໃຫ້ນາຄຊ່ວຍເຫລືອ ນາຄທັງສອງ ກໍ່ຮັບປາກ ຕ່ຈາກນັ້ນ ນາຄທັງສອງ ຈົ່ງໄດ້ໄປຂໍ ຄວາມສນັບສນຸນ ຈາກພຣະຍານາຄ ແລະເທວະດາປະຈຳທ້ອງຖິ່ນ ທັງຫລາຍ.

ຝ່ງພຣະຍານາຄ ແລະເທວະດາທັງຫລາຍ ກໍ່ຊ່ວຍກັນມາອຸ້ມຊູປູ່ຈັນທ໌ ຄື ສຸຄັນທະນາຄ ໄດ້ນຳ ເອົາແກ້ວນ້ຳມັນຈັນທ໌ ມາມອບໃຫ້ ແລະໄດ້ເນຣະມິຕອ່ວງສ້ຳ ແລະກະບວຍຄຳ ສຳຣັບສ້ຳ ເອກະຈັກຂຸນາຄ ໃຫ້ຜ້າເຊັດໂຕອັນເປັນທິພ, ກາຍະໂລຫະນາຄ ໃຫ້ຜ້ານຸ່ງ, ອົນທະຈັກຂຸນາຄ ໃຫ້ ແຫວນທ່ານະຣົງຄ໌,ເສຕຖະໄຊຍະນາຄ ໃຫ້ດາບສຣີຄັນໄຊ ດ້ານແກ້ວ, ສະຫັສສະພະລະນາຄ ໃຫ້ ເສື້ອຮູບທ້ວພັນຕົນ,ສິທທິໂພຄະນາຄ ໃຫ້ນົງກຸຕຄຳ ປະດັບແກ້ວ,ຄັນທັພພະນາຄ ໃຫ້ສ້ວາລຄຳ, ສຣິພັທທະນະນາຄ ໃຫ້ເກີບຕົນຄຳ,ອົນທະສີຣິເທວະດາ ໃຫ້ແວ່ນຄຳ, ເທວະດາອົນທະພຍອງ ໃຫ້ ຕຸ້ມຫູຄຳ,ເທວະດາສວາດສນິທ ໃຫ້ຜ້າເຊັດໜ້າ,ເທວະດາ ປະສິທທິສັກກະ ໃຫ້ກະອຸບນ້ຳມັນ ທີ່ ທ່ານດ້ວຍແກ້ວຜລຶກ.

ຫລັງຈາກທີ່ນາຄແລະເທວະດາທັງຫລາຍ ເນຣະມິຕໃຫ້ເຄື່ອງປະດັບທັງຫລາຍ ເຊັ່ນນັ້ນ ແລ້ວ ຈົ່ງມາຊຸມນຸມກັນ ຢູ່ທີ່ຫາດຊາຍ (ຫາດດອນຈັນທ໌) ອັນເປັນທີ່ຢູ່ ຂອງສຸຄັນທະນາຄ, ສ່ວນ ພຣະຍາສຸວັນນະນາຄ,ສຸຂະຫັຕຖິນາຄ,ປັພພາລະນາຄ ກໍ່ໄດ້ມາ ພ້ອມກັນກັບພຣະຍາສຸທໂທທະປາ ປະນາຄ ແລ້ວພຣະຍາສຸວັນນະນາຄ ຈົ່ງເນຣະມິຕຫ໋ພາສາທ ທີ່ສ່ຳເຣັດດ້ວຍໄມ້ຈັນທ໌ຫອມ ພ້ອມ ດ້ວຍອາສນະເຄື່ອງປູລາດ ແລະຜ້າກັ້ງເພດານ ໄວ້ຄົບຖ້ວນແລ້ວ ຈົ່ງໄປລັກອຸ້ມເອົານາງຈັນທະ ສ່ວ່ງລົງຮອດ ມາໄວ້ໃນຫ໋ພາສາທ ທີ່ນັ້ນ,ແລ້ວ ພຣະຍາສຸວັນນະນາຄ ກໍ່ເນຣະມິຕໂຮງຫລວງຂຶ້ນ ມີ 18 ຫ້ອງ ສ່ຳເຣັດດ້ວຍໄມ້ຈັນທ໌ແດງ ທັງຫມົດ ເພື່ອໃຫ້ເປັນທີ່ຢູ່ ຂອງບໍຣິວາຣແຫ່ງນາງຈັນທະ ສ່ວ່ງລົງຮອດ ຫັ້ນແລ.

ສ່ວນປັພພາລະນາຄ ນັ້ນ ຊ້ຳໄດ້ເນຣະມິຕ ເບັ້ງຊອຣພາສາທ ດ້ວຍໄມ້ຫມາກເດື່ອຟອກຄຳ, ສຸທ

ໂທທະປາປະນາຄ ເນຣະມິຕສະພ້າ ສ່ຳຣັບສົ່ງອາບ, ສຸຂະຣະນາຄ ແລະຫັຕຖີນາຄ ເນຣະມິຕໂຮງ ຊ້ຳໄວ້ 2 ແຫ່ງ ທັ້ງດ້ານຊ້າຍ ແລະດ້ານຂວາ.

ເທວະດາອິນທະສີຣິຈຽນປາງ ຮັບເປັນຜູ້ຄຸ້ມຄອງວັຕຖຸສິ່ງເຂົ້າຂອງ ແລະພາສາທວ້ຳຫລວງ ແລະເຂົ້າໄປອາສັຍຢູ່ໃນເບ້ຳຊ້ອຣພາສາທ ນັ້ນ,ຕໍ່ມາ ເທວະດາມັຈສາຈາຣິ ກໍ່ໄປເຊີນເອົາປູ່ຈັນທ໌ ອອກມາໂດຍບ່ໃຫ້ຮູ້ສຶກຕົວ ແລ້ວຈົ່ງປະດັບປະດາດ້ວຍເຄື່ອງທິພທ້ຳຫລາຍ ອັນພຣະຍານາຄ ນ່ຳ ມອບໃຫ້ແລ້ວ ປູ່ຈັນທ໌ ຈົ່ງປຽ່ນແປງຮູບໂສມ ງົດງາມ ແລ້ວເທວະດາມັຈສາຈາຣິ ກໍ່ເນຣະມິຕວິຄ່ຳ ໃຫ້ປູ່ຈັນທ໌ໃຊ້ພັດ ເມື່ອປູ່ຈັນທ໌ພັດ ກໍ່ນ້ອຍຫລັບໄປ ແລ້ວເທວະດາມັຈສາຈາຣິ ກໍ່ນ່ຳປູ່ຈັນທ໌ ເຂົ້ຳ ມາໄວ້ ໃນຫ້ຳພາສາທ ກັບດ້ວຍນ້ຳຈັນທະສວ່ຳງລ້ຳຣອດ ໂດຍບ່ຮູ້ສຶກໂຕ, ຄັນຕື່ນຂຶ້ນມ້ຳ ທ້ຳສອງ ຄົນ ກໍ່ໄດ້ພົບກັນ ເກີດຄວ້ຳມຣັກສນິທສເນຫ້ຳ ແລະກໍ່ໄດ້ສົມສູ່ກັນ ເປັນຜົວເມັຽ ດ້ວຍບຸນປ້ຳຣະມີ ແຕ່ປ້ຳງກ່ອນ ຫັ້ນແລ້ວ.

ເຫຕກ້ຳຣນ ອັນເປັນສິ່ງມະຫັສຈັຣຍ ດັ່ງກ່ຳວ ເມື່ອຄົນທ້ຳຫລາຍ ຕື່ນມ້ຳເຫັນ ກໍ່ພ້ຳກັນກ່ຳວ ທ້ວງ ຫລ້ຳໄຫລກັນມ້ຳຊຶ່ມ ແລະສ້ຳທຸກ້ຳຣຍອ້ຳຍ່ຳງເອີກເລີກ ຈົ່ງນ່ຳຄວ້ຳມໄປທູນທ້ຳວຄ່ຳບ້ຳງ ຢູ່ທີ່ທ່ຳແພ ຈອດຢູ່ຫ້ຳດອນຈັນທ໌ ທ້ຳວຄ່ຳບ້ຳງ ກໍ່ມີຄວ້ຳມປີຕິຍິນດີ ຕໍ່ບຸນປ້ຳຣະມີ ຂອງປູ່ຈັນທ໌ ແລະລູກສ້ຳວແຫ່ງຕົນ ຈົ່ງປ່ຳວຣອ້ຳງປະຊ້ຳຊຶ່ນ ທີ່ຂຶ້ນກັບເມືອງສຸວັນນະພູມ ນ້ຳເຣັດກ້ຳຣສລອງ ອະພິເສກ ໃຫ້ປູ່ຈັນທ໌ ຂຶ້ນເປັນເຈົ້ຳເມືອງ ແລະຕ້ັງຄຸ້ມຄວ້ຳງຂອງປູ່ຈັນທ໌ ບ່ອນທີ່ພຣະຍານ້ຳຄສ້ຳງ ໃຫ້ນັ້ນ ວ່ຳ " ເມືອງຈັນທະບຸຣີ" ແລະຂນ້ຳນນ້ຳມ ຂອງປູ່ຈັນທ໌ວ່ຳ "ເຈົ້ຳບຸຣິຈັນທ໌ ປະສິທທິສັກກະ " ຄົນທ້ຳຫລາຍ ເມື່ອຄຶດເຖິ່ງອະດີຕຂອງປູ່ຈັນທ໌ ທີ່ເປັນຄົນລ້ຳພ້ຳທອ້ຳງໂພ້ນ ໃນເມື່ອກ່ອນ ກໍ່ຍ້ຳງເອີ້ນ ຕິດປ້ຳກຕໍ່ນ້ຳວ່ຳ "ບຸຣິຈັນທ໌ອ່ວຍລ່ວຍ"

ຍ້ອນປູ່ຈັນທ໌ ປົກຄອງເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ສືບຕໍ່ນ້ຳ ແລະ <u>ຍ້ອນວ່ຳ ພ້ຳສ້ຳທຫໍ່ໂຮງຄຸ້ມ ຄວ້ຳງ ແລະຮ້ົວຕ້ຳຍ</u> ສ້ຳຣັບເມືອງແຫ່ງນີ້ ທີ່ພຣະຍານ້ຳຄ ເນຣະມິຕໃຫ້ ດ້ວຍໄມ້ແກ່ນຈັນທ໌ ຫອມ, ຈົ່ງໄດ້ເອີ້ນ ນະຄອຣແຫ່ງນີ້ ວ່ຳ "ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌"

ຕໍ່ມ້ຳ ຫລ້ຳງຈ້ຳກປູ່ຈັນທ໌ໄດ້ຖືກອະພິເສກ ຈ້ຳກຊ້ຳວເມືອງ ໂດຍກ້ຳຣນ່ຳ ຂອງທ້ຳວຄ່ຳບ້ຳງ ໃຫ້ຂຶ້ນນ່ັ່ງ ເປັນເຈົ້ຳເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ເຊ່ັ່ນນັ້ນແລ້ວ ຝ່ຳຍພຣະຍາສຸມິຕຕະທັມມະວ້ຳງສ້ຳ ແຫ່ງມະ ຣຸກຂະນະຄອຣ (ທ່ຳແຂກ) ເມື່ອໄດ້ຍິນກິຕຕິສັທ ກໍ່ມີພຣະທັຍປິຕິຍິນດີນ່ຳ ຈົ່ງໄດ້ມອບເຈ້ຳຍິ່ງໃນ ຣ້ຳຊຕະກຸລ 2 ອ້ົງຄ໌ ມ້ຳໃຫ້ເປັນມະເຫສີ ຂອງພຣະຍາບຸຣິຈັນທ໌ ຄື ເຈ້ຳຍິ່ງນ້ຳງຄ໌ລພ້ຳສ້ຳທ ແລະ ເຈ້ຳຍິ່ງນ້ຳງຄ໌ລກະຕັນຍູ ແລ້ວຈົ່ງແບ່ງເຂຕເມືອງນະຣຸກຂະນະຄອຣ ກັບວຽງຈັນທນ໌ ໂດຍກ່ຳນົດ ເອ້ຳທີ່ນ້ຳກະດ້ຳງຂຶ້ນມ້ຳທ້ຳງເໜືອ ໃຫ້ເປັນເຂຕແດນອ້ຳມ້ຳຈັກຣ໌ວຽງຈັນທນ໌ ຕ້ັ້ງແຕ່ນັ້ນມ້ຳ.

ສ່ວງສັກດ໌ສິທ ປະຈຳເມືອງວຽງຈັນທນ໌

ພຣະຍານາຄ ແລະເທພເຈົ້າປະຈຳເມືອງ

****

ໂດຍອີງໃສ່ການກຳນົດມອບຫມາຍ ແລະຄວາມສັກດ໌ສິທ ແຫ່ງສັຈຈະວາຈາ ຂອງພຣະຍານາຄ ແລະເທວະດາອາຣັກຂ໌ ທັງຫລາຍ ພວກທີ່ປົກປັກຮັກສາທອ້ງຖິ່ນດິນແດນແຫ່ງນີ້ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຈຶ່ງມີສະຖານທີ່ ແລະມີສ່ວງສັກດ໌ສິທ (ພຣະເສື້ອເມືອງ) ປົກປັກຮັກສາຢູ່ ຄື ມີ ພຣະຍານາຄ ໑ ໂຕ ແລະບໍຣິວານ ຣ ໂຕ ເຊິ່ງໄດ້ແກ່: (1) ພຣະຍາສຸວັນນະນາຄ (2) ພຣະຍາສຸທໂທທະປາປະນາຄ (3) ພຣະຍາປັພພາລະນາຄ (4) ພຣະຍາກາຍະໂລທະນາຄ (5) ພຣະຍາເສຕຖະໄຊຍະນາຄ (6) ພຣະຍາເອກະຈັກຂຸນາຄ (7) ພຣະຍາອິນທະຈັກຂຸນາຄ (8) ພຣະຍາສຸຄັນທະນາຄ (9) ພຣະຍາສຸຂະຫັຕຖິນາຄ (11) ຄັນທັພພະນາຄ (12) ສິຣິວັທທະນາຄ (13) ສະຫັສສະພະລະນາຄ (14) ສິທທິໂພຄະນາຄ.

ເທວະດາ ທີ່ຮັກສາເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ມີ 7 ຕົນ ໄດ້ແກ່ ຄື

(1) ນາງເທວະດາສີຣິຈຽມປາງ (2) ເທວະດາອິນທະພຍອງ,

(3) ນາງເທວະດາມັຈສາຈາຣິ, (4) ເທວະດາປະສິທທິສັກດ໌,

(5) ເທວະດາອິນທະສີຣິ (6) ນາງເທວະດາ ສວາສ ສມິທ,

(7) ນາງເທວະດາ ຣັຕນະເກສີ

ແລະຈຸດທີ່ເປັນບ່ອນສະຖິຕຂອງພຣະຍານາຄ ແລະເທວະດາປະຈຳເມືອງ ທີ່ຮັບຮູ້ ແລະຮຽກຮ້ອງກັນ ໄດ້ແກ່:

ສ້ວງ 2 ໜອງ 3 ລ່ວມ 4 ແລະ ສຣິ 5

ສ້ວງ 2: ຄືສະນ້ຳມົ້ງຄິລ ຫລືສະຖານທີ່ສາຍນ້ຳທີ່ເປັນມົ້ງຄິລ ແກ່ບ້ານແກ່ເມືອງ ໄດ້ແກ່ ສ້ວງທ້ອ ບ່ອນ 1 ແລະສ້ວງນາງ ບ່ອນ 1 (ສ້ວງນາງ ຢູ່ບ້ານສ້ວງນາງ ຢູ່ຣິມນ້ຳປ່າສັກ ໃກ້ວັດ ສວ່າງ ໃນປັຈຈຸບັນ ສ່ວນສ້ວງທ້ວ ນັ້ນ ກ່ວ່ກັນວ່າ ຢູ່ທີ່ວັດຮ້ວງແຫ່ງນຶ່ງ (ບໍ່ຊາບວ່າ ວັດໃດ)

ໜອງ 3 ໄດ້ແກ່ສະຖານທີ່ບ່ອນພຣະຍານາຄ ອາສັຍຢູ່

(1) ໜອງຄັນແຫເສື້ອນ້ຳ (ບ໊ຶງທາຕຫລວງ)

(2) ໜອງບອ້ນ ຫລືໜອງບອນ (ຍັງບໍ່ແນ່ວ່າ) ໜອງດວ້ງ ຫລື ໜອງປາໄນ

(3) ໜອງຈັນທ໌ (ຍັງບໍ່ແນ່)

ລ່ວມ 4 ໄດ້ແກ: ເທວະດາທປກປັກຮັກສາພວກພູນ້ຳ ຂອງເມືອງວຽງຈັນທນ ແລະປະຊາຊົນ ຣາສດອຣ ຄອຍດູແລ ໃຫ້ໂຊຄໃຫ້ພອຣ ສ່ຳຣັບຜູ້ກະທ່ຳຄຸນງາມຄວາມດີ ແກ່ບ່າວໄພ່ປະຊາຊົນ ແລະບ້ານແກ່ເມືອງແຫ່ງນີ້ ແລະໃຫ້ໂທສແກ່ຜູ້ກະທ່ຳຜິດສິລທັມ ຕ່ໍບ້ານຕ່ໍເມືອງແຫ່ງນີ້.

ລ່ວມເມືອງທັງ 4 ໄດ້ແກ່ (1) ກາຍະໂລຫະນາຄ (2) ເອກຈັກຂນາຄ (3) ສຄັນທະນາຄ ແລະ (4) ອິນທະຈັກຂຸນາຄ.

ສຣີ 5 ໄດ້ແກ່ ສະຖານທີ່ສັກສິທ ບ່ອນເທວະດາ ແລະພຣະຍານາຄ ອາສັຍຢູ່ ແລະເປັນບ່ອນ ສີຣິມົງຄົລ ຂອງບ້ານ ຂອງເມືອງ ມີຢູ່ 5 ແຫ່ງຄື:

(1) ເຂຕນາເໜືອ (ຄົງແມ່ນທາງສີໄຄ ຫົວເມືອງ ໜອງດວ້ງ ໜອງປ່າໄມ)

(2) ເຂຕນາໃຕ້ (ຄົງແມ່ນ ຢູ່ທາງເມືອງນອ້ຍ ຊຽງດາ ແລະສາຣະຄ່ຳ)

(3) ພັນທ້ວ (ບາງທີ ແມ່ນບ້ານພັນພ້ວ)

(4) ຫາດຊາຍພ່ໍຫລ່ໍແລ (ຫາດຊາຍດອນຈັນທ໌)

(5) ຄຸກຄ່ຳ (ບ່ໍຊາບວ່ຳ ຢູ່ໃສ ຫລ ືວ່ຳ ບ້ານໜອງຄາຍ)

ໃນຣິຕ 12 ຄອງ 14 ຂອງລາວ ເພີ່ນກ່ຳນົດແລະສ່ັງຄວາມໄວ້ ສເມີ ຄ ືຄ່ຳເວ ົ້າທ ີ່ວ່ຳ ບ່ໍໃຫ້ລະຣິຕ ໜອງ ບ່ໍໃຫ້ລະຄອງເສ ົ້ຳ. ສ່ຳຣັບ ບົທບັນຍັຕຂ ໍ້ ທ ີ 7, 8, 9 ແລະຂ ໍ້ 14 ໃນຄອງສິບສ ີ່ ອັນເປັນຣິຕ ຂອງພຣະຣາຊ ຳ ກ ່ໍມີບ ັ ງຄັບໄວ ້ ວ ່ຳ ໃຫ ້ ພ ູ ່ນ ຳ ລາວທຸກຍຸຄທຸກສມັຍ ພ ຳ ກັນເຄ ົ ຳ ຣິພບູຊ ຳ ເທພດ ຳ ອ ຳ ຣັກສ ์ ແລະມະເຫສັກ ດ ์ ຫລັກເມືອງ ພຣະຍານາຄ 15 ຕະກຸລ (ສ ຳ ຣັບຫລວງພຣະບ ຳ ງ) ແລະສ ຳ ້ 2 ໜອງ 3 ລ ່ວມ 4 ແລະ ສຣ ີ 5 (ຢ ູ ່ນ ະຄອຣວ ຽ ງຈ ັ ນທນ ์) ເພ ີ ່ ນ ບ ່ ໍ ໃ ຫ ້ ປ ນ ຳ ທຍ ຳ ດ ຄ ຸ ນ ຫ ລ ຳ ລ ຶ ມ ວ ິ ນ ຍ ານ ສ ັ ກ ດ ์ ສ ິ ທ ທ ີ ່ ປ ະ ຈ ຳ ຢ ູ ່ ໃ ນ ທ ອ ້ ຳ ຖ ິ ່ ນ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ແ ລ ະ ຢ ູ ່ ບ ິ ນ ທ ອ ້ ຳ ຟ ້ ຳ ອ ຳ ກ ຳ ສ , ບ ້ ຳ ນ ເ ມ ື ອ ງ ຈ ົ ້ ຳ ຈ ະ ຈ ຸ ທ ທ ີ ່ ຈ ຳ ເ ຣ ິ ນ ແ ລ ະ ມ ີ ຄ ວ ຳ ມ ປ ິ ກ ກ ຸ ນ ຊ ຸ ມ ເ ຢ ັ ນ ຕ ່ ໍ ງ ໄ ປ .

***

ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຕອນຍົກທັບບີບ

ຂູ່ອາณาจักร์สยาม ຂອງພຣະยาอู่ทอง

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

ພຣะยาอู่ทอง ແห่งประเทสสยาม ຫลืออาณาจักร์สรีอะยุทยา ນັ້ນ ອົงค์ที่เป็นพ่เก้าของ พระธามาทีบ่ดีที 1 ชื่งพระนามว่า พระเจ้าสอ้ยหล้า ครองเมืองสองพันบุรี (สุพันบุรี) ใน ระหว่างปี พ.ส.1747 พระเจ้าอู่ทองสอ้ยหล้า มีราชทีดาอ๊งค์นึ่ง ได้อะพิเสกกับพระยา อู่ทอง พระธามาทีบ่ดี ที 1.

ประวัตชาตไทย์ของพระบ่รีหารเทพหานี เมื่อบันรายเถิงตาตารางเรื้องการสืบสัน ตะติวิ์วส์ ของพระเจ้าอู่ทอง สอ้ยหล้า ก่บ่ได้กล่าวเถิงชื่แท้ ของพระธามาทีบ่ดี ที 1 ผู่ เป็นเชียแต่ประการใด (1) แต่ ประวัติสาสตรไทย์ สะบับของวัน วะลิต ได้ยั้งยืนว่าพระ ยาอู่ทองผู่นี้ แม่นลูกเจ๊ก, เป็นเชื้อราชวิ์วส์ ที่โตมหนิจากราชสำนักจีน (2) และมา อาสัยอู่เมืองสุพันบุรี เลียมาได้กับทีดา ของพระเจ้าอู่ทองสอ้ยหล้า ที่มีอัคคะมะเหสี เป็นเจ้ายิงลาว แห่งอาณาจักร์ล้านนา. อีกประการนึ่ง กรงกับความเป็นมาของพระ ยาอู่ทองธามาทีบ่ดี ที 1 นี้ ท่าน W.A.R Wood ผู่ซรยนประวัติสาสตรไทย์ (History of Siam) กล่าวไว้ เป็นแบบสิงสัยในความเป็นมาที่แท้จิงของพระอ๊งค์ ดั่งคำเว้าที่ว่า? **What was his name ? Who was his father ? Where was he born ? We do not know** (3) (ถ้า พระอ๊งค์มีพระนามจิง อ่าแมอใด ? บิดาของพระอ๊งค์แม่นใผ? และพระอ๊งค์เอง เกิดอู่ใส? ท่านอูด กล่าวไว้อ่า เรื้อง ความเป็นจิง กรงกับพระเจ้าอู่ทอง บ่มี ใผธุ้เลีย)

ถันต่มา พระยาอู่ทอง จิงโรมพ้ลพอกจากเมืองสุพันบุรี โดยอาสัยอุบหลองพระงื่อ ที่เป็นบ้องเมู้เชิง ปีกครองฝู่ลิพบุรี ขึ้นกับอาณาจักร์สุโขทัย แล้วพากันยึดอำนาจ จากพระยา ไสยะลือไท แห่งอาณาจักรสุโข ทัยได้สำเร็ด จิงพร้อมกันสะถาปะนาอาณาจักร์สยาม ขึ้น ใน ค.ส 1350 หลื พ.ส.1893 และ อ้างชื่ อาณา จักร์ทะอาธาอะดี อันยิงใหญ่ ของพอกขอมและมอญ ในอะดีต มาเป็นชื่เมืองหลวง ของไทย์ ในนามให้ รู้อ่า ชินชาตสยาม เป็นเจ้าของอาณาจักร์ ถือในชื่อ่า " *ภูเทพ ทะอาธาอะดี สรีอะยุทยา.*"

ประเทสสยาม ต่มาธอด 1932 ได้ปรุมชื่ เป็นประเทสไทย์ แล้วต่มา ก่ปรุมมาเป็นสยาม คืน ธอดปี 1949 จิ่งกับตั้งเป็น "ประเทสไทย์ "ต่างมา จินเถิงทุกวันนี้ เพื่อแผนการเมือง.

ประเทสไทย์ มีหลายราชวิ์วส์ (Dynasties) ทังหมดนั้น แม่นเกิดขึ้น ยอ้นการยาด

---

(1) พระบ่ธิหาร เทพหานิ จากประวัตชาตไทย์ เหล้ม 2 พิมพ์เมื่อปี พ.ส.2541 หน้า 53

(2)บันทึกของ อันอะลิต,ชาวกธิก ที่มาอาสัยอู่สยาม สธิอะยุทยา ฮรมบันทึกนี้ ขึ้น ในปี พ.ส.2182 , แป โดย อะนาสธิ สาม์นเสน จัดพิมพ์โดยพาคอิชาประวัติสาสตร์ ของมะหาอิทยาล้ย สธิบะคะธิมทะธะอิโธท พ.ส.2523 หน้า 14

(3) W.A.R Wood " the History of Siam " Chiangmai June 30th 1924 Page 69

ອຳນາຈກັນເອງ ນາຕລອດ ບາງຄັ້ງ ກໍ່ເຜ່ນອາສັຍຄົນຕ່າງຊາຕ ເຂົ້ານາເປັນແຮງ ໃນການຍາດແຍ່ງອຳນາຈພາຍໃນ.

ການຈັດຣະດັບຣາຊວົງສ໌ ໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງໄທຍ ນັ້ນ ຫາກໍ່ເລີ້ມຂຶ້ນ ໃນສມັຍຣັຊການທີ 4 ເຖິງ 5 ຈົນ ຮອດຣັຊການທີ 8 ຂອງໄທຍ ເປັນສ່ວນໃຫ່ຍ ໄດ້ມີການແຕ້ມແຕ່ງ ສ້າງພາພພິຈນ ປັບປຸ່ງຮູບປະວັຕິສາສຕຣໄທຍ ຮັບໃຊ້ການເມືອງ ຫລາຍຂຶ້ນ. ເຣື້ອງທ້າວສຸຣະນາຣີ (ອີນາຍໂນ ເມືອງໂຄຣາຊ) ກໍ່ດີ ແລະທ້າວສຣີສຸນທອຣ ກໍ່ແມ່ນ ພຣະນາງສຣີສຸຣິໂຍທັຍ ອັຄຣະມະເທສີຂອງສົມເດັຈພຣະມະຫາຈັກກະພັຕ ໂດຍເປັນການຍົກຖານະສັຕຣີ ໃຫ້ເທົ້າທຽມກັບບູຣຸສ ສຳຣັບຜູ່ມີຜົລງານທາງການສົງຄາມ.

(ພຣະນາງສຣີ ສຸຣິໂຍທັຍ ເປັນພຣະຣາຊມານດາ ຂອງພຣະເທພກະສັຕຣິຍ໌ ຜູ່ເຊ່ືງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອຸ້ຍເສຕຖາທິຣາຊ ຂອງລາວ ຊ່ຶງຂໍ້ນາເປັນມະເທສີ ແລະໄທຍ ກໍ່ນຳສົ່ງຖວາຍໃຫ້ ຄັ້ນຜ່ານໄປຮອດພົສນຸໂລກ ກໍ່ຖືກພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ ທີ່ຂ້ືນກັບພະນ້າ ຍົກກຳລັງນາປຸ້ນຈັບເອົາໄປ...ຜູ່ຂຽນ)

ຣະດັບການສືບຕ່ໍຣາຊວົງສ໌ ໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງສຍາມ ທ່ີຄວນຊາບ ມີດັ່ງນ້ີ:

(ຂໍກ່າວເຖ່ິງສະເພາະແຕ່ຕອນເທຕການ໌ສຳຄັນ ແລະອົງຄ໌ທ່ີມີຄວາມສຳຄັນ ທ່ີນ້ັນ ສ່ວນເຣ້ືອງສັກຣາຊ ນ້ັນ ບ່ໍຄັກແນ່).

(1) ຣາຊວົງສ໌ ພຣະຣ່ວງ (ຂຸນຣາມຄຳແຫງ) (ອາຍຸ 115 ປ)

ເລ້ີມສ້າງກຸງສຸໂຂທັຍ ເປັນເມືອງຫລວງຣະຫວ່າງ ພ.ສ. 1800 ແລະເສ່ັງເອກຣາຊ ແກ່ພຣະຣາມາທິບ່ໍດ ທ ີ 1 ແຫ່ງສຣີອະຍຸທຍາ ໃນປ ີ ພ.ສ. 1893 (ຄ.ສ. 1350) ກຳເນ ີດຂອງຣາຊວົງສ໌ພຣະຣ່ວງ ຖ ືເອ ົາຕ ົວຂຸນຣາມຄຳແຫງ ເປັນຫລັກ, ແທ ້ຈ ິງ ກ ໍ່ແມ ່ນສ ືບເມ ືອງມາຈາກພ ໍ ່ ແມ ່ ນ ຳ ພ ຣ ະ ຍ າ ຂ ອ ມ ມ ິ ກ ານ ຍ າ ດ ອ ຳ ນ າ ຈ ກ ັ ນ ໂ ດ ຍ ແ ມ ່ ນ ກ ະ ນ ອ ລ ເ ຕ ັ ງ ອ ັ ລ ຜ າ ເ ມ ື ອ ງ ເ ສ ນ າ ບ ່ ໍ ດ ີ ຄ ົ ນ ສ ຳ ຄ ັ ນ ຂ ອ ງ ຂ ອ ມ ແ ລ ະ ທ ັ ງ ເ ປ ັ ນ ຣ າ ຊ ບ ຸ ຕ ເ ຂ ີ ຍ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ຊ ຸ ຍ ອ ່ ໍ ຣ ະ ມ ັ ນ ທ ີ 8 ເ ມ ື ່ ອ ເ ຫ ັ ນ ຂ ອ ມ ອ ່ ນ ອ ິ ທ ທ ິ ພ ົ ລ ົ ງ ຍ ້ ອ ນ ກ ານ ແ ຜ ່ ອ ຳ ນ າ ຈ ຂ ອ ງ ຈ ີ ນ ສ ມ ັ ຍ ກ ຸ ໄ ບ ລ ຂ ່ ານ ກ ໍ ່ ແ ຍ ກ ຕ ົ ວ ເ ອ ງ ອ ອ ກ ເ ປ ັ ນ ເ ອ ກ ຣ າ ຊ ຍ ຶ ດ ເ ອ ົ າ ກ ຸ ງ ສ ຸ ໂ ຂ ທ ັ ຍ ເ ປ ັ ນ ເ ມ ື ອ ງ ຫ ລ ວ ງ ໃ ນ ຄ .ສ. 1257 (ພ.ສ. 1800) ທ ັ ງ ຫ ມ ົ ດ ມ ີ 8 ຣ ັ ຊ ກ ານ ດ ັ ່ ງ ຕ ່ ໍ ໄ ປ ນ ີ ້ (1) ຄ ື :

(1) ຂຸນສຣີອິນທະຣາທິບ່ໍດິນທະຣາທິຕຍ໌ ຫລ ື ຂຸນສຣີອິນທະຣາທິຕຍ໌ ແລະຂຸນບາງກາງຫາວ ຄ.ສ.1235 (ພ.ສ.1778) ແຕ ່ ຈ ັ ນ ສ ວ ັ ຣ ຄ ິ ຕ ບ ່ ໍ ພ າ ກ ິ ຕ ຫ ລ ັ ກ ຖ ານ (**ເ ປ ັ ນ ຊ ື ່ ແ ບ ບ ຂ ເ ມ ຣ**)

(2) ຂຸນບານເມືອງ ຂ ້ ຶ ນ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ບ ່ ໍ ມ ີ ຫ ລ ັ ກ ຖ ານ ແ ຕ ່ ສ ວ ັ ຣ ຄ ິ ຕ ໃ ນ ປ ີ ຄ .ສ.1279 (ປ ີ ພ.ສ 1822)

(3) ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ມະຫາຣາຊ (ແ ມ ່ ນ ຕ ້ ົ ນ ຣ າ ຊ ວ ົ ງ ສ ໌ ພ ຣ ະ ຣ ່ ວ ງ ທ ີ ່ ທ າ ງ ກ ານ ໄ ທ ຍ ສ ະ ຖ າ ປ ະ ນ າ ຂ ຶ ້ ນ ໃ ນ ສ ມ ັ ຍ ຣ ັ ຊ ກ ານ ທ ີ 4-5) ແ ລ ະ ພ ຣ ະ ອ ົ ງ ຄ ໌ ໄ ດ ້ ຂ ຶ ້ ນ ສ ເ ວ ີ ຍ ຣ າ ຊ ໃ ນ ປ ີ ຄ .ສ.1279 (ພ.ສ.1822) ເ ຖ ິ ງ ຄ .ສ.1299 (ພ.ສ.1842) ເ ປ ັ ນ ເ ວ ລ າ 20 ພ ັ ຣ ສ າ ບ າ ງ ສ ະ ບ ັ ບ ວ ່ າ ສ ວ ັ ຣ ຄ ິ ຕ ໃ ນ ປ ີ ຄ .ສ.1317.

(4) ພຣະຍາໄສສົງຄາມ ຫລ ື ປ ່ ໍ ໄ ສ ສ ົ ງ ຄ າ ມ ຄ ອ ງ ຣ າ ຊ ພ ຽ ງ 1 ປ ີ ຄ ື ສ ະ ເ ພ າ ະ ປ ີ ຄ .ສ.1299

(5) ພຣະຍາເລ ີ ໄ ທ ຄ ອ ງ ຣ າ ຊ ແ ຕ ່ ປ ີ 1299- 1339

(6) **ພ ຣ ະ ຍ າ ງ ົ ວ ນ ຳ ຖ ົ ມ ຄ ອ ງ ຣ າ ຊ ແ ຕ ່ ປ ີ** 1239 - 1347 **ມ ີ ກ ານ ກ ະ ທ ິ ບ ກ ະ ເ ທ ືອ ນ ໃ ນ ວ ົ ງ ຣ າ ຊ ກ ານ ຢ ່ າ ງ ຫ ນ ັ ກ** (2)

---

(1) ຣອງສາສຕຣາຈານ ບ ົ ວ ອ ອ ຣ ປ ຽ ະ ພ ັ ນ ທ ຸ ໌ ໃ ນ ໜ ັ ງ ສ ື ປ ະ ວ ັ ຕ ິ ສ າ ສ ຕ ຣ ໄ ທ ຍ ກ ່ ອ ນ ສ ມ ັ ຍ ສ ຸ ໂ ຂ ທ ັ ຍ ເ ຖ ິ ງ 2475 ປ ີ 2538 ໜ ້ າ 61

(2) ຈ າ ກ ໜ ັ ງ ສ ື ເ ຣ ື ້ ອ ງ ດ ຽ ວ ກ ັ ນ ແ ລ ະ ຜ ູ ່ ແ ຕ ່ ງ ຜ ູ ດ ຽ ວ ກ ັ ນ ..... ໜ ້ າ 70

ເຂຕແດນສຸໂຂທັຍ ແຍກຕົວອອກເປັນອິສຣະ ຫລາຍແຫ່ງ.

(7) ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ(ພຣະຍາລິໄທ) ຄອງຣາຊແຕ່ປີ 1347–1359. ກ່ໍພໍ່ດີ ພຣະເຈົ້າຟ້ າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຍົກທັບບຸກເຂົ້າໃສ່ ມະອຄຣສຣີອະຍຸທຍາ ທີ່ເປັນເຈົ້າອໍານາຈ ເວລານັ້ນ.

(8) ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາໄສລືໄທ ຫລື ພຣະທັມມະຣາຊາທີ 2 ຄອງຣາຊແຕ່ປີ 1359–1378 ເສັຽເອກຣາຊ ຢ່າງສົມບູຣນ ແກ່ມະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ. ອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ຖືກຍຸບເລີກ.

(2) ຣາຊວົງສ໌ ອູ່ທອງ ຫລືຣາຊວົງສ໌ວຽງຊັຍປຣາການ (ມີອາຍຸ ພຽງ 20 ປີ)

ຜາກົຕຂຶ້ນ ໂດຍແມ່ນພຣະຍາອູ່ທອງ ຣາມາທິບໍດີທີ 1 ຣວ່ມກັນຍຶດອໍານາຈ ຈາກສຸໂຂທັຍ ໃນປີ ຄ.ສ.1350 ໂດຍໄດ້ຮັບການຣວ່ມມື ຈາກຂຸນຫລວງພຣະງົ່ວ ຜູ່ເປັນນ້ອງເມັຽ ທີ່ປົກຄອງລົພບຸຣີ.

ຣາຊວົງສ໌ຊັຍປຣາການ ຫລືຣາຊວົງສ໌ອູ່ທອງ ມີກະສັຕຣິຍ໌ຄອງຣາຊ ດັ່ງນີ້:

(1) ພຣະຍາອູ່ທອງ ຣາມາທິບໍດີ ທີ 1. ຈາກ ຄ.ສ.1350–1369

(2) ພຣະຣາເມສວຣຄ໌ (ອ່ານວ່າ ຣາເມ ສວມ) ຈາກ ຄ.ສ.1369–1370 ຖືກຂຸນຫລວງ ພຣະງົ່ວຜູ່ເປັນນ້າບ່າວ (ນ້ອງເມ່ຍ) ຍຶດອໍານາຈ.

(3) ຣາຊວົງສ໌ວຽງຊັຍນາຣາຍນ໌ ຂອງຂຸນຫລວງພະງົ່ວ (ມີອາຍຸ 199 ປີ)

ເມື່ອຣາຊວົງສ໌ອູ່ທອງ ສິ້ນສຸດລົງ ໃນປີ ຄ.ສ.1370 ໂດຍແມ່ນຂຸນຫລວງພຣະງົ່ວ ຍຶດອໍານາຈ ໄດ້ແລ້ວ ຈົ່ງມີຣາຊວົງສ໌ໃຫມ່ ຂຶ້ນ ຄືຣາຊວົງສ໌ວຽງຊັຍນາຣາຍນ໌. ຂຸນຫລວງພະງົ່ວ ຖືກຂນານ ພຣະນາມວ່າ ພຣະບໍຣົມຣາຊາທິຣາຊ ທີ 1. ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ເຂັ້ມແຂງ ອົງຄ໌ນຶ່ງ. ຣາຊວົງສ໌ນີ້ ມີກະສັຕຣິຍ໌ປົກຄອງປະເທສ ດັ່ງນີ້ ຄື:

(1) ພຣະບໍຣົມຣາຊາທິຣາຊ ທີ 1 (ຂຸນຫລວງພຣະງົ່ວ) ຄ.ສ.1370–1382 ຍົກທັບໄປຣຸກ ຣານຂເມຣ ກວາດຕ້ອນພົລເມືອງ ແລະປຸ້ນຊັພຍ໌ສິນຂອງຂເມຣ ນາສ້າງປະເທສໄທຍ໌.

(2) ພຣະຣາເມສວຣຄ໌ ຄັ້ງທີ 2 ຄ.ສ.1382–1385 ໂອຣົສ ຂອງພຣະຣາມາທິບໍດີ ທີ 1 ຍຶດ ອໍານາຈຄືນ ຈາກທ້າວທອງລ້ານ ໂອຣົສຂຸນຫລວງພະງົ່ວ ຜູ່ເຊິ່ງມີອາຍຸຍັງນ້ອຍ ພຽງ 5 ປີ.

(3) ພຣະຍາຣາມ ໂອຣົສພຣະຣາເມສວຣຄ໌ ຄອງຣາຊ ຄ.ສ.1385–1401 ຖືກພຣະອິນ ທະຣາຊາ ນ້າບ່າວຂອງທ້າວທອງລ້ານ ຍຶດອໍານາຈ ໄດ້ຄືນ ໃນປີ 1401 ຄຽດທີ່ພຣະຣາເມສວຣຄ໌ ຂ້າທ້າວທອງລ້ານ ຜູ່ເປັນຫລານ ຂອງຕົນ.

(4) ພຣະອິນທະຣາຊາ ຄອງຣາຊຈາກ ຄ.ສ.1401 ເຖິງ 1430 ຂຍາຍອໍານາຈຮຸກຣານ ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ເກືອບຕລອດຣັຊການ.

(5) ພຣະບໍຣົມຣາຊາທິຣາຊ ທີ 2. ຄ.ສ.1430–1448 ຖືວ່າ ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ເຂັ້ມແຂງ ອົງຄ໌ນຶ່ງຂອງໄທຍ໌ ໄດ້ຍົກທັບໄປຮຸກຮານຂເມຣ ແລະເຜົ່າມະຄອຣວັຕ ຈົນວອດວາຍຫມົດ ແລ້ວກວາດພົລເມືອງຂເມຣ 90.000 ຄົນ ມາສ້າງປະເທສໄທຍ໌ ຂຸດຄອງຣອ່ງນ້ຳທົ່ວປະເທສ ກ່ໍແມ່ນສມັຍນີ້.

(6) ພຣະບໍຣົມໄຕຣໂລກະນາຖ 1443–1472 ເຮັດສົງຄາມຮຸກຮານລາວລ້ານນາ ຍົກທັບຕີ ອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ຕລອດຣັຊການ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຕິໂລກະຣາຊ. ບົທວັນນະກັມເຣື້ອງ ລິລິຕ ຍວນພ່າຍ ຄົການສົງຄາມກັບລາວ ກ່ໍແມ່ນຂຽນຂຶ້ນ ໃນສມັຍນີ້.

(7) ພຣະຣາມາທິບໍດີ ທີ 2 (ເຈົ້າຊາຍເຈສດາ) ໂອຣົສຂອງພຣະບໍຣົມໄຕຣໂລກະນາຖ ຄອງ ຣາຊແຕ່ປີ ຄ.ສ.1472–1513 ເມື່ອໄດ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕ ກ່ໍມີເຣື້ອງສົງຄາມກັບລ້ານນາຕ່ໍອີກ. ບັນ ຫາເບື້ອງຕົ້ນ ກ່ໍແມ່ນພຣະພຸທທະຮູບນຶ່ງເມືອງ ຂອງຊຽງໃຫມ່ ຄືພຣະພຸທທະຮູບຄ່ຳ ທີ່ນ້ຳຫນັກ ຫລາຍສິບກິໂລ (ບາງສະບັບວ່າ ພຣະແກ້ວຜະລຶກ) ໄດ້ຖືກລັກໂດຍພຣະພິກຂຸໄທຍ໌.

ເຣື້ອງມີວ່າ ເມື່ອ ຄ.ສ.1492–93 ນັ້ນ ເຈົ້າຊາຍສຸຣິວົງສ໌ ຂອງສຣີອະຍຸທຍາ ໄດ້ເດີນທາງໄປ ຊຽງໃຫມ່ ແລະໄປຂໍບວຊ ຢູ່ທີ່ນັ້ນ ຄັນຕ່ມາ ກ່ໍໄດ້ລັກເອົາພຣະພຸທທະຮູບແກ້ວຜະລຶກ ສົ່ງມາໃຫ້ ກຸງສຣີອະຍຸທຍາ. ທາງຝ່າຍລ້ານນາ ຂໍຄືນ ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຍ໌ ກ່ໍທ່ຳທ່າບ່ຮູ້ບ່ເຫັນ. ດ້ວຍເຫຕນັ້ນ ພຣະຍາຍອດຊຽງຣາຍ ແຫ່ງອານາຈັກຣລ້ານນາ ຈົ່ງຍົກທັບລົງມາຕ ສຍາມ ຈົ່ງເກີດສົງຄາມ ຍາດພຣະພຸທທະຮູບ ກັນຂຶ້ນກ່ຍເປັນສົງຄາມຍືດເຍ້ືອຍາວນານ ຕລອດຣັຊການ ແລະຈົນຮອດ ທຸກວັນນີ້ ພຣະພຸທທະຮູບອົງຄ໌ນັ້ນ ກ່ໍຫ່ຍໄປ ເລີຍ.

ຫລັງຈາກຫມົດສມັຍພຣະຍາຍອດຊຽງຣາຍ ແລ້ວ ກ່ໍມີພຣະເມືອງແກ້ວ,ຣາຊໂອຣົສ ຂຶ້ນເປັນ ເຈົ້າແຜ່ນດິນແທນ ສົງຄາມຍາດພຣະ ຍັງສືບຕ່ມາຫລາຍຄັ້ງ ເຊ່ັນໃນປີ ຄ.ສ.1507 1508 ແລະປີ ຄ.ສ.1510 ແລະຕ່ໆໄປ ເຊ່ິງຈະບ່ຂໍນ່ຳມາກ່າວ ໃນທີ່ນີ້.

ຈົນຮອດປີ ຄ.ສ.1515 ປະເທສໄທຍ໌ ໄດ້ຍົກທັບເຂ້ົາຮຸກຮານອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ຢ່າງຮ້ຍ ແຮງ ໃນຄັ້ງນີ້ໄດ້ຊາວປ່ຣ໌ຕຸເກສ ເຂ້ົາຮ່ວມ ໃນກອງທັບຫລາຍຄົນ ໄດ້ນ່ຳປືນໃຫ່ຽ ແລະອາວຸທທັນ ສມັຍແບບຕາຈັນຕ໌ກ ເຂ້ົາໄປໃຊ້ ແລະພວກໄທຍ ໄດ້ຂຍາຍພື້ນທີ່ຣິບຈົນຮອດນະຄອຣລ່ຳປາງ ໃນ ເວລາຍົກທັບຜ່ານຂຶ້ນໄປຮອດໃສ ກ່ໍໄດ້ກວາດເອົາຊັພຍ໌ສິນປະຊາຊົນ ເຊ່ັນຊ້າງ ມ້າ ງົວ ຄວາຍ ແລະໄກ່ ຫມູ ຢ່າງບ່ມີສິ່ງໃດເຫລືອ ແລະໃນຕອນນັ້ນອີກ ກ່ໍໄດ້ກວາດຕ້ອນພົລເມືອງລາວ ລົງມາ ເປັນຂ້າທາສຕາມລ່ຳດັບ ໄດ້ຜູ້ຄົນເປັນຈ່ຳນວນຫລາຍພັນຄົນ ຈົ່ງນ່ຳລົງມາບ້ັງຄັບໃຫ້ໄປສ້າງຄອງ ຫລວງ ຄອງບ້ານອກນອ້ຍ ແລະອ່ືນໆຫລາຍແຫ່ງ.

(8) ພຣະຍັຍຣາຊາທິຣາຊ ຄອງຣາຊແຕ່ ຄ.ສ.1514–1527 ມີການປັບປຸງກອງທັບໄທຍ໌ ຢ່າງ ເຂ້ັມແຂງ ໂດຍໄດ້ວ່າຈ້ງພວກທະຫານປ່ຣ໌ຕຸເກສ ທີ່ນ່າຫ່ານິມຢູ່ສຍາມ ເວລານັ້ນ ໃຫ້ຊ່ອຍຝຶກ ອາວຸທແກ່ທະຫານໄທຍ໌ ຢ່າງເປັນຈິງເປັນຈ້ງ ແລະເລ້ີມມີການຂັດແຍ່ງກັບພະມ່ ເປັນຄັ້ງແຣກ.

ກ່ອນທີ່ໄທຍ ຈະຖືກພະມ້າຮຸກຮານ ເສັຽເມືອງແກ່ພະມ້າ ມະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ໄດ້ຖືກພະມ້າເຜົ້າ ຖົ່ນຫລາຍຄັ້ງ.

(9) ພຣະຍອດຟ້າ ຫລືເຈົ້າໜໍ່ພຸທທາງກູຣ (ບໍ່ຣົນຣາຊາທິຣາຊ ທີ 4) ຄອງຣາຊ ແຕ່ປີ ຄ.ສ. 1527– ຄ.ສ.1529 ຕ່ຈາກນັ້ນ ສຍາມ ກໍ່ຖືກຍຶດອໍ່ານາຈໂດຍພຣະສມົນເອກ ຂອງພຣະໄຊຍຣາຊາ ທິຣາຊ ຄືເຈົ້າຈອມສຣີສຸດາຈັນທ ໂດຍສົມຮູ້ຮ່ວມຄຶດກັບຂຸນວໍຣະວົງສາ ໃສ່ຍາເບື່ອປົງພຣະຊົນມ໌ ພຣະໄຊຍຣາຊາ ຈົ່ງຍຶດອໍ່ານາຈຣັຕຖ ຍົກພຣະແກ້ວຟ້າ ຫູໂອຣົສ ຂອງນາງເອງ ທີ່ໄດ້ກັບພຣະໄຊຍ ຣາຊາ ເຊົ່ງມີອາຍຸພຽງ 11 ປີ ໃຫ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊ ໃຕ້ການຄວບຄຸມ ຂອງພຣະນາງ ແລະຂຸນວໍຣະວົງ ສາ ຫ່ເປັນສາມີ.

(10) ພຣະມະຫາຈັກກະພັຕ ຫລືພຣະທຽນຣາຊາ (ຈາກ ຄ.ສ.1529–1552 ເຊົ່ງເປັນໂອຣົສຕ່າງ ນາຣດາກັບພຣະໄຊຍຣາຊາ ທີ່ກໍາລັງບວຊຢ່ ໄດ້ຖືກອັງເຊີນ ຂຶ້ນມາເປັນເຈົ້າແຜ່ນດິນສຍາມ ແທນ ຫລັງຈາກພວກອໍ່ານາຕຍ ນ່ໍາໂດຍຂຸນພິເຣນທ ໄດ້ຮ່ວມມືກັນ ຫາບເຈົ້າຈອມສຣີສຸດາຈັນທ ແລະ ຂຸນວໍຣະວົງສາ ຣຽບຣ້ອຍແລ້ວ.

(ກ່ຽວກັບການຂຶ້ນຄອງຣາຊ ແຕ່ລະກະສັຕຣິຍ ຂອງສຍາມ ຕອນນີ້ ສັກຣາຊ ມີການຂັດແຍ່ງກັນເອງ ຫລາຍສະບັບບໍ່ຖືກກັນ)

ໃນຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.1551 ຢ່ປະເທສສຍາມ ໃນຣັຊການພຣະມະຫາຈັກກະພັຕນີ້ ກໍ່ໄດ້ມີ ເຫຕການ໌ທີ່ບໍ່ຄາດຝັນ ເກີດຂຶ້ນ ຄື ຣາຊໂອຣົສອົງຄ໌ນ້ອຍ ຂອງພຣະໄຊຍຣາຊາ ຊຶ່ເຈົ້າສຣີສົນທ ບວຊຢ່ໃນພ້າເຫລືອງ ເປັນຈົວນ້ອຍຂອງວັດນ່ຶງ ຄົງຈະຖືກຍຸແຍ່ຈາກບຸຄຄົລພາຍນອກ ໂຮມເອົາ ສມັຄພັຄພວກ ໄດ້ຈໍານວນນ່ຶງ ຈົ່ງຂຶ້ນຫລ້ງຊ້ງ ເຂົ້າຍຶດອໍ່ານາຈໃນພຣະຣາຊວັງໄທຍ ຢ່ງ່ອົງ ອາຈກ້າຫານ ພາໃຫ້ເກີດມີການຣົບເລວກັນຂຶ້ນ ຢ່ງ່ອຸຄລຸກວຸ້ນວາຍ ເກີດການ໌ອງເລືອດພ່ສົມ ຄວນ ໃນທີ່ສຸດ ເຈົ້າສຣີສົນທ ກໍ່ຖືກກໍ່າຈັດ ແລະຖືກສັ່ງຫານ.

ສມັຍພຣະເຈົ້າມະຫາຈັກກະພັຕນີ້ ພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ຊ້ງເຜືອກ 7 ໂຕ (7 ເຊືອກ) ເສນາ ອໍ່ານາຕຍ໌ທ້ງຫລາຍ ຈົ່ງຖວາຍພຣະນາມພຣະອົງຄ໌ວ່າ ພຣະເຈົ້າຊ້ງເຜືອກ ຈົ່ງມີກິຕຕິສັພທ໌ຊ່ໍາລື ໄປເຖິງພຣະເຈົ້າຕະເບ ຊະເວຕ (Tabeng Chweti) ກະສັຕຣິຍ໌ພະມ້າ ເຊົ່ງເວລານັ້ນ ກໍ່ໍາລັງຍຶດ ຄອງມອນ ແລະໄທໃຫ່ ສ່ໍາເຣັດໃຫມ່ໆ ຈົ່ງຊອກຫາທ່າງເຂົ້າແຊກແຊງໄທຍ ຊອກເຣ້ືອງເກ່ າ ຜິດ ບ່ຕ່າງຈາກທີ່ແກວ ໃນສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ ເລ່ທັນຕ໋ງ (Le Thanh Tong) ຊອກເຣ້ືອງເກ່ າຜິດ ກັບລາວ ໃນຣັຊການ໌ພຣະເຈົ້າຊັຍຈັກກະພັຕພ່ານແພ້ວ ໃນປີ ຄ.ສ.1478 ນັ້ນເອງ.

ຄື ຫລັງຈາກພຣະເຈົ້າຕະເບ ຊະເວຕ ໄດ້ຊາບກິຕຕິສັພທ໌ ເຊ່ັ່ນນັ້ນ ຈົ່ງສົ່ງທູຕມາຂໍ່ຊ້ງເຜືອກ ຈາກພຣະມະຫາຈັກກະພັຕ ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຍ 2 ເຊືອກ ຝ່າຍສຍາມ ບ່ຍອມມອບໃຫ້ ພະມ້າ (1)

(1) ເຊ ິ ຣ໌ຈອຫ໌ ໂບວ ິ ຣ໌ງ "The Kingdom of People of Siam" 1955 ທ ີ ່ວ ່ າໄດ ້ ຣ ັ ບຄ ໍ ່ າຊ ີ ້ ແຈງ ຈາກກະສ ັ ຕຣ ິ ຍ ໌ ສຍາມ ຣ ັ ຊ ການທ ີ 4 ຄ ື ພຣ ະ ຈ ອ ມ ເກ ້ ົ ່ າ.....ຫ ນ ້ າ 55

ຈ່ຳຍົກທັບເຂົ້າຮຸກຣານໄທຍ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ (1) ໂດຍມີກຳລັງພົລ 900,000 ຄົນ ແລະ ມີຊ້າງ 3000 ຕົວແລະມ້າ 15,000 ຕົວ. ປະວັຕິສາສຕຣ ສຍາມ ຂອງທ່ານຈອຫ໌ນໂບວ໌ຣິ ໂດຍການບອກເລ່ົາ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ຣັຊການທີ 4 ວ່າ ມີກຳລັງພົລເຖິງ 1 ລ້ານຄົນ.

ແຕ່ປະວັຕິສາສຕຣ໌ສຍາມ ຂອງທ່ານ W.A.R Wood ກ່າວວ່າ (2) ມີພົລຈຳນວນ 300,000 ຄົນ ມມ້າ 3000 ຕົວ ແລະຊ້າງ 700 ເຊືອກແລະກ່ອນຈະຖ່ອນຕົວກັບ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນພະມ້າຕະເບັ້ງຊະເວຕີ ໄດ້ຈັບເອົາພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ ທີ່ປົກຄອງພິສນຸໂລກ ໄປຢູ່ພະມ້າມ່ຳ ກ່ອນຕ່ໍມາໄທຍ໌ກໍ່ແຍກກັນເປັນ 2 ອານາຈັກຣ໌ ແລະທ່ຳການຕ່ໍສູ້ຂັບຂຽ້ວກັນເອງ ພ່ໃຫ້ບ້ານເມືອງຖືກເຜ່ົາ ວອດວ່ຽຍຫມົດ ຈົນເມ່ືອພຣະເຈົ້າບຸເຣ່ົານອງ ສວັຣຄົຕ ໄທຍ໌ຈ່ຶງສາມ່ຳຕຖ໌ກ້ຽຊ່ຳຕ ກັບຄືນມ່ຳໄດ້.

ແລະໃນກ່ຳຣສ່ົງຄ່ຳມຄ້ັ້ງນ້ີ ຝ່ຳຍໄທຍ໌ ໄດ້ຮັບກ່ຳຣປຣ່ຳຊ້ຍ ຢ່ຳງຮ້ຳຍແຮງ, ເຖ່ົາແມ່ນ ພະມ້ຳ ຖ່ອນຕ່ົວກັບຄືນໄປ ແຕ່ໄທຍ໌ ກ່ໍ່ໄດ້ສູນຍ໌ເສ້ັຽຢ່ຳງໃຫ່ຽຫລວ່ຽ, ທ່ີເຈ້ັບແສບອ້ັນນ່ຶ່ງ ກ່ໍ່ຄ່ືໄດ້ສູນຍ໌ເສ້ັຽ ພຣະອ້ັຄຄະມະເຫສີ ແລະຣ່ຳຊທ່ິດ່ຳໄປນ່ຶ່ງອ່ົງ, ເຮ້ົ່ອງແທ້ກ່ໍ່ຄ່ື ໃນຕອນພຣະມະຫ່ຳຈ້ກກ່ະພ້ັຕ ກ່ຳ ລ້ັງຊ້ນຊ້ຳງກ້ັບເຈ້ົ່ຳແຜ່ນດ້ນພະມ້ຳ ຢູ່້ນ້ັ້ນ, ພຣະອ່ົງ້ຄ໌ເສ້ັຽຫລ້ັກ ພ່ວມຈະຖ່ືກພຣະເຈ້ົ່ຳແຜ່ນດ້ນພະ ມ້ຳ ສ້ັ່ງຫ່ຳຣ ລ່ອມລ່ ພຣະອ້ັຄຄະມະເຫສີ ສຸຣິໂຍທ້ຍ ກ້ັບຣ່ຳຊທ່ິດ່ຳ ໃນເມ່ືອພ້ົບເຫຕຣ້ຳຍ ເຊ່ັ່ນນ້ັ້ນ ຈ່ຳພ່ອ້ນກ້ັນ ຂ້ັບຊ້ຳງເຂ້ົ້ຳໄປຊ່ອ່ຍ ແລະໃນທ່ີ່ສຸ່ດ ກ່ໍ່ຖ່ືກກ່ະສ້ັຕຣິຍ໌ພະມ້ຳຕ້ັດຄ່ໍ່ຂ່ຳດ ເທ່ົ່ຳຫລ້ັງຊ້ຳງ ທ້ຳ້ງສອ່ງແມ່ລ່ກ ແຕ່ນ້ັ້ນ ພຣະສຣິສຸຣິໂຍທ້ຍ ຈ່ຳ້ງຖ່ືວ່ຳເປ້ັນວ່ິຣະກ່ະສ້ັຕຣິ ຂ່ອ້ງປ່ະເທສສຍ່ຳມ ໃນ ສ້ມ້ຍນ້ັ້ນ ສ່ົມເດ້ັຈພຣະເຈ້ົ່ຳຊ້ຍເສຕຖ່ຳທ່ິຣ່ຳຊ ຊ່ົ່ງຍ່ຳກ່ໄດ້ພຣະເທພກ່ະສ້ັຕຣິ ມ່ຳເປ້ັນມະເຫສີ ກ່ໍ່ ເພ່ຳະຊ່ົ່ງມ່ີສ້ັທ່ຳ ຕ່ໍ່ວ່ິຣະກ້ັນອ້ັນພ່ິຣະອ່ຳຈຫ່ຳ້ນ ຂ່ອ້ງພຣະສຣິສຸຣິໂຍທ້ຍ ທ່ີ່ເປ້ັນພຣະຣ່ຳຊມ່ຳຣດ່ຳ ຂ່ອ້ງພຣະເທພກ່ະສ້ັຕຣິ ນ້ັ້ນເອ່ົ້ງ.

ພ່ົລຂ່ອ້ງສ່ົງຄ່ຳມອ່ົ້ກຢ່ຳ້ງນ່ຶ່ງ ກ່ໍ່ຄ່ື ເວລ່ຳກ້ັບຄ່ືນພະມ້ຳນ້ັ້ນ ພຣະເຈ້ົ່ຳແຜ່ນດ້ນພະມ້ຳ ໄດ້ຈ້ັບເອ່ົ້ຳ ເຈ້ົ່ຳຊ່ຳຍມະຫ່ົ້ມທ່ຣ່ຳທ່ິຣ່ຳຊ ໄປເມ່ືອ່ງພະມ້ຳມ່ຳ ຈ່ຳ້ງພ່ໃຫ້ພຣະມະຫ່ຳຈ້ກກ່ະພ້ັຕ ຕ່ອ່ງ ໄດ້ມ່ຳ້ຊ້ຳ ເພ່ືອກ 2 ຕ່ົວ ໄປແລກເອ່ົ້ຳຄ່ືນມ່ຳ.

(11) ພຣະມະຫ່ົ້ມທ່ຣ່ຳທ່ິຣ່ຳຊ ຈ່ຳກ ຄ.ສ.1552 ເຖ່ົ້ຳ 1564 ຄ່ືພ່ຳຍຫລ້ັງທ່ີ່ປ່ະເທສ ໄດ້ຖ່ືກໂຈ່ມຕ່ີ ຈ່ຳກພະມ້ຳແລ້ວ ເມ່ືອ່ງໄທຍ໌ ກ່ໍ່ຖ່ືກແຍກອ່ອ່ກເປ້ັນ 2 ເຂຕປ່ົກຄອ່ງ ຄ່ື:

- ເຂຕນ່ຶ່ງ ຂ້ຶ້ນກ້ັບມ່ະຄອ່ຣສຣິອ່ະຍຸທຍ່ຳ ໂດຍແມ່ນພຣະມ່ະຫ່ົ້ມທ່ຣ່ຳຊທ່ິຣ່ຳຊ ໄດ້ຮ້ັບຕ່ຳແມ່ຳ ກ່ະສ້ັຕຣິຍ໌ແທນພຣະມ່ະຫ່ຳຈ້ກກ່ະພ້ັຕ ທ່ີ່ບ່ໍ່ສ່ຳມ່ຳຕຖ໌ ຈ່ະຕ່ໍ່ສູ້້ສ່ົ່ງຄ່ຳມກ້ັບພະມ້ຳໄດ້ແລ້ວ ກ່ໍ່ເລ່ີຍ

(1) Sir, John Bowring " The Kingdom of People of Siam" London 1955 P. 49
(2) W.A.R Wood " History of Siam " Chiangmai June 30th 1924 P. 113

ລາຈາກຣາຊບັນລັງກ໌ ຫນີໄປບວຊ ຈຶ່ງມອບຣາຊອານາຈັກຣ໌ ໃຫ້ແກ່ ພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊ, ຣາຊໂອຣົສ ເຊິ່ງເປັນມະຫາອຸປຣາຊ ຢູ່ໃນເວລານັ້ນ.

- ເຂຕນຶ່ງ ໂດຍແມ່ນພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ ທີ່ຮັບເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງພະມ້າ ຍຶດເອົາ ເມືອງພິສນຸໂລກ ເປັນມະຄອຣຫລວງ.

ໃນການຂຶ້ນຄອງຣາຊ ຂອງພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊ ນັ້ນ ປະເທສສຍາມ ຖືກຂົ່ມຂູ່ ຈາກກະສັຕຣິຍ໌ພະມ້າ ຄົນໃຫມ່ ຄື ບູເຣງນອງ ມະຫາຣາຊ (Bhureng Nuang) ທີ່ໄດ້ອ່ານາຈປົກຄອງພະມ້າ ຕ່ໍຈາກພຣະເຈົ້າຕະເບງ ຊະເວຕ. ພຣະເຈົ້າບູເຣງນອງ ນີ້ ມີພື້ນກຳເນີດມາຈາກເດັກນ້ອຍຈັດແຫ່ງນຶ່ງ ໃນປະເທສພະມ້າ. ບູເຣງນອງ ໄດ້ຮັບຕຳແໜ່ງພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ພະມ້າ ຕ່ໍຈາກພຣະເຈົ້າຕະເບງ ຊະເວຕ ແຫ່ງອັງວະ ໃນປີ ຄ.ສ.1555 ຕ່ໍຈາກນັ້ນ ກໍ່ສືບຕ່ໍເຣັດສົງຄາມຮຸກຮານສຍາມ ອີກຄັ້ງໃຫມ່.

ບູເຣງນອງ ໄດ້ມະຫາທັມມະຣາຊາ ແຫ່ງເມືອງພິສນຸໂລກ ມາເປັນບໍຣິວານ ເຊິ່ງມີເຂຕແດນ ໃກ້ຄຽງກັບມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຈຶ່ງສະດວກເຄື່ອນໄຫວຂົ່ມຂູ່ມະຄອຣຫລວງຂອງລາວ ງ່າຍຂຶ້ນ.

ເພື່ອແຜນການຮ່ວມມືກັນ ຕ່ໍສູ້ພະມ້າ ເຊິ່ງໃນເວລານັ້ນ ມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ກໍ່ພວມຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃຫ້ເປັນມະຄອຣຫລວງ ຂອງລາວ ໃຫມ່ (ຄ.ສ.1560) ຍັງບໍ່ໝັ້ນຄົງ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ຈຶ່ງຊົງຍົ່ນມືເຂົ້າມາຊ່ວຍສນັບສນຸນພຣະເຈົ້າມະຫາຈັກກະພັຕ ຈົນເຖິງໄດ້ຂໍ່ພຣະເທພກະສັຕຣິ ໄປເປັນມະເຫສີ. ຄັນພຣະມະຫາຈັກກະພັຕ ລາອອກບວຊແລ້ວ ຝ່າຍລາວ ກໍ່ຍັງສືບຕ່ໍສັນພັນທະມິຕ ກັບພຣະເຈົ້າມະຫິນທຣາທິຣາຊ ຕ່ໍມາ ໄດ້ຍົກທັບມາຊ່ວຍໄທຍ໌ຕີພະມ້າ 2 ຄັ້ງ (1) ຄື:

- ຄັ້ງທີ 1 ຣະຫວ່າງເດືອນກຸມພາ ປີ 1567: ໂດຍການຂໍ່ຄວາມຊ່ວຍເຫລືອ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ໄທຍ໌ ພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊ ໃຫ້ຍົກທັບໄປຊ່ວຍ ໃນການຍຶດເອົາເມືອງພິສນຸໂລກຄືນ ຍ້ອນເຫຕທີ່ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ ຮັບໃຊ້ເປັນເຄື່ອງມື ແລະເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງພະມ້າ. ຄັນກອງທັບລ້ານຊ້າງຍົກໄປລ້ອມເມືອງພິສນຸໂລກ ໄວ້ແລ້ວ 20 ມື້ ກອງທັບສຣີອະຍຸທຍາ ຂອງພຣະມະຫິນທະຣາທິຣາຊ ກໍ່ຖືກພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ ເຜົ້າຖິ້ມຈອດວາຍໄປເສັຽກ່ອນ ຝ່າຍລາວ ຈຶ່ງຈຳເປັນຖອນຄືນ ໂດຍໄດ້ປະທະກັບກອງທັບພະມ້າຝ່າຍດຽວ ຕາມເສັ້ນທາງກັບ ແຕ່ກໍ່ມີຊັຍຊນະມາກມາຍ.

- ຄັ້ງທີ 2 ຣະຫວ່າງເດືອນມິນາ ປີ 1569: ໂດຍຖືກຂໍ່ຣ້ອງຈາກພຣະເຈົ້າມະຫິນທຣາທິຣາຊ ອີກຄັ້ງນຶ່ງ ໃຫ້ຍົກທັບໄປຊ່ວຍປ້ອງກັນມະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ທີ່ຖືກກອງທັບພະມ້າເຂົ້າລ້ອມໄວ້. ພໍກອງທັບລາວ ໄປຮອດລົພບຸຣີ ແລະຕຽມຈະເຂົ້າຕີທັບພະມ້າ ກໍ່ພໍດີ ພຣະຍາຈັກຣີ ເຈົ້ານາຍຊັ້ນສູງ

(1) ມະຫາສີລາ ວີຣະວົງສ໌ ຈາກພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ປີ 1957 ຫນ້າ 126-133

ຂອງໄທຍ ທ່າຫນ້າທີ່ເປັນໄສ້ເສິກ ຊ່ອຍພຣະເຈົ້າບຸເຣງນອງ ໄຂປະຕູເມືອງໃຫ້ກອງທັບພະມ້າ ຍຶດ ເອົາມະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ໄວ້ເສັ້ງກ່ອນ ພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊ ແລະ ບໍຣິນວົງສານຸວົງສ໌ຂອງ ໄທຍ໌ກໍ່ຖືກຈັບໄປພະມ້າທັ້ງຫມົດ ແລະພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊ ສ້ຽງພຣະຊົນ໌ຕາມທາງ ໄປບໍ່ເຖິງ ເມືອງພະມ້າ ຊໍ້າ ແລະມະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ກໍ່ໄດ້ຖືກພະມ້າ ເຜົາເກືອບຫມົດ.

ປະວັຕສາສຕຣ໌ທາງພະມ້າ ກ່າວ່າ ພຣະຍາຈັກຣິ ຫ໌ນີ້ ຄົນເມື່ອພະມ້າ ຍຶດໄດ້ສຣີອະຍຸທຍາແລ້ວ ພຣະເຈົ້າບຸເຣງນອງ ກໍ່ສັ່ງໃຫ້ ນໍາເສ້ຽ ໂດຍພຣະອົງ ກ໌ ກ່າ ຄົນທີ່ທ໌ຣະຍົສຕ່ຳຊາຕເກີດ ຂອງຕົນເອງນັ້ນ ຈະລ້ຽງເອົາໄວ້ຢູ່ໃສ ກໍ່ຫາດີບໍ່ໄດ້ເລີຍ (1)

ສໍາຣັບພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊນັ້ນ ເອລາປະຊຸມຫນັກ ກ່ອນສວັຣຄົຕຕາມຄາວທາງ ພຣະເຈົ້າບຸເຣງນອງ ຊົ່ງ ສັ່ງໃຫ້ຫມໍ່ຫລວງປົວ ບໍ່ໃຫ້ຕາຍ ແຕ່ ເມື່ອພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊ ເຖິງແກ່ສວັຣຄົຕລົ່ງ ເຊ້ັ່ນນັ້ນ ພວກຫມໍ່ຫລວງ ຫລາຍຄົນ ກໍ່ຖືກຕັດຄໍ. ປະວັຕແລະຄວາມຈິງ ຂໍ້ນີ້ ສແດງເຖິງນ້ໍາພຣະທັຍ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ພະມ້າ ອົງ ກ໌ ນີ້.

(4) ຣາຊວົງສ໌ ພຣະມະຫາທັມມະຣາຊາ (ມີອາຍຸ 98 ປີ)

ຣາຊວົງສ໌ຂຸນຫລວງພະງ໋ວ ເປັນຣາຊວົງສ໌ທີ່ຍາວນານ ໄດ້ສ້າງຄວາມແຫ້ນຫນາ ແກ່ປະເທສ ສຍາມ ຈົນຮອດສມັຍພຣະມະຫາຈັກກະພັຕ ແລ້ວອານາຈັກຣ໌ສຍາມຈົ່ງເສັຍເອກຣາຊ ແກ່ພະມ້າ ໃນປີ ຄ.ສ.1569 ເພາະມີການແຕກແຍກ ເປັນ 2 ເຂຕປົກຄອງ ຫລື 2 ອານາຈັກຣ໌ ແລະມີການ ທໍ້ຣະຍົສຂາຍຊາຕກັນ ຢ່າງຈຸ້ນວາຍທີ່ສຸດ.

ແລະມາຮອດຍຸຄສມັຍພຣະມະຫິນທະຣາທິຣາຊ ຈົ່ງເສັ້ງເມືອງແກ່ບຸເຣັງນອງ ຖືກພະມ້າເຜົາເມືອງ ຈົນວອດ ວາຍສ່ອນຫລາຍ ໃນປີ ຄ.ສ.1569 ນັ້ນເອງ.

ການຕໍ່ສູ້ປ້ອງກັນເອກຣາຊ ຊ່ອຍສຍາມ ນັ້ນ ປະເທສລ້ານຊ້ຳງ ໄດ້ດໍາເນີນການຈົນສຸດຄວາມສາມາຕ໌ ແຕ່ພາຍໃນ ສຍາມ ມີການທໍ້ຣະຍົສຊາຕ ທັກທລັ້ງ ແລະແຕກແຍກກັນ ຢ່າງຫນັກ ຈົນເອົາກັນບໍ່ໄດ້. ຄັ້ງທີ 1 ແມ່ນພຣະຍາຣາມ ຄົນຂອງສຣີອະຍຸທຍາ ເອງ ບອກຂ່າວລັບການເຄື່ອນໄຫວ ຂອງພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊ ໃຫ້ແກ່ພະມ້າ. ນອກນັ້ນ ຍັ້ງ ມີໄສ້ເສິກພາຍໃນ ອີກຫລາຍຄັ້ງ ແລະຫລາຍຄົນ ຈົນບໍ່ຮູ້ຈັກໃຜເປັນໃຜ ໃນອົງການປົກຄອງສຍາມ ເອລານັ້ນ.

ຄວາມແຫລວໃຫລ ຂອງຣາຊການໃຫຍ່ ໃນຕອນນີ້ ຈົນເຖິງຂັ້ນວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ໃຫຍ່ ພຣະມະຫາຈັກກະພັຕ ຈໍາຕ້ອງໄດ້ສລະຣາຊບັນ ລັງກ໌ ຫນີໄປບວຊ ປ່ອຍຊາຕຍ້ານເມືອງໃຫ້ແກ່ຣາຊໂອຣົສ ຄືພຣະມະຫິນທຣາທິຣາຊຫ່ອ່ນແຮ ປົກຄອງແທນ ສົມເດ້ຈພຣະເຈົ້າຊ້ຍ ເສຕຖາທິຣາຊ ຍົກທັບໄປຊ່ອຍສ້ຣົບກັບພະມ້າ ປ້ອງກັນເມືອງຫລວງຂອງໃຫຍ່ ແຕ່ກ໋ໍຖືກພຣະຍາຈັກຣິ ເປັນໄສ້ເສິກໄຂປະຕູເມືອງເອົາ ກອງທັບພະມ້າ ເຂົ້າເຜົາມະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາຂອງໃຫຍ່ເອງ ໃຫຍ່ຈົ່ງຕ້ອງເສັ້ຽເອກຣາຊແກ່ພະມ້າ, ຣວມທັ້ງຫມົດ ເປັນເວລາ ນ0 ປີ.

---

(1) W.A.R Wood " History of Siam " Chiangmai 1924 Page 124 ໂດຍອ້າງປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງພະມ້າ

(2) ຫລັກຖານ ຈາກບົທຂຽນຂອງພຣະບໍຣິຫານເທພທານີ ໃນປະວັຕຊາຕໄທຍ໌ ເຫລ້ັມທີ 2 ພິມພ໌ ພ.ສ.2541 ຫນ້າ 205 ແຖວທີ 11

ໃນເມື່ອສຍາມເສັ້ຽເອກຣາຊ ແລ້ວ ພະມ້ານ່ໍໄດ້ກ່ຳລ້ັງທະຫານ ຈາກໄທຍ໌ ຈາກລ້ານນາ ແລະ ໄທຍ໌ໃຫ່ຽ ໄດ້ຍົກທັບເຂົ້ຳຕີລ້ານຊ້ຳງ ເປັນເວລາ 2 ຄ້ັ (ຄື ຄ.ສ.1563 ແລະ 1570) ແຕ່ບ່ໍສ່ຳເຣັດ ຈັກຄ້ັ ຫລ້ັງຈາກສົມເດັຈ ພຣະເຈົ້ຳຊ້ຍເສຕຖ່ຳທິຣາຊ ສ່ຳບສູນຍ໌ໄປ ໃນກ່ຳຣສ້ຳງຄ່ຳມທ່ີ່ອ້ັຕປ່ໍ (ທ່ີ ເມ່ືອ້ງໂອ້ງກ່ຳຣ) ແລະສວ້ັຣຄ໌ຕລ້ົ ໃນປ່ໍ ຄ.ສ.1574, ພະມ້ຳ ຈ່ໍ້ຍົກທ້ັບເຂ້ົ້ຳຮຸກຣ່ຳນ ເປ້ັນຄ້ັ້ງທ່ີ 3 ເວລ່ຳນ້ີ ປະເທສລ້ານຊ້ຳງ ຈ່ໍ້ເສ້ັຽເອກຣາຊ ຕ່ຳນພ່ຳຍຫລ້ົ ຂອ້ງໄທຍ໌ ແລະ ປະກ່ຳຣນ່ໍ້ ອ່ິກ ພຣະເຈ້ົຳບຸເຣ້ຽນອ້ົ ໄດ້ຊ້ົ້ຳງທ້ອ້ນໂຣມກ່ຳລ້ົ້ງທ້ັບ ຈ່ຳກພວກສຍ່ຳມ ພວກລ້ານນ່ຳ ແລະໄທໃຫ່ຽ ໄດ້ ຕ້ັ້ງກອ້ງບ້ັນຊ່ຳກ່ຳຣຢູ່ ກ່ຽ ສ ຣ ິ ອ ະ ຍ ຸ ທ ຍ ່ຳ ແລະພ ິ ສ ນ ຸ ໂ ລ ກ ນ ້ ້ ນ ເ ອ ົ ້ ຳ ຈ ່ ໍ ້ ສ ່ຳ ເ ຣ ັ ດ ໄ ດ ້ ສ ່ຳ ເ ຣ ັ ດ .

ຄ້ັນ ມ ່ຳ ຣ ອ ດ ຍ ຸ ຄ ພ ຣ ະ ນ ະ ເ ຣ ສ ວ ຣ ມ ະ ຫ ່ຳ ຣ ່ຳ ຊ , ສ ຍ ່ຳ ມ ຈ ່ ໍ ້ ສ ່ຳ ມ ່ຳ ຕ ຖ ່ ໍ ກ ູ ້ ເ ອ ກ ຣ ່ຳ ຊ ໄ ດ ້ ຈ ່ຳ ກ ພ ະ ມ ້ ຳ ໃ ນ ປ ່ ໍ ຄ . ສ . 1590 ແ ລ ້ ວ ກ ່ ໍ ສ ະ ຖ ່ຳ ປ ະ ມ ່ຳ ຣ ່ຳ ຊ ວ ້ ່ຳ ສ ໃ ຫ ມ ່ ຂ ຶ ້ ນ .

<u>ໂດຍມ ີ ກ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ໌ ປ ົ ກ ຄ ອ ້ ຳ ງ ປ ະ ເ ທ ສ ໄ ທ ຍ ໌ ດ ັ ່ ງ ນ ້ ີ ́ :</u>

(1) ພ ຣ ະ ນ ະ ເ ຣ ສ ວ ຣ ຄ ໌ ມ ະ ຫ ່ຳ ຣ ່ຳ ຊ ຖ ົ ກ ມ ອ ບ ຫ ມ ່ຳ ຍ ຣ ່ຳ ຊ ສ ມ ບ ັ ຕ ຂ ອ ້ ຳ ງ ສ ຍ ່ຳ ມ ເ ມ ົ ່ ອ ້ ຳ ງ ພ ິ ສ ມ ໂ ລ ກ ໃ ນ ປ ່ ໍ 1558 ແ ລ ະ ຕ ່ ໍ ມ ່ຳ ກ ່ ໍ ສ ່ຳ ມ ່ຳ ຕ ຖ ່ ໍ ກ ູ ້ ເ ອ ກ ຣ ່ຳ ຊ ຈ ່ຳ ກ ພ ະ ມ ້ ຳ ໄ ດ ້ ສ ່ຳ ເ ຣ ັ ດ ໃ ນ ປ ່ ໍ 1591 ແ ລ ະ ຕ ່ ໍ ຈ ່ຳ ກ ນ ້ ັ ນ ກ ່ ໍ ຍ ົ ກ ທ ັ ບ ມ ່ຳ ຕ ິ ພ ະ ມ ້ ຳ ໄ ປ ທ ່ຳ ງ ເ ຫ ນ ◌ ື ອ ກ ່ ໍ ເ ລ ◌ ີ ຍ ຖ ◌ ◌ ◌

ຣາຊວ້ງຂອມ ຈົນສາມາຕຖ່ໃສ່ອາຄົມ ເອົາກັບພຣະອັຄຄະມະເຫສີ ຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຂເມຣ ແລະໃຫ້ກະສັຕຣິຍ໌ຂເມຣ ເກີດອາຣົມຍ໌ປັ່ນປ່ວນ ຫລົງໄຫລລືມຣາຊກິຈ ໄດ້ແລ້ວຈົ່ງສົ່ງຂ່າວໃຫ້ກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ຍົກທັບ ເຂົ້າຕີເອົາເມືອງຂເມຣ ໄດ້ສ່ຳເຣັດ.

(2) ພຣະເຈົ້າເອກາທັສຣົຖ ຄອງຣາຊໃນປີ ຄ.ສ.1593 ຫລັງຈາກທີ່ພຣະມະເຣສວຣຄ໌ ສວັຣຄົຕ ລົງ ເວລາທີ່ນ່ຳກອງທັບໄປຣຸກຣານ ຍຶດຄອງຊຽງຕຸງ ຂອງພວກໄທໃຫ່ຽ ໃນປີ 1593 ນັ້ນເອງ.

ພຣະເຈົ້າເອກາທັສຣົຖ ຂຶ້ນຄອງຣາຊ ໃນປີ 1593 ກ່ສືບຕໍ່ແຜນຣຸກຣານເພື່ອນບ້ານ ແຕ່ບໍ່ຄ່ອຍມີຜົລງານຫລາຍປານໃດ ເມື່ອສວັຣຄົຕ ໃນປີ 1601 ຣາຊໂອຣົສ ນາມວ່າ ເຈົ້າຟ້າ ໄດ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕແທນ ຢູ່ມາຣອດປີ 1602 ເຈົ້າຟ້າ ຖືກປົງພຣະຊົນ໌ (ຖືກຂ້າ) ໂດຍເຊື້ອພຣະວົງສ໌ພຸ່ນ້ຳ ເຊ່ິງຕໍ່ມາ ເມື່ອຍຶດອ່ຳນາຈສ່ຳເຣັດແລ້ວ ກ່ປະກາສພຣະນາມຂອງພຣະອົງຄ໌ວ່າ "ພຣະເຈົ້າຊ້ວງທັມ"

ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າເອກທັສຣົຖ ນີ້ ໄດ້ມີບັນຫາກ່ຽວກັບລ້ານຊ້າງຄັ້ງນ້ຳ ຄືທີ່ຢູ່ນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ໄດ້ເກີດມີຂະບົດຍີ່ປຸ່ນຂຶ້ນ (1) ຄືພວກຍີ່ປຸ່ນ ທີ່ນາຫາກິນຢູ່ສຍາມ ແລະຖືກເຈົ້າແຜ່ນດິນສຍາມ ຈ້ວງເຂົ້າເປັນກອງທັບອາສາສມັຄ ເພື່ອໃຊ້ເປັນກ່ຳລັງຂຍາຍອ່ຳນາຈ ຂອງສຍາມ ນັ້ນເອງ ພວກອາສາສມັຄ ຂອງຍີ່ປຸ່ນ ເວລານັ້ນ ເກີດຂັດແຍ່ງກັບໄທຍ໌ ຈົ່ງເຣັດການຂະບົດຂຶ້ນ ພຣະເຈົ້າເອກາທົສຣົຖ ຈົ່ງຂໍ່ກ່ຳລັງຈາກລ້ານຊ້າງ ໄປຊ່ວຍປາບຂະບົດຍີ່ປຸ່ນ ລ້ານຊ້າງ ເວລານັ້ນ ກ່ົງກັບສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າວໍຣະວົງສາ (ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1598–1622) ທີ່ພວມຈະຟື້ນຈາກຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງພະມ້ານ້ໃຫ່ນ່ງ.

ຕາມບັນທຶກຝ່າຍໄທຍ໌ ກ່ວ່າ ກ່ຳລັງຂອງລ້ານຊ້າງ ໄປຕັ້ງທັບຢູ່ລົພບຸຣິ ເປັນເວລາ 4 ເດືອນ ດ້ວຍຈ່ຳນວນພົລຫລວງຫລາຍ ພາໃຫ້ທ່ານສຣີອະຍຸທຍາ ເກີດຄວາມຢ້ານກົວ ແລະບໍ່ມີຄວາມໄວ້ໃຈຕໍ່ກ່ານຂອງລາວ ຄັນໄດ້ຊັຍຊນະກຸ່ມຂະບົດຍີ່ປຸ່ນແລ້ວ ກ່ຫັນມາຕໍ່ສູ້ກັບລາວອີກ ແລະເພື່ອປ້ອງກັນຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດກັນ ໂດຍບໍ່ໄຊ້ເຫຕ ກອງທັບລາວ ຈົ່ງຖອນຕົວກັບຄືນ.

(3) ຣັຊກ່ານພຣະເຈົ້າຊ້ວງທັມ ຄ.ສ.1603–1628. ຣັຊກ່ານນີ້ມີສ່ິງພິເສສ ກ່ຄືພຣະອົງຄ໌ອະນຸຍ່ຳຕ ໃຫ້ຊ່ຳວຝຣ່ັ່ງເສສ ອ້ັງກລິສ ຍີ່ປຸ່ນແລະປ໋ຣ໌ຕຸເກຕ ເຂົ້ົ້ົ້

ແລ້ວ ມີໂອຣົສອົງຄ໌ນຶ່ງ(ບ່ຊາບຊື່) ໄດ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊແທນ ແຕ່ ໄປມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງກັບພຣະຍາກະລາໂຫມ ຫລືຂຸນນາງຊັ້ນສູງ ຮັບຜິດຊອບຝ່າຍທະຫານ ໃນທີ່ສຸດ ກໍ່ຖືກຍຶດອຳນາຈ ຈາກພຣະຍາກະລາໂຫມ ພ່ນີ້ເອງ ໃນປີ 1630 ແລະ ພຣະຍາກະລາໂຫມ ຄັ້ນເມື່ອຍຶດອຳນາຈໄດ້ແລ້ວ ກໍ່ໄດ້ບັງຄັບປະຊາຊົນໄທຍ ໂຮມຊັພຍ໌ສິນ ສ້ວ້ງຫ່ພາສາທ ໃຫ້ແກ່ພຣະອົງຄ໌ ຫລ້ານຶ່ງ ສ່ຳເຣັດດ້ວຍຄຳ ຫລື ເຄື່ອງຄຳ ທ້ວ້ງຫມົດ ແລະ ກໍ່ໄດ້ຂນານພຣະນາມ ຂອງພຣະອົງຄ໌ເອງວ່າ *"ພຣະເຈົ້າພາສາທ ທອງ"*

ພຣະເຈົ້າພາສາທທອງ ຫລ້ວ້ງຈາກຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ມີພິລ້ວ້ງ ກໍ່ຄືຊອກສ ແວ່ງຫ້າຊັພຍ໌ສິນ ມາບ່ຳເຣີຣາຊບັນລ້ວ້ງກ໌ ຂອງຕົນ ດ້ວຍການຍົກທັບໄປຮຸກຮານຂແມຣ ເຊ່ິ່ງເຊ່ືອກັນວ່າ ພາສາທຄຳ ທ່ີພຣະອົງຄ໌ມີໄດ້ ກໍ່ແມ່ນຈາກພິລ້ວ້ງ ໃນການສ້ວ້ງຄານຄ້ັ້ງນ້ັ້ນ ອີກສ່ວນນຶ່ງ.

(5) ພຣະເຈົ້າພາສາທທອງ ສວັຣຄ໌ຕ ໃນປີ ຄ.ສ.1659 ມີໂອຣົສຂຶ້ນຄອງຣາຊ ຕ່ໍກ້ນມາ 2 ອົງ໌ ແລະຖືກປ້ວ້ງພຣະຊົນ ທ້ວ້ງສອງອົງ໌ ແລະຜູ່ທ່ີລອບປ້ວ້ງພຣະຊົນກະສັຕຣິຍ໌ ທ້ວ້ງສອງອົງ໌ນ້ີ ກໍ່ຄື ພຣະເຈົ້າອາວ ຂອງເພ່ີນເອງ ເພ່ືອຍາດຣາຊສົມບັຕ ແຕ່ຄັນເມ່ືອພຣະເຈົ້າອາວ ຂ້ຶນຄອງຣາຊ ບ່ໍ ທ້ນນານ ພຣະເຈົ້າອາວ ກໍ່ຖືກຍຶດອຳນາຈ ໂດຍໂອຣົສອົງຄ໌ນ້ອຍ ຂອງພຣະເຈົ້າພາສາທທອງເອງ ທ່ີມີນາມວ່າ **ພຣະນາຣາຍນ໌** ເຊ່ິ່ງຢ່ເບ້ືອງຫລ້ວ້ງການປ້ວ້ງພຣະຊົນ ພຣະເສຕຖາ (ອ້ວ້ຍ) ຂອງຕົນເອງ ສ້ວ້ງພຣະຊົນ ໄປເຖິ່ງ 2 ອົງ໌.

(6) ພຣະນາຣາຍນ໌ມະຫາຣາຊ ຄອງຣາຊ ໃນປີ ຄ.ສ.1664 ເຖິ່ງ 1688,ເປັນພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ທ່ີມີຊ່ື ສຽງໃນດ້ານການຕ່ວ້ງປະເທສ. ໃນສມັຍພຣະນາຣາຍນ໌ ພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຊາວກຣິກ ຜູ່ນຶ່ງ ມາຊ່ວຍປົກຄອງປະເທສໄທຍ ຊ່ືວ່າຄອນສະແຕນສ໌ ຟອນຄອລ (Constance Phaulkon) ໄດ້ດ່ຳຣົງຕ່ຳ ແໜ່ງນາຍົກຣັຕຖະມົນຕຣີ ຂອງສຍາມ ຄືຕ່ຳແໜ່ງເອກອັຄຄະມະຫາເສນາບ່ໍດີ ຖືກຂນານນາມວ່າ ເຈ້ົ້າພຣະຍາວິຊະເຍັນທຣ໌.

ເຈ້ົ້າພຣະຍາວິຊະເຍັນທຣ໌ ເປັນຜູ່ປະສານງ່ານກັບພວກບ່ໍາທຫລວ້ງຝຣ່ັ້ງເສສ ເຖິ່ງຂ້ັ້ນສ່ົ້ງທ້ັ ການທູຕໄທຍ ຄ ໂກສາປານ ແລະໂກສາເຫລັກ ເດີນທ່ວ້ງໄປນະຄອຣປາຣິສ ເພ່ືອເຂ້ົ້າເຝ້ົ້າພຣະເຈ້ົ້າຫລຸຍສ໌ ທ ີ 14 ໃນປີ ຄ.ສ.1686.

ເນ່ືອງຈາກບຸຄຄິລຜູ່ນ້ີ ໄດ້ສ້ວ້ງຄຸນປໂຍຊນ໌ແກ່ໄທຍ໌ຫລາຍທ່ີສຸດ ຈ່ນເປັນທ່ີດ່ວ້ງດ້ວ້ງ ສ້ວ້ງໃຫ້ພຣະນາຣາຍນ໌ ກາຍເປັນ "ມະຫາຣາຊ " ອົງ໌ນຶ່ງ ຂອງປະເທສໄທຍ ຈ່ົ້ງຖືກຄົນໄທຍ໌ອ ິຈສາ ໃນທ່ີສຸດກໍ່ ຖືກກ່ຳຈັດ ທ້ວ້ງເມ້ັຽແລະລູກ ຈ່ນບ່ໍ່ມີເຫລ ືອຊ ີວ ິຕ.

ແລະຄົນສ່ຳຄັນທ່ີອ ິຈສາ ເຈ້ົ້າພຣະຍາວິຊະເຍັນທຣ໌ ຮ້ັ້ຍແຮ ງທ່ີສຸດ ກໍ່ແມ່ນພຣະເພທຣາຊາ ທ່ີ ເປັນຄົນສນ ິທຂອງພຣະນາຣາຍນ໌ ນ້ັ້ນເອງ. ພຣະເພທຣາຊາ ໄດ້ທ ້ັ້ນໂຮມພ ັ ຄພວກ ເພ ື ່ອຕ ຽມຄອງ ອ ຳນ າຈ ໄ ວ ້ ຢ ່ ວ ້ ງຫ ລ ວ ້ ງຫ ລ າ ຍ ດ ວ ້ ຍ ກ ານ ໃ ຫ ້ ຄ ່ າ ຈ ວ ້ ງ ສ ິ ນ ບ ິ ນ ຈ ່ ົ ້ ງ ສ ວ ຍ ໂ ອ ກ າ ສ ໃ ນ ຕ ອ ນ ທ ່ ີ ພ ຣ ະ ນ າ

ຣາຍນ໌ ມະຫາຣາຊ ຊົງປະຊວນຫນັກ (ປ່ວຍຫນັກ) ຍຶດເອົາອຳນາຈ ໃນນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ແລະກໍ່ໄດ້ປົງພຣະຊົນນ໌ (ສັງຫານ) ພຣະນາຣາຍນ໌ ຜູ່ທີ່ມີພຣະຄຸນ ຕໍ່ຕົນ.

(5) ຣາຊວົງສ໌ພຣະເພທຣາຊາ ຫລືຣາຊວົງສ໌ບ້ານສວນພ.

(1)ພຣະເພທຣາຊາ ຄ.ສ.1688 - 1697 ເປັນສາມັນຊົນ (1)ເກີດຈາກແມ່ນົມ ພຣະນາຣາຍນ໌ ເອງ ຢູ່ບ້ານ ສວນພູ ແລະຍຶດອຳນາຈແລະສັ່ງຫາຣພຣະນາຣາຍນ໌ ປະກາສຕົວຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ສຍາມ ຢ່າງອົງອ່າຈກ້າຫານທີ່ສຸດ ໂດຍບໍ່ມີຊາວສຍາມຜູ່ໃດ ຂັດຂວາງໄດ້ ແລະຄົນຜູ້ນີ້ໄດ້ສົ່ງຂ້າບັນດາ ພຣະບໍຣົມວົງສານຸວົງສ໌ ແລະພວກຂຸນນາງຊັ້ນສູງ ຈຳນວນນາກຫລາຍ ທີ່ບໍຣິຫາຣບ້ານເມືອງມາໃນສມັຍພຣະນາຣາຍນ໌ ຈົນເກືອບຫມົດ ແລະກໍ່ສົ່ງຂ້າເຈົ້າພຣະຍາວິຊະ ເຍັນທຣ໌ ຜູ້ທີ່ມີບຸນຄຸນ ຕໍ່ປະເທສສຍາມ ແລະທັງເປັນຄົນສນິທຂອງພຣະນາຣາຍນ໌ ມະຫາຣາຊ ເຊິ່ງສະແດງວ່າ ມະຫາ ຣາຊວົງສ໌ ນີ້ ເສັ່ງປຸ່ງບແກ່ນັກເລງ ທີ່ພຣະວົງສ໌ຊົງອຸປຖັມພ໌ມາ ດ້ວຍນ້ຳພຣະທັຍເອັນດູ ຮັກໃຄ່.

ແລະພຣະເພທຣາຊາ ໄດ້ຂົ່ມຂູ່ປະຊາຊົນພົລເມືອງ ທົ່ວນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ຜູ່ເຊິ່ງມີທ່າວ່າຈະຂັດຂວາງຕົນ ໄດ້ບັງ ຄັບເອົາພຣະຣາຊພາຄີນີ(ນ້ອງສາວ)ຂອງພຣະນາຣາຍນ໌ ມະຫາຣາຊ ນາມວ່າ ເຈົ້າຍິງໂຍທາທິພ ແລະພຣະຣາຊທິດາ ພຣະນາມວ່າ ເຈົ້າຍິງໂຍທາເທພ ມາເປັນອັຄຄະມະເຫສີຊ້າຍຂວາ ສເວີຍຄວາມສຸຂຢ່າງເຕັມທີ ເຊິ່ງຊົນຊາຕສຍາມ ແທ້ນັ້ນ ມີຄະຕີຢ່າງນຶ່ງທີ່ນັກໃຊ້ກັນສເມີ ຄື "ເຮືອງ ຂອງ ເທອະດາ ຫນາບ່ກ່ຽ" ສະນັ້ນ ຈຶ່ງພາກັນເອົາຕົວລອດ ເປັນຍອດດີ ຮ່ວມມືກັບພຣະເພທຣາຊາ ໃຜແຮງທາງໃດ ກໍ່ຢູ່ຂ້າງນັ້ນ ຝ່າຍທີ່ຊອບທັນ ຈະຫວັ່ງເຜິ່ງອາສັຍບ່ໄດ້.

ໃນຣັຊການພຣະເພທຣາຊານີ້ ໃນປີ ຄ.ສ.1700 ຣະຫວ່າງເຫຕການອຸ້ນວາຍ ໃນຕອນພຣະເຈົ້າຊັຍກຸມານ (ຊັຍ ອົງວ໌ເຫ້) ພຣະເພທຣາຊາ ໄດ້ຍົກທັບໄປໂຈມຕີນະຄອຣຣາຊສີມາ ເມືອງປາຍດ່ານ ແຫ່ງປະເທສລ້ານຊ້າງ ເອົາມາ ເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງໄທຍ໌ ແຕ່ການຕີໃນຕອນນີ້ ບ່ປະສົບຜົລສຳເຣັດ ຜາກົຕວ່າ ພຣະເພທຣາຊາ ສັ່ງຂ້າພວກນາຍທະ ຫານ ແລະຂຸນນາງຊັ້ນສູງ ຂອງໄທຍ໌ ເຖິງ 48 ຄົນ (1) ຄັນຕ່ໍມາ ໃນ ຄ.ສ.1707 ສມັຍທີ່ເກີດສົງຄາມພາຍໃນ ລາວ ຣະຫວ່າງຫລວງພຣະບາງ ໃນຕອນພຣະເຈົ້າກິງກິສຣາຊ ຍົກກຳລັງລົງມາຕີອ້ງຈັນທນ໌ ພຣະຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ທີ 2 (ຊັຍອົງວ໌ເຫ້) ກະສັຕຣິຍ໌ ທີ່ຄອງອ້ງຈັນທນ໌ ຂໍໃຫ້ໄທຍ໌ເຂົ້າກ່ຽຂ້ອງ ເປັນຄົນກາງໃຫ້ ພຣະເພທຣາຊາ ຈຶ່ງ ນຳຂະບວນໄປໄກ່ເກ່ຍ ເລີຍມີການແບ່ງປະເທສລ້ານຊ້າງ ອອກເປັນ 2 ປະເທສ ໃນປີ 1707 ນັ້ນເອງ (2)

ໃນເມື່ອພຣະເພທຣາຊາ ສວັຣຄົຕລົງແລ້ວ ໃນປີ ຄ.ສ.1703 ແຕ່ ກໍ່ຖິ້ມຄວາມຊົ່ວໄວ້ ແກ່ປະເທສຊາຕ ຢ່າງຫລວງຫລາຍ ຄື ຄວາມອ່ອນແອ ໃນຣະບອບສິລທັນ ພາຍໃນຈິຕໃຈ ຂອງຣາສດອຣໄທຍ໌ ແລະພາຍໃນ

(1) ພຣະບໍຣິຫານ ເທພທານີ ໃນຫນັງສື ປະວັຕຊາຕໄທຍ໌ ເຫລ້ມ 2 ພິມພ໌ ປີ 1941 ໜ້າ 216

(2) ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ໃນພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ປີ 1957 ໜ້າ 163

ເຊິ່ງປະວັຕິສາສຕຣ໌ຕອນນີ້ ມີການສັບສົນ ເພາະທາງຝ່າຍໄທຍ໌ ອ້າງວ່າ ພຣະເພທຣາຊາ ສວັຣຄົຕ ໃນປີ ຄ.ສ.1703 ຣາຊໂອຣົສ ຂຶ້ນຄອງຣາຊແທນ ໃນປີດຽວກັນ ຫລືບາງທີ ການໄກ່ເກ່ຽ ເຣື່ອງຊາຍແດນວຽງຈັນທນ໌ ແລະຫລວງພຣະບາງ ຕອນນັ້ນ ອາຈແມ່ນກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ອົງຄ໌ຕ່ໍມາ ຄື ພຣະເຈົ້າເສືອ ນັ້ນກໍ່ໄດ້.

ໃນວົງການຣາຊວັງຂອງສຍາມ ເຊື່ອເຕັມໄປດ້ວຍຈິຕໃຈຄິດໃນຂໍ້ ງໍ ໃນກະດູກ ຕ່ໍາກັນມາ ເຊື່ອເປັນ ການເຣັດໃຫ້ເຫັນໄປວ່າ ນັກປົກຄອງໄທຍ ນັ້ນ ເປັນຄົນບ່ໍມີສິລ ບ່ໍມີສັຈ. ຄວາມຈິງຂໍ້ນີ້ ບັນດານັກ ປະວັຕິສາສຕຣໄທຍ ຫລາຍທ່ານ ຕ່ າງຂຽນປະນາມໄວ້ ແບບບ່ໍຈິ່ງຈຽມ.

(3) ພຣະເຈົ້າເສືອ. ຈາກ ຄ.ສ.1703–1709 ພວກຊາວຕ່ າງຊາຕ ຢູ່ໃນປະເທສສຍາມ ຕັ້ງຊື່ເປັນ ພາສາອັງກລິສ ວ່ າ" Tiger King" ເພາະໂຫດຮ້າຍ ເຫມືອນກັບເສືອ. ອັນທີ່ຈິງ ຂັ້ນພຣະມະຫາກະ ສັຕຣິຍ ເຊື່ອເປັນເຈົ້າເຫມືອຫົວຂອງປະຊາຊົນ ຖືກຂນານພຣະນາມ ຫລືມີຊື່ເປັນຕາຍ່ ານກ່ ວເຖິງ ພຽງນີ້ແລ້ວ ໃນພາພຊີວິຕຕົວຈິງ ນັ້ນ ຈະໂຫດຮ້າຍຫລາຍປານໃດ ?.

ນັກປະວັຕິສາສຕຣໄທຍ່ເອງ ເຊ່ັນ ກົມຫມື່ນປະຣະມານຸຊິຕ ຊິໂນຣົສ ໃນພຣະຣາຊພົງສາວະດານ ກຸງສຣີອະຍຸທຍາ ຫລືແມ່ນແຕ່ພຣະບ່ໍຣິຫານເທພທານີ ກ່ໍຍັງຂຽນປະນາມ ຢ່ າງເຈັບໆແສບໆ (1) ຖື ວ່ າເປັນກະສັຕຣິຍ ທີ່ແສນຊ່ ວຊ້ າ ລາມົກທີ່ສຸດ (ພົງສາວະດານ ກົມຫມື່ນພຣະປະຣະມະນຸຊິຕ ຊິໂນຣົສ ໜ້າ 448–449...ຈາກ ບົທຂຽນ ຂອງພຣະບ່ໍຣິຫານເທພທານີ)

ຢູ່ດ້ ານຫລັງ ຂອງພຣະຣາຊວັງໄທຍ ນະຄອນສຣີອະຍຸທຍາ ຈະມີປະຕູພິເສສແຫ່ ງນຶ່ ງ ຊາວ ບ້ ານກ່ າວກັນວ່ າ " ປະຕູຜີອອກ" ຄື ເນື່ ອງມາຈາກພຣະເຈົ້ າເສືອ ຜູ້ນີ້ ມັກມີອາຣົມຍ໌ເພສ ກັບພວກ ເດັກສາວ ທີ່ບ່ໍທັນມີຣະດູ (ອາຍຸປະມານ 12– 13 ແລະ 14 ປີ) ພຣະເຈົ້ າເສືອ ມັກອອກໄປລ່ າເນື້ ອ ແລະທ່ ອງທ່ ຽວ ໄປຕາມຊົນບົທ ທີ່ຕ່ າງໆ ຄັນເຫັນເດັກສາວ ຈະເປັນລູກຜູ້ໃດ ກ່ໍຕາມ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ ຕ້ ອງການ ຈະຕ້ ອງໃຫ້ໄດ້ສົມພຣະທັຍ ແລະຫາກເດັກຍິ ງຜູ້ໃດ ໃຫ້ຄວາມສຸຂ ເປັນທີ່ພໍພຣະທັຍ ກ່ໍ ຈະໄດ້ຮັບຣາງວັນ ເປັນຢ່ າງດີ ແຕ່ຖ້ າເດັກຍິ ງຜູ້ໃດ ຂັດຂືນ ຫລືທ່ າໃຫ້ເສັຽອາຣົມຍ໌ ກ່ໍຈະຕ້ ອງຖືກ ຂ້ າ ໂດຍບ່ໍຕ້ ອງມີພິມີຈ ພິຈາຣະນາໃດໆ ຈະໃຊ້ມີດປາດທີ່ອະວັຍວະເພສ ໝຂອງເດັກສາວ ຜູ້ນັ ນ ໃນທັນທີ ໂລດ.

ສ່ ານຣັບ ດ້ ານຫລັງພຣະຣາຊວັ ງ ຫາກເມື່ ອພຣະອົ ງຄ໌ ຊົ ງຂ້ າເດັກສາວຜູ້ໃດ ຖົ ມແລ້ ວ ກ່ໍຈະສັ່ ງ ໃຫ້ມະຫາດເລັກ ນ່ າສີພອອກພ່ ານປະຕູ ຫລັ ງພຣະຣາຊວັ ງ. ແລະທີ່ແຫ່ ງນັ ນ ເວົ້ ານັ ນທ່ ວ ໄປວ່ າ "ປະຕູຜີອອກ" ໂດຍບ່ໍຮູ້ ວ່ າປະຊາຊົ ນໄທຍ ໄດ້ ເສັ ຽຊີ ວິ ຕລູ ກແສ້ ຫລ ານສາວ ໄປຫລ າຍປ ານໃດ ?.

ໃນສມັຍພຣະເຈົ້ າເສືອນີ້ ປະຊາຊົ ນໄທຍ ແລະພວກຂຸ ນນ ວ ງ ໄທຍ ຕ ອ ້ ງໄ ດ ້ ຫ ລ ົ ບ ຕ ົ ວ ຫ ນ ີ ໄ ປ ຊ ່ ອ ນ ອ ່ າ ສັຍຢູ່ນ ່ ໍ າປ ະ ເ ທ ສ ພ ະ ມ ້ າ ແ ລ ະ ລ ້ ານ ນ າ ແ ລ ະ ຄ ົ ງ ຈ ະ ມ ີ ຫ ລ ວ ງ ຫ ລ າ ຍ ທ ີ ່ ປ ອ ນ ຕ ົ ວ ຫ ນ ີ ນ າ ຢ ູ ່ ໃ ນ ລ າ ວ .

(4) ພຣະເຈົ້ າທ້ ายสะ. ເມື ່ ອ ພຣະເຈົ ້ າເສືອສວັຣຄົ ຕ ໃນປີ ຄ.ສ. 1709 ໂຣມພຣະຊົ ນມ ານ ຸ ພຽງ 45 ປີ ແລ ້ ວ ຕ ່ ໍ ນ ັ ນ ພຣະຣ າ ຊ ໂ ອ ຣ ົ ສ ຄ ື ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ທ ້ າ ຍ ສ ະ ກ ່ ໍ ໄ ດ ້ ສ ເ ວ ີ ຍ ຣ າ ຊ ສ ົ ມ ບ ັ ຕ ໃ ນ ປ ີ ຄ . ສ . 1709

(1) ພຣະບ່ໍຣິຫານ ເທພທານີ ໃນໜັ ງສ ປ ະ ວ ັ ຕ ິ ສ າ ຕ ໄ ທ ຍ ເ ຫ ລ ັ ້ ມ ທ ີ 2 ພ ິ ມ ພ ົ ເ ມ ື ່ ອ ພ . ສ . 2541 ໜ ້ າ 217-218

ນັ້ນເອງ ບ້ານເມືອງ ກໍ່ພໍມີຄວາມປົກກຸ່ມຊຸ່ມເຢັນ ພໍປະມານ ຈົນມາຮອດປີ ຄ.ສ.1733.

(5) ພຣະເຈົ້າບໍຣົມໂກຕ. ໄດ້ຣາຊສົມບັຕ ໂດຍອາສັຍກາຣຕໍ່ສູ້ນອງເລືອດ. ສາເຫຕ ກໍ່ຄື ກ່ອນທີ່ ພຣະເຈົ້າທ້າຍສະ ຈະສວັຣຄົຕ ນັ້ນ ໄດ້ມອບຣາຊສົມບັຕແກ່ໂອຣົສ ຄື ເຈົ້າຟ້າອະພັຍ ພາໃຫ້ພຣະ ບໍຣົມໂກຕ ທີ່ເປັນມະຫາອຸປຣາຊ ບໍ່ດີໃຈ ຈຶ່ງຍົກກໍາລັງປະຕິວັຕ ຍຶດອໍານາຈຫລາມ ຈຶ່ງເກີດກາຣ ສູ້ຣົບກັນຂຶ້ນຢ່າງຣ້າຍແຮງ ໃນພຣະຣາຊວັງສຍາມ ໃນທີ່ສຸດພຣະມະຫາອຸປຣາຊບໍຣົມໂກຕ(ເຈົ້າ ວັງຫນ້າ) ເປັນຝ່າຍໄດ້ຊັຍຊນະ ຍຶດພຣະຣາຊວັງໄດ້ ຈຶ່ງປົງພຣະຊົນມ໌ເຈົ້າຟ້າອະພັຍ ປະກາສຕົນ ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ສຍາມ ໃນປີ 1733 ແລະໄດ້ສັ່ງຫາຣພວກເຈົ້າວັງຫລວງຖິ້ມຈົນຫມົດ. ຕໍ່ມາ ກໍ່ຍັງມີ ກາຣກວາດລ້າງກັນ ເປັນເວລາ 1 ປີ ຈຶ່ງຫມົດສຽ້ນຫມານ ໃນເມືອງຫລວງ.

ພາຍໃຕ້ກາຣປົກຄອງ ຂອງພຣະເຈົ້າບໍຣົມໂກຕນີ້ ບໍ່ໄດ້ແຕກຕ່າງຈາກພຣະເຈົ້າເສືອ ຫລາຍ ປານໃດ ບ້ານເມືອງໄທຍ ປັ່ນປ່ວນຫລາຍທີ່ສຸດ ຄົນໄທຍທຸກຄົນ ເຕັມໄປດ້ວຍນິສັຍໃຈຄໍ ແລະນະ ໂຍບາຍເອົາຕົວລອດ ຈຶ່ງກາຍເປັນຄົນຄົດໃນຂໍ້ ງ່ໃນ ກະດູກ ປົ້ນປ້ອນສໍ່ພໍ.(1)

ຄວາມໂຫດຮ້າຍຂອງພຣະເຈົ້າບໍຣົມໂກຕ ເປັນທີ່ຊໍາລືທົ່ວປະເທສໄທຍ ຄື ພຣະອົງຄ໌ສາມາຕຖ໌ ປະຫາຣຣາຊໂອຣົສ ຂອງພຣະອົງຄ໌ເອງ ຕາຍຄາມື ຕັ້ງ 7 ອົງຄ໌.

(6) ພຣະເຈົ້າອຸທຸມພອຣ (ເຈົ້າເດື່ອ) ຖືກມອບຫມາຍຣາຊບັນລັງກ໌ ຈາກພຣະບິດາ ຄືພຣະເຈົ້າ ບໍຣົມໂກຕ ໃຫ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊໃນປີ ຄ.ສ.1758.

ຕອນນີ້ ເກີດມີບັນຫາພາຍໃນພຣະຣາຊວັງ ຂຶ້ນອີກຄັ້ງໃຫ່ມ ນັ້ນຄື ກະສັຕຣິຍ໌ອົງຄ໌ນີ້ ບໍ່ມີຄວາມ ໄວ້ວາງພຣະທັຍ ຕໍ່ຣາຊໂອຣົສອົງ໌ອື່ນ ແລະກ່ອນທີ່ຈະສວັຣຄົຕນັ້ນ ຈຶ່ງໄດ້ສົ່ງຣາຊໂອຣົສອົງ໌ໃຫ່ຽ ທີ່ເປັນອ້າຍຂອງເຈົ້າເດື່ອ ນາມວ່າ ກົມຂຸນອະນຸຣັກຂ໌ມົນຕຣີ ໃຫ້ອອກບວຊ ຄັນເຖິງເວລາທີ່ພຣະ ເຈົ້າບໍຣົມໂກຕ ກໍາລັງປ່ວຍຫນັກ ໃກ້ຈະສວັຣຄົຕຢ່ນັ້ນ ພຣະພິກຂຸອະນຸຣັກຂ໌ມົນຕຣີກໍ່ລັກຫນີອອກ ຈາກວັດ ແກ້ຜ້າເຫລືອງອອກຈາກຄົງ ແລ້ວ ບໍ່ເວົ້າຫນ້າເວົ້າຫລັງ ກໍ່ຂຶ້ນໄປນັ່ງເທິງພຣະແທ່ນ ບັນລັງກ໌ສຍາມ ປະກາສພຣະອົງຄ໌ເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ໃນທັນທີ ຄົນທັ້ງຫລາຍພາກັນຕົກສະເງ້ ໍ.

ພາໃຫ້ພຣະເຈົ້າອຸທຸມພອຣ ຕອ້ງຈໍາໃຈລາອອກຈາກຣາຊບັນລັງກ໌ ມອບອໍານາຈໃຫ້ເຈົ້າກົມຂຸນ ອະນຸຣັກຂ໌ມົນຕຣີ ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊ ໃນພຣະນາມວ່າ ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍາມະຣົນທ໌ ຈົນຕໍ່ມາ ໃນປີ ຄ.ສ. 1758 ນັ້ນເອງ ພໍດີທາງພະມ້າ ໂດຍກາຣນໍາຂອງພຣະເຈົ້າອະລອງພຍາ ຈຶ່ງໄດ້ໂອກາສອັນດີ ເລີຍ ຍົກທັບເຂົ້າຢຽບນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ຈອດວາຍໄປຫມົດ ທັ້ງເຈົ້າອ້າຍ ເຈົ້ານອ້ງ ໄດ້ຖືກຂ້າຕາຍ

(1) ພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫາບີ ໃນຫນັງສື ປະວັຕຊາຕໄທຍ ເຫລ້ມທີ 2 ພ.ສ.2541 ຫນ້າ 219

ບ່ມີເຫລືອ ນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ຖືກເຜົາກຽ້ງ ພິລເມືອງສຍາມ ແລະກອງທັບໄທຍ໌ຖືກດັບສູນຍ໌ ຈົນເກືອບບ່ມີກຳລັງສູ້ຣົບ ຕື່ນອີກ ເປັນເຫຕໃຫ້ພຣະຍາສິນ ແຫ່ງເມືອງຕາກ (ຕາກ ສິນ) ໄດ້ຣິບ ໂຮມກຳລັງຂຶ້ນໃຫມ່ ຈາກຄົນຂແມຣ ແລະຄົນລາວອີສານ ຈົ່ງສາມາຕຖ້ກູ້ຊາຕຈາກພະມ້າໄດ້ສຳ ເຣັດ ແລະເວລານັ້ນ ຄືໃນປີ ຄ.ສ.1760 ພຣະເຈ້ົາອະລອງພະຍາ ສວັຣຄົຕເສັຽກ່ອນ ແລະພຣະເຈ້ົາ ມ້ງຣະ ຣາຊໂອຣົສ ໄດ້ດຳເນີນການຍຶດຄອງສຍາມ ຕ່ມາ ຈົ່ງກ່ໍພ່ດີ ປະເທສຈີນ ຍົກທັບເຂ້ົາມາຣຸກ ຣານປະເທສພະມ້າ ຢູ່ທາງພາຄເຫນືອ ພະມ້າຈົ່ງຖອນກອງທັບ ຄືນໄປປ້ອງກັນຊາຍແດນ ດ້ານ ຣັຕຖ໌ສານ (Shan State) ເຫຕການຣ໌ ນີ້ ຈົ່ງຄືກັບວ່າ ຈີນມີສ່ວນຊ່ວຍພຣະຍາຕາກ ໄປໃນຕ້ວ ຈົ່ງສາມາຕຖ໌ ຍຶດເອົານະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ຄືນຈາກມື ຂອງພະມ້າໄດ້.

(6) ຣາຊວົງສ໌ພຣະຍາຕາກ ຫລືຣາຊວົງສ໌ຕາກສິນ

ຣາຊວົງສ໌ພຣະຍາຕາກ ຜາກ໌ຕຂຶ້ນ ໃນປີ ຄ.ສ.1767 ຫລັງຈາກກຸງສຣີອະຍຸທຍາ ຖືກພຣະ ເຈ້ົາອະລອງພຍາ ແຫ່ງພະມ້າ ແລະພຣະເຈ້ົາມ້ງຣະ ຜູ້ຣາຊໂອຣົສ ຍຶດຄອງໃນປີ ຄ.ສ.1758 ແລະ ແມ່ນພຣະຍາຕາກ ໄດ້ນ່ຳພາການຕ່ສູ້ພະມ້າທີ່ຄອບຄອງປະເທສໄທຍ໌ ແລະສາມາຕຖ໌ກູ້ສຍາມຄືນ ມາໄດ້ ໃນປີ 1767 ເມື່ອບ່ມີເຈ້ົ້ານາຍໄທຍ໌ ຜູ່ໃດ ສາມາຕຖ໌ເປັນຜູ່ນ່ຳໄດ້ ພຣະຍາຕາກສິນທີ່ເປັນຄົນ ຊອດຈີນ ຈົ່ງປະກາສຕົນເອງຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣ ຊ້ງພຣະນາມວ່າ ພຣະເຈ້ົ້າຕາກສິນແລະເນື່ອງຈາກ ກຸງສຣີອະຍຸທຍາ ຖືກເຜົາໄຫມ້ ຈົນຟື້ນຟູຄືນບ່ໄດ້ ພຣະຍາຕາກ ຈົ່ງໄດ້ຍ້າຍເມືອງຫລວງໄທຍ໌ ມາ ຕ້ັ້ງທີ່ກຸງທົນບຸຣີ ຄົນທ້ັງຫລາຍ ຈົ່ງຖວາຍພຣະນາມໃຫ້ຕື່ນວ່າ "ພຣະເຈ້ົ້າກຸງທົນບຸຣີ"

ຣາຊວົງສ໌ພຣະຍາຕາກ ສິ້ນສຸດລົ້ງ ໃນປີ ຄ.ສ.1782 ໂດຍແມ່ນເຈົ້າພຣະຍາຈັກຣີ ຫລືພຣະຍາມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ເສິກ (ນ້ອງຮ່ວມສາບານ ຂອງທ່ານເອງ) ເປັນຜູ່ຍຶດອ່ຳນາຈ ໂດຍສົ່ງໃຫ້ພຣະຍາສຸຣິຍະອະພັຍ ຈາກທາງພາຄອີສານ (ເມືອງສ້ງຂະ)ຍົກກ່ຳລັງໄປຍຶດພຣະຣາຊວັງ ທົນບຸຣີ ຕ້ັ້ງຂ້ໍກ່າວຫາໃສ່ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ຕົນເອງວ່າ ເປັນບ້າເສ້ັ ຈິຕ ແລະຂ້າຜູ້້ຂ້າຄົນ ເລີຍສ້ັງຫາຣຖ້ິ້ມ ໂດຍໃຊ້ວິທີຕັດຫ້ົວ ແລ້ວນ່ຳສົ້ພ ໄປຝ້ັງໄວ້ທີ່ວັດບາງຍີ່ເຣືອໃຕ້ (1)

ແທ້ຈິງ ກ່ຽວກັບເຣ້ືອງ ນີ້ ກ໋ຄືກັບ ດຣ.ນິທິ ອ້ຽວສຣີວົ້ງສ໌ ຂຽນໄວ້ ນັ້ນເອງ ວ່າ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ຣາຊວົ້ງສ໌ ຈັກຣີ ກ໋ຂຽນແຕ້ມສີໃຫມ່ (2) ໂດຍກ່າວວ່າ ເຈ້ົ້າພຣະຍາຈັກຣີ ບ່ໄດ້ຊາບເຣ້ືອງການສ້ັງຫາຣພຣະເຈ້ົ້າຕາກສິນມາກ່ອນ ເລີຍ ແຕ່ ຄັນພ໋ໄດ້ຊ້ົງຊາບເຣ້ືອງ ກ໋ສແດງຄວາມເສ້ົາໃຈ ຈ້ົງໄດ້ອ້ັງເຊ້ີນພຣະບ່ຣົມສົ້ພ ມາທ່ຳພ້ີທ້ີ ຢ່າງສົມພຣະກຽຕ ໃນແບບຢ່າງ ຂອງພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ຜູ່ຍ້ິງໃຫ່ຽ. ສ່ຳຣັບ ເຣ້ືອງຄວາມເປັນມາ ອັນທ້ີຄົນທ້ັງຫລາຍ ພາກັນສົນໃຈ

(1) ແລະ (2) ສາສຕຣາຈານ ນ້ິທິ ອ້ຽວສຣີວົ້ງສ໌ "ກຸງແຕກ ພຣະຍາຕາກ ແລະປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌" ປີ 2543 ຫນ້າ 117 ແລະ 115

ຍ່ຳ ກ່ຄື ຜູ້ກ່ຳກາຣປົກຄຣອງພຣະຊົນມ໌ ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ ອົງຄນີ້ ກ່ບ່ມີຄວາມຜິດ ແລະບ່ມີຜູ້ຖືກ ລົງໂທສ ແມ່ນແຕ່ຄົນດຽວ.

ຕ່ຈາກນັ້ນ ຄືຫລັງຈາກໄດ້ປົກຄຣອງພຣະຊົນມ໌ ພຣະຍາຕາກ ໜົດສຽ້ນໜາມແລ້ວ ເຈ້ົາພຣະຍາຈັກຣີ ຈ່ົງສະຖາປະນາຣາຊວົງສ໌ໃໜ່ ຂອງຕົນເອງຂ້ຶນ ໃຫ້ຊ່ື່ວ່າ ຣາຊວົງສ໌ຈັກຣີ ແລະສືບຕ່ໜາຣອດ ປັຈຈຸບັນ ມ໌ເຖ ໑ ຣຊກາຣ.

ໃນຣັຊກາຣທ ๒ ຕ່ໜາ ໂອຣົສຂອງພຣະເຈ້ົາຕາກສິນ ທ່ີຍັງເຫລ ືອຢ ູ່ ນາມວ່າ ກົມຂຸນກະສັຕຣາ ນຸຊ ິຕ ແລະຣາຊທ ິດາ ນາມວ່າ ເຈ ้ົາຈອມມາຣດາສ ່ າລ ິ (ພຣະສນົມເອກ) ໄດ ้ ຖ ືກຂ ້ ານລ ้ ້ ງໂລຕ ຈົນ ໜົດ ໂດຍພ ົ ງສາວະດ ານ ຣ ໄທຍ ກ ່ າວຫ ່ າວ ່ າ ເປ ັ ນພ ຸ ຖ ິ ້ ມໃບປ ົ ວ ຈະໂຄ ່ ນລ ້ ົ ມຣ ັ ຊກ ານ ຣ ທ ิ ๒.ຫ ລ ้ ັ ງຈ ານ ໂອຣ ົ ສ ແລະທ ิ ດ ານ ຂ ອ ງ ພ ຣ ะ ເ ຈ ้ ົ ານ ກ ຸ ງ ທ ิ ນ ບ ุ ຣ ิ ຖ ืກ ສ ้ ັ ງ ຫ ານ ຣ ໄ ປ ແ ລ ้ ວ ພ ວ ກ ຂ ຸ ນ ນ ານ ໜ ุ ່ ໃ ຫ ຽ ່ ທ ่ ี ເ ປ ັ ນ ເ ส ้ ັ ນ ສ ານ ສ ืบ ເ ນ ื ่ ອ ງ ມ ານ ຈ ານ ກ ພ ຣ ะ ເ ຈ ้ ົ ານ ກ ຸ ງ ທ ิ ນ ບ ุ ຣ ิ ກ ่ ຖ ืກ ຂ ้ ານ ທ ้ ັ ງ ຫ ໜ ົ ດ 10 ຄ ົ ນ (1)

ຄວາມຊວຍ ຂອງພຣະເຈ ้ົາຕາກສິນ ກ ่ ຄ ื ບ ่ ໄ ດ ้ ມ ີ ກ ານ ຣ ສ ะ ส ົ ม ส ม ั ຄ ພ ั ຄ ພ ວ ກ ຂ ອ ງ ຕ ົ ນ ເ ອ ง ເ ລ ย ນ ອ ກ ຈ າ ກ ຝ ານ ຝ ั ง ຊ ี ວ ิ ຕ ແ ລ ะ ຄ ວ ານ ຣ ั ກ ແ ພ ง ไ ว ้ ກ ั ບ ม ือ ง ຣ ่ ວ ม ส ານ ບ ານ ล ค ื ພ ຣ ะ ย ານ จ ั ກ ຣ ิ ผ ู ้ ท ่ ี ม ี เ ผ ื ้ อ ส ายเลือยาต ทลายกว่าติม. เจ้ ้ ้

ມາຣອດປາຍຣັຊກາຣ ໄທຍ໌ຈົ່ງຕີຂເມຣ ໄດ້ສຳເຣັດ.

ແລະຫລັງຈາກພຣະເຈົ້າຟ້ານ ມະຫາຣາຊ ຍົກທັບຂຶ້ນມາຈາກນະຄອຣຫລວງອັງກໍຣ໌ວັຕຂອງ ປະເທສຂເມຣ ໃນປີ 1349 ຄັນມາຣອດປີ ຄ.ສ.1356 ເມື່ອສຳເຣັດບໍຣະບວຣມ ໃນກາຣທ້ອນໂຮມ ເອົາອານາຈັກຣ໋ວຽງຈັນຫນ-ວຽງຄຳ ມາຂຶ້ນຕໍ່ອຳນາຈຂອງພຣະອົງຄ໌ແລ້ວ ກໍ່ຊົງເຄື່ອນທັບລົງໄປ ທາງເຂຕນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ແລະໄດ້ຕີເອົາເມືອງ ບົງພຣະງາມ ໄດ້ (ຄົງຈະເປັນເມືອງນຶ່ງ ຢູ່ ຣະຫວ່າງແຂວງພິສນຸໂລກ ແລະແຂວງເພັຊບຸຣນ໌.....ຜຸຂຽນ) ແລ້ວ ຍົກທັບ ຫັນທິສລົງໄປທາງ ໃຕ້ ຣອດອານາຈັກຣ໋ຣອັຍເອັດ ຈົ່ງມີສຸພະອັກສອຣ ໄປຫາພຣະຍາອູ່ທອງ ຣາມາທິບໍດີ ທີ ı ວ່າ "ຈະຣົບ ຫລືຮູ້ວ່າສິ່ງໃດ ນັ້ນຈາ ?

ໂດຍສຸພະອັກສອຣນີ້ ພຣະຍາອູ່ທອງ ໄດ້ຈັດສົ່ງທູຕ ພ້ອມດ້ວຍພຣະຣາຊສາສ໌ນ ຕອບຄືນດ້ວຍ ມາຣະຍາທກາຣເມືອງ ໃຊ້ຄຳວ່າ *ເຮົາຫາກເປັນພີ່ນ້ອງກັນມາ ແຕ່ສມັຍຂຸນບຸຣົມ ພັນດາຍ ເຈົ້າ ຍາກໄດ້ບ້ານໄດ້ເມືອງ ໃຫ້ເອົາແຕ່ເຂຕດົງສາມເສົ້າ(ພຸດົງພະຍາເຍັນ) ເມືອເທົ້າພຸພະຍາພ່ແລະ ແດນນະຄອຣໄທ ເປັນເຈົ້າທອນ...ອັນນຶ່ງ ຂອຍຈັກສົ່ງນ້ຳອອຍນ້ຳຕານ ຊຸບີ ອັນນຶ່ງ ລຸກຍົງຂ້ຳຊ໋ ນາງແກ້ວລອດຟ້າ ໃຫ້ນາງແລ້ວ ຈັກສົ່ງເມືອໃຫ້ປັດເສື່ອປູໝອນແກ່ເຈົ້າຟ້າ ແລ ฯ*

ກາຣປັກປັນເຂຕແດນ ຣະຫວ່າງສຍາມ ກັບລ້ານຊ້າງ ນັ້ນ ພາກົຕວ່າ ມີກາຣເຄົາຣົພ ນັບຖ໋ ກັນມາຕລອດ ຈົນຣອດສມັຍພຣະເຈົ້າມະຫິນທະຣາທິບໍດີ (ຄ.ສ.1552–1564) ບໍ່ເຫັນວ່າ ມີບັນຫາ ອັນໃດ ຊ້ຳບ່ໜ້ຳ ທ້າງສອງປະເທສ ຍັງໄດ້ພ້ອມໃຈກັນສແດງຄວາມໝັກແໜ້ນ ໃນມິຕພາພ ຣະ ຫວ່າງບ້ານພີ່ເມືອງນ້ອງ ຈົນໄດ້ເຣັດອະນຸສາວະຣີຍ໌ສິລທັນ-ສາສນາຂຶ້ນ ບັນເຂຕແດນຣະຫວ່າງ ກັນເອງ ຄືພຣະທາຕສຣີສອງຮັກ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ເມືອງດ່ານຊ້າຍ ເຊິ່ງປັຈຈຸບັນ ກາຍເປັນດິນແດນໄທຍ໌ໄປ ແລ້ວ ຍອ້ນທາງກາຣຝຣັ່ງເສສ ແລະປະເທສສຍາມ ຕັດສິນໃຈເອົາເອງ ໃນປີ ຄ.ສ.1904.

ເຣື້ອງທີ່ ພວກເຮົາສາມາຕຖ໋ກ່າວອ້າງໄດ້ວ່າ ດິນແດນລາວ ໄປຈຈອດຣອດພເອົາພະຍາເຍັນ ພະຍາໄຟ ນັ້ນ ຫລັກຖານທີ່ແນ່ນອນ ກໍ່ຄື ພິລເມືອງທີ່ເວົ້າພາສາລາວ ມີຢູ່ກະແຈກກະຈາຍຈົນ ຣອດດິນແດນ ເຂຕເມືອງໂຄຣາຊ ແລະອ່ຳເພີນາງລອງ.

ແທ້ຈົ່ງ ເຖິງແມ່ນໃນສມັຍຣັຕນະໂກສິນທ໌ ຕອນກາງ ຝ່າຍໄທຍ໌ ໄດ້ນ່ຳເອົາພວກຊາວມອນ ອິພຍິພ ເຂົ້ານາຢູ່ປົນກັບຄົນລາວ ຢູ່ໃນເຂຕຕ່າງໆເຫລ່ານີ້ ໂດຍສະເພາະ ທີ່ເມືອງໂຄຣາຊ ແຕ່ ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ພາສາລາວ ແລະສ່ຳນຽງລາວ ກໍ່ຍັງຖ໋ກໃຊ້ກັນ ຢ່າງພາກົຕຊ໋ດ ແລະຢ່າງນອ້ຍ ກໍ່ໃຊ້ ປົນກັນເອງ ຄືເຄ່ົາລາວ-ເຄ່ົາໄທຍ໌.

ການສູນຍ໌ເສັ້ງລັກສນະຊາຕຂອງລາວ ເນື່ອງມາຈາກການເສັ້ງສົງຄາມ ໃນປີ 1778 ໃຫ້ແກ່ ພຣະເຈົ້າຕາກສິນ ເຊິ່ງພາໃຫ້ໄທຍ ມີໂອກາສເຂົ້າມາເຄື່ອນໄຫວ ກວມກືນກົນລາວຫລາຍວິທີ ຈົນ ເຖິງຂັ້ນໃຊ້ວິທີສັກເລຂ ບັງຄັບເອົາພົລເມືອງລາວ ເຂົ້າເປັນໄທຍ ໂດຍພະລະການ ເຊິ່ງກາຍເປັນ ສາເຫຕນຶ່ງ ໃຫ້ມີສົງຄາມກູ້ຊາຕຂຶ້ນໃນປີ 1827 ໂດຍການນຳ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ ແຫ່ງລ້ານຊ້າງວຽງຈັນທນ, ແລະຣ້າຍແຮງຍິ່ງກວ່ານັ້ນອີກ ຄື ເມື່ອເສັ້ງສົງຄາມຄັ້ງນີ້ ອານາຈັກຣ ລ້ານຊ້າງ ກໍ່ຖືກຍຸບ ໂດຍກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ ຣັຊການທີ 3.

ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ດິນແດນລາວໃນເຂຕນີ້ ຈຶ່ງຖືກໂອນເປັນໄທຍ ທັ້ງຫມົດ ແລະນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ກໍ່ຖືກປະກາສ ບ່ໃຫ້ຣື້ຟື້ນເປັນບ້ານຫຼ້ເມືອງຄົນ ຕໍ່ໄປອີກ ຈົນມາຣອດສມັຍຝຣັ່ງເລສ ວຽງຈັນທນ໌ ຈຶ່ງກັບຄືນຊີວິຕເປັນນະຄອຣຫລວງ ຂອງລາວ ໃນຍຸຄໃຫມ່ ຣອດປີ 1994 ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະ ເຈົ້າມະຫາຊີວິຕໄທຍ ກໍ່ໄດ້ສເດັຈໄປຍຽບແຜ່ນດິນນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ໃນພິທີເປີດຂົວຂ້າມແມ່ ນ້ຳຂອງ ຫລັງພຣະອົງຄ໌ເຈົ້າກັລຍານີ ວັທທະນາ ເດີນທາງໄປຢຽ້ມຢາມເສັ້ຽກ່ອນແລ້ວ.

ໃນສມັຍປັຈຈຸບັນນີ້ ຝ່າຍໄທຍ ພະຍາຍາມສລາຍຄວາມເປັນລາວ ທຸກໆວິທີ ແລະບັງຄັບດ້ວຍ ວິທີທາງກົດໝາຍ ໃຫ້ຖືວ່າ ພວກທີ່ເອີ້ນຕົນເອງ ວ່າ "ລາວ" ຢ່າງເປັນທາງການນັ້ນ ຈະຖືກຖືເປັນ ການແບ່ງແຍກຊາຕ ໄປໃນຕົວ ແຕ່ ພວກຄົນລາວ ທີ່ຢູ່ໃນເຂຕໄທຍ ເຊັ່ນ ພວກລາວພາຄອີສານ ແທ້ ກໍ່ຍັງສ່ານຶກ ໃນຄວາມເປັນລາວ ຢູ່ຕລອດມາ ພ້ອມກັນນັ້ນ ພາສາລາວ ກໍ່ຍັງໃຊ້ປາກເວົ້າກັນ ຢູ່ ຈົນຮອດເຂຕແຂວງໂຄຣາຊ ພຽງແຕ່ປຽ່ນໄປວ່າ ພາສາອີສານ ຫລື "ໄທອີສານ" ທ່ໍນັ້ນ.

ແລະຈຳນວນຄົນລາວ ຢູ່ໃນປະເທສໄທຍ ບ່ວ່າ ລາວລ້ານນາ ລາວລ້ານຊ້າງ (ລາວພາຄ ອີສານ) ຣວມທັ້ງ ພວກທີ່ຖືກກວາດຕອ້ນໄປເປັນຂ້າທາສຢູ່ພາຄກາງ ຂອງໄທຍ ໃນສມັຍຣັຊການ ທີ 3 ທີ 4 ແລະ ທີ 5 ກໍ່ມີລາວບ່ຕ່ໍາກວ່າ 85 ເປີເຊັນທ໌ ຂອງພົລເມືອງທັ້ງຫມົດພາຍໃນປະເທສ.

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

****

(12) ບັ້ນຣິບທິ 12: ກາຣຕິທອ້ມໂຣມອາມາ ຈັກຣ໌ຣອ້ຍເອັດ ເຂົ້າຣ່ວມວົງສາຄະນາຍາຕ ແຫ່ງລ້ານຊ້າ

****

ອາມາຈັກຣ໌ຣອ້ຍເອັດ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ແມ່ນດິນແດນຂອງພວກຂອມ ທີ່ກະແຈກກະຈາຍມາ ແຕ່ສມັຍອາມາຈັກຣ໌ມະຄອຣຈັດ ເສື່ອມອ່ຳນາຈ ຍອ້ນຖືກຣຸກຣານຈາກຈີນ ສມັຍກຸໄບລຂ່ານ ແຕ່ ປີ ຄ.ສ.1284. ແລະດິນແດນແຫ່ງນີ້ ຊົນຊາຕລາວ ໄດ້ເຂົ້ົ້ົ້

ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບຂຶ້ນມາ ຈາກຂເມຣ ຜ່ານຕ່ອພຣະອົງຄ໌ເດີນທັບ ກາຍຂຶ້ນມາທາງເຂຕ ໃຕ້ ຜ່ານອານາຈັກຣ໌ພຣະຍາພຣຫົມທັຕ ເຊິ່ງຢູ່ໃນບໍຣິເວນປາກແມ່ນ້ຳຊີ ໃນແຂວງອຸບົລ ປັຈຈຸບັນ ເວລານັ້ນ ບ່ທັນ ໄດ້ແຕະຕ້ອງເຖິງອານາຈັກຣ໌ຮ້ອຍເອັດປະຕູ.

ສາເຫຕແທ້ນັ້ນ ຈະເປັນເພາະວ່າ ອານາຈັກຣ໌ນີ້ ມີຄວາມແຂງແຮງແໜ້ນໜາຫລາຍ ຫລືວ່າ ເພາະມີອຳນາຈກະແລກ ກະຈາຍກັນຢູ່ ຄື ບ່ມີສູນຍ໌ຣວມອຳນາຈ ທີ່ຈະເຂົ້າຄອບຄອງແລະຄວບຄຸມໄດ້ສະດວກ. ຫລືວ່າຍ້ອນວ່າ ອານາຈັກຣ໌ ແຫ່ງນີ້ ມີການກ່ຽວໂຍງອຳນາຈ ກັບອານາຈັກຣ໌ອື່ນ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນກ່ຽວໂຍງໃສ່ອານາຈັກຣ໌ສຣີອະຍຸທຍາຂອງພຣະ ຍາອູ່ທອງ ເໜືອນດັ່ງທີ່ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ບາງທ່ານກ່າວໄວ້ ? ບັນຫາເຫລົ່ານີ້ ຍັງບ່ມີຫລັກຖານອື່ນ ອ້າງອີງ ຄັກແນ່. ອານາເຂຕສຣີອະຍຸທຍາ ໃນຕອນນັ້ນ ຄົງຈະຍືນນາເຖິງແຕ່ລົພບຸຣີ ຮອດພູດົງພະຍາເຢັນ ແລະຄົງຈະບ່ທັນສາ ມາຕຖ໌ຂຍາຍເຖິງທີ່ຣາບສູງພາຄອີສານ ແນ່ນອນ ເພາະ ເວລາທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບລົງມາຄັ້ງນັ້ນ ບ່ເຫັນ ມີກຳລັງອຳນາຈໃດໆ ໄດ້ສແດງທ່າທີຕ່ຕ້ານ ແລະປະກາສສິທອ່າ ອານາຈັກຣ໌ຂອງຕົນເປັນເຈົ້າຂອງດິນແດນ ແຫ່ງນີ້ ແລະພຣະຍາອູ່ທອງເອງ ເມື່ອມີຈົດໝາຍປັນເຂຕແດນ ກັບພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກ່ບອກແຈ້ງຢູ່ແລ້ວ ຄືໃຫ້ໝາຍເອົາແຕ່ ພູພະຍາເຢັນພະຍາໄຟ ໄປຮອດພູພະຍາຜ໋ ເຖິງເມືອງມະຄອຣໄທ (1)

ຫລັງຈາກສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຍົກທັບຈ່ານວນພົລ 600,000 ຄົນ ຊ້າງ 500 ຕົວ ບີບບັງຄັບອານາຈັກຣ໌ ສຣີອະຍຸທຍາ ຂອງພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ ໃຫ້ຈ່ານົນຕ່ພຣະອົງຄ໌ ສ່ຳເຣັດ ແລ້ວ ກ່ເຄື່ອນກ່ຳລັງເຂົ້າສູ່ອານາຈັກຣ໌ຮ້ອຍເອັດ ໂດຍປະກອບໄປດ້ວຍຂະບວນຊ້າງ ມ້າ ແລະ ພົລເສິກ ຈ່ານວນດັ່ງກ່າວ ຍັງໄວ້ຄົນຮັກສາເມືອງ 400,000 ຄົນ ແລະຊ້າງ 3000 ຕົວ.

ໄດ້ຊົ່ງກວາດຕ້ອນ ຈັບກຸມເອົາພວກເຈົ້າເມືອງທ້ັງຫລາຍ ໃນເຂຕຕ່າງໆ ທີ່ເອີ້ນວ່າ ພຣະຍາ ຮ້ອຍເອັດຫົວເມືອງ ແລ້ວນ່ານາຫຸກໄວ້ ເພື່ອຈະຊ່ຳຣະໂທສ ທີ່ບ່ຍອມຈ່ານົນຕ່ພຣະອົງຄ໌ ໂດຍດີ.

ດ່ັງມີຂໍ້ຄວາມໃນນິທານຂຸນບຸຣົມ ຂຽນໄວ້ ຕ່ໄປນີ້ຄື: (2)

.... " ພຣະຍາຟ້າ ຈຶ່ງໃຫ້ຫມື່ນແມ ຫມື່ນກະບອງ ຖືພົລໄປ ເປັນຫົວໜ້າ ຂວາກົມ (ບາກົມ ພຣະຍາເມືອງ ຂວາ)ເປັນປີກຂວາ ແລະຊ້າຍໂບ (ບາໂບ..ພຣະຍາເມືອງຊ້າຍ)ເປັນປີກຊ້າຍ,ຫມື່ນຈັນທ໌ ເປັນກອງທັບຫລັງ ພຣະ ຍາຟ້າ ຈຶ່ງຍ່ພົລໄປທາງບ໊ອກອງ (ເມືອງບ໊ອກອງ) ຮອດຝ່ງພຣະງາມ (ເມືອງນ໊ງ ຂອງສຣີອະຍຸທຍາ (ຄົງຈະຢູ່ຣະ ຫວ່າງພິສນຸໂລກ ແລະເພັຊບຸຣ໌ ຕ່ກັບເມືອງຫລົ່ມ-ເມືອງເລີຍ ຂອງລ້ານຊ້າງ) ແລ້ວ ຈອກມາຢູ່ຝ່ງຮ້ອຍເອັດປະຕູ ທັ້ນແລ ຈຶ່ງໃຫ້ໄປຂັບເອົາທ້ອພຣະຍາທ້ັງຫລາຍຊ່ແຫ່ງຊ່ທີ ຈຶ່ງໄດ້ເມືອງພຣະສາຕຣ໌ (ເມືອງ)ພຣະສະຊ່ຽ (ເມືອງ) ພະລົງ (ເມືອງ) ພຣະນາຣາຍ໌ (ເມືອງ) ພຣະນາທຽນ (ເມືອງ) ເຊຍະມາດ ແລະ (ເມືອງ) ສະພ້ງສີ່ແຈ

(1) ພຣະບ່ຣິຫາຣເທພຫານິ ໃນໜ້ງສີປະວັຕຊາຕໄທຍ໌ ກ່າວ່ວ່າ ສມັຍພຣະເຈ້ົາອູ່ທອງ ນ້ີ ເມືອງຊ໊ວ (ຫລວງພຣະບາງ) ຈົນຮອດເມືອງສີ ໂລຕບອງ ກ່ເປັນເມືອງຂ້ຶນສຣີອະຍຸທຍາ (ປະວັຕຊາຕໄທຍ໌ ເຫລ້ມ 2 ໜ້າ 115) ເຣ້ືອງນ້ີ ຈ່ຶງເຫັນວ່ວ່າ ເປ້ນໄປບ່ໄດ້.

(2) ນິທານເຣ້ືອງ ຂຸນບຸຣົມ ຂອງອ້ຶງຄ໌ກາຣໆ ຄ້ າ ຄຸຣຸສະພາໄທຍ໌ ປີ ພ.ສ.2512 ໜ້າ 19-20

ທ້າພຣະຍາຈັນທ໌ ພຣະຍາທັມ, ສອງຂານີ້ ຢູ່ເມືອງໂພນຝົ້ງແດດ ທ້ວພຣະຍາທ້ຽຫລາຍຝູງນີ້ ເຂົ້າເປັນລູກເປັນຫລານ ພຣະຍາກຸບາຫາງ ແລ ພຣະຍາຟ້າ ໃຫ້ໄປໄລ່ເອົາໄດ້ຫນົດ ນາຜູກໃສ່ ຄາງວົ່ງເຫລັກໄວ້ ທີ່ເມືອງຣອ້ຍເອັດປະຕູ ທ້າພຣະຍາຣອ້ຍເອັດປະຕູ ກໍ່ຜູກໄວ້ທັ້ນ...."

ເມືອງຣອ້ຍເອັດປະຕູ ທີ່ແທ້ ນັ້ນ ແມ່ນນະຄອຣສິບເອັດປະຕູ ຄົນໂບຣານ ຂຽນເລຂ ii ເປັນ ເລຂ 1.0.1 ຄົນສມັຍຕ່ໍມາ ເລີຍອ່ານເປັນ "ຣອ້ຍເອັດ" ຄື:

ທິສເໜືອ: (1) ປະຕູຟ້າແດດ ຢູ່ເຂຕເມືອງກະມະລາສັຍ (ເມືອງຟ້າແດດ ສມັຍໂບຣານ)
(2) ປະຕູເມືອງສີແກ້ວ ຢູ່ເຂຕເມືອງຣອ້ຍເອັດໃນປັຈຈຸບັນ
(3) ປະຕູເມືອງຊຽງຫຽນ (ຢູ່ບ້ານຊຽງຫຽນ ແຂວງມະຫາສາຣະຄາມ ປັຈຈຸບັນ)

ທິສຕາວັນຕົກ: (1) ປະຕູເມືອງເປືອຍ (ບ້ານເມືອງເປືອຍ ອ.ເມືອງຣອ້ຍເອັດ ປັຈຈຸບັນ)
(2) ປະຕູເມືອງທອງ (ຢູ່ບ້ານເມືອງທອງ ອ.ເມືອງຣອ້ຍເອັດ ປັຈຈຸບັນ)
(3) ປະຕູເມືອງຫົ້ງສ໌ (ຢູ່ບ້ານເມືອງຫົ້ງສ໌ ອ.ຈະຕຸຣະພັກພິມານ ປັຈຈຸບັນ)

ທິສໃຕ້: (1) ປະຕູເມືອງບົວ (ຢູ່ບ້ານເມືອງບົວ ເມືອງກະເສຕວິສັຍ ໃນປັຈຈຸບັນ)
(2) ປະຕູເມືອງຄອງ (ຢູ່ບໍ່ຣິເວນ ເມືອງສວາ ສຸວັນນະພູມ)

ທິສຕາວັນອອກ: (1) ປະຕູຊຽງຂວາງ (ຢູ່ທີ່ບ້ານຈານ ເມືອງວັຊຣະບຸຣິ)
(2) ປະຕູຊຽງດີ (ຢູ່ບ້ານໂນນຫົວ ເມືອງວັຊຣະບຸຣິ)
(3) ປະຕູເມືອງໄພ (ຢູ່ບ້ານເມືອງໄພ ທີ່ເມືອງເສລະພູມ ປັຈຈຸບັນ)

ແລະໃນສມັຍກ່ອນພຸທທະກາລ ຫລືພາຍຫລັງຕ່ໍມາ ເມືອງຣອ້ຍເອັດນີ້ ມີຊື່ວ່າ "ເມືອງສາເກຕ" ເປັນຊື່ເມືອງໃນປະເທສອິນເດັຽ. ສມັຍຕ້ົງນະຄອຣວຽງຈັນທ໌ ຂອງພຣະຍາຈັນທ໌ອ່ອຍລ່ອຍ,ເມືອງ ສາເກຕ ໄດ້ຣ້ງໄປແລ້ວ ເພາະມີການຍຶດອ່ໍານາຈພາຍໃນ ອັນເນ່ືອງມາຈາກຖືກແຊກແຊງ ຈາກ ເມືອງກຸຣຸນທະນະຄອຣ ໃນບໍ່ຣິເວນແມ່ນ້ໍາເຈົ້າພະຍາ ເຂົ້າໃຈວ່າແມ່ນສມັຍການແຜ່ອ່ໍານາຈຂອງ ພວກມອນຄ້ັງແຣກນັ້ນເອງ. ແລະ ຜູ້ຄົນພົລເມືອງ ຈາກເມືອງສາເກຕຣ້ງ ນີ້ເອງ ທີ່ໄດ້ກະແຈກ ກະຈາຍໄປສ້ໍາງບ້ານເມືອງຕ່ໍາງໆ ຕາມຝັ່ງແມ່ນ້ໍາຂອງ ທັ້ງ 2 ຝັ່ງ ເພ່ືອຄວາມສະດວກ ໃນການປະ ກອບອາຊີພ ແລະການທ່ໍາໄຮ່ໄຖນາ ຫາກິນ ສ່ໍາຣັບບັນດາຜູ້ນ່ໍາ ຂອງພົລເມືອງພວກນີ້ ແມ່ນສືບ ຕ່ໍອ່ໍານາຈ ມາຈາກພຣະຍາກຸບາຫາງ ຄືອາຈຫມາຍເຖິງວ່ໍາ ພົລເມືອງເຫລ່ໍານີ້ ຈ່ໍານວນມາກນັ້ນ ແມ່ນຄົນລາວ ແຕ່ ຢູ່ພາຍໃຕ້ການປົກຄອງຂອງພຣະຍາກຸບາຫາງ ທີ່ເປັນຊົນຊາຕຂອມ ຫລືມອນ ນັ້ນເອງ.

ແຕ່ຢ່າງໃດ ກໍ່ຕາມ ຖ້າຫາກວ່າ ການສັນນິຕຖານນີ້ ເປັນຄວາມຈິງແລ້ວ ກໍ່ຫມາຍຄວາມວ່າ ນະຄອຣວຽງຈັນຫມ ອາຈເປັນນະຄອຣແຫ່ງທ່າອິດຂອງຊົນຊາຕລາວໃນເຂຕແມ່ນ້ຳຂອງຕອນ ກາງ ໃນຍຸຄນັ້ນ ກໍ່ເປັນໄດ້ ຫລືບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ອາຈແມ່ນຍຸຄສມັຍທ່າອິດ ກໍ່ເປັນໄດ້ ທີ່ຊົນຊາຕລາວ ມີ "ເຈົ້າເມືອງ" ປົກຄອງຕົນເອງ ທີ່ຂຶ້ນກັບອຳນາຈຂອມ ຂອງເມືອງນະຄຸກຂະນະຄອຣ (ທ່າແຂກ)

ໃນການຊ່ຳຣະໂທສ ຂອງພຣະຍາຣອ້ຍເອັດຫົວເມືອງທ້ັງຫລາຍ ຂອງພຣະຍາຟ້ ຄັ້ງນັ້ນ ມີ ລັກສນະໂຫດຣ້າຍທາຣຸນ ທີ່ສຸດ ຈົ່ງຣອ້ນໄປເຖິງພຣະມະຫາປາສະນັນຕະເຖຣະ ທີ່ພຣະຍາຟ້ ເຄີຍໄປພັກອາສັຍຢູ່ນ່ຳ ໃນເຂຕຫລີ່ຜີ ສມັຍເມື່ອຖືກເນຣະເທສໃຫມ່ ພຣະຊົນມາຍຸ 1 ຂວບ ພຣະ ມະຫາເຖຣະເຈ້ົ້າ ເວລານັ້ນຄົງຈະມີອາຍຸບໍ່ຕ່ຳກວ່າ 70-80 ປີ ກ່າວວ່າ ໄດ້ເຫາະມາທາງອາກາສ ແລະມາເທສນາ ສແດງເຫຕຜົລທາງສີລທັນ ແກ່ພຣະຍາຟ້ ຈົນພຣະຍາຟ້ ໄດ້ຍອມປ່ອຍພວກ ພຣະຍາທ້ັງຫລາຍ ເຫລ່ົານັ້ນ ໃຫ້ພົ້ນໂທສ ແລ້ວສ່ົງອອກໄປປົກຄອງບ້ານເມືອງ ຂອງໃຜລາວ ຕາມເດີມ.

ແລະຈາກນັ້ນມາ ອານາຈັກຣອ້ຍເອັດປະຕຸ ກໍ່ໄດ້ຖືກໂອນຂຶ້ນກັບປະເທສລ້ານຊ້ າງ ແລະສມັຍ ຫລ້ັງຕ່ໍມາ ກໍ່ຖືກໂອນຂຶ້ນກັບນະຄອຣວຽງຈັນຫມ ໂດຍກົງ ໂດຍແມ່ນ ເມືອງປາກຫວ້ຍຫລວງ (ຢູ່ ໃນເຂຕເມືອງໂພນພິສັຍ) ແລະ ມີພຣະຍາປາກຫວ້ຍຫລວງ ເປັນຜູ້ນ່ຳສູນຍ໌ກາງປົກຄອງ ສ່ຳຣັບ ລາວຝ່ັງແມ່ນ້ຳຂອງຟາກຕາວັນຕົກ ນອກຈາກເມືອງນະຄອຣພະນົມ.

ຕາມບັນທຶກ ຂອງເມືອງຣອ້ຍເອັດ ເຊ່ົິງໄດ້ຈາກສາສຕຣາຈາຣຍ໌ ຈາຣຸວັຕ ເຣືອງສຸວັນ (1) ພນະທ່ານ ອະດີຕປະທານສະພາແຫ່ງຊາຕໄທຍ໌ ແລະອະດີຕປະທານຣັຕຖະສະພາກຸ່ມເອຊຽນ ຂຽນໄວ້ ໃນອະນຸສອຣນ໌ສົມເດັຈພຣະສັງຄະຣາຊລາວ ສົມເດັຈພຣະທັມມະຍານມະຫາເຖຣະ ວ່າ....

..... ທ້ າວສຸທົນຕ໌ມະນີ ເຈ້ົ້າເມືອງທ່ົ້ງ ຫລືເມືອງສຸວັນມະພຸມ ອັນເປັນດິນແດນອານາຈັກຣ໌ ນະຄອຣຈ່ຳປາສັກ ໃນສມັຍສົມເດັຈເຈ້ົ້າສອ້ຍສຣິສມຸທ ພຸທທາງ໌ກຸລ ທ່ີຫນີໄປຢູ່ບ້ານກຸດຈອກ ແຂວງເມືອງຣອ້ຍເອັດ ໃນສມັຍລາວແຕກກັນເປັນ 3 ອານາຈັກຣ (ຣະຫວ່ າງ ຄ.ສ.1707-1778) ຕ່ໍມາ ໄດ້ຖືກພຣະເຈ້ົ້າຕາກສິນ ຊົ່ງແຕ່ງຕ້ັ ງຂຶ້ນເປັນ "ພຣະຍາຂັຕຕິຍະວົ ງສາ"

ສາເຫຕນັ້ນ ກໍ່ເພາະໄດ້ສືບວົ ງສະກຸລ ມາຈາກສົມເດັຈພຣະເຈ້ົ້າໂພທິສາຣະຣາຊ ໂດຍເປັນຣາຊ ໂອຣົສ ໄດ້ຈາກພຣະນາງຍອດຄ່ຳທິພ ແຫ່ງນະຄອຣຊຽງໃຫມ່ ເປັນໂອຣົສອົ ງຄ໌ທ ີ 2 ມີພຣະນາມ

(1) ສາສຕຣາຈາຣຍ໌ຈາຣຸບຸຕ ເຣືອງສຸວັນ ໃນຫນັ ງສືອະນຸສອຣນ໌ ສົມເດັຈພຣະສັງຄະຣາຊລາວ ພຣະທັມມະຍານມະຫາເຖຣະ ພ.ສ.2528 ໜ້າ 25-26

" ເຈົ້າສຣິວ໋ຣະມ໋ງຄົລ " ຫລືເຈົ້າວ໋ຣະວ໋ງໂສ ແລະເຈົ້າວ໋ຣະວ໋ງໂສ ມີໂອຣສີອ໋ງຄ໌ດຽວ ນາມວ່າ ເຈົ້າສຣິວ໋ຊ໋ຍ ເຊ່ິ໋ງມີໂອຣົສ 2 ອ໋ງຄ໌ ນາມວ່າ ເຈົ້າແກ້ວມ໋ງຄົລ ແລະເຈົ້າຈິນທະສຸຣິຍະວ໋ງສ໌.

(ສ່ຳຣັບເຈົ້າແກ້ວມ໋ງຄົລນັ້ນ ມີທ່ານຝ່ຍລາວ ແລະປະວັຕມະຄອຣຈ່ຳປາສັກ ຣ້ັກ໌ດີໃນ ຊ່ືວ່າ ຈາຣຍ໌ແກ້ວ ແລະກ່າວວ່າ ທ່ານມີຣິທເດຊ ໄດ້ໃຊ້ນ໌ິມຕ ຊວດນ໋ຳລ໋ງຖ້ຳໂຕ໋ງເຕ໋ງ ພົບນ໋ງ ສີດ໋ຳຕ່ຳຫູກ ຢູ່ຖ້ຳເລິກ ໃນທອ໋ງນ໋ຳຂອ໋ງ ທ່ີນະຄອຣຈ່ຳປາສັກ໌)

ແລະເຈົ້າແກ້ວມ໋ງຄົລ ເປັນຢູ່ສ໋ງ້ເມ໋ືອ໋ງທ່ີ໋ງ (ເມ໋ືອ໋ງສຸວ໋ັນນະພູມ) ສມ໋ັຍນະຄອຣຈ່ຳປາສັກ໌ ສົມເດັຈເຈ້ົ໋າຣາຊຄຣູຂ້ີ໋ຫອມ ຖ້ືກສ່ົ໋ງມ໋ປົກຄອ໋ງເມ໋ືອ໋ງທ່ີ໋ງ ແຫ່ ໋ງນ້ີ ແຫ່ ໋ງອ໋ານ໋າຈ໋ັກຣ໋ວ໋ຍເອ໋ັດ ໃນ ອະດ໋ີຕ ນ໋ັ້ນເອ໋ງ. ສ່ວນເຈ້ົ໋າຈິນທະສຸຣິຍະວ໋ງສ໌ ຖ້ືກສ່ົ໋ງໄປປົກຄອ໋ງເມ໋ືອ໋ງຊະໂປນ (ເຊໂປນ) ເມ໋ືອ໋ງ ພ໋ິນ ເມ໋ືອ໋ງນອ໋ງ ແລະໃນປ໋ັຈຈຸບ໋ັນ ກ໋ໍ່ມີລູກຫລ໋ານສ໋ືບວ໋ງສ໌ຕະກຸລ ຈ໋ັນທຣະສ໋ານ໋າ ແຫ່ ໋ງເມ໋ືອ໋ງມຸກ ດ໋ານ໋ານ ມີກ໋ຽຕເຖ ໋ິງຂ້ັ້ນເປັນພູ່ມ໋ຳ ຢູ່ໃນປະເທສໄທຍ໌ ເມ໋ື່ອກ່ອນຫ ໋ນ້ານ ໋ີ.

ສ່ວນ ເຈ້ົ໋າແກ້ວມ໋ງຄົລ ນ໋ັ້ນ ມີບຸຕ 3 ຄົນ ຄ ໋ື (1) ເຈ້ົ໋າໜ່ໍ ໋ຳ ເຊ່ິ ໋ງສ໋ັຍຫລ໋ັງ ໄດ ໋ເ້ປັນເຈ້ົ໋າຄອ ໋ງນະ ຄອຣນ ໋ານ ເພ ໋າະມ ໋ານ ໋ດ ໋ານ ເປັນຄົນລ ໋ານລ ໋ານ ໋ານ ໋ າ (2) ເຈ ໋ົ້ານ ໋ົດ ໋ຳ ໋ດ ໋ົນ (ເກ ໋ີດຈ ໋ັນສ ໋ຣ ໋ິຍະ ໋ານ ໋) ຕ ໋ ໋ົ່ນ ໋ ໋ ໄດ ໋ເ້ປັນພຣະຣ ໋ັຕນະ ໋ວ ໋ົງສ ໋ ໋ (ຕ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋) ເຈ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ (ເ ໋ ໋) ໄດ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ (ເ ໋ ໋ ໋ ໋) ເ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ (ເ ໋ ໋ ໋ ໋) ໄ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ ໋ (ເ ໋ ໋ ໋ ໋) ແ

ໃນການຟື້ນຊີວິຕ ຂອງນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ກັບຄືນມາ ນັບແຕ່ສມັຍຝຣັ່ງເສສ ຕອນນັ້ນ ຊາວ ຮ້ອຍເອັດ ກໍ່ແມ່ນພວກນຶ່ງ ທີ່ໄປຕັ້ງຊີວິຕ ຢູ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ຮ້າງ ສມັຍນັ້ນ ຈົນກາຍເປັນຊາວ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ສຳຣັບຄອບຄົວ ທີ່ສຳຄັນ ຫລາຍຄອບຄົວ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ໃນປີ 1965 ຜູ້ຂຽນໄດ້ຮັບຄຳບອກເລົ່າ ຈາກພຣະອາຈາຣຍ໌ຄຣູສົງຫ໌ ເຈົ້າຄນະເມືອງສີໂຄຕ ບອງ ທີ່ວັດຂຸນຕາ ແລະ ພຣະອາຈາຣ໌ຄຣູນະຫາສີທົນຕ໌ ເຈົ້າຄນະຕາແສງສີຖານເໜືອ ທີ່ວັດສີ ຖານເໜືອ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ພຣະອາຈາຣຍ໌ທ້າວສອງ ໄດ້ເລົ່າ ໃຫ້ຟັງກ່ຽວກັບສະພາພເມືອງ ວຽງຈັນທນ໌ ແຕ່ສມັຍພຣະອາຈາຣຍ໌ທ້າວສອງ ເດີນທາງເຂົ້າມາຈຳພັຣສາແຕ່ໃນຕອນທີ່ວຽງ ຈັນທນ໌ ຫາກໍ່ເລີ້ມຟື້ນຟູຂຶ້ນເປັນເມືອງຫລວງຂອງລາວສມັຍຝຣັ່ງເສສ. ພຣະອາຈາຣຍ໌ເດີນທາງ ໄປຈາກເມືອງຮ້ອຍເອັດ ຕັ້ງແຕ່ສມັຍເປັນສາມະເນຣ ປະມານປີ ຄ.ສ.1915–1920 ເວລານັ້ນ ຄຸ້ມ ຄວາງຕ່າງໆ ທີ່ຝຣັ່ງເສສ ຕັ້ງບ້ານເຮືອນຢູ່ ກໍ່ມີແຕ່ຣະຫວ່າງວັດສີສະເກຕ ເພັຽວັຕ ເກົ້າຍອດ ສີ ເມືອງ ທາຕຂາວ ຊຽງຍືນ ວັດຈັນທ໌ ອົງຄ໌ຕື້ ຫາຍໂສກ ແລະອົມທ໌ແປງ ນອກນັ້ນ ແຕ່ເຂຕສີຖານ ເໜືອ ຈົນຂຶ້ນໄປຮອດສີໄຄ ກໍ່ແມ່ນທົ່ງນາຂອງຊາວບ້ານ ທາງໃຕ້ລົງມາຮອດ ສວນມອນ ກໍ່ມີແຕ່ ທົ່ງນາ ສຳຣັບບ້ານຄົນເຂຕເຫລົ່ານີ້ ກໍ່ເປັນພຽງບ້ານນາທັມມະດາ ບໍ່ທັນໄດ້ມີສະພາພເປັນເມືອງ ແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ. ສ່ວນໃຫ່ຽຂອງເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ເວລານັ້ນ ຍັງເຫັນເປັນເມືອງຮ້າງ ທົ່ວໄປ.

ຜູ້ຄົນທີ່ເຂົ້າມາອາສັຍຢູ່ໃນວຽງຈັນທນ໌ ຕອນຕົ້ນໆ ກໍແມ່ນພວກເຊື້ອສາຍຄົນລາວ ທີ່ຖືກໄທຍ໌ ຂັບໄລ່ໄປຢູ່ເມືອງ ໄທຍ໌ ນັ້ນເອງ ຕັ້ງແຕ່ສາຣະບູຣີ ລົພບູຣີ ນະຄອຣນາຍົກ ຊະເຊິງເຊົາ ແລະ ມີຈຳນວນຫລາຍ ກໍ່ແມ່ນຄົນລາວ ໄປຈາກ ເມືອງຮ້ອຍເອັດ ແລະຕາມແຂວງພາຄອີສານ ເພາະທຸກຄົນຖືວ່າ ເມືອງຫລວງຂອງຊາຕຕົນ ແມ່ນນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ທີ່ຖືກໄທຍ໌ເຜົາຖິ້ມ ສະນັ້ນ ໃນເມື່ອໄດ້ຮູ້ຂ່າວວ່າ ຝຣັ່ງ ມາສ້າງຄືນໃຫ່ມ ອີກແລ້ວ ຄົນລາວທຸກຄົນ ທີ່ຖືກກວາດ ຕ້ອນໜີ ໄປຢູ່ໄທຍ໌ ຕ່າງກໍ່ມີຄວາມດີໃຈ ຄຶດຮອດ ອ່ວນຊອນໃຈ ແລະຢາກເຫັນ ສຳຣັບຊາວຮ້ອຍເອັດ ນັ້ນ ພາກັນ ຄືນມາຢູ່ຫລາຍ ນັ້ທັ ພຣະສົງຄ໌ສາມະເນຣ (ຮວມທັ ມະຫາສີລາ ວີຣະວົງສ໌...ຜູ້ຂຽນ) ແລະ ໃນສມັຍທີ່ພຣະອາ ຈາຣຍ໌ ເດີນທາງມາວຽງຈັນທນ໌ ຕອນນັ້ນ ກໍ່ມີຄົນລາວ ຍາຕໂຍນ ທາງເມືອງຮ້ອຍເອັດ ເດີນທາງຮ່ວມມານຳ ຈຳນວນ ຫລາຍຄອບຄົວ ຈຳນວນນຶ່ງ ມາສົ່ງເກຕກາຣນ໌ເບິ່ງ ເພື່ອໄປເລົ່າຂ່າວໃຫ້ເພື່ອນຝູງ ແລະພີ່ນ້ອງທາງໄທຍ໌ ຟັງ ແລະຈຳ ນວນນຶ່ງ ກໍ່ຕັ້ງໃຈ ມາຕັ້ງຊີວິຕຢູ່ບ້ານເກົ່າເມືອງເດີມຂອງພວກຕົນ ຊາວຮ້ອຍເອັດ ຈຳນວນນຶ່ງ ໄດ້ມາຕັ້ງຄອບຄົວຢູ່ ໃນຄຸ້ມວັດສີຖານເໜືອ ແລະເຂຕອ້ອມແອ້ມ ນີ້ເອງ.

ນີ້ແມ່ນຄຳບອກເລົ່າ ຂອງທ່ານອາຈາຣຍ໌ທ້າວສອງ ເຊິ່ງຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍນຳມາຖ່າຍທອດໄວ້ ເພື່ອ ໃຫ້ຄົນລາວພາຍລຸນ ໄດ້ຮູ້ຈັກຄວາມເປັນມາບາງປະການ ຂອງນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ແລະຄົນລາວ ຈາກຮ້ອຍເອັດ ຈຳນວນນຶ່ງ ທີ່ມີສ່ວນມາໃຫ້ກຳເນີດນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຄັ້ງໃຫມ່ ຄືແນວໃດ.

ตอนที่ 4

****

สมเดจพระเจาฟาวุม มะหาราช
ชาสะถาปะนา ระบอบการปกคองใหม่
และ
แผน มะโยบาย แห่งชาต
ของ
ปะเทสลาวฮ่วมฮาว

(1) การจัดฮุมบุมใหญ่ ปะกาสแต่งตั้งมามะย์ส และตำแหน่งราชการ ของปะเทสลาวฮ่วม.

(2) ปะกาสพระราชโอวาท และถแลงมะโยบาย กงวกับการปกคองแผ่นดิน.

(3) นำเอาพระพุทธะสาสนา เข้าแทนลัทที่ปะเพนีลาวดั้งเดิม

(4) ความจะเริ่นของปะเทสชาตบ้านเมือง

(5) สิทที่เสริพาพ ของพิลเมือง และการอาวะสาม ของชีวิตมะหาราช ผู่ย่งใหญ่.

(6) บิทสะดุดี พระราชปะวัต.

ພິທີຊຸມນຸມໃຫຽ່ ທ່ີນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ສລອງຊັຍຊນະ ແລະປະກາສສະຖາປະນາ ຣະບອບກາຣປົກຄອງໃໝ່ ລ້ານຊ້າງຣົ່ມຂາວ ປີ 1357

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

ຫລັງຈາກກາຣຕ່ໍສູ້ ທ້ອນໂຮມຣາຊອານາຈັກຣ໌ ແລະວິ່ງສາຄະນາຍາຕຊາຕລາວມາ ເປັນເວລາ 8 ປີ ເປັນທ່ີຣຽບຣ້ອຍ ແລະສົມປາຖນາທຸກຢ່າງແລ້ວ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈ່ຶງກັບຄືນສູ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ແລະ ໃນຕອນນ້ີ ກ່ໍໄດ້ຊ່ຶງຈັດພິທີກາຣຊຸມນຸມ ບັນດາໄພ່ຟ້າພົລເມ່ືອງ ແລະກອງທັບໂຍທາຫານ ເພ່ືອຣ່ວມກັນສລອງຊັຍຊນະ ທ່ີພຣະອ່ົງຄ໌ແລະບັນດາໄພ່ພົລ ພາກັນຕ່ໍສູ້ຍາດເອົາມາໄດ້ ດ່ວຍຄວາມເສ່ັຽສລະ ທ້າຊັພຍ໌ສິນ ສະຕິປັນຍາ ຊີ່ວິຕແລະເລ່ືອດເນ້ືອເຫ່ືອໄຄ ຢ່າງນັບບ່ໍຖ້ວນ ບັດນ້ີ ກ່ໍນາຣອດຈັນເພ້ັງເດ່ືອນ 3 (ປະມານເດ່ືອນມ່ິນາ ຄ.ສ.1357) ເຊ່ິງພິທີກາຣຄ້ັງນ້ີ ເອ້ີນວ່າ ພິທີມະຫາໄຊຍາພິເສກ (The Great Victorious Declaration)

ຣາຊພິທີຄ້ັງນ້ີ ໄດ້ສ້າງໂຮງພິທີສລອງຂ້ຶນ ທ່ີບ່ຣິເວນປາກຫ້ວຍປ່າສັກ (ຣະຫວ່າງຄຸ້ມອິນທ໌ແປງ ກັບສີຖານເຫນ່ືອ)ໃຊ້ເວລາສລອງກັນເຖ່ິງ 7 ວັນ 7 ຄືນ ມ່ີປະຊາຊົນເຂ້ົາຣ່ວມພິທີ ຄ່ຶ ເມ່ືອນັບຕາມງ່ົບປະມານກາຣໃຊ້ເຄ່ືອງອາຫາຣສ່ໍາຣັບບ່ໍຣິໂພຄ ຈະເຫັນວ່າ ເພ່ືອລ້ຽງໄພ່ພົລທ່ີເຂ້ົາຣ່ວມຊຸມນຸມກັນ ໄດ້ຂ້າຊ້າງ ຫມ້ໍ 10 ໂຕ, ງ່ົວ 1000 ໂຕ ແລະຄວາຍອ່ີກ 2000 ໂຕ ສະນ້ັນ ຫາກຈະຄ່ໍານວນເຖ່ິງຈ່ໍານວນພຸ້ຄົນ ທ່ີເຂ້ົາຣ່ວມພິທີແລ້ວ ຈະມ່ີຫລາຍປານໃດ?

ຊ່ົງປະກາສພຣະຣາຊໂອງກາຣແຕ່ງຕ້ັງ ນາມະຍ໌ສແລະຕ່ໍາແໜ່ງຣາຊກາຣ

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

ນາມະຍ໌ສແລະຕ່ໍາແໜ່ງຕ່ໍາງໆ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ສມ້ັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊນ້ັນ ຈະພາກ໌ຕເຫັນ ໃນເວລາຊ່ົງແຕ່ງຕ້ັງຣາຊກາຣ ຕ່ໍຫນ້າຣາຊພິທີຄ້ັງນ້ີ ມ່ີຄົບຖ້ວນ ຕາມຄວາມຕ້ອງກາຣ ໃນຣະບົບກາຣປົກຄອງ ສມ້ັຍນ້ັນ. ຕ່ໍາແໜ່ງຣາຊກາຣ ສມ້ັຍຟ້າງຸ່ມ ຈະມ່ີມາກ່ອນຫນ້ານ້ີ ໂດຍສ່ືບຕ່ໍມາຈາກຍຸຄຣ້ັຊກາຣກ່ອນໆ ຫລ່ືວ່າ ຫາກ່ໍຈັດຂ້ຶນໃຫ້ເປັນຣະບົບ ຕາມພຣະຣາຊປະສົງຄ໌ ແລະນະໂຍບາຍກາຣປົກຄອງໃຫ່ມ ຂອງພຣະອ່ົງຄ໌ ໃນເວລານ້ີ ສະເພາະນ້ັນ ຍ້ັງບ່ໍມ່ີຫລ້ັກຖານ

ບອກແຈ້ງໄວ້ຄັກແນ່ ຈົ່ງຖືໄດ້ວ່າ ການຊົງປະກາສແຕ່ງຕັ້ງຕຳແໜ່ງຣາຊການຄັ້ງນີ້ ແມ່ນຣະບອບການປົກຄອງໃຫມ່ ທີ່ຊົງສະຖາປະນາຂຶ້ນ ຫລັງຊັຍຊນະໃນການຫອັນໂຮມປະເທສຊາຕ ສຳເຣັດແລ້ວແລະແມ່ນຣະບອບການປົກຄອງລາວ ທີ່ສືບຕໍ່ລົງມາ ຈົນເກືອບຣອດຍຄຫລັງ.

ການແຕ່ງຕັ້ງຕຳແໜ່ງນາມະຍົສ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ເມື່ອສຶກສາເຖິງຄຸນສົມບັຕ ຂອງຜູ້ຄົນທີ່ສົມຄວນໄດ້ຮັບແລ້ວ ນັບມາຈາກການທີ່ຊົງແຕ່ງຕັ້ງ ຄັ້ງກ່ອນ ທີ່ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ເມື່ອ 2 ປີ ຜ່ານມານັ້ນ ຈະເຫັນວ່າ ພຣະອົງຄ໌ຊົງຕິຄ່າ ຂອງບຸຄຄົລທີ່ທຳປໂຍຊນ໌ແກ່ປະເທສຊາຕ ໂດຍໃຫ້ຄວາມເປັນທັມຫລາຍທີ່ສຸດ ເຊັ່ນ:

- ຊົງແຕ່ງຕັ້ງປູ່ລຽ ໃຫ້ເປັນແສນເມືອງ (ຮອງຈາກພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ)
- ຊົງແຕ່ງຕັ້ງຕາລຽ ໃຫ້ເປັນຫມື່ນຫລວງ,
- ຊົງແຕ່ງຕັ້ງອາວລຽ ໃຫ້ເປັນເຈົ້າພຸ່ມເຫນືອ,
- ຊົງແຕ່ງຕັ້ງນາລຽ ໃຫເປັນເຈົ້າພຸ່ມໃຕ, ແລະ
- ຊົງແຕ່ງຕັ້ງພີ່ລຽ (ລາວເທິງ) ໃຫ້ເປັນພຣະຍາກະຊັກ.

ສຳຣັບ ຕຳແໜ່ງພຣະຍາກະຊັກ ນີ້ ຈະເຫັນວ່າ ເປັນຕຳແໜ່ງກຽຕິຍົສ ທີ່ສຳຄັນ ແລະເປັນທີ່ໄວ້ວາງພຣະທັຍ ຢ່າງສູງອີກດ້ວຍ ຈົນເຖິງຂັ້ນທີ່ວ່າ ຜູ້ໃດຈະເອົາຫຽ້ງມາຖວາຍພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນນັ້ນ ກ່ຕ້ອງໃຫ້ພຣະຍາກະຊັກ ເປັນຜູ້ຮັບໄວ້ກ່ອນ ແລະເປັນກຽຕຍິ່ງກວ່ານັ້ນ ຍັງໄດ້ສັ່ງໃຫ້ປຸ່ໂຣ ໃຫ້ຢູ່ ຕິດກັບພຣະຣາຊວັງ ນັ້ນດ້ວຍ.

ແລະອີກ ສຳຣັບຕຳແໜ່ງ "**ພຣະຍາກະບອງ**" ໂດຍແມ່ນ ບາສຽມ ໄດ້ຖືກແຕ່ງຕັ້ງນັ້ນ ຖືໄດ້ວ່າເປັນຕຳແໜ່ງສູງ ໃນຖານະເປັນແມ່ທັບໃຫ່ຽ ຄູ່ຄຽງກັບແສນເມືອງ ຄືນະຫາອຸປຣາຊ ຈົ່ງເຊື່ອໄດ້ວ່າ **ຕົວບາສຽມ** ເອງ ອາຈມີຄວາມສຳຄັນໃນດ້ານຄວາມສາມາຕ ແລະວິຊາການ ສົມຄວນໄດ້ຮັບຕຳແໜ່ງອັນສູງສົ່ງນີ້ ໂດຍຄວາມຊອບທັມ ແທ້ຈິງ.

ອີກປະການຶ່ງ ການນຳເອົາຊື່ເມືອງ "**ສຣີໄຄຕບອງ**" ມາເປັນຊື່ຕຳແໜ່ງຣາຊການ ຣະດັບສູງນັ້ນ ຍ່ອມສແດງເຖິງວ່າ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຊົງຮັບຮູ້ຄວາມສຳຄັນ ຂອງອານາຈັກຣ໌ ເກົ່າແກ່ ແຫ່ງນີ້ ຫລາຍທີ່ສຸດ.

ຢູ່ທີ່ນະຄອຣຫລວງຈັນທນ໌ ຄັ້ງນີ້ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຊົງປະກາສພຣະຣາຊໂອງການ ແຕ່ງຕັ້ງບຸຄຄົລ ໃນຫນ້າທີ່ຕ່າງໆ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ຄື:

(1) ເຈົ້າຫົວເສິກ ຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ແສນເມືອງ (ປູ່ລຽ) ແລະຫມື່ນກະບອງ (ບາສຽມ) ເປັນຜູ້ຮັບຜິດຊອບ ຄື ເປັນຄນະແມ່ທັບໃຫ່ຽ (ແມ່ທັບຄູ)

(2) ຄນະບັນຊາການສົງຄາມ ຮຽກວ່າ " ຫົວເສິກທ້າງຫ້າ" ມີຫນ້າທີ່ຄວບຄຸມຄວາມຫມັ້ນຄົງ ແລະເຂຕນ້ຳແດນດິນ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງທ້າງຫນົດ ແຕ່ເໜືອເຖິງໃຕ້ ໂດຍປະກອບໃຫ້ມີ

5 ຫົວເສິກ ທີ່ຣຽກກັນວ່າ ຫົວເສິກທັງຫ້າ ໂດຍຂຶ້ນກັບຄນະແມ່ທັບໃຫ່ ທັງ 2 ທ່ານ ຄື ແສນເມືອງ ແລະຫມື່ນກະບອງ.

ຄນະບັນຊາການ ຫລືຫົວເສິກ ທັງ 5 ນີ້ດັ່ງນີ້ ຄື:

(1) ຕ່ານແມ່ງຫມື່ນຫລວງ ຊົງແຕ່ງຕັ້ງຕາລ້ຽງ ຮັບຜິດຊອບ

(2) ຕ່ານແມ່ງພຣະຍາເມືອງຂວາ ຊົງແຕ່ງຕັ້ງບາກິ່ນ ຮັບຜິດຊອບ

(3) ຕ່ານແມ່ງພຣະຍາເມືອງຊ້າຍ ຊົງແຕ່ງຕັ້ງບາໂບ ຮັບຜິດຊອບ

(4) ຕ່ານແມ່ງເຈົ້າພຸມເຫນືອ ບໍ່ຊາບຊື່

(5) ຕ່ານແມ່ງເຈົ້າພຸມໃຕ້ ບໍ່ຊາບຊື່

ຕ່ານແມ່ງຕ່ານນີ້ ເປັນທັງຕ່ານແມ່ງຝ່າຍປົກຄອງ ແລະຝ່າຍປ້ອງກັນ (ທະຫານ) ໄປໃນຕົວ ຄື ຮັບຜິດຊອບກິຈຈະການສົງຄາມ ແລະຮັບຜິດຊອບບໍ່ຣິການສັງຄົມ ໄປພ້ອມກັນ.

ຕ່ານແມ່ງຣາຊການ ທຽບເທົ້າຣະດັບກະຊວງ ປະກອບດ້ວຍ:

(1) ພຣະຍາໝື່ນຫນ້າ ຄວບຄຸມການຣັບໄຫມໃສ່ໂທສ ແລະການຈັບກຸມຜູ່ກະທ່ານຜິດ (1) (ທຽບເທົ້າ ກະຊວງຍຸຕິທັມ)

(2) ພຣະຍາແພນ (2) ຣັບຜິດຊອບການຜລິດອາວຸທ ສະສົມອາວຸທ ແລະປະກອບອາວຸທ (ທຽບເທົ້າ ກະຊວງປ້ອງກັນປະເທສ)

(3) ໝື່ນນາເຫນືອ (3) ຣັບຜິດຊອບການເກັບສ່ວຍ ແລະການກະເກນສະບຽງອາຫານ ໃນດິນແດນລ້ານຊ້າງພາຄເຫນືອ (ທຽບເທົ້າ ກະຊວງເສຕຖະກິຈ ແລະການຄ້າ)

(4) ໝື່ນນາໃຕ້ ຣັບຜິດຊອບການເກັບສ່ວຍ ແລະການເກັບເກນສະບຽງອາຫານ ໃນດິນແດນລ້ານຊ້າງ ພາຄໃຕ້. (ທຽບເທົ້າກະຊວງເສຕຖະກິຈ ແລະການຄ້າ)

(5) ນາຍຫລວງເຫນືອ ຣັບຜິດຊອບພິພາກຍ໌ສາຄະດີ (ສາລ) ສຳຣັບຄວາມຜິດຂອງປະຊາຊົນທົ່ວໄປ.

(6) ນາຍຫລວງໃຕ້ ຣັບຜິດຊອບພິພາກຍ໌ສາຄະດີ (ສາລ) ສຳຣັບພວກເຈົ້ານາຍ ພວກນາງສນົມ ແລະນະຫາດເລັກ.

ສຳຣັບການບໍ່ຣິຫານດິນ ແດນອານາເຂຕ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ສມັຍນັ້ນ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າ

---

(1) ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ໃນພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາ ຫມາຍເຖິງຣາຊວັຕ ກ້ຳໜ້າ ຫລືເຈົ້ານົມຕຳຣວດໜ້າ (?)

(2) ຫນັງສືຫ໋ວດຮ່ວມກັນ ຫມາຍເຖິງ ຣາຊວັຕກ້ຳໜ້າ ເຊັ່ນດຽວກັນ....ພົງສາວະດານ ປີ 1957 ຫນ້າ 67

(3) ຫນັງສືຫ໋ວດຮ່ວມກັນ ກ່າວວ່າ ໝື່ນນາເໜືອ ໝື່ນນາໃຕ້ ຫມາຍເຖິງ ເຈົ້ານົມຕຳຣວດຫລັງ ຫນ້າ 67

ຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຊົງຈັດຕັ້ງຣະບົບການປົກຄອງປະເທສ ອອກເປັນ 3 ຊັ້ນ ຄື:

(ກ) <u>ຊັ້ນມະຄອຣຫລວງ</u> ຂຶ້ນກັບພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ໂດຍກົງ ແລະມີເຈົ້າກະຊວງ ເປັນຜູ້ຄຸ້ມຄອງວຽກງານ ເຊັ່ນພຣະຍາໝື່ນໜ້າ ພຣະຍາເມືອງແພນ ໝື່ນນາເໜືອ ໝື່ນນາໃຕ້ ເປັນຕົ້ນ.

(ຂ) <u>ການປົກຄອງຊັ້ນເຂື່ອນເມືອງ</u> ຫມາຍເຖິງການປົກຄອງ ທີ່ຣັບທອດອຳນາຈລົງມາຈາກການປົກຄອງສ່ວນກາງ ຫລືຈາກເມືອງຫລວງ ຫລືພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ.

ຣະດັບທີ່ຈັດເປັນຊັ້ນ "ເຂື່ອນເມືອງ"ນັ້ນ ໄດ້ແກ່ (1)

(1) ເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ໂດຍຊົງແຕ່ງຕັ້ງບາຄຸ້ມ ເປັນໝື່ນຈັນທ໌ ໃຫ້ປົກຄອງເຂຕພາຄນີ້ ທັງຫມົດ.

(2) ເມືອງວຽງຄຳ ໂດຍຊົງແຕ່ງຕັ້ງພຣະຍາເພົາ (ຄົນໃຫນ່) ໃຫ້ເປັນເຈົ້າປົກຄອງ

(3) ເມືອງວຽງແກ (ຕໍ່ແດນໄທຍ ທາງດ້ານໃຕ້) ຊົງແຕ່ງຕັ້ງໝື່ນແກ (ບາຈິແຂ) ໃຫ້ເປັນເຈົ້າປົກຄອງ

(4) ວຽງພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ໝື່ນພຣະນ້ຳຮຸ່ງ ເປັນເຈົ້າປົກຄອງ

(5) ວຽງປາກຫວ້ຍຫລວງ (ໂພນພິສັຍ) ຣັບຜິດຊອບເຂຕຣອ້ຍເອັດ ຈົນຣອດໂຄຣາຊ ຊົງແຕ່ງໃຫ້ໝື່ນປາກຫວ້ຍຫລວງ ເປັນເຈົ້າປົກຄອງ.

(6) ວຽງຊຽງສາ ຊົງແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ພຣະຍາຊຽງສາ ເປັນເຈົ້າປົກຄອງ

(ຄ) <u>ການປົກຄອງດ່ານນອກ ຄືຣະດັບທີ່ຈັດເປັນຊັ້ນ"ດ່ານເມືອງ"</u> ມີດັ່ງນີ້:

(1) ເມືອງແກ່ນທ້າວ ຕໍ່ກັບເຂຕອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ

(3) ເມືອງໜອງບົວ (ບໍ່ຊາບວ່າ ຢູ່ໃສ ຫລືແມ່ນ ອ.ໜອງບົວໃຫ່ ?)

(3) ເມືອງສາມໝື່ນ (ບໍ່ຊາບວ່າ ຢູ່ໃສ)

(4) ເມືອງຊາຍຂາວ (ບໍ່ຊາບວ່າ ຢູ່ໃສ)

ຫລັງຈາກການຈັດຣະບຽບຣາຊການ ແລະແຕ່ງຕັ້ງນາມະຍົສ ສຳເຣັດໄປແລ້ວ ພວກເສນາອຳມາຕຍ໌ ແລະປະຊາຣາສດອຣ ທັງຫລາຍ ຈຶ່ງຂໍອັງເຊີນສເດັຈ ຊົງທຳພິທີໄຊຍາພິເສກ ປະກອບພຣະຣາຊພິທີສລອງມະຫາຊັຍ ເຊິ່ງຕໍ່ພຣະຣາຊພິທີຄັ້ງນີ້ ພຣະອົງຄ໌ ຈຶ່ງຊົງປະກາສພຣະຣາຊໂອງການສະຖາປະນາຣະບຽບຣາຊການ ແລະປະກາສກົດຫມາຍມົນທຽນບາລ ດັ່ງມີເນື້ອຄວາມຕໍ່ໄປນີ້ ຄື:

ພຣະຣາຊໂອງການ: ກ່າວ່າ

(1) ເຈົ້າທັງຫລາຍ ຈົ່ງຮັກສາບ້ານເມືອງ ຢ່າໃຫ້ມີຂ້າລັກ ຄົນໂຈຣ ອັນນຶ່ງ ຢ່າໄດ້ຂ້າຟັນກັນ ແມ່ນ

(1) ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຈາກພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ປີ 1957 ໜ້າ 67-68

ອ່າ ຂ້ອຍຕົນຜິດ ກໍ່ດີ,ເມັ່ງຕົນຜິດ ກໍ່ດີ,ເສນາ ແລະລູກຄ້າ ນາຜິດ ກໍ່ດີ, ຕົນຢ່າຫລອນຂ້າຟັນເສັ່ງ ໃຫ້ຜູ່ອື່ນ ພິຈາຣະນາ ດູກ່ອນ ເປັນໂທສອັນໜັກແທ້ ຈິ່ງທຳຕາມນັ້ນ ໂທສບໍ່ໜັກ ຢ່າໄດ້ຂ້າ, ທ່ໍ່ອ່າ ໃຫ້ໃສ່ຄອກ ຂັງໄວ້ ສົມໂທສແລ້ວ ໃຫ້ ປ່ອຍໄປຫາອຸ່ງກ ຫາກາຣ.

ສົມບັຕ ອັນຈັກເກີດມາ ໃນແຜ່ນດິນນີ້ ຄົນມີສົມບັຕ ກໍ່ຈິ່ງມີ ຄັນບໍ່ມີຄົນ ສົມບັຕເຂົ້າຂອງ ກໍ່ຫາບໍ່ໄດ້ແລ, ເຮົາ ບໍ່ໃຫ້ຂ້າຄົນ ເພື່ອດັ່ງນັ້ນແລ.

(2) ອັນນຶ່ງ ເຈົ້າທັ້ງຫລາຍ ກໍ່ຢ່າຜິດ ຢ່າຂ້າກັນ ໃຫ້ພ້ອມກັນ ດູແລ ຂອບບ້ານຂອບເມືອງ ທັ້ງນອນຕ່າງບ້ານຕ່າງ ເມືອງ ເຂົ້າຈັກກະທຳ ປຸ້ດປຸ້ນບ້ານເມືອງເຮົາ ກໍ່ໃຫ້ເຫັນແຈ້ງ.

(3) ອັນນຶ່ງ 2 ເດືອນໃດ ໃຫ້ໃຊ້ຄົນ ເມືອໄຫ້ສ້ວ ຫາເຮົາ ຊູ່ບ້ານຊູ່ເມືອງ ໃຫ້ເຮົາຮູ້ ອັນຮ້າຍ ອັນດີ,3 ປີ ຈິ່ງໃຫ້ ຕົວເຈົ້າ ທັ້ງຫລາຍ ຂຶ້ນເມືອໄຫ້ວ້ເຮົາ ເມືອຮອດຊຸ່ງດົ່ງຊຸ່ງທອງພຸ້ນແລ້ວ ເຮົາຈັກໄດ້ບູຊາແຖນຟ້າຄຶ່ນ ທັ້ງແຖນຄົນ ແຖນແຕ່ງ ແຖນຊ້ຳ ແຖນເຖືອກ ທັ້ງເຖົ້າເຍີ ເຖົ້າໄລ່ ແມ່ຍ່າງ່ານ ແມ່ນິດ ທັ້ງເທອະດາອັນຮັກສາ ຜາຕົ່ງ ແລະສິບຈ ໄລ ທັ້ງຫລັກຫມັ້ນ ທ້ຳຍຂັນ ທັ້ງນາໄຮ່ດ່ຽ ພູເຂົ້າກ້ຳ ອ້ຳຍມ້ຳ ທ້ອຄອງ ຢູ່ໜອງລຸ່ມພູເຂົ້າກ້ຳ ທັ້ນ ທັ້ງຜາຫລວງ ກ້ອນກ່ຳຍຟ້ຳ ອັນໜາຍໄວ້ ທີ່ຊຸ່ງດົ່ງຊຸ່ງທອງ ນັ້ນຄັນເມືອຮອດແລ້ວ ເຮົາຈັກໄດ້ບູຊາ ຜີຟ້າຜີແຖນ ທັ້ງຫລາຍຝູງນີ້.

ຄັນເຖິງເດືອນຈຸ່ງ ໃຫ້ຂຶ້ນຊູ່ບ້ານ ຊູ່ເມືອງ ເດືອນສານ ໃຫ້ຮອດເມືອງຊະອາ ຄັນໃຜບໍ່ຂຶ້ນ ເຮົາວ່າ ບໍ່ຊື່ຕໍ່ເຮົາ ແລ. ອັນວ່າ ໃຫ້ລຸ້່ງຟ້ຳ ລຸ້່ງແຖນ ປູ່ເຈົ້າຟ້ຳຫລວງໄ່ງ່ນ ຫາກໄດ້ສົ່ງເຮົາໄວ້ ໃຫ້ເຮົາຮູ້ຈັກຫ້ວໃຈເຈົ້າຊຸນ ທັ້ງນອນ ອັນຢູ່ເມືອງລ້ານຊ້ຳງ ຜູ່ຊື່ແລະຜູ່ຄົດ ຈາກເຈົ້າແຜ່ນດິນ ທັ້ນແລ. ປູ່ເຈົ້າຟ້ຳຫລວງໄ່ງ່ນໄດ້ສົ່ງໄວ້ສືບໆມາ ດັ່ງນີ້.

(4) ອັນນຶ່ງ ເຈົ້າທັ້ງຫລາຍ ຢ່າເອົາໄພ່ ເມືອເປັນຂ້ອຍ ໄພ່ຜິດກັນເປັນອັນໜັກ ເປັນຕົ້ນວ່າ ມີຊູ້ ສູ່ເມັ່ງທ່ານ, ໃຫ້ ໄໝເອົາແຕ່ 5 ບາທ, ເຂົາຫາກ ຂ້າກັນຕາຍ ເອົາຕ້ອນັ້ນແທນຜູ່ຕາຍນັ້ນ.

(5) ອັນນຶ່ງ ໄປເສິກ ຢ່າໄດ້ເອົາຄ່າຫ້ວໄພ່ ແຕ່ບາທນຶ່ງ ເຖິງສອງ ຕໍ່ເທົ້າເຖິງຮ້ອຍ ວ່າ ເປັນຄ່າຫ້ວແລ.ເຈົ້າຊຸນ ຢ່າ ໄໝໄພ່ ກາຍຮ້ອຍຂຶ້ນໄປເທິງ, ຜູ່ໃດຍັງໄໝ (ໄພ່=ຫມາຍເຖິງພົລເມືອງທັມມະດາ) ຈັກເສັ່ງໜ້ຳ ຕ້ອນັ້ນຈັກເອົາໃຊ້ ຕາງໄພ່.

ສາຣະສ່ຳຄັນໃນພຣະຣາຊໂອງກາຣ

ພຣະຣາຊໂອງກາຣນີ້ ແມ່ນເນື້ອໃນຈິຕໃຈ ຂອງຣະບອບກົດໝາຍ ທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຊົງປະກາສອອກ ເຊ່ິງເປັນກາຣສະຖາປະນາຣະບອບກາຣປົກຄອງໃຫ່ ຂອງພຣະ

ອົງຄ໌ ແລະເມື່ອສຶກສາແລະປຽບທຽບໃສ່ກັບຮຸບການປົກຄອງ ສມັຍໃໝ່ ກໍ່ຖືວ່າ ເປັນນະໂຍບາຍ ທີ່ມີຄວາມກ້າວໜ້າສົມຍຸຄ ແລະມີຫລາຍຢ່າງ ປະເທສລາວ ກໍ່ຍັງປະຕິບັຕກັນຢູ່.

ພຣະຣາຊໂອງການນີ້. ຈຳແນກຄວາມສຳຄັນ ອອກເປັນຫລາຍພາຄຕອນ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ຄື:

(1) ຄວາມຍຸຕິທັມ ໃນດ້ານການປົກຄອງ ແລະສິທທິພົລເມືອງລາວ

(2) ການພັທທະນາບ້ານເມືອງ ແລະຣະບົບແນວຄຶດ ກ່ຽວກັບການເສຕຖະກິຈ

(3) ໜ້າທີ່ເຈົ້າຄອງນະຄອຣ ແຫ່ງຕ່າງໆ ໃນການຮັກສາຄວາມປອດພັຍແຫ່ງຊາຕ

(4) ກຳນົດຣະບຽບກອງປະຊຸມຫລວງ ແຫ່ງຊາຕ

(5) ຊົງເທິດທູນ ຣິຕຄອງປະເພນີ ຣະບຽບກົດໝາຍ ແລະເທິດທູນບັຣພະບຸຣຸສ

(6) ການປົກຄອງຊົນເຜົ່າ ແລະສິທທິໃນການປົກຄອງຕົນເອງຂອງຊົນເຜົ່າລາວ

(1) ຄວາມຍຸຕິທັມ ໃນດ້ານການປົກຄອງ ແລະ ສິທທິພົລເມືອງລາວ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ

****

ຕາມຫລັກການແລ້ວ,ພຣະຣາຊໂອງການ ແມ່ນກົດໝາຍ ຂອງປະເທສ. ສຳຣັບໃນ ຕອນຕົ້ນ ຂອງການຍຶດອຳນາຈປະຕິວັຕ ນັ້ນ ພຣະຣາຊດຳຣັດ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າ ຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ນັ້ນ ກໍ່ຄື ການປະກາສນະໂຍບາຍໃໝ່ ຂອງປະເທສ ນັ້ນເອງ.

ໃນພຣະຣາຊໂອງການ ຕອນນີ້ ທີ່ຊົງກ່າວເຖິງຂໍ້ປະຕິບັຕຂອງເຈົ້າຄອງນະຄອຣ ຕ່າງໆ ຈົ່ງໝາຍຄວາມວ່າ ບັງຄັບໃຫ້ຜູ້ມີອຳນາຈປົກຄອງບ້ານເມືອງ ຮັບຮູ້ສິທ ຂອງພົລເມືອງ ລາວ ໃຫ້ພ້ອມກັນປົກຄອງບ້ານເມືອງ ໂດຍກົດໝາຍ ຫລີກລ້ຽງນະໂຍບາຍອັນຊອບທັມ ຄື:

(1) ບໍ່ໃຫ້ປ່ອຍບ້ານເມືອງ ໃຫ້ເກີດມີຂ້າລັກຄົນໂຈຣຂຶ້ນ ອັນເປັນການທຳລາຍຄວາມສງົບສຸຂ ຂອງປະຊາຊົນ ພາຍໃຕ້ອຳນາຈການປົກຄອງຕົນເອງ.

(2) ບໍ່ໃຫ້ເກີດມີການຂ້າຟັນກັນເອງ ໂດຍປາສຈາກການພິພາກສາ ພິຈາຣະນາ ດ້ວຍເຫຕຜົລ ອັນຊອບທັມ.

ຕົວຢ່າງ ໃນພຣະຣາຊໂອງການນີ້ ກ່ຽວກັບສິທທິພິລເມືອງ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງທຸກຄົນ ໂດຍບໍ່ໄດ້ບອກຈ່າກັດໄວ້ ຍອ່ມໄດ້ຖືກຄຸ້ມຄອງ ຕາມກົດໝາຍ ດັ່ງຕ່ໄປນີ້:

(1) ພິລເມືອງໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ທຸກຄົນ ໄດ້ຮັບສິທເສຣີພາພ ທີ່ຈະຖືກຄຸ້ມຄອງທາງດ້ານຊີວິຕ ໂດຍຈະບໍ່ມີບຸຄຄົລຜຸ່ໃດ ໃຊ້ອ່ານາຈພະລະການ ທ່າການປະຫານຊີວິຕກັນໄດ້ ໂດຍປາສຈາກການພິຈາຣະນາໂທສ ຕາມກົດໝາຍ

ດັ່ງພຣະຣາຊໂອງການ ບັນຍັຕວ່າ ຢ່າໄດ້ຂ້າຟັນກັນ...ແມ່ນວ່າ ຂອ້ຍຕົນ(ຂ້າທາສ ຍິງຊາຍ) ກ່ດີ, ເມັຽຕົນ ກ່ດີ, ເສນາ ຂອງຕົນ (ຂ້າຣາຊການ ທີ່ຢ່ໃຕ້ບັນຊາຂອງຕົນ) ກ່ດີ ຫລືລຸກຄ້າ (ລຸກໜີ້) ຂອງຕົນ ກ່ດີ ຈະບ່ມີໃໝມີສິທ ໃຊ້ອ່ານາຈສວ່ນຕົວ ຕັດສິນຄວາມຜິດເອົາເອງ ໂດຍປາສຈາກການພິຈາຣະນາ ຂອງຜູ່ມີຫນ້າທີ່ ອັນຊອບທັມ... ໝາຍເຖິງນາຍຫລວງເໜືອ ນາຍຫລວງໃຕ້ ນັ້ນເອງ...ຈົນເຖິງຣະດັບນາຍບ້ານ ແລະເຖ້ົາແກ່ປະຈ່າບ້ານ.

(2) ພິລເມືອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ທຸກຄົນ (ໄພ່) ຈະໄດ້ຖືກຄຸ້ມຄອງ ໃຫ້ຮັບໂທສທັນດ໌ ສົມກັບຄວາມຜິດຂອງຕົນເອງ ບ່ແມ່ນຮັບໂທສ ຕາມຈິຕໃຈຄວາມຄຽດແຄ້ນ ຫລືໂດຍອາສັຍອ່ານາຈ ຂອງຜູ່ໃດຜູ່ນຶ່ງ ໂດຍເດັດຂາດ.

ດັ່ງພຣະຣາຊໂອງການ ບັນຍັຕວ່າ (ແມ່ນຜູ່ໃດ ທີ່ຖືກກ່າວຫາວ່າ ມີການກະທ່າຜິດ) ຕົນຢ່າ*ຫລອນຂ່າເສັ ໃຫ້ຜູ່ອື່ນພິຈາຣະນາ ດຸກອ່ນ ເປັນໂທສອັນໜັກແທ ຈ່ຶງທ່າຕາມນັ້ນ ໂທສບ່ໜັກ*ຢ່າໄດ້ຂ້າ ທ່ໍ່ວ່າໃຫ້ໃສ່ຄອກຂັງໄວ້ ສົມໂທສແລ້ວ ໃຫ້ປ່ອຍໄປຫາວຽກຫາການ

(3) ພິລເມືອງໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ທຸກຄົນ (ໄພ່) ມີສິທຖືກຄຸ້ມຄອງຕາມກົດໝາຍໃນຄວາມເປັນອິສຣະຊົນ ແລະຈະບ່ຖືກບັງຄັບໄປເປັນຂ້າທາສ ຈາກຜູ່ມີອ່ານາຈໃດໆ.

ດັ່ງພຣະຣາຊໂອງການ(ຂໍ້ 4) ບັນຍັຕວ່າ ...ອັນນຶ່ງ ເຈົ້າທ້າຫລາຍ ຢ່າເອົາໄພ່ເມືອເປັນຂ້ອຍ ໄພ່ຜິດກັນ (ຄືປະຊາຊົນ ຜິດກັນເອງ) ເປັນອັນໜັກ ເປັນຕົ້ນວ່າ ຫລີ້ນຊູ ສູ່ເມັຽທ່ານ ໃຫ້ໄໝເອົາແຕ່ 5 ບາທ ເຂົາຫາກຂ້າກັນຕາຍ ໃຫ້ເອົາຕ່ອນັ ແທນຜ່ຕາຍ.

(4) ພິລເມືອງ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ທຸກຄົນ (ໄພ່) ເມ່ືອຖືກເກນເຂົ້າເປັນທະຫານ ສ້ັຣົບໃນສົງຄາມ ຈະບ່ຖືກຜູ່ມີອ່ານາຈ (ຜູ່ບັງຄັບບັນຊາ) ເກັບເອົາຄ່າຫົວ ເກີນກວ່າຈ່ານວນ 1 ບາທ ເຖິງ 2 ບາທ ຈົນເທ້ົາເຖິງຣອ້ຍ ວ່າເປັນຄ່າຫົວ (ຄົງຈະໝາຍເຖິງ ໃຫ້ພິລເມືອງເສ້ັຽພາສີ ເພ່ືອການສົງຄາມ ຫລືເສ້ັຽຄ່າປັບໄໝ ຫາກບ່ໄປສົງຄາມ ດ້ວຍຕົນເອງ... ຜ່ຂຽນ)

ພຣະຣາຊໂອງການ ບັນຍັຕ ຫ້ານບ່ໃຫ້ເກັບຄ່າຫົວເຖິງຣອ້ຍບາທຂ້ຶ້ນເທ່ົາ (ຂໍ້ທ 5)

(5) ພິລເມືອງ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງທຸກຄົນ ຫາກເມ່ືອກະທ່າຄວາມຜິດ ຈະບ່ຖືກເຈ້ົານາຍ ຫລືຜູ່ມີອ່ານາຈ (ເຈ້ົາຂຸນ) ປັບໄໝ ກາຍຈ່ານວນ 100 ບາທ ຂ້ຶ້ນໄປເທ່ົາ ຖ້າຂ້ຶນກະທ່າໄປ ຈະໄດ້ຮັບໂທສແທນໄພ່.

ພຣະຣາຊໂອງການ (ຂໍ້ທີ ຣ) ບັນຍັດວ່າ ເຈົ້າຊຸນ ຢ່າໄໝ້ໄພ່ ກາຍຮ້ອຍຂຶ້ນໄປເທິງ ຜູ້ໃດຍ້ຳ ໄໝ ຕ້ອນັນ ຈັກເອົາໃຊ້ແທນໄພ່.

ຄວາມໝາຍຄຳວ່າ ໄພ່ ແລະຄຳວ່າ ຂ້ອຍຂ້າ ຫລື ທາສ (Slave)

****

ຄຳວ່າ ໄພ່ ໝາຍເຖິງພົລເມືອງສາມັນ ບໍ່ແມ່ນຂ້ອຍຂ້າ ບໍ່ແມ່ນທາສ (slave) ສຳຣັບ ຢູ່ໃນ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຍຸຄໂບຣານ ຈະແມ່ນຂອມ ຫລືມອນ ຫຼືສຍາມ ຣອດລ້ານນາ ຄວາມໝາຍ ຂອງຄຳວ່າ "ໄພ່" ຫລື ທາສ ກໍ່ໃຫ້ຄວາມໝາຍໄວ້ຄ້າຍຄືກັນ ແຕ່ການປະຕິບັຕຕໍ່ຂ້ອຍຂ້າ ຫລື ຜູ້ເປັນ ທາສ ນັ້ນ ແຕ່ລະປະເທສ ກໍ່ປະຕິບັຕແຕກຕ່າງກັນໄປ ຕາມວັທທະນະທັມ ຂອງແຕ່ລະປະ ເທສ ທີ່ມີຢູ່ ບໍ່ຄືກັນ.

ຄຳວ່າ "ຂ້າ" ໃນຄວາມໝາຍຂອງຄຳວ່າ ທາສ ຫລື slave ແລະຄຳວ່າ ລາວເທິງ" ນັ້ນ ບໍ່ ແມ່ນພວກດຽວກັນ ແລະມີຄວາມໝາຍ ຄົນລະຢ່າງ.

ຄຳວ່າ ລາວເທິງ ທີ່ເອີ້ນຊື່ກັນວ່າ "ຊົນຊາຕຂ້າ" ນັ້ນ ແມ່ນເອີ້ນກັນມາ ແຕ່ສມັຍຈາມ ແລະ ຂອມ ແລະກ່ອນສມັຍລ້ານຊ້າງ ຄືກ່ອນສມັຍຂຸນລໍ ທີ່ເຂົ້າມາກໍ່ຕັ້ງປະເທສລ້ານຊ້າງຂຶ້ນ ໃນປີ ຄ.ສ 739 ດັ່ງບົທຂຽນຂອງທ່ານ ໂຮເວີຣ໌ດ ລິສສ໌ (Howard Liss) ນັກສຳຣວດແມ່ນ້ຳຂອງ ໃນນາມ ອົງຄ໌ການສຫະປະຊາຊາຕ ຂຽນໄວ້ວ່າ (1) ..... As far back as the sixth century B.C, the Chines talked about "the barbarians beyond the Yangtze " These were the Khas, a warlike savage people. The Khas were defeated by the kingdom of Champa, as nation in the middle of Indochina, and they scattered into the hills where they live today.

(..... ເມື່ອຫວນຄືນໄປເຖິງອະດີຕ ເມື່ອ ສັຕວັສທີ 6 ກ່ອນ ຄ.ສ. ພວກຈີນເວົ້າເຖິງຊົນຊາຕປ່າເຖື່ອນ ເລີຍເຂຕແມ່ ນ້ຳແຍງຈ້ຶກຽງ ລົງມາ ແລະປະຊາຊົນເຫລົ່ານີ້ ເອີ້ນວ່າ "ພວກຂ້າ " ທີ່ມີລັກສນະນິສສັຍໂຫດຫຮ້ມແບບນັກຣົບ. ພວກຂ້ ຖືກປຣາຊັຍຕໍ່ອານາຈັກຣ໌ຈາມປາ ທີ່ເປັນປະເທສນຶ່ງ ຕັ້ງຢູ່ດິນແດນອິນດູຈີນພາຄກາງ ຄັນຕໍ່ມາ ພວກເຂົ້າຈຶ່ງກະແຈກ ກະຈາຍໄປຢູ່ຕາມພູຜ່າປາຣ໌ກ ຄືບອ່ນທີ່ພວກເຂົ້າ ເປັນຢູ່ໃນປັຈຈຸບັນ)

ສຳຣັບ ບັນທຶກປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ ທີ່ຂຽນໂດຍທ່ານສາສຕຣາຈານ ມາຣ໌ຕິນ ສຈວຣ໌ຕ ຟັອກ (Martin Stuart-Fox) ໄດ້ກ່າວຢັ້ງຢືນໄວ້ ກຽ່ວກັບການປະຕິບັຕ ຂອງລາວ ທີ່ມີຕໍ່ພວກທາສ ຫລື

(1) Howard Liss, the Mighty Mekong 1967 P. 53

ຂ້ອຍຂ້າ ດັ່ງຄຳເວົ້າ(1) ຕໍ່ໄປນີ້ ຄື ...

Society consisted of three classes- Aristocracy, Free peasantry and slaves. Below these was the Lao Thoeng, the indigenous minorities also common referred as slaves (kha) Free men became slaves because they were captured in war, were being punished for crimes committed, or because they were indebted.

They were not badly treated however as early law indicate.

ສັງຄົມລາວ (ລ້ານຊ້າງ ສມັຍໂບຮານ) ປະກອບດ້ວຍ 3 ຊົນຊັ້ນ ຄື ຊົນຊັ້ນຂຸນນາງ, ຊົນຊັ້ນຊາວນາ ສາມັນ(ໄພ່) ແລະພວກຂ້າທາສ **(Slaves)** ຫລຸດຈາກນີ້ ກໍ່ແມ່ນພວກລາວເທິງ (ຂ້າ) ທີ່ເປັນຊົນເຜົ່າໂບຮານ (ຊົນຊາຕພື້ນເມືອງ)

ສຳຣັບ ປະຊາຊົນສາມັນຊົນ ທີ່ຈະກາຍເປັນທາສ (ຂ້ອຍຂ້າ) ນັ້ນ ເກີດຈາກສາເຫຕຄື (1) ຖືກຈັບເປັນຊະເລີຍເສິກ (2) ເພາະຢູ່ໃນຣະຫວ່າງການປະຕິບັຕໂທສທາງອາຊຍາ ເຊັ່ນໂທສຂ້າເຈົ້າເອົາຊອງ ປຸ້ນສະດົມຊັ້ຍສິນ ເປັນຕົ້ນ ແລະ (3) ເພາະຄວາມເປັນໜີ້ ແລະໃຊ້ຄືນບໍ່ໄດ ຈຶ່ງຍອມເອົາຕົນໄປເປັນທາສ (ຊົ່ວຄາວ) ເພື່ອຣັບໃຊ້ໜີ້ສິນ.

ແຕ່ ພວກຂ້າ ຫລື ທາສ ຢູ່ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ຖືກປະຕິບັຕ ໃນລັກສນະໂຫດຮ້າຍ ຕ່ຳ ຊ້ານຫລາຍປານໃດ (**They were not badly treated**)

ກົດໝາຍ ຫລືພຣະຣາຊໂອງການກຳນົດຣະບຽບຂ້າທາສ ຫລືຂ້ອຍຂ້າ ໃນປະເທສສຍາມ ກຳນົດໄວ້ ໃນສມັຍເຈົ້າສາມພຣະຍາ ຫລືພຣະບໍຣົມຣາຊາທິຣາຊ ທີ 2 ຄື ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1437 (2) ກ່າວໄວ້ 7 ປະເພທ ດັ່ງນີ້:

(1)ທະເທນະ ວິກິໄນຍະຈາ ຄື ທາສທີ່ຖືກໄຖ່ນາໄດ ດ້ວຍອາສັຍເງິນ ຫລືຊື້ນາດ້ວຍເງິນ

(2) ປຸຕຕະທາສາ ຄືທີ່ເກີດມາ ໃນສມັຍທີ່ພໍ່ແມ່ ເປັນຂ້າທາສຢູ່ (ກໍ່ເປັນທາສນຳພໍ່ແມ່)

(3) ມາຕາປິຕາ ຈະທາສະກາ ຄືທາສທີ່ໄດ້ມາຈາກຂ້າງຝ່າຍບິດາ ມາຣດາ ຄື ທາສທີ່ພໍ່ແມ່ ມີທາສຢູ່ຫລາຍຄົນ ແລະມອບໃຫ້ລູກມາໃຊ້ສອຍ.

(4) ທິນນະກາ ຈະ ທາສທີ່ໄດ້ມາ ຈາກການທີ່ມີຜູ້ມອບໃຫ້

(5) ອັຕຕະ (ອັຜຜະ) ທາສາ ຈະ ຄືທາສອັນໄດ້ຊ່ວຍກ້ຽວຈົນທຸກຂ໌ຣະທົນ ແຕ່ງຄົນຜູ້ຕ້ອງໂທສທັນດ໌ .(ອາຈແມ່ນ ບຸຄຄົລ ທີ່ຖືກໂທສທັນດ໌ ເລີຍຖືກຄົນຜູ້ມີເງິນ ໄຖ່ອອກມາໃຊ້ສອຍເປັນທາສ))

(6) ພັຕຕະກາ ຈະ ທາສທີ່ໄດ້ຮັບໄວ້ໃຊ້ ໃນສມັຍເມື່ອງເຂົ້າຍາກໝາກແພງ

(7) ທະຊາທະຕາ ຈະ ທາສະກາ ທາສທີ່ໄດ້ມາເມື່ອນ່ຳທ້ຽຍ ໄປຣົບເສິກມີຊັ້ຍຊນະ (ພວກຊະເລີຍເສິກ)

ຣະບຽບການປະຕິບັຕ ຣະຫວ່າງນາຍກັບທາສ:

(1) ນາຍທາສ ມີສິທລ້ຽງໂທສ ໃສ່ໂສ້ໃສ່ຄາ ຜູກດ້ວຍເຊືອກໜັງ ແນວໃດ ກໍ່ໄດ້ ແຕ່ຢ່າໃຫ້ຕາຍ.

(2) ນາຍທາສ ມີສິທສັ່ງໃຫ້ຜູ້ເປັນທາສ ໄປຣັບໂທສທັນດ໌ຕ່າງໆ ແທນຕົນ ແທນເມັຽແລະລູກຂອງຕົນເອງ ກໍ່ໄດ້.

---

(1) Martin Stuart-Fox, A history of Laos, University of Queensland- Cambridge University Press 1997 P. 10

(2) ຣອງສາສຕຣາຈານຣຍ໌ບ້ຽອອຣ ປິຍະພົນທຸ,ໜັງສື ປະວັຕິສາສຕຣໄທຍ...ກ່ອນສມັຍສຸໂຂທັຍ ເຖິງ ພ.ສ.2475 ໜ້າ 141-142

(3) ນາຍທາສ ມີອຳນາຈສັ່ງໃຫ້ທາສໄປຣາຊການແທນຕົນ ກໍ່ໄດ້ ແມ່ນວ່າງານນັ້ນ ຈະສ່ຽງເຖິງຊີວິຕ ກໍ່ຕາມ.

(4) ທາສທີ່ຖືກໃຊ້ໃຫ້ຮັກສາດູແລຊັພຍ໌ສິນໃດໆ ຖ້າຊັພຍ໌ສິນນັ້ນໆ ແຕກເພ ເສັ່ຽຫາຍ ທາສຕ້ອງໃຊ້ແທນສ່ວນທີ່ເສັ່ຽຫາຍ ໃຫ້ແກ່ນາຍ ຈົນເຕັມຣາຄາ.

(5) ຜູ້ເປັນນາຍ ຂັບໄລ່ທາສຫນີໄດ້ ຫລືຈະຂາຍໄປກໍ່ໄດ້ ຖ້າບໍ່ສາມາຕຖ່ລ້ຽງໄດ້.

(6) ທາສທີ່ເປັນລູກໜີ້ (ຄົນທີ່ຍອມເປັນທາສ ຍອ້ນຕິດໜີ້) ຫລົບໜີໄປບ່ອນໃດ ເມື່ອເຈົ້າເປັ້ຽນາຍເງິນ ໄດ້ເສັ່ຽຄ່າຈ້າງໄປນຳເອົານາ ເປັນເງິນທ່ໍໃດ ເຈົ້າທາສມີສິທ ຄິດເອົາຄ່າເສັ່ຽຫາຍ ຈາກຜູ້ເປັນທາສເອງ ເປັນເງິນທ່ໍນັ້ນ.

(7) ຖ້າຫາກວ່າ ທາສກ່າວຫານາຍ ໃນເຣ້ືອງວ່າ ນາຍເງິນປຸ້ນຊັພຍ໌ ຫລືສ້ໂກງ ຫລືກ່າວຫາ ເປັນຂະບົດ ຖ້າບໍ່ຈິງ ຕົວທາສຈະຕ້ອງເອົາທາສຂຶ້ນຂາຍຕ່ໍາ ຕິດປ້າຍໃສ່ຫນ້າພາກ ທ່ໍາກາຣປະຈານ ໃຫ້ລ້ຽໂທສ ຕັດປາກ ແລະຂາຍນັ້ນເສັ່ຽ.

ແລະທາສ ມີໂອກາສ ຈະໄດ້ຮັບອິສຣະພາພ ກັບຄືນເປັນໄພ່ເມືອງທັມມະດາ (ເປັນເສຣີຊົນ) ຕາມຂໍ້ນິດຕ່ໍໄປນີ້ ຄື:

(1) ຖ້ານາຍເງິນ ອະນຸຍາຕໃຫ້ທາສ ບວຊເປັນພຣະພິກຂຸ ເປັນສາມະເນຣ ຫລືເປັນແມ່ຊີ ຖ້ວ່າ ພົ້ນຈາກພາວະທີ່ເປັນທາສ ໂດຍເດັດຂາດ ເມື່ອສິກອອກມາ ກໍ່ເປັນອິສຣະພາພ. ນາຍບໍ່ມີສິທ ຈະນຳເອົາຄົນຜູ່ນັ້ນ ຄືນມາເປັນທາສຕ່ໍໄປອີກ.

(2) ນາຍເງິນ ໃຊ້ທາສໄປສ້ຽງຄວາມແທນຕົນ ເມື່ອຖືກຈັບເປັນຊະເລີຍ ຫາກຄືນມາໄດ້ ກໍ່ມີສິທໄດ້ຮັບອິສຣະພາພ ນາຍບໍ່ມີສິທບ້ັງຄັບຄົນຜູ່ນັ້ນ ມາເປັນທາສຕົນເອງໄດ້ອີກ.

(3) ຖ້າທາສຟ້ອງນາຍວ່າ ເປັນຂະບົດຊາຕ ຫາກສອບສວນເປັນຄວາມຈິງ ຄົນຜູ່ນັ້ນ ຈະຖືກປ່ອຍຕົວເປັນໄທ ຫລືອິສຣະຊົນ ທັນທີ.

(4) ນາຍເງິນ ຫລື ພ່ໍຂອງນາຍເງິນ ຫລືພ່ີນ້ອງລູກຫລານ ຂອງນາຍເງິນ ຖ້າຮັບເອົາທາສເປັນເມັ່ຽ ທາສຜູ່ນັ້ນ ຈະກາຍເປັນໄທ ໃຫ້ພົ້ນຈາກພາວະທ່ໍເປັນທາສ ທັນທີ.

(5) ກາຣໄຖ່ຕົວທາສ ອອກເປັນອິສຣະຊົນນັ້ນ ຈະແມ່ນຄົນຜູ່ຂາຍທາສ ນາໄຖ່ເອົາຄືນ ຫລືໄຖ່ຕົວອອກ ຫລືບຸຄົລຜູ່ອ່ືນກໍ່ໄດ້ ທ່ີມີໃຈກຸສົລ ຍາກມາໄຖ່ຜູ່ໃດຜູ່ນ່ຶ້ງ ຈາກກາຣເປັນທາສ ກໍ່ແມ່ນໃຊ້ໄດ້ຄືກັນ.

ບັນທຶກທ່ີຜາກິຕມີຢູ່ນ້ີ ເຖ່ິງແມ່ນຈະເປັນຂອງພວກສຍາມ ສ່ວນ ທາງດ້ານລາວນັ້ນ ຜູ່ຊ່ຽນຍັງຫາຫລັກຖານບ່ໍພົບ ແຕ່ ກໍ່ເຊ່ືອວ່າ ຈະມີຣະບົບ ຄ້ຽບ່ໍແຕກຕ່າງກັນຫລາຍປານໃດ ເພາະເຣ້ືອງຂອງທາສ ບ່ໍແມ່ນຫາກ່ໍເກ່ີດຂ້ຶນໃນສມັຍລ້ານຊ້ຳ ແຕ່ເກ່ີດຂ້ຶນແຕ່ສມັຍໂບຮານ ດົນນານມາແລ້ວ ໂດຍສະເພາະ ຢູ່ໃນປະເທສອິນເດ ກໍ່ມີຣະບົບທາສ ທ່ີມີກາຣຈ່ຳ

ແມກັນ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ລັງກຽດກັນເອງໜັກຮະຫວ່າງຊົນໃນຊາຕ ເຖິງຂັ້ນທີ່ວ່າ ຈັບຕ້ອງກາຍກັນບໍ່ໄດ້ (Untouched men) ແຕ່ຊົນຊາຕລາວເຮົາ ເພີ່ນບໍ່ໃຫ້ປະຕິບັຕຕໍ່ທາສ ຫລືປະຕິບັຕຕໍ່ພວກລາວເທິງ ແບບໂຫດຮ້າຍ ຂາດຄວາມເປັນ ມະນຸສ ຈຶ່ງມີຫລັກການບັງຄັບໃຫ້ຄົນລາວ ເອີ້ນພວກລາວເທິງໃນແບບໃຫ້ກຽຕ ນັບຖື ວ່າ "ອ້າຍ" ຫລື "ອ້າຍກິກ" ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ອົງຄ໌ພຣະບິດາຂອງພວກເຮົາ ກໍ່ຊົງໃຫ້ກຽຕແກ່ຜູ່ນໍາລາວເທິງ ຄືພຣະ ຍາ ກະ ຊັກ ເຖິງຂັ້ນ ໃຫ້ປຸກໂຮງຢູ່ຕິດກັບພຣະຣາຊວັງ ຜູ່ໃດທີ່ນໍາເອົາສິ່ງຂອງມາຖວາຍພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວ ກໍ່ໃຫ້ພຣະຍາ ກະຊັກຮັບເອົາໄວ້ກ່ອນ.

ລັທທິສາສນາແຖນຟ້າ ແລະຄວາມເປັນມາ ຂອງຄໍາວ່າ " ອ້າຍກິກ "

****

ຄວາມເຊື່ອຖືເຣື້ອງ "ແຖນຟ້າ" ແມ່ນສາສນາດັ້ງເດີມ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ໃນສມັຍກ່ອນລ້ານ ຊ້າງ ຫລືຕົ້ນກໍາເນີດຂອງລ້ານຊ້າງ. ເວລາກ່ອນຫນ້ານີ້ຫລາຍສິບປີ ຫລືຢູ່ ໃນບ້າງທ້ອງຖິ່ນ ໃນ ປັຈຈຸບັນ ຍັງມີຄວາມນັບຖືຜີໄທ ຜີແຖນ ເປັນປະຈໍາ ຖືວ່າ ເປັນລັທທິສາສນາດັ້ງເດີມ ຂອງຄົນ ລາວ. ເຣື້ອງສາສນາແຖນຟ້າ ເລີ້ມມາຈາກຄວາມເຊື່ອ ທີ່ວ່າ ມະນຸສ ເກີດມາຈາກຟ້າຈາກແຖນ ໃນພຣະຣາຊໂອວາທ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຊົງກ່າວເຖິງຊື່ພຣະຍາແຖນ ຄື *ແຖນຟ້າຄື້ນ ທ້າວແຖນຄົນ ແຖນຜຕ່ ແຖນຊົ່ງ ແຖນເຖືອກ ທ້າວເຖົ້າເຍີ ເຖົ້າໄສ ແມ່ຍ່າງ່ວນ*

ແລະ ຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ມີຄໍາສັ່ງສອນສືບໆກັນມາ ວ່າ ການທີ່ຕະກຸລມະນຸສ ເກີດມີ 3 ເຊື້ອ ພັນທຸ ຫລື 3 ຕະກຸລ(Races) ນັ້ນ ເຊື່ອວ່າ ມະນຸສຍຸຄແຣກນັ້ນ ແມ່ນພວກດຽວກັນ ເພາະເກີດມາ ຈາກຫມາກນ້ໍາເຕົ້າປຸ ຫມ່ອຍດຽວກັນ. ຫມາກນ້ໍາເຕົ້ານັ້ນ ພາສາປາລີ ເວົ້າວ່າ "ລາວຸ " ສະນັ້ນ ຈຶ່ງພາໃຫ້ພວກເຮົາ ໄດ້ຊື່ວ່າ " ລາວ" ເພາະເກີດມາຈາກ"ລາວ" ຄືຫມາກນ້ໍາເຕົ້າ.

ພຣະຍາແຖນປະທານຫມາກນ້ໍາເຕົ້າ 3 ຫມ່ອຍ ໃຫ້ແກ່ພຣະເຈົ້າຊຸມບູຣົມ ຄື ຫມ່ອຍທີ 1 ແມ່ນ ບັນຈຸດ້ວຍຜູ້ຄົນ ຫລືຫມູ່ມະນຸສ ຫມ່ອຍທີ 2 ບັນຈຸດ້ວຍ ຫມູ່ສັຕສາພາຫານະໃຊ້ສອຍຕ່າງໆ ແລະ ຫມ່ອຍທີ 3 ບັນຈຸດ້ວຍ ພືຊພັນທ໌ທັນຍາຫານ ຕ່າງໆ.

ສໍາຣັບ ຫມ່ອຍທີ 1 ທີ່ບັນຈຸດ້ວຍຫມູ່ມະນຸສ ນັ້ນ ຄັນນໍ້າມາຣອດເມືອງລຸ່ມແລ້ວຈຶ່ງໄດ້ເພົາເຫລັກ ຊິເຈາະຫມາກນ້ໍາເຕົ້າ ອອກເປັນຮູ ເພື່ອໃຫ້ຫມູ່ມະນຸສອອກມາ ແລະພວກມະນຸສທີ່ອອກມາຈາກ ຫມາກນ້ໍາເຕົ້ານັ້ນ ສໍາຣັບ ພວກທີ່ພ່ນອອກມາກ່ອນ ຖາກເຖືອກັບຊິ ຫລືແຂບສີດໍາ ຂອງຫມາກ ນ້ໍາເຕົ້າ ບ່ອນທີ່ຖືກຊິນັ້ນ ຜິວກາຍຈຶ່ງດໍາ ພວກນີ້ ຄືຊົນຊາຕ Negroid ລາວເຮົາເອີ້ນ " ອ້າຍກິກ"

ສ່ຳຣັບ ຢູ່ໃນປະເທສລ້ານຊ້ຳງໄດ້ແກ່ "ພວກຂ້ ສ່ຳຣັບ ພວກທີ່ອອກມາຊຸດທີ 2 ຜິວກາຍເປັນ ສີເຫລືອງ ພວກນີ້ ຄືຊົນຊາຕ Mongoloid ແລະ ກໍ່ແມ່ນຕະກຸລຊາຕລາວ ນີ້ເອງ. ສ່ວນ ພວກ ທີ່ ອອກມາຊຸດທີ 3 ແລະເປັນພວກສຸດທ້ຍ ຜິວກາຍ ຈຶ່ງເປັນສີຂາວ ຫມາຍເຖິງພວກຜິວຂາວ ທົ່ວໄປ ຄືຊົນຊາຕ Caucasian ຢູ່ໃນປະເທສລ້ານຊ້ຳງກໍ່ໄດ້ແກ່ພວກ ມູເຊ ອີກ໋ ລັນແຕນ ແມ້ວ ຢ້ວ ໄທດ໋ຳ ເປັນຕົ້ນ.

ໃນສມັຍໂບຣານນັ້ນ ບ່ວ່າຢູ່ແຫ່ງໃດ ເທົ້ຳທີ່ຜູ້ຂຽນເຫັນດ້ວຍຕົນເອງ ໂດຍສະເພ່ຳະຢູ່ເມືອງໂຂງ ແລະເມືອງຈ່ຳປ່ຳສັກ ເວລ່ຳເພີ່ນປະກອບຣິຕປະເພນີທ່ຳງກ່ຳຣ ເຊ່ັນກ່ຳຣໄຫລເຮືອໄຟ ຊ່ວ່ງເຮືອ ເປັນຕົ້ນ ເພີ່ນນິຍົມໃຫ້ພວກອ້ຍກ໋ຳລ່ັງມືທ່ຳພິທີ ເປັນຄົນແຣກ ຈຶ່ງຖືວ່ຳເປັນພິທີ ຖືກຕ້ອ.

ພຣະຣ່ຳຊໂອ່ງກ່ຳຣ ຂອ່ງສົມເດັຈພຣະເຈົ້ຳຟ້ຳງຸ່ມ ໄດ້ກ່ຳວເຖິ່ງເຖົ້ຳໄລ ເຖົ້ຳເຍ ຄືຫມ່ຳຍເຖິ່ງ " ປູ່ເຍ-ຍ່ຳເຍ " ເຊ່ິ່ງເປັນມະນຸສຄູ່ແຣກ ທີ່ຖືກ່ຳເນີດມ່ຳຈ່ຳກຫມ່ຳກນ້ຳເຕ້ຳປຸ່ ຫນ່ວຍນັ້ນ ເຊ່ິ່ງກ໋ຳ ທຽບເທົ້ຳພວກມະນຸສ 2 ຄົນ ຄື ອະດັມ (Adam) ແລະອ໊ຟ (Eve) ຕ່ຳມຄ່ຳວມເຊ່ືອຂອ່ງສ່ຳສນ່ຳ ພຣະເຍຊູຄຣສຕ.

ຄ້ັ້ງແຣກ ຄ່ຳວມເຊ່ືອຂອ່ງຊົນຊ່ຳຕອ້ຍລ່ຳວ ເປັນໄປໃນຮູບເທພນິຍ່ຳຍຈຶ່ງບ່ໄດ້ແຕກຕ່ຳ່ງໄປ ຈ່ຳກຫລ່ຳຍໆຊ່ຳຕໃນໂລກ. ຄ່ຳວມເຊ່ືອບ່ຳ່ງຢ່ຳ່ງ ຍ້ັງໄດ້ກ່ຽ່ວໂຍ່ງໄປເຖິ່ງນິທ່ຳນນ້ຳຖ້ວມໂລກ ເຊ່ິ່ງ ມະນຸສພ່ຳກັນລ້ົ້ມຕ່ຳຍສູນພັນທຸ໌ໄປເກ໊ືອບໝ໊ົດ ເວັ້ນແຕ່ປູ່ລ່ຳ່ງເຊ່ິ່ງ ກັບຂຸນເຄ໊ັດ ຂຸນຄ່ຳນ ທ່ີ່ຮູ້ລ່ວ່ຳ ຫນ້ຳ່ວ່ຳ ພຣະຍ່ຳແຖນ ຈະບັນດ່ຳນໃຫ້ນ້ຳຖ້ວມໂລກ ຍ້ອນເຫຕ່ວ່ຳມະນຸສ ບ່ຍ້ອນເສ້ັຽສ່ວ່ຍແກ່ ພຣະຍ່ຳແຖນ ຕ່ຳມກ່ຳນົດ. ປູ່ລ່ຳ່ງເຊ່ິ່ງ ຫ້ຳ່ງຂຸນເຄ໊ັດ ແລະຂຸນຄ່ຳນເມ່ືອຮູ້ລ່ວ່ຳຫນ້ຳຈ່ຶ່ງແຕ່ງແພ ໄ້ ບັນທຸກຄ້ອບຄ້ົວຂອ່ງຕົນ ຄັນນ້ຳຖ້ວ່ມມ່ຳຈ່ຶ່ງລ້ອຍແພໄປເຖິ່ງເມ່ືອ່ງແຖນ ແລະຈ່ຶ່ງນ່ຳໄປຈ້ອດຢູ່ບ່ຶ່ງ ແຖນ ຄັນນ້ຳບ່ົກແຫ້ງແລ້ວ ຈ່ຶ່ງລ່ົງມ່ຳ ຕ້ັ້ງຄ້ອບຄ້ົວຢູ່ ທ່ີ່ງ່ຳນອ້ຍອ້ຍໝູ (ເມ່ືອ່ງແຖ) ແລ້ວ ຕ່ຳມ່ຳຈ່ຳກ່ຳ້ວເຖິ່ງຍຸຄພຣະເຈ່ຳຊຸນບຸຣມ ກັບໝ່ຳກນ່ຳ່ງຕ່ຳ.

ແລະ ໃນຄັນພ໊ີຣ໌ ຮ໊ີບຣູ (Hebrew) ຂອ່ງພວກຢ໊ິວ ກ໋ໍ່ມ໊ີເຮ໊ື້ອ່ງກ່ຽ່ວກັບພຣະເຈ໊ົ້ຳ ເຢໂຮວ່ຳ ທ່ີ່ຊ໊ົ່ງ ໂກທ ແກ່ມະນຸສ ຈ່ຶ່ງບັນດ່ຳນ ໃຫ້ນ້ຳຖ້ວ່ມໂລກ ຫມ່ນຸມະນຸສ ພ່ຳກັນຈ໊ິບຕ່ຳຍລ້ົ້ມຕ່ຳຍລ໊ົ່ງ ຈ໊ິນຫມ໊ົດ ຍ້ັງເຫລ໊ືອແຕ່ ໂນ່ອ່ຳ (Noah) ຈ່ຶ່ງສ່ຳ້ງເຮ໊ືອ ອ່ຳຣ໌ກ (Ark) ບັນທຸກຄ້ອບຄ້ົວ ຫມ່ນຸມະນຸສ ແລະສ໊ັຕ ພ່ຳຫ່ຳນະຕ່ຳ່ງໆ. ສ່ິ່ງທ່ີ່ມ໊ີຊ໊ີວ໊ິຕ ທ້ັ້ງຫລ່ຳຍ ຈ່ຶ່ງຄ່ົ້ງຍ້ັງເຫລ໊ືອຢູ່ຣອດປ້ັຈຈຸບ້ັນ.

ໃນຄັນພ໊ີຣ໌ພຣ່ຳຫ່ມ ກ໋ໍ່ໄດ້ເວ້ົ້ຳເຖິ່ງນ້ຳຖ້ວ່ມໂລກ ຄ໊ືກ້ັນ ໂດຍພຣະນ່ຳຣ່ຳຍນ໌ ໄດ້ອ່ະ່ວ່ະຕ່ຳຣລ່ົ້ງມ່ຳ ເປັນເຕ່ົ້ຳ (ນ່ຳຣ່ຳຍນ໌ 10 ປ່ຳ໋ ໃນຍຸຄກຸຣະນ່ຳ່ວ່ະຕ່ຳຣ) ລ່ົ້ງມ່ຳປ່ຳ້ມນ້ຳ່ຊ່ວ່ຍຊ໊ີ່ວ໊ິຕມະນຸສ.

ແນ່ວຄ໊ຶດແບບອ້ຍກ໊ິກ ໄດ້ມ໊ີມ່ຳດ໋ັ້ງທ່ີ່ກ່ຳ່ວນ໊ີ້ ໂດຍພ່ວກມະນຸສກຸ່ມດ໋ັ້ງເດ໊ີ່ມ ໃນປະເທສລ້ານ

ຊ້າງ ກໍ່ແມ່ນພວກຂ້າ ທີ່ມີມາແຕ່ສມັຍຟູນັນ ຈາມ ແລະຂອມ ແລະ ເປັນພວກທີ່ມີຖິ່ນຖານ ຢູ່ທີ່ນີ້ ມາກ່ອນພວກລາວ ແລະຈຶ່ງຖືກຍົກຍ້ອງໃຫ້ກຽຕແລະຖືວ່າເປັນ "ອ້າຍກົກ" ດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ.

(2) ຣະບົບແນວຄຶດ ກ່ຽວກັບເສຕຖະກິຈ ແລະການພັທທະນາບ້ານເມືອງ

****

ກ່ຽວກັບການເສຕຖະກິຈ ນັ້ນ ພຣະຣາຊໂອງການ ຊົງປະກາສໄວ້ເປັນນະໂຍບາຍ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນສາຣະສໍາຄັນ ກໍ່ຄື ກ່ຽວກັບການສ້ວນຊີວິຕ ແລະຊັພຍ໌ສິນ ຂອງພົລເມືອງລາວ.

ພຣະຣາຊໂອງການ ຊົງປະກາສວ່າ *ສົມບັຕ ອັນຈັກເກີດມາ ໃນແຜ່ນດິນນີ້ ຄົນນີ ສົມບັຕ ກໍ່ຈົ່ງນີ ຖ້າຄົນບໍ່ນີ ສົມບັຕເຂົ້າຂອງ ກໍ່ຫ້າບໍ່ນີ (ບໍ່ໄດ້)*

ຄວາມຫມາຍໃນພຣະຣາຊໂອງການນີ້ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ຣະບົບແນວຄຶດ ສມັຍກ່ຕັ້ງປະເທສລ້ານ ຊ້າງ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ນັ້ນ ເປັນແນວຄຶດທີ່ກ້າວໜ້າ ຈົນມາຣອດຍຸຄ ສມັຍປັຈຈຸບັນ ຍັງບໍ່ມີຫລ້າສມັຍເລີຍ.

ເພາະ ພຣະອົງຄ໌ ຊົງຮັບຮູ້ຕາມຫລັກການທີ່ວ່າ ຄວາມຈະເຣີນກ້າວໜ້າຂອງຊາຕ ແລະຂອງ ສ້ງຄົມມະນຸສ ນັ້ນ ຂຶ້ນຢູ່ກັບພະລັງມະນຸສ ຫລືຊັພຍາກອຣບຸຄຄົລ (Personnel Resources)

ເພາະສະນັ້ນ ການສ້ວນຊີວິຕ ພົລເມືອງ ຫລືການຂຍາຍຈ່ານວນພົລເມືອງ ກໍ່ຫມາຍເຖິງການ ຂຍາຍອ່ານາຈການຊື້ກິນຊື້ໃຊ້ ພ້ອມທັ້ງເປັນການຂຍາຍອ່ານາຈການຜລິຕ ແລະທັ້ງເປັນການ ຂຍາຍຄວາມກ້າວໜ້າ ທາງເສຕຖະກິຈ ຂອງຊາຕໄປໃນຕົວ. ພຣະຣາຊໂອງການ ຈຶ່ງເນັ້ນຂໍ້ນັ ຍັຕໄວ້ຊ້ຳທ້າຍວ່າ..ເຮົາບໍ່ໃຫ້ຂ້າຄົນ ກໍ່ເພື່ອສິ່ງນີ້ ແລ. ພຣະຣາຊດໍາຣັດ ທີ່ຊົງບັງຄັບບໍ່ໃຫ້ຂ້າຄົນ ເຊິ່ງຊົງປະກາສອອກນັ້ນ ຈຶ່ງບໍ່ພຽງກ່ຽວກັບດ້ານມະນຸສທັ ຍ່າງດຽວ ແຕ່ຍັງກ່ຽວໂຍງໄປເຖິງ ແຜນນະໂຍບາຍ ກ່ຽວກັບການພັທທະນາເສຕຖະກິຈ ແລະ ການຂຍາຍຄວາມຈະເຣີນຄວາມກ້າວ ໜ້າ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ອີກດ້ວຍ.

ເມື່ອສຶກສາເນື້ອໃນຂອງພຣະຣາຊປາໄສ ຄັ້ງນັ້ນ ທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນປີ ຄ.ສ.1357 ຄືເມື່ອ 640 ກ່ວາ ປີ ຜ່ານມາ ກໍ່ຈະພົບໄດ້ວ່າ ແນວຄຶດແລະນະໂຍບາຍທາງເສຕຖະກິຈ ໃນຍຸຄການຫລ້ນໂຣມລາວ ໃນສມັຍຕົ້ນນັ້ນ ກໍ່ມີຄວາມກ້າວໜ້າ ທີ່ບໍ່ອາຈແນມນາຍໄດ້ເລີຍ. ການພັທທະນາເສຕຖະກິຈຍ່ອມ ອີງໃສ່ຊັພຍາກອຣມະນຸສ ເປັນຫລັກ, ເພາະພົລເມືອງ ແມ່ນຜູ້ປະກອບເງື່ອນໄຂການຜລິຕ ເປັນ

ເຈົ້າຊອງແຮງງານໃນການຜລິຕ ແລະເປັນທັງຜູ້ຊື້ກິນຊື້ໃຊ້ສິ່ງຜລິຕ.

ຄຳວ່າ "ຄົນມີ ສົມບັຕ ກໍ່ຈິ່ງມີ " ເປັນການຕຣັສ ເນັ້ນໃສ່ການຜລິຕ ແລະການບໍຣິໂພຄ ເຊິ່ງເປັນ ຫລັກການໃຫຍ່ທາງເສຕຖະກິຈ ຂອງໂລກ ແລະຍິ່ງໃນຍຸຄປັຈຈຸບັນ ເມື່ອຮູ້ວິຊາການດ້ານເສຕຖະ ກິຈ ມີຄວາມກ້າວໜ້າທີ່ສຸດ ຖ້າຄຶດໄປເຖິງພຣະຣາຊປາໄສ ໃນຍຸຄນັ້ນ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ຫ່າງໄກ ຈາກແນວ ຄວາມຄຶດ ຂອງນັກວິຊາການ ຍຸຄໃໝ່ນີ້ ເລີຍ.

ຄວາມຈິງ ອັນໃດໆໃນໂລກນີ້ ກໍ່ມາຈາກຄົນ, ປະເທສທີ່ມີພົລເມືອງຫລາຍ ແລະມີຄວາມສງົບ ທີ່ເປັນມູລເຫຕ ໃຫ້ ແກ່ການພັທນາ ແລະຄວາມຄ່ອງຕົວ ໃນການຫມຸນວຽນ ທາງເສຕຖະກິຈ ເຊິ່ງຖືເປັນພື້ນຖານຕົ້ນຕໍ ແຫ່ງຄວາມ ຈະເຣີນກ້າວໜ້າ ຂອງປະເທສ. ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຊົງປະຈັກຂ໌ແຈ້ງເຣື້ອງນີ້ມາແລ້ວ ໃນຍຸຄຂອງ ພຣະອົງຄ໌ ຈິ່ງມີພະຣາຊໂອງການເຊັ່ນນີ້ໄວ້.

ເວົ້າສະເພາະແລ້ວ ກໍ່ໝາຍຄວາມວ່າ ບັຣພະບຸຣຸສ ຂອງຊາຕລາວຜູ່ນີ້ ມີນ້ຳພຣະທັຍ ເຕັມໄປດ້ວຍຄວາມຫວັງ ອັນສູງສົ່ງ ສຳຣັບຊາຕລາວ ກໍ່ຄື ເພື່ອຄວາມຈະເຣີນຜາສຸກ ຂອງພົລເມືອງທົ່ວປະເທສລ້ານຊ້າງ ນີ້ເອງ. ອັນນີ້ ແມ່ນ ການປະຕິວັຕຊາຕ ເພື່ອຄວາມເປັນຊາຕ ທີ່ແທ້ຈິງ.

ຕັ້ງແຕ່ຍຸຄນີ້ ເປັນຕົ້ນມາ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈິ່ງກາຍເປັນສູນຍ໌ກາງອັທທະນະທັມ ແຫ່ງລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ທັງສອງຝັ່ງ ທີ່ສືບທອດມາຕາມລຳດັບ ແຕ່ຍຸຄອັທທະນະທັມບ້ານຊຽງ ທີ່ແຂວງອຸດອຣ ເຊິ່ງມີອາຍຸ ບໍ່ຕ່ຳກວ່າ 4000 ປີ ຈົນຕໍ່ມາ ຮອດຍຸຄອຸຮັງຄະທາຕ (ຍຸຄສຣີໂຄຕບອງ)ຍຸຄຟູນັນ ແລະເຈນລະ ຈິ່ງມາຮອດຍຸຄຟ້າງຸ່ມ ທີ່ກໍ່ຕັ້ງລ້ານຊ້າງເອກພາພ ແລ້ວກໍ່ມາຮອດສມັຍປັຈຈຸບັນ ເປັນເວລາກວ່າ 650 ປີ ຜ່ານມາ.

(3) ກຳນົດໜ້າທີ່ຂອງເຈົ້າຄອງນະຄອຣຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບ ການປອ້ງກັນຮັກສາຄວາມປອດພັຍແຫ່ງຊາຕ

****

ພຣະຣາຊໂອງການ ຂໍ້ທີ 2 ມີຄວາມໝາຍ 2 ຢ່າງຄື:

(1) ບັງຄັບໃຫ້ເຈົ້າຄອງນະຄອຣ ຫລືພວກເຈົ້າຂຸນທຸກຄົນ ຕ້ອງຮັກສາມິຕຕະພາພພາຍ ໃນຊາຕ ຕົນເອງ ບໍ່ໃຫ້ຈ່າແນກແບ່ງພວກ ແລະກໍ່ຄວາມຂັດແຍ່ງ ຍາດແຍ່ງແຂ່ງອຳນາຈ ແລະ ທຳລາຍກັນເອງ ບ້ານເມືອງ ຈິ່ງຈະມີຄວາມໝັ້ນຄົງ ແລະມີຄວາມປອດພັຍ.

ດັ່ງຂໍ້ຄວາມ ໃນພຣະຣາຊໂອງການ ບັນຍັຕວ່າ ພວກເຈົ້າທັງຫລາຍ ຢ່າຜິດ ຢ່າຂ້ຳກັນ

(2) ກຳນົດໃຫ້ເຈົ້າຄອງນະຄອຣ ທຸກຄົນ ໃຫ້ພ້ອມກັນດູແລ ຂອບບ້ານແດນເມືອງທັງ ນອນ ຕ່າງບ້ານຕ່າງເມືອງ (ຊາວຕ່າງດ້ວທ້ວຕ່າງແດນ) ຈະກະທຳບຽດບຽນບ້ານເມືອງເຮົາ ກໍ່ໃຫ້ເຫັນແຈ້ງ.

ພຣະຣາຊໂອງການນີ້ ກ່ານົດນະໂຍບາຍເນັ້ນຫນັກໃສ່ ພາຣະກິຈການປອ້ງກັນປະເທສຊາຕ, ເຊິ່ງໃນສມັຍນັ້ນ ອ່ານາຈການປົກຄອງ ຂຶ້ນຢູ່ໃນກ່າມືຂອງເຈົ້າຂຸນມຸນນາຍປະຈ່າຫອ້ງຖິ່ນຕ່າງໆ ແລະພຣະຣາຊໂອງການ ຈິ່ງຊົງເນັ້ນໃສ່ພວກຜູ່ນ່ຳາຫອ້ງຖິ່ນ ໃຫ້ສ່ຳນຶກຊາບວ່າ ການແບ່ງແຍກ ແຕກພວກ,ການຂັດແຍ່ງແຂ່ງດີ ແລະການເອົາປຽບແລະທ່ຳລາຍເຊິ່ງກັນແລະກັນ ໃນຣາຊອາ ນາຈັກຣ ຍອ່ມເປັນມູລເຫຕແຫ່ງສົງຄາມ ກາງເມືອງ ແລະ ກໍ່ເປັນການທ່ຳລາຍຊາຕບ້ານເມືອງ ຂອງຕົນເອງ.

ຫມາຍຄວາມວ່າ ໃຫ້ພວກເຈົ້າແຂວງ ເຈົ້າເມືອງ ແລະຜູ້ບັນຊາການເຂຕຕ່າງໆ ໃຫ້ພ້ອມ ພາກັນ ດູແລເຂຕນ້ຳແດນດິນ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ຢ່າໃຫ້ກໍ່ຄວາມວິວາທບາດຫມາງ ແລະ ຜິດຂ້ອງຕ້ອງກຽງ ຫລືແຂ່ງຂັນ ທ່ຳລາຍກັນເອງ.

ນີ້ແມ່ນ ນະໂນຍບາຍປອ້ງກັນປະເທສ ຄື ບ້ານເມືອງ ພາຍໃຕ້ການ່ຳ ຂອງພວກເຈົ້າຂຸນມຸນ ນາຍ ແລະຜູ່ນ່ຳາຫ້ອງຖິ່ນນັ້ນ ມີຄວາມສ່ຳຄັນທີ່ສຸດ ກຽ່ວກັບຣະບົບການປອ້ງກັນຄວາມປອດພັຍ ຂອງຊາຕ ເພາະຜູ່ນ່ຳາຫ້ອງຖິ່ນ ແມ່ນເຈ້ຳາຫນ້ຳາທີ່ຝ່າຍປະຕິບັຕການປົກຄອງຕົວຈິງ ໃຫ້ຊິດກັບ ປະຊາຊົນ ສະນັ້ນ ຫາກພວກຣະດັບຂັ້ນປະຕິບັຕງານຕົວຈິງ ເກີດການຂັດແຍ່ງ ແລະອອ່ນແອ ໃນຣະບຽບວິນັຍ ຫລືໃນພາລປະຕິບັຕ ບ້ານເມືອງກ່ຈະປະສົພພັຍພິບັຕ ໄດ້ງ່ຍທີ່ສຸດ.

ຄືກັບທີ່ມີຄ່ຳສອນ ກ່ານົດໄວ້ໃນຫນ້ຳສື ສ້ຳຂສິລປ໌ຊ້ຍ ຂອງທ້ຳວປ່ຳາລ່ຳ ເຊິ່ງເປັນການ ຖ່ຍທອດຄວາມຮູ້ສຶກ ຂອງບັຣພະຊົນລ້ຳ ຍຸຄສມັຍໂບຣ້ານໄວ້ ເປັນຢ່ຳງດີ້ຳວ່ຳ

ກ້ຳເມືອງຊ້ຶ້ນ ຊ້ຳງໃດ ດູຜອ່ນ ໃຫ້ນອບຂ້ຳ ຂຸນຕ້ົ້ນ ແຕ່ງປອງ

ຄື ຣະບົບການປົກຄອງບ້ານເມືອງບອ່ນໃດ ທີ່ເກີດຄວາມອອ່ນແອ ຕອ້ງຂອກຳາຂ້ຳ ຣາຊການ ຫລືເຈ້ົ້າຂຸນຜູ້ທີ່ເຊ່ືອຖ້ືໄດ້ (ວ່ຳ ມີຄວາມຊ່ືສັຈ ມີຄວາມຮູ້ຄວາມສ່ຳມ່ຳຕຖ) ໄປ ປົກຄອງ ແລະທ່ຳການແກ້ໄຂ.

ພຣະຣາຊໂອງການຂ້ັ້ນ້ີ ເປັນຫ້ຳງຄ່ຳສ່ັ້ງສອນ ແນະນ່ຳ ແລະເປັນຫ້ຳງອຸດົ້ມຄະຕ ເພ່ືອໃຫ້ພວກ ເຈ້ົ້າຂຸນມຸນນາຍ ຖ ເອ້ົ້າເປັນຂ້ໍ້ປະຕິບັຕ ເພ່ືອຄວາມປົກກຸ່ນຊຸ່ມເຢ້ັນ ຂອງປະເທຊາຕ ແລະຂອງພົລ ເມືອງ ທ່ົ້ວປະເທສລ້ານຊ້ຳງ ນ້ັ້ນເອງ.

(4) ກຳນົດຣະບຽບກອງປະຊຸມຫລວງ ແຫ່ງຊາຕ ໄວ້ຕາຍຕົວ

****

ໃນເມື່ອມີການປະກາສພຣະຣາຊໂອງການ ອອກມາ ຢ່າງແຈ່ມແຈ້ງແລ້ວ ສິ່ງທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ບໍ່ໄດ້ຊົງລະເລີຍ ກໍ່ຄື ພາຄປະຕິບັຕຕົວຈົງຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ ຫລືພວກເຈົ້າຂຸນມຸນນາຍ ວ່າຈະສາມາຕຖ່ຳເອົາພຣະຣາຊໂອງການ ອອກໄປປະຕິບັຕຕົວຈົງ ແທ້ຫລືບໍ່.

ພ້ອມກັນນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ຊົງສ່ຳນຶກເຖິງສິ່ງສ່ຳຄັນ ຄືຄວາມເປັນເອກພາພ ຂອງອ່ຳນາຈການ ປົກຄອງ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ສ້າງຂຶ້ນ ເພາະສະນັ້ນ ໃນພຣະຣາຊໂອງການ ຈຶ່ງຊົງກຳນົດວັນກອງປະຊຸມ ຫລວງປະຈຳຊາຕໄວ້ ຢ່າງຕາຍຕົວ ໃຫ້ທຸກຄົນຈົດຈຳຖືປະຕິບັຕ ຄືໄດ້ຊົງກຳນົດເອົາເດືອນ 3 (ຄື ໃນວັນເພັ) ທຸກໆປີ ເປັນວັນປະຊຸມປະຈຳຊາຕ ໂດຍບັງຄັບໄວ້ວ່າ...

(1) ໃນທຸກໆ 2 ເດືອນ ໃຫ້ເຈົ້າໜ້າທີ່ຣາຊການ ຂອງພາຄສ່ວນນັ້ນ ຂຶ້ນໄປຂາບທູນລາຍງານຣາຊການ ຖວາຍພຣະອົງຄ໌ ໃຫ້ຊົງຊາບເຫຕຮ້າຍການຮ້ຄ ທຸກປະການ.

(2) ໃນທຸກໆ 3 ປີ ຈຶ່ງມີກອງປະຊຸມໃຫ່ຽປະຈຳຊາຕ ໂດຍໃຫ້ເຈົ້າຂຸນ (ເຈົ້າຄອງນະຄອຣ) ທຸກແຫ່ງ ໃຫ້ຂຶ້ນໄປຣ່ວມກອງປະຊຸມຫລວງ ແຫ່ງຊາຕ ແລະເຂົ້າຣ່ວມໃນຣາຊພິທີ ທຸກໆຄົນ.

ແລະເນື່ອງໃນກອງປະຊຸມຫລວງແຫ່ງຊາຕ ນີ້ ເນື່ອທຽບກັບຍຸຄປັຈຈຸບັນ ຄົງຈະມີຣາຊພິທີ ທີ່ກ່ຽວກັບການ **ສາບານນ້ຳພິພັທທະສັຈຈະ** ຕ່ໃຫ້ຕ່ແຖນ ຄືກັບໃນສມັຍໃຫ່ນີ້ ກໍ່ເປັນໄດ້ ເພາະອັນທີ່ເຫັນຜາກົຕ ໃນພິທີນັ້ນກໍ່ແມ່ນການບຊາໃຫ້ແຖນ ແລະພຣະຍານາຄ ບຊາມະເຫສັກດ໌ຫລັກເມືອງ ຄືກັນກັບທີ່ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕລາວຕອນຫລ້ງໆ ໄດ້ຊົງປະກອບກັນຕ່ໆມາ ເຊ່ັນ ໃນງານບຸນພຣະທາຕຫລວງ ທຸກໆປີ ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ຈະຊົງປະກອບພິທີ ສາບານນ້ຳຂ້ຣາຊການ ທີ່ວັດອົງຄ໌ຕື້ ແລ້ວກໍ່ໄປໃຫ້ວເຈົ້າແມ່ຫລັກເມືອງທີ່ວັດສຣີເມືອງອີກນ່ໆ.

(5) ເທີດທູນຣິຕຄອງປະເພນີ ເທີດທູນ ກຽຕິຄຸນບັຣພະບຸຣຸສ ແລະກົດໝາຍບ້ານເມືອງ

****

ໃນພຣະຣາຊບາໄສ ແລະໃນພຣະຣາຊໂອງການ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຊົງຜາຣ໌ພເຖິງກຽຕິຄຸນ ຂອງບັຣພະບຸຣຸສລາວ ແລະສິ່ງສັກດ໌ສິທ ທີ່ຊົນຊາຕລາວ ເຄີຍເຄົາຣົພນັບ

ຖືນາແຕ່ກ່ອນ ເຊິ່ງເປັນການສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ງານປະຕິວັຕຂອງພຣະອົງຄ໌ ແມ່ນການສ້າງ ເສີມຄຸນຄ່າແຫ່ງຄວາມເປັນຊາຕລາວ ແລະເທິດທູນກຽຕິຄຸນ ຂອງບັຣພະບຸຣຸສ ໃນອະດີຕ ໃຫ້ ມີສງ່າຣາສີ ຕລອດກາລະນານ ບ່ແມ່ນການຍຶດອ່ານາຈ ໂດຍທ່າການລົບຖ້ວມທ່າລາຍກຽຕຊື່ສຽງ ຂອງບັຣພະຊົນຊາຕຕົນເອງ ແບບຂົ່ມເພື່ອນຍ່ໂຕ ເຊິ່ງຖືວ່າ "ເປັນນັກປະຕິວັຕທີ່ເມຣະຄຸນ ຕ່ໍຊາຕ"

ການນ່າພາປະເທສຊາຕ ໂດຍໃຫ້ຄວາມສ່ໍາຄັນ ແກ່ບັຣພະບຸຣຸສ ຫລືປະມຸຂທີ່ນາກ່ອນພຣະ ອົງຄ໌ ເປັນຄຸນສົມບັຕ ຂອງນັກການເມືອງ ຫລືຜູ່ນ່າທີ່ດີ ເຊິ່ງຄຸນສົມບັຕສິ່ງນີ້ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າ ງຸ່ມ ມີຄົບຖ້ວນສົມບູຣນ໌ ໂດຍບ່ໄດ້ຫລົງປະນາທວ່າ ພຣະອົງຄ໌ເປັນນຶ່ງ ແຕ່ພຣະອົງຄ໌ຜຸດຽວ ດັ່ງ ພຣະຣາຊປາໄສ ກ່າວໄວ້ວ່າ... ອັນວ່າ ໃຫ້ລຽງຟ້າລຽງແຖນ ປູ່ເຈົ້າຟ້າຫລວງ ໂງ່ມ ຫາກສິ່ງເຮົາໄວ້ ໃຫ້ເຮົາຮູ້ຈັກຫົວໃຈ ເຈົ້າຂຸນທັງນອນ ໃນເມືອງລ້ານຊ້າງ ຜູ່ຊື່ແລະຜູ່ຄົດ...."

ນັບວ່າ ເປັນລັກສນະຂອງການນ່າພາຊາຕບ້ານເມືອງ ທີ່ມີຄວາມຣັບຮູ ແລະຣັບຜິດຊອບໃນ ຣ່ວງຣອຍຄວາມເປັນນາ ຂອງປະວັຕິສາສຕຣ໌ຕົນເອງ ທີ່ສືບສາຍນາຈາກອະດີຕ ອັນກວ້ໍາໄກ ສ້ໍາໃຫ້ເປັນຕ້ວຢ່ໍາງແກ່ອະນຸຊົນ ພາຍຫລັງ ບ່ໃຫ້ມີການລົບລູ່ດນິ່ນ ໃນກຽຕຂອງບັຣພະຊົນ.

ໃນການນັດຫມາຍວັນກ່ອງປະຊຸມແຫ່ງຊາຕ ທີ່ກ່ໍານົດເອົາເດືອນ 3 ເພັ້ງ ທຸກໆເວລາ 3 ປີ ນັ້ນ ໄດ້ຊົ່ງກ່ໍານົດຣາຊພິທີການລ້ຽງຟ້າລ້ຽງແຖນ ແລະບວງສຣວງພຣະຍານາຄ ໄປພ້ອມກັນ ເຊິ່ງ ຣາຊພິທີ ຄ້ັງນີ້ ເມ່ືອປຽບທຽບ ກັບຍຸຄສມັຍປັຈຈຸບັນ ແລ້ວ ສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າ ຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ເປັນພຣະມະຫາກະສັຕິຍ໌ ແຫ່ງເຈົ້າຣະບຽບ ແລະໃນນັ້ນ ກ່ໍສແດງໃຫ້ເຫັນ ອີກວ່າ ພຣະອົງຄ໌ ຊົງນ່າພາມະໂຍບາຍ ແຫ່ງການປະຕິວັຕຊາຕ ທີ່ແທ້ຈິງ.

ການໃຊ້ຣາຊພິທີລ້ຽງຟ້າລ້ຽງແຖນນັ້ນ ໃນສມັຍຫລັງ ບັນດາພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ລາວ ທຸກໆ ພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ນ່ໍາເອົາພິທີທາງພຸທທະສາສນາ ເຂ້ົ້ามาแทน นับแต่สมัยสมเดจพระเจ้าโพทิ สาຣະຣາຊ ເປັນຕ້ົນมา (ค.ส.1520–1550)

ສ່ໍາຣັບພຣະຣາຊປາໄສ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຖ້ໍາເຮົາເບ່ິງໃນແງ່ຕ່ໍາງໆ ຂອງງານຕ່ໍສູ້ຟ້ືນຟຸຊາຕໂດຍທ່ົວໄປ ກ່ໍພົບວ່ໍา ມີສາຣະສ່ໍາຄັນ ຫລາຍດ້ານ ເຊ່ັน ໃນດ້ານ ນະໂຍ ບາຍການນ່ໍາພາ ແລະຈິຕວິທຍາແຫ່ງການປົກຄອງ ເຊິ່ງຖືເປັນບາທກ້ ວ ໃຫ ມ ່ ຂອງແຜ ່ ນດິນ ໃນສມັຍນັ້ນ ເຫັນມີຄວາມສ່ໍາຄັນ ດ່ັງນ້ີ:

(1) ພຣະຣາຊປາໄສ ຊົ່ງເ ັ ນ ້ ນ ຫ ັ ກເ ົ ງ ໍ ຍ ຊ ະ ອ ັ ນ ຍ ິ ່ ງ ໃ ຫ ່ ຽ ແ ຫ ່ ງ ຊ າ ຕ ໃ ນ ກ ານ ຕ ່ ໍ ສ ້ ູ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ອ ົ ງ ຄ ໌ ເ ພ ື ່ ອ ກ ານ ທ ອ ້ ນ ໂ ຣ ມ ແ ຜ ່ ນ ດ ິ ນ ທ ີ ່ ກ ະ ແ ຈ ກ ກ ະ ຈ າ ຍ ມ າ ເ ປ ັ ນ ເ ວ ລ າ ເ ົ ງ 600 ກ ວ ່ ໍ າ ປ ີ ແ ລ ະ ໃ ນ ນ ີ ້ ກ ່ ໍ ຊ ົ ງ ເ ັ ນ ້ ເ ົ ງ ໍ ຍ ຊ ະ ພ າ ຍ ໃ ຕ ້ ຣ ะ ບ ອ ບ ก ิ ด ห ม า ย แ ล ะ ก ่ ໍ า ม ิ ด เ ົ ง ໍ อ ุ ด ม ก า ร ห ล ั ก ใ ນ ก า ร ส ื บ ต ่ ໍ

ຊີວິຕປະເທສຊາຕ ຈາກສມັຍອະດີຕ ຮອດຍຸຄຂອງພຣະອົງຄ໌ ແລະຕໍ່ໄປເຖິງອະນາຄົຕ, ສແດງ ໃຫ້ເຫັນວ່າ ພຣະອົງຄ໌ຊົງວາງແຜນ ດວ້ຍກັ່ນກອງ ຢ່າງເລິກເຊິ່ງແລ້ວ ໃນທິສທາງ ແຫ່ງການ ປະຕິວັຕຟື້ນຟູຊາຕ ຄືອີງໃສ່ເປົ້າຫມາຍໃນການນໍາພາບ້ານເມືອງ ຕາມຮູບຮອຍບັຣພະບຸຣຸສ ເຊັ່ນ ຊົງເນັ້ນເຖິງຄໍາສັ່ງ ຂອງ ເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ນ ຄື ພຣະເຈົ້າປູ່ ຂອງພຣະອົງຄ໌ ທີ່ເຄີຍປົກຄອງບ້ານ ເມືອງພ່ານມາໃນອະດີຕ ທັງນີ້ ກໍ່ເພື່ອນໍາພາພົລເມືອງລາວໃນຍຸຄໃຫມ່ ໄດ້ເກີດມີສັທທາ ແລະມີ ນໍ້າໃຈເຊື່ອຫມັ້ນຕໍ່ບັຣພະຊົນຂອງຊາຕຕົນເອງ ບໍ່ໃຫ້ລືມຊາຕ ປະນາທເຊື້ອ. ນີ້ແມ່ນນະໂຍບາຍ ທີ່ສລຽວສລາດ ທີ່ນໍາໄປຫາການຍຶດຖືແບບແຜນ ໃນຫມູ່ເຈົ້າຂຸນມຸນນາຍ ຜູ້ມີອໍານາຈ ໃຫ້ຢູ່ໃນ ຫລັກເກນທ໌ການປົກຄອງ ທີ່ດີ ຮູ້ຈັກຮັກສາຄວາມເປັນເອກພາພ ແຫ່ງຊາຕ ເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມ ເປັນຣະບຽບຮຽບຮ້ອຍ ໃນການປົກຄອງເວົ້າສະເພາະແລ້ວ ກໍ່ຄື ບໍ່ໃຫ້ຜູ້ນໍາບ້ານເມືອງ ໃນພາຍໜ້າ ພາຍລຸນ ພາກັນລະຮີຕໜມອງ ລະຄອງເສົ້າ ນັ້ນເອງ.

(2) ພຣະຣາຊປາໄສ ຊົງເນັ້ນຫນັກເຖິງຣະບຽບກົດຫມາຍ ຄືຫມາຍຄວາມວ່າ ຣະບອບ ການປົກຄອງໃຫມ່ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ສະຖາປະນາຂຶ້ນ ນັ້ນ ໄດ້ຮັບການຄໍ້າປະກັນຄວາມເປັນທັມ ຢ່າງພຽງພໍ, ຊົງສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າພົລເມືອງທຸກຄົນທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ອໍານາຈການປົກຄອງນີ້ ຈະບໍ່ຖືກ ຂົ່ນເຫັງ ແບບໄຮ້ສີລທັມ, ທຸກໆຄົນ ຈະໄດ້ຮັບຄວາມອົບອຸ່ນ ມີຄວາມເພິ່ງພໍໃຈ ແລະເຊື່ອຖືໄດ້ໃນ ການດໍາຣົງຊີວິຕຂອງຕົນ. ຣະບອບການປົກຄອງນີ້ ບໍ່ມີການຈໍາກັດຮັດແຄບດວ້ຍອະພິສີທໃດໆ ດັ່ງພຣະຣາຊໂອງການບົ່ງໄວ້ ຄື:

(ກ) ໃຫ້ທຸກຄົນ ຖືຣະບຽບກົດຫມາຍເປັນຫລັກ ແມ່ນຈະມີຖານະຕໍ່າ ຫລືມີຖານະສູງ ກໍ່ຕາມ ເຊັ່ນ ແມ່ນວ່າ ຂອ້ຍຕົນເອງຜິດ ກໍ່ດີ (ຂອ້ຍ ຖືວ່າຜູ່ຕໍ່າທີ່ສຸດ) ຫລືເມັ່ຽຕົນເອງຜິດ ກໍດີ (ເມັ່ຽ ຖືວ່າ ຜູ່ທີ່ຕົນຮັກທີ່ສຸດ) ຜູ່ໃດຈະຜິດຈະຖືກ ບໍ່ມີຜູ່ໃດຕັດສິນໂທສ ໂດຍພະລະການ ຈະຕອ້ງໃຫ້ຜູ່ອື່ນ ພິຈາ ຣະນາດູກອ່ນ ຄືໃຫ້ໃຊ້ຣະບົບການພິພາກສາ ເປັນຫລັກ. (ຫມາຍຄວາມວ່າ ໃຫ້ຂຶ້ນກັບສາລ) ຄື ດັ່ງບົທບັນຍັຕທີ່ວ່າ ...ເປັນໂທສອັນຫນັກ ໃຫ້ກະທໍາຕາມເຫຕນັ້ນ ໂທສບໍ່ຫນັກຢ່າໃຫ້ຂ້າ ຫ່ວ່າໃຫ້ ໃສ່ຄອກຂັງໄວ້ ສົມໂທສແລ້ວໃຫ້ປ່ອຍໄປຫາວຽກຫາການ....

(ຂ) ໃນບ້ານເມືອງລ້ານຊ້າງ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ມີຂ້າລັກຄົນໂຈຣ ຫມາຍຄວາມວ່າ ພົລເມືອງລາວ ໃນ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈະບໍ່ຖືກຂົ່ນຂູ່ຫລືເສັ່ຽຂວັນ ຍອ້ນການປຸ້ນການລັກ ຫລືການສໍ້ໂກງກິນກັນ ແລະ ບໍ່ໃຫ້ຄົນລາວ ເປັນຄົນມືໄວ ໃຈງ່ຍ ລັກຢູ່ລັກກິນ ໂດຍບໍ່ເຮັດບໍ່ສ້າງ.

(ຄ) ຊີວິຕຂອງພົລເມືອງລາວ ໃນຣະບອບການປົກຄອງຂອງພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ຖືກຄໍ້າປະກັນໃຫ້ໄດ້ ຮັບຄວາມເປັນທັມ ຈະບໍ່ມີຜູ່ມີອໍານາຈ ຫລືຜູ່ມີເງິນໃດໆ ທີ່ສາມາຕຖ໌ບັງຄັບເອົາປະຊາຊົນລາວ ໄປ ເປັນຂອ້ຍຂ້າ ໂດຍພະລະການ ດັ່ງພຣະຣາຊໂອງການທີ່ວ່າ.."ຢ່າເອົາໄພ່ ເມັ່ຽເປັນຂອ້ຍ ໄພ່ຜິດກັນໜັກ ເປັນຕົ້ນວ່າ ຫລົ້ມຜູ້ສູ່ເມັ່ຽທ່ານ ໃຫ້ໄໝເອົາ ແຕ່ 5 ບາທ, ຖ້າເຂົ້າຂ້າກັນຕາຍ ໃຫ້ເອົາຕົວມັນ ແທນຜູ່ນັ້ນ.

ໃນສມັຍໂບຣານນັ້ນ ບ່ວ່າແຕ່ລາວ ຫລືແຫ່ງໃດ ກ່ມີກ່ານົດຫລັກການໄວ້ຄືກັນ ກ່ຽວກັບຄະດີ ອາຊຍາ ແລະໂທສການຂ້າຄົນ ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ເພີ່ນໃຫ້ເອົາ ຕາແທນຕາ, ມືແທນມື ຂາ ແທນ ຂາ ແລະຕົວແທນຕົວ ທັ້ງນັ້ນ ເພາະຖືວ່າ ມີຄວາມຍຸຕິທັມ.

(1) ການຕັດສິນຄວາມຜິດຄວາມຖືກໃດໆ ທີ່ກະທ່າຕໍ່ພົລເມືອງລາວ ຕອ້ງມີກ່ານົດກົດເກນ ມີຣະບຽບຫລັກການ ເຊັ່ນວ່າ ຫ້ັນບ່ໃຫ້ຂຸນ ໂທນໃພ່ ເກີນກວ່າ 100 ບາທຂຶ້ນໄປ ຖ້າຜູ່ໃດຂຶ້ນໂທນ ຈະເສັ້ງ ຫນ້າ ຕ໋ອນັ້ນ ຈັກເອົາໃຊ້ຕາງໃພ່ ເປັນຕົ້ນ ເຊ່ິງເປັນພຣະຣາຊດ່ໍາຣັສ ທີ່ໃຊ້ເປັນກົດຫມາຍ.

(3) ພຣະຣາຊປ່າໄສ ເນັ້ນໜັກໃສ່ຄວາມສງົບຣຽບຣອ້ຍໃນການປົກຄອງ ແລະນະໂຍບາຍ ການເມືອງພາຍໃນ ເຊ່ັນ ຊ່ງເນັ້ນເຖ່ງຄວາມຫມັ້ນຄົງ ແລະຄວາມປອດພັຍ ພາຍໃນປະເທສ ເປັນ ບັນຫາສ່ໍາຄັນ ຄືແນະນ່ໍາໃຫ້ພວກເຈ້ົາຂຸນມຸນນາຍ ແລະນັກປົກຄອງໃນທອ້ງຖ່ິນພຣະຣາຊອານາ ເຂຕປະເທລ້ານຊ້ວ ໃຫ້ພາກັນປົກປັກຮັກສາຂອບບ້ານແດນເມືອງ ຂອງຕົນເອງ ແລະຢ່າໄດ້ຜິດ ຂອ້ງຕອ້ງຖຽງກັນເອງ ດັ່ງພຣະຣາຊດ່ໍາຣັສ ຊ່ງກ່າວໄວ້ວ່າ... "ພວກເຈ້ົາທັ້ງຫລາຍ ຢ່ໍາໄດ້ຜິດ ຢ່ໍາໄດ້ຂ້ໍາກັນ ເອງໃຫ້ພອ້ມພາກັນ ປົກປອ້ງຮັກສາຂອບບ້ານແດນເມືອງ ໃຫ້ສອດສ່ອງເບ່ິງພວກຕ່າງບ້ານຕ່າງເມືອງ ເຂ້ົາຈັກກະທ່ໍາ ປຸ້ນປຸ້ນບ້ານເມືອງເຮ້ົາ ຈ່ົງໄດ້ພາກັນເຫັນແລ້ວ"

ບົທປະພັນທ໌ ໃນຫນັງສືສັງຂ໌ສິລປ໌ໄຊ ເຊ່ິງເປັນວັນນະກັມຊັ້ນຍອດ ຂອງລາວ ໃນສັຕວັສທ 16 ໄດ້ສະທອ້ນໃຫ້ເຫັນຣະບົບປຣັຊຍາ ໃນຣະບອບການປົກຄອງ ລາວ ທີ່ສແດງເຖ່ງແນວຄ໊ດໃນການ ຕິ່ດ່ໍາພົລເມືອງ ທີ່ມີຕ່ໍຣະບອບການປົກຄອງຊາຕ ໂດຍຖືວ່າ ພ້ືນຖານປະຊາຊ່ົນ ທີ່ມີຕ່ໍອ່ານາຈການ ປົກຄອງນັ້ນ ເຫມ່ືອນຣາກໄມ້ ກັບຕ້ົນໄມ້ ຖ້ວ່າຣາກໄມ້ນັ້ນ ບ່ໝັ້ນບ່ແກ່ນ ກ່ຈະພາໃຫ້ຕ້ົນໄມ້ນັ້ນ ແຫ້ງຫຽ່ວ ຫລ໊ົ້ມຕາຍໄປເອງ ເຊ່ັນຂ໊ໍ້ຄວາມທ່ີວ່າ

+ ອັນວ່າ ໂຍເທສຣ໌ ທ້ົວ ທຸກທ່ົວແດນດ່ິນ ໃຫ້ຮ່ໍາ ປ່ິປ້ວຍເຫມ່ືອນ ຣາກຮອ້ງພາຍພ້ືນ
ອັນວ່າ ເສນ້ົາເຫນ້ົ້າ ມ່ີຄຸນຄອ້ງປະເສ່ິຕ ເລ່ືອກຜູ່ແກ້ວປຸນໄວ້ ດ່ັງລ່ໍາ
ສ່ວນວ່າ ເສເນສຣ໌ ນ້ອ້ຍ ເອ້ົາແອບຕ້ົາຕ້ົາ ປຸນດ່ັງ ເປ້ັນສ້ົາຂ້ົາ ວ້ົ້ົາວ້ົ້ົາມ ຣະວ້ັງໄວ້
ອ້ົາຄ໌ກະສ້ັຕຣ໌ຍ໌ໃຫ້ ເປ້ັນຈອມຍ້ົາຍອດ ຣະດູແຜ່ຜ້ົ້ົ ຝ່ົນລ້ົ້ມ ລຸ່ມເທ້ົ້ົ
ຣ໌ິສ ແຜ່ຟ້ົ້ົ ຕລ໊ົບຣອດດ່ິນແດນ ພ້ົ້ົາຄະນ້ົ້ົາສ້ັຕ ຊອບຊຸ່ມ ຊ່ົ້ມເຮ້ົ້ົ
ອ້ັນນ໊ີ ຍະຖ້ົ້ົາແທ້ ທ້ັມມ້ຽມປຸນປ້ຽບ ຄ້ັນວ່ົ້ົ ຣ້ົ້ົາກ່ໍໝ້ັ້ນ ພ້ົ້ົາຕ໊ົ້ນຕຸ່ນຕ້ົ້ົາຍ ແທ້ແລ້ວ.

ຄວາມຫມາຍກ່ໍ໊ຕິ: ພົລເມືອງທ່ົ້ວປະເທສ ລາວ ປຽບເຫມ່ືອນຣາກຂອງຕ້ົ້ນໄມ້ ສ່ວນທ້ົ້ວຂຸນ ຫລືພວກຂ້ົ້ົາຣາຊການ ຊ້ັ້ນສູງ ທ້ົ້ງຜູ່ນຸ່້ມ ຜູ່ແກ່ ຜູ່ມ່ີປະສ໊ົບການ ແລະມ່ີຄວາມຮູ້ ມ່ີຄວາມເຂ້ັ້ມແຂງນ້ັ້ນ ປຽບເຫມ່ືອນ ລ່ໍາຕ້ົ້ນ ຂອງໄມ້ນ້ັ້ນເອງ, ອ້ັນ ຂ້ົ້ົາຣາຊການຊ້ັ້ນຜູ່ນ້ອ້ຍໂດຍທ່ົ້ວໄປ ປຽບເຫມ່ືອນ ກ່ິ່ງງ່ົ້ົາຂອງຕ້ົ້ນໄມ້ ສ່ໍາຣ້ັບພຣະມະຫ້ົ້ົາກະສ້ັຕຣ໌ຍ໌ ຜູ່ນ່ໍ້ົ ຫລືປະມຸຂ ຂອງ

ປະເທສນັ້ນ ເປັນຄື "ຍອດໄມ້" ຖ້າຫາກວ່າ ຣາກໄມ້ ບໍ່ໜັ້ນ ບໍ່ແກ່ນ ລຳຕົ້ນ ແລະຍອດໄມ້ ກໍຈະຕາຍໄປໜົດ.

ບົດປະພັນທ໌ ນີ້ ສແດງໃຫ້ເຫັນ ຣະບົບແນວຄຶດ ຂອງການປົກຄອງລາວ ທີ່ມີມາແຕ່ຍຸຄໂບຣານ ແລະບາງທີ ກໍ່ແມ່ນໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ຫລືກອ່ນໜ້ານັ້ນ ກໍ່ໄດ້, ສະນັ້ນ ນັກປົກຄອງລາວ ທີ່ດີ ຈຶ່ງຖືວ່າ ຕອ້ງຫມາຍເຖິງ "ທຸ່ມີສິລທັມ" ຫລືທີ່ເອີ້ນກັນວ່າ "ທົສພິທະຣາຊທັມ 10 ປະການ" ຄື:

(1) ທານະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງມີຄວາມເຜື່ອແຜ່ ມີຫົວໃຈເພື່ອການໃຫ້

(2) ສິລະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງມີສິລ ມີທັມ ບໍ່ແມ່ນອັນທະພານ ຫລືນັກທ່ຣະຍົສ ຄົດລ້ຽວ ຫລືນັກຕົ້ມ ນັກຫລອກລວງ.

(3) ປະຣິຈາຄະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງມີການເສັ້ຽສລະ ບໍ່ເຫັນແກ່ຕົວ ໃຫ້ອະພັຍຕໍ່ທຸ່ອື່ນໄດ້

(4) ອາຊະວະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງເປັນຄົນຊື່ກົງ ບໍ່ຫລົບລີ້ນປີ້ນຄວາມງ່າຍ.

(5) ມັທທະວະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງມີຄວາມສຸພາພ ອ່ອນຫວານ ບໍ່ແມ່ນຄົນແຂງກະດ້າງ ຫຽາບຊ້າ ເຈົ້ານັກເລງຫົວແຂງ ເປັນຕົ້ນ.

(6) ຕະປະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງເປັນຄົນຂຍັນຂັນແຂງ ບໍ່ຂີ້ຄ້ານ ຫລ້ຽງ່າວ

(7) ອັກໂກທະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງເປັນຄົນ ບໍ່ຖືໂກທຕໍ່ປະຊາຊົນ ຫລືເຈົ້າອາຣົມຍ໌

(8) ອະວິຫິງສະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງບໍ່ມີຈິຕໃຈ ນັກຂົ່ມເຫັ່ງ ແລະບຽດບຽນທຸ່ອື່ນ

(9) ຂັນຕິ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງມີໃຈຫນັກແຫນ້ນ ແລະອົດທົນ

(10) ອະວິໂຣທະນະ ປະມຸຂຫລືທຸ່ນ່ຳ ຕອ້ງຮັກສາຄວາມຍຸຕິທັມ ໃຫ້ທຸ່ນທ່ຽງສເມີ.

(6) ນະໂຍບາຍການປົກຄອງຊົນເຜ່ົາ ແລະສິທທິໃນການປົກຄອງຕົນເອງ ຂອງຊົນເຜ່ົາ

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

ທຸກໆປະເທສ ໃນໂລກຕ່າງກໍ່ມີພວກຊົນເຜ່ົານອ້ຍ ແຊກຊອ້ນອາສັຍຢູ່ໃນດິນແດນ ບອ່ນນອ້ຍ ບອ່ນຫລາຍ ເປັນຂອງທັມນະດາ, ເຊ່ິງໂດຍກົດເກນທົ່ວໆໄປ ຊົນເຜ່ົານອ້ຍ ຍອ່ມຂຶ້ນກັບຊົນຊາຕ ສ່ວນໃຫຍ່ ໃນປະເທສນັ້ນໆ ແລະຢູ່ຮ່ວມກັນ ໂດຍສັນຕິວິທີ.

ຢູ່ໃນປະເທສລາ້ນຊ້າງ ສມັຍກອ່ນ ກໍ່ມີຢູ່ບາງຊົນເຜ່ົາ ເທ້ົາທີ່ພາກິຕໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊນັ້ນ ທີ່ເຫັນໃນພົ້ງສາວະດານ ມີແຕ່ຊົນພວກ" ຂ້າເກ່ົາ" ພວກຂອມກັນຣາ ຄືຊົນເຜ່ົາ ຂະມຸ ທີ່ເອີ້ນວ່າ"ພວກອ້າຍກົກ ຂອງຊາຕລາວ" ຍັງບໍ່ເຫັນມີບັນທຶກກ່ຽວກັບພວກແມ້ວ ພວກຢ້ວ ມຸເຊ ອີກ້ ລັນແຕນ ໂດຍສະເພາະທີ່ພາກິຕມີບັນທຶກໄວ້ແຈ້ງທີ່ສຸດ ກໍ່ແມ່ນຊົນເຜ່ົາແມ້ວ ທີ່ອົພຍົບ

ມາຈາກຈີນ ທີ່ເປັນຊະບວນໃຫຽ ຣະຫວ່າງ 100 ກວ່າປີ ຜ່ານມານີ້ (ຄ.ສ.1872–1887) ຈາກສມັຍ ຂະບົດໄຕເພ້ງ(Teiping Rebellion) ແລະໃນນ່ຳໆມານີ້ ກໍ່ມີບາງຄົນ ນ່ຳພາປະກາສປຽ່ນຊື່ພວກ ຂາເຈົ້າເສັຽໃຫ່ມວ່າ "ມົ້ງ" ແລະກຳນົດບອກຄຳແປໄວ້ວ່າ "ອິສຣະຊົນ" ຫລື "ຊົນຊາຕເອກຣາຊ"

ການອົພຍົພ ຂອງຊົນເຜ່ົາແມ້ວ ມາໃນສມັຍທີ່ອານາຈັກຣ່ານຊ້ວ ເສັຽເອກຣາຊ ໃຫ້ແກ່ປະ ເທສສຍາມ ໄປແລ້ວ ແລະບ່ມີສິທກຳນົດນະໂຍບາຍການປົກຄອງ ໃນຄວາມຜິດຄວາມຖືກໃດໆ ທີ່ ມີຕ່ໍຊົນເຜ່ົາອື່ນໆ ຫລືເຜ່ົາມົ້ງ ທີ່ໄດ້ອົພຍົພໂຕນຫນີເຂົ້ົ້ามา ຂ່ໍຢູ່ໃນປະເທສລາວ ສມັຍນັ້ນ.

ໃນການສົ້ງຄາມທີ່ປະເທສລ້ານຊ້ວ ແລະປະຊາຊົນລາວ ໄດ້ທຸ້ມເທເລືອດເນ້ືອແລະຊີວິຕ ຕ່ໍສູ້ ປອ້ງກັນແຜ່ນດິນນີ້ ອັນເນ່ືອງມາຈາກຖືກຮຸກຮານ ຈາກສຍາມ ໃນປີ 1778 ແລະປີ 1827 ແລະ ຕ່ໍ ມາ ກ່ໍຖືກຮຸກຮານຈາກວຽດນາມ ແຕ່ປີ 1948 ຈົນມາເຖ່ິງສມັຍອະເມຣິກັນ ເຂົ້ົ້ามາກ່ຽວຂອ້ງ ໃນ ສົ້ງຄາມອິນດູຈີນ ແທນຝຣ່ັ້ງເສສ ແຕ່ປີ 1962 ຈ່ົ້ງໄດ້ມີພວກຊົນເຜ່ົາມົ້ງ ທີ່ມີຢູ່ ໃນເຂຕພາຄເໜ ືອ ໄດ້ຜາກຕ ິ ຊ ່ ເຂ ົ ້ ົ ້ າເປ ັ ນທະຫານຮ ັ ບຈ ້ ົ ້ ງ (SGU) ປ ະ ເ ທ ສ ລ າ ວ ຈ ່ ົ ້ ງ ຜ າ ກ ິ ຕ ໄ ດ ້ ຮ ັ ບ ກ ານ ຮ ່ ວ ມ ມ ື ກ ວ ້ ົ ້ ງ ຂວ ້ ົ ້ ງ ອ ອ ກ ໄ ປ ຈ າ ກ ຫ ລ າ ຍ ຊ ົ ນ ເ ຜ ່ ົ ້ ົ ້ ົ ້

ອ່ານວ່າ ຂຸນຣາດ) ເວລານັ້ນ ມີຈຳນວນ 4 ທ່ານ ແລະ ວິທີການປົກຄອງຕົນເອງ ຂອງພວກຂຸນ ຣາສດຣ ໃນເວລານັ້ນ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວ ໄດ້ມອບອຳນາຈ ບັງຄັບກັນເອງໄຫ້ພ້ອມ ດັ່ງພຣະ ຣາຊປາໄສ ມີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

"..." ຜູ່ໃດ ຫາກບໍ່ຟັງຄວາມກູສັ່ງ (ຄືດັ່ງທີ່ກ່າວໄວ້ເບື້ອງເທິງນັ້ນ) ທີນນ້ອຍນີ້ ກູເອົາແຕ່ສິບຄານ ຊ້າງດ້ງຊ້າງທອງພຸ້ນ ມາໄວ້ແກ່ສູນີ້ ແລະທີນນ້ອຍນີ້ ໜັກ 2500 ບາທ ຜູ່ໃດຫາກບໍ່ຟັງຄວາມກູ ອັນເປັນເຈົ້າແຜ່ນ ດິນຊ້າງດ້ງຊ້າງທອງນີ້ ໃຫ້ສູທັ້ງ 4 ຂຸນຣາສດຣ ນີ້ ຊັ່ງເອົາເງິນ ທ່ທີນນ້ອຍນີ້ ເລົ່າເອົາຄວາຍຕົວນຶ່ງກິນແກ່ສູ....

ການກຳນົດຈັນເຣັດເສິກໃຫ້ ພວກຊົນເຜົ່າ ຣະຫວ່າງ 5 ປີ ໃນເວລາ 10 ຈົ່ງໃຫ້ການອະນຸຍາຕ ຄັ້ງນຶ່ງນັ້ນ ຖືເປັນ ແນວຄຶດທີ່ແປກ ແຕ່ກໍ່ມີເຫຕຜົລທີ່ຄວນສຶກສາ ຄື:

(1) ຈະພາໃຫ້ມີການຜ່ອນຂໍ້ຂັດແຍ່ງໄດ້ ເພາະຫາກມີການຂັດແຍ່ງກັນຂຶ້ນ ໃນຫມູ່ຊົນເຜົ່າ ດຽວກັນ ກໍ່ດີ ຫລືຣະຫວ່າງຊົນເຜົ່ານຶ່ງ ກັບຊົນເຜົ່ານຶ່ງ ກໍ່ດີ ການທີ່ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວ ມີຂໍ້ບັງ ຄັບໄວ້ ເຊັ່ນນັ້ນ ນອກຈາກການຜິດຂ້ອງຕ້ອງຖຽງກັນ ຣະຫວ່າງຊົນເຜົ່າ ຈະໄດ້ຮັບຄວາມບໍ່ສະ ດວກແລະບໍ່ໄດ້ຮັບການສົ່ງເສີມ ຫລືການສນັບສນຸນ ຈາກທາງຣາຊການ ຂອງລາວແລ້ວ ດີບໍ່ດີ ພວກຕົນ ກໍ່ອາຈປັບໄຫມ ເສັຽເງິນ 2500 ບາທ ຕື່ນອີກ ຫລືບາງທີ ຖ້າບໍ່ຟັງອາຈຖືກຜາບ ກໍ່ໄດ້.

(2) ພາໃຫ້ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລ້ານຊ້າງ ຮູ້ເຫຕການນ໌ລ່ວງຫນ້າ ແລະຫາທາງແກ້ໄຂໄດ້ທັນ ກັບເຫຕການ ທີ່ອາຈເກີດຂຶ້ນ ນັ້ນໄດ້.

(3) ເປັນການລົດຜ່ອນບັນຫາພາຍໃນປະເທສລ້ານຊ້າງເອງ ບໍ່ໃຫ້ມີການປະເຊີນກັບຄວາມ ຫຽ້ຍຍາກ ທີ່ເກີດມາຈາກຂໍ້ຂັດແຍ່ງໃນຫມູ່ຊົນເຜົ່າ.

ຄຳວ່າ ມື້ເສິກ ຄື: ມື້ກາບ ມື້ຮັບ ມື້ຮອາຍ ມື້ເມິງ ແລະມື້ເບີກ ຫມາຍເຖິງ ແມ່ປີ ໃນຣະບົບລາວໂບຮານ ທີ ຫມາຍເຖິງ ປີ ກາບໄຈ້= ແມ່ນປີຊວດ, ຮັບເປົ້າ= ປີສລຸ, ຮອາຍຍີ= ປີຂາລ, ເມິງເຫມົ້າ=ປີເຖາະ,ເບີກສີ= ປີມະໂຣງ ...ທັ້ງ 5 ມື້ນີ້ ແມ່ນ ມື້ອະນຸຍາຕໃຫ້ເຮັດເສິກໄດ້, ສ່ວນມື້ ກັດ ມື້ກົດ ມື້ຮ່ວ ມື້ເຕົ່າ ມື້ກ່າ ຄືຫມາຍເຖິງມື້ ກັດໄສ້= ມະເສງ, ກົດສະງ້າ = ມະມີ,ຮ່ວງນົດ=ມະແມ, ເຕົ່າສັນ=ປີວອກ, ແລະ ມື້ກາເຮົ້າ=ຣະກາ...ທັ້ງ 5ມື້ ນີ້ ເປັນມື້ທີ່ຫ້າມ ບໍ່ໃຫ້ເຮັດເສິກກັນເອງ.

ການຍົກຖານະຊົນເຜົ່ານ້ອຍ ໃຫ້ເທົ່າທຽມ ກັບຊົນຊາຕລາວ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ

****

ໃນການຢູ່ຮ່ວມກັນ ເປັນຊາຕເປັນປະເທສ ມີຜືນແຜ່ນດິນດຽວກັນ ຣະຫວ່າງມະນຸສ ນັ້ນ ການ ຢູ່ຮ່ວມກັນ ໂດຍສັນຕິ ແມ່ນຄວາມປາຖນາຂອງໂລກ ສະນັ້ນ ສັງຄົມໂລກ ເພີ່ນຈຶ່ງມີຄຳພາສາໃຊ້

ກ່ຽວກັບການກໍ່ສ້າງສັນຕິວິທີ ໃນການຢູ່ຮ່ວມກັນ ໂດຍໃຊ້ຄຳວ່າ ພະ-ຣາ-ດອຣ-ພາພ- ຄືການຮັບຮູ້ຄວາມເປັນພີ່ເປັນນ້ອງກັນ ຣະຫວ່າງມວນມະນຸສ **(Brotherhood)** ແຕ່ ການຢູ່ຮ່ວມກັນ ແບບສັນຕິວິທີ ນີ້ ບໍ່ແມ່ນການສ້າງໄດ້ງ່າຍ ຕ້ອງອາສັຍການສຶກສາ ແລະປັບປຸງຄວາມຮູ້ ຄວາມເຂົ້າໃຈກັນ ຣະຫວ່າງຄົນໃນຊາຕ ຂອງແຕ່ລະປະເທສ ນັ້ນ ເປັນຫລັກ ນອກນັ້ນ ກໍ່ແມ່ນຕ້ອງອາສັຍການຈັດຣະບົບການເປັນຢູ່ ຮ່ວມກັນໃຫ້ມີຄວາມເຫມາະສົມ ອີກດ້ວຍ.

ຢູ່ໃນປະເທສລາວ ຫລັງຈາກການແຕກແຍກຂອງລ້ານຊ້າງ ໃນປີ 1707 ມານັ້ນ ແລ້ວ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງພາຍໃນລາວ ກໍ່ມີຂຶ້ນຕິດຕາມມາຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ ມີການແຍກພວກ ແຍກພາຄ ແລະແຍກເຜົ່າກັນ ຈຸ້ນວາຍທີ່ສຸດ, ຕໍ່ມາເມື່ອເສັ້ງເອກຣາຊ ແກ່ສຍາມອີກ ໃນປີ 1779 ສະພາພການປົກຄອງພາຍໃນ ກໍ່ຍິ່ງອ່ອນແອລົງ ຫລັງຈາກການລຸກຂຶ້ນກູ້ຊາຕ ບໍ່ສຳເຣັດ ໃນສມັຍ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ໆ ໃນປີ 1827 ບ້ານເມືອງ ກໍ່ຖືກເຜົາຜລານ ແລະຖືກຍຶດຄອງ ແລະແບ່ງແຍກກັນຈົນລ້ານຊ້າງ ວຽງຈັນທນ ຫາຍສາບສູນຍໄປ ຈາກຫນ້າປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງໂລກ ໃນສມັຍນັ້ນ, ຄັນມາຮອດປີ 1893 ຈາກຟິລທີ່ຝຣັ່ງເສສ ອັງກລິສ ສະເປນແລະປໍຣຕຸເກຕ ທີ່ພາກັນຍາດແຍ່ງອຳນາຈກັນ ໃນໂລກ ປະເທສສຍາມ ຢູ່ໃນຣະຫວ່າງການຖືກຍາດແຍ່ງ ຣະຫວ່າງຝຣັ່ງເສສ ກັບອັງກລິສ, ອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງຫລວງພຣະບາງ ຂອງລາວທີ່ຍັງເຫລືອຊີວິຕຢູ່ ແລະຂຶ້ນກັບອຳນາຈຂອງສຍາມ ເວລານັ້ນ ກໍ່ຢູ່ໃນຈຳນວນພຸດຜິລປໂຍຊນ ທີ່ສຍາມກັບຝຣັ່ງເສສ ນຳໄປຕໍ່ລອງແລະແບ່ງປັນກັນເອງ ປະເທສລາວເຮົາ ຈຶ່ງຖືກແບ່ງແຍກ ກັນອອກເປັນ 2 ຝ່າຍ ຄື ລາວສຍາມ (**Siames Laos)** ແລະລາວຝຣັ່ງເສສ **(French Laos)**

ການແບ່ງແຍກລາວ ອອກເປັນ 2 ຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງນັ້ນ ລາວຝ່າຍທີ່ຂຶ້ນກັບສຍາມ ເວລານັ້ນ ເປັນລາວຈຳນວນຫລາຍ ຄືມີເຖິງ 4,000,000 ຄົນ ສ່ວນຢູ່ທາງຝັ່ງຕາວັນອອກ ມີພຽງ 1,500,000 ຄົນ, ນີ້ແມ່ນອີງໃສ່ລາຍງານ ຂອງທ່ານປາຣ໌ຄມັງເຈ (**Parkmantier**) ທີ່ຂຽນໄວ້ ໃນ ປີ 1949 (1) ຕົວເລຂທີ່ກ່າວນີ້ ສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ປະເທສລາວເຮົາໃນສມັຍຝຣັ່ງເສສ ມີພົລເມືອງລາວແທ້ 65 ເປີເຊັນທ໌, ສ່ວນຄົນເຜົ່າອື່ນ ມີ 35 ເປີເຊັນທ໌ ໃນນັ້ນ ສະຖິຕິຈາກທາງການ ຂອງຣັຕຖະບານລາວ ອອກ ໃນປີ 1974 ມີພົລເມືອງທີ່ເປັນແມ້ວ ປະມານຈຳນວນ 262,000 ຄົນ ໃນຈຳນວນພົລເມືອງລາວ 3,500,000 ຄົນ, ສ່ວນ ຊົນເຜົ່າລາວເທິງ ເຊິ່ງເປັນຊົນເຜົ່າ ກະແຈກກະຈາຍຫລາຍພວກ ຢູ່ໃນສມັຍອະດີຕ ນັ້ນກໍ່ໄດ້ຖືກປັບປຸງວັທທະນະທັມ ປະເພນີ ເຂົ້າເປັນຊົນຊາຕລາວ ໂດຍຣັຕຖະ

(1) Robert Asghelmann France Illustration Vol. 350 Juin 28th 1952 " le Laos entree le regime pratriacal et la Democratie "

ບາລ ສມັຍເອກຣາຊ ແຕ່ 1949 ເປັນຕົ້ນມາ ກໍ່ຫມົດສະພາບຄວາມເປັນ "ຂ້າ "ໄປສ່ວນຫລາຍ.

ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ໃນສະພາພທີ່ປະເທສລ້ານຊ້າງ ນັບແຕ່ສມັຍແຕກແຍກກັນ ເປັນ 3 ອາ ນາຈັກຣ ໃນປີ 1707 ນັ້ນ ຈົນຮອດປີ 1949 ນ່ຳນີ້ ກໍ່ບໍ່ມີໂອກາສໃນການປັບປຸງຕົນເອງ ມີແຕ່ຖືກ ຄວບຄຸມບັງຄັບ ໂດຍຄົນສຍາມ ແລະຝຣັ່ງເສສ ຕລອດມາ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ໃນສະພາພຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງຕ່າງຊາຕນັ້ນ ນະໂຍບາຍການແບ່ງແຍກ ເພື່ອປົກ ຄອງ ກໍ່ເປັນນະໂຍບາຍຫລັກ ຂອງນັກປົກຄອງຫົວເມືອງຂຶ້ນ ທຸກໆສມັຍ.

ສະນັ້ນ ປະເທສລາວ ຈຶ່ງບໍ່ມີໂອກາສປັບປຸງຊີວິຕຄວາມເປັນຢູ່ ໃນບັນດາຊົນເຜົ່າໃນຊາຕຂອງ ຕົນເອງ ແມ່ນແຕ່ຄົນລາວເອງ ກໍ່ຍັງໄດ້ແບ່ງແຍກແນວຄຶດຈິຕໃຈກັນເປັນລາວໃຕ້-ລາວເຫນືອ ຕ່ລອງກັນເອງ ຈົນເຂົ້າກັນບໍ່ໄດ້ ເຖິງກັບ ປີ 1946 ທາງຝຣັ່ງເສສ ຈຶ່ງແນະນ່ຳ ໃຫ້ມີຂໍ້ຕົກລົງພິ ເສສຂຶ້ນ ຣະຫວ່າງລາວເຫນືອ ກັບລາວໃຕ້ ທີ່ເອີ້ນວ່າ **Modus Vivendi** ວັນທີ 27 ສິງຫາ 1946 ຄືຣະຫວ່າງເຈົ້ານະຄອຣຈຳປາສັກ ທີ່ຈະເຂົ້າຮ່ວມ ຂຶ້ນກັບຫລວງພຣະບາງ.

ເນື່ອງຈາກມີຂໍ້ບົກພ່ອງ ທີ່ຟຸ່ມ່ຳລາວ ບໍ່ສາມາຕຈັດຣະບົບການປົກຄອງຊາຕ ແລະສ້າງ ຄວາມເປັນເອກພາພ ໄດ້ ໃນຫມູ່ພົລເມືອງລາວ ບັນດາເຜົ່າຕ່າງ ໃນໂອກາສຜ່ານມາ ນັ້ນເອງ ຄົນ ລາວ ບາງເຜົ່າ ທີ່ຫາກໍ່ເຂົ້າອາສັຍຢູ່ໃນດິນແດນລາວ ສມັຍຫົວເມືອງຂຶ້ນສຍາມ ທີ່ໂຕນຫນີຈາກ ການຜາບ ການສ້ງຫານ ຂອງກອງທັບຈີນ ຈາກເຫຕທີ່ມີການປຸ້ນ ການຂະບົດ ແລະໄດ້ຫລົບເຂົ້າ ມາອາສັຍຢູ່ໃນແຜ່ນດິນລາວ ຈຶ່ງຍັງບໍ່ຮູ້ຄຸນຄ່າຂອງປະເທສລາວ ແລະບໍ່ໄດ້ຊາບຊຶມ ຕໍ່ຄວາມເປັນ ລາວ ແລະ ແຕ່ສມັຍນັ້ນ ຣັຕຖະບາລສຍາມ ເອງ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ສົນໃຈນ່ຳຫຽ້ງ ມີພຽງສົ່ງກ່ຳລັງໄປຜາບ ແລະບັງຄັບຄົນ ມາເປັນທາສ ຢ່າງດຽວ ຄັນມາຮອດສມັຍຝຣັ່ງເສສ ກໍ່ຍິ່ງສວຍໂອກາສ ທ່ຳການ ແບ່ງແຍກຊົນເຜົ່າລາວ ຫລາຍຂຶ້ນ ໂດຍສະເພາະຊົນເຜົ່າລາວສູງ ທີ່ພາຄເຫນືອ ໄດ້ຖືກບັງຄັບ ໃຫ້ມີອາຊີພສະເພາະການປຸກຝິ່ນ ໃຫ້ທາງການຝຣັ່ງ ນ່ຳອອກຂາຍຫາເງິນເຂົ້າຄັງ ເພື່ອພວກ ເພີ່ນ ຈະມີລາຍໄດ້ ສເວີຍຄວາມສຸຂ ຢູ່ໃນອິນດູຈີນ ຕໍ່ໄປ ເຈົ້າຫນ້າທີ່ຝຣັ່ງເສສ ໄດ້ຕັ້ງໂຮງສຸບຝິ່ນ ຢ່ທົ່ວປະເທສລາວ ຍົ້ວະໃຫ້ຄົນລາວກິນຝິ່ນ. ໂຮງສຸບຝິ່ນ ຈະຕິດປ້າຍຢ່ທຸກແຫ່ງ ຕາມຫນ້າຮ້ານ ເອີ້ນວ່າ **O.R (Regie d'Opium)** ແລະ ໂດຍໃຊ້ເວລາ 65 ປີ ໃນການປົກຄອງລາວນັ້ນ ຝຣັ່ງບໍ່ ເຄີຍສົນໃຈ ໃນຄວາມເປັນຢູ່ຂອງລາວ ສົນໃຈແຕ່ຈະໃຊ້ຄົນລາວ ແລະເຜົ່າຕ່າງໆ ເປັນເຫື່ຽອ ຫາ ປໂຍຊນ໌ທ່ານັ້ນ. ໃນປະວັຕສ່ວນຕົວພຣະຍາຫົວຂອງ ຫຸຍ ຊຸນະນິກອຣ (1) ກ່າວເຖິງເຣື້ອງນີ້ໄວ້ວ່າ

ຝ່າຍນ້ຳ ຟ້ງນຶ້ງວ່າ ຝ່າຍນາ ຟ້ງນຶ້ງເສີ້ນ ຝຣັ່ງເສສ ບໍ່ເຄີຍໄດ້ສ້າງ ສາໄວ້ ເພື່ອ ລາວ

(1) ຈາກປຶ້ມ ອັຕຕະຊີວະປະວັຕ ຂອງພຣະຍາຫົວຂອງ ຫຸຍ ຊຸນະນິກອຣ ສະບັບຄຳກອນ ພິມພ໌ ປີ 1974

ສະນັ້ນ ຈຶ່ງພາໃຫ້ພວກຊົນເຜົ່າ ທີ່ເຂົ້າມາອາສັຍຢູ່ລາວ ຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ມີການປ່ຽນແປງແນວຄຶດຈິຕ ໃຈຮັບຮູ້ບຸນຄຸນ ຂອງແຜ່ນດິນລາວ ທີ່ພວກຕົນ ໄດ້ມາອາສັຍຊົ້ມຫົວນອນ ລ້ຽງຊີວິຕ.

ຈົນຮອດ ປັຈຈຸບັນ ພາກິຕເຫັນມີ ພວກຊົນເຜົ່າສ່ວນຫລາຍ ຍັງຄົງຮັກສາຮູບແນວຄຶດທີ່ເປັນ ປ່ຣະປັກຂ໌ຕ່ໍຊາຕລາວມາຕລອດ ໂດຍບໍ່ມີການປ່ຽນແປງ ແລະບາງທີ ການແບ່ງແຍກຊາຕ ແລະ ແຍກພວກ ແຍກເຜົ່າ ຢູ່ລາວ ໃນທຸກວັນນີ້ ກໍ່ອາຈເນື່ອງມາຈາກສາເຫຕນັ້ນ ກໍ່ເປັນໄດ້.

ຍ້ອນສາເຫຕທີ່ບ້ານເມືອງລາວ ຕອ້ງໄດ້ພະເຊີນຕໍ່ການສົງຄາມ ຢ່າງຮ້ຍແຮງ ຕ່ໆກັນມາ ເກືອບ 30 ປີ ການປັບປຸງການສຶກສາຮຽນຮູ້ຂອງລູກຫລານ ເຍົາວະຊົນ ບໍ່ວ່າແຕ່ຄົນລາວແທ້ ຫລື ຄົນເຜົ່າລາວ ກໍ່ມີໄດ້ບໍ່ທົ່ວເຖິງ ເພາະງົບປະມານບໍ່ພຽງພໍ, ອົພຍົພຫລົບພ້ຍ ທີ່ເກີດຈາກສົງຄາມ ທີ່ມີພົລເມືອງຈ່ຳນວນແສນ ນ່ຳພາຄອບຄົວລູກຫລານ ໂຕນຫນີມາແຕ່ມືເປົ່າ ຣັຕຖະບາລຣາຊອາ ນາຈັກຣ໌ລາວ ຈ່ຳເປັນໄດ້ລ້ຽງເກືອ ແບກຫາມຊີວິຕພົລເມືອງເຫລ່ານັ້ນ ຫລາຍໆປີ ກ່ອນທີ່ຈະລ້ຽງ ກຸ້ມຕົວ ແລະສາມາຕຖ ຕັ້ງຄອບຄົວຂຶ້ນໃຫມ່ ໄດ້ອີກ.

ດ້ວຍວ່າ ບໍ່ວ່າ ໃນດ້ານວິຊາການ ຫລືໃນດ້ານອາຊີພຄວາມເປັນຢູ່ ຂອງຄົນລາວ ທີ່ບໍ່ມີຄວາມ ກ້າວຫນ້າເທົ່າທີ່ຄວນ ນັ້ນ ຄັນເມື່ອມີການແຕກໂຕນຫນີ ຈາກບ້ານເກີດເມືອງນອນ ນາດ້ວຍກັນ ຮອດຕ່າງປ່ະເທສ ຈຶ່ງມີພວກພູ່ມ່ຳບາງເຜົ່າ ໃຊ້ວິທີປຸກຣະດົມ ແບ່ງແຍກຊົນເຜົ່າ ເຮັດໃຫ້ເກີດ ຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດ ແລະສ້າງຄວາມແຕກແຍກ ພາຍໃນວົງການຊາຕລາວ ທ່ົວໄປ ເຊ່ັນ ຕ້ັງຂ້ໍ ກ່າວຫາແບບຜິດໆ ທີ່ວ່າທາງການລາວ ດູນ່ິນ ຢຽດຫຍ້ານ ຫລ ທີ່ວ່າ ບ່ໃຫ້ການສົ່ງເສີມຕ່ໍຊົນເຜົ່າ ຕ່ໍາໆ ເປັນຕ້ົນ ໂດຍບ່ສຶກສາຄວາມເປັນມາ ທີ່ແທ້ຈິງ ຂ້ໍນ້ີ ຈຶ່ງ ຖ້ເປັນການກະທ່ໍາທີ່ບ່ຮູ້ເທ້ົາເຖ້ົາ ການ໌ ຕ່ໍບັນຫາແທ້ຈິງ ຂອງຊາຕ ແລະເປັນການກະທ່ໍາ ທີ່ບ່ສົມເຫຕສົມຜົລ ແລະ ພາໃຫ້ຊາຕ ລາວ ເກີດຄວາມເສັຽຫາຍ ບ່ໄດ້ຮັບຄວາມຍຸຕິທັມ ຕາມທີ່ມີຄວາມເປັນຈິງ.

ທີ່ກ່ອນານ້ີ ແມ່ນບັນຫາສາເຫຕ ແຫ່ງຄວາມບ່ເປັນເອກພາພ ໃນການຢູ່ຮ່ວມກັນ ໃນສັງຄົມຊາຕ ລາວ ສ່ໍາຣັບຍຸຄຫລັງໆຕ່ໍມາ ແຕ່ປີ 1707 ຈົນຮອດສມັຍປັຈຈຸບັນ.

ແທ້ຈິງ ຄວາມເປັນເອກພາພ ແຫ່ງຊາຕ ແມ່ນບັນຫາຕ້ົນຕ່ ກ່ຽວກັບການປົກຄອງບ້ານເມືອງ ຂອງມະນຸສ, ບ້ານເມືອງທີ່ບ່ມີເອກພາພ ແມ່ນຄວາມອ່ອນແອ ແມ່ນຄວາມບ່ໍຫມັ້ນຄົງແລະຄວາມ ວຸ້ນວາຍ ອາຈທ່ໍາລາຍຊີວິຕ ແລະຄວາມສງົບສຸຂ ຂອງປ່ະຊາຊົນ ເຖິງຂ້ັນ ສ້າງຄວາມແຕກແຍກ ແລະການສລາຍຕົວ ຂອງປ່ະເທສ ໃນບ້ັນປາຍ ສະນັ້ນ ຈຶ່ງບ່ໍແມ່ນຄວາມປາຖນາ ຂອງການປົກ ຄອງຊາຕ ຫລ ຂອງນັກປົກຄອງ ໃນທຸກງສມັຍ ບ່ໍວ່າຢູ່ປ່ະເທສໃດ ກ່ໍຕາມ.

ກຽ່ວກັບການສ້າງຄວາມເອກພາພ ພາຍໃນປະເທສລ້ານຊ້າງໃນສມັຍສົມເດ້ຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາ ຣາຊ ນັ້ນ ໂດຍສະເພາະກຽ່ວກັບການປົກຄອງຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ເຮົາຈະພົບວ່າ ພຣະອົງຄ໌ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນແກ່ ຊົນເຜົ່າ ຫລາຍສົມຄວນ ແລະໃນເວລາດຽວກັນນັ້ນ ກໍຊົງນຶກເຖິງຄວາມເປັນເອກພາພ ພາຍໃນ ຂອງ ການ ປົກຄອງປະເທສ ໄປພ້ອມໆກັນ. ແຕ່ ຄືດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ນັ້ນເອງ,ວິທີການສ້າງຄວາມເປັນເອກພາພ ນັ້ນ ມີທັງການສົ່ງເສີມການສຶກສາ ຮຽນຮູ້ ແລະການໃຫ້ຄວາມເປັນທັມກ້ຳເກິ່ງກັນ ຜິດເປັນຜິດຖືກເປັນຖືກ.

ສິ່ງທີ່ສຳຄັນຢ່າງນຶ່ງ ກໍແມ່ນການຈັດສັນຣະບົບຄວາມເປັນຢູ່ ໃຫ້ທົ່ວເຖິງ ແລະເທົ່າທຽມກັນ ເຊິ່ງຂໍ້ນີ້ ສົມເດ້ຈ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຊົງດຳເນີນການເຫມາະສົມທີ່ສຸດ ຄື ໂດຍການຍ້າຍຄອບຄົວ ຂອງພວກຊົນເຜົ່າ ທີ່ດຳ ຣົງຊີວິຕ ຢູ່ໃນກຸ່ມ ຫລືບັຣຍາກາສ ທີ່ດ້ອຍການພັທທະນາ ໃຫ້ຫງັບຍ້າຍເຂົ້າມາ ຢູ່ໃນເຂຕພັທທະນາ ເຊັ່ນ ຄື ໄດ້ຊົງ ສັ່ງໃຫ້ພຣະຍາເມືອງຂວາ (ບາຫີມ) ຍົກຍ້າຍຄອບຄົວພວກຂ້າເກົ່າ ທີ່ແຂວງພາຄເຫນືອ(1)ໃຫ້ລົງມາຢູ່ໃນເຂຕຖິ່ນ ຈະເຮີມ ຈຳນວນ 10,000 ຄອບຄົວ ມາຕັ້ງຊີວິຕ ຢູ່ກະແດຝ້າແຕ່ບນອກນະຄອຣຫລວງຈັນທນ໌ (ຄົງຈະແມ່ນ ຢູ່ແຖວໆ ເມືອງນ້ອຍຊ້ຽງດາ ,ບ້ານໄຜ່ລ້ອມ ບ້ານໂຊຄ ບ້ານໂຊ ຫລັກ 21 ນັ້ນເອງ) ຈຳນວນ 10,000 ຄອບຄົວ ໃຫ້ໄປຕັ້ງ ຖິ່ນຖານ ຢູ່ເຂຕ ຫນອງຫານນ້ອຍ ຫນອງຫານຫລວງ ແລະອີກ 10,000 ຄອບຄົວ ໃຫ້ໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ໃນເຂຕ ພູວານເກົ້າວານປາວ (ຢູ່ທີ່ແຂວງເມືອງກາລະສິນທຸ) ຮວມແລ້ວ ເວລານັ້ນ ມີເຖິງ 30,000 ຄອບຄົວ ໄລ່ເປັນ ຕົວເລຂພົລເມືອງ ຄົງຈະມີ ບໍ່ຕ່ຳກວ່າ 150,000 ຄົນ.

ໂດຍ ຖືວ່າ ນຳເອົາພວກງ່ວ ມາເປັນຄົນພັທທະນາ ເຊິ່ງຕ່ຳມາ ກໍ່ກາຍເປັນຄົນເມືອງ ໃນທີ່ສຸດ. ສະນັ້ນຈຶ່ງເຂົ້າໃຈ ໄດ້ວ່າ ພວກຂ້າເກົ່າ ເປັນຈຳນວນຫລວງຫລາຍ ນັ້ນເອງ ທີ່ໄດ້ກາຍເປັນຊາວນະຄອຣຫລວງຈັນທນ໌ ໃນສມັຍນັ້ນ.

ໃນສມັຍນຶ່ງ ປະມານປີ 1960-63 ເມື່ອທ່ານ ພ.ອ.ສະຫຸລ ຊຸນະນິກອຣ ໄດ້ເປັນເຈົ້າກົ່ງແຂວງ ສີທັນດອຣ ທ່ານໄດ້ມີຄວາມຄຶດ ນຳເອົາພວກຂ້າ ຈາກບ້ານປ່າຕື້ອ ຫລືບ້ານປ່ະ ອອກມາຕັ້ງຄອບຄົວແບບລາວໆ ເພາະພວກຂາເຈົ້າ ທຳກິນແບບຟັນໄຮ່ ແຕ່ລະປີ ໄດ້ຖາງປ່າຈຳນວນຫລາຍ. ທາງການເວລານັ້ນ ຈຳຕ້ອງໄດ້ເຮັດເຮືອນ ຊ່ວຍໃຫ້ພວກເຂົາ ໄດ້ຍ້າຍຄອບຄົວ ຫນີຈາກບ້ານເດີມ, ຫລາຍຄອບຄົວຊາວບ້ານປ່າຕື້ອ ໂດຍການນຳຂອງຍາພໍ່ເຕອ ທາງການຊື້ຄວາຍ ແລະຫາເຂົ້າປຸກ ພາເຮັດນາແບບລາວ ຢູ່ທີ່ບໍຣິເວນຕິດກັບຫ້ວຍເຕົ້າປຸງ. ປັຈຈຸບັນ ບ້ານໃຫ່ມແຫ່ງນີ້ ຈຶ່ງບໍ່ແມ່ນບ້ານ ຂ້າ ຄືແຕ່ກ່ອນແລ້ວ ຊື່ "ບ້ານໜອງແຕ້" ກາຍເປັນບ້ານທີ່ຈະເຮີມແຫ່ງໃຫມ່ ຢູ່ໃນເຂຕນີ້ ການນຸ່ງກະຕຸ່ມຈ້ອນ ຕູດໃນແບບເດີມ ກໍ່ຫນົດໄປແລ້ວ ພວກຍິງສາວ ກໍ່ສວຍງາມ ຄືກັບຜູ່ສາວລາວ ທົ່ວໄປ. ນີ້ ແມ່ນ ການນຳພາ ໃນວິທີ ງ່າຍໆ ໃນການປະຕິວັຕ ວັທທະນະທັມ ທີ່ເຮັດໃຫ້ກ້າວໜ້າຂຶ້ນມາ ຕາມລຳດັບ ໂດຍບໍ່ມີການເຈັບປວດທຸ້ງຫນົດ.

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

(1) ພົ້ງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ຣຈນາ ໂດຍ ມະຫາສິລາ ວີຣະວົ້ງສ໌ ປີ 1957 ຫນ້າ 63

ຊົງນໍາເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ຈາກ

ປະເທສຂເມຣ ເຂົ້ໍ້ມາຍັງລາວ

****

ປັຈຈຸບັນ ພຣະພຸທທະສາສນາ ກາຍເປັນສາສນາ ປະຈໍາຊາຕລາວ. ປະເທສເພື່ອນບ້ານຂອງ ລາວ ຄື ພະມ້າ ໄທຍ ແລະຂເມຣ ຕ່າງຍອມຮັບເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ໄວ້ເປັນສາສນາປະຈໍາ ຊາຕຂອງຂາເຈົ້າ ຄືກັນ ເພາະຄວາມນັບຖືຂອງປະຊາຊົນ ໃນແຕ່ລະປະເທສ ທີ່ມີຕໍ່ພຣະພຸທທະ ສາສນາ ກໍ່ສູງສົ່ງ ເປັນພິເສສ.

ຄວາມຈິງແລ້ວ ຊົນຊາຕລາວ ໄດ້ເຄີຍນັບຖືພຣະພຸທທະສາສນາ ນາກ່ອນແລ້ວ ແຕ່ສມັຍອານາ ຈັກຣ໌ຫມອງແສ ແຕ່ເປັນນິກາຍມະຫາຍານ ທີ່ໄດ້ຮັບມາຈາກທາງຈີນ ແລະຄົນມາຣອດຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.1017 ເຖິງ 1057 ກໍ່ແມ່ນຍຸຄສມັຍການແຜ່ອໍານາຈ ຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊມ້ານ ແຫ່ງ ພະມ້າ ແລະເວລາດຽວກັນ ກໍ່ໄດ້ມີການເຜີຍແຜ່ພຣະພຸທທະສາສນາ ໄປພ້ອມກັນ ສັນນິຕຖານໄດ ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ເມືອງອະວາ ຄົງໄດ້ມີສ່ວນຮັບເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ແບບພະມ້າ ໃນຄັ້ງນີ້ດ້ວຍ ເພາະການປຣົມແປງມະຫາສັກຣາຊ ນາເປັນຈຸລສັກຣາຊ (ຈ.ສ.) ກໍ່ໄດ້ ມີຂຶ້ນ ໃນຄັ້ງນີ້ດ້ວຍ ແລະ ລາວເຮົາເອງ ກໍ່ໄດ້ຮັບເອົາຈຸລສັກຣາຊ ໃນການໃຊ້ຄໍານວນ ຢ່າງເປັນທາງການນາແລ້ວ ແຕ່ ກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ຫລືອາຈແມ່ນໃຊ້ນາແຕ່ຍຸຄຕົ້ນໆ ນາແລ້ວກໍ່ໄດ.

ອີກປະການນຶ່ງ ຕານປະວັຕອຸຣັງຄະທາຕ ເຊິ່ງກ່າວວ່າ ພຣະອໍຣະຫັນຕ໌ ໄດ້ນໍາເອົາພຣະພຸທທະ ສາສນາ ແລະພຣະບໍຣົມອັຕຖິທາຕ(ກະດູກ ພຣະພຸທທະເຈົ້າ) ເຂົ້ໍ້ນາຍັງດິນແດນສຸວັນນະພູມ ທີ່ ພຣະທາຕຫລວງຈຽງຈັນທ໌ ພຣະທາຕນະຄອຣພະນົມ ເປັນຕົ້ນ ກໍ່ມີນາ ແຕ່ສມັຍຫລັງພຸທທະ ກາລ ພຽງເລັກນ້ອຍ ຈຶ່ງຖືວ່າ ດິນແດນແຫ່ງນີ້ ໄດ້ນັບຖືພຣະພຸທທະສາສນາ ນາແຕ່ກ່ອນແລ້ວ ສິ່ງທີ່ພວກເຮົາ ຈະສຣຸບໄດ ກຽ່ວກັບການນໍາເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ນາຈາກປະເທສຂເມຣ ຄັ້ງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມນີ້ ມີການສັນນິຕຖານໄດ ເປັນ 3 ປະການຄື:

(1) ເພາະພຣະພຸທທະສາສນາ ທີ່ມີຢູ່ກ່ອນຫນ້ານີ້ ກະແຈກກະຈາຍ ການບໍຣິຫານຄນະສົງ ບໍ່ ເປັນຫົວບໍ່ເປັນຂາ ຈຶ່ງນໍາເອົາຄນະສົງ ແລະແບບແຜນ ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍພຣະສົງ ຜູ້ຊົງຄຸນວຸທ ທິ ວິຊາການ ເຂົ້ໍ້ນາສ້າງຕັ້ງ ແລະເຜີຍແຜ່ໂຄງການຄນະສົງ ຂຶ້ນໃຫມ ໃຫ້ເປັນກຽຕແກ່ການ ປະຕິວັຕຟື້ນຟູຊາຕ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ພຣະອົງຄ໌ເອງ.

(2) ອາຈເປັນເພາະວ່າ ລາວສມັຍນັ້ນ ນັກນິຍົມອໍານາຈຂອງຂອມ ໃຊ້ອັກສອຣຂອມ ໂດຍແມ່ນ ມະຄອຣຫລວງ (ອັງກໍ່ຣ໌ວັຕ) ເປັນທີ່ຂຶ້ນຊື່ ລືຊາຢູ່ກ່ອນແລ້ວ ສະນັ້ນ ການທີ່ນໍາເອົາພຣະພຸທທະ ສາສນາ ນາຈາກມະຄອຣຫລວງ ກໍ່ຖືເປັນກຽຕ ແກ່ປະເທສລ້ານຊ້າງ ໄປໃນຕົວ.

ພ້ອມທ້າວອາສັຍເຫຕຜົລທີ່ວ່າ ສົມເດັ້ຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເອງ ກໍ່ໄດ້ຮັບການອຸ້ມຊູຈາກປະເທສ ຂອມຢູ່ແລ້ວ ແລະພ້ອມດຽວກັນ ກໍ່ຍັງໄດ້ຮັບຄຳອອ້ນວອນ ຈາກພຣະອັຄຄະມະເຫສີ ພຣະນາງ ແກ້ວເກ້ງຍາ ອີກຕື່ນ ຍິ່ງມີນ້ຳໜັກສູງ ໃນການໄປຂໍພຣະພຸທທະສາສນາແລະພຣະສົງຄ໌ມາຈາກ ປະເທສຂເມຣ.

(3) ອາຈເປັນໄປຈິງ ກໍ່ໄດ້ ທີ່ວ່າອານາຈັກຣ໌ເມືອງຊະວາ ໃນເວລານັ້ນ ຍັງບໍ່ທັນມີວັດວາ ພຣະ ພຸທທະສາສນາທີ່ເປັນຫລັກຖານແນ່ນອນ ຄົນທັ່ງຫລາຍ ຍັງນັບຖືຜີຟ້າຜີແຖນ ທີ່ເປັນສາສນາດັ້ງ ເດີ່ມ ຂອງພວກຕົນຢູ່ ດັ່ງທີ່ສົມເດັ້ຈພຣະນາງແກ້ວເກ້ງຍາ ຊົງຫົມຫວຍພຣະທັຍ ເກົດຄວາມເສົ້າ ສລົດໃຈ ຈົ່ງໄດ້ຊົງຂໍຣ້ອງພຣະສາມີ ໄປຂໍພຣະສົງຄ໌ ແລະພຣະພຸທທະສາສນາ ມາຈາກປະເທສ ຂເມຣ.

ແນວໃດ ກໍ່ຕາມ ສິ່ງແນ່ນອນທີ່ສຸດ ປະຊາຊົນລາວ ນີ້ ໄດ້ເຄີຍນັບຖືພຣະພຸທທະສາສນາ ມາ ແລ້ວ ແຕ່ສມັຍອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ແຕ່ເນື່ອງຈາກການອົພຍົພລົ້ງມາດົນ ນານ ຫລາຍຮ້ອຍປີ ຢູ່ໃນດົນແດນລ້ານຊ້າງ ພຣະພຸທທະສາສນາ ແລະພຣະສົງຄ໌ ກໍ່ອາຈສລາຍ ຕົວລົ້ງໄປ ກາຍເປັນປະເພນີແບບຈີນ ຄືເປັນທັ່ງພຸທທະສາສນາແລະເປັນທັ່ງລັທທິເຕົ໋າ (**Taoism**) ສ່ວນຢູ່ລາວນີ້ ກໍ່ອາຈມີສະພາພ ເຊັ່ນດຽວກັນນີ້ ຄືເປັນທັ່ງພຣະພຸທທະສາສນາ ແລະເປັນທັ່ງລັທທິ ນິຍົມແຖນຟ້າ ໄປພ້ອມກັນ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ຄວາມເຊື່ອຖື ຂອງຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ແຕ່ດັ້ງເດີ່ມນັ້ນ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ແຕກຕ່າງຈາກຊົນ ຊາຕຈີນ ຍີ່ປຸ່ນ ແລະຊົນຊາຕຂອມ ແຕ່ປະການໃດ ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນແດ່ ກໍ່ແນ່ນຄວາມ ເຊື່ອຖືທີ່ພິວພັນທ໌ ເຖິງອ່ານາຈການປົກຄອງ ໃນແຕ່ລະຊາຕ ເຊັ່ນ:

– ຊົນຊາຕຍີ່ປຸ່ນ ມີຄວາມເຊື່ອຖືວ່າ ຊາຕຕົນ ເກົດມາຈາກພຣະອາທິຈ ເຊົ່ງບັຣພະບຸຣຸສ ຂອງຊາວຍີ່ປຸ່ນ ທີ່ລົ້ງມາຈາກພຣະອາທິຈ ຄົນທ່າອິດ ນາມວ່າ ເຍໂມເທັນໂນ ແລະມາສ້ັ້ງໂລກ ມະນຸສ ໃນເກາະຍີ່ປຸ່ນ ນີ້ ແລ້ວຈົ່ງຂຍາຍເຊື້ອຊາຕເຜົ່າພັນທຸ໌ຍີ່ປຸ່ນ ອອກໄປທົ່ວເກາະ.

ຕະກຸລມະຫາຈັກກະພັຕຍີ່ປຸ່ນ ເປັນຕະກຸລທີ່ສືບຕໍ່ລົ້ງມາ ຈາກເຍໂມເທັນໂນ ໂດຍກົ່ງ ສະນັ້ນ ພຣະມະຫາຈັກກະພັຕຍີ່ປຸ່ນ ຈົ່ງເປັນຕະກຸລຫລັກ ຫລືຕະກຸລຕົ້ນກ່ຳເນີດ ຂອງຊາວຍີ່ປຸ່ນ ທົ່ວປະ ເທສ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ຍ້ອນຄວາມເຊື່ອດັ່ງກ່າວ ພາໃຫ້ຊາວຍີ່ປຸ່ນ ຖືວ່າ ພວກຕົນ ກັບພຣະມະຫາຈັກກະພັຕຍີ່ປຸ່ນ ເປັນຄົນໃນຕະກຸລດຽວກັນ ຊາວຍີ່ປຸ່ນ ມີຫນ້າທີ່ປົກປັກຮັກສາຕະກຸລພຣະມະຫາຈັກກະພັຕ ຂອງ ຕົນເຫມືອນກັບຊີວິຕ ຂອງຕົນເອງ. ໃນທີ່ສຸດ ເມື່ອປະສົນກົນກືນ ກັບລັທທິສາສນາຊົນໂຕ ເຂົ້າຕື້ນ ກໍ່ພາໃຫ້ເກົດລັທທິອຸທິສຕົນ ສລະຊີວິຕເພື່ອມະຫາຈັກກະພັຕ (ລັທທິຊາຕນິຍົມ ຫົວຮຸນແຮງ)

-ຊົນຊາຕຈີນ: ຄວາມເຊື່ອຖືຂອງຊົນຊາຕຈີນ ຕ່າງຈາກຊາວຍີ່ປຸ່ນ ຢູ່ບ່ອນວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ ເປັນໂອຣົສ ຂອງສວັຣຄ໌ ເຊິ່ງເອີ້ນກັນວ່າ ຮອ່ງເຕ້ (ຮອ່ງ ແປວ່າ ໂອຣົສ ຕີ້ ຫລື ເຕ້ ແປວ່າເທວະດາ ຫລື ສວັຣຄ໌) ຫມາຍຄວາມວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ ກັບປະຊາຊົນພົລເມືອງຈີນ ບໍ່ແມ່ນຄົນພວກດຽວກັນ,ກະສັຕຣິຍ໌ ແມ່ນຊາວຟ້າ ຫລືເທພເຈົ້າ ສ່ວນຊາວຈີນ ແມ່ນມະນຸສທັມມະດາ. ສະນັ້ນ ມະນຸສຕ້ອງໄດ້ຍອມສວັຣຄ໌ ຈຶ່ງມີຄ່າໃຊ້ຕິດປາກ ຂອງຊາວຈີນໂບຣານວ່າ ຮອ່ງເຕ້ ໃຫ້ຕາຍ ກໍ່ຕ້ອງຕາຍ ຮອ່ງເຕ້ ໃຫ້ເປັນ ກໍ່ຕ້ອງເປັນ.

ຈາກຄວາມເຊື່ອຖືອັນນີ້ ພາໃຫ້ອ່ານາຈການປົກຄອງ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ ມີຄວາມສັກດ໌ສິທເຫນືອພົລເມືອງຈີນ ຢ່າງຫລວງຫລາຍ ຈົນເຖິງກັບວ່າ ຊາວຈີນ ໄດ້ຍອມເອີ້ນຊື່ ຂອງຊາຕຕົນ ໄປຕາມຊື່ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ເຊັ່ນ ໃນສມັຍ ຈິ່ນ ພົລເມືອງຈີນ ກໍ່ເອີ້ນຊື່ພວກຕົນວ່າ "ພວກຈິ່ນ" ແລະ ໃນຣາຊວົງສ໌ຮັ່ນ ກໍ່ເອີ້ນຊື່ຕົນເອງວ່າ "ພວກຮັ່ນ" ຫລືຊົນຊາຕຮັ່ນ.

ນິທານໂບຣານຂອງຈີນ ມີຢູ່ວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ຟູຣິ ສເດັຈລົງມາຈາກແດນສວັຣຄ໌ ໂດຍມີແສ້ສາຍຟ້າ ເປັນອ່ານາຈສັກດ໌ສິທ ຈຶ່ງລົງມາຜາບຫມູ່ມະນຸສ ເອົາເປັນບໍຣິວາຣ ຂອງພຣະອົງຄ໌ໄດ້ ຢ່າງຣາບຄາບ, ໃນທີ່ສຸດ ກໍ່ຍຶດອ່ານາຈປົກຄອງມະນຸສໄດ້ ຄືຊົນຊາຕຈີນ ໃນທຸກວັນນີ້ເອງ ແລະຈີນກໍ່ໄດ້ຍອມຮັບຖານະ ແຫ່ງໂອຣົສສວັຣຄ໌ ຄືຮອ່ງເຕ້ ຂອງຂາເຈົ້າຈົນຫມົດຫົວໃຈ.

- ຊົນຊາຕຂເມຣ: ມີຄວາມເຊື່ອວ່າ ຊາຕຂອງພວກຕົນ ໄດ້ກໍາເນີດມາຈາກ ທ້ອງກັນບ ສອງ ຍັມພູ ກັບນາງເມຣິ ເຊິ່ງເປັນມະຫາເທພ ແລະຊາວຂເມຣທຸກຄົນ ຈຶ່ງມີຄວາມພູມໃຈ ທີ່ຕົນເປັນລູກຂອງເທພເຈົ້າ ຊາວຂເມຣທ້ັງຫມົດ ຈຶ່ງໄດ້ຊື່ວ່າ "ກັມພູຊາ" ແປວ່າ ຜູ່ເກີດຈາກທ້ອງ ກັມບຸ. (ກັມບຸ ຊື່ເທພເຈົ້າ + ຊາ ແປວ່າ ເກີດ)

- ສໍາຣັບຊົນຊາຕລາວ: ສະເພາະໃນສມັຍລ້ານຊ້ຳ ໄດ້ຮັບອິທທິພົລທາງສາສນາດັ້ງເດີມ ໃນດົນແດນແຫລມທອງ ນີ້ຈຶ່ງນິຍົມຖວາຍພຣະນາມ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ຕົນເອງວ່າ " ພຣະເຈົ້າ ແຜ່ນດົນ" ຄືຍົກຖານະຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ເປັນຖານະເທພເຈົ້າ.

ແຕ່ໃນສມັຍຫນອງແສ ຊົນຊາຕລາວ ມີຄວາມເຊື່ອຖືສູງ ບໍ່ໄດ້ນ້ອຍໄປກວ່າຊາຕອື່ນ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ຊົນຊາຕລາວທຸກຄົນ ຢູ່ໃນຖານະທີ່ເປັນເທວະດາ ດ້ວຍກັນທ້ັງຫມົດ ພວກເຮົານິຍົມຮຽກຕົນເອງວ່າ ໄທຂ້ອຍ ໄທເຈົ້າ ໄປບ້ານເຫນືອ ໄທບ້ານໃຕ້ ໄທຫລວງພຣະບາງ ໄທວຽງຈັນທນ໌ ໄທພວນ ໄທດໍາ ໄທແດງ ໄທຂາວ ໄທລື້ ໄທຍວນ (ໄທລ້ານນາ) ເປັນຕົ້ນ ເພາະຖືຕົນເປັນ ເທວະດາ ຄື ກັນທ້ັງຫມົດ ແລະສະເພາະ "ໄທລ້ານຊ້ຳ" ນີ້ ຍັງມີຊື່ພິເສສໄປອີກ ຄືເອີ້ນຕົນວ່າ "ແຖນ" ຄື ເປັນລູກພຣະຍາແຖນ ຫລືເກີດຈາກແຖນ.

ຕາມທີ່ພາກິຕເຫັນຊື່ ຂອງຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ໃນພາຄພື້ນສິບສອງຈຸໄທ ມັກຮຽກຊື່ຕົນເອງວ່າ "ແນນ"ແລະຮອດເຂຕລ້ານຊ້າງ ຮຽກວ່າ "ແຖນ" ຫລືບາງທີ ໃນສມັຍທີ່ລາວ ຍັງຕັ້ງພຸມລ່າເນົາຢູ່ ເຂຕສິບສອງຈຸໄທ ໄດ້ຮຽກຕົນ ເປັນຊື່ "ແນນ" ນໍາກັນຫນົດນາກ່ອນ ເຊັ່ນນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງນາປຽນ ເປັນ "ແຖນ " ຕາມພາຍຫລັງ ເພາະ "ແຖນ" ກັບ"ແນນ" ນັ້ນ ມີຄວາມຫມາຍດຽວກັນ ຄື ແປວ່າ "ເທວະດາ" ທັງນັ້ນ. ແລະນິທານຫນາກນໍ້າເຕົ້າ ກໍ່ເກີດຂຶ້ນຈາກຄວາມເຊື່ອແບບນີ້.

ສະນັ້ນ ສາສນາດັ້ງເດີມຂອງລາວ ຄື "ສາສນາແຖນຟ້າ" ເຊິ່ງມີຄວາມເຊື່ອກັນວ່າ ມະນຸສນາ ຈາກຟ້າຈາກແຖນ ແລະແຖນ ນັ້ນ ມີໂຮງປັ້ນ ໂຮງຫລໍ່ຢູ່ບົນສວັຣຄ໌ ບັຣພະບຸຣຸສ ລາວ ລົງນາຈາກ ສວັຣຄ໌ ກໍ່ໄດ້ຫນາກນໍ້າເຕົ້າຈາກແຖນ ລົງນາພ້ອມ ດັ່ງທີ່ກ່າວນາແລ້ວໃນເບື້ອງຕົ້ນ.

ຄົນລາວເຮົາ ມີພິທີບູຊາແຖນ ເປັນປະຈໍາໃນທຸກໆເດືອນສາມເພັ້ງ, ເວລາທີ່ຜູ້ຂຽນ ຍັງນ້ອຍ ກໍ່ເຄີຍຮ່ວມໃນພິທີໄຫວ້ແຖນ ນີ້ ເປັນປະຈໍາ ເພີ່ນເອີ້ນວ່າ "ເຊີນຜີໄທ້ " ຫລື "ຜີກະໄທ ".ການກໍ່ ນິດວັນບູຊາແຖນ ທີ່ກະໃສ່ "ເດືອນສາມເພັ້ງ " ນັ້ນ ບໍ່ຊາບວ່ານີ້ຂຶ້ນໄດ້ວິທີໃດ ຫລືວ່າ ຖືເອົາຕາມ ປະເພນີ ນັບແຕ່ສມັຍທີ່ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຊຸມນຸມສລອງຊັຍຊນະ ແລະປະກາສນະໂຍ ບາຍການປົກຄອງ ໃນປີ 1357 ທີ່ກະທໍາຂຶ້ນ ຢູ່ວຽງຈັນທນ ໂດຍຈັດໃສ່ເດືອນສາມເພັ້ງ ເວລານັ້ນ ຫລືວ່າ ວັນເດືອນສາມເພັ້ງ ແມ່ນວັນໄຫວ້ແຖນ ປົກຕິທັມນະດາ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ທີ່ຖືກັນນາ ກ່ອນແລ້ວ ເຊິ່ງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈຶ່ງຊົງຖືເອົາວັນນີ້ ເປັນວັນສລອງຊັຍຊນະ ເລີຍຈັດລ້ຽງຟ້າ ລຽງແຖນໄປພ້ອມກັນ ເຊັ່ນນັ້ນ ກໍ່ໄດ້.

ລັທທິແຖນຟ້າ ຂອງລາວ ໄດ້ຖືກປະກາສ ສລາຍຕົວ ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າໂພທິສາຣະ ຣາຊ ຄ.ສ.1520–1560 ຫລັງຈາກເວລາທີ່ພຣະອົງຄ໌ອອກບວຊ ເປັນເວລາ 1 ພັຣນາ ແລະກໍ່ລາ ສິກຂາອອກນາ ຈຶ່ງຊົງປະກາສ ໃຫ້ປະຊາຊົນລາວ ເລີກລົ້ມການນັບຖືຜີໄທ້ຜີແຖນ ແລະໄດ້ຊົງສັ່ງ ໃຫ້ເລີກໂຮງພິທີບວງສຣວງ ຫລືໂຮງພິທີບູຊາແຖນ ທົ່ວນະຄຣຫລວງພຣະບາງ ຕັ້ງແຕ່ບັດນັ້ນ ເປັນຕົ້ນນາ.

ເມື່ອກ່າວເຖິງຄວາມເຊື່ອຖື ຂອງຕົນເຊັ່ນນີ້ ກໍ່ສຣຸບໄດ້ວ່າ ລັດທທິນັບຖືຜີໄທ້ ຜີແຖນ ກາຍ ເປັນລັທທິນິຍົມ ແບບນຶ່ງ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ເພາະມັນໄດ້ປະສົມກົມກືນ ກັບຄວາມເປັນລາວ ໄປ ໃນຕົວ ຈົນເຖິງຂັ້ນວ່າ ຄົນລາວເຮົາ ໄດ້ເອີ້ນຊື່ຂອງຕົນເອງວ່າ "ພວກແຖນ" ຫລື "ພວກແນນ" ນາ ຕລອດ ຈະເຫັນໄດ້ ຈາກວັນນະກັມ ນະທາກາພຍ໌ ເຣື້ອງທ້າວຮຸ່ງ–ທ້າວເຈືອງ ຕອນກ່າວເຖິງ ການອ້າງເຊີນຊາວໜອງແສ ນາຊ່ອຍຣົບ ໄດ້ມີຄໍ່າກອນບົທນຶ່ງ ວ່າ:

+ ເມື່ອນັ້ນ ພຣະບາທເຈົ້າ ລ້ານໂລກ ແຖນລ (ຂຸນລ ທີ່ຄອງເມືອງຕ້າຫລີ)
ທັຣມ ຍ່າ ກົນກາຫລົງ (ເກົ້າຫລົ້ງ–ກົວລົງ) ຢູ່ກະເສີນ ຍູສ້ຽ

ທຸກໄທ ພ້ອມ ຂຸນແຖມ ເລີຍກ່າວ
ວອນພຣະນ້າວ ລ້ຽງພ້ອມ ຊ່ອຍແຮງ

ບົທຈັນນະກັນ ເຣື້ອງຟ້າແດດ-ສູງຍາງ ໄດ້ກ່າວເຖິງການຣົບເລວ ຣະຫວ່າງພວກຊາວແມນ ກັບພວຂອມຖິ່ນເດີມ ໃນເຂຕຟ້າແດດ(ໃນເຂຕເມືອງກາລະສິນທຸ ປັຈຈຸບັນ) ໂດຍກ່າວວ່າ:

+ ມີແຕ່ ເສີກມືດກ້ຳ ເທົ້າທ່ວມົວເມົາ
ເຕັມພະລານພຽງ ມືດມົວ ແມນຟ້ຳ
ແມນກ່ ເລື່ອນໆລ້ອມ ອ້ອມຫມູ ພຣະຍາຈັນທ
ຣາຊາ ທາງຊຽງໂສ້ມ ຄະນ່າໃຈ ທ້ຳຄ້ຽ ฯลฯ

ເນື່ອງຈາກຊີວິຕຊົນຊາຕອ້ຽຍລາວ ມີການປະສົມກົມກືນ ຢູ່ໃນຄວາມນິຍົມຜີໄທ້ ຜີແຖນ ຈົນ ຖືວ່າ ພວກຕົນ ຄື " ພວກໄທ້ " ແຖນ ຫລື ແມນ ແລະຊົນຊາຕຕົນ ເກີດມາຈາກແຖນຟ້າ ສະນັ້ນ ເມື່ອພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂ້ົ້ามายังประเทสลาวชาว ນ່າເອົາລັທທິຄວາມເຊື່ອຖືแบบใหม่และ ມີปรัชยาอันสูงกว่า จຶ່ງบีบให้ลัทธิแถนฟ้า กายเป็น "ลัทธิ ผี " ส່ວน พวกที่ถือพระพุทธะ สาสนา เลียกายเป็น "พวกถือทัม" ต่มา ຈຶ່ງเกิดมีมีมตไล่ผี และมีอาจารย์ "ทัมไล่ผี หลี " ทัมพาบผี " ขึ้นมาในสังคมลาว พวกผีห้าหลาย ยู่ในประเพท ผีไท้ ผีแถน ผีปอบ ผีกะ ผีไพ่ง ผีพาย ผีหม้อ มะธิก กิกไม้ แม่นจะต้องถือกพาบให้หมด.

ເນື່ອງຈາກ ອິທທິພົລທາງພຣະພຸທທະສາສນາ ທ້ຳໃນຮູບຣັຊຍາ ຄຳສອນ ແລະພາຄປະຕິບັຕ ไปสูงกว่าลัทธิดั้งเดิม ขอางลาว และในด้านจัมนะคะดี ก่มีความเลิกเช่ง หลายกว่า แต่กอ่นที่จะลบล้างลัทธิความเชื่อถือ ดั้งเดิมได้ ก่ตอ้งใช้เวลาดินหลายสมควน จะเห้น จากบทจัมนะคะดี ที่ภรงกับการต่สู้ ระหว่าง 2 แมวคือ คือ ฝ่ายนับถือพระพุทธะสาสนา และฝ่ายนับถือผีแถน ก่คือ " ในเรื้องหม้าพากไภภะดึ้น " โดยมีเรื้องเล่าว่า

....." ดั้งบึ่ง พระยาอินท์ (เทพเจ้า ฝ่ายพุทธะสาสนา) สเด็จล้งมาจากสวัรค์ ชั้น ตาวะติงส์ จะล้งมา สู่โลกมะนุส เวลาที่เทาะล้งมา ได้ผ่านแดนสวัรค์ เขตขอบคอง ขอางพระยาแถน (เข้ำใจว่า สวัรค์ชั้นจาตุมมะหาราช) จึ่งถือกพระยาแถน ใช้ดาบ สายฟ้า ตัดค่อขาดเป็น 2 ท่อน แต่ละท่อน ขอางพระอินท์ ก่ได้ตกล้งมาสู่โลกมะนุส และ ได้ถือก่าเนิด เป็นมะนุส กายเป็น 2 ท้าว เช่งมีธิท มิเดช เก่งก้าสามาถ เกินกว่ามะนุส ทัมมะดา ผู่บึ่ง แม่นท้าวหม้าผาก และอีกผู่บึ่ง แม่นท้าวภะดึ้น ท้ังสองท้าวนั้น ใหญ่ขึ้น ก่ชอกสแวงหากัน ได้ออกเดินทางไปทั่วทุกทิส พิบยักช์ พิบมาธ ได้เกิดสิงคามต่สู้กัน และมีชัยชนะมาตลอด จนในที่สุด ท้าวท้ังสอง จึ่งได้พิบกัน มีหาม ก่จับล้งดอ้ยดี..."

ເວລາມວ້ນທ້ຍນິທານ ກ່ໍສຣຸບວ່າ ທ້ວທ້ງສອງ ໃນທ່ີສຸດ ກ່ໍກ້ຍມາເປ້ນພຣະໂພທິສັຕ ໃນ ພຣະພຸທທະສ້ງສນາ ຂອງພວກເຮ້ົາ ນ້ີເອງ.

ຄ້ນສມ້ຍເມ່ືອຊ້ນຊ້ງຕລ້ວ ນ້ບຖ້ືພຣະພຸທທະສ້ງສນາ ຢ່ວ້ງໜ້ນແກ່ນແລ້ວ ລ້ທທ້ນ້ຍ້ມແຖມ ຟ້ົາ ກ່ໍເລ້ຍຖ້ືກ້ບໃຫ້ກ້ຍເປ້ນລ້ທທ້ນ້ຍ້ມໜ້ ສ່ວນ ພວກຖ້ືພຸທທະສ້ງສນາ ເລ້ຍກ້ຍເປ້ນພວກຖ້ື " ທ້ນ " ຫລ້ ທ້ນມະ ຈ້ນຮອດທ້ກວ້ນນ້ີ.

ກ້ຣທ່ີພຣະພຸທທະສ້ງສນາລ້ທທ້ລ້ງກ້ວ້ງສ໌ ຈ້ກປະເທສຂແມຣ ຖ້ືກນ່ໍ້ມ້ງມ້ງເໜ້ຍແໜ່ ຢູ່ລ້ວ ໃນສມ້ຍນ້ັນ ພວກເຮ້ົາຄ້ນລ້ວ ຍ້ກໃຫ້ເປ້ນພຣະກຽຕ້ຄຸນ ອ້ນສູ້ງສ່ົ້ງ ຂອງສ້ມເດ້ຈພຣະອ້ຄຄະນະ ເທສ ຄ້ືພຣະນ້ງແກ້ວກ້ງຍ້ ເຊ່ົ້ງເປ້ນພຣະອ້ຄຄະນະເທສ ຂອງພຣະຍ້ງຟ້ົາທລ້ ທ່ໍຣະນ້ ນະ ຫ້ຣ້ຊ ເຊ່ົ້ງຊ້ງແນ່ນເທ້ນ້ກ້ຣນ້ໄກ ກ່ຽ້ວກ້ບຄ້ວ້ມ ຈະເຣ້ນທ້ງດ້ວ້ນຈ້ຕໃຈ ຂອງໄພ່ຟ້ົາປະຊ້ ຊ້ນລ້ວ ຂອງພຣະອ້ງ້ ໂດ້ຍສ້ມເດ້ຈພຣະອ້ຄຄະນ້ເທສ ໄດ້ຊ້ງຂ່ໍຣ້ອ້ງ ຂ່ໍໃຫ້ພຣະຍ້ງຟ້ົາເຈ້ົ້ ໄດ້ ນ່ໍ້າເອ້ົາພຣະພຸທທະສ້ງສນ້ ເຂ້ົ້ົ້ມ້ງເໜ້ຍແໜ່ປະເທສລ້ວ້ນຊ້ງ.

ໃນນ້ທ້ນ້ຊຸນບ້ຣ້ມ້ຣ້ຊ້ທ້ຣ້ຊ ບ້ນທ້ກ້ວ້ວ່ົ້ .....ເມ່ືອພຣະຍ້ງຟ້ົ້ ໄປພ້ບບ້ວ້ນ້ພ້ບເມ່ືອ້ງທ້ົ້ ນ້ອນ້ໄດ້ ແລ້ວຈ່ົ້ງ້ຂ້ນ້ມ້ງ້ຢູ່້ຊ້ງ້ດ້ວ້ຊ້ງ້ທ້ອ້ງ, ຍ້ງ້ມ້ນ ຄ້ນທ້ົ້ງ້ຫລ້ຍ້ໃນເມ່ືອ້ງ້ລ້ວ້ນຊ້ງ ທ້ົ້ງ້ມ້ອນ ຖ້ືເອ້ົ້ົ້ນ້ພ້ົ້ົ້ນ້ແຖມ ນ້ພ່ ນ້ແມ່ເຂ້ົ້ ເປ້ນທ່ີ່ຈ້ົ້ງ້ທ່ີ່ເພ່ົ້ງ ເຂ້ົ້ົ້ກ່ໍ້ຣ້ຍ້ນ້ກ ເຂ້ົ້ົ້ບ່ໍ້ຣ້ຈ້ກ້ຄຸນ ພຣະພຸທ ພຣະ ທ້ນ ພຣະສ້ງ້ຄະເຈ້ົ້ ຈ້ກ້ອ້ນ ອ້ນໃດ ກ່ໍ້ທ່ໍ່ອ້ງ້ແກ້ວອ້ງ້ຫ້ນ ອ້ງ້ຫ້ອກອ້ງ້ດ້ວ້ນ ນ້ງ້ແກ້ວ້ນ້ ອ້ນເປ້ນລ້ກ ພຣະຍ້ງນ້ະຄ້ອຣ້ທລ້ວ້ ອ້ນເປ້ນ້ເມ້ຽ ພຣະຍ້ງຟ້ົ້ ນ້ນ ນ້ງ້ຈ່ົ້ງ້ຈ້ກ້ບ້ໜ້ວ່ົ້ ເມ່ືອ້ງ ອ້ນໃດ ບ່ໍ້ນ້ສ້ງ້ສນ້ພຣະເຈ້ົ້ ດ້ວ້ນ້ີ ຂ້ງ້ກ່ໍ່ຢູ່່ບ່ໍ້ເປ້ນ ຈ້ກ້ຄ້ນເມ່ືອ້ງ້ຫ້ງ້ພ່ໍ່ຂ້ ຢູ່່ເມ່ືອ້ງ້ນ້ະຄ້ອຣ້ທລ້ວ້ ພ້ນ້ແລ້ ໆ

ສ້ມເດ້ຈພຣະອ້ຄຄະນ້ເທສ ຊ້ງ້ອ້ນ້ອ້ນ້ເຊ່ົ້ນ້ນ້ີ ພຣະຍ້ງຟ້ົ້ງ້ຈ່ົ້ງ້ຕ້ດ້ສ້ນ້ພຣະທ້ຍ ແລະໄດ້ ຊ້ງ້ຈ້ດ້ແຈ່ງ້ແຕ່ງ້ກ້ຈ ນ່ໍ້າຄນ້ະທ້ຕ ໄປ້ຂ່ໍ້ພຣະພຸທທະສ້ງສນ້ ນ້ງ້ຈ້ກ້ເມ່ືອ້ງ້ນ້ະຄ້ອຣ້ທລ້ວ້ ໃນ້ປ ຄ.ສ.1360 ໂດ້ຍ້ມ້ເຄ່ົ້ອ້ງ້ບ້ນ້ນ້ງ້ກ້ຈ ນ່ໍ້າໄປ້ຖ້ວ້ຍ້ພຣະຍ້ງນ້ະຄ້ອຣ້ທລ້ວ້ ບ້ຊ້ງ້ເອ້ົ້ົ້ນ້ພຣະພຸທ ພຣະ ທ້ນ້ແລະພຣະສ້ງ້ຄ ຄ້ື ເ້ງ້ນ 300,000 ຊ່ັ້ງ, ແກ້ວ້ນ້ໍ້ານ້ົ

ພຣະທັຍຊົມຊື່ນຍິນດີ ເປັນອັນຍິ່ງ ຈຶ່ງໄດ້ນິມົນຕ໌ເອົາ ພຣະມະຫາປາສັນຕະເຖຣະ ແລະພຣະມະຫາເທພລ້ວງກາ ພ້ອມຄນະສົງ໌ 20 ຮູບ ນໍາເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ພຣະໄຕປິດົກ ແລະຕົ້ນມະຫາໂພທິ ນໍາຂຶ້ນມາປະດິສຖານ ຍັງປະເທສລ້ານຊ້ວງ ໃນນັ້ນ ພຣະຍາມະຄອຣຫລວງ ຍັງໄດ້ຊົ່ງມອບພວກນັກປຣາຊ໌ ໃນຂແນງວິຊາການຕ່ວງໆ ສົ່ງມາໃຫ້ປະເທສລ້ານຊ້ວງ ຄື ນັກປຣາຊ໌ 3 ທ່ານ ທີ່ຣຽນຈົບພຣະໄຕຣປິດົກ ຄື ນ໋ຣະນາຣາຍນ໌ 1 ນ໋ຣະເດຊ 1 ແລະນ໋ຣະສາສຕຣ໌ 1 ນອກນີ້ ຍັງມີພວກນັກປຣາຊ໌ຂແນງອື່ນ ເປັນຕົ້ນ ຊ່ວງຫລໍ່ພະຣພຸທທະຮູບ, ຊ່ວງເຫລັກ,ຊ່ວງຄໍາ ຊ່ວງທອງ ຊ່ວງປັ້ນ ຣວມທັ້ງ ຄນະດົນຕຣີ ປີ່ພາທ ນາຕສິລປ໌ ຢ່ວງຄົບຖ້ວນ, ອັນ ທີ່ມີຄ່າສູງສົ່ງ ກໍ່ແມ່ນພຣະຍາມະຄອຣຫລວງ ໄດ້ນອບມາໃຫ້ເປັນສົມບັຕ ຂອງນໍ້ງເມືອງລ້ານຊ້ວງ ກໍ່ຄື ພຣະບາງເຈົ້າ ເຊິ່ງສົມເດັຈພຣະຍາມະຄອຣຫລວງ ໄດ້ຮັບມາຈາກພຣະຍາເມືອງລ້ວງກາ. ພຣະບາງ ເປັນພຣະພຸທທະຮູບປັນຈະໂລຫະ (ແຮ່ທາຕ 5 ປະການ) ປະສົມກັນ ເຊິ່ງພຣະມະຫາຈຸລະນາຄະເຖຣະເຈົ້າ ໄດ້ຮັບການຮ່ວມມື ຈາກພຣະຣັສສີ 2 ອົງ໌ ທີ່ນາຈາກປ່າຫິມະພານ໌ ແລ້ວພຣະມະຫາເຖຣະເຈົ້າ ຈຶ່ງດໍາເນີນພິທີ ຫລໍ່ ໂດຍແນ່ນ ທ້ວຈີສຸກັນເທວະບຸຕ ເປັນຜູ້ຫລໍ່ຂຶ້ນ ໂດຍໃຊ້ອິທທິຣິທ ຂອງເທພເຈົ້າ.

ສໍາຣັບໂລຫະທີ່ຫລໍ່ນັ້ນ ໄດ້ນາຈາກພຣະອິນທາທິຣາຊ ແຫ່ງສວັຣຄ໌ຊັ້ນຕາວະຕິງສ໌ ແລະເທພເຈົ້າອີກຫລາຍອົງ໌.ເທພເຈົ້າ ອົງຄນັ້ນ ຖວາຍໂລຫະແນວນັ້ນບ້ວງ ອົງຄນັ້ນ ຖວາຍໂລຫະ ແນວນີ້ ບ້ວງ ຈົນເຖິງ 5 ຊນິດ,ສະນັ້ນ ພຣະພຸທທະຮູບນີ້ ຈຶ່ງຖືກຂນານນາມວ່າ "ພຣະບາງ" ຫລື ພຣະບ້ວງ (?)

ປັນຈະໂລຫະ ມີທັ້ງເງິນ ແລະຄໍາ ແລະທອງແດງ ທອງເຫລືອງ ທອງຂາວ ຫລໍ່ປົນກັນຈົນເປັນເນື້ອດຽວ.

ຄັນຫລໍ່ຣຽບຣ້ອຍແລ້ວ ພຣະເຖຣະເຈົ້າ ຈຶ່ງອະທິຕຖານເອົາພ໋ຣະສາຣິຣິກະທາຕ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ທັ້ງ 5 ພຣະອົງ໌ ລົງມາບັນຈຸໄວ້ໃນອົງ໌ພຣະບາງ ນີ້ ຄື ກ້ວງໜ້າຜາກ 1 ທີ່ຄໍ 1 ກ້ວງອົກ 1 ຝ່າມືຂ້ວງຊ້າຍ 1 ແລະຂ້ວງຂວາ 1 ຈຶ່ງຖືເປັນພຣະພຸທທະຮູບສັກດ໌ສິທ ສາມາຕຖ໌ໃຫ້ສໍາເຣັດຄວາມປາຖນາແກ່ຄົນແລະເທວະດາ ທັ້ງຫລາຍ ທີ່ເຄົາຣົພບູຊາທ່ານ ດ້ວຍນໍ້າໃຈກຸສົລແທ້ຈິງ.

ພຣະບ້ວງເຈົ້າ ຢູ່ໂພດສັຕໃນເມືອງລ້ວງກາ ໄດ້ 7 ຮ້ອຍກະສັຕຣິຍ໌ ຈຶ່ງຖືກອ້ງເຊີນ ນາປະດິສຖານຢູ່ເມືອງນະຄອຣຫລວງ ແຫ່ງນີ້.

ສົມເດັຈພຣະຍາມະເຫັນທຣາທິບໍດີ ໄດ້ຊົ່ງນອບພຣະພຸທທະຮູບອົງ໌ສັກດ໌ສິທນີ້ ແກ່ປະເທສລ້ານຊ້ວງ. ພ້ອມກັນນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ພຣະຣາຊທານ ປະຊາຊົນ 4 ໝູ່ບ້ານ ມີຈໍານວນ 5000 ຄົນ ຕິດຕາມນາບໍາຄືບໍຣິວານ ໂຍມອຸປຖາຄ ຄນະສົງ໌ 1000 ຄົນ, ບໍຣິວານ ຂອງນັກປຣາຊ໌ ທັ້ງ 3 ອົກ 3000 ຄົນ ແລະພວກຄນະແມ່ນົມ ຂອງພຣະນ້ວງແກ້ວເກ້ງຍາ ອີກ 1000 ຄົນ.

ພິທີການຕອ້ນຮັບພຣະສົງ ແລະ ຖວາຍການສົມໂພທ໌ ອົງ ພຣະບາງ

***

ໃນເວລານີ້ ຊາວນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ທົ່ວທ້າວເມືອງ ໄດ້ພ້ອມກັນສລອງມ່ວນຊື່ນ ຕ້ອນຮັບພຣະພຸທທະສາສນາ ພຣະໄຕຣປິດົກ ພຣະສົງຄ໌ ອົງຄ໌ພຣະບາງ ແລະຕົ້ນມະຫາໂພທິ ຢ່າງເອີກເລີກ ຄົບ 3 ວັນ 3 ຄືນ, ນັບເປັນຄັ້ງທ່າອິດ ທີ່ກົ່ນທຸບຄວັນທຽນ ໄດ້ຂະຈາຍທົ່ວບັຣຍາກາສ ຂອງນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ອັນສແດງໃຫ້ເຫັນການຮຸ່ງເຮືອງ ຂອງພຣະພຸທ ພຣະທັມ ພຣະສົງຄ໌ ຢູ່ໃນປະເທສລາວ ຂອງພວກເຮົາອກຄົງນາ.

ຫມື່ນແກ (ບາຈີແຂ້) ທີ່ໄດ້ກ່ຳກັບນ່ຳຄອບຄົວແມ່ນົມ ຂອງພຣະນາງແກ້ວເກ້ຍາ ທີ່ເກີດອາພາທ ຣະຫວ່າງທາງ ແລະໄດ້ນ່ຳຂະບວນພຸທທະສາສນາ ຂຶ້ນມາຣອດວຽງຈັນທນ໌ ເຊິ່ງກ່ເປັນຜູ່ນຶ່ງ ທີ່ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມພິທີສລອງອົງຄ໌ພຣະບາງ ແລະຕ້ອນຮັບຄນະສົງຄ໌ ກັບຫມື່ນຈັນທ໌ (ບາຄຸ້ມ) ເຈົ້ານະຄອຣວຽງຈັນທນ໌, ດ້ວຍການນ່ຳພາ ຂອງທ້າວສອງທ່ານ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ພິທີການຄັ້ງນີ້ ເກີດມີຄວາມສ່ວາງງາມ ແລະສັກດ໌ສິທ ເປັນພິທີທາງຣາຊການທີ່ມີຄວາມເອີກເລີກ ແລະ ສົມກຽຕແຫ່ງການຕ້ອນຮັບພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂົ້າມາຍັງປະເທສລາວ.

ທ້າວສອງບຸຄຄົລສ່ຳຄັນ ກາຍເປັນຕົວຢ່າງ ໃນການນ່ຳພາປວງຊົນລາວ ໃຫ້ເຫັນຄວາມສ່ຳຄັນ ຂອງພິທີການຕ້ອນຮັບພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂົ້າມາປະດິສຖານ ຢູ່ທີ່ປະເທສລ້ານຊ້າງຮົ່ມຂາວ ໃນເທື່ອທ່າອິດ.

ຫລັງຈາກພິທີສລອງ ຄົບຖ້ວນ 3 ວັນ 3 ຄືນແລ້ວ, ຂະບວນແຫ່ພຣະສົງຄ໌ ແລະອົງຄ໌ພຣະບາງ ກ່ໄດ້ອອກເດີນທາງຂຶ້ນໄປເຖິງເມືອງວຽງຄ່ຳ (ເມືອງໄຜ່ໜາມ) ແລະໄດ້ຖືກຕ້ອນຮັບໂດຍພຣະຍາເພົ້າ ແລະປະຊາຊົນຣາສດອຣລາວ ໃນເຂຕນັ້ນ, ຢູ່ທີ່ນີ້ ພຣະຍາເພົ້າ ກ່ໄດ້ຈັດງານສລອງ ເປັນເວລາ 3 ວັນ 3 ຄືນ ເຊ່ັນດຽວກັບທີ່ປະຕິບັຕຢູ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌.

ອົງຄ໌ພຣະບາງ ປະທັບຢູ່ເມືອງວຽງຄ່ຳ

****

ຕ່ຳນານຂຸນບູຣົມ ບາງສະບັບ ບັນທຶກວ່າ ອົງຄ໌ພຣະບາງນັ້ນ ຄັນຖືກແຫ່ຂຶ້ນມາ ຣອດເມືອງວຽງຄ່ຳແລ້ວ ພຣະຍາເພົ້າ ໃນຖານະພຣະສະຫາຍ ຂອງ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ເກີດມີຈິຕໃຈສັທທາເຫລື້ອມໃສນ່ຳຫລາຍ ຈຶ່ງກ່ໄດ້ຂໍ່ກັບພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໃຫ້ພຣະບາງສະຖິຕຢູ່ເມືອງວຽງຄ່ຳ ເຊິ່ງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ກ່ຊົງອະນຸຍາຕ ພຣະບາງ ໄດ້ສຖິຕຢູ່ເມືອງວຽງຄ່ຳ ຈົນມາຣອດຣັຊການ ຂອງພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ ໄດ້ 143 ປີ ຈຶ່ງຖືກອັງເຊີນຂຶ້ນໄປສະຖິຕຢູ່ນະຄອຣຫຼວງທອງ ແລະໃນເວລານີ້ເອງ ທີ່ໄດ້ຊົງປ່ຽນຊື່ນະຄອຣຫຼວງທອງ ເປັນ "ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ" ເພື່ອໃຫ້ເປັນກຽຕ ແກ່ພຣະພຸທທະຮູບ ອົງຄ໌ສັກດ໌ສິທນີ້.

ແຕ່ ຕໍານານຂຸນບູຣົມ ບາງສະບັບ ໂດຍສະເພາະ ສະບັບຫໍສມຸດບາງກອກ ມີການບັນທຶກ (1) ໄວ້ວ່າ ຄັນເມື່ອແລ້ວພິທີສລອງ ຢູ່ເມືອງວຽງຄໍາ ແລ້ວ ຂະບວນແຫ່ ກໍ່ຈະນໍາອົງຄ໌ພຣະບາງ ຂຶ້ນສູ່ນະຄອຣຊຽງທອງ ຕາມຫມາຍກໍານົດການ ແຕ່ ພຣະບາງ ໄດ້ສແດງອິທທິຣິທປາຕິຫານ ບ່ຍອມຂຶ້ນໄປ ໂດຍພຣະເຖຣະເຈົ້າ ໄດ້ໃຊ້ຄົນຫາມແຫ່ ຕາມປົກຕິ ຈໍານວນ 8 ຄົນ ກໍ່ຍົກບ່ຂຶ້ນ ຈໍານວນ 16 ຄົນ ກໍ່ຍົກບ່ຂຶ້ນ ຈົນເຖິງ 24 ຄົນ ກໍ່ຍັງຍົກບ່ຂຶ້ນ ພຣະເຖຣະເຈົ້າ ຈຶ່ງໃຫ້ພາກັນຈົກສລາກເບິ່ງ ກໍ່ຮູ້ໄດ້ວ່າ ອົງຄ໌ພຣະບາງ ຢາກສະຖິຕຢູ່ເມືອງວຽງຄໍາ ນີ້ເສັຽກ່ອນ. ໃນຕໍານານ ກ່າວວ່າ ເພາະທ່ານຮູ້ວ່າ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈະບ່ຢູ່ຊອບຣິຕຊອບຄອງ ໃນບັ້ນປາຍ ແລະຕໍານານນີ້ງ ກໍ່ວ່າເພາະນະຄອຣຊຽງທອງ ຈະໄດ້ຖືກພູຣ້າຍວຽດນາມ ເຂົ້າຣຸກຣານໂຈມຕີ ໃນອະນາຄົຕ ຈຶ່ງຍັງບ່ຢາກຂຶ້ນໄປ.

ຊົງສ້າງວັດມະຫາປາສມັນຕ໌ ຖວາຍຄນະສົງ

****

ຂະບວນແຫ່ພຣະພຸທທະສາສນາ ແລະຄນະສົງ ພ້ອມດວຍພຣະໄຕຣປິດົກ ແລະຕົ້ນມະຫາໂພທິ ໂດຍຜ່ານຂຶ້ນໄປທາງບົກ ເຖິງນະຄອຣຊຽງທອງ ເວລານັ້ນ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ແລະສົມເດັຈພຣະອຄຄະມະເຫສີ ພ້ອມດວຍເສນາອາມາຕຍ ແລະແສນທາວພຣະຍາຫ້າປວງ ກໍ່ໄດ້ຈັດພິທີສລອງຕອ້ນຮັບພຣະພຸທທະສາສນາ ພຣະໄຕຣປິດົກ ແລະຕົ້ນມະຫາໂພທິ ອົກຄັ້ງນຶ່ງ ໃຊ້ເວລາເຖິງ 7 ວັນ 7 ຄືນ ໂດຍມີປະຊາຊົນພົລເມືອງ ຊາວນະຄອຣຊຽງທອງ ໄດ້ພ້ອມພາກັນ ນາຖວາຍເຄື່ອງສັກກາຣະບູຊາ ແດ່ພຣະສົງຄະເຈົ້າ ໂດຍການນໍາ ຂອງ ພຣະມະຫາປະສະມັນຕະເຖຣະ ແລະ ພຣະມະຫາເທພລັງກາ ແລະສລອງຕົ້ນມະຫາໂພທິ ຢ່າງຄັບຄັ່ງ ເອີກເລີກມ່ວນຊື່ນ ແລະພາຄພູມໃຈເປັນທີ່ສຸດ.

ເວລານັ້ນ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈຶ່ງຊົງສ້າງວັດຂຶ້ນ ເປັນວັດຫລວງ ແຫ່ງທໍາອິດ ຖວາຍແດ່ພຣະມະຫາປະສມັນຕະເຖຣະ ແລະຄນະສົງ ໂດຍໃຫ້ຊື່ວ່າ ວັດມະຫາປະສມັນຕ໌ ຢູ່ທີ່ປາກຫວ້ຍໂຣບ ແລະຫນ່ມະຫາໂພທິ ກໍ່ທໍາພິທີປູກຂຶ້ນ ຢູ່ໃນວັດນັ້ນ.

ວັດມະຫາປະສມັນຕ໌ ນີ້ ໄດ້ຮ້າງໄປນານແລ້ວ ບ່ຊາບວ່າ ເປັນດວ້ຍເຫຕໃດ? ຜາກົຕວ່າ ໃນສະຖານທີ່ເກົ່າ ແຫ່ງນີ້ ໄດ້ຖືກຊາວວຽດນາມ ມາສ້າງວັດ ຂຶ້ນແທນ. ສ່ວນ ຕົ້ນມະຫາໂພທິ ຕົ້ນນັ້ນ ກໍ່ເຖົ້າແກ່ຫລາຍ ໄດ້ຖືກລົມພັດຫັກລົ້ງ ແຕ່ປີ ຄ.ສ. 1899. ຣວມອາຍຸໄດ້ 542 ປີ.

---

(1) ນິທານຂຸນບູຣົມ ມຣາຊາທິຣາຊ ພິມພ໌ໂດຍ ອົງຄ໌ການຄ້າ ຄຸຣຸສະພາໄທຍ ປີ ພ.ສ.2512 ຫນ້າ 35

ສັງຄົມລາວໃຫມ່ ຫລັງຈາກການຳ
ພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂົ້າມາເຜີຍແຜ່ປະຕິບັຕ

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

ຫລັງຈາກພຣະພຸທທະສາສນາ ຖືກນຳເຂົ້າມາປັກຣາກລົງ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ເຊັ່ນນັ້ນແລ້ວ ການຂຍາຍສິລທັມ ຣິຕຄອງປະເພນີ ກໍ່ດຳເນີນໄປ ຢ່າງວ່ອງໄວ ໃນຖານະທີ່ພຣະພທທະສາສນາ ແລະຄນະສົງຄ໌ ໄດ້ຖືກຕອ້ນຮັບ ຈາກພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ໂດຍກົງ. ພວກເສນາອ່ຳມາຕຍ໌ ຂ້າ ຣາຊການ ແລະໄພ່ຟ້າປະຊາຊົນລາວ ກໍ່ຕ່າງໃຫ້ການສນັບສນຸນ ແລະ ປະຕິບັຕສິລທັມຄຳສອນ ທີ່ ເຜີຍແຜ່ເທສນາ ໂດຍພຣະມະຫາເຖຣະທັງສອງ ເປັນຢ່າງດີ ທັງນີ້ ກ່ຍອ້ນພຣະມະຫາກະຣຸນາທິ ຄຸນລົ້ນເກົ້າ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມມະຫາຣາຊ ແລະພຣະນາງແກ້ວເກ້ຍາ ອັຄຄະມະເຫສີ ຊົງດຳຣົງຕຳແໜ່ງ ເປັນເອກອັຄຄະສາສະນູປະຖັມພ໌ ດວ້ຍພຣະອົງຄ໌ເອງ ທັງສອງພຣະອົງຄ໌.

ປະເພນີຂອງຊາຕລາວ ເປັນທາງການ ເວລານັ້ນ ກໍ່ຖືກປຣ່ຽນແປງມາເປັນແບບພຸທ ປະຊາ ຊົນລາວ ໄດ້ກາຍເປັນຊາວພຸທ ເປັນສ່ວນຫລາຍ ມີການປະຕິບັຕ ສິລ 5 ສິລ 8 ແລະ ຟັງພຣະທັມ ມະເທສນາ ໃນວັນ 7 ຄ່ຳ 8 ຄ່ຳ ແລະ 14 ຄ່ຳ 15 ຄ່ຳ ພອ້ມກັນນັ້ນ ປະເພນີການຕັກບາຕ ຢາດນ້ຳ ອຸທິສກຸສິລ ໃນວັນເທສການ ເຊັ່ນວັນເຂົ້າພັຣສາ ອອກພັຣສາ ເປັນຕົ້ນ ກໍ່ໄດ້ເລີ້ມມີຂຶ້ນ ຕາມຣິຕ ຄອງພຣະພຸທທະສາສນາ ທີ່ມີມາແຕ່ຍຸຄສມັຍພຸທທະການ ນັ້ນເອງ.

ນອກຈາກນັ້ນ ການນຳເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ສູ່ປະເທສລ້ານຊ້າງ ເວລານັ້ນ ກໍ່ສົ່ງຍອ່ມພົລສະ ທອ້ນໃນທາງສັງຄົມ ຫລາຍປະການ ໂດຍສະເພາະແນ່ນ ການສຶກສາ ຮຽນຮູ້ຣິຕຄອງສິລທັມພຸທ ທະສາສນາ ແລະການຄົ້ນຄວ້າ ຂີດຂຽນ ກໍ່ອາຈມີການຂຍາຍຕົວຫລາຍຂຶ້ນ ກວ່າແຕ່ສມັຍໂບ ຣານ ກ່ອນໜ້ານັ້ນ.

ເຂົ້າໃຈວ່າ ກ່ອນໜ້ານີ້ ຕົວອັກສອຣລາວ ຄົງຈະໃຊ້ຕົວອັກສອຣມອນ ທີ່ໄດ້ມາທາງຊຽງ ໃຫມ່ ຄື"ຕົວທັມ" ນັ້ນເອງ ເພາະທີ່ພາກິຕເຫັນໄດ້ ກ່ອນໜ້ານີ້ກໍ່ແນ່ນໃນສມັຍທ້າວຣຸ່ງ-ທ້າວ ເຈືອງ ທີ່ຍົກກຳລັງເຂົ້າມາຣຸກຣານລ້ານຊ້າງ ໃນຣະຫວ່າງ ປີ ຈຸລສັກຣາຊ 496 ຫລື ຄ.ສ.1134 ແລະ ເຣື້ອງທ້າວຣຸ່ງ-ທ້າວເຈືອງນີ້ ຖ້າຈະເປັນຄົນຊາຕມອນ ຕາມການສັນນິຕຖານ ຂອງມະຫາ ສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຫລືວ່າ ຈະເປັນຊາວອາມາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ກໍ່ຕາມ ແຕ່ສິ່ງຄວນຣັບຮູ້ ໃນທີ່ນີ້ ກໍ່ຄື ທັງມອນ ແລະລາວລ້ານນາ ຕ່າງມີອັກສອຣໃຊ້ກັນ ຢູ່ແລ້ວ ແລະທາງລ້ານນາເອງ ກໍ່ຍອມຣັບ ວ່າ ພວກຕົນ ໃຊ້ຕົວອັກສອຣ ທີ່ມາຈາກລື້ ແທ້ຈິງ ກໍ່ແນ່ນຕົວອັກສອຣແບບມອນ ນັ້ນເອງ ສະນັ້ນຢູ່ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ນັ້ນ ກໍ່ຄົງໃຊ້ຕົວອັກສອຣຕົວທັມ ກໍ່ຄືຕົວຫນັງສືແບບດຽວ ກັນ ກັບທີ່ໃຊ້ຢູ່ລ້ານນາ ຢູ່ສິບສອງພັນນາ ແລະຢູ່ໄທໃຫ່ຽ (ສານ ສ.ຕ.ດ) ນັ້ນເອງ ທີ່ໄດ້ມາຈາກ

ຕົວອັກສອຣນອມ ນ່ານັ້ນທັ້ງຫມົດ.

ແຕ່ ທີ່ມີຢູ່ພິເສສ ກວ່ານັ້ນ ກໍ່ຄືຕົວອັກສອຣລ້ານຊ້າງ ມີໃຊ້ຢູ່ 2 ແບບ ຄືແບບຕົວທັມ ແລະ ແບບຕົວລາວ. ມີຂໍ້ບັນທຶກຂອງທ່ານສາສຕຣາຈານ ຍອຣຊ ເຊເດສ (George Coedes) ໃນການ ວິຈັຍກ່ຽວກັບຄວາມເປັນມາ ຂອງຕົວອັກສອຣໄທຍ ທີ່ກ່າວກັນວ່າ ຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ເປັນຜູ້ປະດິດ ຂຶ້ນໃນປີ ຄ.ສ.1282 ນັ້ນ ເຊິ່ງມີການເອີ່ຍເຖິງຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ເດີມ ອີກດ້ວຍ. ຂໍ້ນີ້ ພາໃຫ້ໄດ້ມີຂໍ້ ສັນນິຕຖານໄດ້ວ່າ ຕົວອັກສອຣລາວ ອາຈເຄີຍມີໃຊ້ມາແລ້ວ ແຕ່ສມັຍນ່ານເຈົ້າ ແລະກໍ່ອາຈເປັນ ຕົວລາວ ນີ້ ກໍ່ໄດ້ ເພາະເຫຕວ່າ ການສ້າງຕັ້ງລ້ານຊ້າງ ຂອງເຈົ້າຂຸນລໍ ໃນປີ ຄ.ສ. 739 ນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ ຫມາຍຄວາມ ມີການຕັດຂາດ ຈາກອ່ານາຈການປົກຄອງ ຂອງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ໂດຍສິ້ນ ເຊິງ ເຈົ້າຂຸນລໍ ກໍ່ອາຈຫຽວໄປຫຽວມາ ຣະຫວ່າງເມືອງຊະວາ ແລະເມືອງແຖນ (ຕາລີຟູ) ຕ່ໍາມາ ເພາະໄລຍະທາງ ບໍ່ພໍ່ທໍ່ໃດຫລັກ ຂີ່ຊ້າງໄປມາຫາກັນ ກໍ່ມີພຽງ 1 ຫລື 2 ວັນ ທໍ່ນັ້ນ.

ການປະສານງານ ຣະຫວ່າງອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ກັບອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ຫລັ໊ດຽມບຽມຟູ ໄລຍະທາງໄກ້ກວ່າ ຣະຫວ່າງເມືອງແຖນ ໄປຫາຊຽງໃຫມ່ ແລະສຸໂຂທັຍ ອີກຊໍ້າ.

ສະນັ້ນ ການຫນັງສື ທີ່ລ້ານຊ້າງໃຊ້ຢູ ອັນທີ່ ເອີ້ນວ່າ "ຕົວລາວ " ນີ້ ຈົ່ງມີທາງໄດ້ມາຈາກອາ ນາຈັກຣ໌ແມ່ ຄືຫນອງແສ ຫລັ໊ວ່າ ມີການໃຊ້ກັນສືບເນື່ອງມາແຕ່ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ນັ້ນກໍ່ໄດ້.

ຄັນມາຮອດສມັຍຟ້າງຸ່ມ ນັບແຕ່ໄດ້ນໍາເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂົ້າມາປະດິສຖານ ຂຶ້ນຢູ່ລາວ ເວລານັ້ນ ຕົວອັກສອຣແບບໃຫມ່ ຄືຕົວຂອມ ກໍ່ອາຈຖືກນໍ່ານາໃຊ້ ຢູ່ໃນລາວຕື່ນອີກດ້ວຍ ແລະ ປະການນຶ່ງນັ້ນ ເຂຕອານາຈັກຣ໌ຫລວງພຣະບາງ ກ່ອນສມັຍຂຸນລໍເອງ ກໍ່ແມ່ນເຂຕອິທທິພົລ ຂອງ ຂອມ ຢູ່ແລ້ວ ສະນັ້ນ ການໃຊ້ຕົວອັກສອຣຂອມ ກໍ່ຄົງມີມາແຕ່ສມັຍ ກ່ອນຂຸນລໍ ນັ້ນກໍ່ໄດ້.

ມີຄໍາຖາມຂຶ້ນວ່າ ຕົວອັກສອຣໄທດໍາ ທີ່ມີໃຊ້ຢູ່ໃນປັຈຈຸບັນນີ້ ແມ່ນເກີດຂຶ້ນກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ຫລືເກີດຕາມຫລັງ ? ຄໍາຖາມນີ້ ຖ້າຫາກຈະສຶກສາເຫຕຜົລ ທີ່ວ່າ ພວກໄລ່ເຈົ້າ ລາວກາຍ ແລະ ເມືອງແຖງ ລ້ວມແຕ່ຂຶ້ນນ່ານານານານ ຫລັງຈາກຖືກຍຶດຄອງໂດຍກຸໄບລຂ່ານ ໃນຍຸຄ ຕົ້ນ ນັ້ນແລ້ວ ແລະຕ່ໍຈາກນັ້ນມາ ຮອດສມັຍຟ້າງຸ່ມ ອານາຈັກຣ໌ແຫ່ງນີ້ ກໍ່ເປັນຂອງລ້ານຊ້າງມາ ຈົນຮອດຍຸຄທີ່ພວກເຮົາຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງສຍາມ ກໍາລັງທັບສຍາມ ກໍ່ຄຸມຂຶ້ນໄປຈົນເຖິງເຂຕ ລາວກາຍ ຄືກັນ ເມື່ອມາເຖິງ ຄ.ສ.1888 ຝຣັ່ງເສສ ຈົ່ງແຍກໄປຂຶ້ນກັບຣາໂນຍ ສະນັ້ນ ຈົ່ງບໍ່ເຫັນ ມີເຫຕຜົລອື່ນ ທີ່ຈະໃຫ້ເຊື່ອວ່າ ຕົວອັກສອຣນີ້ ເປັນເອກຣາຊ ສະເພາະຂອງອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງ ຈຸໄທ ຂອງຕົວເອງ.(ໃຫ້ເບິ່ງຄືນບົທທີ່ວ່າ ດ້ວຍຕົວອັກສອຣລາວ ຫນ້າ...167-168)

ຈາກເຫຕຜົລທີ່ກ່າວມາເບື້ອງເທິງນັ້ນ ເຮົາຈົ່ງອາຈແນ່ໃຈວ່າ ຕົວອັກສອຣລາວ ທີ່ມີຢູ່ນີ້ ໄດ້

ເກີດຂຶ້ນມາ ກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ແລະຄັນມາຣດຍຸຄພຣະພຸທທະສາສນາແລ້ວ ຕົວນອນຈົ່ງຖືກນ່ຳມາ ໃຊ້ສ່ຳຣັບຂຽນປາລິ ແລະບົທເທສນາສິລທັນ ເລີຍຖືກເອີ້ນກັນວ່າ "ຕົວທັນ"

ແທ້ຈິງ ບົທບາທຂອງພຣະພຸທທະສາສນາ ໃນສັງຄົມລາວ ກ່ຄືສັງຄົມຊາຕອື່ນໆ ໃນຍຸຄສມັຍ ໂບຣານນັ້ນ ນັບວ່ານີ່ຍກວ້ຳງຂວ້ຳງ ກິຈຈະກັມສັງຄົມ ທີ່ຖືກພລິຕສ້ຳງຈາກວັດ ຫລືເກີດຈາກບົທ ບາທ ຂອງພຣະພຸທທະສາສນາ ນັ້ນ ເກືອບຈະກ່າວໄດ້ວ່າ ແມ່ນກິຈຈະກັມ ແຫ່ງຊາຕ ໄປເກືອບ ທ້ັງຫມົດ ວັດເຂ້ົ້າໄປພົວພັນທ່ກັບຊີວິຕສັງຄົມ ເລ້ີມຕ້ັງແຕ່ຄ່ຳວ່າ " ບວຊ ຮຽນ ຂຽນ ອ່ານ " ເປັນ ຕ້ົນໄປ.

ກ່ອນໜ້ານ້ີ ເມ່ືອ 50 ກ່ວາປີ ຄົນຫລ້ັງ ຜູ່ຊາຍລາວທຸກຄົນ ເລ້ີມແຕ່ອາຍຸ 10 ປີ ຂ້ຶ້ນໄປ ແມ່ນ ໄດ້ຜ່ານຊີວິຕກາຣບວຊ ເປັນສາມະເນຣ (ຈ້ອ) ສິກອອກມາ ກ່ເອ້ີນວ່າ "ຊຽງ " ແປວ່າ ຜູ່ສລາດຮູ້ ແລະເມ່ືອຣອດ 20 ປີ ກ່ຕອ້ງຜ່ານຊີວິຕເປັນພິກຂຸ ສິກອອກມາ ເອ້ີນວ່າ" ທິສ " ແປວ່າ ຜູ່ເຂ້ົ້າໃຈ ທິສທາງຂອງຊີວິຕດີແລ້ວ. ເມ່ືອບ່ທັນສິກ ສຶກສາຣຽນຮູ້ຕ່ືນຕ່ໄປອີກ ນິຄວາມດີ ກ່ຖືກຫົດສ້ຳງຄ້ັ້ງທ່ີ 1 ໄດ້ເປັນ "ພຣະສ່ຳເຣັດ" ສິກອອກມາ ເອ້ີນວ່າ "ອາຈາຣຍ໌ສ່ຳເຣັດ" ແປວ່າ "ເປັນຜູ່ຊາຍສົມບຸຣນ໌ ແລ້ວ " ຄັນເມ່ືອບ່ທັນສິກ ຖ້ວ່ຖືກຫົດຕ່ືນເປັນຄ້ັ້ງທ່ີ 2 ຕ່ໄປອີກ ສິກອອກມາ ກ່ເອ້ີນວ່າ "ອາຈາຣຍ໌ ຊ" ຖ້ວ່າເປັນອາຈາຣຍ໌ນັກຣຽນຮູ້, ຄັນຖືກຫົດສ້ຳງ ເປັນເທ່ືອທ່ີ 3 ກ່ເປັນ"ພຣະຄຣູ" ສິກອອກມາ ເພ່ີນເອ້ີນວ່າ "ອາຈາຣຍ໌ຄຣູ" ແປວ່າ ຜູ່ມ່ີຄວາມຮູ້-ຄວາມດ່ີພຽງພ່ ສອນຜູ່ອ່ືນໄດ້ແລ້ວ"

ສະນ້ັນ ຈ່ົງເຊ່ືອວ່າ ຣະບົບຄວາມຮັບຮູ ທ່ີຄົນລາວປະຕ່ິບັຕກັນມາແລ້ວ ຄ່ື "ບວຊ ຮຽນ ຂຽນ ອ່ານ " ຈ່ົງອາຈເກ່ີດຂ້ຶ້ນ ແຕ່ສມັຍຟ້າງຸ່ມ ຄ່ືນັບແຕ່ພຣະພຸທທະສາສນາເລ້ີມກ່ຣ່າງສ້ຳງຕ່ົວຂ້ຶ້ນໃນ ປະເທສລ້ານຊ້ຳງຕອນຕ້ົນ ພ້ອມກັບກາຣພລິຕສ້ຳງຄວາມຈະເຣ່ີນກ້ຳວໜ້ຳ ໃຫ້ແກ່ປະທສຊາຕ ໃນຣູບອ່ືນໆ ນ້ັນດ້ວຍ.

ຄວາມຈະເຣ່ີນກ້ຳວໜ້ຳ ຂອງປະເທສ ລ້ານຊ້ຳງ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ

****

ໂດຍອ້ີງໃສ່ພຣະຣາຊປາໄສ ທ່ີຊ້ຳງຖແລ້ງອອກ ເປັນພຣະຣາຊໂອ້ງກາຣ ໃນວັນສລອ້ງຊ້ຍຊນະທ່ີ ສ່ຳເຣັດກາຣຕ່ສ້ກາຣທອ້ນໂຣມອານາຈັກຣ່ລ້ານຊ້ຳງ ເຂ້ົ້າເປັນຜືນແຜ່ນດິນດຽວກັນ ເຊ່ົ້ງຈັດຂ້ຶ້ນຢ່ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ເມ່ືອປີ 1357 ຜ່ານມານ້ັນ, ສົມເດັຈພຣະຍາຟ້າທລ້ວ່ຣະນີ ມະຫາຣາຊ ກ່ໄດ ຊ້ົ້ງດ່ຳເນີນກາຣປົກຄອ້ງ ນ່ຳພາປະທສຊາຕແລະປະຊາຊົນລາວ ພົບກັບຄວາມຈະເຣ່ີນຜາສຸກໂດຍ ຕລອດທ່ົ້ວຂອບເຂຕຂັນທະສີມາ ຂອງພຣະອ້ົ້ງຄ໌, ດິນແດນລາວ ທ້ົ້ງໃຕ້ຣອດຫລ່ີຜ ທ້ົ້ງເໜືອ

ຮອດຟາໄດຟາດ່ຽງ ແລະຈາກທິສຕາວັນຕົກ ແຕ່ພູດົງພະຍາເຍັນ ພຣະຍາໄຟ ເປັນເຂຕ ທິສຕາ ວັນອອກ ນັບແຕ່ໄມ້ລົ້ມແປ່ງແດນແກວ ຂຶ້ນມາ ຕ່າງກໍ່ມີໄດ້ຮັບຄວາມສງົບສຸຂ ໂດຍທົ່ວກັນ.

ນອກຈາກນີ້ ບັນດາພວກເສນາອ່ຳນາຕຍ ຂ້າຣາຊບໍຣິພານ ກໍ່ພາກັນຢູ່ໃນຄວາມສງົບສັນຕິ ປົກ ຄອງບ້ານເມືອງ ອານາເຂຕດິນແດນ ທີ່ຕົນມີຄວາມຮັບຜິດຊອບ ດ້ວຍຄວາມປອງດອງ ແລະມີ ຣະບຽບວິນັຍ ຢ່າງຫຸ່ນຫຽງ ຈົບງາມ ຕລອດມາ.

ໃນຣະຫວ່າງນີ້ ໄດ້ເກີດມີບັນຫາຂຶ້ນ ຢູ່ທີ່ອານາຈັກຣ໌ພວນ ໂດຍແມ່ນທ້າວຂຽວລ່າຍ ທີ່ຖືກຍຸ ແຍ່ ຈາກແກວ ເກີດຄວາມກະດ້າງກະເດື່ອງ ບ່ຍອມໃຫ້ການຮ່ວມມື ນຳພຣະອົງຄ໌ ໃນການກະທຳ ສົງຄາມ ຜາບປາມພວກຂອມຂະບົດ ຢູ່ເມືອງຜານ້ຳທາ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈົ່ງຍົກທັບ ໄປຜາບທ້າວຂຽວລ່າຍ ໃນປີ ຄ.ສ.1360 ຍຶດໄດ້ເມືອງຊຽງຂວາງ ແລ້ວຈັບເອົາມເ້ຫສາວຂອງທ້າວ ຂຽວລ່າຍ 2 ນາງ ລົງມາກັກໄວ້ ເປັນຕົວປະກັນ ຢູ່ນະຄອນຣຊຽງທອງ ຄັນຮອດປີ 1361 ພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ສາມາຕຖ໌ຜາບພວກຂອມກັນຣາງ ເມືອງຜາຫລວງນ້ຳທາ ໄດ້ສຳເຣັດ.

ແທ້ຈົງ ແລ້ວ ສັງຄົມບ້ານເມືອງຂອງມະນຸສ ນັ້ນ ບ່ວ່າແຕ່ບ່ອນໃດ ຫາກບ່ມີຂ້າລັກຄົນໂຈຣ ຄອຍກໍ່ກວນຄວາມສງົບສຸຂ ຂອງປະຊາຊົນ ແລະບ້ານເມືອງ ບ່ມີເສິກທາງເໜືອ ເສືອທາງໃຕ້ ແລະບ່ມີການຂ້າຟັນລັນແທງ ທ້ຳຢູ່ພາຍໃນ ແລະພາຍນອກ ແລະເມື່ອໄພ່ຟ້າພົລເມືອງ ຍຸທ່ວ ທ່ຳມາຫາກິນ ໂດຍຄວາມຊອບທັມແລ້ວ ຄວາມຈະເຣີນກ້າວໜ້າ ຂອງສັງຄົມ ກໍ່ຍ່ອມເກີດຂຶ້ນ ໄດ້ໂດຍໄວຕາມລ່ຳດັບເວລາ, ແລະ ຢູ່ປະເທສລ້ານຊ້ວ ເວລານັ້ນ ກໍ່ເຊັ່ນດຽວກັນ ສົມເດັຈພຣະ ຍາຟ້າຫລ້າທ່ຣະນີ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຊົງປົກຄອງໄພ່ຟ້າປະຊາຊົນ ດ້ວຍທິສພິທະຣາຊທັມ (ທັມມະ ສ່ຳຣັບພຣະຣາຊາ) ອັນດີຍິ່ງ ພົລເມືອງລາວ ໄດ້ຮັບອິສຣະເສຣິ ມີກຽຕສັກດ໌ສຣີກ້ອງລືຊາ ເປັນທີ່ ນັບຖື ແລະເກ້ງຂາມ ຂອງນານາປະເທສ ໃນເຂຕອອ້ມແອ້ມຣາຊອານາຈັກຣ໌ ຢ່າງເປັນທີ່ພາຄພູມ ໃຈຍິ່ງ.ໃນເວລາອັນສັ້ນ ພຽງ 18 ປີ ທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊສົມບັຕ ໃນປະເທສລ້ານຊ້ວ ນັບເປັນເວລາອັນສັ້ນທີ່ສຸດ ແຕ່ ຣະບອບການປົກຄອງໃຫມ່ ຂອງປະເທສ ລ້ານຊ້ວ ດ້ວຍການນ່ຳພາຂອງພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ຜລິຕຜົລຂຶ້ນ ຢ່າງສ່ວ່າງງາມ ເປັນພື້ນຖານອັນດີ ສ່ຳ ຣັບ ການປົກຄອງບ້ານເມືອງ ຂອງພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ລາວ ຍຸຄຕ່ມາ ຈະເຫັນໄດ້ຄັກແນ່ ກໍ່ຄື ເມື່ອມາເຖິງຣັຊສມັຍ ຂອງພຣະຍາສາມແສນໄທ ໄຕຣພູວະນາຖ ທີ່ເປັນຣາຊໂອຣົສ ຂອງພຣະ ອົງຄ໌ ບ້ານເມືອງ ກໍ່ເປ່ັງບານກ້າວໜ້າ ບ່ວ່າ ໃນດ້ານການເມືອງ ການປົກຄອງ ແລະການປອ້ງ ກັນປະເທສ ດ້ານເສຕຖະກິຈ ແລະດ້ານສັງຄົມ ແລະວັທທະນະທັມ ທ່ົວໄປ.

ດ້ວຍຄວາມພາຄພູມໃຈ ແລະຄວາມຕື່ນຕົ້ວ ໃນສິທອິສຣະເສຣີ ຂອງພົລເມືອງລາວ ໃນຍຸຄ ສມັຍຕອນນີ້ ພາໃຫ້ການຣຣ້ອງທຸກຂ໌ ຂໍ່ຄວາມເປັນທັມ ແລະການຣອອກປະຊາມະຕິ ຂອງປະຊາຊົນ ໄດ້ພາກົຕຂຶ້ນ ແມ່ນແຕ່ ຕົວພຣະອົງຄ໌ເອງ ກໍ່ຖືກຕໍານິຈາກປະຊາຊົນພົລເມືອງ ຈົນໄດ້ຕັດສິນພຣະ ທັຍ ສລະຣາຊສົມບັຕ ໃນບັ້ນປາຍ.

ດ້ວຍຄວາມທຽ່ງທັມ ຂອງພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ຄື ພຣະຍາຟ້າຫລ້າທໍ່ຣະນີ ມະຫາຣາຊ, ຕໍານານຂຸນບູຣົມ ຣວມທັງຕໍານານ ອຸຮັງຄະທາຕທີ່ແຕ່ງຂຶ້ນພາຍຫລັງ ເຊິ່ງກ່າວເຖິງ ເຫຕການຣບ້ານເມືອງ ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ໍາຂອງສອງຝັ່ງ ແລະກ່າວເຖິງບຸຄົລຊັ້ນຜູ້ນໍາ ໃນສມັຍນັ້ນ ຈຶ່ງໄດ້ມີບົທກ່າວຍອ້ງ ເຖິງພຣະກຽຕິຄຸນ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ເຖິງຂັ້ນທີ່ວ່າ ພຣະອົງຄ໌ນັ້ນ ແມ່ນພຣະຍາທັມມິກະຣາຊ (ເຈົ້ານັກບຸນ) ເຊິ່ງພາຍຫນ້າ ກໍ່ຈະໄດ້ເກີດມາ ຟື້ນຟູ ສິລທັມ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ແລະເມື່ອພຣະພຸທທະສາສນາຄົບອາຍຸ 5000 ປີ ກໍ່ຈະໄດ້ເກີດມາ ເລີກສາສນາພຣະພຸທທະເຈົ້າ (ມີຄວາມກັນເຊື່ອວ່າ ເມື່ອອາຍຸພຣະພຸທທະສາສນາ ຄົບ 5000 ປີ ແລ້ວ ພຣະອັຕຖິທາຕ (ກະດູກ) ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ຈະໄປຕົກຢູ່ແຫ່ງໃດກໍ່ຕາມ ຈະຣວມຕົວກັນ ເຂົ້າ ເປັນອົງຄ໌ພຣະພຸທທະເຈົ້າ ຄືນມາ ແລະມາເທສນາສັ່ງສອນມະນຸສ ເປັນຄັ້ງສຸດທ້າຍ ພຽງ 1 ວັນ 1 ຄືນ ແລ້ວ ກໍ່ຫມົດກັປພຣະໂຄດົມ (ຄືຫມົດຍຸຄພຣະພຸທທະເຈົ້າອົງຄ໌ ທີ 4) ບຸຄົລຜູ່ທີ່ໄດ້ ເກີດມາ ແລະໄດ້ຟັງພຣະທັມມະເທສນາ ຂອງພຣະອົງຄ໌ເວລານັ້ນ ຈະໄດ້ສໍາເຣັດເປັນພຣະອໍຣະ ຫັນຕ໌ ພຣະໂສດາບັນ ພຣະສະກິທາຄາມີ ແລະພຣະອານາຄາມີ ໂດຍທົ່ວກັນ ຕາມບຸນປາຣະມີ ຂອງໃຜມັນ ແລະເຊື່ອກັນ ວ່າ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ກໍ່ຈະມີໂອກາສເກີດມາໃນ ຍຸຄນັ້ນອີກ ແລະໄດ້ມາພົບ ແລະຟັງຄໍາສອນ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າໃນພາຍທ້າຍ ນີ້ດ້ວຍ...ຄໍາວ່າ "**ເລີກສາສນາ**" ມີຄວາມຫມາຍດັ່ງນີ້ ເອງ....ຜູ້ຂຽນ)

ຈາກບົທບັນທຶກ ແລະຈາກຄວາມເຊື່ອ ດັ່ງກ່າວນີ້ ສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜູ້ຄົນພົລເມືອງລາວແລະ ຫມູ່ນັກປຣາຊຍ໌ ບັນດິຕ ໃນສມັຍກ່ອນ ບໍ່ໄດ້ຫລຽວຂ້າມຄຸນຄ່າ ແລະວິຣະກັມອັນປະເສີຕ ເລີດ ລ້ໍາ ຂອງພຣະອົງຄ໌ ຈຶ່ງຕ່າງມີຄວາມພາຄພູມໃຈ ແລະເທີດທູນພຣະກຽຕິຄຸນ ຂອງພຣະມະຫາກະ ສັຕຣິຍ໌ລາວ ພຣະອົງຄ໌ນີ້ ທີ່ໄດ້ເສັ້ຽສລະພຣະອົງຄ໌ ຊົງສ້າງໄວ້ເປັນອະນຸສອຣນ໌ແກ່ຄວາມເປັນຊາຕ ລາວ ແລະປະເທສລາວ ຈົນຣອດທຸກວັນນີ້ ຊື່ຄ່າວ່າ " **ພຣະຍາຟ້າ** " ຫລື ທີ່ນັກປຣາຊຍ໌ ຊາວຊຽງ ໃຫມ່ ປະພັນທ໌ ຂຶ້ນເປັນພາສາປາລີວ່າ " **ປັພພາຣະ ເທວະ ກຸມາຣ** " ໄດ້ເປັນທີ່ຣັບຮູ້ກັນທົ່ວທຸກແຫ່ງ ຫົນ. ຣາຊວົງສ໌ ຟ້າງຸ່ມ ທີ່ສືບຕໍ່ລົງມາຈາກເຈົ້າຂຸນລໍ ແລະຂຸນບູຣົມຣາຊທິຣາຊເຈົ້າ ຈົນມາຣອດ ຍຸຄປັຈຈຸບັນ ໄດ້ມາສິ້ນສຸດລົງ ໃນສມັຍຣະບອບເຖື່ອນຄອມມູນິສຕ໌ລາວ ຂອງ ກຸ່ມໄກສອນ ສຸພານຸ ວົງສ໌ ຫນູຮັກ ຄໍາໄຕ ໃນປີ 1975 ຜ່ານມານີ້ເອງ ທັ້ງນີ້ ໂດຍແນ່ນ ຊົນຊາຕວຽດນາມແດງ ເປັນຜູ້ ບົ່ງການ ດໍາເນີນແຜນກືນຊາຕລາວ ຄືກັບທີ່ພວກເຂົາ ກືນຊາຕຈາມປາ ຈົນສູນຍ໌ຊາຕສູນຍ໌ ພັນທ໌

ໄປຈາກໂລກ ນາແລ້ວ ແຕ່ຕອນສັຕວັສກ່ອນໆ ອັນເປັນທີ່ໜ້າເສົ້າສລົດໃຈ ຢ່າງຍິ່ງ.

ແລະ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງໂລກ ແລະຊົນຊາຕລາວ ໃນພາຍຫລັງ ຈະໄດ້ບັນທຶກເຫຕກາຣນ໌ ແລະຄວາມເສົ້າສົລດໃຈ ຄັ້ງນີ້ໄວ້ ຈົນຕລອດຊົ່ວຟ້າດິນ.

ພຣະຍາຟ້າຫລ້າ ທ່ຣະນີ ມະຫາຣາຊ

ອົງສລະຣາຊບັນລັງກ໌

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

ອົງໃສ່ ຣະບອບກາຣປົກຄອງໃຫມ່ ແລະນະໂຍບາຍກາຣປົກຄອງໃຫມ່ ທີ່ອົງສະຖາປະນາ ຂຶ້ນ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນວັນເດືອນສາມເພັ້ງ ປີ ຄ.ສ.1357 ທີ່ຜ່ານມາ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ປົກຄອງປະເທສຊາຕບ້ານເມືອງມາ ດ້ວຍດີ ແລະມີສັນຕິສຸຂ ຕລອດມາ,ປະຊາຊົນ ຣາສດອຣ ໄດ້ຖືກປົດປ່ອຍ ຈາກຄວາມຕ່ຳຕ້ອຍ ດ້ອຍກາຣພັທທະນາ ແລະຄວາມເກົ່າແກ່ຫລ້າ ຫລັງ ບ້ານເມືອງຖືກປົດປ່ອຍຈາກສະພາພຄວາມກະແຈກກະຈາຍຈົນກາຍມາເປັນອານາຈັກ ຍິ່ງໃຫຽ່ ແຫ່ງນຶ່ງ ໃນດິນແດນເຂຕເອເຊັຽຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້, ພົລເມືອງລາວ ໄດ້ຮັບອິສຣະເສຣິ ມີຄວາມສາມາຕຖ່ອອກສົທ ອອກສຽງໄດ້ ທຸກເຜົ່າຊົນ ຢູ່ທ່ວງພາຄພຸ້ນໃຈ ໃນສົທຂອງຕົນເອງຈົນ ມາຮອດປີ 1368 ຫລື ພ.ສ.1911 ຈຶ່ງເກີດເຫຕກາຣນ໌ຄວາມເສົ້າສລົດໃຈຢ່າງຮ້າຍແຮງເກີດຂຶ້ນ ໃນ ດິນແດນລ້ານຊ້າງ ດ້ວຍເຫຕທີ່ສົມເດັຈພຣະນາງແກ້ວກ້ຍາ ພຣະອັຄຄະມະເທສີຂອງພຣະເຈົ້າ ຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ເຊິ່ງເປັນຄູ່ທຸກຂຄູ່ຍາກ ແລະຄູ່ບາຣະມີ ຂອງພຣະອົງ໕ ນາດ້ວຍກັນ ໄດ້ສວັຣ ຄົຕ ລົງ ຢ່າງບໍ່ຄາດຝັນ ພາໃຫ້ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ໄດ້ຮັບຄວາມເສົ້າໂສກ ກະທົບກະເທືອນ ຢ່າງຫນັກ, ພຣະອົງ໕ ຊົງເສັຽພຣະສະຕິສ່ຳນຶກ ແລະປ່ອຍພຣະອົງ໕ເອງ ລະເລັຍຕໍ່ພຣະຣາຊກ່ຣະ ນີຍະກິຈ ທຸກປະກາຣ ຂອງແຜ່ນດິນ ໂດຍໄດ້ມອບອຳນາຈກາຣປົກຄອງບ້ານເມືອງ ໃຫ້ແກ່ແສນ ເມືອງ (ມະຫາອຸປຣາຊ) ດຳເນີນກາຣປົກຄອງ ເອົາຕາມໃຈຊອບ ຂອງຕົນ.

ເມື່ອພຣະມະຫາກະສັຕຣິ໌ ຫມົດຄວາມອາລັຍໄຍດີ ຕໍ່ພາຣະກິຈແຫ່ງຊາຕ ເຊັ່ນນີ້ ອຳນາຈກໍ່ ຄືອຳນາຈ, ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈຶ່ງປຽບເຫມືອນເຮືອເດີນທະເລ ທີ່ບໍ່ມີກູດ ຍອ່ມຫັນເຫ ຊັດເຊໄປ ຕາມກະແສນ້ຳ ກະແສລົມ, ເຫຕຮ້າຍຕ່າງໆ ທີ່ເປັນຄວາມບໍ່ຊອບທັ ກໍ່ເກີດຂຶ້ນໃນແຜ່ນດິນ ພາ ໃຫ້ປະຊາຊົນຣາສດອຣ ໄດ້ຮັບຄວາມເດືອດຣ້ອນ ເປັນຢ່າງຍິ່ງ ໂດຍມີພວກເຈົ້ານຸ ທີ່ສວຍໂອ ກາສໃນຈຸດອ່ອນນີ້ ໃຊ້ພຣະຣາຊອຳນາຈ ຂອງພພຣະອົງ໕ ໄປບີບບີ້ພົລເມືອງ ສແວງຫາປໂຍຊນ໌ ສ່ວນຕົວເກີດຂຶ້ນ, ພ້ອມກັນນັ້ນ ດ້ວຍກາຣຍາດແຍ່ງຜົລປໂຍຊນ໌ ໃນວົງຣາຊກາຣ ຜູ່ກົມນ້ອຍຜູ່ກົມ ຫລາຍ ກໍ່ເກີດມີກາຣຈ່ຳແນກກັນເອງ ຣະຫວ່າງ ພວກທີ່ໄປຮ່ວມຂະບວນກາຣຕໍ່ສູ້ ນຳພຣະອົງ໕

ບໍ່ຕ່າງກັບແບບ "ນັກປະວັຕ 30 ປີ "ຂອງຍຸຄສມັຍປີ 1975 ນ່ຳໆມານີ້ເອງ ເກີດມີການອາຣິຕິຕຽມກັນ ເອງ ຄົນຂ້ອຍຄົນເຈົ້າ ຕ່າງກໍ່ພາກັນນິນທາຫາເຣື້ອງ ກ່າວຂວັນກັນເອງ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ, ບັນດາ ພວກ ພວກເສນາອຳມາຕຍ໌ຜູ້ມີສິລທັມ ແລະຫວັງດີຕ່ຊາຕ ກໍ່ບ່ອາຈເຂົ້າມາກ່ຽວຂອ້ງໄດ້ສະດວກ ເພາະຖືກນັກສວຍໂອກາສ ຫາທາງກີດກັນ. ສຳຣັບ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນເອງ ເມື່ອສິ້ນສະຕິສັມປະ ຊັນຍະ ໃນພຣະອົງຄ໌ເອງ ແລ້ວ ກໍ່ມີແຕ່ຖືກນັກປະຈົບປະແຈ ພາກັນສັບສຸ່ຍງ ແລະທຸມສນອງ ໄປໃນທາງຜິດ ຢູ່ສເມີ.

ດ້ວຍເຫຕການ໌ ເປັນມາ ເຊັ່ນນີ້, ຟຸ່ງເວລາ 2 ປີ ບ້ານເມືອງ ກໍ່ມີຄວາມກະດຸ້ງກະເດ້ືອງ ບໍ່ມີຣະບຽບກົດຫມາຍ ຈຶ່ງໄດ້ເກີດມີປະຊາມະຕິຂຶ້ນ ພາຍໃນນະຄອຣຊ້ຽງທອງ ໃຫ້ມີການເນຣະເທສພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ຫນີອອກຈາກພຣະ ນະຄອຣ ເຊ່ືງເປັນສ້ຽງ ທີ່ມີຄວາມໜັກແໜ້ນໝ່ ຈົນເກີດຂຶ້ນເປັນຄວາມຈິງຂຶ້ນຈົນໄດ້ ຄືສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າຫລ້ານ ຣະນີ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ຖືກເນຣະເທສອອກຫນີ ຈາກນະຄອຣຊ້ຽງທອງ ໂດຍພວກເສນາອຳມາຕຍ໌ ທ້ັງຫລາຍ ໄດ້ອ້ັງເຊີນ ພຣະອົງຄ໌ ໄປຜ່ານັກຢູ່ເມືອງນ່ານ ໃນປີ ຄ.ສ. 137 1 ແລະເຈົ້າຄອງນະຄອຣເມືອງນ່ານ ກໍ່ໃຫ້ການຕ້ອນຮັບສເດັຈໃຫ້ ການ ອຸປຖັມພ໌ພຣະອົງຄ໌ ດ້ວຍຄວາມພາຄພູມໃຈ ຈົນເຖ້ິງອັນສວັຣຄົຕ.ພຣະເຈົ້າຂຸນຮຸ່ງ ພຣະຍາລ້ັງທີຣາຊ ແລະສົມ ເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊເອງ ກໍ່ຕົກຢູ່ໃນລັກນະດຽວກັນ ທີ່ຜາກົຕໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງພວກເຮົາ.

ຄັນຣອດປີ 1373 ສົມເດັຈພຣະຍາຟ້າຫລ້ານ ຫ່ໍຣະນີ ມະຫາຣາຊ ກໍ່ໄດ້ສວັຣຄົຕ ຢູ່ທ່ີເມືອງນ່ານ ນັ້ນເອງ ໂຮມພຣະຊົນມາຍຸ ໄດ້ 57 ພັຣສາ ຢູ່ໃນຣາຊສົມບັຕເປັນເວລາ 18 ປີ ໄດ້ເສ້ັຽສລະພຣະ ອົງຄ໌ ນ່ຳພາການ໌ຕ່ສູ້ຫອ້ນໂຮມແຜ່ນດິນ ຈາກປີ 1349 ຈົນເຖ້ິງ 1357 ໃຊ້ເວລາ 9 ປີ ເຕັມໆ.

ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ປະສູຕ ປີມະໂຣງ (ປີ1ໃຫ1ຽ) ຈຸລສັກຣາຊ 678 ຫລ ຄ.ສ 1316. ສວັຣຄົຕໃນປີ ຈຸລສັກຣາຊ 735 ມີພຣະຣາຊໂອຣົສ ແລະຣາຊທິດາ ຄືທ້າວອຸ່ນເມືອງ ທ້າວ ຄ່ຳກອງ ແລະນາງແກ້ວເກສເກສີ.

ເພ່ືອເປັນກ1ຽຕແກ່ພຣະມະຫາກະສັຕຣ໌ຜ1ຍ່ິງໃຫ1ຽ ພຣະອົງຄ໌ນ້ີ ພຣະຍາເມືອງນ່ານ ຈ່ຶງໄດ້ສ້າງວັດຂ້ຶນ ວັດນ່ຶງ ໃຫ້ເປັນບ່ອນສະຖິຕ ພຣະອັຕຖິທາຕ ຂອງພຣະອົງຄ໌ ໂດຍໃສ່ຊ່ືວ່າ " ວັດຊຽງ ງາມ"

ຄັນຕ່ໍມາ ໃນປີດຽວກັນນ້ັນເອງ ສົມເດັຈພຣະຍາສາມແສນໄທ ໄຕຣພູວະນາຖ ພ້ອມດ້ວຍພວກເສນາອຳມາຕຍ໌ ຂ້ຳຣາຊບ໋ຣິພາຣ ທ້ັງຫລາຍ ຈ່ຶງໄດ້ນ່ຳຂະບວນແຫ່ ນາອ້ັງເຊີນເອ່ົາພຣະອັຕຖິທາຕ ຂອງພຣະອົງຄ໌ ກັບຄືນໄປສູ່ນະຄອຣ ຊ້ຽງທອງ ແລະ ໄດ້ສ້າງທ່ີບັນຈຸພຣະບ໋ຣົມອັຕຖິທາຕນ້ັນໄວ້ ຢ່າງທະນຸຖນອມ ໃຫ້ຊ່ືວ່າ "ພຣະທາຕຸ່ໃຕ້.

ມະຫາຣາຊ ຜ1ຍ່ິງໃຫ1ຽ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້ຳງ ໄດ້ສ້ິນອຳນາຈລົງ ຍ້ອນສິທຂອງພົລເມືອງ ທ່ີພຣະອົງຄ໌ພຣະຣາຊ ທານໃຫ້ນ້ັນເອງ. ແຕ່ ເຖ້ິງຢ່າງນ້ັນ ຈາກອິນຍານ໌ຮັກອິສຣະພາພ ແລະສິທປະຊາຊົນ ທ່ີພຣະອົງຄ໌ປະທານໃຫ້ ແກ່ພົລ ເມືອງລາວນ້ັນ ກໍ່ໄດ້ກາຍເປັນຄວາມສ່ຳງາມ ຂອງປະວັຕິສາສຕຣ໌ ແຫ່ງປະເທສລ້ານຊ້ຳງ ຈົນເທ້ົາທຸກວັນນ້ີ.

****

ບົທສະດຸດີ ພຣະກຽຕິຄຸນ ມະຫາຣາຊ

****

ໂຄງມະຫາສົມທຸມາລິ: (ໂຄງສາຍນ້ຳໃຫຽ່)

+ ສູນຍ໌ ຊີພ ຄຸນທ່ານຄ້ຳ ໂລກາ ແທ້ເອີຍ
ເປັນກຽຕ ປວງປະຊາ ທຸກຖ້ວນ
ຄ້ຳຄູ ແຜ່ນດິນຫນາ ບັນທຶກ
ທ້ວທ່ານ ສຸຣະຄົຕມວ້ນ ກຽຕກ້ອ ພຶນດິນ
+ ໄທ້ທ່ານ ສູງສົ່ງດວ້ຍ ປາຣະມີ
ສູນຍ໌ ຊີພ ກຽຕສັກດ໌ສຣິ ນອບໄວ້
ດ່ຳຣົ່ງ ຄູ່ປະຖະພີ ສູງຄ່າ ຈົ່ງເອີຍ
ທວຍຣາສດຣ໌ ທົ່ວປະເທສໃຕ້ ນ້ອມເກົ້າ ສ່ຣະເສີນ
+ ສົມເດັຈ ເກົ້ອກອບດວ້ຍ ຫຶຣະທັຍ
ສລະສຊ ສ້ວນໃນ ຊາຕເຊື້ອ
ເອກບູຣຸສ ຢູ່ໃສ ຫລື ທ່ ພຣະອົ່ງຄ໌ນາ
ຕ່ສູ ດ່ຳຣົ່ງເກົ້ອ ລ້ານຊ້ວ ຢູ່ສະຖຽຣ
+ ເອກບຸຄຄົລ ເຊ້ັນນີ້ ນ່ານເຫ້ັນ
ພ່ານພ້ຳ ຄວ່ານທຸກຊ໌ ເຂ້ັນ ຍ່ານໄຮ້
ເພື່ອຊ່ຳ ຍ້ັງຄົ່ງເປ້ັນ ລ່ວ່ຢູ
ນ່ານເຫລືອ ຈົ່ງພົບໄດ້ ພູ່ສ້ວ ຄຸນທ້ັນ
+ ແດນໃດ ມີນ່ຳກພອ້ັນ ພົລ່ານ ຊ່ຳຕແ່ລ
ນ່ວນຫມູ ຊຸນເຫລ້ັນຫລ່ານ ເອ່ີຍອ້ວ
ລ້ວນຈ່ຳກ ພ່ຳກະທ່ຳກ່ຳຣ໌ ນ່ຳກ່ອ
ບ້ັຣພະຊົ່ນ ທ່ານສ້ວ ຊົ້ນດວ້ຍ ປຣິຊ່ຳ
+ ຄົ່ນດີ ມີນ່ຳກດວ້ຍ ແດນໃດ
ພົລດີ ພ່ຳກ໌ຕໄປ ທ່ົວຫລ້ຳ
ອະນຸຊົ່ນ ຍ່ອ ພູ່ນໃຈ ຈ໌ດ່ຳ
ມີນ້ຳໃຈ ແກ່ວກ້ຳ ສົບເຊ້ືອ ທ່ຣະນ່ົ ແທ້ເອີຍ*

****

ກອມມະຫາສົມທຸມາລີ (ກອມສາຍນ້ຳໃຫ່ ຽ)

+ ພຣະອົງຄ໌ທ່ານ ຄຸນນາກພົ້ນ ທວຍຣາສດຣ໌ ຄະນິງຫາ
ເປັນກຽຕ ນວນປະຊາ ທົ່ວແດນ ໂດຍຖ້ວນ
ສົມພົບເປັນ ພຣະຍາຟ້ ສແວງໂຮມປະຊາຊາຕ ລາວນີ້
ໄທ້ທ່ານ ສວັຣຄົຕນ້ວນ ຄົງໄວ້ ຊາຕຕະກລ
+ ຄຸນທ່ານ ຍົງຍົ່ງດ້ວຍ ພ້ວມພ່ຳ ປາຣະນີ
ສຸນຍ໌ ຊີພ ຄົງສັກດ໌ສຣີ ກຽຕລາວ ສະຖິຕໄວ້
ຄ້ຳຄູ ດິນແດນ ນີ້ ປະຖະພີ ພົ້ນຄ່ຳ
ທວຍຣາສດຣ໌ ທ້ັງປະເທສໄທ ຊຸລີ ນ້ວນ ຍືນຍ່ ນາກແລ້ວ
+ ພຣະອົງຄ໌ທ່ານ ເກື້ອກອບດ້ວຍ ນະໂນເຈຕໃຈ ປະສົງ
ຫວັງເພື່ອ ລາວຍືນຍົງ ຄູ່ດິນແດນຟ້ຳ
ພຣະທັຍທ່ານ ດ່ຳຣົງເຊື້ອ ຜືນດິນແດນຊາຕ ເຮົານີ້
ໃຜບ່ອາຈ ເກ້ັງກ້ຳ ທຽມເທົ່ຳທຽບພຣະອົງຄ໌
+ ບັຣພະຊົນ ລຶກຽຕກວ້ັງ ຫາຍາກ ນາມເຫັນ
ຍອມຮັບ ຄວາມທົນເຂັ້ນ ນາກເຫລືອຫລາຍຊັ້ນ
ເພື່ອຊາຕ ຍອມເຄນນວ້ນ ຖວາຍພຣະອົງຄ໌ເອົ້ານອບ
ຫລາຍເຊັ່ນ ຫລາຍຊາຕຊັ້ນ ຫ້ານ່ໄດ ດ້ັງພຣະອົງຄ໌
+ ແດນໃດ ຄົນກ່ສ້ວ້ ນີນາກ ພິລ້ານ
ນວນຫມູ ຊຸມເຫລັ້ນຫລ້ານ ຊີເອ່ີຍຊົນເຊີຍ ຍວ້ ງ
ສົດຊື່ນ ເບີຍບານດ້ວຍ ບັຣພະຊົນ ຊຸມກ່ອນ
ຍົກຍື່ນ ຍ່ຳຽຕກວ້ ງ ນ້ຳນາໃຊ້ ອ່ານຣຽນ ຫ້ັນແລ້ວ
+ ຄົນດີ ນີນາກດ້ວຍ ໃນຖິ່ນແດນໃດ
ພິລແຫ່ ງ ຄວາມສີວິໄລຊ ແຜ່ພ່ານ ເພີຍກວ ້ ງ
ອະນຸຊົນ ໃນຫລ້ ຳ ຈະນ້ຳຣອຍ ກ ້ ວ ໄຕ
ທ່ຣະນິ ງ ເອກວ ້ ງ ມູລເຊື້ອ ເກ ້ ງສະກັນ ທ ່ ານເອີຍ

****

ຈົ ງ ຂໍນ້ອ້ມເກ ້ ຳ ເທີດທູນ ພຣະກຸ ງ ຕິຄຸນ ອັນສູ ງ ສົ ່ ງ ຂ ອ ງ ສົມເດັ ຈ ພຣະຍາຟ ້ ຳ ຫ ລ ້ ຳ ທ ່ ຣ ະ ນິ ມະ ຫ າ ຣ າ ຊ ຸ ,
ພຣະ ບິ ດ າ ແ ຫ ່ ງ ຊ າ ຕ ລ າ ວ , ໂ ດ ຍ ໃ ນ ໂ ອ ກ າ ສ ນ ີ ້ ດ ວ ້ ຍ ຄ ວ າ ມ ຈ ົ ງ ຮ ັ ກ ພ ັ ກ ດ ີ ຕ ່ ຳ ຊ າ ຕ ຢ ່ າ ງ ບ ່ ມ ີ ສ ຸ ດ ສ ິ ້ ນ .

ຄະຕິປະຈຳໃຈ ຄົນລາວ

ເຖ່ຍທອດ ຈາກປຶ້ມພຣະຣາຊປະວັຕພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ສະບັບ ຊົ່ວຄາວ ປີ 1991)

(ບົທປະພັນທ໌ ຂອງທລິຜ ສີທັນດອຣ)

(1) ຢຶດເລືອດ ຢາດເຫື່ອ ແລະນ້ຳຕາ ທີ່ພົລເມືອງໄດ້ມອບແກ່ຊາຕົນເອງ ໃນການຕໍ່ສູ້ເພື່ອຄວາມ ຄົງຢູ່ຂອງແຜ່ນດິນ ເປັນສິ່ງມີຄ່າສູງ ສົມກັບຄ່າຂອງແຜ່ນດິນ ທີ່ຍັງມີຢູ່ໃນແຜນທີ່ໂລກ.

+ ຍຶດເລືອດ ການຕໍ່ສູ້ ຂອງພວກພົລເມືອງ
ເຂົາມອບເວນ ວາງຖວາຍ ເພື່ອດິນແດນນີ້
ມີຄ່າສູງ ແສນລົ້ນ ທ່ຽະນີປຸນປຽບ ຈົ່ງແລ້ວ
ຖ້າຍຶດເລືອດ ບໍ່ໄຫລ ນ້ຳໃຈລາວ ບໍ່ກ້ວ້າງ ປານນີ້ ຊາຕບໍ່ມີ ແທ້ເນີ.

(2) ຜືນແຜ່ນທ່ຽະນີລາວ ຕ້ອງການຜູ່ເປັນເຈົ້າຂອງ ແລະຜູ່ສືບທອດ ທີ່ມີນ້ຳໃຈຮັກແລະຫວງແຫນ ປະເທສຊາຕ ແລະມີຄວາມເສັ້ງສລະ ຢ່າງຈິງຈັງ ເຮັດແທ້ທຳຈິງ.

+ ຈະເອົາຊາຕ ໃຫ້ຢູ່ໄດ້ ພົ້ນພຸ້ງ ອະນາຄົຕ ໄປນັ້ນ
ລາວ ຕອ້ງເປັນໃຈລາວ ນຶ່ງດຽວ ໂດຍແທ້
ແມ່ນຈະສູງສັກ ຖ້ານ ກັນມະກອຣ ກ່າວຽກ ກ່ຕາມ
ແຕກຕ່າງ ພຽງຍົສ ຊັ້ນ ໃຈນັ້ນ ຕອ້ງແມ່ນລາວ
+ ຜືນແຜ່ນ ດິນດ່ນນີ້ ຈະຄົງຢູ່ ເປັນສຸຂ
ພົ້ນພ່ານ ໂພຍພັຍເຂັນ ຣອດຫມູ່ຫລານ ເຫລັນຫລອ້ນ
ຫລືແມ່ນ ຈະຂຍາຍກວ້ວ້າງ ຄວາມຈະເຣີນໃຫ້ທັນໂລກ
ອາສັຍຄວາມຂອດທນັ້ນ ສນາມເຊື້ອຊາຕລາວ ທ່ໍນັ້ນ.

(3) ປະວັຕິສາສຕຣ ແຫ່ງຄວາມແຕກແຍກ ເປັນຄວາມດ້ອຍຄ່ຳ ຂອງຜູ່ນຳ. ສຸຂໃນຄວາມສາມັຄຄີຊາຕ ເປັນສຸຂອັນລຳເລີດຂອງມະນຸສ ທີ່ມີຊາຕ ມີແຜ່ນດິນ ແລະການສ້ຳງຄວາມສາມັຄຄີນັ້ນເອງ ຄືການຕຸ່ມ ພ້ອມທນົດທຸກຢ່ຳງ.

+ ສຸດສິ່ງ ອັນເລີດລ້ຳ ໃນຣະບອບຂອງມະນຸສ
ໄດ້ແກ່ ການປົກຄອງຄົນ ຊອບທັມ ທີ່ຄວນຍອ້ງ
ສຸຂຢູ່ ໃນພາຍພົ້ນ ສ້ຳງຄົນຄົນ ຄອງໂລກ

ສຸຂໃນຄວາມຊື່ນຊ້ອຍ
+ ອຳນາຈແຂງເກົ່ງຟ້າ
ບ່ອາຈ ເຫນືອຄວາມຮັກ
ອຳນາຈແຂງ ເຂົ້າຍ້ານ
ຄວາມຮັກ ໃຜກ່ຄຶດຢາກໄດ້
+ ຊາຕໃດ ໂຣມຫ່ແໜ້ນ
ສາມັຄຄີ ຄຳດຽວ
ຊື່ວ່າ ກາຣຕຽມພ້ອມ
ຊາຕໃດ ໂຣມ ບ່ແໜ້ນ
ສມາມເຊື້ອຊາຕດຽວ
ລ້ນໂລກ ເຂົ້າຂາມ ກ່ດີ
ຍຶດຍາວຍືນໝັ້ນ
ນານໄປ ກ່ປັ້ນປ່ຽນ ເປັນເມີ
ນີແລ້ວ ຍິ່ງຖນອມ
ເປັນກຸ່ມ ສມາມມິຕ
ຮ່ວມແຮງ ໂຣມເຊື້ອ
ພະເຊິນພັຍ ພາຍນອກ
ກ່ຄືໄມ້ໄຜ່ ໂກນ ຫັ້ນແລ້ວ.

(4) ຢ່າລືມເບື້ອງຫລັງ ແລະຢ່າລືມເບື້ອງໜ້າ....ຍ້ອນລາວເປັນໃຈລາວ ທ່ນີ້ນ ຊາຕລີ່ງຍັງເປັນລາວ.

+ ເກີດເປັນຊາຕນຶ່ງໄດ້
ວ່າເຮົາ ເປັນຄົນລາວ
ເກືອຍອ່ນ ເຄັນບ່ເຄີຍສ້ີນ
ຄົນລາວ ຕ້ອງມີເລືອດຊ່ນເຂ້ັ້ນ
+ ແຜ່ນດິນ ຈ້ຳຈົ່ນໄກ້
ຍາມຊິເປັນສັຕຣູ ກັນ
ຊາຕອ່ືນ ຫ້ວຫວາມຍອ້ຍ
ລາວ ເປັນລາວ ຊາຕຈ່ົງກ້າວ
ໃຫ້ຊາວໂລກ ສ່ຣະເສີນ ເພ່ືອນເອ່ີຍ
ເລ້ືອດເຄັນ ບ່ເຄ່ີຍສຽ້ງ
ທະເລຫລວ້ງ ບ່ຈ້ວ້ງຈ່ືດ
ສ້ວ້ງນໄວ້ ຢ່າໃຫ້ຈ້ວ້ງ ແທ້ເມ່ີ
ຍ້ວ້ມນ່ຶ້ງ ອ້ວ້ຈເປ້ັນມ່ິຕ
ເມ່ືອໃດ ກ່ເປ້ັນໄດ້
ຢ່າຫລ້ົ້ງຮ້ອຍໃນອ້ະດ່ິຕ
ຍ່ືນໝ້ັ້ນບ່ສ້ລ້ວ້ຍ ເພ່ືອນເອ່ີຍ.

(5) ໄຈຣເຝ້ົ້າຊຸມສ່ີນບ້ັຕ, ຄ່ົນຕ້ານ້ອດ ເຝ້ົ້າສ້ອນຫນ້ານ້ານ້ເຂ້ືອ ແລະຄ່ົນຜ້ີ້ນ້ ເຝ້ົ້າໜ້ັ້ນ້ແນ້ານ, ທ້ັ້ງຫນ້ົດນ້ີ້ ບ່ໄດ້ແຕກຕ່ານ້ຈ້ານ້ທ້ີ່ຄ່ົນຊ້ືອປ້ົກຄອ້ງເມ້ືອ້ງ ຍ້ິ້ງມ້ີຫລ້ານ້ທ່ໃ້ດ ກ່ຍ້ິ້ງຊ້ອ້ຍ ຫລ້ານ້ທ່ນ້ີ້ນ.

+ ຍາມໃດ ຄົນຊ່ືອຊ້ົ້າ
ລອນທ່ ກອນກ້ັນກ່ືນ
ຫນ້ົດແຕ່ ປ້ານ້ອ້ຍກ້ົ້ງ
ມ້ັນຈ້ະ ຄຸມແຂ່ານ້ຂ້ົ້ານ
+ ຄ່ົນທ່ ໃຈຕ່ານ້ຕ້ອ້ຍ
ມ້ີອ້ານ້ານ້ຈ້ປ້ົກຄອ້ງເມ້ືອ້ງ
ຊ້ານ້ກເມ້ືອ້ງ ໃຫ້ມ້ັ້ນຫລ້ອ້ນ
ຊ້ີ້ວ ເຂ້ັ້ງ ຂ້ານ ຄ່ ໄປແລ້ວ
ຄ້ານ້ຍຊ້ານ້ ບ່ໃຫ້ຫລ ພ້ັ້ນແລ້ວ
ປ້ັນຍ້ານ້ມ້ົ ເມ້ານ້ຍ້ີ້ສ

ເຖິງຈະ ນອນກອງເງິນກອງຄຳ ກໍ່ບໍ່ຄູນ ເມືອງບ້ານ
ເຖິງຈະມີສັກດ໌ ຊັ້ນ ສເວີຍໂຮງ ຮຽງແທ່ນ ກໍ່ຕາມ
ຄົງຈະມີແຕ່ອວດອ້າງ ສະຫງວກ້ ໃຫ້ເພີ່ນຢ້ຳ ທໍ່ນັ້ນ
+ ປຽບດັ່ງຄົນບອດໃບ້ ບໍ່ເຫັນຮຸ່ງທ່ຽງທຽ
ຖືດາບດີ ດວງຄົມ ເພື່ອຮັກສາສິນ ລ້ານ
ບໍ່ຫ່ອນ ຄອຍຮັກສາກຸ້ມ ສິນເມືອງມີຄ່າ
ຕາບໍ່ໃສ ໃຈບໍ່ແຈ້ງ ຊິແພງໄດ້ ດັ່ງໃດ

(6) ໄກ່ບໍ່ຮູ້ເພ້ຊຣ໌ ເຫມືອນຄົນບໍ່ຮູ້ຊາຕ ແລະ ຄົນບໍ່ຮູ້ຊາຕ ປຽບຄືເດັກນ້ອຍກ້ຳພ້ຳ ທີ່ບໍ່ຮູ້ຈັກພໍ່ແມ່ຂອງຕົນເອງ ຈຶ່ງເປັນຕາສົງສານ ທີ່ຄົນປະເພທນີ້ ເກີດມາຊອຍແຜ່ນດິນ.

+ ນົກທີ່ນອນຢູ່ຕຸ້ມ ຮູ້ແຕ່ເຫຣ່ືອທີ່ມັນເຫັນ
ສັບຕອດ ກມກັນກິນ ວາແຕ່ມັນ ແນມພໍ້
ບຸນປຽບ ບຸຣິໂສເຊ້ືອ ລາງຄົນ ຢູ່ໃນໂລກ
ຊອກແຕ່ ຫາເຫຣ່ືອທ້ອງ ບໍ່ຫລຽວຫນ້າເບິ່ງໃຜ
+ ໄກ່ ທີ່ພໍ້ ເພ້ຊຣ໌ເຫລ້ືອມ ແສງເຮ່ືອ ກາງຖນົນ
ໄດ້ແຕ່ ກຸມກັນສັບ ຕອດພ້ຳ ທະລາຍຖົ້ມ
ບຸນປຽບ ຄົນຄວງພ້ືນ ເນົ່ານອນ ຢູ່ໃນຊາຕ
ບໍ່ຮູ້ ຄຸນຄ່າແຈ້ງ ກໍ່ນອນໄດ້ ຢ່າງສະບາຍ
+ ບໍ່ຮູ້ ຮັກຊາຕເຊ້ືອ ບໍ່ຮູ້ຄ່າ ດິນແດນ
ຍາມມີ ກວນກັນກິນ ຍາດແຍ ພ້ຳຖົ້ມ
ຍາມເມ່ືອ ກິນຫມົດແລ້ວ ກໍ່ຫລ້ົມ ຄນຄ່າ
ພໍ້ໃຫ່ມ ຄາວເທ່ືອຫນ້າ ຈ່ຳໂງ່ເຕ້ັນໃສ່ຄົມ
+ ແຜ່ນດິນໃດ ມີນາຍຊຸມຊາຕເຊ້ືອ ສແວງແຕ່ຄວາມສນຸກ
ຍາມມີ ໂກງກັນກິນ ຊອກຊອມ ແຕ່ທາງໄດ
ຍາມເມ່ືອດິນແດນຫລ້ົມ ໄປຫາກິນ ຢູ່ບ້ານໃຫ່ມ
ໝາກໄມ້ສຸກ ຢູ່ບ່ອນໃດ ມີຄີໄຟ ແລະໜ້ເຂ້ົ້າ ໜີໄປຊ້ົມບ່ຫວ່ງໃຜ
+ ແຜ່ນດິນນັ້ນ ບຸນປຽບດ້ວຍ ໂຮງແຫ່ງໂສເພນີ

ເປັນບ່ອນ ຊາຍຊະເລຍຫລ້ວ ຊອກຊົ່ມແມ່ຍົງຈ້ວ
ເຂົ້າບ່ ສົນສແວງດ້ວຍ ຊິເອົາເປັນເມື້ອຄູ
ຊາຍນັ້ນ ນິໜ່ຶນຊູ້ ເປັນພ່ຣ້ວ້ງໜ່ຶນທີ ຫັ້ນແລ້ວ

(7) ກ່ອນຈະເປັນຊາຕ ເປັນປະເທສຂຶ້ນມາໄດ້ ນັ້ນ ແສນຍາກ...ແມ່ນຈະສ້ວ້ງກະຕູບນ້ອຍຂຶ້ນມາ ຊຸ້ນ ຫ້ອມອມ ກໍຍັ້ງລ້ວ້ງເທື່ອ ລ້ວ້ງແຮງ.

+ ມະນຸສເຮົ້ວ ແມ່ນຈະສ້ວ້ງກະຕູບນ້ອຍ ຕ້ັ້ງຢູ່ກ້ວ້ງເຂົ້ວ ກ່ດີ

ຍ້ັ້ງເລົ້ວແພ້ວ ພຽນ ຖນອມ ເທ່ືອແຮ້ວ ໂຮມໃຊ້
ອັນທ່ີ ກ້ວ້ງຣປະສ້ວ້ງສ້ວ້ງ ເມ້ືອ້ວ້ງລ້ວ ເປັນປະເທສ
ຫນັກຫນ່ວ້ງ ຫລ້ວ້ຍຫນ່ຶນເທ້ົ້ວ ຈ່ັ້ງຟູຂ້ຶ້ນ ດ້ັ້ງທ່ີເຫັ້ນ ນ້ີແລ້ວ
+ ດິນແດນ ທຸກແຫ່ວ້ງຫວ້ັ້ງ ໃນໂລກເມ້ືອ້ວ້ງມະນຸສ
ຫລ້ວ້ຍຊ້ວ້ກ ບ້ັຣພະຊົນເຂົ້ວ ແຂ່ວ້ງຂ້ັນຂຍ້ວ້ຍເຊ້ືອ
ໃຜຕ່ວ້ງ ຢ້ືນຕ້ືນຂ້ຶ້ນ ເປັນເມ້ືອ້ວ້ງເປັນປະເທສ
ຊ້ົ້ວຊ່ວ້ງກັນ ພ້ວ້ງແພ້ ຮັກສ້ວ້ງເຊ້ືອຊ້ວ້ກ ຈ່ັ້ງຍ້ັ້ງ
+ ລ້ວ້ງເຮົ້ວ ນ້ີຊ້ວ້ກເຊ້ືອ ຕ້ັ້ງຢູ່ເມ້ືອ້ວ້ງມະນຸສ ນ້ວ້ງນ້ີ
ລ້ວ້ນພ່ວ້ນ ຄ້ວ້ວ້ນທ່ໍຣະນ້ວ້ນ ນ້ວ້ງ້ວ້ກເຫລ້ືອຫລ້ວ້ຍຄ້ັ້ງ
ຊ້ົ້ວ້ຕລ້ວ້ວ ຫລ້ວ້ຍລ້ວ້ນ ຝ້ັ້ງດິນແດນປະເທສ
ແພ່ນດິນລ້ວ ຈ່ັ້ງຢູ່ໄດ້ ນ້ີເອ້ືສ້ືບສະກຸລ ນ້ີແລ້ວ
+ ນ້ົ ກ່ໍຣັກພຸ່ນໄມ້ ປ້ວ້ກ່ໍ ຫ່ວ້ວ້ງວ້ັ້ງເວ້ີນ ຫ້ັ້ນເ
ແມ່ນແຕ່ ລ້ວ້ງກ່ໍຢ້ັ້ງຫ່ວ້ວ້ ປ່ວ້ໄພທ່ີເຄ້ືຍຊ້ົ້ນ
ເຮ້ົ້ວພຸ ເປັນຄົນຂ້ຶ້ນ ນ້ີເມ້ືອ້ວ້ງ ນ້ີປະເທສ ນ້ວ້ງແລ້ວ
ໃຜພຸ ລ້ືມຊ້ວ້ກເຊ້ືອ ແຮ້ວ້ງຮ້ວ້ຍ ຍ້ັ້ງກ່ວ້ວ້ລ້ວ້ງ ແທ້ົ້ນ
+ ຊ້ວ້ກທ່ີ ຄ້ວ້ງຢູ່ໜ້ັ້ນ ພ້ົ້ນພ່ວ້ນພ້ັຍ ພ້ິບ້ັຕ ນ້ວ້ງ
ລ້ວ້ນແຕ່ ພ້ົ້ນເມ້ືອ້ວ້ງແຂ້ວ້ງ ທ້ອ້ດແຮ້ວ້ງໂຮມສູ້
ຍ້ວ້ງມເສ້ົ ເຂ້ົ້ວ້ບ່ຖ້ອ້ຍຖ້ົ້ນ ພ້ືນດິນແດນປະເທສ
ຍ້ວ້ງມສ້ວ້ງ ເຮ້ັ້ວ້ງຮ້ວ້ນ ໂຮມສ້ວ້ງແຂ່ວ້ງຂ້ັນ
+ ນ້ັ້ວ້ໃຈ ອ້ັນແນ່ແໜ້ັ້ນ ຂ້ວ້ງໝູ່ພ້ົ້ນເມ້ືອ້ວ້ງ

ມີຄ່າ ສົມສັກດ໌ສຣີ ຢູ່ທີ່ການຊົນສູ້
ເຮືອທີ່ພາຄົນຂ້າມ ສາຍນະທີ ແມ່ນ້ຳໃຫຽ່
ມີຄົນພາຍ ຈົນເຫື່ອຍອ້ຍ ເຮືອຈົ່ງ ພົ້ນພ່ານກະແສ
+ ຜູ່ເອົາຕົນ ປ້ານນ້ຳ ຫລົນອນນ້ຳ ສະບາຍສຸຂ ກໍ່ດີ
ຄວນລະອາຍໃຈຄົດ ໄຕ່ຕອງ ໃຫ້ເຫັນແຈ້ງ
ນິດປອກ ເນົ່ານອນຊົ້ນ ປະຖະພີ ພົ້ນໂລກ ເຮົານີ້
ນັນຍັງ ຮູ້ຮ່ອມເບື້ອງ ໂຮມເຊື້ອຊາຕ ຕະກຸລ
+ ຊ້ວງຕາຍ ມີຄ່າຍອ້ນ ຄົນໄດ້ຊອກ ງາ ຂາຍ
ຄວາຍຕາຍ ຍັງມີຫນັງ ໃຫ້ຫມູ່ຄົນ ເຂົາຊື້
ຄ່າແຫ່ງຄົນ ສູງຍອ້ນ ຄວາມດີ ຢູ່ໃນໂລກ
ສ້າງຄົນຄົນ ເພິ່ງໄດ້ ຄົນຈົ່ງຮູ້ ຄ່າຄົນ ຫັ້ນແລ້ວ

(8) ຄົນທີ່ບໍ່ມີອັທທະນະທັມ ເໝືອນສິ່ງຕ໊ອນຶ່ງ ທີ່ມີໜ້າຕາຄືກັບຄົນ ແຕ່ບໍ່ມີເຄື່ອງມຸ່ງ, ຮ້າຍແຮງຍິ່ງກວ່ານັ້ນ ກໍ່ຄື ຄົນທີ່ເຄີຍມີອັທທະນະທັມມາ ແລ້ວ ແຕ່ ປ່ອຍຖິ້ມໄປ ກໍ່ເໝືອນຄົນ ທີ່ແກ້ຜ້າຍ່າງ.

+ ຣິຕແຫ່ງ ການສືບເຊື້ອ ເປັນຊາຕ ຊາວມະນຸສ ເຮົານີ້
ມີຮູບເກນ ກົດຫມາຍ ຣະບຽບຄົນ ວາງໄວ້
ທຸກແຫ່ງ ຊົນຊາວເຊື້ອ ມີເມືອງ ມີປະເທສ
ເຂົາຍ່ອມຮູ ກໍ່ສ້າງ ຄອງຊັ້ນ ສິ່ງດີ
+ ນິກຫມູ່ ບິນພ່ານຟ້າ ຟູງຊາຕ ສະກຸນາ
ຍ້ອງຍ່ອມ ມີຄັ້ນແຄຄ ຣະບຽບງາມ ຄວນຍອ້ງ
ເປັນຫມ່ ເຫາະເຫີນຟ້າ ມີຂະບວນ ບິນວ່ອນ
ອ້ວງອວດແຄຄ ເຈີດເຈີ້ຍ ເປັນຖ້ວນ ຖີ່ຄັ້ນ
+ ເໝືອນດັ່ງ ເຝິກແອບດ້ວຍ ໃຈພາກ ພຽນຖນອມ
ດີກວ່າ ຄົນເດີນດິນ ຣະບຽບເມືອງ ມີແລ້ວ
ຍັງເລົ່າ ເສັຽສລະຖິ້ມ ບໍ່ສົມຄວາມ ຄົນສລາດ
ຣິຕແຫ່ງຄົນ ມີບອກໄວ້ ຍັງໄປໃຊ້ຣິຕຄວາຍ ກໍ່ມີ.

****

ทบัางสิท่ใช้อ้างอิง

****

(1) มะหาสิลา วิธะวิางส์ พิางสาอะดาธลาอ กะซวางสึกสาท่ิกาธ พิมพ์ ถ้ัางท่ิ 1 เมื่อปี 1957.

(2) มะหาสิลา วิธะวิางส์ พิางสาอะดาธลาอ สะบับมัทยิมสึกสา พิมพ์เมื่อ ปี ถ.ส. 1973.

(3) มิทามขุมบูธิม ธาขาท่ิธาขุ สะบับอิางถ์กาธถ้า ถุธุสะพาไทย์ ปี พ.ส.2512 จากปะขุมพิางสาอะดาธ เทลื่มท่ิ 44 พาถท่ิ 70 (ต่ำ)71.

(4) ดธ.มะยูธิ เทง้ำสธิอัทม์ และ ดธ.เพียพันท์ เทง้ำสธิอัทม์ เจ้ำอะมุข 1767-1829 พิมพ์ เมื่อ ปี ถ.ส. 1988.

(5) พระทัมมะธาขานุอัต "ปะมอมปะอัต และตำนาม 4 เร้ื่อง" อะนุสอธม์ ถ็บอายุ 80 พัธสา พ.ส.2530 ในนั้น มีตำนามพระทาตพูเพัก ปะอัตพระทาตเจิงจุม และปะอัตพระทาต บังพอม. สาก็ลมะถอธ.

(6) จิต พูมิสักด์ "ถอามเป็นมาของ คำว่า สยาม ไทย์ ลาอ และขอม และลักสมะทางสังถ็ม ของชื่อชิมชาต....สะบับ สิมบูธม์ พิมพ์ถ้ังแธก 2519 โดย ขามอิทย์ กะเสตธ์สิธิ ถมะสิล ปะสาสตธ์ มะหาอิทยาลัยทัมมะสาสตธ์.

(7) ผู่ขุอ่ย สาสตธาจาธย์ บัางอธ ปิยะพันทุ์ หนังสื" ปะอัติสาสตธ์เองเอ้ิาตาอันองมาสูาง ใต้ พาถ ปะอัติสาสตธ์ ถมะอิขามะนุสสะสาสตธ์ และสังถ็มสาสตธ์ สถาบันธาขุพัต มะถอธปะถ็ม.... พิมพ์ ปี 2537.

(8) ธองสาสตธาจาธย์พอธพิธิมย์ ขูางกูล พาถอิขาปะอัติสาสตธ์ ถมะสังถ็มสาสธ์ มะหาอิทยา ลัยกะเสตธ์สาสตธ์ ในเร้ื่อง "ปะอัติสาสตธไทย์ สมัยใหม่" เทลื่ม 1 (พ.ส.2475-2524) พิมพ์เมื่อ พ.ส.2535

(9) ผู้ขุอ่ยสาสตธาจาธย์ บัางอธ ปิยะพันทุ์ "ปะอัติสาตธไทย์ มาธปิกถองๆ สังถ็มเสถกะกิจ และถอามสัมพันท์ กับต่างปะเทส สมัยสุโขทัย จินเถิง พ.ส.2475.สะถาบันธาขุพัต มะถอธปะถ็ม พิมพ์ ปี พ.ส.2538.

(10) สุจิต อิางเทส. ธิทท์ สิธิมาตย์.สิมหมาย เปธมจิต. จันท์ อินทุพิลาอ. ขาย โพทิสิตา...ใน หนังสื หลองพ่ขี้หอม (ยาพ่ขี้หอม)เจ้ำธาขุถธูหลองโพมสะเม็ก พิมพ์ถ้ัง แธก เมื่อ พ.ส.2544.

(11) ดธ.มิทิ จุ่อสธิอิางส์ "เร้ื่อง ภูกแดก พระเจ้ำตาก" และปะอัติสาสตธไทย์ อ่าถอ้ยปะอัติสาสตธ์ และปะอัติสาสตธ์มีพินท์..พิมพ์ถ้ังแธก พ.ส.2538.

(12) พระยาปะขาทิจละกอธจันท์ (แจ่ม บุนนาก) "พิางสาอะดาธโยมิก" พิมพ์ ถ้ังท่ิ 7 ปีพ.ส.2516.

(13) ปธานี สิธิกอธ (นะ พัทลุง) สะมาชิกสะพาจังหอัด อ.เมืองขุางใหม่ "สาธัถถะถะถิ เทมือง แถอ้มแถมสยาม" ถิมไทย์ ทุกสาขา มอกธาขุอามาจันท์ พิมพ์ พ.ส.2528.

(14) ທະວີ ສວ່າງປັນຍາກຸຣ " ວິເຄາໂສບາຍ ຂອງພຣະຍາມັງຣາຍ " ຈາກໜັງສື ລ້ານນາໄທຍ ອະນຸສອຣນ໌ ພຣະຣາຊພິທີເປີດພຣະບໍຣົມຣາຊານຸສາວະຣີຍ໌ 3 ກະສັຕຣິຍ໌ ຊຸ່ງໃໝ່ 2526-27

(15) ໄກຣສີ ນິມານເທ-ນິມຫຣ໌ " ພຣະຍາມັງຣາຍ ກັບການພັທນາເສຕຖະກິຈແລະສັງຄົມ ລ້ານນາໄທ ...ໃນໜັງສື ເຣື້ອງດຸ່ອກັນ....ຊຸ່ງໃໝ່ 2526-27

(16) ດຣ.ອານາໂຕມ ແປມຈີເຍຣ໌ Ecole Francaise d'Extreme-Orient. ເຣື້ອງ ຄວາມສັມພັນທ໌ ຣະ ຫວ່າງລ້ານນາ ກັບລ້ານຊ້າງ ໃນດ້ານວັນນະກັມ..ໜັງສື ເຣື້ອງດຸ່ອກັນ ຊຸ່ງໃໝ່ 2526-27

(17) ສຣັສວດີ ອ໋ຽງສະກຸລ ເຣື້ອ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ການປົກຄອງເມືອງຊຸ່ງໃໝ່ ພ.ສ.2317-2476 " ໃນໜັງສືເຣື້ອງດຸ່ອກັນ ຊຸ່ງໃໝ່ ປີ 2526-27

(18) ທີອ ວິຊັຍຂັທຄະ, ອະດີຕສັພພາກອຣ ເຂຕ 5.8 ສ.ທ.ເທສບາລ ນະຄອຣຊຸ່ງໃໝ່ ໃນເຣື້ອງ "ຈາກ ລ້ານນາ ເຖິງມ່ານເຈົ້າ".... ໃນໜັງສືເຣື້ອງດຸ່ອກັນ ຊຸ່ງໃໝ່ ພ.ສ.2526-27.

(19) ສົມໜາຍ ເປຣມຈິຕ " ພາສາ ແລະວັກສອຣ ລ້ານນາໄທ " ໃນໜັງສືດຸ່ອກັນ ຊຸ່ງໃໝ່ ພ.ສ. 2526-27.....ໜ້າ 103-120.

(20) ພຣະບໍຣິຫາຣ ເທພທາມີ "ປະວັຕຊາຕໄທຍ" ເຫລັ້ມ 2 ສຳນັກພິມພ໌ ໂສພະນະການພິມພ໌ ກຸງເທພ ປີ 2541.

(21) ສາສຕຣາຈານ໋ຍ ຈາຣຸບຸຕ ເຮືອງສຸວັນ "ປະວັຕບາງເຣື້ອງ ກ່ຽວກັບພາຄອິສານ" ຈາກໜັງສື ສົມເດັຈ ພຣະສັງຄະຣາຊລາວ ພຣະທັມມະຍານະ ມະຫາເຖຣະ ເນື່ອງ ໃນອະນຸສອຣນ໌ງານ ພຣະຣາຊທານເພລີງ ສົພ 12 ມິນາ ພ.ສ.2528 ໜ້າ 9-29

(22) ທ່ານຄຳຈັນທ໌ ປະດິຕ " ອານາຈັກຣ໌ລາວ " ໜັງສືປະວັຕິສາສຕຣ໌ການຫູຕລາວ ໃນໜັງສືສົມເດັຈພຣະ ສັງຄະຣາຊລາວ ໃນອະນຸສອຣນ໌ງານພຣະຣາຊທານເພລີງສົພ ປີ 2528 ຈາກ ໜ້າ 51-73.

(23) ພຣະເທພຣັຕນະໂມລີ " ປະວັຕວິງສ໌ກະສັຕຣິຍ໌ລ້ານຊ້າງ ສັງເຂປ " ຈາກໜັງສືສົມເດັຈພຣະສັງຄະຣາຊລາວ. ໃນອະນຸສອຣນ໌ງານພຣະຣາຊທານເພລີງສົພ ປີ ພ.ສ.2528 ໜ້າ 125-132

(24) ສາສຕຣາຈານ໋ ຈາຣຸບຸຕ ເຮືອງສຸວັນ "ຮີຕ 12 ຄອງ 14 " ໃນໜັງສື ສົມເດັຈພຣະສັງຄະຣາຊ ລາວ ອະນຸສອຣນ໌ງານພະຣາຊທານເພລີງສົພ ປີ 2528 ໜ້າ 176-194.

(25) ນິທານພຣະຍາຄັນຄາກ ຖ່າຍທອດໂດຍ ສາສຕຣາຈານ໋ຍ໌ຈາຣຸບຸຕ ເຮືອງສຸວັນ ໃນໜັງສືສົມເດັຈພຣະສັງ ຄະຣາຊລາວ ເນື່ອງໃນງານພຣະຣາຊທານເພລີງສົພ ປີ 2528 ໜ້າ 207-216

(26) ນິທານກຳພ້າຄຳສອນ ຖ່າຍທອດໂດຍ ສາສຕຣາຈານ໋ຍ໌ຈາຣຸບຸຕ ເຮືອງສຸວັນ ໃນໜັງສືສົມເດັຈພຣະສັງ ຄະຣາຊລາວ ໃນອະນຸສອຣນ໌ພຣະຣາຊທານເພລີງສົພ ປີ 2528 ໜ້າ 217-228

(27) ພຣະເທພຣັຕນະໂມລີ "ການນັບວັນ ເດືອນ ປີ ຂອງຊົນຊາຕ່ານ້ອຍລາວ " ຈາກໜັງສື ສົມເດັຈພຣະສັງ ຄະຣາຊລາວ ເນື່ອງໃນອະນຸສອຣນ໌ງານພຣະຣາຊທານເພລີງສົພ ປີ 2528 ໜ້າ 341-348.

(28) ພຣະຍາຫົວຂອງ (ເຜຍ ຊຸນະນີກອຣ) ໃນຄຳກອນຊີວະປະວັຕ ປີ 1974 ກ່ຽວກັບນະໂຍບາຍການ ປົກຄອງລາວ ຂອງຝຣັ່ງເສສ ແຕ່ປີ 1893-1945.

(29) ເຈົ້າຄຳໜໍ່ນ ວົງກິດຣັຕນະ ແລະ ພຣະຍາຣິທທິໄກຣ ເຫຼ່ບີ ລິຝ່ງ"ພົງສາວະດາຣເມືອງພອນ ພິມພ໌ເມື່ອ ປີ ພ.ສ.2495 ຫລື ຄ.ສ.1952.

(30) ເຈົ້າຄຳໜໍ່ນ ວົງກິດຣັຕນະ "ຕຳນານເຣື້ອງ "ອັດ" ຕ່າງໆ ໃນເມືອງຫລວງພຣະບາງ ພິມພ໌ແຈກໃນງານ ສລອງອາຍຸຄົບ 75 ປີ ທີ່ວຽງຈັນໜ໌ ປີ ພ.ສ.2507.

(31) ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າບໍຣົມວົງສ໌ເທີ ກົມພຣະຍາດຳຣົງຣາຊານຸພາພ "ພົງສາວະດາຣ ກຸງຣັຕນະໂກສິນທຣ ຣັຊ ກາຣພຣະເຈົ້າເສີສຫລ້າ ນະພາລັຍ ເຣັຊກາຣທີ 2" ມູລນິທິພຣະບໍຣົມຣາຊານຸສອຣ໌ ພຣະບາທສົມເດັຈ ພຣະພຸທທະເລີສຫລ້ານະພາລັຍ ພິມພ໌ເມື່ອງໃນງານພ່ຳເພັ້ງກຸສິລບໍຣົມຣາຊານຸສອຣ໌ປະຈຳປີ ພ.ສ.2533.

(32) ສະຖາບັນວິຈັຍສັງຄົມ ມະຫາວິທຍາລັຍ ຊຽງໃໝ່ "ຕຳນານພື້ນເມືອງລ້ານນາ ຊຽງໃໝ່ Chiang Mai Chronicle" edited by the Palm leaf text study Program 1981.

(33) ສຸຈິຕ ວົງເທສ ໃນໜັງສື ເຈ້ົາປົ່ນລາວ ຫລື ຈ.ປ.ລ. "ສິລປະວັທທະນະທັມ ສະບັບພິເສສ

(34) ໄກຣສີ ນິມນານເທ-ນິມທ໌, ນະນີ ພຍອມຍົງ ແອ່ນທິພ ນ.ສຸວະພຈ ສົງຄະ ວັຣນະສັຍ" ລ້ານນາໄທຄະດີ" ນິຖຸນາ ພ.ສ. 2521.

(35) ທະນິຕ ຢູ່ໂພທິ໌ ຂອງ ກົມສິລປາກອຣ "ເຣື້ອງເມືອງໄຕຣຕຣົງສ໌ ອູ່ທອງ ອະຍຸທຍາ ພິມພ໌ ເມື່ອງໃນງານ ພຣະຣາຊທານເພລີງສົພ ຂຸນວິສາລເວ໊ກິຈ ທີ 3 ເມສາ 3 ເມສາ 2512

(36) ພົງສາວະດາຣລາວ (ໂດຍຫຼ້) ສະບັບ ລາຍພຣະຫັຕຖ໌ (ພຣະຣາຊຫັຕຖະເລ່ຂາ ໃນພຣະບາທສົມເດັຈພຣະ ເຈົ້າສຣີສວ່າງວົງສ໌ ປີ ຄ.ສ.1926 ພິມພ໌ ໃນປີ 1967.

(37) ນ່ອມເຈົ້າຈັນທ໌ ສີຣາຍຸ ຣັຊນີ ເຣື້ອງ "ໄຕຣປລອມ ສິລາຈາຣຶກສ໌ ພໍ່ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ສິລປະວັທທະນະທັມ ສະບັບພິເສສ ປີ ພ.ສ.2533.

(38) ລິກຂິຕ ຮຸນຕະກຸລ "ປະວັຕກາຣສັນພັນທ໌ ຣະຫວ່າງຊາຕໄທຍ໌ ກັບຊາຕຈີນ ພ.ສ.2520.

(39) ສງວນ ໂຊຕິສຸຂຣັຕນ໌ "ຕຳນານເມືອງເຫນືອ" ທີ່ຊຽງໃໝ່ ພິມພ໌ ເມື່ອ ປີ ພ.ສ.2504

(40) ສຣັສວະດີ ອອງສະກຸລ "ພົງສາວະດາຣລ້ານນາ ພັບທໜັງສາ" ພິມພ໌ ເມື່ອປີ ພ.ສ.2534

(41) ວົງຄ໌ກາຣໆຄ້ຳ ຄຸຣຸສະພ່ຳໄທຍ໌ "ພົງສາວະດາຣລ້ານຊ້ຳງ" ຈາກປະຊຸມ ພົງສາວະດາຣ ເທລັ້ນ 2 ພາຄ 1 ຕອນປາຍ ແລະພາຄ 2... ພິມພ໌ຄັ້ງທີ 1 ປີ ພ.ສ.2506.

(42) ອະນັນທ໌ ກາມຈະນະພັນທ໌ "ພັທທະນາກາຣຊີວິຕ ແລະວັທທະນະທັມ ລ້ານນາ" ພິມພ໌ໂດຍໂຄງກາຣ ຕຳຣາ ມະຫາວິທຍາລັຍ ຊຽງໃໝ່ ປີ ຄ.ສ. 1984.

(43) ຍານາງສາຍພິນ ແກ້ວງາມປະເສີຖ "ວິທຍານິພົນທ໌ ໃນເຣື້ອງກາຣເມືອງ ໃນອະນຸສາວະຣີຍ ທ້າວສຸຣະນາຣີ" ພິມພ໌ ໂດຍສຸຈິຕ ວົງເທສ ໃນຊຸດສິລປະວັທທະນະທັມ ສະບັບພິເສສ ປີ ພ.ສ. 2538. (ຕ໊ອຍານາງ ສາຍພິນ ຖືກກັກຕົວ ຍ້ອນເອກສາຣນີ້ ແລະເອກສາຣວິທຍານິພົນທ໌ ຖືກເຜົາຖິ້ມຫມົດ)

(44) ຖນອມ ອາມາມອັທນ໌ "ປະວັຕິສາສຕຣ໌ ແລະກາຣວິເຄາະທ໌ ເອເຊ ປັຈຈຸບັນ" ພາຄວິຊາປະວັຕິສາສຕຣ໌ ມະຫາວິທຍາລັຍສຣີນະຄະຣິນທຣະວິໂຣທ ປະສານມິຕ. ກຸງເທພຯ ເມສາ 2528.

(45) ຄນະວິທຍາກາຈ ຄື ສີຣິຊັຍ ເນຣະມິຕເຣຂາກາຣ. ດຣ.ຮັນສ໌ ເພນຊ໌. ຖິ່ນ ຣັຕຕິກະນິກ.ດຣ.ປະເສີຕຖ໌ ນະ ນະຄຈຣ.ນະນີ ພຍອນຍົງຄ໌. ກ໊ອ ວິຊັຍຂັກຄະ. ຄຸນຍົງ ສວາທ ຣັຕນະວ໌ະຣາທະ ฯลฯ ໃນເຮື້ອງ "ກຳແພງ ເມືອງຊຸງໃໝ່" ປີ ພ.ສ.2529.

(46) ຊຸທັຍ ເທພສີທກາ "ຄວາມເປັນມາ ຂອງ ໄທຍ-ລາວ ພິມພ໌ ຄັ້ງທີ 2 ປີ ພ.ສ.2516

(47) ບຸນເສີນ ສາຕຣາພັຍ "ລ້ານນາໄທ ໃນອະດີຕ" ພິມພ໌ທີ່ຊຸງໃໝ່ ປີ ພ.ສ.2522

(48) ຂະນິດຖາ ເທັນດີ "ແລລອດ ພົງສາວະດານລາວ" ຂອງຈາຣຸວັນ ທັນນະວັຕ 29 ກຸມພາ ປີ ຄ.ສ. 1996

(49) ພື້ນເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ພົງສາວະດານ ເຣື້ອງເຈົ້າວະນຸງ ວຽງຈັນທນ໌ ສະບັບຄຳກອນ

(50) ດຣ. ສະຫາຍ ສັຈຈິດານັນຕະ "ຫນັງສື ພຣະລັກສ໌ ພຣະຣາມ" ກົນກາຣສັນພັນທ໌ ອັກທະນະທັນ ອິນເດັ...

ປີ ຄ.ສ.1973.

(51) ງ້ວນແຖນ ຖນິນແກ້ວ "ສົງຄາມ 1000 ປີ ຣະຫວ່າງລາວ ກັບແກວ" ວ໋ຊິງຕັນ ດີຊີ 1984

(52) ດຣ.ນິທິ ວຽວສຣີວົງສ໌ "ກາຣເມືອງໄທຍ ສມັຍພຣະນາຣາຍນ໌ ມະຫາຣາຊ" ສຖາບັນໄທຍຄະດີສຶກສາ. ມະຫາວິທຍາລັຍທັນນະສາສຕຣ໌ ປີ ພ.ສ.2522.

✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲✲

(53 Keith Mundy Thailand (and Laos) Editor Aileen Lau , Sun Tree Publishings Ltd N.Y 1993.

(54) Luca Invennizzi Tetoni. A guide to Chiangmai and Northern Thailand, Asia Books, Bangkok 1989

(55) Prof. Constance M.Wikson " Champasak in the Nineteen Century, the survival of Southern Lao Culture., 1992.

(56) Mary Somers Heidhues " Southeast Asia " a concise History Thame and Hudson London 2000.

(57) Russell H. Fiffeld ,Prof. of Political Science...Vietnam Laos Cambodia, University of Michigan " the Deplomacy of Southeast Asia 1945-1954 " N.y 1958.

(58) Prince Chulachakrapons" Lords of Life" Taplinger Publishing Co. N.Y. 1960.

(59) Howard Liss " The Mighty Mekong " Hawthorn Books Inc. Publishers N.Y 1967

(60) Jean Reeder Smith "Essentials of World History " Barron's Educational Series New York 1980.

(6!) Dennis Bloodworth " an Eye for the Dragon, Southeast Asia Observed 1954-1970 N.Y 1970

(62) Mr. Thongchai Winichakul " Siam Mapped, A history of the Geo-Body of A Nation, University of Hawii Press 1994.

(63) Joseph de Malglaive & Armand – Joseph Riviere " Travels in Central Vietnam and Laos, the Pavie Mission Indochina Papers 1879-1895 – Volume 4, White Lotus Press 2000.

(64) Mc Alister Brown " The Communists Zeizure of Power in Laos" Stanford University Press 1985.

(65) Monsignor Jean Baptisme Palegoix, Description of Thai Kingdom or Siam, Translated by Walter E.J. Tips White Lotus Press 2000.

(66) Martin Stuart –Fox A history of Laos, Universituy of Queensland, Cambridge University Press 1997

(67) W.A.R Wood, A history of Siam. Chiangmai Thailand, June 30th 1924

(68) David K. Wyatts " Thailand . A short Story. Ithaca New York 1983

(69) Hugh Toye " Laos" a buffer State or Battlefield, Oxford University Press 1968

(70) Dennis G.E Hall. Prof. of History of Southeast Asia, University of London , St . Martin Press.Inc. New York 1955.

(71) Frank J. Moore. Clark D.Neher. Thailand. Its People. Its Society. Its Culture HRAF Press, New Haven Inc. Connecticut 1974

(72) Nelson Doubleday & C.Earl Cooley " Encyclopedia of World Travel 3rd Edition " Vol. 2 Garden City N.Y 1979.

ໜ້າ.... (E)

(73) Loren Fessler " China" the World Library and the Editors of LIFE Time Incorpoprated New York, 1958

(74) Robert Karr & Mc Cabe " Storm over Asia " New American Library 1967

(75) Frerica M. Bunge " Area Handbook Series Thailand. A Country Study, Februery 1980

(76) John W. Henderson & Helen E. Barth & Judith M. Heimann " Area Handbook for Thailand '" American University 1971

(77) Martin Stuart – Fox & Mary Kooyman Historical Dictionary of Laos 1992

(78) Sir John Bowring " History of People of Siam " London 1855

(79) Devid G. Marr, Vietnamese Anti-Colonialism 1885-1925. University of California, Berkely, London 1971

(80) Peter A. Poole " The Vietnamese in Thailand " Ithaca, London, Cornell University Press 1970

(81) William H.A Carr " The Emergence of Red China " the Story of the World Third Great Power Lancer Books New York 1967

(82) Judith Diamond, Inchantment of the World LAOS , Children Press Chigaco, Ill 1989

(83) Hsia Nai, Director of Institute of Archaeology, Chinese Academy of Science " New Archaeological Finds in China. Second Printing 1974.

(85) Dr. Harold C. Hinton " East Asia and the Western Pacific 1991, Wash D.C Harper Ferry " 24th Annual Edition

(86) Jean Chesneaux, Marianne Bastid and Marie-Caire Bergere, Translated from the French by Anne Destenay Pantheon Books, New York 1976.

(87) Karuna Kusalasaya " Buddhism in Thailand, Its Past and Its present" Buddhist Publication Society, Candy Ceylon 1963.

(88) Grolier of Canada Limited " Lands and Peoples " Vol. 4, Southern and Eastern Asia, N.Y 1965.

(89) Mark W. Zacher & R. Stephen Milne " Conflict and Stability in Souteast Asia " Anchor Books, Garden City New York, 1974.

(90) Dr. Charles F. Kayes " Isan: Regionaism in Northeast Thailand " Data Pâper 65, Southeast Asia Program Interim Reports Series Number Ten, Cornell University, Ithaca New York March 1967.

(91) Les Forces Militaires en Asie du Sud-Est (Cambodge-Laos-Thailande – Vietnam) 1991

(92) Map of the National Geographic Society, Vietnam Cambodia and Laos, Washington D.C February 1967.

(93) John Bartholomew & Son Ltd " World Travel map, Asia, South-East "

(94) Wilbur E.Garrett (Editor: Introduction) " the Temples of Angkor, Will they Survive ? from National Geograpic Vol. 161 No 5, May 1982.

✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡✡

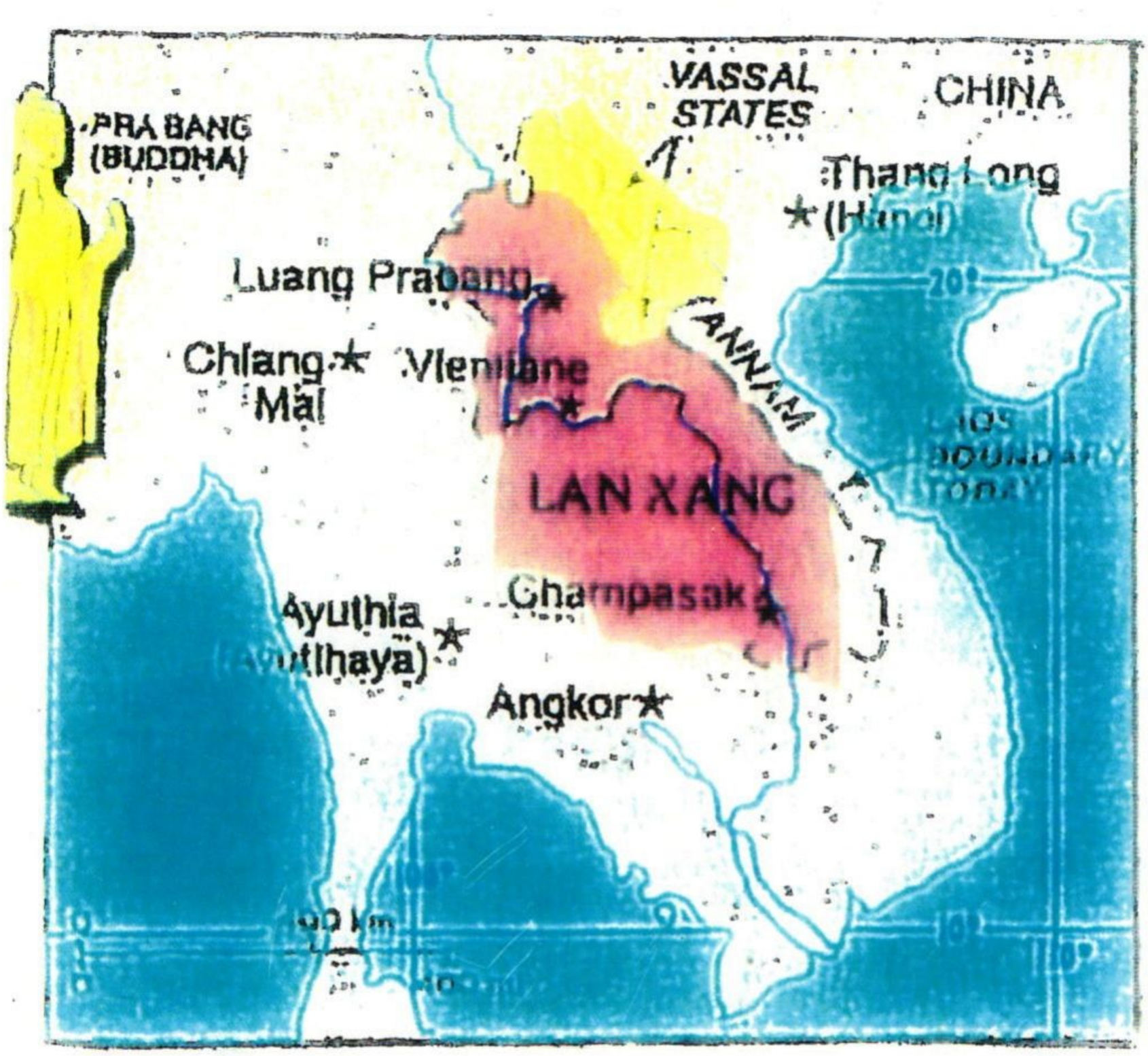

แผนที่ประเทศล้านช้างสมัยพระเจ้าฟ้างุ่ม มหาราช

จากหนังสือ "National Geopgaphy , May 1980"